ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 1 MAI 1952 Հինգշաբթի 1 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6752-Նոր շրջան թիւ 2163

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Միջազգային աշխատաւորութիւնը լեռ ու ձոր կտրած է 1843էն ի վեր երբ օրիորդ մը, Ֆլորա Թրիսթան, կ'առաջարկէր տիեզերական միութիւն մը կազմել բոլոր բանուորներուն միջեւ :

Շարժումը հետզհետէ ձեւ ու մարմին առնելով, կը յանգէր միջազգային դաշնակցութեան մը, 1864 — 1866ին: Ցաջորդական համագումարներու մէջ մշակուեցաւ Աշխատաւորներու Միջազգային Ընկերակցութեան ծրագիր - կանոնագիրը :

Օրուան կառավարութիւնները անմիջապէս միջոցներ ձեռք առին, շարժումը կասեցնելու համար : Ցեղափոխական Ֆրանսան անգամ 1872 Մարտ 4ի օրէնքով Ֆրանսացի բանուորներուն կ'արգիլէր անդամակցիլ այդ կազմակերպութեան:

Եւ սակայն, ցանքը յաջողութեամբ կատարուած էր արդէն եւ ծիլեր ծաղկեցան, ուռճացան տարուէ տարի: Մէկ երկրէն միւսը :

Երբեմն խաղաղ, յաճախ արիւնալի, ցոյցերը փրարու կը յաջորդէին յարաճուն ուժգնութեամբ, ի խնդիր աշխատաւորներու վիճակի բարւոքման :

Տարրական էին առաջին շրջանի պահանջները,— ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ հանգիստ, ութ ժամ քուն: Յետոյ մասնաւոր տրամադրութիւններ՝ կիներու եւ անչափահասներու համար:

Աշխատաւորներուն ամէնէն ազդու զէնքն էր՝ ընդհ. գործադուլը, իրաւունք մը որուն մինչեւ այսօր ալ կ'ընդդիմանան շատ մը կառավարութիւններ :

Այդ իրաւունքին շնորհիւ, ինչպէս եւ չերեւ հետեւանք ցանցուածային խլրտումներու, աշխատաւորական եւ արհեստակցական Միութիւնները այսօր դարձած են անդիմադրելի ուժ մը:

Յառաջադէմ երկիրները շատոնց քուէարկած են բազմաթիւ օրէնքներ, պաշտպանելով աշխատաւոր բազմութեանց հիմնական իրաւունքները : Յետամնաց պետութիւններն ալ հետզհետէ ընդառաջ կ'երթան օրուան պահանջներուն :

Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքը չէր կրնար ազատ մնալ ընդհանուր հոսանքէն: Թուրքիա, Պարսկաստան, Լիբանան, Սուրիա եւ ուրիշ երկիրներ բաւական ճամբայ կտրած են արդէն : Բուն ընկերվարական շարժումին հետ, համայնավարական խլրտումներն ալ աչքերը բացած են այդ շրջանին մէջ :

Ժողովրդական ճակատի կառավարութեան նոր օրէնքները՝ Ֆրանսայի մէջ (1936), Արհեստակցական Միութեանց վիթխարի ցանցը՝ Անգլիոյ մէջ եւ այլուր, այնպիսի նուաճումներ ապահովեցին որոնք երազ կը թուէին երէկ :

Դժբախտաբար այս շարժումն ալ շատ բան կորսնցուցած է իր նախկին գաղափարականութենէն, դառնալով երկսայրի սուր մը՝ քաղաքական խաղերու համար :

Այն իշխանութիւնը որ կը կոչուի բանուորագիւղացիական, իր չնդալից նշանախօսքերը վերածեց երկաթեայ կապանքներու :

Ցարական, դրամատիրական բռնակալութիւնը դարձաւ պետական դիկտատուրա: Հարթիչ գլան մը, որ անխնայ կը տրորէ, կը ճզմէ, կը գլխատէ,— սկսելով իր իսկ հարազատներուն գլուխներէն :

Եւ ահաւասիկ աւելի քան երեսուն տարի վերջն ալ, միլիոնաւոր բազմութիւններ «ազատութի՜ւն» կ'աղաղակեն: Ազատութիւն՝ խորհելու, գործելու, շարժելու :

Ինչ որ միայն մէկ երկրի մէջ կատարուած փորձ մը կը համարուէր, պատերազմին շնորհիւ խորտակեց բոլոր սահմանները, գերութեան վերածելով բազմաթիւ ազգեր ու երկիրներ: Սպառնալով բոլորին, բոլորին :

Աշխատանքը, որ երանութիւն պիտի դառնար, վերածուեցաւ աննախընթաց ճորտատիրութեան մը, ուր գործադուլի տարրական իրաւունքն անգամ ջնջուած է :

Հետեւա՞նքը,— ահաւոր ճեղքեր եւ ճակատներ ոչ միայն զանազան աշխարհամասերու, այլեւ աշխատաւոր բազմութեանց միջեւ :

Ազատութեան հետ, խաղաղութիւնն ալ վտանգուած ...

Շ.

Ապրիլեան դաւադրութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեծ են հայ ժողովուրդի արժանիքներն ու մեղքերը, բայց շատ ճղճիմ են անոր մեղաւորները :

Մէկ միլիոն զոհ տալէ վերջ, դեռ կան հազարներ, որոնք կը յանդգնին ազգին սուգը օգտագործել ի շահ քաղաքական — կուսակցական նպատակներու: Մարդիկ՝ որոնք կը սողոսկին նահատակին ու գալն սպացող Հայուն միջեւ, որոնք հայրենիքի գաղափարը կը վերածեն սովետական Հայաստանի գաղափարին, Հայաստանը կը վերածեն քաղաքական՝ ըմբռնումի ու քաղաքական ըմբռնումը՝ հայհոյանքի :

Ո՞վ որու վրայ կը սգայ —1915ի նահատա՞կը թէ 1952ի ստահակը: Ո՛վ խեղճ Հայեր, գիտա՞կի՞ց էք արդեօք ձեր անորակելի ստորնութեան՝ երբ աւելի քան մէկ միլիոնի դիակներուն վրայ կանգնած՝ կ'անպատուէք երիտասարդ հայութեան հայ մնալու մոլեռանդ հաւատքը : 1952ի երիտասարդութիւն, դիտէ ու դատէ սա մարդիկը: Ու թող մեր սգատօնը ողբայ, միեւնոյն ժամանակ թէ 1915ի հարազատ Հայերու մահը եւ թէ ալ 1952ի կեղծ Հայերու հոգեկան թշուառութիւնը :

Հաստատուոր երիտասարդութեան այս կեցուածքը անգամ մը եւս ցայտուն կը դառնայ, երբ կը խորհրդածենք հոս, Մարսիլիոյ վերջին անցուդարձին վրայ: Զնչին եղելութիւն մըն է, որուն մասին պիտի չարժէր խօսիլ, եթէ չըլլա՛ր յատկանշական:

Մենք, Նոր Սերունդ, դեռ մարտ ամիսէն մամուլով յայտնած էինք մեր մտադրութիւնը՝ Սգատօնը տօնել Ապրիլ 27ին :

Սակայն Ապրիլի սկիզբը, ընդ առաջ երթալով «Արմենիա» երգչախումբի փափաքին, համաձայնեցանք տօնել համազգային ձեւով: Այդ առաջադրութեամբ, մեր նախաձեռնութիւնը յանձնեցինք ազգ. իշխանութեան որ Ապրիլ 13ին, ի ներկայութեան բոլոր չահագրգռուած կողմերուն, յանձն առաւ յաջորդաբար երկու ժողովներ գումարել, մէկը՝ յարանուանութեանց հետ, միւսը՝ մեր եւ մեզ հակադրուած խմբակցութեան հետ: Ստանալէ վերջ ներկաներու հաւանութիւնը, Ազգային իշխանութիւնը անցաւ իր ծրագրի գործադրութեան :

Սակայն բանակցութիւնները հազիւ սկսած՝ Ֆրանսահայ Երիտասարդութիւն կոչուած շարժումը (Ժաֆ), որու բարեմտութեան պահ մը հաւատք ընծայած էինք, իր բուն նպատակը երեւան բերաւ թռուցիկներ ցրուելով եւ յայտնելով իր մտադրութիւնը՝ Սգատօնը առանձին տօնելու:

Այսպէս կը քալեն դաւադիրները :

Իսկական Հայու անվայել այս արարքին հետեւանքով ի վիճակի չեղանք համազգային հանդամանք մը տալ Սգատօնին :

1915ի նահատակներ — ձեզ կը սգանք ցուրտ չափ ձեր վրէժը չենք լուծած :

1952ի ստահակներ — ձեզ առ նուազն պիտի ողբանք ի կենդանութեան:

Երբ հայ հոգին կրցաւ յաղթահարել Թուրքին, ձեզմէ՞ է որ պիտի պարտուի :

Շրջ. Վարչութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Մայիս մէկի ցոյցեր

Այսօր, Մայիս 1, տօն Աշխատանքի, տեղի կ'ունենան աւանդական ցոյցերը, Ֆրանսայի եւ բոլոր ժողովրդավար երկիրներու մէջ: Արհեստակցական Միութիւնները մասնաւոր հրահանգներ ղրկած են իրենց անդամներուն, յիշեցնելով իրենց պարտականութիւնները եւ իրաւունքները : Հրապարակային ժողովներ եւ ցոյցեր կազմակերպուած են Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Աւանդական շքերթը՝ Նասիոնէն Պասթիյ, տեղի պիտի ունենայ նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ Համայնավար կուսակցութեան: Բանուորական Ուժը (չափաւոր) առանձին ցոյց մը կազմակերպած է Սենի մէջ: Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Սենտիքան՝ առենախօսական ժողով մը [illegible] է, իսկ զօր. տը Կոլի կուսակիցները հրապարակային ցոյց մը պիտի կատարեն Պուա տը Պուլոնյը, ուր պիտի խօսի զօրավարը :

Միջադէպ մը Պերլինի մէջ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԶԱՐԿԻՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Երեքշաբթի օր ռուսական երկու օդանաւեր յարձակում գործեցին Էռ - Ֆրանսի մէկ սաւառնակին դէմ, թնդանօթներով եւ գնդացիրներով, երբ կ'անցնէր Պերլինի օդային նրբանցքէն : Տասներկու ճամբորդներէն երկուքը ծանրապէս վիրաւորուեցան: Վեց օդաչուներէն երկուքն ալ վիրաւորուեցան: Օդանաւը վնասուեցաւ, բարեբախտաբար առանց բռնկելու: Թերթերը կը գրեն թէ 89 ծակեր բացուած էին գնդակներէն եւ ռումբերէն: Օդանաւին վարիչը յաջողեցաւ ամպերուն մէջ խորասուզուելով իջնել արեւմտեան Պերլինի Թեմփլհոֆ օդակայանը: Դաշնակից հրամանատարները անմիջապէս ժողով գումարելով, ուժգին բողոքագիր մը ուղղեցին : Կը պահանջեն խիստ քննութիւն, հատուցում եւ պատիժ՝ պատասխանատուներուն :

Նոյն գիշերը բրիտանական եւ ամերիկեան օդանաւեր շարժման մէջ դրուեցան, ապահովելու համար երթեւեկը, որ վերահաստատուեցաւ առանց մեծ դժուարութեան :

Ռուսերը մերժեցին Դաշնակիցներուն բողոքագիրը, մեղադրելով թէ ֆրանսական օդանաւը դուրս ելած էր օդային նրբանցքին սահմաններէն՝ Պերլինի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ: Իբրեւ թէ ֆրանսացի օդաչուները մտիկ չեն ըրած իրենց ազդարարութիւնը, հետեւաբար կրակ բացեր են, կարգի հրաւիրելու համար: Խորհրդային հրամանատարը այս առթիւ կը պահանջէ ֆրանսական իշխանութիւններէն՝ միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի նոր օրինազանցութիւններ չպատահին :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Վարչապետը կը շարունակէ իր տեսակցութիւնները արտադրիչներու եւ գործատէրերու հետ, որպէսզի գիները կրճատեն, ապահովելով ֆրանքին փրկութիւնը :

✕ Խոզեղէնի գիները զգալապէս ինկած պիտի ըլլան այսօր, հինգշաբթի ամէնէն ընտիր տեսակը՝ 510 ֆրանք փոխանակ 580ի, Ա. տեսակը՝ 490 եւն. Բ. տեսակը 450, նախապէս (540) էին. :

✕ Հարկատուներու Միութիւնը կը պ[illegible] երեսփոխաններէն ալ որ զոհողութիւններ [illegible] րեն, օրինակ հանդիսանալով ժողովուրդին [illegible]

✕ Խնայողութեանց օրէնքին համաձայն, [illegible] ջուեցան պետական 6367 թափուր պաշտօն[illegible] Նախարարական կառքերէն կրճատուեցան ինքնաշարժներ :

ՔԱՆԻ [illegible] ՏՈՂՈՎ

« ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ » վերջացաւ անցի օր: Ամբաստանեալներէն Ռընօ Ժուվնէլ՝ գրքին հեղինակը եւ Անտուէ Վուրմսէր, որ յառաջաբանը գրած էր, դատապարտուեցան 12.000 ֆրանք տուգանքի եւ մէկ ֆրանք հատուցման: Գրքին հրատարակիչն ալ, Տիկին մը, դատապարտուեցաւ նոյն պատիժներուն: Դատախազները՝ գնդ. Քովալեւսկի (Լեհ), Ժորժ Տիմիթրով (Պուլկար) եւ Նիքոլա Տիանու (Ռումանացի) եւ պիտի ստանան իբրեւ աւանդ ձգուած գումարը (քանի մը միլիոն ֆրանք):

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, գանգատելով թէ զինուորական եւ քաղաքային իշխանութիւնները օրինազանցութիւններ կը կատարեն պուլկարական հողին վրայ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ դեսպանատունը բացարձակապէս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մայիս մէկը առձակուրդի օր ըլլալով, պիտի փակուին մեծ գործարանները, վաճառատուները, դրամատուները, սակարանը եւ վարչական հաստատութիւնները: Մեթրօն եւ հանրակառքերը պիտի բանին կրճատեալ երթեւեկներով : Թղթատարական սպասարկութիւնը՝ կիրակնօրեայ ժամանակացոյցով: Անթելը պիտի դադրի ժամը 8.30էն 20, եթէ վերջին պահուն նոր կարգադրութիւն մը չըլլայ: Թերթերը պիտի չհրատարակուին: Պետական թատրոնները պիտի փակուին, եւ ներկայացումներ տեղի պիտի չունենան ժամը 8էն առաջ: Կառախումբերը պիտի բանին կիրակնօրեայ ժամանակացոյցով: Ամէն տեղ առատօրէն պիտի ծախուի «Շուշան Հովտաց»ը (Muguet), որ բախտաբեր խորհրդանշան մը կը համարուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

✕ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կը հրաւիրէ աշխատաւորները բողոքել Փինէի կառավարութեան «յետադիմական» քաղաքականութեան, Հնդկաչինի եւ Քորէայի պատերազմին, Գերմանիոյ եւ առ հասարակ Եւրոպայի վերազինման դէմ եւ ցոյցեր կատարել, փոխել տալու համար ներկայ քաղաքականութիւնը :

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, խումբ մը Հայուհիներ խնդրագիր մը ներկայացուցած են Լիբանանի առաջնորդին, առաջարկելով Գաւառ. ժողովի քննութեան յանձնել զայն:

Այս առթիւ կարգ մը բսի - բսաներ ծագած ըլլալով, խնդրագրին հեղինակներէն տիկին մը հետեւեալ գրութիւնը ուղղած է «Ազդակ»ի.—

Կը հարցնենք ամէն անոնց, որոնք ծիծաղելի կը գտնեն եւ կամ խծբծանքի նիւթ կ'ուզեն դարձնել դարերէ ի վեր անտեսուած իրաւունքներ եւ գործադրուած անիրաւութիւններ .—

Ա.— Կինը մա՞րդ է թէ ոչ: Դատողութիւն ունի՞ թէ չէ: Իր խօսքին կարելի՞ է վստահիլ թէ ոչ: Եթէ հաստատական է պատասխանը, հապա, ինչո՞ւ չընդունուիր կնոջ վկայութիւնը: Քաղաքային դատարանները ալ աւելի պատասխանատու պարագաներուն նոյնիսկ, կ'ընդունին իրենց վկայութիւնը, իսկ մեր եկեղեցին չընդունիր: Ինչո՞ւ: Չէ՞ք կարծեր, որ այն աւանդական օրէնքները որոնց անունով կը խօսինք Մովսիսական հին մգլոտած սովորութիւններու եւ Թրքական ծթոած բարքերու թափթփուքներ են, որոնք դարերու ընթացքին մուտ գործած են մեր ազնուական ցեղի լայնախոհ օրէնքներուն մէջ:

Մեր եկեղեցական հայրերը եւ բոլորս, շատ լաւ գիտենք, որ դարերէ ի վեր ապրելով ստրուկի կեանք մը Թուրքիոյ մէջ, մեր ոչ մէկ ունեցածին տէրն էինք: Գեղեցիկ աղջիկները մանչու պէս կը ծպտէին, որպէսզի աչքի չզարնեն եւ չխլուին այլազգիներէն: Դեռ 40 — 50 տարի առաջ, Թուրքիոյ մէջ հայ կիները կը կրէին Թրքուհիներուն տարազը եւ կը ծածկէին իրենց դէմքը: Լաւ, այդ պայմաններու մէջ. ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ խեղճ հայ կինը, լոյս աշխարհ գար եւ կամ վկայութիւն ընէր: Հիմա, ամէն ինչ փոխուած է: Հոս, Լիբանանի մէջ ամէն ազատութիւն կը վայելենք: Պատճառ մը չկայ եւ ոչ ալ ծիծաղելի պարագայ, երբ հայ կինը կը պահանջէ, որ ժամանակի պահանջքներուն յարմարուելու համար եղած դանդաղան սխալ կարգադրութիւնները սրբագրուին: Եւ ա[illegible] խնդրէ.

1.— «Անձնական իրաւանց» կանոններու յօդ. 41ի «պսակադրութիւնը կը կատարուի առնուազն երկու չափահաս այր վկաներու ներկայութեամբ», տրամադրութեան մէջ, այր բառին ջնջումը եւ կամ փոխանակումը անհատ բառով. նկատելով որ, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքի Ա. գլ. Ա. նախադասութեան «Ազգին ամէն մէկ անհատը պարտաւորութիւն ունի ազգին հանդէպ»: Ինչպէս գիտէք անհատ կը նշանակէ մէկ մարդ, այսինքն, այր, կին, հայր, մայր, քոյր, եղբայր, եւն. եւ ոչ թէ միայն այր մարդ:

2.— Նոյն կանոններու 151րդ յօդ.ի մէջ տղոց դաստիարակութեան մասին կը գրէ.—«Ամուսնութեան տեւողութեան միջոցին հայր եւ մայր հաւասարապէս կը գործադրեն ծնողական իշխանութիւնը. տարակարծութեան պարագային հօր կարծիքը գերակշիռ է: Մահուան պարագային ողջ մնացողին կը պատկանի»: Կիները կը փափաքին ջնջել՝ «Տարակարծութեան պարագային հօր կարծիքը գերակշիռ է» նախադասութիւնը, նկատելով որ, գիտակից եւ զիրար հասկցող ծնողներ կը համոզեն մէկզմէկ, իսկ անգիտակիցներու մօտ այս խօսքը շատ զօրաւոր եւ վտանգաւոր զէնք մըն է եւ որուն կամյական տեղի - անտեղի գործադրութիւնը շատ մը անպատեհութիւններու դուռ կը բանայ, եւ որմէ տուժողը միշտ հայ ընտանիքն է: Եթէ մօտէն հետաքրքրուինք թշուառ հայ ընտանիքներու ներքին կեանքով, շատ մը անլուր եւ անպատմելի տխուր դէպքերու ականջալուր եւ ականատես պիտի ըլլանք, որպէս հետեւանք «Ես եմ էրիկ մարդը, իմ խօսքս պիտի ըլլայ» եւ կամ «Այր մարդ չէ՞, ի՞նչ կ'ուզէ ան կ'ընէ»ի նման կամայական եւ սխալ ըմբռնումի: Արդ, ջնջելով այդ նախադասութիւնը, հիմը կը դրուի աւելի մարդկային, աւելի տրամաբանող եւ աւելի ներդաշնակ ընտանիքներու:

Բ.— Հայ կիներու երկրորդ պահանջն է քուէարկելու իրաւունք ընտրելու եւ ընտրուելու: Ներկայիս մեր ազգային բոլոր ժողովները իրենց իբր ուղեցոյց ունին ազգ. սահմանադրութիւնը, որ մշակուած եւ կազմուած է 1860 թուականին Գրիգոր Օտեանի, Ազաթօնի, Տօքթ. Սերվիչէնի եւ այլոց նախաձեռնութեամբ: Մօտաւորապէս 100 տարի առաջ Ամիրաներու, երեսփոխաններու եւ աղաներու ինքնիշխան եւ անպատասխանատու տիրապետութեան շրջանին, Ազգ. սահմանադրութեան նման ազատ եւ արդիական օրէնքներու սահմանումը, վաւերացումը եւ գործադրութիւնը չափազանց մեծ յաղթանակ մըն էր Թրքական մայրաքաղաքի եւ Թրքական աշխարհի մէջ: Դար մը առաջ, մեր ազատամիտ եւ հեռատես օրէնսդիրները կարծէք նախազգացումը ունեցած են, թէ օր մը պիտի գայ, որ աւելի ազատ եւ լաւ պայմաններու տակ, հայ կինը պիտի զարգանայ եւ յառաջդիմէ հաւասար իր եղբայրներուն եւ այն ատեն պիտի ուզէ ինքն ալ իր աշխատանքի բաժինը բերել Ազգ. գործերուն: Եւ սակայն անոնք, մեր օրէնսդիրները, այնքան դժուարութեամբ ձեռք անցուած յաջողութիւն մը չճախողեցնելու մտահոգութեամբ, ընդառաջ գացած են տիրող մտայնութեան եւ չեն շեշտած կնոջ իրաւունքներուն վրայ, այլ շատ զգոյշ եղած են եւ այդ պատճառով «Ազգ. սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքներ» գրքոյկին մէջ ոչ մէկ տեղ գործածած են այր բառը, այլ ամէն տեղ՝ անհատ եւ անձինք բառերը: Ընդհակառակն, ուսման եւ դպրոցի պարագաներուն 3—4 տեղ շեշտած են «ուսումը ամէն աստիճանի մանչ եւ թէ աղջիկ տղոց հաւասարապէս ծաւալել»ու պարտաւորութեան վրայ:

Արդ, քանի որ 100 տարիներէ ի վեր ընդունած ենք եւ կը գործադրենք մանչ եւ աղջիկ հաւասարապէս կրթել եւ դաստիարակել, ապա, ուրեմն, պարտաւոր ենք զանոնք դնել ընկերային նոյն հաւասար դիրքին վրայ, ընդունելով միանգամայն, թէ բացի ասկէ, իւրաքանչիւր այր եւ կին ըստ իրենց բնախօսական կազմին ունին տարբեր պարտականութիւններ:

Ամէնքս ալ խորապէս համոզուած ենք, որ Սփիւռքի մէջ ազգին գոյութեան հիմքը ընտանիքն է եւ անոր ոգին հայ կինն է. ան է որ իր զաւակներուն պիտի ներշնչէ հայ մնալու եւ հայ ապրելու անխախտ հաւատքը: Լաւ, ինչո՞ւ հայութեան կռուանը, հայութեան պահպան հրեշտակը կը դնեն ծիծաղելի դիրքի մը մէջ, զրկելով զայն ձայնի իրաւունքէն, մանաւանդ հանդէպ իր զաւկին: Ան ծնունդ կուտայ իր հոգեհատորին, կը խնամէ, կը մեծցնէ հազար չարչարանքով եւ կը կրթէ զայն: Օրին մէկը իր սիրասուն զաւակը եղած է 21 տարեկան: Դուն պաշտելի մայր, դուն հայութեան անշէջ հուր, դուն սփիւռքի հայութեան պահպանման միակ յոյսն ու վառ ոգին, դուն, լռէ, դուն ա՛լ եւս անպէտ, իրաւազրկուած արարած մըն ես հանդէպ քու հարազատիդ, ըստ ներկայ օրէնքներուն: Խօսքիդ չեն հաւատար, վկայութիւնդ չեն ընդունիր, ոչնչութիւն մըն ես արհամարհելի եւ ծիծաղելի ...:

Նոյնն է պարագան նաեւ քոյր եւ եղբօր: Ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան երկուքն ալ հաւասարապէս կրթուեցան, մէկը եղաւ բժիշկ կամ քիմիագէտ, միւսը՝ փաստաբան կամ ուսուցիչ: Մէկը կրնայ իր անհատական իրաւունքները արժեցնել, իսկ միւսը՝ ոչ: Մէկը քուէարկելու իրաւունք ունի, իսկ միւսը ոչ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ մէկը մանչ է, իսկ միւսը՝ աղջիկ: Եւրոպական եւ ամերիկեան ազգերը, նոյնիսկ մեր չհաւնած Թուրքիան, Սուրիան լուծած են այս խնդիրը ընդունելով կիներու արդար պահանջքը: Լիբանանը շուտով կ'ընդունի զայն: Իսկ, հոս, մեզի՝ Հայերուս կը մնայ ընտրել յետագայ երկու պարագաներէն մէկը .—

1.— Աւելի զարգացած ազգերու նման ճանչնալ դարերէ ի վեր անտեսուած հայ կնոջ իրաւունքները:

2.— Եւ կամ աղջիկները երբեք դպրոց չղրկել, պահել զանոնք տուներու մէջ տգէտ եւ անուսում, թող մաքրութիւն ընեն, կերակուր եփեն, աման լուան, գուլպայ կարկտեն եւն.: Այլապէս ի՞նչ իմաստ ունի կրթել զանոնք, ուսում տալ եւ դաստիարակել, անո՞ր համար, որ յետոյ ծիծաղելի ըլլան եւ ա՛լ աւելի տառապին:

Գ.— Կիները, վերոյիշեալ Բ. խնդրանքին որպէս առժամեայ լուծում կ'առաջարկեն Ազգ. Ժողովին, որ մինչեւ Լիբանանեան կառավարութեան կիներու իրաւունքներու ճանաչումը, իրենք ալ գէթ ընդունին նշանակովի խորհուրդներու (Ուսումնական, Դատաստանական եւն. ինչպէս նաեւ Հոգաբարձութիւններու) մէջ կիներու մասնակցութիւնը: Կարող եւ զարգացած կիներ ունինք, որոնք երկար փորձառութիւն ունին ուսումնական եւ վարչական գործերու մէջ եւ կրնան կատարեալ ձեռնհասութեամբ աշխատիլ այրերու կողքին վերոյիշեալ մարմիններու մէջ: Մեր եղբայրները հպարտ պէտք է ըլլան որ իրենց քոյրերը կատարելապէս գիտակ իրենց պահանջքին, կ'ուզեն իրենց աշխատանքի բաժինը բերել իրական գետնի վրայ եւս ազգապահպանման գործին, եւ ոչ թէ ծիծաղի եւ կամ խծբծանքի նիւթ դարձնեն այս ամենատարրական արդար պահանջքը: Իր մայրը, քոյրը եւ իր կինը չյարգող եւ անոր արժանիքները չճանչցողներն են միայն որ կրնան ծիծաղիլ եւ չըմբռնել այս ճշմարտութիւնը:

ԼԻՍԻ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Պարտութեան մը առթիւ

ՄԻՒՆԽԷՆ, 27 Ապրիլ (Յառաջ).— Լոնտոն գտնուած միջոցիս տեղական թերթերը յայտնեցին կռփամարտի մրցումը Եւրոպայի միջին ծանրութեան ախոյեան Randolph Tulpinի եւ Իտալիոյ միջին ծանրութեան ախոյեան Tontiniի միջեւ, բայց Իտալացիի յանկարծական հիւանդութիւնը պատճառ դարձաւ որ վերջին վայրկեանին Ժաք Հայրապետեանը փոխարինէ: Այս առթիւ կ'ուզէի կարծիք մը յայտնել իմ մարզական փորձառութենէս:

Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս Հայրապետեան Լիոնի մէջ Ռուտէն պարտուեցաւ կէտերու առաւելութեամբ: Մեծ զարմանք պատճառեց ինծ, երբ այս պարտութենէ անմիջապէս վերջ, Հայրապետեանը յանձն առաւ ճակատիլ Turpinի դէմ: Այսպիսի անուանի կռփամարտիկի հետ ասպարէզ իջնելէ առաջ, Հայրապետեանը որ դեռ նոր սկսած է միջազգային համբաւի տիրանալ, պէտք էր շատ լաւ պատրաստուած ըլլար: Նոյն իսկ անհրաժեշտ էր որ Անգլիացիին մէկ մրցումին ներկայ ըլլար, ուսումնասիրելու համար իր հակառակորդին խաղին թէքնիքը, նրբութիւնները, ինչ որ բաւական ժամանակի կը կարօտէր: Իմ կարծիքով մեր հայրենակիցը առ այժմ պէտք էր մերժէր իրեն եղած առաջարկը, փոխանակ յաղթանակի հեռանկարէն խանդավառուելով Լոնտոն երթալու եւ Գ. խաղամասին ծունկի գալու: Այսպէս մեծ վնաս մը հասցուց իր համբաւին:

Վերջերս կռփամարտի աշխարհի մէջ շատ մը ապօրինի դէպքեր պատահեցան, որոնք ցոյց կուտան թէ ներկայիս «ռինգ»ի կազմակերպիչները բարոյական ինչ մակարդակի վրայ կը գտնուին: Օրինակի համար, Տօրթմունտ (Գերմանիա) քաղաքին մէջ Եւրոպայի ծանր ախոյենութեան մրցումին, որ տեղի ունեցաւ գերմանացի Հօյհաուզի եւ Եւրոպայի ծանր ախոյեան պելժիքացի Գարէլ Սիսի միջեւ, թէեւ իրական յաղթողը վերջինն էր, բայց խաղավարը Հօյհաուզը յաղթական յայտարարեց պարզապէս առեւտրական շահերէ մղուած, որպէսզի մրցումը կրկնուի, որովհետեւ Սիսը ըլլալով ինքնին ախոյեան, եթէ յաղթական ըլլէր, որոշ ժամանակի մը համար մրցումը չէր կրնար կրկնուիլ այս երկուքին միջեւ, բայց Հօյհաուզի յաղթութեան պարագային ըստ օրինի Սիս իրաւունք ունէր իր Եւրոպայի ծանր ախոյենութեան տիտղոսը պաշտպանելու համար իր հակառակորդը կրկին մրցումի հրաւիրելու: Այդպէս ալ պատահեցաւ...

Մայիս 5ին նոյն կռփամարտիկները Անվէրսի մէջ դարձեալ հանդիպում մը պիտի ունենան ապահովելով հսկայ գումարներ թէ իրենց եւ թէ մրցումի կազմակերպիչներուն: Անհասանելի «սփոր»ը վարագոյրին ետեւէն... : Կ'ենթադրեմ թէ Հայրապետեան ալ այսպիսի շահատակութեան մը զոհը գնաց: Իւրաքանչիւր կռփամարտիկ ունի մարզիչ մը որ միաժամանակ անձնական խորհրդատու մըն է իր պաշտպանեալին: Արդեօք Հայրապետեանի մարզիչը ի՞նչ կը խորհէր այս մրցումին մասին: Մեր կռփամարտիկը իր այս անխոհեմ արարքով ոչ միայն պարտուեցաւ, այլեւ իր վարկը, իբրեւ կռփամարտիկ, երկար ժամանակի համար կորսնցուց: Անոր կրկին տիրանալու համար պէտք ունի յարատեւ ու ծրագրով աշխատանքի եւ լուրջ խորհրդատուներու: Այն ատեն իր այսօրուան պարտութիւնը օգտակար փորձառութիւն մը կ'ըլլայ իրեն, ապագայ իր յաղթանակներուն համար զոր սրտանց կը ցանկանք:

ԼՈՒՐԵՐ.— Հռոմի մէջ վերջերս տեղի ունեցան Թէնիսի միջազգային մեծ մրցումներ, ի ներկայութեան 3000 հանդիսականներու: Աւստրալիացի Սէճման աւարտական (final) մրցումներու յաղթեց Չեխոսլովաք Եարոսլավ Տրոպնին 7—5, 6—3, 1—6, 6—4, Նոյն մրցումներուն կը մասնակցէին նաեւ Եուկոսլաւներ, որոնց երկու ախոյեանները Պրանովիչ եւ Միթիչ մերժեցին իրենց հայրենիքը վերադառնալ, առարկելով թէ համաձայն չեն Թիթոյի հաստատած կարգուսարքին:

× Պարսկաստանի կռփամարտի ազգային խումբը Տօրթմունտ եկած է, մրցելու համար Գերմանիոյ կռփամարտի ազգային խումբին հետ: Այս երկու խումբերը պիտի մասնակցին Հէլսինկիի ողիմպականին, Տօրթմունտի մէջ սարքուած հանդիպումը նախապատրաստութիւն մըն է Հէլսինկիի համար: Ասկէ առաջ Գերմանացիները Պարսկաստանի մէջ մրցած էին իրենց պարսիկ արուեստակիցներուն հետ ու յաղթած 7—13: Շահը անձամբ ներկայ էր այդ մրցումներուն:

Հաննէ Ցիկլարսքի, Գերմանիոյ նախկին կռփամարտի ախոյեանը, այժմ մարզիչն է Պարսիկներու խումբին: Ամէն ջանք թափած է որ իր աշակերտները ի վիճակի ըլլան ճակատելու միջազգային խումբերու հետ: Այս խումբին մէջ կը գտնուին հետեւեալ հայ կռփամարտիկները.— Նազարբէկեան, Շահինեան եւ Յարութիւնեան, որոնք Հէլսինկիի մէջ ալ հրապարակ պիտի ելլեն:

Յաջորդով կը տեղեկացնեմ Տօրթմունտի մրցումներուն արդիւնքը:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԶԱՏԻԿԸ ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ տօնուեցաւ աւանդական սովորութեան համաձայն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ պատմական տաճարին մէջ, ի ներկայութեան ստուարաթիւ բազմութեան մը, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Շրջակայ գիւղերէն ալ ժողովուրդ հաւաքուած էր եկեղեցին: Թալասի Ամերիկեան գոլէժի տնօրէն Տօքթ. Մ. Նիւթըն եւ ուսուցիչներէն աւելի քան 30 տնուոր եկեղեցի գացած են: Ներկայ եղած են Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահը, կուսակալը եւ ոստիկանապետը: Թուրքերէն քարոզ մը խօսած է առաջնորդ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան: Կէսօրէ վերջ տեղի ունեցած է 40է աւելի չափահաս եւ անչափահաս երեխաներու մկրտութիւնը: Իսկ երկուշաբթի Ազգ. գերեզմանատան մէջ ննջեցեալներու օրհնութենէն ետք 12 մանուկներ եւս մկրտուած են:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ երգչախումբ մը, Պոլիս գացած է համերգներ տալու: Խումբին կ'ընկերանան նաեւ իր 12 հայ երգիչները: Տիկին Մարի Աւետեան (Մեծօ Սոփրանօ) խումբին լաւագոյն մեներգուն է: Ան միեւնոյն ատեն դաշնակի ուսուցչուհի է, աւարտած է Հռոմ եւ Պրիւքսէլ Ա. մրցանակով: Խումբին կը մասնակցի նաեւ Կանաչեան երգչախումբի պարիթոններէն Տօքթ. Էմմանուէլ Էլմաճեան, որ պիտի երգէ իբր մեներգու:

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ հիմնարկութիւնը, որ Լոս Անճըլըսի (Քալիֆորնիա) մէջ հիմնուեցաւ մէկ տարի առաջ, հետզհետէ կ'ընդլայնէ իր գործունէութիւնը: Կազմակերպութիւնը 33 հազար տոլար բաշխած է անցեալ տարի Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ դպրոցներուն: Ի նպաստ հիմնարկութեան սարքուած ճաշին ներկայ եղած են 200 հոգի (Մուտքը՝ 50 տոլար): Այս առթիւ ճառեր խօսած են ընկեր Ա. Փիլիպպոս եւ ընկեր Ռուբէն Դարբինեան, բացատրելով Կրթական Հիմնարկութեան դերը: Խօսած է հիմնարկութեան նախագահ ընկեր Արփ. Սեդրակեան, լայնօրէն պարզելով հայեցի դաստիարակութեան կարեւորութիւնը: Առաջին տարին կրցած են գոյացնել 33 հազար տոլար, իսկ այս տարի պիտի աշխատին ձեռք բերել քառասուն հազար տոլար: Ամէն տարի աւելցնելով, գումարը պիտի հասցնեն 100 հազար տոլարի: Այդ միջոցին ընկեր Սեդրակեան կարդացած է հազար տոլարի նուէրը զոր բրած է բարերարուհի Տիկին Թուրֆանտա Մովսէսեանի որդին՝ Պ. Յովհ. Մովսէսեան: Ընկեր Սեդրակեան յայտնած է թէ հպարտ է որ կը պատկանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որովհետեւ հայ իրականութեան մէջ միակ կազմակերպութիւնն է, որ կը հաւատայ հայ ժողովուրդի ազատութեան, եւ որ բազմաթիւ զոհեր տուած է այդ ազատութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը ձեռք բերելու համար: «Լուսաւորչական ըլլայ թէ բողոքական կամ կաթոլիկ, ան որ չի ձգտիր ձեռք բերելու իր ազգային ազատութիւնը, ան լաւ հայ չէ»: Հիմնարկութեան մղիչ ուժերէն մէկն է նաեւ ընկեր Հ. Քարեան, որուն կ'աջակցին խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներ:

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ հայ Ծերանոցին բացումը կատարուած է Մարտ 22ին: Շէնքը կը գտնուի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մօտ, շրջապատուած ծառաստանով: Ունի օդասուն սենեակներ եւ բաղնիք, եւ առջեւը Լոս Անճըլըսի գեղեցիկ համայնապատկերը: Սենեակներու մէկ մասը վարձած են բարերարներ, ի յիշատակ իրենց սիրելիներուն, 1000ական տոլար նուիրելով:

ՄԱԿԻ ՍՈՒՐԻՈՅ պատուիրակութեան նոր նախագահին՝ տօքթ. Ֆարիտ Զէյնէտինի ի պատիւ ճաշ մը տուած է ընկեր Եդ. Սահակեան, Նիւ Եորքի մէջ: Պատուիրակը այս առթիւ յայտարարած է թէ Սուրիոյ ներկայ զինուորական կառավարութիւնը մասնաւորապէս կը հետաքրքրուի Սուրիոյ հայ գաղութին վիճակի բարելաւման հարցով: «Անձնապէս կը հետաքրքրուիմ Քէսապի հայերով, որո՛նք օգնութեան կը կարօտին»: Ըստ ՄԱԿի Տարագիրներու Գրասենեակի հովանաւորութեամբ հրատարակուած գրքին,, The Refugee in Post War World (1915) Սուրիոյ հայերու թիւը եղած է 1914ին 4000, 1921ին 20.000, 1938ին 100 հազար եւ ներկայիս 124 հազար (106.298 Լուսաւորչական, 17.700 կաթոլիկ (բողոքականները հաշուուած չեն): Ընկեր Սահակեան շնորհակալութիւն յայտնած է եւ ըսած է թէ Ամերիկահայ գաղութը երախտապէտ է արաբ ժողովուրդին, հայոց հանդէպ ցոյց տուած բարեացակամութեան համար:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆ յանձնուեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան նախկին զինուորական կցորդը, զօր. Կրատ որ իր յուշատետրին մէջ գրած էր թէ պատերազմը մօտալուտ է Խ. Միութեան հետ: Կարմիր գործակալներ յաջողած էին լուսանկարել յուշատետրը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԵԳԻՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եղեգի Բարեսիրաց միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընտանեկան հաւաքոյթը՝ Ս. Նշանի տօնի առթիւ, տեղի ունեցաւ Ապրիլ 20ին, Շաֆիթրի գեղեցիկ սրահին մէջ: Հաւկթախաղ-խնջոյքի հրաւէրին սիրով պատասխանած էին, բացի մեր հայրենակիցներէ, նաեւ ուրիշ հիւրեր: Մանաւանդ նոր սերունդի ներկայութիւնը աւելի եւս խանդավառեց կազմակերպիչ մարմնի անդամները, որոնք հիւրասիրեցին աւանդական կարմիր հաւկիթներով ու կարկանդակներով:

Օրուան նախագահը, Պ. Կարապետ Տէրտէրեան խնջոյքին բացումը կատարելով, կարդաց գրաւոր ճառ մը, որ շարժանկարի նման տարաւ մեզ դէպի մեր հայրենի գիւղերն ու քաղաքները, երբեմն հայաշէն, իսկ այսօր աւերակ ու ամայի: Այս առթիւ յիշելով աւելի քան մէկ միլիոն նահատակները, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել անոնց յիշատակը: Եւ յիշեցուց մեր պարտականութիւնները հանդէպ նոր սերունդին: «Պէտք է միշտ բոցավառել արմենական կայծը, խանդավառել եւ խանդավառուիլ, աշխատիլ հայութեան յարատեւման համար: Ահա խորհուրդը մեր այսօրուան տօնին մինչեւ որ գեղեցիկ օր մը վերադառնանք մեր հայրենիքը»:

Այնուհետեւ 9 — 12 տարեկան տղաք եւ աղջիկներ, որոնք տեղական դպրոցներ կը յաճախեն, յաջող արտասանութիւններ կատարեցին մայրենի լեզուով: Օր. Փոլէթ եւ եղբայրը, Օր. Գոհարիկ Տէրտէրեան, Կարպիս Մուրատեան, Օր. Արզումանեան (Արմենիա երգչախումբէն) արժանացան ջերմ ծափերու, իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով:

Գեղարուեստական բաժնէն անմիջապէս վերջ սեղանապետ ընտրուեցաւ հայրենակից Սիմոնեան որ ճարտարօրէն վարեց իր պաշտօնը: Մէկ սեղանէն միւսը, իրարու հետ մրցումի ելած էին, թընդացնելով մեր ազգային երգերը: Հայկական եւ տեղական պարերը նոյնպէս ոգեւորութիւն ստեղծեցին: Ժամը 7ին, Պ. Սիմոնեանի Միութեան նուիրած կարկանդակը եւ խորոված հաւ մը աճուրդի դրուելով ապահովեց կոկիկ գումար մը: Արձակուրդով ներկայ էր հայրենակից զինուոր Պ. Ա. Գաբրիէլեան որ միութեան նուիրեց 1000 ֆր.: Ներկաները ճաշակեցին Խարբերդի նշանաւոր «խըյմա»ն: Գնահատելի էր Տիկիններուն եւ յանձնախումբին աշխատանքը: Խնջոյքը վերջացաւ ժամը 9.30ին, եւ ներկաները մեկնեցան հայրենիքի կարօտը իրենց սիրտերուն մէջ:

ԵՂԵԳՑԻ

ՅՈՅՆԵՒԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ վիզայի ջնջման, ծխախոտի ու չոր չամիչի առեւտուրին եւ ուսանողական օդափոխութեան կայաններու հաստատման մասին: Զկնորսութեան եւ կարգ մը ապրանքներու մաքսի վերաբերեալ հարցերը դեռ կը քննուին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, որ քանի մը տարիէ ի վեր ընդհատած էր իր երգահանդէսներու շարքը, Փարիզի մէջ, այս ուրբաթ դարձեալ հասարակութեան պիտի ներկայանայ Շոփէնի սրահին մէջ, խիստ շահեկան յայտագրով մը, ուր իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն անուանի դաշնակահարուհի Տիկին Լիլի Լասքին, եւ մեծ սրնգահար Պ. Տեշան:

Յայտագրին առաջին բաժինը կը պարունակէ դասական եւ արդիական ծանօթ երաժիշտներու գործերը, իսկ երկրորդ բաժինը ամբողջութեամբ հայ հեղինակներու նուիրուած է: Երկուքը մեզմէ բաժնուած (Կոմիտաս, Ալէմշահ), երկուքը Հայաստանեան երաժիշտներ եւ երկուքը փարիզահայ:

Յիշենք Աշոտ Սաթեանի Աղբիւրի եւ Խաղողի երգերը, Յարօ Ստեփանեանէն նորութիւն մը, Օհան Տուրեանէ երկու գեղեցիկ մեղեդի:

Օրիորդը պիտի երգէ նաեւ, առաջին անգամ ըլլալով, Պարթեւեանի հեղինակած «Տարագրի հարսը» օփերայի 4րդ արարուածէն հատուած մը:

× Ուրախութեամբ կ'իմանանք Օր. Մաուի Կառավարենցի առաջին երգահանդէսը Պէյրութի մէջ (17 Ապրիլ), արժանացած է գաղութին, տեղական, հայկական եւ ֆրանսական մամուլին ջերմ գնահատութեան: Ժողովուրդի բաղձանքին գոհացում տալով, երիտասարդ երգչուհին իր երգահանդէսը կրկնած է Ապրիլ 29ին, փոփոխութիւններ մտցնելով յայտագրին մէջ: Երգահանդէսէն վերջ Օր. Կառավարենց կը մեկնի Հալէպ, ուր անշուշտ պիտի գտնէ նոյն ջերմ ընդունելութիւնը:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս յայտարարուած է մամուլի ազդերով, Ensemble Orchestral de Peris այս շաբաթ գիշեր կուտայ նուագահանդէս մը ղեկավարութեամբ երիտասարդ երաժշտագէտ Օհան Տուրեանի:

Խումբը կը բաղկանայ 75 հոգիէ, բոլորն ալ երիտասարդ արուեստագէտներ:

Ահաւասիկ փայլուն վկայութիւն մը եւս հայ երաժշտագէտին համար, որ իր նուագահանդէսէն քանի մը շաբաթ առաջ, անակնկալօրէն կ'արձանագրէ այս նոր յաջողութիւնը: Եւ դեռ ուրիշ մը: «Association des Concerts Lamoureux»ի վարչութիւնը բազմաթիւ դիմողներու մէջէն Տուրեանի մասին շատ նպաստաւոր կարծիք յայտնած է, ու հաւանութիւն յայտնած՝ որ ան [illegible] կազմակերպութեան նուագահանդէսներէն մին: Այս որոշումը եւս պատիւ մըն է Տուրեանի համար:

Ուրեմն միայն գեղարուեստական փայլքը չէ որ պէտք է մեզ մղէ ներկայ ըլլալ շաբաթ գիշերուան նուագահանդէսին, այլեւ ազգային պարտականութեան մը գիտակցութիւնը.— Ա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ կազմութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդելով, Պ. Ռոպէր Շուման յայտարարեց թէ դաշնագիրը պիտի նշանագրուի (փառաֆէ) Մայիս 3ին, բայց ստորագրութիւնը կրնայ յետաձգուիլ քանի մը շաբաթ:

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ պիտի մասնակցին 33 օտար երկիրներ աւելի քան 10.500 ցուցադրողներով (Մայիս 17էն Յունիս 2):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Կամ ուրիշ ուղղութեամբ յառաջանան:

— Իրաւունք ունիք: Բայց դեռ լաւ մը չեմ հասկնար: Լոնտոնի ձայնասփիւռի յայտագիրը շաբաթներ առաջ պատրաստուած կ'ըլլայ, այս մարդիկը ի՞նչպէս կը յաջողին առաջուցգիտնալ ամէն բան: Ոչ, անկարելի է, ասիկա զուգադիպութիւն ալ չէ:

— Այո, շատ ինքնավստահ կերպով կը գործեն:

— Զեմ ախորժիր այս գործէն: Մեր գիտցածը ամբողջութիւն մը չէ. պակաս բան մը կայ. եթէ գտնեմ զայն. պէտք է որ գտնեմ սակայն: Գորտ մը անդամանձրեւէն ետք կրնայ ըսել թէ օդը խոնաւ է, բայց բադը առաջուց գիտէ թէ երբ պիտի անձրեւէ: Կը յիշէ՞ք Կենդանաբանական Պարտէզին պահապանին խօսքերը: Պէտք է որ ես ալ բադ մը ըլլամ...

Փօնթիւի սկսած էր յուզուիլ եւ կը գործածէր իր ինքնատիպ ոճը:

Անմիջապէս դիմեցինք Ծովային Նախարարութեան եւ պատմեցինք եղելութիւնը: Նախարարութեան պաշտօնատարները նեղսրտեցան, որովհետեւ կ'ուզէին ժամ առաջ Մալթա հասցնել կարաւանը: Այսուհանդերձ ժողով մը գումարեցին եւ որոշուեցաւ որ կարաւանը, փոխանակ հինգշաբթի, չորեքշաբթի առաւօտ կանուխ անցնի Ճիպրալթարէն:

Իրիկունը երբ դէմ դիմաց մեր սուրճը կը խմէինք: Փօնթիւի սկսաւ «բարձրաձայն մտածել»:

— Վստահ եմ թէ գաղտնիքին բանալին Միլլըրի գրասենեակին մէջ կը գտնուի, ըսաւ, չէ՞նք կրնար այդ մարդը միջոց մը հեռացնել իր սենեակէն:

— Ուրիշ արկա՞ծ մը կազմակերպենք:

— Ոչ, լաւ չէ միշտ նոյն մեթոտով աշխատիլ, Գերմաններուն նման: Ամէն բանէ առաջ պէտք չէ կասկած արթնցնել: Մի մոռնաք որ լաւ կազմակերպութիւն մը ունին այս մարդիկը եւ եթէ Միլլըրի բան մը պատահի: Փոխանորդը անշուշտ պատրաստ է: Ահ, ուղեղս չի գործեր, պէտք է ուրիշ հրահանգներ ալ ձեռք ձգենք, իսկ անկէ առաջ պէտք է գիտնանք բոլորին անձնական տկարութիւնները:

Պահ մը լռեց Ֆրասացին, յետոյ շարունակեց.

— Հիանալի գաղտնի կազմակերպութիւն մը ունին այս Գերմանները: Անգամ մը յաջողած եմ մտնել Պերլինի գաղտնի կազմակերպութեան գրասենեակը: Շէնքը իբրեւ թէ մեծ մսագործարան մըն էր: Բոլոր յարկերուն վրայ մեծ պահարաններ զետեղուած էին եւ արդարեւ, բացի մէկ յարկէն, միսի մեծաքանակ վաճառում կը կատարուէր: Այն մէկ յարկը, որ յատկացուած էր գաղտնի կազմակերպութեան, հրաշալիք մըն էր:

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 1ի աշխատաւորական տօնին առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չաբաթ օր :

կը հերքէ այն լուրը թէ անցեալ մարտին մահափորձ մը կատարուած է Ֆարուք թագաւորին դէմ, ապայի մը կողմէ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ գերագոյն ատեանը ապօրէն հռչակեց պողպատէ գործարաններու բռնագրաւումը, զոր հրամայած էր նախագահ Թրումըն :

ԹԷՀՐԱՆԻ վերջին արիւնալի ցոյցերուն առթիւ ձերբակալուած են նաեւ քանի մը Հայեր, — Եդուարդ Սաթունեան, Յարութիւն Ռոստոմի եւ Ղահրաման Սաթունեան :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Իթալիի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբերուն, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քրեմլին Պիսէթրի Salle Familialeի մէջ, rue Danton : Կ'երգեն Ալեքսի Քիւփէլեան եւ Տիկին Լիւսի Ամիրայեան : Արտասանութիւններ Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ., Մարտիկներու Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԱՐՍԷՆԵԱՆի : Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները : Գեղարուեստական բաժին :

Վասպուրականի Հերոսամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ Ուրֆայի, Շ. Գարահիսարի, Հաճընի, Զէյթունի, Տարօնի, Այնթապի, Մարաշի, Ակն Տաղի, Ֆրնտրճաքի, Մուսա Լեռան, Տէօրթ Եօլի եւ վասպ. Երիտ. Միութեան :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ Dr. BERNARD LAFAYի

Նախկին նախարար, որ պիտի խօսի :

Պիտի խօսին. — Հ. ՍԱՀԱԿ Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ղ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)

Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

Պիտի ներկայացուի Դիմադրական Հերոսամարտներուն շարժանկարը :

ՃԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ : Հանդէսէն վերջ պարահանդէս : Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ ԴՊՐՈՑԸ

Վերաբացուած է Մայիս 1ին հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Կը դասաւանդուի հայերէն, հայոց պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն, ուսուցիչը՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ : Արձանագրուելու համար դիմել Ահարոնեան ակումբ, 26 rue des Convalescents, երկուշաբթի իրիկունները ժամը 8ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Արդովայի Չիֆթլիկ գիւղէն (Թոքաթ) Պ. Պ. Խաչիկ եւ Շմաւոն Սմսարեան ընտանիքները իրենց գիւղի 1915ի ընդհ. նահատակներու եւ հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ.ի եւ ազգային մարմիններուն յիշատակին այս կիրակի, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցանել պիտի տան : Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ողբացեալ Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), նախաձեռնութեամբ Յովսէփեան եւ Տարօնեան ընտանիքներու : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մարսէյլ. — Տէր եւ Տիկ. Մելիք Մուշկամպարեանց եւ զաւակները, Սուրէն, Հրանդ եւ Վահան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին, Փրատոյի Ս. Սահակ եւ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, իրենց զաւկին եւ քրոջ՝ նորոգ հանգուցեալ Օր. ԶԱՐՈՒՀԱՑ ՄՈՒՇԿԱՄՊԱՐԵԱՆՑի յիշատակին համար : Ներկայ ըլլալ կը խնդրուի բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՀԱՆԴԷՍ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄԻԼԻՈՆԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Variétés Casinoի մէջ (La Canebière), Մարսէյլ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Նախագահութեամբ Բժիշկ Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի 11 մասնաճիւղերու, Համազգային Մշակութային ընկերակցութեան, Ռազմիկներու միութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հարաւային Ֆրանսայի 9 խումբերու :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայր. միութիւնները անխտիր :

Կը խօսին՝ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ (Վիէննայի ուխտէն), Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Պ. Վ. ՕՇԱԿԱՆ (յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան)

Արտասանութիւն, երգ, նուագ եւ կենդանի պատկեր : Մուտքը ազատ է

Հայ Արենոյշներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger) : Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ :

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի բեմադրուի «Կոմիտասի մանկութիւնը» (մէկ արար) :

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ճոխ բաժին, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, մարզանք, հայկական եւ գեղջկական, ինչպէս եւ դասական պարեր : Դաշնակի վրայ պիտի նուագէ նորահաս դաշնակահարուհի ՄԱՏԼԷՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ :

Ձեռական աշխատութեանց ցուցադրում :

Խարոյկի տեսարան սկաուտական երգերով եւ խաղերով :

SALLE CHOPIN - PLEYEL (8, rue Daru . Paris)

Ուրբաթ, 2 Մայիս ժամը 21ին :

Երգահանդէս Իրիս Պիւլպիւլեանի

Կը մասնակցին Lily Laskine (harpe), G. Deschamps (flûte), J. J. Painchaud (piano) :

Յայտագիրը կը պարունակէ կտորներ եւրոպական դասական եւ արդի հեղինակներէ, ինչպէս եւ Հայաստանի նոր երգերէն :

Գինները 200—500 Ֆր., կը ծախուին սրահին կիցէն, Durand, 4 Place de la Madeleine, Hovanessian, 14 rue Rochambeau, Tru. 47-48, Studio Colibri, 19a, rue Caumartin, Opéra 54-48 :

Յոբելենական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի :

Պատուոյ նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Տիկին Ա. Էգնայեանի եւ Ռէնսիի քաղաքապետ Marcel Colsonի : Նախագահութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆի :

Գեղարուեստական բաժին

Մեներգ, զուգերգ, պարեր ճոխ տեսարաններով : Շարժանկար վարժարանին կեանքէն :

Տոմսակները վարժարանէն 1 Bld. du Nord, Le Raincy, հեռ. 172 եւ Պարսամեան գրատունը, 46 Rue Richer :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից Զաքար Յովհաննէսեանի (Իսի լէ Մուլինօ) մահուան առթիւ իր այրիին եւ պարագաներուն :

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղս կազմակերպած էՔղեցիներու օրուան առթիւ ընտան. խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 14էն 20, Սէնթ Անի Կրան Փէնի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգներ Հայ րենակիցներէ, արտասանութիւններ աշակերտներէն : Զաւեշտ մը, հայրենակից Նոր Սերնդականներէ : Եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գին :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Վարանդեան խումբը՝ այս հինգշաբթի ժամը 16ին : — Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն եւ Արամ խումբը՝ կիրակի ժամը 16ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻԹԱԼԻ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ : (Տար. Նախորդ ժողովի) :

ՇԱՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին՝ Օհանջանեան ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակի տօնակատարութիւնը Յուն. 7ին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին, ժամը ճիշդ 21ին, Le Palet d'Orի մէջ (80 La Canebière) : Վիճաբանութիւն հետեւեալ նիւթին վրայ, — «Արուեստը ազա՞տ պէտք է ըլլայ» : Թեր կը խօսի Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, դէմ՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Յարութիւն Գոճաօղլանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Եուսուֆեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ բարեհաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով, հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԳՈՃԱՕՂԼԱՆԵԱՆի (ծնեալ Գրիգորեան) մահուան առթիւ :

SALLE GAVEAU , 45 RUE LA BOETIE

Շաբաթ Մայիս 3ին, ժամը 21ին

Ensemble Orchestral de Paris, ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի ANNIE D'ARCOի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Լիոնէն Պ. Մելիք Գէորգեան, զաւակը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք հաճեցան անձամբ, գրաւոր ու ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնել իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ (ծնեալ Դանիէլեան) մահուան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH Fondé en 1925,R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 3 MAI 1952 Շաբաթ 3 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6753-Նոր շրջան թիւ 2164

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԸ ԻՐ ՔԱՋԵՐՈՎ

Վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր երկրորդ անգամ ըլլալով, Փարիզի մէջ ալ կը տօնուի Վասպուրականի հերոսամարտին տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան :

Իբրեւ նորութիւն, այս տարի տօնակատարութեան հրաւիրուած են ներկայացուցիչներ նա՛եւ այն շրջաններէն ուր հերոսական կռիւներ մղուեցան, Ահուսարսափի օրերուն :

Ուրեմն, տեսակ մը համազգային ոգեկոչում է որ պիտի կատարուի, ընդգրկելով ընդարձակ տարածութիւն մը:

Այս նախաձեռնութեամբ, անուղղակի գոհացում տուած կ'ըլլան այն համեստ շրջանները որոնք հնարաւորութիւն չունին առանձին տօնակատարութիւններ սարքելու :

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղն ալ, սկիզբէն ի վեր կանոնաւորապէս կը տօնէ 1915ի Ապրիլեան Հերոսամարտին տարեդարձը: Նոյն աւանդութեան կը հետեւին Վիէնի եւ Տէսինի ափ մը Վանեցիները :

Ինչպէս ուրիշ տօնակատարութիւններ , այս ոգեկոչումներն ալ ամէն բանէ առաջ պէտք է ծառայեն զօրացնելու ազգային գիտակցութիւնը : Մանաւանդ հպարտութիւն եւ առնական ոգի ներշնչելու նոր սերունդին, որ շատ բան չի գիտեր երէկուան պատմութենէն :

Ո՛ւր որ ալ կատարուած ըլլան քաջութեան , « արութեան » գործերը, կը պատկանին ամբողջ ժողովուրդին: Կը կազմեն անոր պարծանքը :

Այս ըմբռնումով կատարուած տօնակատարութիւն մը շատ աւելի խոր տպաւորութիւն կը ձգէ տարագիր բազմութեանց վրայ:

Ամէնէն համեստ համրանքն ալ երբ կը լսէ ամբողջ շրջանի մը — Վասպուրական — կամ այս եւ այն քաղաքին, գիւղին հերոսական մաքառումները, իր կարգին կ'արիանայ: Եւ խորապէս կ'ըմբռնէ հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը :

Ողջո՜յն բոլոր քաջերուն — հայկական բունդքի , դիմադրական ճակատի բոլոր հերոսներուն , Վասպուրականէն մինչեւ Մուսա Լեռ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ 75ԱՄԵԱԿԸ

Հաւատքի եւ յարատեւութեան պատկառելի տարեգրութիւն մը կը կազմէ՝ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 75ամեակը, որ կը տօնուի նոյնպէս վաղը :

Պէտք է ետ երթալ մինչեւ 80—100 տարի, լիովին ըմբռնելու համար կատարուած աշխատանքին խորութիւնը :

Գրեթէ միաժամանակ ասպարէզ նետուեցան երկու կանացի կազմակերպութիւններ, Դպրոցասէր եւ Ազգանուէր, Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ ափ մը ձեռներէց Հայուհիներու: Նպատակը,— ուսում եւ կրթութիւն տարածել մինչեւ արեւելեան նահանգները: Զուգընթաց՝ այն աշխատանքին հետ որ կը կատարուէր այրերու կողմէ, առաջնորդութեամբ Միացեալ Ընկերութեանց (1880 Մայիս) :

« Ազգանուէր »ը, որ աւելի լայն դետնի մը վրայ կը գործէր, խաւարեցաւ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ: Իսկ Դպրոցասէրը ատեն մը եւս քաշքշելով իր գոյութիւնը, ի վերջոյ ապաստանեցաւ արտասահման, տարագիր բազմութեանց հետ:

Նախ Սելանիկ ,յետոյ Մարսէյլ եւ վերջապէս Փարիզ հաստատուելով, Դպրոցասէրի վարժարանը զանազան ձեւափոխումներ կրեց, տարիներու ընթացքին: Յաճախ ոգին ալ կ'ազդուէր օրուան հովերէն :

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծենք թէ այժմ գտած է իր վերջնական կայանը,դառնալով բարձրագոյն կրթարան մը՝ աղջիկներու համար: Մանաւանդ որ, սեփական շէնք մըն ալ ունի, շնորհիւ բարերարի մը առատաձեռնութեան եւ հանրային օժանդակութեանց :

Իր 75 տարիներու վաստակը անշուշտ նոր եւ աւելի ծանր պարտականութիւններ կը թելադրէ :

Շնորհաւորելով յոբելեանը, պիտի ուզէինք որ հաստատութեան վարիչները աւելի արդիւնաւոր շրջան մը բոլորէին, ընդ առաջ երթալով օրուան պահանջներուն :

Շ.

Մայիս 1ի ցոյցերը

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ՃԱՓՈՆԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի [Մա]յիս 1ը տօնուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ, աշխարհի բոլոր գլխաւոր կեդրոններուն մէջ: Ընդհանրապէս խաղաղ էին ցոյցերը, բացի Ճափոնէն ուր արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան կարմիրներու եւ Ամերիկացիներու միջեւ:

Ամէնէն ծանր դէպքը պատահեցաւ Թօքիօյի մէջ: Կացութիւնը այնքան ծանր էր որ ամերիկեան զինուորներ եւ 25.000 ճափոնցի ոստիկաններ հարկադրուեցան միջամտել սուիններով, գնդացիրներով, ատրճանակներով եւ արտասուաբեր ռումբերով :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , 2 — 300.000 համայնավար ցուցարարներ արշաւանք մը սարքեցին մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ, քարկոծելով եւ գանակոծելով Ամերիկացիները, տապալելով անոնց ինքնաշարժները եւ խորտակելով ամերիկեան օդանաւային կեդրոնին ապակիները : Երկու հոգի սպաննուեցան: Վիրաւորներուն 218 ոստիկաններ եւ 271 քաղաքացիներ: Ցուցարարները կ'աղաղակէին,— « Եանքիները թող իրենց երկիրը երթան»:

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ոստիկանութիւնը բռնած էր համայնավարական գաղտնի կազմակերպութեան մէկ շրջաբերականը, որ կը հրամայէր յարձակիլ զինագործարաններու վրայ : Քիոթօ քաղաքին մէջ եւս կռիւ մը ծագեցաւ ցուցարարներուն եւ ոստիկաններուն միջեւ, տեւելով երեք ժամ: Վիրաւորուեցան 51 ոստիկաններ եւ բազմաթիւ ցուցարարներ :

Նշանակալից է որ ցոյցերը տեղի կ'ունենային Ճափոնի անկախութեան վերահաստատումէն երեք օր ետքը: Մայիս 1ի տօնակատարութեան կը մասնակցէին երեք միլիոն ձախակողմեան աշխատաւորներ, բայց միայն Թօքիօյի եւ Քիոթօյի մէջ խռովութիւններ ծագեցան: Ցուցարարները կը կրէին Խ. Միութեան, կարմիր Չինաստանի եւ Քորէայի դրօշները, աշխարհի բոլշեւիկ վարիչներուն կենդանագիրները եւ խոշոր նշանատախտակներ որոնց մէկուն վրայ գրուած էր.— «Եօշիտայի պոռնիկ իշխանութիւնը» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ բարեկարգութեամբ: Դէպքեր պատահեցան միայն Տուլէի եւ Վալանսիէնի մէջ, Հիւս. Ափրիկեցիներու եւ ապահովութեան պահակներու միջեւ: Ցուցարարները նշանատախտակներ կը կրէին որոնց վրայ գրուած էր «անկախութիւն կը պահանջենք. չենք ուզեր որ Հիւս. Ափրիկէն մասնակցի Ատլանտեանի դաշինքին »եւն. :

Փարիզի մէջ, Նասիոնի հրապարակէն դէպի Պասթիյ շքերթը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ Համայնավար կուսակցութեան: Այս առթիւ թշնամական կանչեր կ'արձակուէին Փինէի կառավարութեան դէմ, իսկ Ալժերիացիները եւ Հիւս.Ափրիկէի միւս բնիկները անկախութիւն կը պահանջէին իրենց երկիրներուն համար :

Գաւառի մէջ ալ Արհեստակցական Միութիւնները ցոյցեր սարքած էին օրուան տօնին առթիւ: Ամէնէն կարեւորը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ :

× Զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը Մայիս 1ը տօնեց Պուա տը Պուլօնյի մէջ: Զօրավարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ կազմել, Ֆրանսան փրկելու համար: Կոչը ուղղուած էր մասնաւորապէս ընկերվարական կուսակցութեան եւ ժողովրդական շարժումին: Զօրավարը այս առթիւ ալ պահանջեց վերաքննել սահմանադրութիւնը, զօրացնել գործադիր իշխանութիւնը, մերժել որեւէ միջամտու -

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը Տիկին Մաննիկ Խօճասարեանի, Դպրոցասէրի նախկին խնամակալուհիներէն, այժմ ատենապետուհի նոյն հաստատութեան Նիւ Եորքի օժանդակ մարմնին: Տիկինը, այրին՝ հանգուցեալ երեսփոխան Հայկ Խօճասարեանի, Փարիզ եկած է մասնակցելու համար Դպրոցասէրի հաստատման 75ամեակին :

Զօրս Մեծերու ժողովը

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց ,որով կը պահանջէ Զօրս Մեծերէն՝ ժողով գումարել, գերմանական հարցը լուծելու համար: Բանաձեւը կ'առաջարկէ անմիջապէս բանակցիլ Մոսկուայի հետ, ազատ ընտրութեանց հնարաւորութիւնը քննելու համար: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայ կառավարութիւնը չի կրնար որեւէ յանձնառութիւն ստանձնել վերազինման մասին, ընտրութիւններէն առաջ:

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը զեկուցում տալով արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ, բացատրեց թէ կառավարութիւնը երբեք անկարելի չի գտներ Զօրսերու ժողով մը, քննելու համար Գերմանիոյ հաշտութեան ծրագիրը, բայց անհրաժեշտ է նախ յստակօրէն ճշդել միացեալ Գերմանիոյ կազմական կանոնագիրը :

× Արեւմտեան պետութիւնները նոր բողոքագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան, ֆրանսական օդանաւի մը դէմ կատարուած յարձակման առթիւ:

ՔԱՆԻ Մ. ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ հրապարակ պիտի հանուի մօտերս: Կառավարութիւնը կը քննէ մանրամասնութիւնները :

650.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Մ. Նահանգներու մետաղագործական հաստատութեանց մէջ. 90.000 հոգի ալ՝ քարիւղի զտարաններուն մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ քաղաքացիները այսուհետեւ պիտի չկրնան ճամբորդել երկաթեայ վարագոյրէն անդին գտնուած երկիրները, առանց մասնաւոր արտօնագրի :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարին բանակցութեան առթիւ կարմիրներու վերջնական պատասխանը կը սպասուէր երէկ :

30 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Հայֆայի մէջ (Իսրայէլ), բոլշեւիկեան ցոյցի մը առթիւ :

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալ եւ քաղաքապետ փրօֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայ ծպտեալ վիճակի մէջ եւ կերպարանափոխ եղած, պտոյտի ելաւ գիշերային տուներու թաղերուն մէջ: Հագած էր հինումին հագուստ մը եւ դրած աղտոտ գտակ մը: Իր խովն ալ ոչ ոք կար: Գիշերային տուներու բնակիչները բնաւ չճանչցան կուսակալը, որ սըրճարանը նստաւ եւ թէյ մը խմեց : Կուսակալը այցելեց նաեւ Շիշլիի գիշերային տուներու թաղը, միշտ ծպտեալ վիճակի մէջ :

Բիւն՝ Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրներուն մէջ եւայլն :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ . . .

Մայիս 1ի առթիւ հսկայական ցոյցեր տեղի ունեցան Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն մէջ: Կարմիրները մէկ միլիոն կը հաշուեն իրենց թափօրին մասնակցողներու թիւը : Միւս շրջանին մէջ ցոյցին կը մասնակցէին աւելի քան կէս միլիոն :

Տասը հազար երիտասարդ համայնավարներ արեւմտեան շրջանը արշաւեցին, բայց անմիջապէս ետ մղուեցան ոստիկանութեան կողմէ, որ ջուր կը սրսկէր եւ բիրեր կը շարժէր: Բազմաթիւ երիտասարդներ ձերբակալուեցան : Հազարաւոր աղաւնիներ պատգամներ կը փոխադրէին արեւմտեան շրջանէն արեւելեան շրջանը :

Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը Փիք,ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ իրենք ալ պաշտպանողական բանակ մը պիտի կազմակերպեն, «եթէ շարունակուի արեւմտեան Գերմանիոյ երիտասարդութեան պարտաւորիչ զինուորագրութիւնը՝ ի սպաս ամերիկեան աշխարհակալութեան եւ հետեւաբար աւելնայ ամերիկեան պատերազմի վտանգը արեւելեան Գերմանիոյ դէմ»:

Վարչապետը, Օթթօ Կրոթվոլ եւս կրկնեց նոյն ազդարարութիւնը, գրեթէ նոյն բառերով :

Իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ,իր կարգին յայտարարեց թէ նախագահ Փիքի յայտարարութիւնները նորութիւն մը չեն պարունակեր: « Արեւելեան Գերմանիան արդէն ունի բանակ մը (ժողովրդական ոստիկանութիւն), որ շատ զօրացած է ատենէ մը ի վեր»: Եւ եզրակացուց թէ իր կառավարութիւնը պիտի շարունակէ մասնակցիլ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ցանցին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Աւանդական շքերթը տեղի ունեցաւ Կարմիր Հրապարակին վրայ, ի ներկայութեան Ստալինի, որուն կը հետեւէին Մալենքով եւ միւս երեւելիները: Շքերթը կը վարէր մարեշալ Կովարով, որ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.

— « Անգլեւամերիկեան նախայարձակները եւ իրենց գործակիցները կը շարունակեն զինարշաւը, հակառակ ժողովուրդներու կամքին: Անոնք կը շարունակեն վերակենդանացնել գերման աշխարհակալութիւնը արեւմուտքի մէջ եւ ճափոնականը՝ արեւելքի մէջ: Մօտ երկու տարիէ ի վեր անոնք աւազակային պատերազմ մը կը մղեն Քորէայի հերոսական ժողովուրդին դէմ» եւն. :

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ շքերթ, մասնակցութեամբ մէկ միլիոն քաղաքացիներու :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՍՈՒԳԵՐՆ ՈՒ ՃԻԳԵՐԸ

Դժբախտութիւն մը երբեք առանձին չիգար· — Զարդուշակ այս յայտարարութեան յղացումը փրանսական է, բայց կարծէք թէ թշնամի ճակատագրի մը տնօրինութեամբ՝ տարիներէ ի վեր Հայութեան, եւ այս ժողովուրդին ալ ամէնէն ցեղադրոշմ հատուածին — Հ.Յ. Դաշնակցութեանն է վիճակուած ապացուցանել առածին բովանդակութիւնը, եւ այն ալ՝ իր ընտրագոյն զաւակներուն կեանքի գնովը: Ջամալեան, Խատիսեան, եւ Գիւլխանդանեան, Օհանջանեան եւ Աղբալեան, եւ Ահարոնեան, Ռուբէն, Շանթ եւ Իփէկեան... : Զոյգեր եւ երրորդութիւններ որոնք քանի մը տարուան ընթացքին, եւ երբեմն միայն քանի մը օրուան անջրպետումով, իրարու հետեւեցան դէպ ի գերեզման :

Անշուշտ կեանքն ունի իր անխուսափելի վախճանը, կ'ընդունինք նաեւ որ անհետացողներէն մէկ երկուքը յաղթականօրէն կտրած էին բաւական երկար ճանապարհ մը; բայց մահերու այս հապճեպ, գրեթէ գահավէժ յաջորդականութիւնը կը մնայ չշմեցուցիչ :

Շանթի հողակոյտին վրայ դեռ ծաղկեպսակները չխամրած, Գասպարն է որ կ'երթայ միանալ իր ուխտակիցներուն, ու կ'երթայ առանց ծաղիկի ու աղմուկի, ան որ ամբողջ կեանքին մէջ այնքան շարժում եւ ոգեւորութիւն ստեղծեց գաղութէ գաղութ, բայց մանաւանդ բեմէ բեմ:

Արդարեւ հայ թատրոնը նախընտիր մտասեւեռումը եղաւ Գասպար Իփէկեանին: Անոր ծառայեց իր բովանդակ կարելիութիւններով, — այսինքն՝ դերուսոյցի իր խոր ու լրիւ ըմբռնումով, թատերագիրի իր ընդածին տաղանդով, մեծատուն մարդու իր առատաձեռն զոհողութիւններով եւ իր արուեստասէր ընտանիքի բոլոր անդամներով: Թերեւս իր մահը քաղցրացաւ անով որ, իր հոգեվարքի օրերուն, Շանթի «Հին Աստուածներ»ու ներկայացումները, խղճմտօրէն պատրաստուած ու ձեռնհասօրէն բեմադրուած, գեղարուեստական հաղուագիւտ վայելքի պահեր ընծայեցին Պէյրութի հայութեան: Աւա՜ղ, Գասպար չկրցաւ տեսնել այս յաջողութիւնները իրենց թանձրացեալ երեւոյթին տակ, բայց անոնց համբաւը, վստահաբար, անխառն ուրախութեան եւ արդար հպարտանքի աղբիւր մը եղաւ իր շիջելամերձ կեանքին համար: Քանի որ իր ցուցմունքներով ընտրուած էր դերակատարներու խումբը, իր ջանքերով կազմաւորուած եւ իր նուիրումի ոգիով զօրացած:

Ութ ներկայացում, որոնց յաջողութեան յարաճուն թափը որակելու համար տեղին է ըսել .— «Այսօր աւելի քան երէկ, եւ նուազ քան վաղը» : Յաջորդական այս զգալի յառաջդիմութիւնը ուղղակի արդիւնքն է այն աննախապաշար լայնամտութեան որով Համազգայինի Թատերասէրներու խումբին ղեկավարութիւնը կ'ըմբռնէ բարեացակամ քննադատութեան արժէքը: Միշտ հետաքրքրութեամբ լսեց իրեն ուղղուած այն դիտողութիւնները որոնք կը բխէին արուեստի մտահոգութենէն եւ գիտցաւ անհրաժեշտ դասը հանել անոնցմէ: Վերջին ներկայացումին, հարկ եղաւ մօտ երկու հարիւր աթոռ դուրսէն բերել եւ տեղաւորել հանդիսասրահին անցքերուն մէջ, կարենալ ներս առնելու համար դիմողներու բազմութիւնը: Ու դեռ ետ դարձողներ եղան:

Այսքան պատուաբեր արդիւնքի մը առջեւ, մենք կը խորհէինք թէ մեր նախանձաբեկ հակառակորդները — որոնց համար անկողմնակալ դատումը կ'երեւայ թէ հակասովետ ըմբռնում է — գէթ մէկ անգամուան համար խոհեմութիւնը պիտի ունենային լռելու: Մինչդեռ անոնք իրենց ժահրոտ լեզուները երկարեցին մինչեւ դերակատարներու կօշիկները, յայտարարելով թէ այդ ոտնամանները «Հին Աստուածներ»ու ժամանակակից կօշկակարներու գործը չէին :

Այն օրէն ի վեր որ, տկարութեան հետեւանքով, ողբացեալ Գասպարը քաշուեցաւ խումբին գործօն ղեկավարութենէն, բոլոր Թատերասէրներու աչքերը միաժամանակ դարձան դէպի Պ. Ժորժ Սարգիսեանը: Այս միահամուռ գնահատանքով, Համազգայինի Թատերասէրները կ'ընդունէին որ իրենց երիտասարդ ընկերը խոր նուիրումով ու լարուած միտքով հետեւած էր վարպետի խօսքին ու շարժումին, խրատին ու խորհուրդին եւ ճշմարտապէս օգտուած էր անոնցմէ: Բեմին վրայ Պ. Սարգիսեանի յայտնաբերած բացառիկ ընդունակութեանը գլխաւոր վկան նոյնինքն հասարակութիւնն է որ բազմաթիւ անգամներ հաճոյքով դիտած է անոր կտրուկ ու յստակ խօսուածքը, մէկ խօսքով անոր ապահով խաղարկութիւնը: Իսկ այս նշմարելի երեւոյթները հանդիսատեսը կը մղեն մտածելու թէ Պ. Սարգիսեան գիտէ ըմբռնել նաեւ աննշմարելին, այսինքն իր ստանձնած դերերու թաքուն ոգին :

Թատերասէրներու ամէնէն մնայուն ու բազմարդիւն անդամներէն է Տիկին Նելլի Մինասեանը որ այնքան արժանաւորապէս կատարած է լուրջ եւ աղուական մօր դերերը, զանազան թատերակներու մէջ: Փայլած է առանց պչրանքի եւ յուզած է առանց փոխառիկ ձեւերու: Իր գաղտնիքը, բեմին վրայ, իր պարզ ու բնական վարմունքն է:

Իր քոյրը, Տիկին Զեփիւռ Շանթ, թարմ աղջիկնութեան օրերէն ի վեր, միշտ կարօտով ու գուրգուրանքով ողջունուած է Պէյրութի եւ շատ անգամ աւելի հեռաւոր բեմերու վրայ: Իր վճիտ ու կորովի ձայնը, ու հայ երգը արտաբերելու համար իր ցոյց տուած անկեղծ եռանդը իրեն միշտ ապահոված են գնահատանքը հասարակութեան մը որ այլեւս ի վիճակի է գիտակցաբար դատելու: Ասկէ զատ իր ստանձնած դերերու մէջն ալ Տիկին Զեփիւռ յայտնուած է ընդունակ տարր: Համազգայինի գործին բերած իր նպաստներուն շարքին՝ անջնջելի տառերով յիշատակուելու արժանի են այն թանկագին խնամատարութիւնն ու անսպառ համբերութիւնը որոնցմով Տիկ. Զեփիւռ շրջապատեց իր մեծանուն ամերը, Լեւոն Շանթը, վերջինիս երկարատեւ ու տառապալից հոգեվարքի ընթացքին: Իր այս վարմունքով ալ Տիկինը ինքզինք պարտադրեց Պէյրութի հայութեան հիացումին:

Թատերասէրներու ծանօթ ու փնտռուած անդամներէն մէկն ալ Պ. Խաչիկ Արարատեանն է : Իր դերը ապրելու ձիրքը, ու զայն արտայայտելու անբռնազբօս ձեւը կը կազմեն իր յաջողութեան գլխաւոր տարրերը: Ինքնավստահ է բայց ոչ ինքնահաւան: Օժտուած է թաւ ու զօրեղ ձայնով մը զոր գիտէ տիրապէս վարել: Մէկն է այն հազուագիւտ արտասանողներէն որոնք իրենց ընտրած կտորին արժէքը կը բազմապատկեն: Կ'ենթադրեմ որ, հանդիսականները տուն վերադարձին, առանձնութեան մէջ անգամ մըն ալ կը կարդան այն տողերը զոր Խաչիկէն լսած են :

Անշուշտ, ուշադրութեան արժանի ուրիշ տարրեր չեն պակսիր Թատերասէրներու խումբին մէջ: Իմ յարաբերութեանց խիստ նեղ շրջանակին պատճառով անոնցմէ շատեր անծանօթ են ինծի : Տեղական մամուլը բազմաթիւ առիթներով աւելի հանգամանօրէն խօսած է անոնց բարեմասնութեանց մասին: Ասկէ զատ, խումբին քանի մը կարկառուն անդամները յիշատակել՝ նովին գործով կը նշանակէ հռչակել նոյն կազմակերպութեան արժանիքները, որովհետեւ անհատ մը, որքան ալ տաղանդաւոր ըլլայ, չի կրնար առանձին հասունանալ ինչպէս մեկուսի ծառ մը: Մարդկային տաղանդը, եւ նոյնիսկ հանճարը, իր գիտութեամբն ու ծանօթութիւններով, իր արուեստովն ու ապրումներով, ամբողջովին արդիւնք է իր միջավայրին: Ուրեմն թող ներուի ինծի եթէ շատ մը անուններ կը մոռնամ: Մոռացումը ուրացում չէ :

Արեւելքի կարգ մը ժողովուրդներու մտքին մէջ, թատրոնը համարձակ բարքերու ցուցարան մըն է կամ, լաւագոյն պարագային, ժամանցի վայր մը: Դատելու այս կերպը տխուր ապացոյցներէն է այդ ժողովուրդներու յետամնացութեան: Ո՞վ կրնայ ժխտել որ ազնուացնող թատերակներու հետ կան այնպիսիներ որոնք կը ձգտին ապականել մարդկային սիրտը: Այս ախտը յատուկ չէ միայն թատրոնին : Բոլոր արուեստներն ալ ունին այս բացասական երեսը :

Թատրոնը քաղաքակիրթ մարդու ըմբռնումով, ամէնէն ազդու միջոցն է, ժողովուրդի հոգին ազնուացնելու համար: Օժտուած ըլլալով ձայնով ու շարժումով, թատրոնը մարդուս զգացումներուն վրայ կը ներգործէ ուղղակի: Այս յատկութիւնը կը պատկանի նաեւ նուագին: Յաճախ կը պատահի որ հանդիսատեսն եւ ունկնդիրը յուզումէն հեծկլտան, բայց քանի անգամ իմացաք որ թանգարանի մը այցելուները փղձկին նկարի մը կամ արձանի մը դիմաց: Այս չի նշանակեր որ միւս արուեստները զուրկ են մարդուս հոգին յուզելու առաքինութենէն, բայց ասկէ կը հետեւի թէ մարդս, կերպընկալ արուեստներէն ըստացած տպաւորութիւնները իւրացնելու համար, նախ պէտք է ձայնի ու շարժումի վերածէ զանոնք ·իսկ հոգեկան այս աշխատանքը կը մեղմացնէ տպաւորութեանց թափանցումի ուժը :

Անտարակոյս, թատրոնի դերի մասին այս բարձր ըմբռնումը խիստ ընտանի էր Գասպար Իփէկեանի միտքին: Արուեստի այս ճիւղը մշակելու եւ զայն հայ ժողովուրդին վայելքին ընծայելու համար, մեր ողբացեալ ընկերը ոչ միայն միտք ու հանգիստ զոհեց, այլ եւ դիրք ու հարստութիւն, ինչ որ արդի աշխարհիկ մարդու ըմբռնումով, ժամանակավրէպ մըն է: Սակայն Պէյրութի հայութիւնը որ յարաճուն բազմութեամբ հանդիսատես եղաւ «Հին Աստուածներ»ու իրերայաջորդ ներկայացումներուն, փայլուն կերպով հաստատեց թէ Գասպար Իփէկեանի գործն ու զոհողութիւնը ո՛րքան արդիւնական ու նոյնիսկ հանապազօրեայ էին :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

Ի՞նչ է ազատութիւնը

Քանի մը շաբաթ առաջ մահուան չորրորդ տարեդարձն էր ռուս փիլիսոփայ Պերտիայեւի : Այս առթիւ, բարեկամները հաւաքոյթ մը սարքած էին իր յիշատակը վերակոչելու համար, նոյնիսկ իր անունով ընկերութիւն մը կազմուած է Saint Didier փողոցը, փիլիսոփային ազատական գաղափարները տարածելու առաջադրութեամբ :

Հանգուցեալ փիլիսոփան 1936ին ռուսերէն «Փութ» հանդէսին մէջ հրատարակուած գրութեամբ կը պանծացնէր ազատութեան գաղափարը: Ահաւասիկ ամփոփումը · —

Պէտք է ծառանալ ազատութեան գաղափարին ընդվզեցուցիչ ձեւափոխման դէմ, զոր իրենք իրենց թոյլ կուտան ազատութեան թշնամիները : Արդի աշխարհը յայտնապէս կորսնցուցած է ազատութիւնը ըմբռնելու ամէն կարողութիւն: Ազատութիւնը մարդուն յաւակնութիւնը կամ պահանջը չէ, ազատութիւնը կեանքի հեշտութիւն եւ սանձարձակութիւն չի նշանակեր: Ազատութիւնը՝ մարդէն Աստուծոյ ներկայացուած պահանջը չէ, այլ Աստուծոյ կողմէ մարդուն ներկայացուած մէկ պահանջը: Ազատութիւնը իրաւունք մը չէ, այլ պարտաւորութիւն մը: Աստուածն է որ կը պահանջէ մարդէն որ մտաւորապէս ազատ ըլլայ, ու ան ազատութենէն զատ ոչ մէկ բանի պէտքը կը զգայ: Մարդը՝ ինք, շատ դիւրութեամբ կը հրաժարի ազատութենէն, կը վախնայ ազատութենէն, կը նախընտրէ ստրկութիւնը, որովհետեւ աւելի հեշտ կը նկատէ զայն :

Ազատութիւնը դիւրին չէ, սարսափելի դժուար է: Ծանր բեռ մըն է, տաժանելի է: Արդի աշխարհին մէջ, մարդիկ կը հրաժարին ազատութենէ, կը հետեւին իշխանութեան դիկտատորի մը, որովհետեւ կը վախնան խստութենէն, պատիժէն, ազատութեան բեռէն: Ազատութիւնը տառապանք յառաջ կը բերէ : Եւ անոնք որ կը վախնան տառապանքէն, կ'ուրանան ազատութիւնը եւ անձնատուր կ'ըլլան իշխանութեան, որեւէ բռնակալութեան : Իշխանութիւնն է որ կ'ուզէ մարդոց տալ դիւրատար կեանք մը, իրենց բեռը վերցնել, ու այսպէս զանոնք կը հրապուրէ : Եւ մարդիկ դաւաճանութիւն կ'ընեն ընդդէմ մարդկային արժանաւորութեան: Ընդհակառակն, այն մարդը որ կը հետեւի ազատութեան ճամբուն, ոչ մէկ բան կրնայ թոյլ տալ ինքն իրեն, չի կրնար երթալ սանձարձակութեան, հեշտ ու հաճելի կեանքի մը անձնատուր ըլլալ: Ազատութիւնն է որ կը պահանջէ ինքնորոշումը, այնպէս ինչպէս կը պահանջէ ստեղծագործ արարքը :

Ստեղծագործ ազատութեամբ մը, մարդը մշտապէս կը յառաջդիմէ, կը գերազանցէ ինքզինքը, կը բարձրանայ: Իշխանութեան տակ, ընդհակառակն, կեանքը անյիշաչար է մարդուն տկարութիւններուն հանդէպ, զայն կը հրապուրէ, անկէ բնաւ չի պահանջեր հերոսութիւն, այլ միայն հնազանդութիւն :

Ազատութիւնը մարդուն չափահասութեան տարիքն է: Արդ, չափահասներուն կեանքը աւելի դժուար, աւելի տաժանելի է, տղոցմէ աւելի բեռնաւորուած պատասխանատուութիւններով: Հրաժարիլ ազատութենէ՝ կը նշանակէ փախչիլ պատասխանատուութենէ, իր ուսերէն նետել ուրիշին վրայ :

Միայն ստրուկներն են որ ազատութիւն ըսելով կը հասկնան ներողամտութիւն մը իրենց անձին հանդէպ, իրենց ստրկական բնութեան լքումը, իբրեւ ձեզի հաճելի թուած բանն ընելու փորձութիւն մը: Մարդկային արժանաւորութեան եւ պատասխանատուութեան գիտակից մարդիկը՝ ազատութիւն ըսելով կը հասկնան իրենց պատասխանատուութեան հաւանումը, ինքնորոշման եւ գերազանցման պահանջը, տառապանքին ընդունումը, — յանուն մարդուն գերագոյն արժանաւորութեան, — իբրեւ պայքար մը, որ հերոսութիւն կը պահանջէ :

Ազատութիւնը դիւցազնական է, ահա թէ ինչու զայն չեն սիրեր ու կը վախնան անկէ: Խիստ յաճախ խոնարհամտութիւնը, հպատակութիւնը կը ծածկեն նկարագրի ստորնութիւնը եւ վատութիւնը: Ազատութիւնը ոգեկան է, մտքին արտայայտումն է մարդուն մէջ: Ան է որ կը սահմանէ իր ահաւոր պահանջները մարդուն հանդէպ: Բայց ստրկական բնազդով մարդիկը երբեք պիտի չըմբռնեն թէ ինչ է ազատութիւնը, միշտ պիտի զրպարտեն ազատութիւնը: Արդի աշխարհին մէջ, արտակարգ ուժով մը արթնցած են խմբակեաց բնազդները: Արդ, ոչխարներու հօտը ազատութիւն չի ճանչնար »:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ մեծ ցանց մը երեւան ելած է Նազիլլիի (Իզմիրի շրջան) հիւսուածեղէնի գործարանին մէջ, ուր տասը հազար գործաւորներ կ'աշխատին: Ցանցին վարիչն է Նոմէր Գարաճան, որ չորս տարի Մոսկուայի մէջ մարզուելով վերադարձած է Թուրքիա :

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՀԵՌՆԱՐԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Ապրիլ.— Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի, աշակերտներու բացառիկ թատերական ներկայացում մը, նախաձեռնութեամբ Մուրատ Ռաֆայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին, գտաւ մեծ յաջողութիւն: Ապրիլ 20ի կիրակի կէսօրէ վերջ, Casa d'Italiaի մեծ թատրոնը նեղ կու գար ներկայ հասարակութեան: Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի կոչը«Եղբայր եմք մենք,մրրկաւ—բաժնուած» գտած էր իր արձագանգը: Իրապէս համազգային օր մը, բացառութեամբ ամ մը անուղղաներու:

Յայտագիրը, որ բաժնուած էր չորս մասերու, ներկայացուեցաւ անթերի ,ամէն մէկը իր առանձին վայելքներով: Բայց ըստ իս եւ ինչպէս շատերու նախընտրելի էր զուտ Հայկական բաժինը: Բոլոր մասերու մէջ դերակատարները փայլեցան յաջողութեամբ, մանաւանդ երբ նկատի առնենք իրենց տարիքը: «Աւարայրի Հսկումը» ձգեց ճնշիչ տպաւորութիւն, բայց կը կարծեմ թէ աւելի ազդու պիտի ըլլար, եթէ գրուէր արձակ, եւ ոչ թէ յանգաւոր:

Դերակատարներու մասին առանձինն, առանձինն գրելը կը գտնեմ աւելորդ, մանաւանդ որ Յառաջ »ը ժամա ...կին ան... ...ղարձած էր լայնօրէն: Նոյնքան յաջող էր երգապարախառն ֆրանսերէն օփէրէթը, Les lutins de Carnac ուր մեր իրապէս փոքրիկ Շուտիկները ի յայտ եկան իրենց չարաճճի խաղերով:Une client sérieux եւ «Կեղծ Ոստիկանապետ»ը կուշտ ու կուռ խնդացուցին հանդիսականները: Միջնարարներուն կրկնակի ծափերու արժանացան, փոքրիկներն Վարուժան Գոճեան իր ջութակով եւ Ա. Տէրճեան ձեռնադաշնակով:

Մխիթարեան սան եւ ծանօթ նկարիչ Զ. Մութաֆեանի նուիրած իւղաներկ մէկ նկարը աճուրդի դրուելով Պ. Արամ Շէխիկեանի ձեռնհաս ղեկավարութիւնը ապահովեց հարիւր հազարէն աւելի գումար մը: Ժողովուրդը մասնակցեցաւ առատօրէն: Շատ ճիշդ կ'ըսէ Հայկական առածը,— «Մեր ժողովուրդը ալիւրի տոպրակ է, ինչքան տրնես դուրս կուտայ»: Կուտայ երբ նպատակը իր սրտին կը խօսի: Իրաւունք ունէր նաեւ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան, երբ կը յայտարարէր որ. — «Այսօր Մարսիլիոյ մէջ ապրեցայ այն նշանաւոր օրերէն մէկը, ինչպէս էր ժամանակ մը Պոլիսը: Ես այն յոյսով եւ հաւատքով կը մեկնիմ այստեղէն որ այս ժողովուրդը ապրելիք ժողովուրդ է: Եթէ օր մը փճանայ ինքն իր ձեռքովն է որ պիտի փճանայ»:

Ներկայացումէն ետք, ժամը 9ին տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը ի պատիւ Մխիթարեան հայրերու եւ վարժարանի աշակերտութեան: Սալոն Միշէլը եւս լեցուած էր բազմութեամբ: Ներկայ էին նաեւ մեծ գիտնական և Հանդէս Ամսօրեայի խմբագիր Հ. Ակինեան եւ Հ. Կ. Ամատունի, Մարսէյլի հովիւ Հ. Զուհաճեան: Փարիզէն Հ. Սերոբէ Աքըլեան, Հ. Խաչատուր Վրդանէսեան եւ Հ. Յուսիկ Արսլանեան վարդապետները: Պ. Արամ Շէխիկեան քանի մը խօսքով հաւաքոյթին նպատակը պարզելով խօսքը տուաւ Պ. Ձէրոի Ապաճեանի, որ արտասանեց աւուր պատշաճի ուղերձ մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Դուք ալեհեր կաղնիներ, մենք ձեր շունչով ծնած ճիւղեր՝ պիտի աշխատինք, կրօնի, հայրենիքի եւ ազգասիրութեան գաղափարը վառ պահել, մեր դերագոյն ճիգերը ի գործ դնելով»: Աշակերտներու կողմէ երգուեցաւ «Ով մեծասքանչ»ը եւ Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիքը» որոնց կ'ընկերանար դաշնակով իրենց ուսուցիչը՝ Պ. Օհան Տուրեան: Դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Շահպազեան, արտասանութիւններ ըրին փոքրիկներն Ալիս Շամիրեան, Եազճեան եւ Մանուկ Աղամեան: Հ. Ս. Տէր Մովսէսեան բեմին վրայ շրջապատուած նախկին աշակերտներէն տուաւ կարգ մը հայրական յորդորներ:

— «Դուք ձեր,աւիշը կ'առնէք հայ աւանդութենէն: Ով որ կ'ուզէ յաղթել պիտի ապրի: Մենք Հայերս ունինք ճոխ եւ գեղեցիկ լեզու մը, ով որ կը հեռանայ այդ լեզուէն եւ աւանդութենէն մեռած է: Այս համախմբումը, խանդավառութեան օրը զօրավիգ թող ըլլան ձեզի ծառայելու այս պատուական գաղութին»:

Մխիթարեան ընտանիքի բարեկամներու կողմէ եղած կարգ մը նուէրներ վիճակախաղի դըրուելով չօշափելի գումար մը գոյացաւ Միութեան: Հանդէսը փակուեցաւ Պ. Սուրիկ Էքսէրճեանի շնորհակալութեան խօսքերով, ժամը 1ին:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՌՆԱՐԿԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ապրիլ 5ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած էր 1952ի շրջանի անդրանիկ ձեռնարկը, Հանրապետականներուն սրահին մէջ, որ դարձած էր երիտասարդութեան ժամադրավայրը: Ներկայ էին Լիոնի, Տէսինի, Վիէնի, Սէն Շամոնի խումբերը, ինչպէս եւ ընկերներու եւ բարեկամներու բազմութիւն մը, քաջալերելով ՆորՍերունդը,որ կը պայքարի ձուլումին դէմ եւ կառչած կը մնայ հայրենիքին ազատութեան եւ ամբողջացման, արժանի ըլլալու համար մեր անձնուէր հերոսներուն:

Նոր Սերունդի տղաքը ներկայացուցին «Ուշ լինի, նուշ լինի» օփէրէթը: Յաջող էին Յովհ.Փիլիկեան (Արշակ), Ակնունի Պողիկեան (ծառայ), ընկերուհիներ Անահիտ Ստեփանեան (Նազիկ), Ժագլին Երեմեան (Շողիկ), Արեւատ Սողոեան (Մարթա): Ընկեր Նշան Այտապիրեան կը կատարէր նահապետին դերը, իսկ Պ. Յ. Յովսէփեան Օհանի դերը: Ջութակով մասնակցեցան Պ. Մ. Քէպապճեան եւ Պ. Օհան: Դադարի մը միջոցին խօսք տրուեցաւ Լիոնի Նոր Սերունդի ղեկավար ընկեր Սերոբ Մանուկեանի, որ յորդորեց երիտասարդութիւնը, ուշադրութեամբ հետեւիլ Հայոց պատմութեան եւ ծառայել ժողովուրդին:

Գեղարուեստական բաժնի ընթացքին, մէջ ընդ մէջ երգեցին Օր. Արշ. Սեդրաքեան եւ Լիոնէն ընկերուհիներ: Լուիզ Հարէլեան, Ալիս Կիւրիկեան, եւ Փողհարեան, իսկ Օր. Ա. Թուլթլեան ըղգացումով արտասանեց Ա. Ծառուկեանի «Ուխտ Արարատ»ին եւ Սիամանթոյի «Ասպետին երգը»:

Կէս գիշերէն ետք սկսաւ խնջոյք պարահանդէսը զոր ձեռնահասօրէն վարեց ընկեր Րաֆֆի Մարգարեան: Խանդավառուած տիրող մթնոլորտէն եղան ինքնաբուխ նուէրներ, որոնց մասնակցեցան Պ. Վ. Սարաֆեան 1000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան 1000, Սարաֆեան եւ Երեւանեան ընտանիքներ 2000 եւ ամն հազար:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ առաւօտ, Նոր Սերնդականները սիրայօժար գոհացում տուին բոլոր ներկաներուն:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ կը գրեն մեզի.— Անցեալ կիրակի, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին կազմակերպած հաւկթախաղին ընթացքին, տուգանք նշանակուած էր օտար բառեր գործածողներուն դէմ: Այս առթիւ 2800 ֆրանքի գումար մը գոյացաւ ի նպաստ Հ. Յ. Դ. Տան:

«ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Սիսլեան (Կրընոպլ) հինգ օրինակ «Վարդամատեան» կը նուիրէ.—

1.— Ընկ. Տասնապետեանի (Լիոն): 2.— Ընկ. Թաշճեանի (Լիոն): 3.— Տիկին Արսէնեանի (Գահիրէ): 4.— Օր. Սիսլեանի (Պէյրութ): 5.— Ջաւարեան վարժարանին (Աթէնք):

Տիկին Սաթօ Յակոբեան մէկ օրինակ՝ Տիկին Յակոբեանի (Թէհրան):

Տիկին Տոքթ. Պօղոսեան մէկ օրինակ՝ Օր. Զաքարեանի (Գահիրէ):

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»Ի 75ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 75ամեակին առթիւ, ուշադրութեան կը յանձնենք Յոբել. Կեդր. յանձնախումբին կոչը.—

1952 եւ 1953 տարիներու ընթացքին ամենուրեք պիտի տօնուի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 75ամեակը:

Իր կրթական գործունէութեամբ, Դպրոցասէրը անկասկած սահմանուած է կազմելու արեւմտահայ նորագոյն պատմութեան ամէնէն լուսաւոր էջերէն մէկը:

... Իր հիմնարկութենէն մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը, հարիւրաւոր վարժուհիներ, Պոլսէն մինչեւ գաւառի ամենահեռաւոր անկիւններ, տարամադրուեցան առաքելութեան մը որ Դպրոցասէրէն քաղուած մոքի ու սրտի լոյսը ջամբելն էր՝ ի խնդիր արեւաշող վաղորդայններու:

Զինադադարէն վերջ, պահելով հանդերձ Վարժուհիոցի բաժինը,Դպրոցասէրը իր դռները լայն բացաւ Թրքական Եղեռնէն հրաշքով ազատած հարիւրաւոր որբուհիներու առջեւ, որոնց հետ, քանի մը տարի վերջ, Սելանիկ ու Մարսէյլ մնալէ ետք, 1928ին եկաւ վերջնապէս հաստատուիլ Փարիզի մէկ արուարձանին՝ Ռէնսիի մէջ:

Այժմ քանի մը տարիէ ի վեր ,իր վերանորոգուած շէնքին մէջ, Դպրոցասէրը կը շարունակէ իր առաքելութիւնը երկրորդական վարժարանի ծրագրով եւ գիշերօթիկ ու ցերեկեայ 80 աշակերտուհիներով:

Իր 75ամեակին առիթով քանի մը ամիս առաջ հանրութեան ուղղած իր կոչը, Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնը կը վերջացնէր հետեւեալ յանձնառութեամբ.—

«Այսպէս, Դպրոցասէրը, իր աչքերը յառած դէպի լուսապայծառ ապագան, անշէջ խանդավառութեամբ պիտի շարունակէ իր ճամբան՝ Հայութեան շնորհիւ եւ Հայութեան համար»:

Այս յանձնառութիւնը որ կ'առնուի Հայութեան համար, կը դնէ այս վերջինը իր կարգին յանձնառութեան մը առջեւ: Այսինքն՝ շրջապատել Դպրոցասէրը գուրգուրոտ հոգածութեամբ ու անսակարկելի նուիրաբերութեամբ:

Որպէսզի անիկա ոչ միայն շարունակէ իր առաքելութիւնը, այլ նաեւ գաղթահայութենէն ներս հետզհետէ աւելի ծաւալուն, աւելի ներուժ եւ աւելի խորարմատ դարձնէ զայն:

Եւ աւելի քան վստահ ենք որ, ինչպէս Փարիզահայութիւնը Մայիս 4ին, նոյնպէս եւ Ֆրանսայի միւս քաղաքներուն եւ բոլոր գաղութներու Հայութիւնը պիտի փութայ բերել գնահատութեան ու յանձնառութեան իր ընծայականը, յոբելենական փառաշուք տօնակատարութիւններով:

Գանձապետի հասցէն.— Պօղոս Ֆրէնկեան, 56 rue Lafayette, Paris (9):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Միայն ֆրանսական բաժնին մէջ կը պատրաստուէին օրական եօթը հարիւր տեղեկագրեր եւ մի մոռնաք որ խաղաղութեան շրջանին այցելած էի:

— Յայտնի է թէ Գերմանները Անգլիոյ մէջ ալ մեծ կազմակերպութիւն մը ունին: Կան հազարաւոր մնայուն գործակալներ, այսինքն սարդեր, ինչպէս նաեւ «շրջուն» լրտեսներ: Անշուշտ մասնաւոր կայաններ հաստատած են միանալու եւ խորհրդակցելու համար: Ունին բազմաթիւ միջոցներ, տեղեկութիւն ստանալու եւ իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուելու, որովհետեւ հակառակ անոր որ քանի մը տեղէ միջամտած ենք, անոնք դեռ կը շարունակեն տեղեկութիւն ստանալ:

Այդ իրիկուն Օնօրին անակնկալայցելութիւն մը տուաւ մեզի:

— Ի՞նչ պատահեցաւ, հարցուց Փօնթիւի:

— Այսօր յաջողեցայ բանալիին ծակէն մտիկ ընել Միլըրի հեռաձայնային խօսակցութիւնները:

— Այո՞:

— Երեք չորս անգամ հեռաձայնեց, սակայն խօսեցաւ գործի մասին: Միայն մէկ անգամ կարճ խօսակցութիւն մը ունեցաւ:

— Ի՞նչ ըսաւ:

— Ալօ, օհ դո՞ւք էք: Լաւ, ուրեմն դուք անձամբ Ֆրէտին գրեցէք: Գիտէք իր հասցէն. Օֆլակ 17, Գերմանիա»: Ահա այսքան: Յետոյ գոցեց հեռաձայնը:

«Յայտնի է թէ պատերազմական գերիի մը հասցէն է, անանկ չէ՞, Փափա: Պատերազմական գերիի մը մասին այսքան կա՞րճ կը խօսին: Խորհրդաւոր չէ՞ ...

Փօնթիւի ոտքի ելաւ եւ գնաց Օնօրինի մօտ:

— Աղջիկս ըսաւ, լաւ գործ մը տեսած ես, կրնաս համբուրել զիս, եթէ կը փափաքիս: Իսկ դուք Նիւմըն, Նամակատուն վազեցէք, կամ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, մէկ խօսքով հոն ուրկէ կը ղրկուին պատերազմական գերիներու նամակները: Աւելի հրահանգ առնելու պէտք չունէի, ոտքի ցատկեցի եւ մեկնելէ առաջ կատակեցի.

— Արդեօք որքա՞ն ճիշդ է ձեզ առանձին ձգել Օնօրինի հետ ...

Ճամբան կը խորհէի. Գերման լրտեսներ նախորդ պատերազմին ալ գործածած էին այս մեթոտը: Անգլիոյ մէջ գտնուող լրտես մը կը գրէր անգոյ գերիի մը: Նամակը ի հարկէ շատ պարզ լեզուով մը գրուած կ'ըլլար, սակայն կը պարունակէր գաղտնի հրահանգներ: Այս երեւակայական գերիին անունով եկած նամակը Գերմանիա հասնելով, իսկոյն կը յանձնուէր գաղտնի կազմակերպութեան գրասենեակը: Ուրեմն նոր խաղ մը չէր. Գերմանները կը յարգէին աւանդութիւնները եւ դասական ձեւով կ'աշխատէին:

(Շար.)

Վասպուրականի Հերոսամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մասնակցութեամբ Ուրֆայի, Տ. Գարահիսարի, Հաճընի, Զէյթունի, Տարօնի, Այնթապի, Մարաշի, Ագ Տաղի, Ֆրնտըզաքի, Մուսա Լերան, Տէօրթ Եօլի եւ վասպ. Երիտ. Միութեան:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ Dr. BERNARD LAFAYի

Նախկին նախարար, որ պիտի խօսի:

Պիտի խօսին.— Հ. ՍԱՀԱԿ Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ, Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ղ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)

Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

La Fanfare de la Garde Républicaine de Paris: Գեղարուեստական ճոխ ծրագիր

ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Օրիորդներ Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ եւ Լ. ՃԻՏԷՃԵԱՆ: Բեմին վրայ՝ ՊԱՐՈՂ ՀԱՅ ՊԱՐԻԿՆԵՐ: Պիտի ներկայացուի 12 ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒՆ չարժանկարը:

Ազգային մեր յարգանքէն վերջ մինչեւ կէս գիշեր մեծ պարահանդէս Rico's Creole Band նուագախումբով:

Կանխաւ պահել տուէք ձեռսեղանը՝ հեռ. Ale. 16.65

Մուտքը ազատ է:

Այրի Տիկին Անանիկեան, Տէր եւ Տիկին Նիկոլա Անանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Հալաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Կիւրճեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նալչաճեան, Պ. Կարապեան, ինչպէս եւ Գալայճեան Քիւրքճեան, Պոյաճեան եւ Եօրկանճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց տալոջ, մայրիկին եւ մեծ մայրիկին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆի

(Ծնեալ Գոհարիկ Քիւրքճեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 29ին, Փարիզ, 73 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Շաբաթ, 3 Մայիս, ժամը 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Thiais - Parisien, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Արդովայի Չիֆթլիկ գիւղէն (Թոքաթ) Պ. Պ. Խաչիկ եւ Շմաւոն Սմսարեան ընտանիքները իրենց գիւղի 1915ի ընդհ. նահատակներու եւ հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ.ի եւ ազգային մարմիններուն յիշատակին այս կիրակի, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել պիտի տան: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Յովսէփ Յովսէփեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), նախաձեռնութեամբ Յովսէփեան եւ Տարօնեան ընտանիքներու: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մարսէյլ.— Տէր եւ Տիկ. Մելիք Մուշկամպարեանց եւ զաւակները, Սուրէն, Հրանդ եւ Վահան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը 11ին, Փրատոյի Ս. Սահակ եւ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգիստ պատարագ, իրենց զաւկին եւ քրոջ՝ նորոգ հանգուցեալ Օր. ՋԱՐԻՆԱՅ ՄՈՒՇԿԱՄՊԱՐԵԱՆՑի յիշատակին համար: Ներկայս առ ի գիտութիւն մեր բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն:

ՆՈՒԷՐ.— Քաղաքլանքայէն Տէր եւ Տիկին Գ. Յարութիւնեան իրենց անդրանիկ Թոռնիկին՝ Ժըներեւի ծննդեան առթիւ 1000 ֆր. կը նուիրեն Տիկին Լեփսիուսի, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Գրիգոր Եաղուպեան, բնիկ Ուչագցի, (Իզմիրի շրջան): Հօրը անունը Յակոբ, մօր՝ Զիմրիւթ: Երեք եղբայր ունի, Մելքոն, Միհրան եւ Կարապետ: Քոյրը՝ Փոլանթի, Աւստրալիա եղած է երկար տարիներ, ո՞ր քաղաքը գտնուիլը չեն գիտեր: Իմացնել իր ազգականին՝ Գրիգոր Կարապետ Փափազեանի, 6 rue de la Butte, Մարսէյլ: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԳԱՏՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Variétés Casinoի մէջ (La Canebière), Մարսէյլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Նախագահութեամբ Բժիշկ Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի 11 մասնաճիւղերու, Համազգային Մշակութային ընկերակցութեան, Ռազմիկներու միութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հարաւային Ֆրանսայի 9 խումբերու:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայր. միութիւնները անխտիր:

Կը խօսին՝ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ (Վիէննայէ ուխտէն), Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Պ. Վ. ՕՇԱԿԱՆ (յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան)

Արտասանութիւն, երգ, նուագ եւ կենդանի պատկեր: Մուտքը ազատ է

×

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Իթալիի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ «Աղբիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբերուն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քրեմլին Պիսէթրի Salle Familialeի մէջ, rue Danton: Կ'երգեն Աւետիս Քիւփէլեան եւ Տիկին Լիւսի Ամիրայեան: Արտասանութիւններ Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ:

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ., Մարտիկներու Միութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԱՐՍԷՆԵԱՆի: Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական բաժին:

Հայ Արենոյշներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger): Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ:

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի բեմադրուի «Կոմիտասի մանկութիւնը» (մէկ արար):

Գեղարուեստական եւ սկաուտական ճոխ բաժին, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, մարզանք, հայկական եւ դեղջկական, ինչպէս եւ դասական պարեր: Դաշնակի վրայ պիտի նուագէ նորահաս դաշնակահարուհի ՄԱՏԼԷՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ:

Ձեռական աշխատութեանց ցուցադրում:

Խարոյկի տեսարան սկաուտական երգերով եւ խաղերով:

Ցոքեղենական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ: Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի:

Պատուոյ նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Տիկին Ա. Էգնայեանի եւ Ռէնսիի քաղաքապետ Marcel Colsonի: Նախագահութեամբ Պ. ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆի:

Գեղարուեստական բաժին

Մեներգ, զուգերգ, պարեր ճոխ տեսարաններով: Շարժանկար վարժարանին կեանքէն:

Տոմսակները վարժարանէն 1 Bld. du Nord, Le Raincy, հեռ. 172 եւ Պարսամեան գրատունը, 46 Rue Richer:

ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 6ին իրիկունը ժամը 8.30ին Salle d'Ienaի մէջ, 10 Ave. d'Iena: Մասնակցութեամբ հայ եւ օտար ծանօթ արուեստագէտներու, դաշնակով, ջութակով եւ թաւջութակով:

Տոմսերը կարելի է ճարել Restaurant Elmas, 11 rue Buffault, Paris (9) métro Cadet:

Զինքը տեսնել չփափաքողները կրնան նոյն հասցէին դիմել:

Տոմսերու համար դիմել.— Restaurant Diamantaire, 60 rue Lafyette Paris (9): Restaurant Koparanian (Taverne Maubeuge), 6, rue Maubeuge, Restaurant «Lilas», 24 rue St. Lazare, Alimentation «Hratchian» 6, rue Lamartine: Alimentation «Massis» rue Saulnier:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէն եւ Արամ խումբը՝ կիրակի ժամը 16ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան ակումբին մէջ: (Շար. նախորդ ժողովի):

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին՝ Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակի տօնակատարութիւնը Յուն. 7ին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին, ժամը ճիշդ 21ին, Le Palet d'Orի մէջ (80 La Canebière): Վիճաբանութիւն հետեւեալ նիւթին վրայ,— «Արուեստը ազա՞տ պէտք է ըլլայ»: Թէր կը խօսի Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, դէմ՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ:

ԴԱՏԵՄՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դատեմի Ուսումն. Ընկ. մասնաճիւղին կողմէ: Այս կիրակի ժամը ճիշդ 14ին, Յոյներու սրահին մէջ, 5 rue Bonnefoi, Lyon (3):

Սիրով կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու բոլոր Դատեմցիները եւ Միութեան բարեկամները: Առատ կերուխում եւ հաճելի ժամանց:

Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տիկին Ալիս Գօճօղլանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Պաքըրճեան 500 ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Chemisiers եւ robes կարող, իրենց տան մէջ աշխատելու համար կ'ուզուին վարժ բանուորուհիներ: Գոհացուցիչ վճարում:

Դիմել Mr. Bakerdjianի, 5 rue Ordener, Paris (18), métro Max Dormoy:

Կարեւոր հասցէ

Կերպասի ու կօշիկի, կարի մեքենաներու, «մօթէօններու, ինչպէս նաեւ ամէն կարգի մեքենաներու նորոգութեան մասնագէտ Կ. ՏԱՊԱՆԵԱՆ Փարիզէն Մարսէյլ փոխադրուելով՝ իր աշխատանոցը հաստատած է **23, Rue Berlioz**: Իրեն դիմողները կատարեալ գոհացում կը գտնեն թէ՛ անթերի աշխատանքի եւ թէ՛ մատչելի պայմաններու տեսակէտով: Հեռախօս՝ Լիսէ 71-30:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 4 MAI 1952 Կիրակի 4 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6754 - Նոր շրջան թիւ 2165

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Բազմաթիւ գիրքեր հրատարակուեցան Հայ-կական Արտասահմանի մէջ, վերակենդանացնելու համար «մեռած քաղաքներու», ամբողջ շրջաններու կամ գիւղերու յիշատակը :

Այս տողերը գրած ատեն, աչքի առջեւ չունինք անոնց ամբողջական ցանկը : Միւս կողմէ, կան հատորներ որոնց միայն անունները լսած ենք :

Ուրեմն, պատահաբար կ'արձանագրենք շարք մը հատորներ, գաղափար մը տալու համար կատարուած աշխատանքին վրայ: Միեւնոյն ատեն յիշեցնելով թերացողներուն պարտականութիւնը :

Այսպէս, Ամերիկայի մէջ հրատարակուած է ստուար հատոր մը, Մարաշ կամ Գերմանիկ, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան : Նոյնպէս ստուար հատոր մը՝ Հաճընի մասին: (Հատ մըն ալ Աթէնք տպուած) :

Կեսարիան ունի հաստափոր յիշատակարան մը, երկու հատոր, տպուած՝ Եգիպտոսի մէջ:

Վասպուրականի մասին հատոր մը հրատարակուեցաւ տարիներ առաջ, Վենետիկի մէջ :

Սեբաստիան ունեցաւ իր Եղեռնապատումը, տպուած՝ Երուսաղէմի մէջ: Նաեւ ուրիշ փոքր հատոր մը՝ Գիւղաշխարհ :

Երզնկան (Երիզա) եւս ունի բովանդակալից հատոր մը, խմբագրուած՝ Պաղտատի մէջ, տըպուած՝ Գահիրէ :

Սիս - Մատեան մը լոյս տեսաւ, անցեալ տարի, Լիբանանի մէջ :

Նոր ստացանք ստուար հատոր մը՝ Արծաթագանգեներ Ամիդայի (Տիգրանակերտ):

Եւ վերջապէս ամենանորը, «Ակն եւ Ակնցիք», (1060 էջ), որ լոյս տեսաւ երկու շաբաթ առաջ, Փարիզի մէջ, Նախաձեռնութեամբ Ակնայ Հայր. Միութեան (Ամերիկա):

Միշտ գլխաւորները յիշելով, գիտենք նաեւ որ կոչեր հրատարակուեցան վերջերս, Այնթապի եւ Խարբերդի շրջաններուն համար, որպէսզի նիւթեր ճարեն :

Անհրաժեշտ չէ արձանագրել ուրիշ բազմաթիւ հրատարակութիւններ, մեծ թէ փոքր, նուիրուած այս կամ այն նահանգին, քաղաքին, գիւղին : (Արաբկիր, Բալու. Ագոաղ, Ուրֆա եւայլն) :

Միւս կողմէ, մեր նիւթէն դուրս է խօսիլ հրատարակուած գիրքերու բովանդակութեան մասին :

Անոնց իւրաքանչիւրը կը պահանջէ առանձին գրախօսական, ինչպէս ուրիշ հրատարակութիւններ :

Դժբախտաբար շատ մը շրջաններ տակաւին չունին իրենց ամբողջական յիշատակարանները :

Օրինակ՝ Բարձր Հայքը (Կարին), Տրապիզոնը եւ առ հասարակ Պոնտոսի շրջանը, Տարօնը, Մալաթիան, Բիւթանիան եւայլն :

Աւելորդ է բացատրել թէ՝ տարիներուն հետ, շատ մը վկաներ եւ վկայութիւններ հետզհետէ պիտի պակսին :

Ծրագրուած եւ ձգձգուած հրատարակութիւն մը նոյն արժէքը չի կրնար ունենալ տարիներ ետք, երբ ահագին անջրպետ մը բացուած կ'ըլլայ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Որքա՜ն թանկագին կորուստներ ունեցանք անցեալ 37 տարիներու ընթացքին :

Եւ ո՞վ գիտէ որքան դեղնած թուղթեր, նիշեր, ամբողջական աշխատանքներ եւ յուշեր անտէր կամ անբացատրելի պիտի մնան վաղը, իբրեւ հետեւանք անոնց հեղինակներուն մահուան ...

Մեր սպասածը՝ դասական պատմութիւն չէ, այլ կենդանի վկայարան :

Ի՞նչ ունէինք երէկ, երբ թշնամին կ'անճիտէր ամբողջ ժողովուրդ մը՝ իր չէն բոյներուն մէջ : Փոշիացնելով ինչ-ուրն ու անշունչը,— տնտեսութիւն, մշակոյթ, ընկերային կարգուսարք եւ մնացեալը :

Այս է որ կը թելադրենք, իբրեւ տեւական եւ վաւերական յիշատակարան :

Անշուշտ որեւէ հեղինակ պիտի օգտուի նախընթաց հրատարակութիւններէն (ինչպէս Բարձր Հայքի նուիրուած երկու հատորները, հրատ. Վիէննայի մէջ) :

Պէտք է վերակենդանացնել «կորսուեալ» Հայաշխարհը: Իր դրախտովն ու դժոխքովը: Քանի արիւնը չէ սառած :

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԳԱՄԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Գամի մը պակասէն՝ պայտ մը կորսուեցաւ — պայտի մը պակասէն՝ ձի մը կորսուեցաւ — ձիու մը պակասէն՝ ձիաւոր մը կորսուեցաւ — ձիաւորի մը պակասէն՝ ճակատամարտ մը կորսուեցաւ — ճակատամարտի մը պակասէն՝ թագաւորութիւն մը կորսուեցաւ — եւ այս բոլորը՝ որովհետեւ պայտին մէկ գամը պակաս էր ... (Ֆրէնքլին) :

Դժուար թէ կարելի ըլլար աւելի պերճախօս բառերով բացատրել այն դժբախտութիւնները, որոնք, յաճախ, կը պատահին աննշան պատճառով մը :

Շատ ետ երթալու պէտք չկայ: Ակնարկ մը վերջին քանի մը տասնեակ տարիներու պատմութեան վրայ, կը հաստատէ թէ որքան իմաստալից է Ֆրէնքլինի այլաբանական պատկերը :

Եթէ, 1919ի Մայիսին, Դաշնակիցները —Պոլսոյ տէր ու տիրական — իրենց աչքերը չորս բացած ըլլային եւ կէս ժամ — այո, միայն կէս ժամ — առաջ լուր ստացած ըլլային թէ մի ոմն Մուսթաֆա Քէմալ, գիշերանց, Սամսոն կը փախչէր, մենք, այսօր անկախ պետութիւն մը ունեցած կ'ըլլայինք Արարատի ստորոտը :

Եթէ, 1920ին, չարաճճի կապիկ մը խածած չըլլար Յունաստանի Աղեքսանդր Թագաւորին սըրունքը, հելլենական բանակը ծովը թափած պիտի չըլլար, Իզմիրի առջեւ, 1922ին...

Մենք ալ, կարգ մը չարիքներէ խուսափած կ'ըլլայինք, ուրիշ «եթէ»ներով :

Օրինակ, եթէ Արշաւիր Նասեան կոչուած սրիկան իր մօրը արգանդին մէջ վիժած ըլլար, քսան Հնչակեան երիտասարդներ կախաղան բարձրացած չէին ըլլար 1915ին...

Եթէ, 1920ին, մեր կառավարութիւնը նուազ մարդասիրութիւն ցոյց տուած ըլլար հայազգի կարմիրներուն հանդէպ, կորսնցուցած չէինք ըլլար Կարսի պատերազմը ...

Բայց, ինչպէս Ֆրանսացիները կ'ըսեն — «եթէ»ներով Փարիզը շիշին մէջ կը դրուէր ...

Մեր «հիւանդութիւնը» հետեւանք է ուրիշ երեւոյթի մը — մենք կորսնցուցած ենք ոչ թէ մեր ձիուն մէկ պայտին մէկ գամը, այլ մեր ձիուն երեք պայտերն ու չորրորդին ալ չորս գամերէն երեքը ... Ատոր համար է որ կը կորսնցնենք եւ ձին, եւ ձիաւորը, եւ ճակատամարտը, եւ մեր խելքը...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Ցայտարարութիւն

ԽՄԲ.— Պէյրութի Ազդակէն, 6 Ապրիլ.—

Պէյրութի «Ալ — Հաթաֆ» անուն թերթ մը որուն գոյութիւնը տեղացի ժողովուրդն իսկ կ'անգիտանայ, քանի մը ամիս առաջ Դաշնակցութեան եւ անոր քանի մը անձնուէր գործիչներուն դէմ զրպարտութիւններով լեցուն ստոր ուղղորիչ յօդուած մը հրատարակած էր զոր արժանի չէինք նկատած պատասխանի :

Անոր հայատառ կաթնեղբայրը՝ ռամկավար «Զարթօնք», ամիսներ վերջ, իբրեւ թէ թարգմանաբար, իր սիւնակներուն մէջ հիւրընկալած է նոյն գրութեան հայերէն պատճէնը՝ այն չարամիտ հրճուանքով, որ յատուկ է իրեն, ամէն անգամ որ Դաշնակցութիւնը վարկաբեկելու դաւադիր առիթ մը ներկայանայ :

Մեզի համար պարզ է թէ որ մութ ուժերը կը հանդիսանան աղբիւրը այդ հրէշածին գրութեան, որ կը ձգտի Միջին Արեւելքի հայութիւնը ներկայացնել կասկածելի տարր եւ մտքերու մէջ նոր շփոթներ ստեղծել:

Արգահատանքով կը դիմաւորենք հայադաւ գրգռութեանց միջնորդի այն տխուր դերը, որուն լծուած է «Զարթօնք», շատ լաւ գիտնալով թէ ծիծաղելի եւ անամօթ սուտերու յերիւրանք մը կը փոխադրէ իր էջերուն մէջ :

Հայու տարրական խիղճն ու նախանձախնդրութիւնը պատճառ պիտի ըլլային որ ամէն Հայ զզուանքով երես դարձնէր նման գրգռութեանց : Ռամկավար պաշտօնաթերթը անգամ մը եւս փաստեց թէ զուրկ է ազգային այդ ոգիէն :

Կը յայտարարենք, թէ արհամարհանքէ զատ ուրիշ պատասխան չունինք տալիք դաւադիր նըպատակներէ առաջնորդուած եւ հայութիւնը վըտանգելու ձգտող այսպիսի ազաղակող սուտերու, ըլլան անոնք դարբնուած «Ալ - Հաթաֆ» երու թէ «Զարթօնք»ներու կողմէ :

Ո՞վ պիտի հրամայէ Միջերկրականի մէջ

ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԷՃ ՄԸ, ՈՒՐ
ԿԸ ՑԻՇՈՒԻ ՆԱԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Մ. Նահանգներուն ծովային գործողութեանց վարիչը, ծովակալ Ֆեչլըր, Լոնտոն եկաւ օդանաւով, խորհրդակցելու համար Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին: Այս առթիւ հաստատեց թէ իրապէս տարակարծութիւններ կը տիրեն Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ միջեւ, Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին:

Ծովակալը երկուշաբթի օր պիտի տեսակցի Մեծն Բրիտանիոյ նախարարներուն եւ հրամանատարներուն հետ, եւ Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ երեքշաբթի օր, զեկուցում տալու համար նախագահ Թրումընի: Ծովակալը նախապէս խորհրդակցած է Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ նաւային հրամանատարներուն հետ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները կը պնդեն որ ամբողջ Միջերկրականի շրջանին հրամանատարութիւնը յանձնուի ամերիկացի ծովակալ Քերնիի, որ կը գտնուի զօր. Այզընհաուըրի հրամանին տակ եւ որ հրամանատարն է Հարաւ. Եւրոպայի շրջանին: Իսկ Լոնտոն կը պահանջէ անգլիացի հրամանատարի մը յանձնել այդ պաշտօնը: Իրազեկներու կարծիքով, Անգլիա պիտի չընդունի որ Ամերիկացիները վարեն գերագոյն հրամանատարութիւնը Միջերկրականի մէջ: Անգլիա հաւանեցաւ որ Ատլանտեանի շրջանին հրամանատարութիւնը վարէ ամերիկացի ծովակալ մը, բայց այժմ չուզեր տեղի տալ Միջերկրականի մէջ :

Անգլիացիները կը գտնեն թէ Մ. Նահանգները գերակշիռ դիրք ունենալով արեւմտեան Եւրոպայի հրամանատարութեան մէջ, կ'ուզեն տիրապետել նաեւ Միջերկրականի ճակատին վրայ:

Այս առթիւ դիտել կուտան,— Անցեալ տարի որոշուեցաւ որ Թուրքիան դառնայ անկիւնաքարը Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան, քանի որ իր ստուարաթիւ եւ ամրօրինակ բանակը պիտի լեցնէ հնդկական բանակին բացը: Այդ հասկացողութեամբ, Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուէր անգլիացի զօրավարի մը :

Անցեալ Փետրուարին Թուրքիա եւ Յունաստան միացան Ատլանտեանի կազմակերպութեան, իբրեւ լիազօր անդամներ, հրամանատարութեամբ ծովակալ Քերնիի: Այս կարգադրութեամբ Անգլիացիներուն հրամանին տակ պիտի մնային Մալթայի, Ճիպրալթարի, Կիպրոսի, Սուէզի ցամաքային եւ ծովային ուժերը եւ ցիրուցան պահակազօրքեր Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Մինչդեռ զօր. Այզընհաուըր իր հրամանին տակ ունի ընդարձակ տարածութիւններ արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, ինչպէս եւ ամերիկեան եւ դաշնակից զօրաւոր ուժեր: Ցառաջիկային պիտի աւելնան ամերիկեան ուժերը, գրաւելով ամբողջ Միջերկրականի շրջանը :

Ամերիկացիները կ'ըսեն թէ իրենց ուժերը շատ աւելի զօրաւոր են Միջերկրականի մէջ քան անգլիականները եւ թէ բրիտանական տորմիղը եւ մնացած է օդանաւային մասնագիտութեան մէջ : Անգլիացիները կը պատասխանեն թէ խաղաղութեան ատեն հաւասար են բրիտանական եւ ամերիկեան ծովային ուժերը՝ Միջերկրականի մէջ, եւ թէ երբ սուխողական պարագայ մը ծագի, անգլ. տորմիղը կրնայ կրկնապատկել իր ուժը, 48 ժամէն: Միւս առարկութիւններն ալ կը մերժեն :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, բանակցութիւնները պիտի յետաձգուին, սպասելով որ կացութիւնը բարւոքի Միջին Արեւելքի մէջ եւ համաձայնութիւն մը գոյանայ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ:

Եւրոպական բանակի խնդիրը

Եւրոպական բանակի դաշնագիրը պիտի նշանագրուէր շաբաթ օր, բայց յետաձգուեցաւ, նկատելով որ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի մասնագէտները դժուարութիւն կը կրեն, ծրագիրը լրացնելու համար: Գլխաւոր դժուարութիւններէն մէկն ալ արեւմտեան Գերմանիոյ նիւթական աջակցութեան խնդիրն է: Միւս կողմէ, Ֆրանսա միշտ այն կասկածն ունի թէ Գերմաններու առաջարկած կազմակերպութիւնը ի վերջոյ պիտի յանգի գեր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄԻՏՔՆ ՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Չենք կրնար տարակուսիլ օրաթերթերու կատարած դերի մասին, մեր գրականութեան ու մշակոյթի զարգացման մէջ: Կարեւոր է մասնաւորաբար խմբագրութեան դերը, որովհետեւ անոր ոգին, անոր ստեղծած մթնոլորտն է որ կերպով մը կ'առաջնորդեն թերթին աշխատակիցները, ինչպէս ընթերցող հասարակութիւնը : Այս տեսակէտէն, չենք կրնար մոռնալ Շահնազարի «Հայրենիք»ը, ինչպէս «Ազատամարտ»ը եւ «Ճակատամարտ»ը, որոնք շարժում եւ սերունդ ստեղծեցին մեր մտաւոր ու մշակութային կեանքին մէջ: Մեր օրերուն այդ ոգին կը շարունակուի առաւելապէս ազգային, դաշնակցական թերթերու կողմէ, որոնք աւելի աշխոյժ ու կենդանութիւն ունին եւ աւելի հարազատ ու յստակ հասկացողութիւն :

Մեր օրաթերթերը, գրեթէ բոլորն ալ, կը հրատարակեն նաեւ «Հին էջեր», կենդանի պահելով կապը երէկուան եւ այսօրուան սերունդներուն միջեւ: Նոր գրականութեան ծաղկումին համար՝ էական է հիներու ծանօթութիւնը, իբրեւ ենթահող ու աւանդութիւն, առանց որոնց նոր ոչինչ կրնայ ստեղծուիլ. կամ եթէ ստեղծուի իսկ՝ կրկնութիւն մը կ'ըլլայ միայն :

Օրաթերթի մէջ աշխատակիցներու յօդուածներուն հրատարակութիւնը, յատկապէս գրականութեան եւ մշակոյթի վերաբերմամբ, արթուն կը պահէ հայ միտքը եւ կը յղկէ ճաշակը ընթերցողներուն, առօրեայ շփումով, գրեթէ անզգալի կերպով :

Թարգմանութիւնները, որոնք արձագանգը կը բերեն օտար կեանքին ու մշակոյթին (թերթօն, պատմուածք, քերթուած եւ ուսումնասիրութիւն), մեծ նպաստ մըն են մեր մտաւոր կեանքի թարմացումին ու ընդլայնումին համար :

Այս բոլոր պատճառներով, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել լեզուի մշակումն ու տարածումը, օրաթերթին դերը անդնահատելի է հայ կեանքին համար, մասնաւորապէս :

Այսպէս եղած է անցեալին մէջ եւ այսպէս է այսօր ալ :

Ի՜նչ լաւ, որչափ օգտակար պիտի ըլլար սակայն, եթէ տարին անգամ մը, մեր գլխաւոր օրաթերթերը հատորի մը մէջ ամփոփէին իրենց հրատարակած կարեւորագոյն յօդուածները՝ հայ մտքին ու մշակոյթին նուիրուած : Օրաթերթի մը կեանքը վաղանցուկ է. օր մը իսկ չի տեւեր, մինչ կան յօդուածներ, որոնք մնայուն արժէք ունին :

Աչքէ անցուցէք մեր հին օրաթերթերու հաւաքածոները, եւ պիտի տեսնէք, թէ մտքի ինչ մեծ վաստակ կայ հոն դիզուած, մեծ մասով այսօր մոռցուած :

Եւրոպական թերթերէն ոմանք ունին այդ սովորութիւնը: Ինչո՞ւ չունենանք մենք: Այսօր, եթէ հին «Հայրենիք»ները, «Արեւելք»ները, «Մասիս»երը, «Ազատամարտ»ները եւ «Ճակատամարտ»ները մաղելու ըլլանք, ամփոփելով զանոնք քանի մը հատորներու մէջ, մշակութային մեծ գործ մը տեսնուած կ'ըլլայ եւ 60—70 տարուան մտաւոր ու մշակութային շարժում մը ամփոփուած, բոլորին տրամադրելի: Վերջերս առիթը ունեցայ թղթատելու մեր հին օրաթերթերը. մոռցուած ի՜նչ հարստութիւններ, լեզուական, գրական թէ պատմական, որոնք այսօր իսկ կը պահեն իրենց արժէքն ու թարմութիւնը: Կ. Իւթիւճեան, Մ. Գարագաշեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան եւ ուրիշներ, կարելի է ըսել ամբողջութեամբ, ինչպէս Ռուբինեան մը եւ Գր. Օտեան մը մեծ մասով դեռ կը մնան օրաթերթերու մէջ, թանկագին շատ մը գրութիւններով :

Հին սերունդները նոր սերունդներուն հետ կապելու, հին շարժումները նորերուն խառնելու լաւագոյն միջոցն է՝ քանի մը հատորներու այս հրատարակութիւնը: Ով պիտի չուզէր, մեր օրերուն, օրինակի համար, «Հայրենիք»ի, «Յուսաբեր»ի կամ «Յառաջ»ի ընտրովի յօդուածներուն ամփոփումը՝ հատորի մը մէջ, որ մեծ նպաստ մը պիտի բերէր մեր մտքին ու մշակոյթին, ոչ միայն այսօրուան, այլեւ գալիք սերունդներուն համար:

Օրաթերթերու զուգընթաց սակայն, մեր գրականութիւնը կը մշակուի հանդէսներու մէջ, ընդհանրապէս ամսագիր կամ երկամսեայ ու եռամսեայ: Այս հանդէսները՝ «Հայրենիք Ամսագիր», «Ակօս» (երկամսեայ), «Նայիրի», «Անի», «Հայ Գիր» (Նիւ Եորք) են., իւրաքանչիւրը իր շուրջ հաւաքած հին ու նոր գրողներու խումբ մը, իրենց կարելին կ'ընեն գրականութիւն մշակելու եւ տէր կենալու համար հայ մշակոյթին, հայ մտքին բազմակողմանի արտայայտութիւններուն բանալով իրենց էջերը :

Ասոնց կարգին կան վանքերու կողմէ հրատարակուած հանդէսները.— «Բազմավէպ» (Վենետիկ), «Հանդէս Ամսօրեայ» (Վիէննա), «Սիոն» (Երուսաղէմ) եւ «Հասկ» (Անթիլիաս) :

Այս երկու խումբերէն առաջինը աւելի գրական, յուշագրական դրոշմ ունի, իսկ երկրորդը՝ պատմական, բանասիրական :

Անշուշտ, երբ գրական դրոշմ կ'ըսենք, ըսել չենք ուզեր, որ զուտ գրականութիւն կը մշակուի մեր հանդէսներուն մէջ: Բայց առաւելապէս գրական են հրատարակուած յօդուածները, ինչպէս՝ պատմուածք, քերթուած, քննադատութիւն եւ արձակ այլ գրութիւններ — յուշ եւ ուսումնասիրութիւն :

Մեր հանդէսներուն հրատարակութիւնը անհատական կամ կուսակցական հանգամանք ունենալով, չունին զարտուղութիւններ. այսինքն՝ մասնակի ճաշակներ, նախասիրութիւններ, նոր ճամբաներ բանալու յաւակնութիւններ : Չունինք գրողներու խմբաւորումներ, որոնք առանձին «հանգանակ»ով հրապարակ գային եւ որոշ շրջանակի մը կամ գրական հոսանքի մը արտայայտութիւնը դառնային: Ունին ուրիշ ժողովուրդներ, մասնաւորաբար Ֆրանսական մտաւորական շրջանակները, որոնք իրենց սեփական օրկանին շուրջ բոլորուած, կը պայքարին, աղմուկով ու վիճաբանութեամբ կը լեցնեն հրապարակը, կը գնահատեն կամ կ'ուրանան ալ, բայց նորութիւն մը, շարժում մը, յեղաշրջում մը առաջ բերելու ձգտումով: Առաջին մեծ պատերազմի նախօրեակին, այդ ուղղութեամբ ունեցանք «Մեհեան»ը, վերջաւորութեան՝ «Բարձրավանք»ը եւ քանի մը տարի ետք «Մենք»ը՝ Փարիզի մէջ: Այս երեք հանդէսներն ալ, իրենց յաւակնութիւններով ու ուրացումներով, շարժում կրցան ստեղծել եւ հետաքրքրութիւն՝ մասնաւորաբար երիտասարդ մտաւորականութեան մէջ, հակառակ իրենց կարճատեւ գոյութեան:

Ներկայիս, մեր ունեցած հանդէսները, գրեթէ բոլորն ալ, բարեհաճ հանդէսներ են, ազգային գրականութեան ու մշակոյթին նուիրուած եւ, հետեւաբար, պէտք չեն տեսներ խտրականութեան: Ով որ բան մը ունի ըսելու հոգ չէ թէ քիչ ըլլայ ան, չնչատ կամ շնորհներով աղքատ, կը հիւրընկալուի: Չունինք շատ ու փայլուն գրողներ. չունինք նիւթական լայն միջոցներ, լաւագոյնները վարձատրելու եւ ընդունելու միայն վաւերական տաղանդի մը դրոշմը ունեցող գրութիւնները: Այս պատճառով ալ կը զարմանանք երբեմն, թէ ինչպէս այսպէս կոչուած քերթուածներ հրատարակուած են այս կամ այն հանդէսին մէջ, երբ անոնք ամէն բան են, բացի քերթուած, բանաստեղծութիւն ըլլալէ: Հասարակ ոտանաւորներ են, անձնական կամ ազգային շունչով մը գրուած, որ ոչ միայն կաղ են այլեւ անհաղորդ բոլորովին: Կը զարմանանք, թէ ի՞նչպէս հրատարակուած են կարճ կամ երկարապատում «պոէմա»ներ, ինչպէս նաեւ պատմուածքներ, որոնք պատմութիւն են այո, բայց ոչ գրականութիւն : Ի վերջոյ, մեր գրողները պէտք է ըմբռնեն, որ տարբերութիւն մը կայ, անհուն տարբերութիւն մը, ոտանաւորին եւ քերթուածին միջեւ. ուրիշ բան է պատմուածք մը եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ գրականութիւնը ...

... Ոչ լեզուն, ոչ յանգը, ոչ հայրենիքն ու կարօտը, ոչ սէրն ու յուսախաբութիւնը .— բաւական չեն այս բոլորը, գրականութեան հասնելու համար: Կարեւորը՝ կեանքն է, սիրտը, արուեստը: Սիրտ դրուա՞ծ է բառերուն մէջ, ջիղ ու արիւն դարձա՞ծ են տողերը. բառերը արցունքի կամ ուրախութեան փոխարկուա՞ծ են. արտայայտութեան մէջ կա՞յ ինքնատպութիւն: Հարցնելու ենք մենք մեզի եւ մեր բարեկամին, , որ գրող է, բանաստեղծ կամ նորավիպագիր .— նկա՞ր է ամէն նկար. ե՞րգ է ամէն երգ. ճարտարապետութի՞ւն է ամէն շէնք... Ուրեմն, գրականութիւն չէ եւ չի կրնար ըլլալ ամէն «գրական» անունով հրատարակուած գրութիւն:

Մէկը կրնայ, օրինակ, շատ հետաքրքրական պատմութիւն մը պատմել՝ ձկնորսներու կեանքէն. բայց Երուխան մը չըլլար ատով. ուրիշ մը կրնայ կնոջ մը կեանքը տալ, բայց երբեք չի կրնար Զօհրապ մը դառնալ :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՀԱՉՈՒՑՈՒՄ...

Օր մը Աւօն զիս իր մօտ կանչեց:

Այլայլած երեւոյթ մը ունէր: Առաջին անգամն էր որ այդ վիճակով կը տեսնէի զինքը :

— Լսէ, Վանիկ, ըսաւ խորհրդաւոր կերպով, այս գիշեր քու քաջութեանդ երկրորդ ապացոյցը պիտի տաս: Կը ճանչնա՞ս Արջ՝ կամ Քէլ Հասանը: Այս այն հրէշն է որ կը պարծենայ շատ Հայ ջարդած ըլլալուն համար: Այդ հրէշը մաքրելու գործը քեզի ձգեցինք, կրնա՞ս ...: Վաղը սովորականին պէս կը մեկնի Սէտիլար: Մեր հաշուով Գայլաձոր կը հասնի գիշերուան «էզան»էն վերջ: Ատենին կ'իջնես Գայլաձոր, դիրք կը բռնես «Ծակ քար»ին մօտիկը ու հաշիւը կը մաքրես, կրնա՞ս»:

Կրնայի՞ «ոչ» պատասխանել :

— Ահա դաշոյն մը եւ սա սրուակը: Դաշոյնը գիտես ինչու համար է: Սրուակին հեղուկը պիտի պրկէ ջիղերդ: Կը խմես Արջ Հասանին հանդիպելէ առաջ: Դեհ, քաջութիւն եւ յաջողութիւն :

Առանց բառ մը արտասանելու մեքենաբար ձեռքէն առի երկսայրի, մեծկակ դանակը եւ սրուակը, երկուքն ալ խրեցի լայնկեկ գօտիիս մէջ ու հապճեպով հեռացայ: Արագ քայլերով, գրեթէ վազելով տուն հասայ :

Կեանքիս մէջ առաջին անգամ էր որ մարդասպանութիւն պիտի փորձէի: Ասիկա անշուշտ կարելի չէր բաղդատել կալերը հրդեհելուս հետ :

Կ'ուզէի որ զիս ալ մարդու տեղ դնեն եւ «գործ» մը յանձնեն: Ահա գործը ...

Ամէն անգամ որ ընկրկումը կուգար պղտորել միտքս, ընկճել հոգիս՝ կը յիշէի մեծխօսիկութիւններս: Աչքերուս առջեւ կը ցցուէր Աւօն իր պատկառելի կերպարանքով: Կը ցցուէին Աստղիկը, Կոյրը, Երեք նորեկները: Կարծես անոնք կը ծիծաղէին վրաս, իմ վախկոտութեանս վրայ ... Օ՛, ոչ. մեռնիլս ալ գիտնամ, չեմ նահանջեր :

Իրիկունը հասաւ, օրը մթնեց: Վերը երկնակամարին վրայ աստղերը սկսան փայլփլիլ: Փողոցները դատարկ էին արդէն: Մեր տնեցիները չկային, մեծով պզտիկով պարտէզներն էին: Ցանցառ թիւով դրացիներ միայն կ'երեւային, այնպէս որ, ժամանակը նպաստաւոր էր ինծի համար: Միտքս ամբողջովին կլանուած էր կատարելիքիս վրայ: Կը ճանչնայի Արջ Հասանը: Բարձրահասակ, թիկնեղ, վագրի մը պէս անվախ եւ արիւնարբու: Իր պատմածներուն նայելով՝ մազերուն համրանքին չափ մարդ մորթած էր, անշուշտ Հայեր ...

Ամէն ինչ կարգի դրի, դուրս ելայ տունէն ու բռնեցի Գայլաձորի ճամբան, որ կը սկսի Բ. քաղաքի ճիշդ տակէն ու կ'երկարի մինչեւ Թալապի կոչուած այգիները, իսկ Ծակ Քարը քաղաքը այգիներուն կապող նեղ անցքի մը վրայ ամէնէն ժայռ մըն է, զոր ատենին ծակեր են դէպի այգիները երկարող ճամբան կարճեցնելու համար :

Նկատելով որ անցորդներէն կրնայի նշմարուիլ, դուրս ելայ ուղիղ ճամբէն եւ ոլոր մոլոր արահետներ կտրելէ ետք հասայ Ծակ Քարը: Ու դիրք բռնեցի անոր կից խոռոչի մը մէջ: Գանկիս մէջ կարծես թմբուկ կը զարնէին: Սրտիս բաբախումը հատ հատ կարելի էր ըսել: Ձեռքերուս վրայ ժաժ կար: Ո՜հ Աստուած իմ, ուժ եւ քաջութիւն տուր ինծի ...

Ծակ Քարին ճիշդ մօտիկը զոհիս կը սպասեմ, կամ զոհուելու կը սպասեմ:— Բարձր ժայռին տակէն Արածանին կը հոսի խուլ, միանուագ աղմուկով մը: Շուրջս գորտերու կռկռոցը, սխիններուն կանչը կը խանգարեն գիշերուան անդորրը : Ես ականջ կարած՝ ակնդէտ կը սպասեմ :

Ժամը քանի՞ն էր: Չեմ կրնար ըսել, քանզի ժամացոյց չունէի: Ամէն շշուկի գլուխս խոռոչէն դուրս կ'երկարէի, դիրք կը բռնէի, «ընելիքս» կ'որոճայի ու ապա կրկին կը քաշուէի թաքստոցս:

Ամբողջ մարմնովս կը դողայի : Ամառուան այդ հեշտաբար գիշերին կարծես կը մսէի :

Աչքերուս առջեւն էր միշտ Քէլ կամ Արջ Հասանը, անոր մեծղի կազմը, ահարկու կերպարանքը, խոշոր, կարմիր վագրի աչքերը: Եւ ծանր սարսուռ մը կը վարակէր ամբողջ մարմինս: «Խթանին դէմ կից զարնել» չէ՞ր իմ այս հանգամանքս: Աւօն ինչո՞ւ զիս այս անել կացութեան մէջ դրաւ ... :

Բայց եւ այնպէս ընկրկումը աւելի ծանր վիճակ մը կրնար ստեղծել ինծի համար՝ քան Քէլ Հասանին ոտքերուն տակ տրորուիլս :

Յանկարծ, Արածանիի ափերուն վրայ գորտերուն կռկռոցը, սխիններուն խառնիճաղանճ կանչը, բարձրէն սուրացող հովերուն խորհրդաւոր սուլոցը, հանդիպակած ծառերուն տերեւներուն սօսափիւնը իրար խառնուելով կարծես թէ ծանօթ ձայներու վերածուեցան ու սկսան ականջս ի վար, աղաղակել, աղերսել:

— Վրէժ, որդի, վրէժ... հօրդ վրէժը : մօրդ վրէժը... հարազատներուդ վրէժը : Բոլոր, բոլոր, բոլոր անմեղներու արդար վրէժը...

Խենդանալը բան մը չէր:

Յիշեցի որ Աւօն հեղուկ մը տուած էր ի հարկին խմելու համար: Գօտիէս դուրս քաշեցի սրուակը ու ամբողջ պարունակութիւնը մէկ անգամէն պարպեցի կոկորդս ի վար :

Ի՞նչ համ ունէր, չեմ գիտեր: Հոտէն հասկցայ որ օղի էր: Ըմպելին այրեց լեզուս, քերեց կոկորդս, աչքերս թրջեցան, շունչս կարծես պիտի բռնուէր:

Քանի մը վայրկեան վերջ ես ինքզինքս գտայ: Ալ չէի դողար : Արջ Հասանին ահարկու կերպարանքը սկսաւ փոքրանալ աչքիս: Ձեռքս պատրաստ երկսայրի դաշոյնը, հաստատ կպած էր ա-

ՓՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸՆ ԱԼ ԱՍՈՐ...

— Հընկերներ, կրկին այս տարի, մենք է որ համաձայնութեան դրօշը բարձրացուցինք Ապրիլեան սգատօնի առթիւ եւ ահա սա միւսները՝ բոլոր յետնականները՝ հակառակեցան մեզի եւ կը տօնեն զայն պուրժուազիական ձեւով :

— Վա՛յ անխիղճներ: Անշուշտ, մեր առաջարկները շատ պարզ եւ տրամաբանական եղած են, հնկեր Մրտօ :

— Հապա: Ահա մեր շատ մեկին եւ յստակ առաջարկները, որ թղթի վրայ կոխել տալով, արեւին անձրեւին տակ ցրուեցինք հնկեր Հայեբուն:

— Ունի՞ք օրինակ մը, կրնա՞ք կարդալ :

— Ծօ Կոխմոս, սա դրան ետեւի պարկէն քանի մը հատ թռուցիկ բեր հոս:

— Հնկեր Փիլիկ, եկուր կարդա սա թուխթը որ մտիկ ընենք: Ֆրանսերէն ալ գիտե՞ս:

— Իմ տղաս լաւ գիտէ, հնկեր: Ես հայերէնը կրնամ կարդալ:

— Հնկեր Փիլիկ, միայն կարեւոր մասերը կարդա: Էկու ցոյց տամ մատովս: Հա հա սրկէ հոն, որ տեսնեն մեր հնկերները թէ ինչքան պարզ բաներ ենք պահանջում սգահանդէսը միասին տօնելու համար: Կարդա հնկեր Փիլիկ մատով ցուցուցածներս :

— ... Թուրքիոյ պատերազմ, Ատլանտեանի դաշինք, աթոմական, միքրոպային զէնքեր...

— Այս պարզ բաներուն խառնած էինք, ինչպէս կը կարդայ մեր հնկերը 1915ի Սարսափները, հա հնկեր Փիլիկ: Շարունակէ :

— «Եթէ Հայերը չբողոքեն Թուրքիոյ դէմ գործուած դժոխային ոճրին, ինչպէս կրնաք ցանգատիլ այլեւս թէ՝ գրեթէ ամբողջ աշխարհը լուռ կեցաւ 1915ի ոճիրին առջեւ ...»

— Ինչպէ՞ս գտաք այս գաղափարները : Ատոնց մէջ որեւէ չափազանցութիւն կը գտնէ՞ք :

— Ոչ մէկ չափազանցութիւն, շատ պարզ բաներ եւ պահանջուածները: Պռավօ:

— Լաւ չէ՞ր ըլլար ատոնց հետ պահանջուէր, Դաշնակները եւ էնոնց բարեկամներն ալ դուրս հանել Հայերու մէջէն, որպէսզի մենք զմեր սգահանդէս ազատ տօնէանք ...

— Շատ աղուոր մի առաջարկ, հնկեր Հակոբ, գալիք տարի նկատի կ'առնուի ուրիշ բաներու հետ ի միասին ...

— Այս պարզ եւ օգտակար առաջա՞րկն ալ մերժեցին այդ մարդիկը եւ չմիացան մեզի Սգահանդէս տօնախմբելու: Վայ մեզի, հիմա ինչ պատասխան պիտի տանք Թուրքացիներուն:

Մարդիկը մեր որոշումին կը սպասէին՝ անշուշտ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

փիս, մատներուս ու կարծես ինծի կ'ըսէր. — « Նա, ահա այսպէս, դարկդ կ'ըլլայ անվրէպ, հաստու, վաւերական ... »

Ոտքի ձայն : Ապա քթի տակէ թեթեւ մռլտուք մը:

Ես կպայ ժայռին, շունչս բռնած՝ դանակը պինդ սեղմած ափիս մէջ .—

Ան էր, Արջ Հասանը: Հուժկու, թիկնեղ, ահարկու: Ճշմարիտ գողիաթ մը որ մութին մէջ կը քալէր անհոգ, անկերպարան, սուլելով :

Հասաւ քովս, ճիշդ մօտս: Անզգալաբար դուրս նետուեցայ թաքստոցէս ու մութին մէջ դանակս ուժգին փարթեցի դէպի կուրծքը :

Ափսոս, հարուածս իր նպատակին չհասաւ : Դանակս խրեցաւ աջ թեւին լայն թեզանիքին մէջ եւ վերէն վար երկու մասի բաժնեց զայն: Մութին մէջ կրցայ նշմարել որ, սեւ գիծ մը իր դաստակէն երկարեցաւ դէպի վար ձեռքին մատները: Անտարակոյս վիրաւորուած էր :

Արջ Հասանը այս անսպասելի անակնկալէն շուարած՝ «ա՛յ» մը հառաչեց ու փորձեց ձեռքը տանիլ ատրճանակին: Ես ժամանակ չտուի իրեն: Աւելի պաղարիւն ու հաստատ՝ երկրորդ հարուածս հասցուցի: Ո՞ւր կառչեցաւ դանակս՝ չեմ գիտեր, միայն այնքանը տեսայ որ իր աղիքները գրեթէ ամբողջութեամբ դուրս կախուեցան: Ինքը կայծակէ զարնուած կաղնիի մը պէս երերաց ու ապա փռուեցաւ գետինը նեղ ճամբուն վրայ :

Գործս վերջացած էր. կը մնար անհետացնել սատակը:

Ձեռքս դեռ ամուր բռնած դանակը՝ խրեցի գօտիիս մէջ ու ծռեցայ վերջին գործողութիւնը կատարելու: Ոտքերէն բռնած՝ փորձեցի ետեւէս քաշել, երբ յանկարծ, ուսիս վրայ զգացի թեթեւ հպանք մը: Սարսափահար ետիս դարձայ :— Ով զարմանք, քովս կանգնած էր Աւօն իր երեք ընկերներով:— « Վարձքդ կատար, տղաս», ըսաւ մէկը, որ կը կոչուէր Զօրեպան Խլօ (բուն անունով Ձիաւոր Խաչօ) ու ճակատս համբուրեց: «Հիմա ալ տղամարդ կրնանք կոչել քեզ,—ըսաւ Աւօն ու նոյնպէս ջերմօրէն ողջագուրեց զիս: Միւսները հետեւեցան իր օրինակին ու գովեցին քաջագործութիւնս:

Ես գերագանցապէս գոհ էի եւ հպարտ: Քէլ կամ Արջ Հասանի պէս հրէշ մը զգետնած էի, ալ ո՞վ կրնար կասկածիլ իմ քաջութեանս վրայ :

Սատակը տարինք մօտակայ ժայռի մը բարձունքը, եւ ձորը գլորեցինք: Աւօն չուզեց որ անոր պիղծ մարմինը Եփրատի ջուրերուն յանձնուի:

Վերադարձանք քաղաք, եւ ամէնքս ալ մէկ մէկ անկիւնէ մեր տեղերը հասանք անվտանգ :

Տուն մտայ, տանիք բարձրացայ: Ամառ էր, օդը տաք՝ երկինքը պայծառ, եւ աստղածորան : Անկողինիս մէջ կռնակի վրայ երկարած՝ կը դիտէի յարդգողը ու կը փորձէի համրել աստղերը : Մասնաւոր գոհունակութիւն մը կը զգայի: Կը նմանէի աղքատ տկլոր մարդու մը որ յանկարծ մեծ գանձի մը կը տիրանայ: Քուն չունէի, ուրախութիւնը համակած էր ամբողջ էութիւնս :

Մէկ միլիոն անմեղ, արդար եւ կորսուեալ աստղերուն դիմաց՝ այս մէկին խաւարումը, իրօք սփոփանք մըն էր ինծի համար, ինծի այնպէս կը թուէր թէ հայրս, մայրս, քոյրերս ու ծանօթներս դիմացս կանգնած՝ հրճուանքով ու հպարտութեամբ կը դիտէին եւ կ'օրհնէին զիս ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Աղբիւր նայեաղներու

Մարմնազեղ լո՛յծ ջրանոյշներ
Աւազանին մէջ հսկայ,
Իրենց իրանն են հանգուցեր
Հըրէշներո՛ւ գերակայ :

Կը ժայթքէ ջուրն հեշեղ ու զով
Աղբիւրներէ՛ առընթեր ,
Իրկունին մէջ մեղմ շոյելով
Փարթամ կողերն ու ծիծեր :

Եանքի զինուորն իր ընկերոջ
Դարձած՝ «O. Kay» կը հծծէ ...
Ու կը ժպտի լուսաբողբոջ
Իր շրթներով սատափէ :

Երկինք ու հող կ'այրին յորդուն
Զարթօնքին մէջ գարունի ,
Ու նայեադներն իրենց սիրոյն
Կը փարին ա՛լ աւելի :

Ջուրի Ուժերն իրենց կարշնեղ
Բազուկներուն մէջ առած,
Կ'ըմբոշխնեն սէ՛րն հըրաշագեղ
Հըրայրքի մէջ բոցարծարծ :

Կը սուլէ հովն, ու կը պատռին
Ջուրի հիւսկերը հատ հատ,
Լայն բանալով ուսերն անգին՝
Նայեադներուն սիրակաթ :

Մին նկարէ իր նուրծքն է աղուոր
Ցանձնած հովո՛ւն անտարբեր,
Որուն վըրայ ձեռք մը հըզօր
Կը ցանէ լո՛յս ծաղիկներ :

Ու երկրորդ մ'ալ իր ծամերուն
Թակած է փունջը բեհեզ ,
Որուն խորքին վիզն իր սիրուն՝
Կը գծուի ձի՛ւն թեւի պէս :

Հըրապարակն այս իրիկուն
Լոյս առագաստ է դարձեր ,
Ուր դուք կ'այրիք ձեր սէրն անհուն ,
Ո՞վ թարմագեղ նայեադներ :

Հռոմ, 14 Ապրիլ 1952 — **ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ**

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզահայ ծանօթ նկարիչ Զարեհ Մութաֆեան ցուցահանդէս մը պիտի բանայ Միլանի մէջ (Galleria Gussoni, 41 Via Manzoni) 7 Մայիսէն մինչեւ 16 Մայիս :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Նկատելով որ Միլըր այդ օրը խօսած էր իր գործակալներէն մէկուն հետ, նամակը պիտի գտնուէր նոյն օրուան նամակներուն մէջ: Լաւագոյնը պիտի ըլլար կեդրոնատեղի երթալ եւ աչքէ անցընել «Օֆլակ 17» հասցէով եւ «Ֆրէտ»ի ուղղեալ նամակները: «Օֆլակ 17»ը մեծ կայան մըն էր ուր կային 500 անգլիացի սպաներ, ինչպէս նաեւ ռուս, ֆրանսացի եւ լեհ սպաներ: Երկու պաշտօնեաներու հետ սկսանք նամակները աչքէ անցընել: Շատ դժուար գործի մը մէջ էինք մըտած: Այդ օրը ոչինչ կրցանք գտնել: Յաջորդ առտու դարձեալ գործի սկսանք: Այս անգամ Փօնթիւի մեզի կ'ընկերանար: Այդ օրը «Ֆրէտ»ներու ուղղուած կամ միայն «Ֆ» սկզբնատառով դերիներու ուղղուած 37 նամակներ գտանք :

— Հիմա պէտք է մէկիկ մէկիկ բանալ այս նամակները, ըսաւ Փօնթիւի :

Պաշտօնեաներէն մէկը կը բանար պահարանները, իսկ միւսը նախ տաք արդուկ մը կ'անցընէր թուղթին վրայէն եւ յետոյ քիմիական ներկով մը կը գծէր թուղթը: Մինչ այդ ես ալ կը կարդայի նամակները: Բոլորն ալ գրեթէ նոյն պարունակութիւնը ունէին: « Լաւագոյն մաղթանքներ, շատ վերադարձ. յաւիտենական սէր եւ ընտանեկան լուրեր » :

— Գտայ, գոչեցի յանկարծ : Փօնթիւի խոկոյն քովս վազեց: Սկսայ բարձրաձայն կարդալ .

— «Անցեալ օր մթերանոց գացած էր, փաթբօնդ շատ նեղուած էր: Հուայթհօլի (վարչապետարան) մասին խօսեցաւ եւ ըսաւ թէ շատ անկանոն վիճակ մը ունի, «կարծես թէ ցուլ մը մտած ըլլար պնակեղէնի խանութ մը» այդ վիճակը ու նին գործերը: Ամէն բան տակնուվրայ եղած է . ինչ դժբախտութիւն մանաւանդ երբ ան կը սպասէ կարեւոր յաճախորդի մը այցելութեան :

Նամակը կը շարունակուէր եւ նամակագիրը ուրիշ լուրեր կը հաղորդէր իր եղբօրը: Սակայն իմ ուշադրութիւնը գրաւած էին «կարեւոր յաճախորդ» բառերը: Մեզի ծանօթ էին գերման լրտեսական վարժարաններու մէջ ուսուցուած մեթոտները: Միջոց մը հետեւած եմ իրենց դասընթացքներուն, (անգաղտնապահութիւն պիտի ըլլար մանրամասնութիւններ տալ այս մասին), եւ գիտեմ թէ ինչպէս կը մարզուին ապագայ լրտեսները: Յիշեցի նամակներու մասին լսած մէկ դասախօսութիւնս: Ուսուցիչը մեզմէ պահանջած էր գոց սորվիլ կարգ մը սովորական բառեր, որոնք բոլորովին տարբեր նշանակութիւն ունէին:Օրինակ, «գործաւոր» բառը կը նշանակէր «դեսպան»: Մեր թղթակցութեանց մէջ երբեք դեսպան բառը պիտի չգործածէինք :

« Տնօրէն» կը նշանակէր նախարար, « տոմսակավաճառ» կը նշանակէր հիւպատոս, «չունեւոր մարդիկ կամ «դեղձանիկ բուծանող» կը նշանակէր զինուորական կցորդ, իսկ իր օգնականները կը կոչուէին պուպրիկ: Լրտեսները «ձկնորս» կը կոչէին այն անձը որ իրենց առժամեայ պետն էր: Վերջապէս «կարեւոր յաճախորդ» կը նշանակէր « լրտեսներու պետ»... Անկէ վերջ դիւրին էր նամակը թարգմանել: «Մթերանոցը» հաւանաբար հաւաքատեղի կը նշանակէր. այսինքն Փէլըրթայն պանդոկը: Փաթբօնը Միլըրն էր եւ «պակեղէն խանութին մէջի ցուլը» կը նշանակէր թէ գործերը լաւ չէին ընթանար :

— Ըսել կ'ուզեն թէ Փափա Փօնթիւին սկսած է խանգարել իրենց գործը, ըսաւ Ֆրանսացին մեծ գոհունակութեամբ: Բայց «երբ կը սպասէ կարեւոր յաճախորդի մը այցելութեան» ի՞նչ ըսել է :

— Ըսել է թէ իրենց պետը Անգլիա պիտի գայ :

— Գիտեմ, սակայն ինչո՞ւ նամակին մէջ այդ մասին կըգրէ: Թերեւս այս ալ ուրիշ խաղ մըն է: Միլըր եւ ընկերները նեղ կացութեան մատնուած են եւ այս կերպով կը հրաւիրեն իրենց պետը որպէսզի Անգլիա գայ :

Փօնթիւի հրամայեց որ նամակը դարձեալ գոցուի եւ Գերմանիա ղրկուի, մեծ զարմանքի մատնելով երկու պաշտօնեաները: Ֆրանսացին գոհացաւ իր տետրակին մէջ արձանագրելով գիրին անունն ու հասցէն. «Մառանապետ Ֆ. Է. Քոլինկս, «Օֆլաք 17» եւ ըսաւ .

— Այս անունով ղրկուած բոլոր նամակները պէտք է տեսնեմ :

Փօնթիւի մոռցած կ'երեւէր սարդը եւ այժմ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կը կեդրոնանար « կարեւոր յաճախորդ»ին վրայ :

(Շար.)

ման սպայակոյտի մը վերակազմութեան :

Եւրոպական բանակի դաշնագրին տեւողութիւնն ալ չէ ճշդուած, թէեւ 50 տարի առաջարկողներ կան: Չէ որոշուած նաեւ այն քաղաքը ուր պիտի գործէ եւրոպական բանակին վարիչ մարմինը :

Այս քաղաքական եւ մասնագիտական խնդիրներէն զատ, կա՛յ Մսկուայի վերջին առաջարկը— միացում Գերմանիոյ երկու շրջաններուն : Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ այս մասին, կացութիւնը մեծ փոփոխութիւն մը կրած պիտի ըլլայ: Խ. Միութեան առաջարկէն ի վեր, գերման կուսակցութիւնները ճնշում կը բանեցնեն Տոքթ. Ատընաուըրի վրայ, որպէս զի որեւէ յանձնառութեան տակ չմտնէ եւրոպական բանակի մասին, այլ սպասէ Զօրս Մեծերու բանակցութեանց արդիւնքին :

╳ Զօր. Այզընհաուըր ճաշի հրաւիրուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին կողմէ : Ընդունելութիւնը տեւեց երկու ժամ: Ներկայ էին նաեւ 75 թղթակիցներ: Այս առթիւ յայտարարեց.

— «Մենք իրարու քով չեկանք զինակցութիւններ կամ ուրիշ գաղտնի մեթոտներ քննելու համար, այլ խորհեցանք թէ ի՞նչ կրնանք ընել, Եւրոպայի խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Ես անձնապէս ամենամեծ վստահութիւնն ունիմ թէ մեծ դէպքերու նախօրեակին կը գտնուինք, թէ լաւագոյն հասկացողութեան շրջան մը կը բացուի ամէնուս համար եւ թէ պիտի ապրինք խաղաղութեամբ եւ բարօրութեամբ »:

╳ Ֆրանսայի Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, տեղեկագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն 830 միլիառ ֆրանք պիտի ծախսեն 1952ին, 12 զօրաբաժին եւ 27 օդատորմիղ պատրաստելու համար: Այս ծրագրին գործադրութեան համար 170.000 միլիոն ֆրանքի օգնութիւն մը կը սպասեն Մ. Նահանգներէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐԸ մեծապէս կը զբաղեցնեն Մ. Նահանգներու քաղաքական շրջանակները: Շաբաթ օր ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առուած էին, ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու: Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Մայիս 1ին եօթը հոգի սպաննուած, 1350 — 1800 հոգի վիրաւորուած են (759ը ոստիկան): Ձերբակալուած են 250 հոգի: Երէկ մասնաւորապէս պաշտպանուած էր կայս. պալատը, սահմանադրութեան տարեդարձին առթիւ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մետաղագործական հաստատութեանց 650.000 բանուորներուն գործադուլը վերջացաւ, Նախագահ Թրումընի մէկ ստիպողական կոչին վրայ: Բանակցութիւնները պիտի շարունակուին :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի մասին Դաշնակիցներուն առաջարկած նոր պայմանները ալ մերժուեցան կարմիրներուն կողմէ: Կը սպասուի հակառաջարկներու :

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ համար 700 միլիառ ֆրանք նախահաշիւ մը ներկայացուած է Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդին, գործածելի՝ երեք տարուան մէջ: Խորհրդարանը միայն հինգ միլիառ քուէարկած էր այս տարուան համար, իսկ 1951էն տրամադրելի կը մնայ երկու միլիառ :

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զօր. Ֆրանքօ, հրամայեց անմիջապէս ազատ արձակել 30.000 բանտարկեալներու աւելի քան մէկ երրորդը, Ս. Հաղորդութեան համագումարին առթիւ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը ջարդուփշուր եղաւ Գրագիլիոյ մէջ: Ցիսուն ուղեւորները կորսուած կը համարուին :

ԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԿՈՒՄԸ փութացնելու համար, կառավարութիւնը որոշեց արգիլել «պարտադրեալ գիներու» դրութիւնը: Գինիներու մեծաքանակ վաճառականները որոշեցին 2 Ֆր. զեղչել մէկ լիտրի վրայ: Իրենց մասնաճիւղերն ալ զեղչեր պիտի կատարեն:— Մեծաքանակ վաճառման գիները ինկած են բոլոր երկիրներուն մէջ :

5 % ՌԱՆԹԸ (1949) 90 Փրանքի բարձրացաւ յանկարծ, ինչ որ բացառիկ երեւոյթ մը կը համարուի: (Ինը ֆրանքի բարձրացում երկու ամսուան մէջ) :

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ֆլանտէն, որ ընտրութեան իրաւունքէն զրկուած էր, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ, իր թեկնածութիւնը դրած է Ծերակոյտի ընտրութեանց առթիւ: Իր ընտրութենէն կամ ձախողումէն կախում ունի ուրիշ իրաւազուրկներու պարագան :

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ բնիկներուն մուտքը պիտի սահմանափակուի Ֆրանսայի մէջ :

ՋՐԻ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ պիտի դադրի Անգլիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք ընկերային ապահովութեան օրէնքին փոփոխման :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ կատարեալ համաձայնութեան մը յանգած են Աթէնքի մէջ, ինչպէս յայտարարեցին երկու երկիրներուն վարչապետները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Variétés Casinoի մէջ (La Canebière), Մարսէյլ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Նախագահութեամբ Բժիշկ Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ,

Կը խօսին՝ Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ (Վիէննայի ուխտէն), Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Պ. Վ. ՕՇԱԿԱՆ (յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան)

Մուտքը ազատ է

Հայ Արենոյշներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 4ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Théâtre Verdiի ընդարձակ սրահին մէջ (Rue d'Alger): Պիտի մասնակցին Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր Արենոյշներ, Թեւիկներ, գայլիկներ եւ Փարիզի Արենոյշներ :

Ցորեկնական փառատօն

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 4 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին, Mutualitéի մեծ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար Պ. ANDRÉ MARIEի :

Վասպուրականի Հերոսամարտին

37րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ Dr. BERNARD LAFAYի

Պիտի խօսին.— Հ. ՍԱՀԱԿ Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ. Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ, Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ղ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

CERCLE MILITAIRE (Place Saint-Augustin)

Կիրակի 4 Մայիս, ժամը 15էն կէս գիշեր

La Fanfare de la Garde Républicaine de Paris :

Գեղարուեստական ճոխ ծրագիր

Մասնակցութեամբ Լիտի Տէմիրճեանի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԿՆ ԵՒ ԱԿՆՑԻՆ

ՍՏՈՒԱՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ, 1060 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐՈՎ եւ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ: Հաւաքեց՝ Առաքել Քէչեան: Խմբագրեց՝ Մկրտիչ Պարսամեան, Փարիզ, 1952: Գին 10 տոլար : Դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Paris (9):

Հրատ. Ամերիկայի Ակնայ Հայր. Միութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարաքէշի (Մարոք) մէջ վերջերս մեռած Տիկ. Ալիս Սարսըբուալի (Պոլսեցի) ազգականները: Վախճանեալ տիկինը քոյրն է փաստաբան Յրթ. Չէքիի, 1918ին ամուսնացած Պոլսոյ մէջ: Ուղղակի ժառանգորդ չունենալով իր Պոլիս, Եգիպտոս եւ Ֆրանսա գտնուող ազգականները գրեն Պ. Յարութիւնեանի 212 Bld. de Lorraine: Casablanca (Maroc) :

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ԿՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 6ին իրիկունը ժամը 8.30ին Salle d'Ienaի մէջ, 10 Ave. d'Iena: Մասնակցութեամբ հայ եւ օտար ծանօթ արուեստագէտներու, դաշնակով, ջութակով եւ թաւջութակով :

Տոմսերը կարելի է ճարել Restaurant Elmas, 11 rue Buffault, Paris (9) métro Cadet:

Ձինքը տեսնել փափաքողները կրնան նոյն հասցէին դիմել :

Տոմսերու համար դիմել.— Restaurant Diamantaire, 60 rue Lafyette Paris (9): Restaurant Koparanian (Taverne Maubeuge), 6, rue Maubeuge, Restaurant «Lilas», 24 rue St. Lazare, Alimentation «Hratchian» 6, ruա Lamartine: Alimentation «Massis» rue Saulnier :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Գրիգոր Եաղուպեան, բնիկ Ուշագցի, (Իգմիրի շրջան): Հօրը անունը Յակոբ, մօր՝ Զիմրիւթ: Երեք եղբայր ունի, Մելքոն, Միհրան եւ Կարապետ: Քոյրը՝ Փուլանթի, Աւստրալիա եղած է երկար տարիներ, ո՞ր քաղաքը գտնուիլը չեն գիտեր: Իմացնել իր ազգականին՝ Գրիգոր Կարապետ Փափազեանի, 6 rue de la Butte, Մարսէյլ: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Ընկեր Կարօ Եղիակոմիտէն եւ Արամ խումբը՝ կիրակի ժամը 16ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին, սովորական հասցէին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին, ժամը ճիշդ 21ին, Le Palet d'Orի մէջ (80 La Canebière): Վիճաբանութիւն հետեւեալ նիւթին վրայ,— «Արուեստը ազա՞տ պէտք է ըլլայ»: Թէր կը խօսի Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, դէմ՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

ԳՐՔԵՐՈՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է 50է աւելի արժէքաւոր գրքերու վիճակախաղ : Շատ մը հատորներու կարգին կան՝ Ա. Ահարոնեանի, Միք. Վարանդեանի, Ս. Վրացեանի, Շ. Միսաքեանի, Վ. Նաւասարդեանի, Շ. Նարդունիի, Կ. Փօլատեանի, էլ. Բիւզանդի գործերէն: Ինչպէս նաեւ մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն «Յառաջ»ի, «Հայ-Բոյժ»ի եւ Նոր Սերունդի ամսաթերթ «Հայաստան»ի :

Հասոյթը պիտի յատկացուի Պոմոնի մէջ դրադարան ընթերցարանի մը հիմնարկութեան :

Վիճակախաղը պիտի կատարուի յարդանքի երեկոյթի մը ընթացքին, նուիրուած ողբ. Լ. Շանթի, Ռուբէնի եւ Գ. Խիէկեանի :

Հեղինակ ընկերներէ կը խնդրուի օրինակներ տրամադրել իրենց գործերէն :

ԵՐԵՒԱՆ - ՆՈՐ ԱՐԷՇ, 46—51 հասցէաբնակ Նիկողոս Փափուճեանէ եւ քրոջմէնԱննայէն, նամակներ կան Ճորճ եւ Ծաղիկ Թօրթօրի, Աբրահամ Նաճարեանի եւ Կարապետ Աւետիսեանի համար : Դիմել վեր. Յ. Ն. Ղազարոսեանի, 7 rue Papère, Marseille (I):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ ԴՊՐՈՑԸ

Վերաբացուած է Մայիս 1ին հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Կը դասաւանդուի հայերէն, հայոց պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն, ուսուցիչը՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Արձանագրուելու համար դիմել Ահարոնեան ակումբ, 26 rue des Convalescents, երկուշաբթի իրիկունները ժամը 8ին :

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Chemisiers եւ robes կարող, իրենց տան մէջ աշխատելու համար կ'ուզուին վարժ բանուորուհիներ : Գոհացուցիչ վճարում :

Դիմել Mr. Bakerdjianի, 5 rue Ordener, Paris (18), métro Max Dormoy:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 6 MAI 1952 Երեքշաբթի 6 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6755 Նոր շրջան թիւ 2166 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ՉՈՒՆԷԻՆՔ ԵՐԷԿ, ԵՐԲ...

Երբ կը խօսինք «Յիշատակարաններ»ու մասին, բացառիկ՝ հիմնական պարագայ մը կը գրաւէ մեր միտքը :

Իւրաքանչիւր Հայր. Միութիւն երբ կը ձեռնարկէ իր երբեմնի ծննդավայրը, քաղաք մը կամ ամբողջ շրջան մը ներկայացնել, անշուշտ պիտի ունենայ որոշ ծրագիր մը :

Այս տարրական պարագան չի կրնար անտեսել նոյն իսկ անհատ մը, եթէ այդ աշխատանքը կատարէ իր նախաձեռնութեամբ :

Այդ ծրագրին հիմնական մասը պիտի կազմէ հետեւեալ պարագան .

— Ի՞նչ ունէինք երէկ, երբ թշնամին կ'անձիտէր ամբողջ ժողովուրդ մը, իր չէն բոյներուն մէջ: Արմատախիլ ոչնչացնելով ամէն բան :

Ուրեմն, լիովին պատկերացնել ամէն մէկ շրջանի երէկն ու այսօրը: Անոր համառօտ պատմութիւնը եւ իրական վիճակը՝ 1915—1922էն առաջ: Եւ ապա Հայաջինջ Սարսափները՝ կարելի եղածին չափ ընդարձակ, վաւերական մանրամասնութիւններով :

Պարտք սեպեցինք յատկապէս ծանրանալ այս կէտին վրայ, աչքէ անցընելով շարք մը հրատարակութիւններ :

Կարգ մը գիրքեր յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններ կը պարունակեն այս կամ այն գիւղի, քաղաքի և նահանգի անցեալ պատմութեան մասին, — եւ երթալով մինչեւ հեռաւոր դարեր:

Անշուշտ գնահատելի է այս աշխատանքը, մանաւանդ երբ կը կատարուի ձեռնհասօրէն :

Բայց շատ բան կը կորսնցնէ իր արժէքէն, երբ երկրորդական տեղ կը տրուի այդ նոյն շրջանին ժամանակակից պատմութեան: Անոր գլխուն պայթած ահաւոր փոթորիկին :

Ներելի չէ Հայաջինջ Սարսափները արձանագրել « ի միջի այլոց», ո՛ր շրջանին ալ վերաբերի ծրագրուած հրատարակութիւնը :

Անհամար յուշեր, տեղեկագիրներ, ականատեսի վկայութիւններ եւ նկարագրութիւններ հրատարակուեցան վերջին 37 տարիներու ընթացքին: Ոչ միայն հայերէն, այլեւ օտար լեզուներով: Նոյն իսկ Թուրքերէն եւ արաբերէն :

Միայն թերթերու մէջ տպուած գրութիւնները ամբողջ մատենադարան մը կը լեցնեն: Աւելի յայն տեղ բռնելով քան առանձին հատորները :

Տարիներ առաջ, կը թելադրէինք ընդհանուր Յիշատակարան մը կազմել այս ցիրուցան հրատարակութիւններէն, ազգ. մարմնի մը միջոցաւ: Ուրիշներ ալ ձայնակցեցան, գործնական թելադրութիւններով :

Դժբախտաբար ծրագիրը մնաց թուղթի վրայ : Հայր. Միութիւններն ալ ուշ արթնցան, կամ գործի ձեռնարկեցին անջատ - անջատ:

Այդ հրատարակութեանց մէջ հատորներ կան որոնք լաւ խմբագրուած են, եւ կը ներկայացնեն ամբողջական պատկերը իրենց շրջանին մէջ կատարուած տեղահանութեան եւ նախճիրին :

Ուրիշներ խճողուած են չափազանց տեղական եւ անհատական մանրամասնութիւններով, իսկ հիմնականը մնացած է կիսկատար :

Կան հատորներ ալ որոնք մէկէ աւելի հեղինակներ ունեցած են: Իւրաքանչիւրը իր պարտքը կատարած է համաձայն իր նախասիրութեան, ճոխացնելով հատորը :

Բայց, Արհաւիրքին պատմութիւնը արձանագրուած է շատ համառօտ :

Այսպէս, չքեղ հատոր մը, «Արձագանգներ Ամիդայի», մանրամասնօրէն կը նկարագրէ 1895—96ի ջարդերը. իսկ 1915ի Սարսափներու մասին չէ կրցած ուրիշ բան ճարել եթէ ոչ տժգոյն տեղեկագիր մը եւ ականատեսի մը վկայութիւնը :

Կարելի՞ էր ապացուցանել թէ վկաներ կը պակսէին Տիգրանակերտի մնացորդացին մէջ :

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլոր Հայր. Միութեանց, —

Տարիներուն հետ, պիտի կորսնցնէք թանկագին պատեհութիւններ :

Վաղը ի զուր պիտի փնտռէք կենդանի վկաներ եւ վաւերական վկայութիւններ :

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՋՐՈՅՑ «ԿԱՐՄԻՐ»Ի ՄԸ ՀԵՏ

— Ի՞նչ կարծիք ունիս օրուան կացութեան մասին, ընկեր Փոթորիկ ...

— Կացութիւնը շատ լաւ է ...

— Այսի՞նքն ...

— Քորէայի զինադադարը ջուրը իյնալու վրայ է: Գերմանիոյ միացման խնդիրը տակաւին շատ ջուր կը վերցնէ: Զինաթափութիւնը՝ պղտոր ջուրին մէջ ձուկ որսալու պէս բան մըն է: Ստալինի վերջին հաւաստիքը թէ պատերազմ չկայ՝ պաղ ջուր մը լեցուց քու բարեկամներուդ գլխուն..

— Այդ որքան ջուր, սիրելիս: Ձե՞ս վախնար որ ջրհեղեղ մը կը պատահի ու մարդկութիւնը կը խեղդուի ...

— Ոչ, ոչ, Աստուած օրերը աւելցնէ մեր մե՛ծ «հայրիկ»ին: Իր շնորհիւն է որ մարդիկ օր ու արեւ կը տեսնեն ...

— Ես բոլորովին հակառակը լսած եմ: Ինքը, իբրեւ Արեւ, ստուերի մէջ ձգեց մեր ճանչցած արեւը :

— Պատերազմ պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ :

— «Հայրիկ»ը, անցեալ օր, ըսաւ թէ պատերազմը մօտ չէ: Հասկցա՞ր թէ ինչ ըսել ուզեց ...

— Այդ մարդուն խօսքերէն բան չեմ հասկըցած մինչեւ այսօր: Լաւ, ի՞նչ ըսել ուզեց ...

— Մտիկ ըրէ: Ըսել ուզեց որ ինք ամէն միջոց ձեռք առած է որ պատերազմ չըլլայ ...

— Այսինքն ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած է :

— Վայրկեան մը առաջ բացատրեցի, բայց, գլուխդ հաստ է, չհասկցար: Նորէն կրկնեմ ... Քորէայի մէջ զինադադար կնքուելու չէ, որպէսզի Ամերիկան եւ իր ընկերները յոգնին, սպառին եւ պատերազմի մասին չմտածեն ... Գերմանիան պէտք է երկու մասերու բաժնուած մնայ, որպէսզի Դաշնակիցները իրենց յոյսը այդ երկրին վրայ դնելով պատերազմ մը չպայթեցնեն: Զինաթափութիւն պէտք չէ ըլլայ, որպէսզի բանուորներու եւ գիւղացիներու հայրենիքը զօրանայ եւ պաշտպանէ մեղսակիցներուն իրաւունքները: Մէկ խօսքով, աշխարհը տագնապալից կացութեան մը մէջ պէտք է ապրի, որպէսզի մարդ պատերազմի մասին չմտածէ ...

— Ուրիշ հարցում, — Ձեր անման «հայրիկ»ը լաւ չըներ եթէ քիչ մը իր սահմաններուն մէջ կծկուի եւ ասոր անոր գործին չխառնուի ...

— Ցիմարներ, չնորհակալ եղէք որ մարդը իր բանը, գործը ձգեր՝ ուրիշներուն տունը կարգի կը դնէ: Ապերախտներ :

— Դո՞ւն որ օրուան կը սպասես, չէ՞րթա՞ս...

— Հոս քանի մը գործեր ունիմ: Նայինք հիմա, տասը տարի վերջը, կարելի է: Աւելի չիտակը ըսե՞մ, մեղսակիցները հոս մնալու են՝ ձեղխիներ մարդ ընելու համար: Ես գացի, ցը...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

« ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ » ԵՒ «ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»

Միեւնոյն օրուան հանդիպելով հանդերձ, — Կիրակի — մեծ յաջողութիւն գտան երկու տօնակատարութիւններ, Վասպուրականի Հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը եւ «Դպրոցասէր »ի 75ամեակը :

Հերոսամարտին ոգեկոչումը տեղի ունեցաւ Cercle Militaireի վարի սրահին մէջ, որ ամբողջութեամբ լեցուած էր :

Այս առթիւ պատրաստուած էր գեղեցիկ յայտագիր մը, թէեւ քիչ մը շատ խճողուած: Հանդէսին պատկառանքը կ'աւելցնէր Փարիզի Garde Républicaineի նուագախումբը, որ մնաց մինչեւ պաշտօնական մասին լրացումը, ժամը 4—7.30, շարք մը քայլերգներու հետ երկու անգամ նուագելով «Բամ փորոտան»ը, մեծ յաջողութեամբ : Տօնակատարութեան գլխաւոր նորութիւններէն մէկն էր շարք մը հերոսամարտներու շարժանկարը, որ խոր տպաւորութիւնը գործեց :

Բուն հանդիսութենէն ետք, տեղի ունեցաւ պարահանդէսը, վերի ընդարձակ սրահին մէջ, մինչեւ կէս գիշեր :

× «Դպրոցասէր»ի 75 ամեակին ալ ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, Mutualitéի ընդարձակ սրահին մէջ: Այս առթիւ եւս խօսուեցան ֆրանսերէն եւ հայերէն ճառեր: Յայտագիրը կը պարունակէր գեղարուեստական բաժին մը, խնամքով պատրաստուած :

Յաջորդով՝ երկու տօնակատարութեանց մանրամասնութիւնները :— Լ.

Եւրոպական բանակի ծրագիրը վտանգուա՞ծ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ, ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՔՆՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Միջազգային մամուլը յոռետես տեղեկութիւններ կը հաղորդէ երկու օրէ ի վեր :

Ինչպէս գրած էինք, յետաձգուեցաւ եւրոպական բանակի դաշնագրին նշանագրումը (առաջին ստորագրութիւնը, փառափէ) :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, վերջին պահուն մեծ դժուարութիւններ ծագած են թէ Գերմանիոյ մասնակցութեան եւ թէ Մոսկուայի տըրուելիք պատասխանի մասին :

Վերջին պահուն Ամերիկացիները անսպասելի ձեռնարկ մը կատարեցին, առաջարկելով որ չորս պետութեանց մարզպանները ժողով գումարեն, գերմանական ընտրութեանց խնդիրը քննելու համար :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ այս ծրագիրը առաջարկուած էր երկու շաբաթ առաջ, բայց ետ առնուեցաւ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ընդդիմութեան հետեւանքով: Ամերիկացիները այժմ կը պնդեն, փորձելու համար Մոսկուայի անկեղծութիւնը: Մանաւանդ որ, կարելի չէ եղած համաձայնիլ Գերմանիոյ վերազինման, դրամական աջակցութեան եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզէին առժամեայ պայմանագիր մը կնքել եւ ջնջել գրաւման կարգուսարքը, մինչեւ Մայիս 20. բայց համաձայնութիւն չգոյացաւ :

Միւս կողմէ, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնն ալ դժուարութեան մատնուած է, վասն զի խորհրդարանը, նոյն իսկ վարչապետին կուսակիցները ուժգնօրէն կը մերժեն մասնակցիլ Եւրոպայի պաշտպանութեան :

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա վերապահ դիրք մը բռնած են ամերիկեան առաջարկին առթիւ, բայց եւ այնպէս պիտի խորհրդակցին, միջին ելք մը գտնելու համար: Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ առաջարկուած ժողովը պարզապէս պիտի ծառայէ աւելի ձգձգելու արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, ուրիշ խօսքով եւրոպական բանակի ծրագրին գործադրութիւնը:

Եւ որովհետեւ Մ. Նահանգներուն խորհրդարանը իր նիստերը կը դադրեցնէ Յուլիսին, կը վախցուի որ [illegible] Գեր[illegible] հաստատութեան [illegible] պայմանագրին բանակցու[illegible] [illegible] մինչեւ 1953 Յունուար, երբ կը վե[illegible] բացուի խորհրդարանը :

Շատ մը մասնագէտներ հաւատք չունին որ իրականանայ եւրոպական բանակի ծրագիրը : Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ նոր ձգձգումները մահացու հարուած մը պիտի տան ամբողջ ծրագրին:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռ. Շուման անցեալ շաբթու յայտարարեց թէ չեն կրնար նախատեսել եւրոպական բանակի դաշնագրին ստորագրութեան վերջնական թուականը. վասն զի բազմաթիւ կարեւոր տարակարծութիւններ կը տիրեն Ֆրանսայի, Իտալիոյ, արեւմտեան Գերմանիոյ եւ միւս պետութեանց միջեւ, դաշնագրին տեւողութեան, Գերմանիոյ մասնակցութեան եւն. խնդիրներու մասին :

Ի՞ՆՉ ՈՒԺԵՐ ՈՒՆԻ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան կառավարութիւնը հրապարակ հանեց զօր. Կրուենթըրի կարգ մը յայտնութիւնները, Եւրոպայի զինուորական կացութեան մասին :

Զօր. Այզընհաուըրի սպայակոյտին պետը վըկայութիւն տալով խորհրդարանի մէկ յանձնախումբին առջեւ, դիտել տուեր է թէ Խ. Միութեան ուժերը հետզհետէ կը բազմապատկուին, քանի յառաջ կը տարուի արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը: Իր կարծիքով, Խ. Միութեան 20 հազար օդանաւերը «ահարկու կարողութիւն մը կը ներկայացնեն, իբրեւ յարաճուն սպառնալիք մը: Մեր ամէնէն ծանր հոգն է դիմագրաւել այդ սպառնալիքը : Նոյնիսկ եթէ ծրագրուած 4000 ռազմական օդանաւերը պատրաստ ունենանք մինչեւ տարեվերջ, Ռուսերը գերազանցութիւն պիտի ունենան Եւրոպայի մէջ, օդանաւային ուժի տեսակէտով » :

Զօրավարը 175 կը հաշուէ Խ. Միութեան զօրաբաժինները, որոնց 65ը զրահապատ: Արբանեակ երկիրներն ալ ունին 60 զօրաբաժին: Ռուսերը կ'աշխատին բարելաւել իրենց զօրքին որակը եւ կ'աւելցնեն արբանեակ երկիրներուն օդանաւային ուժերը: Զօր. Այզընհաուըրի հիմնական նպատակն է փոքր, գործօն եւ խիստ արդու բանակ մը կազմել, ճակատելու համար անակնկալ յարձակ –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, «Արեւելք», հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ քրիստոնեայ համայնքներու կրթական հոգերու մասին (8 Ապրիլ).—

Մօտաւորապէս երեք շաբաթ առաջ, Կրթական Նախարարութեան կողմէ հրատարակուեցաւ 17 Մարտ 1952 թուակիր եւ 175 թիւ նոր օրինագիծ մը, որուն կարգ մը տրամադրութիւնները կրնային համայնքներու կրթական կեանքին մէջ ստեղծել անպատեհութիւններ եւ անդարմանելի դժուարութիւններ: Քրիստոնեայ բոլոր համայնքներու հանրային կարծիքը, արդար մտահոգութիւն զգաց այս օրինագիծէն, եւ սակայն մենք յարմար նկատեցինք լուռ մնալ եւ սպասել Բերիոյ Առաջնորդ Հօր եւ Ազգ. Իշխանութեան աշխատանքներու արդիւնքին: Նոր օրինագիծը անտարբեր չէր կրնար թողուլ մեր ղեկավարութիւնը, որ, ինչպէս կը պարզուի նաեւ Առաջնորդ Սրբազան Հօր հետ մեր մասնաւոր տեսակցութենէն, արթուն ու պատրաստ, կը հետապնդէ գործը, լուսաբանելու համար ձեռնհաս իշխանութիւնները, ու վստահելու անոնց ողջմտութեան եւ ժողովրդավար ոգիին:

Այսօր, երբ արդէն Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. վերադարձած է Դամասկոսէն, ուր խոստումներ ստանալէ վերջ Ն. Վ. կառավարութեան պետ զօր. Ֆավզի Սելոյէ, կուտանք, նոյնութեամբ, մեր տեսակցութեան արդիւնքը.—

×

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Սրբազան Հայր, կրնայի՞ք պարզել մեզի Ազգ. իշխանութեան տեսակէտը՝ համայնքներու եւ մասնաւոր վարժարաններու յատուկ թիւ 175 նոր օրինագրին շուրջ.

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— 17 Մարտ 1952 թուակիր եւ 175 թիւ նոր օրէնքը երկար պատմութիւն ունի: Մօտաւորապէս տարիէ մը ի վեր, Սուրիոյ քրիստոնեայ համայնքներու հոգեւոր պետերը բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ կ'ունենան Դամասկոսի մէջ, նախագահութեամբ յոյն օրթոտոքս եւ յոյն կաթոլիկ պատրիարքներուն: Ժողովներուն ի պաշտօնէ կը մասնակցիմ նաեւ [illegible] որպէս Առաջ[illegible]րիոյ թեմին: Աւելցնեմ [illegible], որ Ասորի եւ[illegible]ուններու Ամեն. Պատրիարք Հայրը եւս եւ ալ ներկայացնեմ այս ժողովներուն մէջ: Մեր խորհրդակցութիւնները մեկնակէտ ունէին եւ ծնունդ էին Սուրիոյ նոր սահմանադրութեան մշակումին եւ քուէարկութեան, որ, ինչպէս յայտնի է կը զուգադիպէր 1949—1950 տարիներուն: Մեր հիմնական օրակարգը կը կազմէր ուսուցման ազատութեան հարցը:

Այս նպատակով, Հոգեւոր Պետերու ժողովը կազմած էր եօթը հոգիէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը, որուն պարտականութիւնն էր, եւ է, հետապնդել ուսուցման ազատութեան եւ յարակից հարցերու լուծումը: Վեց եպիսկոպոսներու կարգին, յանձնաժողովին անդամակցելու պատիւը ունիմ նաեւ ես: Նախորդ կառավարութիւնները, Սահմանադրութեան մէջ ուսուցման խնդիրներու յատուկ տրամադրութիւնը զետեղելէ վերջ, որոշած էին նաեւ առանձին օրէնք մը հրատարակել, որ պիտի ճշդէր համայնքներու եւ մասնաւոր վարժարաններու յատուկ իրաւասութիւններն ու ձեւական մանրամասնութիւնները: Պարագաներու բերմամբ, ցարդ նման օրէնք մը չէր հրատարակուած: Այս անգամ, 17 Մարտ 1952 թուակիր եւ 175 թիւ հրամանագիր - օրէնքով մը, կառավարութեան պետ Ն. Վ. Ֆաւզի Սելոյ կը ճշդէր վերոյիշեալ վարժարաններու ազատութեան սահմանները եւ ուսուցանելու կերպերը, ինչպէս նաեւ նման վարժարաններ բանալու եւ ուսուցանելու բոլոր պայմանները:

Աւելորդ է ըսել, որ նոյն օրէնքը կը սահմանափակէր համայնքներու պատկանող վարժարաններու մեր ազատութիւնները: Հետեւաբար, որոշեցինք անձնական տեսակցութեամբ մը հարցը ենթարկել Ն. Վ. կառավարութեան պետ Ֆաւզի Սելոյի բարձր նկատառման, նկատելով մանաւանդ, որ, նախորդ տեսակցութեան մը ընթացքին, յոյն կաթոլիկ պատրիարք Ն. Ամենապատուութիւն Մաքսիմոս Սայեղի խոստացած էր համայնքներու տեսակէտները եւս նկատի ունենալ նոր օրէնքի պատրաստութեան մէջ:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ արդիւնք տուին ձեր տեսակցութիւնները:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— 24 Մարտի Երկուշաբթի օրը, Դամասկոս մեկնած էինք, տեղւոյն վրայ կարգադրելու համար Ազիզիէի - Քարաքոլհանէի - ազգապատկան կալուածի վերջնական փոխանցման խնդիրը: Ինչպէս յայտնի է, երկար դատավարութենէ մը վերջ, Դատարանը հաստատած էր խնդրոյ առարկայ կալուածի եւ հողի հայապատկան ըլլալու հանգամանքը: Այս առթիւ, նոր խորհրդակցութիւն մը ունեցանք նաեւ Հոգեւոր Պետերու հետ, եւ քննեցինք համայնքներու և մասնաւոր վարժարաններու յատուկ նոր օրինագիրը: Այս խորհրդակցութեանց որպէս հետեւանք, երկու պատրիարքներու ստորագրութեամբ ժամադրութիւն մը խնդրուեցաւ կառավարութեան պետ Ն. Վ. Ֆավզի Սելոյէ, 4 եպիսկոպոսներու պատուիրակութեան մը համար: Պատուիրակութեան անդամներ նշանակուեցան յոյն օրթոտոքս պատրիարքի փոխանորդ Մելեթիոս Սուէյթէ, յոյն կաթոլիկ պատրիարքի կողմէ Մոնսէնիէօր Շինիարա, Ասորի կաթոլիկներու առաջնորդ Սթէթէ արքեպիսկոպոս, եւ Բերիոյ Թեմի առաջնորդ Գեր. Տ. Զարեհ Ս. եպիսկոպոս:

Ն. Վսեմութիւնը ժամադիր եղած էր 3 Ապրիլի հինգշաբթի առաւօտեան համար, ժամը 11.10ին: Այս ձեւով կազմուած պատուիրակութիւնը, որ կը ներկայացնէր Սուրիոյ բոլոր քրիստոնեայ համայնքները, յարգանքով եւ համակրանքով ընդունուեցան Ն. Վսեմութեան կողմէ: Պատուիրակութիւնը Ն. Վսեմութեան ներկայացուց յիշեալ հրամանագիր - օրէնքի անպատեհութիւնները, եւ խնդրեց.

Ա.— Առկախել անոր գործադրութիւնը.

Բ.— Քրիստոնեայ համայնքներու կողմէ, երկու ներկայացուցիչներու պարտականութիւն տալ անհրաժեշտ փոփոխութիւնները ներկայացնելու ներկայ օրէնքին մէջ:

Գ.— Անձնական իրաւունքի — «սթաթիւ փէրսոնէլ» — նախագծի պատրաստութեան ընթացքին եւս, քրիստոնեայ համայնքներու կողմէ երկու ներկայացուցիչներ հրաւիրել խորհրդակցութեան:

Նորին Վսեմութիւնը բարեացակամութեամբ լսեց բոլոր բացատրութիւնները, եւ պատրաստակամութիւն յայտնեց ընթացք տալ ներկայացուած խնդրանքներուն:

Մեր տեսակցութիւնը, Ն. Վսեմութեան հետ, տեւեց 15 վայրկեան:

Վստահ եմ, որ Նորին Վսեմութիւնը, իր խոստումն ու հաւաստիքները ի մօտոյ գործադրութեան պիտի դնէ, գոհ թողլով Սուրիոյ քրիստոնեայ բոլոր համայնքները: Զատկի տօնական օրերէն վերջ, Դամասկոսի մէջ տեղի պիտի ունենայ նոր ժողով մը, վերոյիշեալ եօթնանդամ յանձնաժողովին կողմէ, որուն պիտի մասնակցիմ նաեւ ես, ճշդելու համար երկանդամ պատուիրակութիւն մը, հրատարակուած օրէնքի վերատեսութեան համար:

Սուրիահայութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ, թէ Բերիոյ Թեմի Ազգ. իշխանութիւնը աչալուրջ կերպով կը հետապնդէ գործը, բարւոք կարգադրութեան մը համար:

ԱՐԵՒԵԼՔ.— Ն. Վ. կառավարութեան պետ զօր. Ֆաւզի Սըլոյի կողմէ՝ քրիստոնեայ համայնքներու ներկայացուցիչ եպիսկոպոսական պատուիրակութեան ցոյց տրուած սիրալիր ընդունելութիւնը, եւ, ի մասնաւորի, այն խոստումը՝ թէ նկատի պիտի առնուին ներկայացուած խնդրանքները, մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին քրիստոնեայ համայնքներու մէջ, որոնք ամբողջական հաւատքով եւ վստահութեամբ կը սպասեն բարւոք կարգադրութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Թրքական մարտկոցը

ԽՄԲ.— Ֆրանսացի թղթակից մը, Ռեմոն Քարթիէ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Թուրքիոյ մէջ, իր տպաւորութիւնները կը հրատարակէ Matchի վերջին թիւին մէջ (3 Մայիս), թրքասէր տրամադրութեամբ: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Մոսկուայի նախկին Թուրք դեսպան Սէլիմ Սարփերի հեռագիրը,— որ Մոլոտովի հետ իր ունեցած տեսակցութիւնը կը հաղորդէր,— Անգարա հասաւ 1945 Մարտ 20ի առաւօտուն:

Ռուս Նախարարը համոզիչ եւ մեղրանոյշ լեզուով մը հասկցուցած էր թէ՝ Նեղուցներու մասին կնքուած միջազգային պայմանագիրները անվաւեր են այլեւս եւ լաւ պիտի ըլլար եթէ Թուրքիա ինքնաբերաբար նկատի առնէր վերաքննութիւն մը: Խ. Միութիւնը բացայայտօրէն իրաւունքներ ունէր Վոսփորի եւ Տարտանէլի վրայ, որոնց ամէնէն տարրականն էր անոնց պաշտպանութիւնը կազմակերպել Թուրքիոյ հետ միասին: Կար նաեւ սահմանավէճ մը Կովկասի մէջ, զոր պէտք էր կարգադրել, որպէսզի խաղաղութիւնը եւ ներդաշնակութիւնը մշտնջենապէս տիրէին այդ շրջանին մէջ: 1921ին երեք նահանգներ առնուած էին Ռուսերէն, ու խորհրդային կառավարութիւնը համոզուած էր թէ Թուրքիա որեւէ անպատեհութիւն պիտի չտեսնէր զանոնք վերադարձնելու, ի փոխարէն տեւական բարեկամութեան մը որ ապահովաբար մեծ արժէք ունէր իրեն համար: Եթէ անկարելին ենթադրելով, Թուրքիա տարբեր կարծիք ունենար, Պ. Մոլոտով կը վախնար որ 1925էն ի վեր երկու երկիրները միացնող դաշնագիրը կարելի պիտի չըլլար վերանորոգել: Իսկ անոր հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը, ինքը՝ Մոլոտով, պիտի չկրէր ...

Այս յայտարարութիւնը հիմնուած էր Խ. Միութեան յաղթանակին վրայ: Թուրքիան հասկցաւ որ այս անգամ կռնակը պատին տուած էր:

Մինչեւ այն ատեն օձիքը ազէկ ազատած էր: Պատերազմի բոցերը դարձած էին իր շուրջ, առանց սեւցնելու, այլ ոսկեզօծելով զինքը: Երկու անգամ, — 1940ին եւ 1941ին,— խուսափած էր ռազմական պարտաւորութիւններէն, զորս դէմ յանդիման պիտի հանէին զինքը Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ: Ոչ ոք ճնշեց իր վրայ: Ընդհակառակն, դարպասեցին իրեն աւելի ջերմօրէն քան երբեք: Գերմանիա, Անգլիա, Ամերիկա մրցումի ելան իրարու հետ, իր քրոմն ու արմտիքը չլացուցիչ գիներով գնելու համար:

Հիթլեր երբ դեսպան ղրկեց Ֆրանց Ֆոն Փափէնը, անճարակ նացի մը, բայց վարպետ աղուէս մը: Անգարայի գիշերային նոր զբօսավայրի պարասրահին մէջ երկու կողմերու դիւանագէտները, լրագրողները եւ լրտեսները իրար կը հրմշտկէին: Թուրքիան հոյակապ ճարտարութեամբ մը գործելով, միջոցը կը գտնէր ոչ յարձակման դաշինք մը կնքելու Գերմանիոյ հետ, մինչ նոյն ատեն զէնք կը ստանար Դաշնակիցներէն: Խուլ մը՝ Իսմէթ Ինէօնիւ,— Աթաթիւրքի վաղեմի զինակիցը, վարպետօրէն կը վարէր այս պայծառատես քաղաքականութիւնը:

Այսուհանդերձ, այս նախկին զօրավարը սխալ մը գործած էր, ծայրայեղութեան տանելով խոհեմութիւնը: Ան երկար սպասեց որպէսզի մասնակցի յաղթանակի ցոյցին: Փափէն այն ժամանակ ստացաւ իր անցագիրը, երբ Պերլին եւ Անաթոլիֆ Հիթլեր փուլ կուգային ռումբերու տակ: Չէզոքութեան ծուղակին մէջ ինկած՝ Թուրքիա կը հասնէր ողբերգութեան վերջին արարին, առանց յաղթականներէ պէտք եղած գրաւականները ստանալու:

Եւ ահաւասիկ Ռուսիան, առանց նոյնիսկ ըսպասելու որ թնդանօթները լռեն, կը ներկայացնէր հաշուեցոյցը,— անդամահատում եւ զինուորական խարիսխներ Նեղուցներուն վրայ, ուրիշ խօսքով՝ մեքենական հպատակութիւն:

Մոսկուա առաջին անգամ ըլլալով իր առջեւ կը գտնէր մեկուսացած եւ աննեցուկ Թուրքիա մը: Երբեք այնքան մօտ չէր երեւցած ազատ ծովերու երազին իրականացումը: Աշխարհը, կաշկանդուած՝ գրեթէ վերջացած պատերազմի մը վերջին ցնցումներէն, հազիւ թէ կ'անդրադառնար թէ պատմութեան ամենահին թնճուկը լուծուելու վրայ էր ...

Այսօր հարց կը տրուի թէ խնդիրը ո՞ւր պիտի յանգէր եթէ Ռուսիան աւելի շտապէր եւ աւելի ճնշում բանեցնէր, եթէ խնդրելու տեղ պահանջէր եւ առաջին մերժման՝ գործողութեան ձեռնարկէր: Եալթան դեռ երէկուան պատմութիւնն էր: Բողջէլթականութիւնը անվթար կը մնար, իսկ Ամերիկայի միակ մտածումն էր խորհրդային կառավարութեան աջակցութիւնը ապահովել, Ճափոնի դէմ մղած պատերազմը կարճեցնելու համար: 1945ի առաջին ամիսներուն Թուրքիոյ վրայ ի գործ դրուած բռնութիւն մը անշուշտ միջամտութիւն մը յառաջ պիտի չբերէր:

Ռուսիան պարզապէս ձգեց որ կորսուի գերագոյն պատեհութիւնը: Գործելու տեղ բանակցեցաւ, Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի հետ փոխանակեց 11 ծանուցագիրներ, որոնք բանի ուժի մէկ չարժուձեւը չէին արժեր եւ թողուց որ ամերիկեան «Միսուրի» զրահաւորը Վոսփոր հասնի: Անիկա տեղի կ'ունենար 1946 Ապրիլին,— առաջին դարձակէտը տագնապին,— շօշափելի նշանը թէ այսուհետեւ Ամերիկայի պաշտպանութիւնը պիտի տարածուի Թուրքիոյ վրայ: Անիկա նոյն ատեն պատմական յանձնառութիւն մը, հերթափոխութիւն մը եղաւ, որովհետեւ մինչեւ այն ատեն Ֆրանսա եւ Անգլիա ոչ ոքի թոյլ չէին տուած որ կանգնի Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ:

Թուրքիա անզիջող դիրք մը բռնեց այս տագնապի առաջին տարուան ընթացքին: Պաշտօնական պատմութեանց մէջ շատ աւելի խրոխտ ձեւով մը ներկայացուած է հարցը, քան եղած է բանակցութիւններու ընթացքին, բայց Թուրքիան առանց ընկրկումի հասկցուց թէ երբեք պիտի չհաւանի իր անդամահատութեան, ոչ ալ իր վեհապետական իրաւունքներու կրճատման: Զինուորական միջոցներ ձեռք առաւ, զօրք համախմբեց, բարձրաձայն յայտարարեց թէ պիտի կռուի մոլեգնօրէն, ի հարկին առանձին:

Այսօր կացութիւնը բոլորովին փոխուած է: 1947էն ի վեր, Թրումընի վարդապետութիւնը Թուրքիոյ կ'ապահովէ ամերիկեան օգնութիւն,

զոր ինքը առաջինը եղաւ ստանալու Յունաստանի հետ: Արտասահմանի ամերիկեան ամենակարեւոր առաքելութիւնը կը գործէ Անգարայի մէջ, զօր. Արնոլտի հրամանատարութեան եւ դեսպան Մըք Կիի հակակշռին տակ: Թուրքիան այնուհետեւ անդամ է Հիւսիսային Ատլանտեանի կազմակերպութեան եւ իր փափաքին համեմատ պիտի մտնէ ընդհ. սպայակոյտին մէջ: Վեց ամիս կայ, զօր. Այզընհաուըր նամակով մը կը ներբողէր Թրքական բանակը, բայց կ'աւելցնէր թէ չէր ուզեր զայն առնել իր հրամանատարութեան մէջ: Վեց շաբաթ չկայ որ նոյն զօրավարը Անգարա գնաց, ուր միայն մէկ սխալ մը գործեց, չգնաց խոնարհելու Աթաթիւրքի դամբանին առջեւ: Թուրքերը աղդուեցան այս մոռացումէն, բայց նոյն ատեն իրենց ուզածը ստացան, մէջն ըլլալով այն ապահովութիւնը թէ իրենց բանակը պիտի չդրուէր իտալացի զօրավարի մը հրամանատարութեան տակ :

Եւրոպայի սահմանները այսուհետեւ կը տարածուին մինչեւ Կովկաս: Նեղուցները առնուած են անբռնաբարելի գօտիին մէջ, անմիջական եւ ամբողջական պատերազմի սպառնալիքով: Ռուսիան չի կրնար խախտել արեւելեան Միջերկրականի եւ անմիջական Արեւելքի ապահովութիւնը, առանց ամբողջական եւ գերագոյն վտանգներու :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՋԱՊԼԱՆՔՍ. — Մարոքահայ Համայնքին վարչութեան մէկ զեկոյցը հրատարակած էիք «Յառաջ»ի 1952 Մարտ 27ի թիւին մէջ: Կը յայտարարեմ թէ այդ զեկոյցը կեղծ է: Ես ոչ մէկ հայրենակիցէ դժգոհութիւն լսած եմ, ընդհակառակն շնորհակալութիւն յայտնած են ինծի :

Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԽՄԲ. — Նամակագիրը ուրիշ գրութեամբ մը ծանր մեղադրանքներ կը յայտնէ զանազան անձերու դէմ: (Այս նամակն ալ պատշաճ ձեւի մը վերածեցինք):

Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք թէ մենք չենք ճանչնար իր մատնանշած անձերը եւ որեւէ նկատում ալ չունինք:

Անցեալ տարի կարգ մը թղթակիցներ ստացանք Պ. Յարութիւնեանի կատարած հանգանակութեան մասին, հաշուական մանրամասնութիւններով, եւ չուզեցինք հրատարակել, որպէս զի ջանանք կարգադրել տեղին վրայ: Կարգադրուա՞ծ է, հաշիւները ճի՞շդ են,— Ահա բուն խնդիրը, որ դժբախտաբար չէ՛ լուսաբանուած :

ՍՏԱՑԱՆՔ

GURDJIAN, par Maximlien Gauthier, (Թարգմ. Ա. Զօպանեան): Ողբացեալ արձանագործին ալպոմը, շքեղ տպագրութեամբ, 23 քանդակներու պատճէններով: Տպուած է միայն 150 օրինակ, Հայերէն թարգմանութեամբ, 15 օրինակ ալ բացառիկ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՎԵԼԻ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

ՍԷՆԹ ԱՆՆ, (Մարսէյլ) 29 Ապրիլ.— Մարսէյլի կայարանին կից, նախկին «Ռուսաց քէմբ» կոչուած գաղթակայանը պարպուելէն վերջ, ուս գաղթականներու հետ, մօտաւորապէս 120 հայ ընտանիքներ ալ փոխադրուեցան Սէնթ Անն ուր իրենց տրամադրուեցան բնակարաններ եւ կարգ մը յարմարութիւններ :

Մեր ընկերներու եւ բարեկամներու զոհողութեամբ ու ջանքերով, գաղթակայանին մէջտեղը շինուեցաւ սրահ մը, որ կը ծառայէ դպրոցի եւ զանազան հաւաքոյթներու :

Տարիներ առաջ Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբի նախաձեռնութեամբ դպրոց բացուեցաւ կայանին մէջ: Այսօր սակայն այդ փոքր գաղութն ալ երկու մասի բաժնուած է եւ կը պահուին երկու դպրոցներ :

Դպրոցին սրահը իբրեւ ժողովրդական տուն, տրամադրելի է եւ մէկուն եւ միւսին:

Հակառակորդ խմբակը ունի իր առանձին ուսուցիչը, որ կը դասաւանդէ 12—14 աշակերտներու : Իսկ մեր դպրոցը ունի 30 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ որոնց կը դասաւանդուի ամէն չորեքշաբթի ժամը 8—10, վկայեալ ուսուցչի մը կողմէ :

Դժբախտաբար ինչպէս ուրիշ վայրերու, Սէնթ Աննի դպրոցին ելեւմուտքն անկայուն է:

Դպրոցը կը պահուի աշակերտներու ամսավճարներով, պատահական նուէրներով եւ Քղիի Հայր. Միութեան կրթական տուրքով :

Օրինակելի երեւոյթ մըն է Քղեցիներու ընթացքը, այլապէս՝ բաւական թիւով աշակերտներ պիտի զրկուէին մայրենի լեզուի ուսումէն: Միութիւնը բոլոր Քղեցիներու դպրոցական զաւակներուն համար ամսական տուրք մը կը վճարէ տարիներէ ի վեր : Այս տարի դպրոց կը յաճախեն 14 Քղեցի մանուկներ, որոնց իւրաքանչիւրին համար, Միութիւնը կը վճարէ ամսական հարիւր ֆրանք :

Ահաւասիկ կենդանի օրինակ մը միւս Հայր. միութեանց համար, որպէսզի շատ աւելի մեծ թիւով մանուկներ սորվէին մայրենի լեզուն :

Հայրենակցականներ կան, որոնք հարիւր հազարներ ունին իրենց գանձերուն մէջ եւ սակայն անտարբեր են հայ դպրոցին եւ իրենց մանուկներուն հանդէպ:

Շատեր կը ճառեն հայապահպանման մասին եւ սակայն երբ խնդիրը դրամին կուգայ, ամէն բան կը մոռնան:

Սէնթ Աննի դպրոցը պէտք ունի դպրոցասէր, հայապահպանման նախանձախնդիր հայրենակիցներու նիւթական օժանդակութեան, յարատեւելու եւ աւելի օգտակար հանդիսանալու համար :

Ա. ՄԱՐԱԼ

61 ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐ ձերբակալուած կամ արտաքսուած են արեւելեան Եւրոպայի մէջ, 1951ին: Ասոնց 25ը Չեխեր են, 11ը Պուլկարներ, 10ը Լեհեր, ինը Հունգարներ, վեցը Ռումանացիներ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

ՄԻՒՆԽԷՆ, 29 Ապրիլ (Յառաջ).— Հազիւ եօթը տարի է որ պատերազմը վերջացած է: Այս կարճ ժամանակամիջոցին մէջ աւերակ դարձած Գերմանիան կրկին վերակենդանացաւ շնորհիւ իր անխորտակելի կամքին եւ կարգապահութեան : Այս պարագան նկատելի է ոչ թէ միայն շինարարութեան այլեւ մարզական կեանքի մէջ:

Գերման նոր սերունդը պատերազմի հետեւանքով առիթ չէր ունեցած մարզանքով զբաղելու եւ սակայն այժմ հասած է այնպիսի բարձրութեան որ շատ մը երկիրներու զարմանք կը պատճառէ, բայց պէտք է խոստովանիլ որ պետութիւնն ալ իր կողմէ մեծապէս կը քաջալերէ այս շարժումը նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս, բազմաթիւ քաղաքներու մէջ մարզական դպրոցներ ու մարզադաշտեր բանալով, ուր երիտասարդներ կրնան ձրիօրէն դասընթացքներու հետեւիլ :

Այս վերջին երկու տարիներու ընթացքին գերման մարզիկները միջազգային մեծ յաղթանակներ տարին մարզանքի բոլոր ճիւղերուն մէջ: Այժմ գերման մարզիկներ մեծ թափով կը պատրաստուին Հելսինկիի միջազգային Ողիմպիականին որուն առաջին անգամ կը մասնակցին 1936ի Ողիմպիականէն ի վեր (Պերլին): Պետութիւնը մեծ գումարներ տրամադրած է այս նպատակին համար: Երկրին լաւագոյն մարզիկները հրաւիրուած են. որոնք օրն ի բուն կը դաստիարակեն մարզիկները, թէեւ այս փորձերուն արդիւնքները խիստ գաղտնի կը պահուին, բայց իմ առած տեղեկութիւններուս համաձայն Գերմանիան մեծ ուշադրութիւն պիտի գրաւէ Հելսինկիի մէջ :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՇԱՀԻՆԵԱՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՏՕՐԹՄՈՒՆՏ, 28 Ապրիլ. — Տօրթմունտի Fsthalleի մէջ որ Գերմանիոյ ամենամեծ ու շքեղ մարզասրահն է եւ որուն շինութիւնը քանի մը ամիս առաջ աւարտեցաւ, չափուեցան գերման եւ պարսիկ ամաթէօր կռփամարտիկները ի ներկայութեան 6000 հանդիսականներու :

Պարսկական խումբին մէջ երեք Հայեր կային, Շահինեան, Նազարբէկեան, եւ Յարութիւն (38 տարեկան) որ մինչեւ հիմա 251 մրցումներէն 248 շահած է մեծ մասով O. K. : Որուն խաղավարն էր իտալացի Ցիարան: Գերմանացիք այս մրցումներուն մէջ յաղթական ելան 17—3: Պարսիկներու մէջ լաւագոյն խաղացողները Հայերն էին, մասնաւորաբար Շահինեանը որուն մասին գերման թերթերը մեծ գովեստով կ'արտայայտուին : Շահինեան յաղթեց գերմանացի Շէօփէրի կէտերու առաւելութեամբ: Այս երկու կռփամարտիկները շատ լաւ կռուեցան, արժանանալով հանդիսականներու խանդավառ ծափերուն :

Գերմանացի կռփամարտիկ Կրապանց յաղթեց Նազարբէկեանի երկրորդ խաղամասին մէջ :

Մրցումը վերջացաւ Յարութիւնի եւ Գալպվէյլի խաղով: Գերմանացին բուռն պայքարէ մը վերջ յաղթեց իր հակառակորդին : Այս մրցումներուն մէջ Պարսիկները միայն մէկ յաղթանակ տարին, այդ ալ շնորհիւ Շահինեանի :

Պարսկական խումբը պիտի այցելէ Համպուրկ եւ Հանովէր քաղաքները, տեղական խումբերու դէմ ճակատելու համար :

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Ի՜նչ մեծ յաջողութիւն պիտի ըլլար գերման գաղտնի կազմակերպութեան պետին ձերբակալումը Անգլիոյ մէջ: Իսկական յաղթանակ մը ...

Կէսօրէ վերջ Փոնթիւի ըսաւ.

— Գիտէ՞ք թէ ինչ կը խորհիմ: Նամակ մը պիտի գրեմ տասնապետ Ֆ. Է. Քօլինկսի եւ շուտափոյթ Անգլիա պիտի հրաւիրեմ «փաթրօնը» : Բայց չեմ գիտեր թէ պատասխանը ո՞ւր պիտի գրէ: Կամ եթէ ստանամ սա տեսակ պատասխան մը.— «Հինգշաբթի օր մեր սովորական վայրը կը սպասեմ ձեզի»: Ի՞նչ պիտի գիտնամ թէ ուր է սովորական տեղը: Զար սատանայ. կարծեմ դարձեալ պիտի ստիպուինք սպասել :

Յաջորդ օրերու ընթացքին, Փոնթիւի չափազանց ջղայնացած էր :

Այդ շաբթուան Սընտէյ Փրէսթերթին մէջ հակառակ տպուած տող մը կար. ուրեմն Մարթէ Ռօլօն ալ գաղտնի հրահանգ մը պիտի չհաղորդէր այդ շաբթուան ընթացքին: Ոչ մէկ ձայն եւ ոչ մէկ կողմէ :

Մեր միօրինակ շաբաթը պիտի անցնէր առանց որեւէ միջադէպի, եթէ Միլըր մեզ եւ Գարլթընը ճաշի չհրաւիրէր: Փոնթիւի մերժած էր հրաւէրը, յայտնելով թէ բոլորովին հին բարեկամներու հաւաքոյթը պիտի խանգարէ նոր բարեկամ մը :

Կէս գիշերին երբ տուն վերադարձայ, Փոնթիւի ինծի կը սպասէր :

— Գիտէ՞ք թէ ինչ պատահած է, Նիումըն, ըսաւ: Քիչ առաջ Օնօրինը հոս էր: Ըսաւ թէ իր բացակայութեան Միլըր մաքրագործում կատարեր է գրասենեակին մէջ եւ արցակներով թուղթ այրեր է: Օնօրին ըսաւ ինծի . «Փափա, կարծեմ մօտերս արտասովոր բան մը պիտի պատահի. մթնոլորտը ելեկտրականացած է »:

— Ես ալ այդպէս կ'ենթադրեմ, ըսի :

— Օնօրին կ'ըսէ թէ Միլըր միշտ կարճ տեսակցութիւններ կ'ունենայ եւ հեռաձայնին կը պատասխանէ կարուկ շեշտով մը : Երեք հեռաձայնի գործիքներ կան իր սեղանին վրայ: Մէկը ներքին, մէկը արտաքին : Երրորդը հաւանաբար 244 թիւին կապուած է: Օնօրին դիտեր է թէ երկու հեռաձայններով խօսած ատեն երկար կը խօսի, իսկ երրորդով խօսած ատեն կը բաւականանայ «այո »կամ «ոչ» պատասխանելով : Հիանալի գաղափար մը ունիմ: Եթէ կարենանք համոզել իշխանութիւնները եւ Փէլըմթայնի վրայ փոքրիկ ռումբ մը ձգել ... այն ատեն նորոգութեան պատրուակով կրնայինք պանդոկ մտնել եւ գտնել հեռաձայնի գաղտնի գիծը: Իսկ դուք ի՞նչ ըրիք այս գիշեր. պատմեցէք :

— Ոչինչ, պարզապէս խօսակցեցանք: Կէտ մը կայ որ չափազանց կը նեղացնէ զիս. Միլըր անցեալ պատերազմին իրապէս աշխատած է Ինթէլիճընսին մէջ, հետեւաբար չենք կրնար դիւրաւ ձերբակալել զայն, եթէ ջախջախիչ փաստ մը չունենանք :

— Գաղտնի հեռաձայնի գիծ մը կախաղան կրնայ տանիլ զայն, պոռաց Փոնթիւի: Ձեզի ուրիշ բան մըն ալ պիտի ըսեմ, Նիումըն, եւ պիտի զարմանաք: Երբ Միլլէրի թղթածրարը կը քննէի, հետեւեալ արձանագրութեան հանդիպեցայ: Հարցաքննութեան ընթացքին, հարցումի մը պատասխանելով ըսած է.— « Գիշերները դուրս չէի ելլեր ընդհանրապէս, որովհետեւ հաւկուրութենէ կը տառապիմ»: Գիտէի՞ք թէ հաւկուրութիւնը ժառանգական է, Նիումըն :

— Իրաւունք ունիք, Փափա, ըսի, այս գիշեր Միլըր մինչեւ դուռը մեզի ընկերացաւ. երբ շէնքէն դուրս ելանք ոտքը սահեցաւ. այն ատեն ես կարծեցի թէ դուրսի մթութեան չէր վարժուած աչքը. մինչդեռ հիմա կը հասկնամ :

— Լաւ չեմ գիտեր թէ ասիկա ապացոյց կրնա՞նք նկատել, ամէն պարագայի մէջ օգտակար տեղեկութիւն մըն է: Հիմա բանանք Վարշաւայի ռատիօն :

Կոճակը դարձուցի. ռատիօկայանէն կը նուագէին պարի եղանակներ: Այս յայտագիրը շարունակուեցաւ կէս ժամ, յետոյ խօսնակը սկսաւ նկարագրել այդ օրը Բէտինկի վրայ կատարուած ռմբակոծումը :

— Եթէ ինծի առաջարկէր միասին ապրիլ, ըսաւ Օնօրին, կրնայի շատ բաներ սորվիլ իր մասին :

— Բայց շատ խելացի է ան, ըսաւ Փոնթիւի, եւ չեմ կարծեր որ քանի մը համբոյրի համար քանդէ երեսուն տարուան գործը :

(Շար.)

ման մը դէմ: Արեւմտեան Եւրոպայի ուժերը զգալապէս աւելցած են, բայց տակաւին բաւական չեն ռուսական յարձակում մը կասեցնելու համար :

Զօրավարը անխուսափելի չի նկատեր պատերազմը:

✕ Ամերիկեան ծերակոյտին ելմտական յանձնախումբը առաջարկեց 396.250.000 տոլարէն 529.614.000ի բարձրացնել Մօտաւոր Արեւելքի եւ Ափրիկէի սահմանուած վարկը: Նախագահ Թրումըն պահանջած էր 606.370.000 տոլար :

✕ Ամերիկեան տեղեկագրի մը համաձայն, արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային զինուորներուն թիւը, որ 380.000 էր անցեալ աշնան, բարձրացած է 420.000ի եւ հաւանական է որ դարձեալ աւելնայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ԳԻՆԵՐԸ մէկ առ հարիւր ինկած են ապրիլի ընթացքին, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Կառավարութիւնը կը ջանայ աւելի զգալի դարձնել գիներու զեղչերը: Ընտանեկան ընկերակցութեան Միութիւնը այս առթիւ գրել կուտայ թէ ուտեստի ծախքերը կը կլանեն եկամուտին 70 %ը: Կառավարութիւնը կը յուսայ աւելի գնահատելի արդիւնքներ ձեռք բերել մինչեւ Մայիս 20, երբ կը վերաբացուի խորհրդարանը: — Փոխառութեան համար կը նախատեսուի 3 % տոկոս, հիմնուած՝ ոսկեդրամի վրայ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Աքապա նաւահանգիստը ռազմ-ուորական խարիսխի մը պիտի վերածուի, անգլ. նաւատորմին համար: Երկու ընկերութիւններ յանձն առած են անյապաղ վերաշինել նաւահանգիստը, 4 —5.000.000 սթերլին ծախքով: Եթէ Անգլիացիները հարկադրուին պարպել Եգիպտոսը կամ եթէ հաւասարակշռութիւնը խանգարուի Միջին Արեւելքի մէջ, այս նաւահանգիստը առաջնակարգ դեր մը պիտի կատարէ :

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանը վերսկսաւ բանակցիլ Եգիպտոսի հետ: Կ'ըսուի թէ Անգլիա համաձայն է Ֆարուք Թագաւորը ճանչնալու իբրեւ վեհապետ Սուտանի, եթէ նախ Սուտանցիները հաւանութիւն յայտնեն: Գահիրէի թերթերը յոռետես են բանակցութեանց մասին: Կարծողներ կան թէ Եգիպտոս Մ. Նահանգներուն պիտի դիմէ, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ :

900 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ ըմբոստացան Մոնրէալի (Քանատա) բանտին մէջ, կրակի տալով մատուռը եւ քանի մը շէնքեր: Կը կարծուի թէ բանտապահներն ալ գերի բռնած են, իբրեւ պատանդ:

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՅՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ զինուորական համազգեստներ հագած չարաթ օր խուժեցին «Սոսիէթէ Սավանթ»ի սրահէն ներս, ուր տեղի կ'ունենար հանր. սպաներուն համագումարը: Այս առթիւ խոշտանգեցին զօր. Փըթին, ծովակալ Մուլէքը եւ Տոքթ. Տ'Ալզասը: Ուրիշ չորս հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան: Յուցարարները որոնք բիրերով զինուած էին, խորտակեցին աթոռները, պատռեցին դրօշները եւ կռիւի ընթացքին խզեցին զանազան վաւերաթուղթեր: Ոստիկանութիւնը մէկ հոգի ձերբակալեց : Ձախակողմեան թերթերը ֆաշականներու կը վերագրեն այս ցոյցը:

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտը որոշեց պաշարման վիճակը երկարաձգել մինչեւ Մայիս 31: Կառավարութիւնը առաջարկած էր մինչեւ Յունիս 30ը, բայց ծերակոյտը մերժեց: Խուժիստանի նահանգին մէջ, ուր կը գտնուին Ապատանի նաւթահորերը, պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի քանի մը ամիս եւս:— Պետական ելեւմուտքին բացը այս տարի պիտի ըլլայ 190 միլիոն րիալ (2.142.280 սթերլին), ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը :

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ պուլկար համայնավարներ մաքրագործուած են վերջին երկու տարիներու ընթացքին, համաձայն Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթին : 1950ի շրջանին, ըստ Պուլկար համայնավար կուսակցութեան վիճակագրութեան, 67 հազար անդամներ պակսած են: Թերթը կը հաստատէ թէ անկէ ի վեր 35—40 հազար Պուլկարներ եւս մաքրագործուած են, որոնց մէջ կան վարիչ դէմքեր, ինչպէս եւ բազմաթիւ զօրավարներ :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները կը շարունակուին մեծ դաղտնապահութեամբ : Ինչպէս կը յիշուի, կարմիրները մերժեցին դաշնակիցներու առաջարկները, սակայն կողմերը նորէն կարճ խորհրդակցութիւններ կատարեցին շաբաթ եւ կիրակի :

Սպասուհի կ'ուզուի

Սպասուհի մը տնական գործերու համար: Ուտելիք եւ բնակարան ապահովուած : Լաւ վարձատրութիւն :

Դիմել՝ Վարդանեան, 35 Bld.Magenta, Փարիզ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ, նիւթ՝ Դանիէլ Վարուժան : Արտասանութիւններ: Մուտքը ազատ է :

Յոբելենական հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առիթով:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon :

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ նախագահութեամբ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐի:

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (Նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (Նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քաբեան :

Կը մասնակցին՝ Ժան Պուաքէլ, Գոմէտի Ֆրանսէզէն, Հայկանուշ Թորոսեան, Օտէթ լը Տանթիւ, (տաւիղի վրայ), Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Մանուկ Բարիկեան (ջութակ՝ սոլիսթ Լոնտոնի Orchestre Philharmoniqueէն Ժաք Տալ, Քաբբանթիէ (էքիզեան), Ալիս Պօյաճեան, ընկերակցութեամբ Հայկական պարի նորակազմ խումբի, Հրաչ Պէրպէրեան, ջութակ, եւ Փարիզի Հայ Ուս. Տան երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Գէորգ Եանըգէկեանի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ-ՓԵՏՐՈՒԱՐ (40 էջ), թիւ 133—134 (12րդ տարի): ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Կարելի՞ է զգալ հեռուէն (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ). — Ո՛ տայր ինձ զծուխն ... ծխելով (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Ցաւկտուք (ՏՈՔԹ. ՖՕՎԷԼ).— Ազդր (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Ուղեցոյց մայրերու (ՏՈՔԹ. Շ. ՕՆԱՌ).— Ծերութեան հարցը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Բժիշկներուն թշնամին (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Հեզուկ ապակի (ՔԱՆՔԱՆԵԱՆ). — Ի՞նչ ընել հիւլէական ռումբին դէմ (ՔԱՂՀԱՆ) — Կուրաղին (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Ֆրանսա կը ծերանայ (ՏՈՔԹ. ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

Այրի Տիկին Բուլանթի Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մոզոսեան եւ զաւակները, Տիկին Ալիս Պարտազճեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՇԻՐԷՄԷԹԵԱՆԻ
(Մալաթիացի)

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 3 Մայիս, 78 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի առաւօտ ժամը 9.30ին: Հաւաքուիլ Hôpital Hôtel Dieu, 25 Quai de Corse:

Մարմինը պիտի ամփոփուի Kremlin Bicêtreի ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Օր. Մ. Խոսրովեանի (Նիս) եւ ընկ. Ժիրայր Ոսկեանի (Մարսէյլ) նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են Հ.Յ.Դ. Տան հիմնադրամին.— Պ. Յ. Տօլպաշեան 5000 ֆր., Պ. Գ. Խոսրովեան, Ժ Ոսկեան, կնքահայրը եւ Պ. Աւետիս 2000ական, Պ. Բարթամեան եւ Յակոբեան 1000ական :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԿՆ ԽԻ ԱԿՆՑԻՆ

ՍՏՈՒԱՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ, 1060 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐՈՎ եւ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ: Հաւաքեց՝ Առաքել Պէչեան: Խմբագրեց՝ Մկրտիչ Պարսամեան, Փարիզ, 1952: Գին 10 տոլար : Դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Paris (9):

Հրատ. Ամերիկայի Ակնայ Հայր. Միութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, 8 Café de la Mairie :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Café de la Mairieի վերնայարկը, Place St. Sulpice, métro St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան՝ վերջերս Պոլսոյ մէջ մեռած նշանաւոր դերասանուհի Վարդիթեր Ֆէլէկեանի մասին: Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին, ժամը ճիշդ 21ին, Le Palet d'Orի մէջ (80 La Canebière): Վիճաբանութիւն հետեւեալ նիւթին վրայ,— «Արուեստը ազա՞տ պէտք է ըլլայ»: Թեր կը խօսի Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ, դէմ՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ :

«ՅԱՌԱՋ»Ը ՓՆՏՌԵՑԷՔ ՆԱԵՒ ԶԱՏԻԿԵԱՆԻ ՄՕՏ

Café Tout va Bien, 20bis, rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 18ին Maison des Syndicatsի ընդարձակ սրահին մէջ: 33 Grange aux Belles, métro Colonel Fabien :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԳՐՔԵՐՈՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Հ.Յ.Դ.Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է 50է աւելի արժէքաւոր գրքերու վիճակախաղ : Շատ մը հատորներու կարգին կան՝ Ա. Ահարոնեանի, Միք. Վարանդեանի, Ս. Վրացեանի, Շ. Միսաքեանի, Վ. Նաւասարդեանի, Շ. Նարդունիի, Կ. Փոլատեանի, Էլ. Բիւզանդի գործերէն: Ինչպէս նաեւ մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն «Յառաջ»ի, «Հայ-Բոյժ»ի եւ Նոր Սերունդի ամսաթերթ «Հայաստան»ի :

Հասոյթը պիտի յատկացուի Պոմոնի մէջ գրադարան ընթերցարանի մը հիմնարկութեան :

Վիճակախաղը պիտի կատարուի յարդանքի երեկոյթի մը ընթացքին, նուիրուած ողբ. Լ. Շանթի, Ռուբէնի եւ Գ. Իփէկեանի :

Հեղինակ ընկերներէ կը խնդրուի օրինակներ տրամադրել իրենց գործերէն :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼ
ՔԱՂԱՔԻ ԴՊՐՈՑԸ

Վերաբացուած է Մայիս 1ին հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Կը դասաւանդուի հայերէն, հայոց պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն, ուսուցիչը՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Արձանագրուելու համար դիմել Ահարոնեան ակումբ, 26 rue des Convalescents, երկուշաբթի իրիկունները ժամը 8ին :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկ. Ումուրչատեան, իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 5000 ֆր. ծերանոցին եւ 1000ական ֆր. ալ Փարիզի Աղքատախնամին՝ ողբացեալ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆի յիշատակին :

✕ Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Պասմաճեան կը նուիրեն Աղքատախնամին 1000 ֆր եւ 1000 ֆր. ալ իրենց հօր մահուան առթիւ՝ պատահած Սելանիկի մէջ: Տարօնեան եղբայրներ, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Ումուրչատեանի մահուան առթիւ, կը նուիրեն 1500 ֆր. ծերանոցին, Պ. Արթիւր Յովհաննէսեան (Nevers բնակող) 3000 ֆրանք եւ 1000 ֆրանք ալ ընկերութեանս, Տէր եւ Տիկին Ապու Մալաքեան (Drancy)՝ 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Մաթէոսեան՝ 350 ֆրանք :

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Chemisiers եւ robes կարող, իրենց տան մէջ աշխատելու համար կ'ուզուին վարժ բանուորուհիներ : Գոհացուցիչ վճարում :

Դիմել Mr. Bakerdjianի, 5 rue Ordener, Paris (18), métro Max Dormoy:

SOCIETE LYDA

21 Rue des Petits Carreaux, Paris (2), métro Sentier

Մտեպողաբար կ'ուզեն, թէ իրենց տան մէջ եւ թէ աշխատանոցին համար ֆօնփէքսիոնի գործաւորուհիներ եւ աշկերտուհիներ :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme.Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 7 MAI 1952 Չորեքշաբթի 7 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6756 Նոր շրջան թիւ 2167
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՌ-ՁՄԵՌ ԿԸ ՃԱՌԱՆՑԵՆ

«Գնաց աշուն, եկաւ գարուն»: Շուտով կը հասնի նաեւ ճպուռներու եղանակը :

Անհրաժեշտ չէ սպասել մինչեւ ամառ, լսելու համար ձեզի ծանօթ ճպուռները — անոնք որ տարին տասներկու ամիս կը ճռճռան «հայ ժողովրդի ամենաոխերիմ թշնամիների, Դաշնակների» դէմ :

Ոչ տարիները, ոչ միջավայրը, ոչ ալ դէպքերը կրնան որեւէ բան փոխել անոնց խժալուր եւ անամէջ եղանակներէն:

Նոյն տափակ բառերը: Նոյն թխածոյ չարադրութիւնը: Նոյն եղբայրադաւ խուժանավարութիւնը :

Ահաւասիկ վերջինը, ոմն Գ. Նիկողոսեանի ստորագրութեամբ (Երեւան). — «Դաշնակները Ամերիկա - անգլիական իմպերիալիզմի վարձկաններն են» :

Կարելի էր արտատպել զայն ամբողջութեամբ, իբրեւ զուարճալիք :

Այդ պարագային, ամէնէն հարեւանցի ընթերցողն ալ պիտի յիշէր թէ անցեալ տարի ալ, ուրիշ տարիներ ալ կարդացած է նոյն գրգռիչ քութինները, որոնք պարբերաբար արտասահման կը փոխադրուին «Կուլտուրակա՛ն կապին» միջոցաւ:

Հայրենիքի ժողովուրդը ի՞նչպէս պիտի գիտնայ բուն իրականութիւնը, քանի որ իբրեւ աղբիւր ունի միայն «Սովետական Հայաստան»ը, եւ ուրիշ հայատառ կամ ռուսերէն հրատարակութիւններ: Բոլորն ալ նոյն կաղապարին վրայ ձուլուած: Բառերն անգամ՝ կեղծ: Կապկօրէն ընդօրինակուած :

Այս նոր խուժանավարութեամբ, ամենագէտ — ոգէտ — յօդուածագիրը կ'ուզէ համոզել թէ՝ Դաշնակներն ալ միացած են «պատերազմի հրձիգներին», «ամերիկեան իմպերիալիզմի վարած ագրեսիայի ու պատերազմի քաղաքականութիւնը արդարացնելու համար» :

Հատուած մը՝ իբրեւ նմոյշ խելքի, խղճի եւ ... հայերէնի .

— «Մինչդեռ աշխարհի բոլոր ազնիւ մարդիկ վճռաբար դատապարտում են ամերիկեան ագրեսիան Կորէայում եւ պահանջում են դադարեցնել այդ պատերազմը, ամերիկեան իմպերիալիզմի լակէ Դաշնակները ոչ միայն պաշտպանում են ամերիկեան ավանտուրան Կորէայում, այլեւ հանդէս են գալիս կորէական պատերազմն ընդարձակելու օգտին»:

Հասկցա՞ք, անշուշտ: Ուրեմն «Դաշնակ»ները կ'ուզեն որ Քորէայի պատերազմը ոչ թէ դադրի, այլ աւելի տարածուի :

Այս դեռ ոչինչ: Բարեհաճեցէք մնացեալն ալ իմանալ .

— «Դաշնակներն արդարացնում են Կորէայում կատարւող ամերիկեան գազանութիւնները եւ կոչ են անում արտասահմանեան Հայերին՝ մասնակցել այդ սպանդին ամերիկեան ագրեսորների կողմում »:

Մի՛ հարցնէք թէ ո՛ւր լսեր կամ կարդացեր են այդ կոչը: «Պաշտօնս թխել է»: Սուտ սուտի պոչին կապել եւ արիւն պղտորել: Առ նուազն զառանցել: Ցոյնկայս կամ նստուկ :

Հատուած մը եւս, իբրեւ լրացում.

— «Սակայն արտասահմանի Հայերի համակրանքը կորէական ժողովրդի կողմն է. նրանք աշխարհի բոլոր ազնիւ մարդկանց հետ միասին, պաշտպանում են կորէական ժողովրդի արդարացի պայքարը, միացնելով իրենց ձայնը բոլոր նրանց ձայնին, ովքեր պահանջում են դադարեցնել Կորէայում տեղի ունեցող արիւնալի սպանդը, պատասխանատուութեան կանչել ամերիկա-անգլիական մարդակերներին »:

Հիմա որ ծանօթացաք «անցուդարձին», անշուշտ պիտի ուզէիք իմանալ թէ ո՞ւր կ'ուզեն յանգիլ այս երանելիները :

Այդ մասին ալ կը խօսինք, այլապէս շահեկան նմոյշներ ներկայացնելով :

Որքան ալ տաժանելի ըլլայ, կ'արժէ երբեմն արձանագրել այս կարգի չոյորթապատումներ, որոնք սահմանուած են ամբոխին կեր ճարելու : Միշտ ի վնաս մեր հիմնական շահերուն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՀԵՂԻՆԱԿԱՒՈՐ ԿԱՐԾԻՔ»

Երիտասարդ հայրենակից մը՝ ինծի ղրկած է կիսկատար հայերէնով երկտող մը, որուն մէջ կը հարցնէ .

— Կ'ուզէմ նոր երգապնակ մը հրապարակ հանել երգելով «Կռուեցէք Տղերք»ը եւ «Իբրեւ Արծիւ» Ազգային երգերը... Արդեօք մեր նոր սերունդը պիտի ուզէ՞ լսել... Թէ ոչ վազ անցնիմ այս սէվտայէն... շատ պիտի խնդրէմ որ բարի ըլլաք ձեր հեղինակաւոր կարծիքը ինծի յայտնել..

Նամակին «յետ գրութեան» մէջն ալ զուարթ քառեակ մը.—

— Մանինի ըլլամ թող տեսնէ ալէմ
Մախսաի տեղ պռնած եմ խալէմ,
Ալէմին խօսքը հիչ հոգըս չէ
Կօֆտէ քիմ ըսէն հայ երգիչ մըն եմ ...

Ահաւասիկ իմ շատ «հեղինակաւոր» կարծիքս՝ իր առաջարկին մասին :

Տակաւին չեմ հասկցած թէ մեր հայրենակիցները ինչպէս կը հանդուրժեն այն աւեղցվեղ երգերուն, որոնց եղանակներէն ու բառերէն — Էնկիւրիի կամ Մահմուտ փաշայի հոտ կուգայ :

Փառք Աստուծոյ, տակաւին, թարգմանուած չեն «Քոնեալը»ն, ու «Թէլէկրաֆըն Թէլլէրի»ն, բայց զանազան «բանաստեղծներու» կողմէ յօրինուած հայերէն կարգ մը երգեր՝ անոնցմէ վար չեն մնար, իբրեւ նիւթ ու նկարագրութիւն ...

— Քէքսֆիլի ճամբան, ոլոր-մոլոր,
Աղջիկ մը տեսայ կլոր մլոր ...
կամ՝
— Աղուոր աղջիկ հոս եկուր ,
Ինծի մէկ պաչիկ մը տուր ,
Աստուածդ սիրես, մի՛ մերժեր ,
Ես մա՛րդու բան չեմ ըսեր...

Թուրքն ալ միեւնոյն հում բառերով Սէր կ'երգէ ու առտու իրիկուն կ'երազէ կլոր մլոր մասակոյտեր :

«Ազգային» կոչուած մեր երգերը կը լսուին միայն որոշ շրջանակի մը մէջ: Այդ շրջանակէն դուրս՝ խաչակրութիւն կայ անոնց դէմ :

Այո, պարոն նամակագիր, մեր նոր սերունդը շատ կը սիրէ մեր ազգային յեղափոխական ,— հոգ չէ թէ անարուեստ — երգերը ու շատ լաւ կ'ընես եթէ անոնց երգապնակները պատրաստես : Աւելի ազգասիրական գործ մը կատարած կ'ըլլաս: Թէեւ, չեմ երաշխաւորեր թէ դրամատունը նետած ֆրանքներուդ գումարը կը բարձրանայ ...

Հոգ չէ, ունեցածովդ գոհացիր եւ, ի սէր Աստուծոյ, Թուրքերէն մի երգեր: Հայերէն երգէ — բառով, եղանակով ու հոգիով :

Թուրքը հայերէն կ'երգէ՞... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Զատկի առթիւ, Եգիպտոսի Թագաւորը երկու պալատական պաշտօնատարներու միջոցաւ կարեւոր նուէր մը ըրած ըլլալով հայ աղքատներուն, Առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան, ընկերակցութեամբ Քաղաք. Ժողովի ատենապետ Տօքթ. Խաչիկ պէյ Սողիկեանի, Ապրիլ 29ին գացած է Աբտինի պալատը եւ ստորագրած այցելուներու տոմարին մէջ: Առաջնորդը յետոյ այցելած է արքունի արարողապետին եւ խնդրած է որ իր եւ իր համայնքին հաւատարմական ու երախտագիտական զգացումներուն թարգմանը հանդիսանայ Եգիպտոսի եւ Սուտանի վեհապետին:

Աբտինի պալատէն մեկնելով Մամբրէ արք. այցելած է Գահիրէի նորընտիր կառավարիչ Մոհամմէտ էլ Գաուիշ պէյի եւ խնդրած որ, ինչպէս նախորդ կառավարիչները, ինքն ալ հայ համայնքը արժանի ընէ իր համակրանքին ու սիրոյն :

Նոր կառավարիչը իր պատասխանին մէջ ըսած է թէ Եգիպտոսի բոլոր համայնքները, յաչս պետութեան եւ օրէնքին, կը վայելեն ու պիտի վայելեն ամէն իրաւունք ու պաշտպանութիւն եւ կը հաւատայ թէ այդ համայնքները իրենց կարգին պիտի չթերանան իրենց քաղաքացիական պարտաւորութեան մէջ հանդէպ երկրին եւ կառավարական իշխանութեանց :

Առաջնորդը հաւաստած է թէ հայ համայնքին անդամները իրենց վարած կեանքով հաստատած են թէ եղած են եւ պիտի շարունակեն մնալ Եգիպտոսի հաւատարիմ քաղաքացիները եւ պիտի աջակցին Եգիպտոսի յառաջդիմութեան և բարգաւաճման, իրենց եգիպտացի եղբայրներուն հետ:

Տեսակցութիւնը տեւած է քսան վայրկեան :

Նորէն Միջերկրականի խնդիր

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԴԵՌ ՉԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԾ

Մ. Նահանգներու նաւային գործողութեանց վարիչը, ծովակալ Ֆեչթըլըր, որ Լոնտոն գացած էր Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին խորհրդակցելու համար, Ուաշինկթըն վերադարձաւ, առանց վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը չուզեր որ ամերիկացի ծովակալ Քէրնի մնայ իբրեւ գերագոյն հրամանատար Միջերկրականի շրջանին, երկրորդական դեր մը ձգելով Անգլիոյ: Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել, ամերիկացի ծովակալին ձգելով Ատլանտեանի ճակատին յատկացուած նաւային ուժերուն հրամանատարութիւնը, իսկ Միջերկրականի անգլ. նաւատորմը պիտի դառնայ տէր բոլոր հաղորդակցութեանց ճամբաներուն, ուղղակի ենթակայ՝ Մեծն Բրիտանիոյ ծովային նախարարութեան: Այդ նաւատորմին հրամանատարը, ծովակալ Մաունթպէթըն, իր պաշտօնին պիտի ձեռնարկէ յառաջիկայ շաբթու: Իւրաքանչիւր ծովակալի հրամանատարութեան տակ պիտի դրուին վեց զինակից պետութեանց մարտանաւերը:

Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ այս մասին, մէկդի պիտի դրուի Միջին Արեւելքի առանձին հրամանատարութեան ծրագիրը: Այն ատեն հաւանական է որ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա աշխատին դաշնակցութիւն մը կազմել արաբական պետութիւններէն, ենթակայ՝ Ատլանտեանի զինակցութեան :

Այս առթիւ Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը մեծապէս կախում ունի Հիւս. Ափրիկէի, Կիպրոսի եւ Իրաքի բրիտանական ուժերուն զօրացումէն:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ հարցումներ եղան Միջերկրականի հրամանատարութեան մասին : Պ. Չըրչիլ պատասխանեց թէ առ այժմ չի կրնար որեւէ յայտարարութիւն ընել այդ մասին: Ուրիշ նեղացուցիչ հարցումներ ալ եղան, բայց վարչապետը մերժեց պատասխանել :

Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա

Աթէնքի տեսակցութեանց առթիւ, Թուրքիոյ վարչապետը յայտարարեց .

— «Ամէն կողմէ հարց կուտան ինծի, թէ ի՞նչ համաձայնութիւններ կնքեցինք: Համաձայնութիւններ կնքելու համար, երկու ազգերը պէտք է անոնց անհրաժեշտութիւնը զգացած ըլլան:Այդ մէկը կատարուած իրողութիւն է այլեւս մեզի համար: Ունինք ալիւրը, շաքարը, իւղը եւ հիմա կը մնայ պատրաստել կարկանդակը: Մեր նպատակն է ապահովել մեր գոյութիւնը ներկայ տագնապալի պարագաներու մէջ: Կը յուսամ թէ մեր գործակցութիւնը օրինակ պիտի դառնայ նաեւ ուրիշ երկիրներու : Հասարակաց վտանգին առջեւ մենք պէտք է միանանք եւ զօրացնենք մեր պաշտպանութիւնը: Կը յուսամ նմանապէս, որ Եուկոսլաւիա, իր կարգին պիտի ըմբռնէ այս անհրաժեշտութիւնը » :

× Պելկրատէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Եուկոսլաւիա տրամադիր է օգնելու Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, եթէ Խ. Միութիւնը յարձակում գործէ. բայց մարեշալ Թիթօ միշտ կը մերժէ յանձնառութեան տակ մտնել դաշնագիրներով, որոնք «քուրջի կտորներ» են իրեն համար: «Մենք միայն իրականութեան կը հաւատանք, եւ ոչ թէ թուղթերու »:

Հաւանական է որ քանի մը ամիսէն բանակցութիւններ կատարուին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, ի հարկին գործակցելու համար, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին: Պահեստի սպաներու ընկերակցութեան առջեւ ճառ մը խօսելով, Թիթօ յայտարարեց .— «Եուկոսլաւիա պիտի օգնէ ոեւէ ազգի որ յարձակման կ'ենթարկուի, վասնզի ատով իր իսկ անկախութիւնը պաշտպանած կ'ըլլայ » :

Տեղեկագրի մը համաձայն, Եուկոսլաւիա ունի երկու միլիոն զինուոր, այսինքն ամէնէն զօրաւոր բանակը՝ ցամաքային Եւրոպայի մէջ, Խ. Միութենէն վերջ: Իր ուժը մեծապէս աւելցած է արեւմտեան պետութեանց ղրկած զինամթերքով:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լեւոն Շանթի նման մի բազմարդիւն գործչի մասին շատ բան կայ գրելու, որպէս իմաստասէր գրագէտի, հմուտ մանկավարժ դաստիարակի: Այդ բոլորի մասին ինձանից շատ աւելի յաջող ու կատարեալ ձեւով կարող են գրել նրա գրական երկերի մասնագէտ վերլուծողները եւ մի սերունդ կազմող նրա երախտապարտ սաները:

Ես պիտի բաւականանամ մի քանի խօսք մի-այն ասելով, որպէս յարգանքի տուրք, մեծ Հայի թարմ յիշատակին:

Բառի իսկական իմաստով արուեստագէտ լինելուց բացի, ընկեր Շանթը բարձր նկարագրի եւ ազնուական հոգու տէր մարդ էր: Ազնուական ոչ միայն իր հոգով ու շնչով, ազնուական նաեւ իր նիստ ու կացով եւ շարժ ու ձեւով: Միշտ սիրալիր, ժպիտը դէմքին, մինչեւ վերջ համբերու-թեամբ դիմացինը լսող, ընդունակ իր խօսակցին անմիջապէս գրաւելու ու պատկառանք ազդելու նրա վրայ:

Ես բախտ եմ ունեցել Շանթի գլխաւորած պատուիրակութեան անդամ լինելու եւ համարեա չորս ամիս ապրելու մէկ յարկի տակ, մէկ ընտանիքի հարազատ անդամների նման եւ հնարաւորութիւն եմ ունեցել մօտիկից ճանաչելու նրան՝ որպէս մարդ անհատի իր առօրեայ կեանքում:

Մոսկուայի հայ հասարակութիւնը, թէեւ շատ զգուշաւոր, ջերմ մեծարանքի առարկայ էր դարձրել Հայաստանի պատուիրակութեան եւ առանձնապէս մեծանուն գրագէտ Լեւոն Շանթին: Նա առանձին յարգանք էր վայելում եւ հայ մեծամասնականների շրջանում՝ Միասնիկեան, Մակինցեան, Արտ. Կարինեան եւ այլն: Ծանօթ էր նոյնպէս ռուս մեծամասնականների շրջանում՝ որպէս յայտնի գրագէտ եւ « Հին Աստուածներ»ի տաղանդաւոր հեղինակ:

Մոսկուայում եւս ընկեր Շանթը ազատ ժամերին զբաղւում էր գրական աշխատանքով եւ օգտուելով իր շրջապատի դէմքերի ու երեւոյթների ուսումնասիրութիւնից, մշակում ու բարեփոխում էր «Շղթայուած»ը:

Որպէս դեղարուեստագէտ, Շանթը դերազանցօրէն զգացմունքի մարդ էր, ուստի դժուարանում էր իր տեսակէտից ու բարոյական հասկացողութիւններից նահանջ կատարել եւ չափազանց վշտանում էր, երբ դիմացինը անիրաւացի առաջարկ էր անում կամ պահանջ ներկայացնում:

Ժամանակին շատերը մեղադրեցին, թերեւս մինչեւ օրս էլ ոմանք չարամտօրէն մեղադրում են Մոսկուայի պատուիրակութեանը, որ չկարողացաւ լեզու գտնել մեծամասնականների հետ:

Սակայն, խնդիրը լեզու գտնելու մէջ չէր:

Մոսկուայի մեծամասնական կառավարութիւնը՝ յանձին Տրոցկու, ինքն է եղել նախաձեռնողը Հայաստանի պատուիրակութեան հրաւիրման: Այդ այն շրջանին էր, երբ Սովետները հետեւելով « Երեսները դէպի Արեւմուտք» նշանաբանին, որոշել էին Քէմալական Տաճկաստանին հանել Եւրոպայի դէմ: Քէմալական շարժման ղեկավարները Մոսկուայի նման առաջարկից խուսափելու նպատակով, անտեղի կերպով մտահոգութիւն էին յայտնել որ Հայաստանը կարող է թիկունքից հարուածել իրենց: Ահա, այդ «մտավախութիւնը» փարատելու համար Մոսկուան ցանկանում էր օր առաջ կարգադրուած տեսնել հայ - թուրքական վէճը:

Այդ իսկ պատճառով բանակցութիւնների սկզբնական շրջանում մեր պատուիրակութեան հետ շատ սիրալիր էին ու մի շաբաթուայ մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ արդէն պատրաստ էր պատուիրակութեանը բաւարարող դաշնագրութեան նախագիծը: Դժբախտաբար, այն օրերէն մեզ անհասկանալի պատճառներով, դաշնագրի ստորագրութիւնը ձգձգուեց: Հետագային միայն պարզուեց, որ այդ ժամանակամիջոցում Սովետների արտաքին քաղաքականութեան մէջ խոշոր դեր ունեցող Ռադեկի, Պաւլովիչի եւ ուրիշների ազդեցութեան հետեւանքով խոշոր փոփոխութիւն էր կատարուել Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ «100 աստիճանի շուրջդարձով»:

Քէմալականների կեղծ բոլշեւիկ գործակալները, օգտուելով Ռադեկների եւ Պաւլովիչների միամտութիւնից, կարողացել էին համոզել Մոսկուային, որ աւելի գործնական է «Երեսները դէպի Արեւելք» քաղաքականութիւնը: Այսինքն, յենւելով արեւելքի մահմէտական բազմամիլիոն զանգուածների վրայ, խորտակել Անգլիայի աշխարհակալութիւնը Հնդկաստանում եւ այլուր:

Սովետական արտաքին քաղաքականութեան այս հիմնական փոփոխութիւնից յետոյ հայ ժողովուրդը արդէն քաղաքական դերակատարի եւ դադարում բոլշեւիկների շահախնդրութեան գործօն դառնալուց:

Այդ էր հիմնական պատճառ Մոսկուայի բանակցութիւնների անյաջողութեան:

Հ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՐՏԿՈՑԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աչքէ անցուցէք աշխարհագրական քարտէսը, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի թէ աշխարհի որ հանգոյցին վրայ կը գտնուի լեռնոտ երկիրը, Թուրքիան, աւելի ընդարձակ քան Ֆրանսան, 21 միլիոն բնակչութեամբ: Հիւսիսային կողմէն՝ խորհրդային, հարաւային կողմէն՝ արաբական անհուն աշխարհը: Մէկ կողմը՝ ուժի եւ ընչաքաղցութեան, միւս կողմը՝ տկարութեան եւ հարստութեան շրջան մը, ոչ թէ իր հողին որ բան մը չարժեր, այլ ընդերկրեայ յորդահոս քարիւղին շնորհիւ:

Թուրքիան կը գտնուի այս երկուքին մէջտեղ, մինակը, խորհրդանշական փականք մը կազմելով: Հարեւանցի ակնարկ մը ցոյց կուտայ թէ ան արթուն հսկողութեան մը տակ է: Թրակիան մասամբ անմատչելի է: Վոսփորի բերանը ամէն կարգի հետաքրքրութենէ ազատ է: Անգարայի անմիջական շրջակայքը, ընդարձակ դետին մը չահեկան զինուորական գաղտնիքներ կը պարունակէ, որովհետեւ արգիլուած է քաղաքացիներուն: Դէպի Կովկասի կողմը, արգիլուած գօտիներ կը բացուին եւ ամբողջովին կը փակեն խորհրդային սահմանագլուխին շրջակաները: Ոստիկանութիւնը կը հետեւի օտարին: Իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ, անցագրային ստուգումներ կը կատարուին, եւ գոնէ որոշ ճամբաներու վրայ օտար ինքնաշարժներու անցքը կ'իմացնեն պահականոցէ պահականոց: Լրտեսութեան վախը եւ բանակին վերաբերեալ ամէն բան ծածկելու յաճախանքը կը պարուրէ մթնոլորտը:

Թուրքիա երկու սահմանագլուխ ունի խորհրդային աշխարհին հետ: Մէկը՝ 200 քիլոմեթր, Պոլսէն հազիւ քանի մը վայրկեան օդանաւով, իրենց ժառանգական թշնամիին՝ Պուլկարիոյ հետ: Միւսը՝ առաջինէն 1200 քիլոմեթր բաժնուած օդային ճանապարհով, կը տարածուի Կովկասի սեպ լեռնաշղթային մէջ, որուն բարձրութիւնը երբեմն կ'անցնի 5000 մեթրը:

Երրորդ սահմանագլուխը՝ Սեւ Ծովու ափը, դժուար է պաշտպանել: Թրքական ընդարձակ միջնաբերդը, ուրեմն սպառնալիքի տակ է երեք կողմէ: Ցարձակման անբաղդատելի դիրք մըն է, քանի որ Բագուի նաւթահորերէն 500 քիլոմեթր անդին կը գտնուի, բայց նոյն ատեն վտանգի ենթակայ դիրք մըն է: Փականքին խորտակումը Ռուսիոյ համար պիտի նշանակէր թէ պաշտպանողական միջոց մը եւ թէ ծաւալման ընդարձակ գործողութիւն մը: Միեւնոյն հարուածով, ան եւ պիտի մղէր սպառնալիք մը եւ միաժամանակ աշխարհակալութեան լայն ճամբայ մը պիտի բանար դէպի Պարսից ծովածայր եւ Սուէզ:

Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը հիմնուած է իր զինուորին վրայ, որ ամէնէն դէչ հագուածն է աշխարհի մէջ, իր երկար վերարկուով եւ խոշոր տրեխներով: Իր ամենօրեայ պարէնն է մասնաւորաբար մէկ քիլօ հաց եւ ոճիկը՝ 35 ֆրանք: Իրեն համար եղած ծախքը տասն անգամ պակաս է ամերիկացի զինուորէն: Տասնէն ութը հողի կը դիմեն հանրային գրագիրներու (արզուալճի), իրենց ընտանիքներուն լուրեր հաղորդելու համար: Համբերութիւն եւ գործնական վարժութիւն պէտք է, մասնագիտական բաներ սորվեցնելու համար:

Թուրք զինուորը չարքաշ է, կը դիմանայ տաքին ու պաղին եւ 100 քիլոմեթր եւ աւելի ճամբայ կրնայ քալել բեռով: Միւս երկիրներու դիւրութիւնները չի փնտռեր: Իր «Պօշ»ը Մոսկովն է: Խորհրդային Ռուսիոն փորձեց թուլացնել Մէհմէտճիկին մարտունակութիւնը, ցոյց տալով թէ Մուհամմէտի արքայութեան պիտի չարժանանան, եթէ իյնան պատերազմի մը մէջ զոր Գուրանը չարդարացներ (Քորէա):

Թրքական բանակը շատ մը զօրավարներ ունէր եւ 45 զօրաբաժնէ կը բաղկանար, բայց այս թիւը խաբուսիկ էր, որովհետեւ զուրկ էր ռազմամթերքէ: 1948ին երբ Ամերիկացիները գործի ձեռնարկեցին միայն 19 զօրաբաժին պահեցին, որոնց երեքը հեծելազօրք, բայց թրքական բանակին կրակի ուժը կրկնապատկուած է: Ասկէ զատ, կազմակերպուած են վեց զրահապատ վաշտեր, որոնք առաջնակարգ կը համարուին: Ամերիկեան պատուիրակութիւնը այժմ կը ջանայ մէկ առ մէկ վերակազմել կրճատեալ զօրաբաժինները, 35—40ի հասցնելու համար թրքական բանակին ուժը:

Երբ այս ծրագիրը ամբողջովին գործադրուի, առաջնակարգ ուժ մը պիտի բռնէ Անատոլուի փականքը:

×

Ֆրանսացի լրագրողը յետոյ կը խօսի Քէմալի բարենորոգումներուն, Իսմէթի դիկտատորական իշխանութեան եւ անկման մասին (1950 Մայիս 15): Այս առթիւ կը յիշէ թէ թրքական պետութիւնը իր ներշնչումը կը ստանար Գուրանէն, որ ուղղութիւն կուտար քաղաքական, տնտեսական, բարոյական եւ նոյնիսկ առողջապահական ու կենցաղագիտական հարցերուն:

Մոհամմէտ կ'արգիլէր նոյնիսկ մարդահամարը: Հետեւաբար, Մ. Քէմալ հակակրօնական մը նկատուած էր իր բարենորոգումներով: Գուրանի վերադարձը պիտի նշանակէր հրաժարում երեսնամեայ յառաջդիմութիւններէն: Այս կերպով, պէտք էր լքել նաեւ Ատլանտեանի դաշինքը, որովհետեւ Մուհամմէտի պատուիրանը կ'արգիլէ ամէն գործակցութիւն անհաւատներու հետ:

Քաղաքական դէմքեր, ինչպէս նաեւ դեմոկրատ կուսակցութեան անդամները, մտահոգ են: Բայց այս մտահոգութիւնը անձկութիւն չի նշանակեր: Նոր զարգացած սերունդ մը հասած է: Կառավարութիւնը ծրագրած է տարեկան 1200 դպրոցներ կառուցանել: Ուսուցչուհիներուն հրահանգուած է ի հարկին քօղ դնել Անատոլուի խոբերը: Փոխ վարչապետը, կ'ըսէր օր մը.

— « Ամէն տարի որ կ'անցնի, կը պակսեցնէ դէպի անցեալը վերադառնալու վտանգը: Եթէ տասը տարի շահինք, փրկուած ենք »:

Քէմալականութիւնը արհամարհանք ունէր Պոլսոյ հանդէպ, այդ պոռոտ, որդնոտած, հըլկիզուած քաղաքին, խառնակոյտ զանազան ցեղերու, որ Սուլթաններու մեղկութեան հետեւանքով օտարին նենգ տիրապետութեան, Յոյներու շահագործման ենթարկուած էր: Քէմալական բանաստեղծ մը կը գրէր Պոլսոյ մասին.— «Զգենք այդ փտած տախտակներով պալատները, իր կեղծ հրապոյրները եւ կպչուն մտախուղները: Բարձրանանք դէպի Անատոլուի դժուարին արշալոյսները եւ սառուցեալ լիճերը, — մեր երիտասարդութեան յաւերժական աղբիւրները: Թող հին Բիւզանդիոնը փուլ գայ անցեալին հետ, որովհետեւ ապազան է որ կը լիացնէ մեր սիրտերը »:

Այս եղանակը չէք լսեր այլեւս: Պոլիսը հիմա դարձած է ազգային մեծ խորհրդանիշը եւ սիրտերու մայրաքաղաքը: Ղալաթիոյ վաղեմի կամուրջը վերաշինուած, շքեղ պողոտայ մը կառուցուած է: Կառավարութիւնը կը մտածէ պերճ պանդոկ մը շինել, զբօսաշրջիկներուն պարզելու համար Վոսփորի, Սկիւտարի եւ Իշխանաց կղզիներու զմայլելի համայնապատկերը: Դժբախտաբար, մութը կոխելէ վերջ քաղաքը ապահով չէ առանձին կիներու համար, երբ կը հեռանան բանուկ փողոցներէն:

Վերջին վիճակագրութեամբ Պոլիս աւելի քան մէկ միլիոն բնակիչ ունի, առաջին անգամ ըլլալով: Փոխանակութենէն ազատ մնացած հարիւր հազար հոգի, Յունաց մեծ երազին բեկորներն են: Ասոնք միւս փոքրամասնութեանց հետ բաւական դժուարին պահեր ապրեցան, բայց քանի մը տարիէ ի վեր անդորրութիւն կը տիրէ: Պոլսոյ բազմամբոխ բնակչութիւնը պակսած է, բայց երեք ֆրանսերէն թերթեր լոյս կը տեսնեն:

Այս վերականգնած Պոլիսը յարաճուն մտահոգութիւն մը կը պատճառէ Թուրքիոյ, հաստատուած ըլլալով Վոսփորի Եւրոպական ափին վրայ: Թրակիան հարիւր քիլմեթր հեռու է Պուլկարիայէն, խորհրդային աշխարհին նիզակին ծայրը: Թուրքիա չի կրնար իր հողամասին ամբողջականութիւնը պաշտպանել, ոչ իսկ կրնայ տոկալ Կովկասի վրայ, ու պէտք է Տաւրոս քաշուի եւ զոհէ Պոլիսը, որովհետեւ անպաշտպանելի է:

Բայց այս հաւանականութիւնը դժուարաւ ընդունելի է հպարտութեամբ լեցուած ազգի մը կողմէ:

Բայց այս հաւանականութիւնը դժուարաւ ընդունելի է հպարտութեամբ լեցուած ազգի մը կողմէ: Ռուսերը երբեք չեն գրաւած Պոլիսը, թէեւ իրենց խազախները անգամ մը իրենց ձիերը քշեցին մինչեւ Մարմարայի կոհակները: Թրակիոյ ճակատը անպաշտպանելի է, Պուլկարիոյ հողամասին ցցուածքով: Բայց ան Թուրքիան իր կողին ունի Յունաստանը եւ Եուկոսլաւիան:

Թուրքերը շատ յարգանք չունին Յոյներուն հանդէպ, Յոյներն ալ չեն վստահիր Թուրքերուն, բայց երկուքն ալ կը վստահին Եուկոսլաւիոյ: Ամերիկայի կնքահայրութեամբ երեք պետութիւնները կ'ուզեն զինուորական դաշինք մը կնքել: Առաջին բախումին Արեւմուտքի պաշտպանութեան գիծը պիտի փոխադրուի մինչեւ Դանուբի ափերը:

Վտանգները անսահման են, ճեղքերը տակաւին լայն, բայց եւ Մոսկուա Մերձաւոր Արեւելքի, ինչպէս ուրիշ տեղ, առնուազն կորսնցուցած է դիւրին եւ անվտանգ նուաճումներու կարելիութիւնը: Ամէն ինչ իրեն համար դարձած է թանկ եւ նոյնիսկ անգին, ինչ որ լուրջ պատճառ մըն է խաղաղութեան հաւատալու համար:

R. CARTIER

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մարկոս քհնյ. Երէցեան վախճանած է Զահլէի հիւանդանոցին մէջ Մարտ 19ին: Այնճարի քահանան էր: Երբ յուրր գիւղ հասաւ, երիտասարդները, ազգականները եւ Թաղ. խորհուրդը գացին եւ թափօրով գիւղ տարին իրենց քահանան կը գրէ «Ազդակ»ի թղթակիցը: Լիբանանի առաջ. Խորէն եպիս. կատարած է օծման եւ

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. —

Սօսէ մայրիկէն (Աղեքսանդրիա) Աղբիւր Սերոբի եւ իր համրիչները (Տարօնէն բերուած) :

Տիկին Աննա Ռ. Տէր Մինասեան.— Ռուբէնի ինքնահոս գրիչը ոսկի, Հ. Յ. Դ. զինանշանով, նուիրուած իրեն 1919ին, իր ակնոցները, փղոսկրեայ ծխամորճը, նուիրուած 1907ին Մուշի Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, 42 զանազան պատմական դէմքերու նկարներ, նախկին Հնչակեան մի շարք գործիչներու Թուլցիկ - բողոքը, Արփիարեանի, Նազարբէկի, Տամատեանի եւ ուրիշներու դէմ, 11 մեծադիր էջ, գրուած 1897ին, Փարիզ, Հ. Յ. Դ. Արեւելեան Բիւրոյի շրջաբերական նամակը 1908ին եւ մի շարք ուրիշ գրութիւններ: Արծաթեայ երկար ծխամորճը՝ նուիրուած տարաբախտ Սասունցի Մանուկի կողմէ Ռուբէնին :

Տիկին Աննա Թարխանեան.— Գնդապետ Կուռոյի զինուորական գօտին, ակնոցները եւ իր գերեզմանէն հող :

Հերմինէ եւ Նուարդ Թիրեաքեան քոյրերէն (Գահիրէ).— Իրենց հօր՝ Հայկ Թիրեաքեանի (Հրաչ) Ցուշերը, գեղեցիկ արծաթեայ կողքով տետրակի մէջ, որ նուիրած են Հրաչին 1897ին, Թիֆլիսի ընկերները :

Բժիշկ Յ. Մելիքեան (Թէհրան).— Ճապոնական (չախմախ) ձեւեր պատրաստուած հացէ 1920ի վերջերին Երեւանի բանտին մէջ, բոլշեւիկեան օրերուն, Համօ Օհանջանեանի, Բժ. Յ. Տէր Դաւթեանի եւայլ ընկերներու ձեռքով: Արամ Մանուկեանի գրասենեակի մեծ բանալին, երբ 1918ին Հայոց Ազգ. Խորհրդի լիազօր ներկայացուցիչն էր Երեւանում: Գնդապետ Սամարցեանի գնդի նշանը:

Ողբացեալ Գասպար Իփէկեանէն (Պէյրութ). — Իր վկայականը՝ ստացած Ա. Կամաւորական գնդէն 1915ին Անդրանիկի ստորագրութեամբ : Մի շարք պատմական նամակներ ու գրութիւններ գրուած 1915 — 16 թուականներուն, Անդրանիկի, Արշակ Ջամալեանի, Մ. Վարանդեանի, Ն. Աղբալեանի եւ այլի կողմէ :

Պրոֆ. Ա. Զաքրեան, (Փարիզ).— Իր գիտական աշխատանքները 1923 — 1940 թ. 123 տպագրուած եւ 32 մեքենագրուած էջ :

Լեւոն Շաղոյեան (Պաղտատ).— Արծաթեայ մեծ խաչ, երկար շղթայով, նուիրուած Վարագայ վանքին 1902ին եւ որ ձեռք է բերուած Շաղոյեանի կողմէ 1915ին, Ասորիներու միջոցաւ :

Գ. Լազեան (Գահիրէ).— Իզմիրի հայ Սպայից Միութեան վարչութեան մեծադիր նկարը, քաշուած 1919ի Օգոստոսին :

Ա. Մէօրէմէտեան (Գահիրէ).— Ութ նամակներ, գրուած 1913 —14 թուականներուն Ակնունիի, Վարուժանի, Գ. Զոհրապի, Ռ. Սեւակի, Թ. Թորամանեանի կողմէ, ինչպէս նաեւ Թորամանեանի լուսանկարը :

Թ. Թադէոսեան (Սպահան).— 18 պատմական գրութիւններ Հ. Հանրապետութեան օրերին, պաշտօնական նամակներ Իշխան Արղութեանի ստորագրութեամբ, երբ Հ. Հանրապետութեան դեսպան էր Պարսկաստանում : Շարք մը նկարներ եւ խմբանկարներ յայտնի կուսակցական դէմքերու եւ Րաֆֆիի «Խենթ»ը մակագրուած Րաֆֆիի ձեռքով 1881 թ.:

Տ. Զիթենեան (Շիքակօ).— Փոքրիկ տուփ մը հող՝ վերցուած Էջմիածնի Մայր Տաճարէն 1923ին:

Յ. Մատթէոսեան (Քիրմանշահ). — Իշխան Արղութեանի զինուորական կաշիէ լայն գօտին, յանձնուած Իշխանի կողմէ, երբ Քիրմանշահի վրայով կ'անցնէր Եւրոպա :

Խ. Մելքումեան (Շիրազ).— Գունաւոր ապակիէ արկղիկ Հ. Հանրապետութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանով եւ Վարդան Մամիկոնեանի նկարով :

Վ. Եսայեան (Աղեքսանդրիա).— Ստեփան Եսայեանի ձեռնափայտը ոսկի մակագրութեամբ:

Լ. Մինասեան (Սպահան).— Հ. Յ. Դ. զինանշանը ներկայացնող փոքրիկ գորգ, գործուած ընկերոջ եւ իր քրոջ կողմէ 1948ին :

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն.— Ռուբէնի եւ Լ. Շանթի մեծադիր նկարները:

Երուանդ Յարութիւնեան (Փարիզ).— 163 կտոր հայերէն եւ 23 կտոր օտար լեզուներով արժէքաւոր գիրքեր Թանգարանի գրադարանին, իր սիրելի մօր յիշատակին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբէն 2000 ֆրանք, իրենց այցելութեան առթիւ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հսկումի արարողութիւնը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու եւ Հ. Օգն. Խաչի արծուիկները իրենց մասնակցութիւնը բերած են յուղարկաւորութեան: Մարկոս քհնյ. աւելի քան քառասուն տարի բարւոք ծառայութիւն մատուցած է: Ծնած էր 1882ին Ճէպէլ Մուսայի Քէպուսիէ գիւղը: 1911ին քահանայ ձեռնադրուած է Սահակ կաթողիկոսի կողմէ, Սիս:

ԱՆՁՆՈՒԷՐ ՌԱԶՄԻԿ ՄԸ

Բոցավառ «Յառաջ»էն սրտի կսկիծով տեղեկացայ, վաղէմի կամաւոր ռազմիկին տարաբախտ Տելեմաք Շալճեանի մահուան գոյժը :

Այս դժբախտ առիթով, պարտք կը զգամ ուշացած երախտագիտութիւնս յայտնել հանգուցեալին, խումբ մը հայրենակիցներուս ընծայած զոհողութիւններուն համար: Երբ 1923ին իբրեւ գաղթական եկանք Ֆրանսա, տեղեակ չէինք երկրին լեզուին եւ մանաւանդ օրէնքներուն : Անկանոնութեան պատճառաւ ամիսներով դժուարութիւն կրեցինք մեր ինքնութեան թուղթերը կանոնաւորելու եւ պայմանագրով աշխատանքի ձեռնարկելու համար: Պատերազմի չքանշաններով կուրծքը զարդարած, Շալճեան մեզ խմբովին կ'առաջնորդէր ոստիկանական տեսչութիւն եւ մինչեւ իսկ դատաները, մեր թուղթերը կանոնաւորելու համար: Բարեացակամ պաշտօնէութեան տուած խորհուրդներուն համաձայն, յաջողութեամբ հարթուեցան մեր դժուարութիւնները: Թող այս տողերը իբրեւ ծաղկեպսակ մը կազմեն իր գերեզմանին վրայ: Հողը թեթեւ գայ վրադ, անձնուէր հայորդի:— Գրիգոր Հատրմեան

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ապրիլ 20ի կիրակին մեր կրտսերները իրենց փուլին առաջնութիւնը շահած էին, La Voulteի դէմ, 32 խումբերուն գլխաւորը հանդիսանալով: Ապրիլ 20ին St. Rombert Dalleon տեղի ունեցաւ «ֆինալ»ի մրցումը: Դժբախտաբար այս անգամ ալ Beaumont de Valenceի դէմ աննշան կէտով մը կորսնցուցինք խաղը: Այսպէս Տոմ - Արտէշ ախոյենական տիտղոսը այս տարի եւս ձեռքէ ելաւ, հակառակ մերոնց բուռն ճիգերուն: Մերոնք այժմ միայն «ֆինալիստ» տիտղոսով հեռացան դաշտէն:

× Նոյն կիրակին մեր Ա. խումբը իր ախոյենական 16րդ մրցումը կատարեց մեր դաշտին վրայ՝ ընդդէմ St. Marcelain բարձրագոյն խումբին: Կրընոպլի մէջ տեղացող անձրեւներէն դաշտը լճակներու վերածուած էր: Կիրակի օր երկու խումբերն ալ կարապի պէս ջուրերուն մէջ կը խաղային: 70րդ վայրկեանին իրաւարարը վիրաւորուեցաւ հակառակորդ թիւ 4 մարզիկին զարնուելով եւ բուժարան փոխադրուեցաւ :

× Ապրիլ 27ին, մեր առաջինը, միշտ ախոյենական, ճակատեցաւ Veyneի դէմ, մեր դաշտին վրայ: Այս անգամ օդը նպաստաւոր էր եւ բաւական թիւով քաջալերողներ փութացած էին դաշտը: Խաղը սկսաւ ժամը 15ին, թէեւ մեր խումբը լրիւ չէր, մասնաւորաբար միջին գիծը: Բացակայ էին 3 մարզիկներ, որոնց մին, Գիւլխաս Թիպոյեանը, որ ամուսնացաւ շաբաթ գիշեր :

Հակառակ այս դժուարութեան, մերոնք շահեցան 3 — 0 :

Այսպէսով U .S. A. այս տարի եւս պատիւը փրկած եղաւ: Այժմ 33 կէտ ունի ընդհ. դասաւորման մէջ :— Մ.

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ երեկոյ, 26 Ապրիլին տեղի ունեցաւ Ռընէ Փիէռ Շուէթոյի նուագահանդէսը Սալ Կաւոյի մէջ :

Երիտասարդ երաժիշտը, Փարիզի խոստումնալից արուեստագէտներէն մին է, որ կրնայ ապագային դառնալ լաւագոյն ղեկավար մը :

Կ'արժէ ծանօթացնել զինքը մեր հասարակութեան, անկախ իր արժանիքներէն, նաեւ այնպատճառով որ գիտցած է խանդավառուիլ Արամ Խաչատուրեանի երաժշտութեամբ, եւ ուզած է հայ արուեստագէտի յղացումները ներկայացնել օտար երաժշտասէր հասարակութեան :

Արդարեւ, իր յայտագրին մէջ, մեծ տեղ տրամադրած էր հայ երաժշտագէտին գործերուն, նուագել տալով Գայիանէ Պալէթի երրորդ suiteը, եւ դաշնակի քոնչէրթօն, որուն solisteը մեր տաղանդաւոր դաշնակահար, Րաֆֆի Պետրոսեանն էր:

Ֆրանսացի երաժիշտներու համար օտար այս երաժշտութիւնը, բաւական յաջողութեամբ նուագուեցաւ «Ensemble Orchestral de Paris»ի կողմէ, շնորհիւ Շուէթոյի երաժշտական ճկուն ըմբռնողութեան: Իսկ Րաֆֆի Պետրոսեան արդէն քանիցս տուած է փաստը Խաչատուրեանի իր հարազատ հասկացողութեան :

Ցաւալի էր միայն, որ հայ հասարակութիւնը որոշ անտարբերութիւն ցոյց տուած էր այս նուագահանդէսին հանդէպ, փոխանակ բազմութեամբ ներկայ ըլլալու :

Օհան Տուրեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Մինչ այդ Վարչաւայի խօսնակը կը շարունակէր լուրեր հաղորդել օրուան դէպքերուն մասին: Ոչինչ կար հետաքրքրական: Կոճակը դարձուցի : Ցաջորդ կիրակին արդարեւ արդիւնաւոր եղաւ : «Սընտէյ Փրէս»ի մէջ տող մը հակառակ տպուած էր: Եւ այդ տողին մէջ կար «Երկուշաբթի»բառը:

— Կ'ուզեմ գիտնալ թէ Տիկին Ռաքէլ ի՛նչ կ'ընէ, ըսաւ յանկարծ Փօնթիւի. Ծօրճը պիտի դրկեմ իրեն: Մարդը նպարավաճառի երեւոյթ ունի: Պիտի երթայ եւ պիտի ըսէ Տիկին Ռաքէլի թէ դաւակը Սինկափուրի մէջ գերի բռնուած է եւ ինք իբր հայր կ'ուզէ իր մասին տեղեկութիւն ունենալ: Պիտի ըսէ թէ ընկեր մը յանձնարարած է Տիկին Ռաքէլը: Վստահ էի թէ Ծօրճ կրնայ ընել այս գործը: Փօնթիւի նախկին գողին պատուիրեց նաեւ անգամ մը ուշի ուշով աչքէ անցընել բախտագուշակին սենեակը:

Երկուշաբթի գիշեր առանձին թատրոն գացինք եւ դրան քով պահուըտեցանք: Ներկայացումէն հինգ վայրկեան առաջ Փօնթիւի ինծի մօտեցաւ եւ փսփսաց.

— Դուք հոս սպասեցէք, Տիկին Ռաքէլ հիմա թատրոն մտաւ :

Հասկցայ իր միտքը, Ծօրճին ընկերակցութեամբ պիտի խուզարկէր բախտագուշակին տունը :

Ծօրճ դուրսը Փօնթիւին կը սպասէր: Գալով ինծի, արդէն իսկ գիտէի թէ ինչ հրահանգ պահուած էր Մարթէ Րօլոյի երգին մէջ. Մարշըլի պաշտօնեան հեռաձայնային խօսակցութեան հետեւած էր: Տուներուն առաջին տողերուն առաջին տառերը միացնելով երեւան հանած էինք հետեւեալ հրահանգը.— «Նոր ծանուցումները պատրաստ են»: Երգը լսելէ վերջ տուն վերադարձայ : Փօնթիւի ինծի կը սպասէր :

— Այդ կինը շատ լաւ յարդարուած յարկաբաժին մը ունի, ըսաւ: Ծօրճի համար շատ դիւրին եղաւ ներս մտնել: Բարեբախտաբար անոր պէս լաւ գործակից մը ունինք: Տիկին Ռաքէլի հիւրասենեակը շատ շքեղ է եւ շատ արժէքաւոր գգեստներ ունի: Ժամանակ չունեցանք մանրամասն կերպով քննելու. սակայն իր ամենօրեայ սենեակը աչքէ անցուցինք եւ շատ հետաքրքրական բաներ գտանք : Պատերը գորգերով ծածկուած էին եւ անոնցմէ մէկուն ետեւը տետրակ մը կար, որուն մէջ արձանագրուած էին բոլոր յաճախորդներուն անունները եւ անոնց մասին մանրամասնութիւնները : Իւրաքանչիւր յաճախորդի անունին դիմաց գրուած էր անոր այցելութեան ժամը: Այնպէս կ'երեւի թէ Տիկ. Ռաքէլ 15 վայրկեանէ աւելի չի տեսակցիր իւրաքանչիւր յաճախորդի հետ: Փնտռեցինք եւ գտանք Օր. Լօրինկթընի անունը: Բառ առ բառ արձանագրուած էր ինչ որ ըսած էր: Շատ կանոնաւոր կերպով կ'աշխատի այս կինը եւ այդ իսկ պատճառով յաջողեցանք լուծել իր գաղտնիքը :

— Ինչ կ'ըսէք :

— Այո, իր սեղանին վրայ տետրակ մը կար, ուր արձանագրուած էին օրուան յաճախորդներուն անունները եւ այցելութեան ժամերը: Հասկցած էինք թէ Տիկինը քառորդ ժամէն աւելի չի տեսակցիր իր յաճախորդներուն հետ, փնտռեցինք Ծօրճին անունը եւ գտանք. ժամը 15.45ին գացած էր. մինչեւ հոս ճիշդ: Տետրակին մէջ ժամը 16ին համար արձանագրութիւն չկար, մինչդեռ Ծօրճ կ'ըսէ թէ իրմէ վերջը կին մը մտած էր Տիկ. Ռաքէլի սենեակը :

— Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա :

— Կը նշանակէ թէ Տիկին Ռաքէլ նամակատուփ մըն է: Միլըր իր հրահանգները նամակատան միջոցաւ չի ղրկեր, այլ կը տեղեկացնէ Տիկ. Ռաքէլի եւ ան ալ իր կարգին կը հաղորդէ իր յաճախորդներուն որոնք իրական յաճախորդներ չեն, լրտեսներ են: Եւ այս լրտեսներուն անունները ու այցելութեան ժամերը չեն արձանագրուած տետրակին մէջ: Ոհ, խելացի է այս Միլըրը եւ հիանալի գաղափարներ կը յղանայ :

— Մի ջղայնանաք, Փափա, ըսի, արդէն իսկ յաջողած էք կարգ մը խնդիրներ լուծել: Հիմա տեսնենք ի՞նչ կ'ըսէ Վարչաւայի ռատիօկայանը :

Կոճակը դարձուցի, երաժշտական հնչիւններ լսուեցան. յանկարծ խօսնակը ըսաւ.

— Ուշադրութիւն, ուշադրութիւն. կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընեմ: Քէօնիկսպերկ եւ Շթէթին քաղաքներուն համար աշխատաւորներու պէտք կայ :

(Շար.)

Զօրսերու ժողովը պիտի գումարուի

Հակասական լուրեր կը շրջին Զօրսերու ժողովի գումարման մասին: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Մ. Նահանգները ետ առած են իրենց առաջարկը, նկատելով որ Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ընդդիմանան: Ուրիշ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին թէ Արեւմուտքի եւ թէ Մոսկուայի մէջ, ելք մը գտնելու եւ Զօրսմեծերու ժողովը գումարելու համար:

Ծրագրուած ժողովին նպատակը պիտի ըլլայ քննել գերմանական հարցը, որ կատարեալ թղնճուկի մը վերածուած է:

Փարիզի մէջ վերապահ դիրք մը բռնած են այս հարցին առթիւ, եւ հաւանական է որ կառավարութիւնը նեղ կացութեան մը մատնուի Ազգ. ժողովին մէջ:

Անգլիա համաձայն է Զօրսերու ժողովին, պայմանաւ որ նախապէս հարթուին կարգ մը դժուարութիւններ, մասնաւորապէս ազատ ընտրութեանց մասին: Լոնտոն կ'ուզէ միջին ճամբայ մը գտնել, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի միջեւ: Փարիզի մէջ հակառակ են Զօրսերու ժողովին, այնմտավախութեամբ թէ այդ ձեռնարկը պիտի քաջալերէ արեւմտեան Գերմանիան, ձգձգելու համար հաշտութեան առժամեայ դաշնագիրը:

╳ Արեւմտեան Գերմանիոյ Նախագահը՝ ի պատասխան վարչապետին մէկ հարցումին, յայտարարեց թէ «Գերմանիա ամէն բանէ վեր»ը կը մընայ արեւմտեան Գերմանիոյ ազգ. քայլերգը: Այս առթիւ պատասխանելով հարցումի մը, ամերիկեան մարզպանը յայտարարեց .— «Ես չեմ սիրեր այդ քայլերգը, բայց կարեւորը այն չէ թէ ինչ կ'երգէ ժողովուրդը, այլ այն թէ ինչպէս կը գործէ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԱՒ ՀՈՒՆՁՔ ՄԸ կը սպասուի այս տարի, Ֆրանսայի մէջ,— մինչեւ 8.000.000 թոն, որուն 110.000ը պիտի կրնան արտածել: (Անցեալ տարի 700.000 թոն ցորեն ներածեր էին, երաշտութեան հետեւանքով): Կառավարութիւնը կը յուսայ թէ այս պարագան ալ պիտի օգնէ ապրուստը իջեցնելու:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Իտալիա եւս այցելելով, հրաժեշտ առաւ: Այս առթիւ իրեն յանձնուեցաւ հանրագրութիւն մը, որ կ'ըսէ թէ «Իտալիոյ զինուորական ճիգը պիտի թուլնայ, եթէ Իտալացիները յուսախաբութեան մատնուին, Թրիէսթէի հարցին մէջ:— Սպարապետին յաջորդը, զօր. Րիճուէյ Եւրոպա պիտի գայ Մայիս 24ին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 30 միլիառ րուբլիի նոր փոխառութիւն մը հրապարակ հանեց, վճարելի 20 տարիէն:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը մերժեց ճանչնալ Իրանի գերիշխանութիւնը՝ Պահրէյն կղզիներուն վրայ, արաբական հող նկատելով զանոնք: Թէհրանի թերթերը բուռն յօդուածներ կը հրատարակեն Իրաքի դէմ, պահանջելով խզել յարաբերութիւնները:

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մասին յայտարարութիւն մը ստորագրած էր Ֆրանսացի մեծ գիտնականը, Ժոլիօ Քիւրի, մեղադրելով դաշնակիցները: Ինը գիտնականներ պահանջեցին ետ առնել իր ստորագրութիւնը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ .— Ընկեր Վազգէն Սէրէնկիւլեան 5000 ֆր. կը նուիրէ Մարսիլիոյ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին՝ ընկեր Ժիրայր Ոսկեանի նշանախօսութեան առթիւ Օր. Մ. Խոսրովեանի հետ:

╳ Վէզինէէն Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան 5000 ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին, իր 75ամեայ յոբելեանին առթիւ եւ 2000 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Օգավետութեան կայանին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ .— Օր. Մարթա Տէրտէրեանի եւ Պ. Ն. Միհրան Տարաքճեանի նշանախօսութեան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ին, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, Պ. Սերոբ Տարաքճեան 3000 ֆր. կը նուիրէ Խրիմեան դպրոցին, իսկ Այրի Տիկին Յակոբեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան 1000ական ֆրանք կը նուիրեն «Մուրատ Ռափայէլեան»ը ընկերութեան:

╳ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն, ընկեր Սուրէն Խաչատուրեանի կնոջ կսկծալի մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ եւ փոխան ծաղկեպսակի Ֆ.Կ. Խաչին կը նուիրէ 1000 ֆրանք:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 18ին Maison des Syndicatsի ընդարձակ սրահին մէջ: 33 Grange aux Belles, métro Colonel Fabien:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կը խօսի Տոքթ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ, նիւթ՝ Դաշնակ վարուժան: Արտասանութիւններ: Մուտքը ազատ է:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր մարմիններու: 10 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ, 28, rue Serpente, métro St. Michel կամ Odéon:

Կը նախագահէ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Ցոյց կ'առնեն քոյր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրներ:

Ցորենաձայն հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առիթով:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon:

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, եւ նախագահութեամբ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ:

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քարեան:

Կը մասնակցին՝ Ժան Պուաքէլ, Գոմէտի Ֆրանսէզէն, Հայկանուշ Թորոսեան, Օտէթ լը Տանքիւ, (տաւիղի վրայ), Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Մանուկ Բարիկեան (ջութակ՝ սոլիսթ Լոնտոնի Orchestre Philharmoniqueէն ժաք Տալ, Քաքքանթիէ (էքիզեան), Ալիս Պօյաճեան, ընկերակցութեամբ Հայկական պարի նորակազմ խումբի, Հրաչ Պէրպէրեան, ջութակ, եւ Փարիզի Հայ Ուս. Տան երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Գէորգ Եանըպէկեանի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան
Խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
12ՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ (1952)

ՅՈՒՆՈՒԱՐ-ՓԵՏՐՈՒԱՐ (40 էջ), թիւ 133—134 (12րդ տարի): ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .— Կարելի՞ է զգալ հեռուէն (ՀԱՅ-ԲՈՅԺ). — Ո՛ տայր ինձ զծուխն … ծխելոթինի (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Ցատկոտուք (ՏՈՔԹ. ՖՕՎԷԼ).— Ազդր (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ).— Ուղեցոյց մայրերու (ՏՈՔԹ. Շ. ՕՆԱՌ).— Ծերութեան հարցը (ՓՐՈՖ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ).— Բժիշկներուն թշնամին (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).— Հեղուկ ապակի (ՔԱՆՔԱՆԵԱՆ). — Ի՞նչ ընել հիւլէական ռումբին դէմ (ՔԱՂՀԱՆ) — Կուրաղին (ՏՈՔԹ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ).— Ֆրանսա կը ծերանայ (ՏՈՔԹ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ).— Հարցարան (ԽՄԲ.):

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération:

Գեղարուեստական բաժին.— Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար Ֆիլիփ Ագազարեանի: Հայկական պարեր Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարախումբին կողմէ, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր:

Ծոխ պիւֆէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Այրի Տիկին Անանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Անանիկեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր ու ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐԻԿ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, 8 Café de la Mairie:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Café de la Mairieի վերնայարկը, Place St. Sulpice, métro St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական հաւաքոյթը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise Քատէ: Երգի փորձեր, ժամը 10.30ին:

ԱՆԻԷՌ - Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացը, Café du Départ սրճարանը:

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան՝ վերջերս Պոլսոյ մէջ մեռած նշանաւոր դերասանուհի Վարդիթեր Ֆէլէկեանի մասին: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին վիճակահանութեան առթիւ (30 Մարտ) շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները (54 կտոր).— Ատամնաբոյժ Պ. Պ. Յակոբեան ոսկի ակռայ մը.— Պարոններ՝ Տէրոյեան սեղան մը.— Ա. Աշճեան երկու ժաքէթ (կնոջ).— Նուպար պզտիկի թաւիշ ժաքէթ մը.— Աւետեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ).— Տիկին Մ. Շամիրեան սնարի լամբար մը.— Հացագործեան պայուսակ մը.— Բրուտեան տուփ մը անանաս.— Պօղոսեան տափատցու մը.— Ոմն զոյգ մը կօշիկ (այր մարդու).— Ջրբաշեան 8 կապոց չամիչ.— Ոմն տուփ մը պիսքիւի.— Տիկին Տէմիրճեան 10 կապոց հիւսելիք դերձան.— Գէորգեան տափատցու մը (պզտիկի).— Դանիէլեան տափատցու մը (պզտիկի).— Կ. Խաչի կողմէ քառանկիւն ձեռագործ մը. — Տալաքիւփէլեան 5 պզտիկ շիշ օղի.— Մարգարեան տուփ մը գամ.— Հէլվաճեան մէկ մէկ տուփ «հէլվա» եւ «լօգում».— Ջալլաքեան տուփ մը անանաս.— Անտիլեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ). — Թադէոսեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ).— Կարպիս (Place d'Opéra) ժամացոյց մը.— Տիկին Թիւթէլեան գիշերանոց մը.— Օր. Վ. Սօլաքեան տափատի «ֆասօն» մը.— Մալաքեան 2 պզտիկի շապիկ. — Պապիկեան գիշերանոց մը.— Պապանեան 4 պզտիկի տափատցու.— Պաղտասարեան հագուստցու մը եւ վզնոց մը: (Շար.)

ԳՐՔԵՐՈՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Հ.Յ.Դ.Պոմոնիջաւարեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է 50է աւելի արժէքաւոր գրքերու վիճակախաղ: Շատ մը հատորներու կարգին կան՝ Ա. Ահարոնեանի, Միք. Վարանդեանի, Ս. Վրացեանի, Շ. Միսաքեանի, Վ. Նաւասարդեանի, Շ. Նարդունիի, Կ. Փոլատեանի, Էլ. Բիւզանդի գործերէն: Ինչպէս նաեւ մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն «Յառաջ»ի, «Հայ-Բոյժ»ի եւ Նոր Սերունդի ամսաթերթ «Հայաստան»ի:

Հասոյթը պիտի յատկացուի Պոմոնի մէջ գրադարան ընթերցարանի մը հիմնարկութեան:

Վիճակախաղը պիտի կատարուի յարգանքի երեկոյթի մը ընթացքին, նուիրուած ողբ. Լ. Շանթի, Ռուբէնի եւ Գ. Իփէկեանի:

Հեղինակ ընկերներէ կը խնդրուի օրինակներ տրամադրել իրենց գործերէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 8 MAI 1952 Հինգշաբթի 8 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6757-Նոր շրջան թիւ 2168

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ «ՀՐՁԻԳՆԵՐԸ»

Արտասահմանի հայութեան մասին խօսած ատեն, Երեւանի գրիչները երբեւ լուրի կամ ներշնչման աղբիւր ունին չորսուկէս հատընտիր պարբերականներ: Մեծ մասը՝ իրենց ուղղագրութեամբ եւ Թխածոյ բովանդակութեամբ :

Անոնք երբեք չեն տեսներ Դաշնակցական կամ անկախ որեւէ թերթ: Նոյն իսկ ամէնէն անվնաս «բոլորտիքեանը»: Տեսնեն ալ, երբեք չեն համարձակիր արտայայտուիլ: Կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն է որ կը տնօրինէ ամէն բան :

Հետեւաբար, մի՛ զարմանաք երբ ձեր առջեւ կը պարզուին զոյնզգոյն այլանդակութիւններ :

Երէկ արտատպեր էինք մէկ-երկու նմոյշներ, — վաւերագիրներ հոգեկան թշուառութեան :

Պարզամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ այդ սնամէջ թութթաբանութիւնները կրնան որեւէ տպաւորութիւն գործել հայրենիքին կամ տարագիր բազմութեանց մէջ :

Անոնց հեղինակները շատ լաւ գիտեն թէ Հայաստանի ժողովուրդը չի հաւատար այդ խուժանավարութեանց: Իսկ արտասահմանի մէջ պարզապէս կ՚արգահատին (եթէ պատահաբար տեսնեն եւ կարդան):

Խեղճերը ի զուր վկայութեան կը կանչեն ափ մը «պրոգրեսիվ» թերթեր, իրենց մանածը ներկելու համար:

Այդ մունետիկները իրենք ալ գիտեն թէ լեռ ու ձոր կայ բուն իրականութեան եւ իրենց տուած աւետաբեր լուրերուն միջեւ:

Աւելի քան երեսուն տարի է որ ազգային թէ միջազգային բոլոր դէպքերը կ՚օգտագործեն, թունաւոր սլաքներ արձակելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

Այս անգամ ալ կ՚ուզեն այդ կուռ կազմակերպութիւնը ներկայացնել թշնամի ... Քորէայի ժողովուրդին :

Սնանկութիւն չե՞ն ապացուցաներ անզօր կատաղութեան այս նոպաները :

Այս ամբողջ ողբերգութեան մէջ ամէնէն կսկծալին այն է որ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ալ սորվեցուցեր են քնարեր ածաւելը :

Այո՛, ծերունազարդ Հայրապետն ալ բեմ հանած են, ուպէսզի անէծքներ տեղայ պատերազմի հրձիգներուն դէմ:

Կը յիշէք անշուշտ. — Գէորգ Զ. Մոսկուա հրաւիրուեցաւ անցեալ տարի նոյեմբերին, մասնակցելու համար «խաղաղութեան կողմնակիցներու Համամիութենական Գ. Կոնֆերանս»ին :

Կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», իր 1950 Նոյեմբեր — Դեկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակեց այս առթիւ խօսուած ճառերուն պատճէնները :

Ահաւասիկ հատուած մը՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ճառէն.—

« ... Աշխարհի մեծ պետութիւնները, Անգլիան, Ֆրանսիան, Ամերիկան, Իտալիան հրահրում են նոր համաշխարհային պատերազմ, որ կարող է աշխարհը ահուսարսափի մատնել, մարդկային մտքի ու հոգու ստեղծագործութիւնները ոչնչացնել, անթիւ անհամար մարդկային կեանքերի զոհուելու պատճառ դառնալ, աշխարհն աւերել ու կործանել եւ մարդկային կեանքը լաց ու կոծի եւ սուգի մատնել: Ցաւով նշում ենք Մենք յիշեալ մեծ պետութիւնների այս փայթակղեցուցիչ ընթացքը»:

Իբրեւ հոգեւոր պետ, Գէորգ Զ. կը մաղթէ որ այդ չորս պետութիւնները դարձ մը կատարեն, եւ ետ կենան իրենց «անխիղճ ծրագրից», «ապագային խղճի խայթից ազատուելու համար» :

Անշուշտ նոր պատերազմ պատրաստելու ահաւոր մեղքէն տակ չիյնար Խ. Միութիւնը :

Ընդհակառակն, ան կանգնած է խաղաղութեան պայքարին գլուխը, իբրեւ «նոր դարաշրջանի կարապետը», «իր հանճարեղ Առաջնորդի՝ Ի. Վ. Ստալինի գլխաւորութեամբ, որի անունը եւ գործերը պատմութիւնը պիտի անմահացնէ եւ մարդկութեան անեղծ երախտապարտական զգացմամբ յաւերժանայ»:

Ահա թէ ի՛նչպէս կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծեր են Արեւելքէն Արեւմուտք, մոլորեցնելու համար անճար բազմութիւնները :

... Տակաւին չըմբռնե՞ք թէ որոնք են բուն հրձիգները, հայկական տեսակէտով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԵՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ

Աշխարհի հրէական կազմակերպութիւնները՝ իրենց գլուխն ունենալով Իսրայէլի նորածին հանրապետութիւնը, 1500 միլիոն տոլար հատուցում կը պահանջեն արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութենէն: Ուրեմն մարդ գլուխ 3000 տոլար՝ 500 հազար տարագիրներու վրայ :

Գերմանիա կ՚առաջարկէ 750 միլիոն, տարեկան մասնավճարներով: Եւ բանակցութիւնները կը քաշքշուին :

Քանի մը ամիս առաջ, մենք ալ յանուն մեր ժողովուրդին, հաշիւ մը ներկայացուցած էինք... այս սիւնակին մէջ — աւելի յարմար տեղ մը չկար — եւ առաջարկած էինք, սանկ, 150—200 միլիոն տոլարի փշրանք մը, զոր Թուրքերէն պէտք է գանձէին եւ մեզի վճարէին ...

Կը ցաւիմ ըսելու որ մինչեւ հիմա ականջ կախող չեղաւ ...

Եթէ Հրեաներուն հաշուեցոյցը նախընթաց մըն է, մենք ալ կրնանք պահանջել որ Անգարայի «բարեխնամ»ը 3000 միլիոն տոլարի հատուցում մը ընէ մեզի, որովհետեւ մեր համրանքէն, մէկ միլիոն հոգի Տէր Զօրի անապատները աքսորուեցաւ անդարձ :

Լեզուն ոսկոր չունի, կ՚ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը: Ինչ կ՚ուզես ըսէ, ինչ կ՚ուզես ուզէ: Ցիմարանոցին խենթերն ալ շատ բաներ կ՚ուզեն..

Բախտաւոր են մեր հրեայ բարեկամները: Ոչ միայն բախտաւոր, այլեւ շատ հանճարեղ: Ձեմ յիշեր, որ խելացի Դաւիթը ըլլար մեզ կը բաղդատէ անոնց հետ :

Իբրեւ թէ մէկ Հրեան երկու Յոյն կ՚արժէ, իսկ մէկ Հայը երկու Հրեայ: Պարապ խօսք: Աւելի ճիշդ է ըսել թէ մէկ Հրեան տասը Հայ կ՚արժէ, թէ շուկան եւ թէ միջազգային քաղաքական հորիզոնին վրայ:

Ձէ՞ք հաւատար: Ետ դարձուցէք պատմութեան էջերը: Մենք յիսուն տարի կռուեցանք, արիւն քրտինք թափեցինք եւ հազիւ կրցանք հիմնել պետութիւն մը, որ տեւեց միայն երեսուն ամիս: Հրեաները միայն երեք տարի կռուեցան եւ ստեղծեցին հայրենիք մը, որ նախանձը կը գրգռէ շատ մը փոքր ժողովուրդներու :

Մենք մեր կորուստներուն մասին, երեսուն տարի է, երեսուն բառ չխօսեցանք խորհրդաժողովի մը մէջ: Անոնք, արդէն, իրենց կորուստներուն ցուցակը ներկայացուցած են եւ գոհացում ալ պիտի ստանան:

Ոչ միայն մեր պահանջին մասին չեն խօսիր, այլեւ տարին անգամ մը մեր աչքը կը խոթեն մեր պարտքերը — Անգլիոյ՝ չորս միլիոն սթերլին, Ամերիկայի՝ 31 միլիոն տոլար ...

Ա՛լ ո՞վ կը համարձակի հին տոմարները բանալ, մանաւանդ որ պարտատէրն ալ երկու մեծ Դաշնակիցներուն աչքին լոյսն է: Մե՞նք — աչքի փուշ :

Այսքա՛ն ալ սեւ ճակատագիր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

5 — 6 ՄԻԼԻԱՌ ՏՈԼԱՐԻ փարկ մը պիտի պահանջուի Մ. Նահանգներու խորհրդարանէն, հիւլէական շինութեանց համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանի արտաքին գործերու յանձնաժողովը որոշեց 1.010.900.000 տոլար զեղչել նախագահին պահանջած եօթը միլիառ 900.000.000ի փարկէն որ յատկացուած է արտասահմանի: Զինուորական փարկերն ալ կրճատուած են 20 %,4145 միլիոնէն իջնելով 3316 միլիոն տոլարի: Միջին Արեւելքի, Ծայրագոյն Արեւելքի եւ Լատին Ամերիկայի սահմանուած փարկերը անփոփոխ կը մնան :

ՓԱՐԻԶ — ԼԻՈՆ ելեկտրական երկաթուղագծին բացումը կը կատարուի Յունիս 24ին: Տիժոն եւ Շալոն սիւր Սոնի միջեւ սպասարկութիւն հաստատուած է Յունուար 22էն ի վեր :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նախորդ վարչապետը՝ Շենիք եւ միւս երեք նախարարները, որոնք աքսորուած էին, ոդասո արձակուեցան մարզպանին որոշումով: Նոր վարչապետը այս պայմանը դրած էր, բանակցութիւնները շարունակելու համար :

Խարխումներ Տարտանէլի դէմ

Պելկրատի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը խարխումներ կը կառուցանէ Պուլկարիոյ մէջ, ի հարկին գրաւելու համար Տարտանէլի Նեղուցը: Այս առաջադրութեամբ, մեծ շինութիւններ կը կատարուին Սթալինի մէջ (Վառնա) եւ Տոպրուճայի շուրջը, Դանուբի բերանը :

«Պորպա» թերթը այս առթիւ ռազմաշունչ եւ նուաճողական ծրագիրներ վերագրելով Խ. Միութեան, կ՚ըսէ թէ ան երկու նպատակներ կը հետապնդէ,— Պատրաստութիւն՝ ծովու ճամբով գործելու Պուլկարիոյ հարաւային դրացիներուն դէմ (Թուրքիա) եւ պատրաստութիւն՝ օգտուելու Դանուբէն, Եուկոսլաւիան զարնելու համար :

✕Թուրք թերթերը շոնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Աթէնքի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց առթիւ, որոնք նոր վերջացան: Երկու պետութեանց վարչապետները եւ ռազմագէտները մասնաւորապէս քննած են հետեւեալ խնդիրները,—

1.—Հաւաքական պաշտպանութիւն Թրակիոյ: 2.— Գործակցութիւն Եուկոսլաւիոյ հետ: 3.— Հրամանատարութիւն Թուրք եւ Հելլէն ուժերու : 4.— Զօրացում արեւելեան Միջերկրականի Թուրքեւհելլէն ուժերու : 5.— Յարաբերութիւններ արաբական երկիրներու հետ: 6.— Գործակցութիւն միջազգային ժողովներու մէջ: 7.— Ատենադրական խնդիրներ :

Ֆրանսայի վերազինման ծախքերը

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, առջի օր շատ կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդեց համապատասխան յանձնաժողովին : Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ պիտի հարկադրուէին կրճատել վերազինման ծրագիրը, եւ փակել կարգ մը զինագործարաններ, եթէ Մ. Նահանգները անյապաղ չտրամադրեն 485 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկը, ապսպրանքները յանձնելով Ֆրանսական գործարաններու :

Այս ապսպրանքները անհրաժեշտ կը համարուին, ապահովելու համար խոստացուած 12 զօրաբաժիններու սպառազինումը, մինչեւ տարեվերջ :

Ֆրանսայի զինուորական նախահաշիւը 1.400 միլիառ Ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնէ : Այս գումարէն 830 միլիառ յատկացուած է բուն երկրին, 440 միլիառ Հնդկաչինի եւ ուրիշ անդրծովեան յանձնառութեանց, իսկ 130 միլիառ ալ ուրիշ ծախքերու: Այս 1400 միլիարը ճարելու համար Ֆրանսա իր յոյսը դրած է Ամերիկայի խոստացած օգնութեան վրայ: Եթէ բոլոր անձնառութիւնները կատարուին, Ֆրանսան պիտի ունենայ 642.000 հոգինոց բանակ մը: Հնդկաչինի եւ ուրիշ գաղթավայրերու զինուորներն ալ հաշուելով, ընդհ. թիւը պիտի ըլլայ 885.000 հոգի : (1951ին զինուորներու թիւն էր 581.000, բուն երկրին մէջ) :

Պ. Փլեւէն այս առթիւ բացատրեց թէ անցեալ Փետրուարին, Լիզպոնայի ժողովին մէջ չորս միլիառ տոլար որոշուած էր Ֆրանսայի բաժինը, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, Հնդկաչինի ծախքերն ալ հաշուելով: Բայց հարկ եղաւ 150 միլիոն տոլար աւելի տրամադրել Հնդկաչինի :

Յետոյ ըսաւ թէ Ֆրանսա ցարդ 360.000 թոն ծանրութեամբ զինամթերք ստացած է Մ. Նահանգներէն :

Իր յայտարարութեան համաձայն, եթէ վերազինման ծրագիրը ամբողջովին գործադրուի, 196.000 զինուորներ պիտի գտնուին Հնդկաչինի, 47.000 հոգի ալ միւս գաղթավայրերուն մէջ :

Անգլոեգիպտական վէճը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոս մերժած է Անգլիոյ նոր առաջարկները: Վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, Ֆարուք թագաւորին գահակալութեան 16րդ տարեդարձին առթիւ եւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ վճռած են պարպել տալ անգլ. զօրքը եւ Եգիպտոսի միացնել Սուտանը: Գահիրէի ամերիկեան դեսպանին միջնորդութիւնն ալ ապարդիւն անցած է: Եգիպտական թերթերը գրեթէ խզուած կը նկատեն բանակցութիւնները եւ կը թելադրեն միջազգային ատեանի մը դիմել :

Զըրհէյ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին հետ, լրիւ տեղեկութիւններ ստանալու համար :

Հիլալի փաշա իր ճառին մէջ շեշտեց թէ «բացորոշ եւ վերջնական» լուծում մը կը սպասեն եւ ոչ թէ երկդիմի որոշում մը :

✕ Մոհամմէտի ժառանգորդ ցեղախումբին պետը՝ Մոհամմէտ Պիպրայի, երկար պրպտումներէ ետք յայտարարեց թէ Եգիպտոսի թագաւորը Մարգարէին շառաւիղներէն է, հետեւաբար ժառանգորդը խալիֆայութեան : «Լը Մոնտ» կը յի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԻՒԵՐՈՒ. ՓԱՍՏԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՆ

Բոլոր լեզուներուն մէջ ամէնէն «պերճախօս»ը թիւերու եւ փաստերու լեզուն է:

Այս լեզուին մէջ վիճելի կէտեր գրեթէ չկան: Այդ կէտերուն դէմ կարելի է առարկել, բայց կարելի չէ զանոնք վիճաբանութեան դնել: Թիւերու լեզուէն մէ ջամէն ինչ ենթակայ է գրեթէ անփոփոխելի կանոններու :

Տեսնենք այժմ, թէ ինչ կ'ըսէ այս լեզուն Թուրքիոյ մասին :

Նկատի առնենք նախ այդ երկրի բնակիչներուն թիւը :

Ըստ 1951ի պաշտօնական մարդահամարին , Թուրքիա այդ թուականին ունէր քան միլիոն բնակիչ :

Դարձեալ համաձայն նոյն մարդահամարին , արեւելեան նահանգներէն Խարբերդ ունի 29.044 բնակիչ, Մալաթիա՝ 49.077, Տիգրանակերտ՝ 45.495, Սեբաստիա՝ 52.269, Կարին՝ 54.360, Երզնկա՝ 18.233, Վան՝ 13.410: Գումարելով այս թիւերը , կ'ունենանք ընդամէնը 261.888 բնակիչ արեւելեան եօթը նահանգներուն մէջ :

Ո՞ւր կ'ապրին հապա մնացեալ 19 միլիոն 738.112 հոգին :

Արեւելեան եօթը նահանգները, եթէ ոչ բնակիչներու թիւով, գոնէ իրենց տարածութեամբ, կը կազմեն բովանդակ Թուրքիոյ գրեթէ կէսը : Արդ, անըմբռնելի է, որ երկրի մը մէկ կէսին մէջ ապրին 261.888,իսկ միւս կէսին մէջ՝ 19 միլիոն 738.112 հոգի :

Մեր առաջ բերած թիւերը ցոյց կուտան, թէ բան մը պատահած է արեւելեան նահանգներուն մէջ...: Բայց ասիկա արդէն ուրիշ պատմութիւն է :

Թուրք թերթերու եւ պաշտօնական մարմիններու իսկ վկայութեամբ, Թուրքիոյ բնակիչներուն թիւը ոչ միայն չաւելնար ամէն տարի, այլեւ կը նուազի: Աւերներ կը գործեն հիւանդութիւններն ու համաճարակները,— Թոքախտը, հիւծախտը, Ֆրանկախտը, մալարիան եւն.: Թրքական իշխանութիւնները իրենք իսկ, ի տես այս «դեղին ջարդ»ին, կը յայտարարեն, թէ երկիրը օր մը պիտի դատարկուի, եթէ մահերու թիւը շարունակուի այս յառաջընթաց թափով :

Կ'ըսուի, թէ մարդահամարի ատեն պատկան իշխանութեանց հրահանգուած է դիտակցօրէն կրկնապատկել, տեղ տեղ նոյնիսկ եռապատկել բնակիչներուն թիւը, աւելի բազմամարդ ցոյց տալու համար երկիր մը, որ հետզհետէ կը պարպուի, հետզհետէ լեցուելու տեղ: Հրահանգը գործադրողները իրենք են, որ կը խոստովանին այս պարագան եւ կ'աւելցնեն, «Եթէ երկրին հաւերն ու կենդանիներն ալ արձանագրենք,դարձեալ չենք կրնար լրացնել մեզմէ պահաջուած թիւը »:

Տխուր է այս պատկերը, բայց աւելի տխուր է երկրին Ֆիզիքական պատկերը :

Թուրքիա տխուր երկիր մըն է: Ժպիտը կը գեղեցկացնէ ոչ միայն մարդերը, այլ եւ հողերը: Այս ժպիտը չկայ Թուրքիոյ մէջ :

« Ճիւմհուրիէթ»ի խմբագրապետը , Տողան Նատի, արեւելեան նահանգներուն մէջ իր կատարած մէկ ճամբորդութենէն վերադարձին, կը գրէր. «Ամէն անդին առանձնութեան տարօրինակ զգացում մը կը պարուրէ մարդկային հոգին: Վստահ էք, թէ տրտմաթախիծ վայր մըն է, որ պիտի երթաք ութ կամ տասը ժամ ետքը: Այն տպաւորութիւնը կ'ունենաք, թէ կ'երթաք անծանօթ երկիր մը, ուր կը տիրէ միայն տխրութիւն ու առանձնութիւն » :

Գրեթէ ամայի երկիր մը, որ կարծես թէ կուլայ. ահա այսօրուան Թուրքիան, — ըսել կ'ուզէ Թուրք լրագրողը իրաւամբ :

« Լացակումած աչքերով» այս երկրին մէջ , ըստ պաշտօնական աղբիւրներու, ամէն տարի շուրջ 40.000 հոգի կը մեռնին միայն Թոքախտէ :

Վանի հալքեան երեսփոխան Ֆէրիտ Մէլէն, Մարտ 26ին գրաւոր հարցապնդում մը ուղղելով Ազգ. Ժողովի նախագահութեան, լուսաբանութիւններ կ'ուզէր Վանի նահանգին մէջ ծայր տըւած համաճարակ հիւանդութեան մասին: «Վանի Պաշգալէ գաւառակին մէջ,— կը հաստատէր ընդդիմադիր երեսփոխանը, — երկու ամսուան ընթացքին առնուազն 500 հայրենակիցներ մեռած են համաճարակ հիւանդութենէ մը: Առողջապահական գործավարութիւնը լուր ունի՞ այս հիւանդութենէն. եթէ այո, ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած է: Եթէ առենին միջոցներ ձեռք առնուած չեն , որո՞նք են պատասխանատուները: Պաշգալէի մէջ կառավարական բժիշկ կամ առողջապահական պաշտօնեայ կա՛յ , թէ չկայ»:

Զենք գիտեր, թէ առողջապահական գործավարը ի՞նչ պատասխան տուած է այս հարցումին, կամ պատասխան մը տուա՞ծ է երբեք : Գիտենք սակայն, որ Պաշգալէն բացառութիւն չէ: Հիւանդութիւնը կը մնայ միշտ թիւ 1 թշնամին արդի Թուրքիոյ, ուր մարդիկ կը շարունակեն ապրիլ նախնական պայմաններու մէջ, յաճախ նոյնիսկ առանց գաղափար ունենալու բժիշկի եւ դեղի մասին :

Բայց Թուրքիոյ թշնամին միայն հիւանդութիւնը չէ: Անոր վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ թիւ 2ը եւ 3ը, այսինքն տգիտութիւնն ու մոլեռանդութիւնը: Հակառակ Թրքական «յեղափոխութեան», որ երեսուն տարուան անցեալ մը ունի իր ետին, շատ քիչ բան փոխուած է այս երկրին մէջ: Նոյն քարացած բարքերը, նոյն դաժան ու մնձեբող մոլեռանդութիւնը , նոյն անյատակ տգիտութիւնը երկրին մէկ ծայրէն միւսը: Քաղաքակրթութիւնը հազիւ միայն դպած է Պոլսոյ եւ Իզմիրի պէս քաղաքներու, շնորհիւ այն իրողութեան, որ այս քաղաքներուն բնակիչները առաւել կամ նուազ չափով շփման մէջ եղած են Եւրոպայի եւ Եւրոպացիներու հետ :

Տգիտութիւնը , ինչպէս մոլեռանդութիւնն ալ , առանձին չեն քալեր բնաւ: Այս երկու «մահացու մեղք»երէն անբաժան է միշտ ոճիրը, անօրինակ ու անզսպելի այս հրէշը, զոր քաղաքակրթութիւնը, գլխաւոր քաղաքակրթութիւնն իսկ դեռ կըցած չէ յաղթահարել լիովին :

Արդարեւ, Թուրք թերթերը կը գրեն, թէ ոճիրները երկրին մէջ բազմացած են վերջերս եւ թէ կառավարութիւնը «գիտական» քննութիւններ կը կատարէ այս երեւոյթին պատճառները ճշդելու համար: Ներման օրէնքէն ետք,— կ'աւելցնեն թերթերը, — դատապարտեալներու թիւը 12 հազարի իջած էր, մինչ հիմա բարձրացած է 28 հազարի :

Հրատարակուած թուանշանները ցոյց կուտան, թէ 1950 Յուլիս 15ին, այսինքն ներման օրէնքը հրատարակուած ատեն, Թուրքիոյ բանտերուն մէջ կային 31.500 յանցագործներ: Հազիւ թէ ազատ արձակուած էին անոնք, դատապարտեալներու թիւը աւելցաւ, ամէն ամիս հասնելով 1000 — 1500 հոգիի :

Ուշագրաւ են այս առթիւ հրատարակուած վիճակագրական թիւերը: Այսպէս՝ 20.432 դատապարտեալներէն 11.378 հոգի բոլորովին անգրագէտ են, 6.116ը հազիւ գրել կարդալ գիտեն , 2.121ը աւարտած են նախակրթարան, 610ը՝ միջնակարգ վարժարան, 161ը՝ լիսէ, իսկ 46ը բարձրագոյն ուսում ստացած են :

Թուրք թերթերը իրենք ալ կը վկայեն թէ տգիտութիւնը կը համարուի գլխաւոր չարիքը : Եւ, իբր թէ դարման մը տանելու համար այս չարիքին, դատական նախարարութիւնը ծրագիրներ կը մշակէ գոնէ նախնական ուսման դրութիւն մը հաստատելու համար բանտերու մէջ :

Այս համատարած տգիտութեան անմիջական հետեւանքներէն մէկը պէտք է նկատել նաեւ ընտանիքի եւ ընտանեկան կեանքի քայքայումը: Թուրքիոյ մէջ դեռ կը շարունակուի բազմակնութիւնը, հակառակ դրուած արգելքներուն, տրուած յորդորներուն եւ հրատարակուած օրէնքներուն : Երբեք չորս կին ունեցողները բացառութիւն չեն, ինչպէս կը վկայէ Մահմուտ Մագալ, Թուրք ուսուցիչ մը, որուն առաջին գիրքը՝ «Մեր Գիւղը»՝ մեծ ընդունելութիւն գտաւ :

... Ահա « Նոր » Թուրքիան ...

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»էն)

Ցուցահաց կեանք

ԱԹԷՆՔ.— Մեծ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան չորրորդ տարեդարձը: Այս առթիւ Միութիւնը հրատարակեց «Ազատ Օր»ի բացառիկ թիւ մը: Հազիւ նախակրթութեան համեստ պաշարով դուրս եկած սան - սանուհիներ՝ մէկ երկու տարուան ընթացքին Երիտ. Միութեան հնոցին մէջ դարբնուած , կը գրաւեն բացառիկի ամբողջ երկու էջերը :

Հանդէսին ներկայ էին առաջն. փոխանորդը, յարանուանութեանց պետերը, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, Կրթ. Խորհուրդը, Հ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը.Մ.ի, Հ. Բ. Ը. Մ.ի, Գարակէօզեան հաստատութեան եւ ազգ. մարմիններու եւ միութեանց ներկայացուցիչներ : Իսկ ժողովուրդը լեցուցած էր սրահը: Բեմին վրայ, անդամ մը բռնած էր վառուած ջահը, իսկ անդամուհի մը կը բարձրացնէր ազգ. դրօշը: Նախագահեց ընկեր Սարգիս Զաքարեան, որ բացատրեց , թէ հայրենի երկրէն ներս եւ թէ այս օտար ափերուն վըրայ մեզ կը շղթայեն երկու մեծ վտանգներ, համայնավարութեան լուծն ու ձուլման սպառնալիքը: Իսկ այս տագնապալի պահուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր դրօշին տակ հաւաքած զաւակները կը տրամադրէ հայ ժողովուրդը փրկելու այդ չարիքներէն :

Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Օննիկ Զաքարեան որ շեշտեց թէ ամէն ազգ իր խառնուածքին համաձայն կը յօրինէ իր աւանդութիւնը , մեր Վահագնը չի հանդուրժեր խաւարին: Հայ ժողովուրդըն ալ դարեր շարունակ ապրեցաւ քաոսի մէջ, մինչեւ որ եկաւ Դաշնակցութիւնը եւ արեւի պէս բացուեցաւ հայրենի մթամած հորիզոններու եւ արցունքի հովիտներու վրայ: Բերաւ հայութեան պայքարի դրօշ մը, եւ զայն բարձրացնող բազուկը չընկրկեցաւ: Այդ պայքարը արժանաւորապէս տարաւ նախորդող սերունդը, այժմ կարգը նոր սերունդինն է, որու համար անհրաժեշտ է որ ան իր մաքի եւ սրտի ալաքները յառէ մեր անցեալի պատմութեան, ապրի ներկան իմաստօրէն եւ նախապատրաստուի ապագային: Դաշնակցութեան նպատակն է նոր սերունդի ազգային դաստիարակութիւնը: Ազգերու վայրէջքն ու վերելքը հետեւանքն են սերունդներու դէշ կամ լաւ դաստիարակութեան :

Տեղի ունեցաւ նաեւ գեղարուեստական ընտիր բաժին մը:

Գոքինիոյ եւ Թամպուրիոյ մէջ ալ Ապրիլ 6ին տօնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Դ. տարեդարձը, մասնակցութեամբ բոլոր շրջաններու խումբերուն: Նախագահեց Յ. Այվազեան, եւ խօսեցաւ Յ. Մէքթուպճեան, որ վերլուծեց օտար ազգերու երիտասարդութեան վայելած պետական օժանդակութիւնը եւ հայ երկսեռ երիտասարդութեան կեանքի դժնդակ պայմանները: «Հպարտ ենք որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իբրեւ հարազատ եւ տարագիր կառավարութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան կրցաւ առանց միջոցներու , առանց դրամատուններու եւ նոյնիսկ ենթակայ ամէն տեսակ հալածանքի, մէկ յայտարարի տակ բերել երկսեռ երիտասարդութիւնը: Յաջողեցաւ օտար ափերու վրայ ջամբել անոր հայեցի առողջ դաստիարակութիւն եւ մանաւանդ կրցաւ զայն գիտակից հայ դարձնել: Եթէ մեր նահատակներուն գծած ճամբով քալենք, օր մը պիտի կրնանք մեր բազուկներով կանգնել ազատութեան եւ անկախութեան կամարը: Ներկայ էր եւ խօսեցաւ նաեւ ընկեր Սօս Վանի, որ թելադրեց տղոց խըտացնել իրենց շարքերը նորեր արձանագրելով Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան շարքերը :

✕ «Ազատ Օր»ի մէջ անցորդ մը տխուր գոյներով կը նկարագրէ Թեսաղոնիկէի (Սելանիկ) երիտասարդութեան տխուր վիճակը: Չկայ այլեւս այն կենսունակ երիտասարդութիւնը որ մեզուներու փեթակի պէս բոլորուած էր մշակութային ու մարզական միութեանց ակումբներուն մէջ: Անցորդը եկեղեցի այցելելով ,հոն գտած է ազգ. իշխանութեան անդամները, փոքր թիւ մը հաւատացեալներ եւ հազիւ քանի մը երիտասարդներ : «Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակումբը պարապ էր: Սրճարաններու սեղանները գրաւուած էին, միջին տարիքի, հասուն եւ նորահաս հայ երիտասարդներու կողմէ , որոնք փոխանակ Հայոց ներկայի եւ անցեալի պատմութեանքննութիւնը տալու իրենցմեծ եղբայրներուն, թուղթ կը խաղային արտակարգ եռանդով: Եւ ըսել որ այդ անձերը անցեալի ու ներկայի երիտասարդական շարժման վարիչներ կամ գործօն անդամներ եղած են »:

✕ Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ եղած դիմումները հպատակութեան հարցի մասին՝ պըսակուեցան յաջողութեամբ : Ներքին նախարարութիւնը սկսաւ ընթացք տալ օրինական պայմանները լրացնող եւ նախապէս դիմում կատարած Հայերու խնդրանքներուն :Գալով նոր դիմումներուն, աշխատանքներ կը կատարուին երեք տարուան սպասման պայմանաժամը ջնջելու համար:

✕ Տրամայի Թաղ. Խորհուրդին մօտ պահ դրուած ազգապատկան գումարը Պ. Ս. Կէմճեանի ձեռքով յանձնուեցաւ Ազգ. Կեդր. Սնտուկին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրեցինք, կիրակի օր խումն բաղմութիւն մը անցեալ կիրակի օր փութացած էր Cercle Militaireի հանդիսասրահը , պանծացնելու համար Վասպուրականի հերոսամարտին37րդ տարեդարձը , որ բացառիկ փայլ մը ստացած էր այս տարի եւս: Մեծ թիւ մը կը կազմէին երիտասարդները :

Հանդէսին բացումը կատարեց Փարիզի հանրապետական պահակախումբի նուագախումբը , յաջորդաբար հնչեցնելով «Մարսէյեզ»ն ու «Բամ փորոտան»ը: Օրուան նախագահը, Պ. Զէթունի քանի մը խօսքով պարզեց օրուան տօնին իմաստը: Յետոյ հրաւիրեց ժողովուրդը յոտնկայս յարգել հերոսամարտի զոհերուն յիշատակը, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր Շոփէնի «Մահերգը»:

Առաջին բանախօսն էր Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան, որ Վասպուրականի հերոսամարտը նմանցուց Հայկի մարտնչումին՝ ընդդէմ Բէլի եւ

Վարդանանց պատերազմին, ու չեշտեց թէ ամէն անգամ որ Հայը միակամ եւ համախումբ ցցուած է թշնամիին դէմ, անպարտելի մնացած է:

Փարիզի Հոգեւոր Հովիւը, Սերովբէ Վրդ. Մանուկեան յիշեց թէ ինք վեց տարեկան մանուկ մըն էր, երբ զնդակները կ'որոտային Վանի փողոցներուն մէջ եւ նուագախումբը կ'արծարծէր Հայ մարտիկներուն դիմադրական կորովը: Եզրակացնելով, յոյս յայտնեց թէ Նոր սերունդը երբեք պիտի չմոռնայ Հերոսամարտին յիշատակը, որ զէնքը իր ազգին ու Հայրենիքին կապող մոգական կապը պիտի ըլլայ:

Dr. Bernard Lafay, Նախկին Նախարար, այժմ երեսփոխան Փարիզի, գեղեցիկ ճառով մը վեր հանեց Վասպուրականի Հերոսամարտին Նշանակութիւնը: Այս առթիւ յիշեց Համիտեան շրջանի կոտորածները, պանծացուց Հայոց դիմադրական ոգին, քաղաքակրթական արժէքը: Յետոյ անդրադառնալով Հայոց մատուցած ծառայութեանց, երկու համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին, յոյս յայտնեց թէ Հայոց նման աշխատասէր ժողովուրդ մը, որ կրցաւ Ֆրանսացիի հոգիով ռազմադաշտ իջնել, Ֆրանսան պաշտպանելու համար, օր մը կ'արժանանայ իր բաղձանքներուն իրականացման:

Պ. Արշակ Զօպանեան.— Հայկական կոտորածներու հետեւանքով սխալ կարծիք մը տարածուած էր թէ Հայերը վախկոտ են: Դիւցազնամարտերը ջնջեցին այդ առասպելը, Վանի հերոսամարտը փրկեց Վասպուրականի Հայութիւնը, իսկ Տարօնէն փրկուեցան աւելի քան վաթսուն հազար հոգի: Այս բոլոր վերապրողները միանալով Արարատեան Հայաստանի ժողովուրդին, կազմեցին Հայկական միաձոյլ Նոր զանգուած մը:

Պ. Ա. Սաֆրաստեան պանծացնելով Հայ ժողովուրդին դարաւոր շրջանը, թելադրեց միջհայրենակցական մը կազմել: Պ. Յ. Պօղոսեան մասնաւորաբար ծանրացաւ Ագ Տաղի հերոսներուն վրայ:

Պ. Ղ. Ներկարարեան յիշեց 1893ի եւ 1915ի հերոսամարտները, զինատար խումբերուն աշխատանքը, Վանայ ժողովուրդին փրկութիւնը եւ Վասպուրականցիներու մասնակցութիւնը Արարատեան դաշտի եւ Ատրպատականի կռիւներուն: Հայաստանի մշակութային ճակատին վրայ, Վասպուրականցիները մեծ ծառայութիւններ մատուցած են, որոնց կարգին նաեւ 800 որբեր հիմնած են առաջին տիպար ագարակը: Բանախօսը ի վերջոյ չեշտեց ազգ. ճակատի մը կազմութեան անհրաժեշտութիւնը:

Ընկեր Գերասիմ Բալայեան պարզեց հայկական հերոսամարտներու ճշմարիտ ոգին, պատկերացուց այն հսկայ աշխատանքը որ կատարուեցաւ Խրիմեան Հայրիկէն մինչեւ Եկարեան եւ Արամ փաշա: Յետոյ իր անսասան հաւատքը յայտնեց Հայ ժողովուրդի ապագայի մասին եւ խօսքը վերջացուց յիշելով գեղեցիկ տողեր մը՝ Վասպուրականի բարբառով:

Պ. Արմէն Մելոյեան խօսք առնելով յանուն Վասպուրականի Երիտ. Միութեան, իր սէրը յայտնեց Վասպուրականին, Ֆրանսայի եւ Հայաստանին: Պ. Ն. Վարդանեան Հայ Նոր մարտիկներուն յարգանքը յայտնեց հիներուն, յանուն Ռազմիկներու Միութեան:

Գեղարուեստական բաժինն ալ շատ ճոխ էր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ.— Կիրակի օր հայրենասէրներու բազմութիւն մը փութացած էր ընկերվարականներու սրահը, Սընօն, Ապրիլ 11-24ի Սգատօնին, որ տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի, «Աղբալեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Բեմին ճակատը «Յարգանք մեր անմահ նահատակներուն» վերտառութիւնը, աջ եւ ձախ հայկ. եւ ֆրանսական եռագոյնները, առաջինը, սեւ ժապաւէնով երիզուած, նմանապէս սեղանը սեւ ծածկոցով:

Բացումը կատարուեցաւ Շօփէնի Մահերգով, զոր ջութակի վրայ նուագեց Յ. Քէնտէրեան: Յետոյ կենդանի պատկեր մը՝ Ա. Անտոնեանի մէկ գրութենէն: Խոր լռութեան մէջ երբ վարագոյրը բացուեցաւ՝ բեմին վրայ տասնամեայ համր պատանի մը ցնցոտիներ հագած, մազերը գզգզուած: Հակառակ իր վատոյժ վիճակին, Սէպքայի եւ Համամի կէս ճամբուն վրայ աւազին մէջ թաղուած, Պարտիզակցի հերոս տղեկը, Տէր Զօրէն վար իջնող Հայերը ետ դարձնելու կը ջանար: Այս տղան չէր կրնար խօսիլ, լեզուն կտրուած էր, ո՞վ գիտէ ինչ զարհուրելի անցքի մը ընթացքին, բայց ձեռքի շարժումներով կը հասկցնէր թէ վարը պիտի ջարդեն եւ իր անբարբառ պերճախօսութիւնը չէր ընդհատեր, մինչեւ որ մարդիկը չհամոզէր ետ դառնալու: Յետոյ նորէն կը թաղուէր կը ծածկուէր աւազին մէջ, սպասելով նոր մարդոց: Այս զարհուրանքի յանդգնութիւնը տասնամեայ տղու մը կողմէ, որ խօսելու կարողութիւն ալ չունէր, պատմութեան աւանդ մը կը դառնայ այլեւս: Ո՞ր ազգը պիտի չհպարտանար սանկ տղաք հասցուցած ըլլալուն համար:

Այս կենդանի պատկերը յաջող կերպով ներկայացուցին Օր. Մ. Տօնիկեան բեմին ետեւէն

Հանրապետական նուագախումբը իր «Ալեկրօ»ներով «Կովկասի ռմբաձիգներ»ով եւ Sambre et Meuse-ով, դաշնակահարուհի Օր. Վ. Ճիճեան՝ Խաչատուրեանի «Թոքաթթա»ով եւ Սպենդիարեանի «Ալմաստ»ի քայլերգով, ջութակահարուհի Տիկ. Լիտի Տէմիրճեան՝ Մաթեսոնի «Արիա», Ռավելի «Հապանէրա» եւ Փերկալա - Քրէյսլէրի «Մընուէ» կտորներով, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան՝ Վարուժանի «Բեղաս» արտասանութեամբ, ջերմ ծափեր խլեցին:

Կապոյտ Խաչի պարիկները, Օր. Ալիս Գավէգեանի ղեկավարութեամբ պարեցին տոհմիկ պարեր, որոնց կ'ընկերանային ընկեր Բենօ եւ Պ. Գարեգին: Յետոյ ներկայացուեցաւ հերոսամարտներուն չարժանկարը (Ուրֆա, Զէյթուն, Ֆընտըճաք, Շ. Գարահիսար, Ագ Տաղ, Տէօրթ Եօլ, Հաճըն, Մուսա Լեռ, Այնթապ, Մարաշ եւ Տարօն): Հանդէսին խօսնակն էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան:

Պաշտօնական հանդէսէն վերջ, տեղի ունեցաւ պարահանդէսը, վերի սրահներուն մէջ, զանազան անակնկալներով, ճոխ սեղանով եւ Վասպուրականի բաղարջով:

ԱՐՏԱԽԱԶԴ

կարդալով, իսկ փոքրիկն Րաֆֆի Միքայէլեան շարժումները եւ ձեւերը կը կատարէր յուզելով ներկաները, մինչ բեմին ետեւէն ջութակի մեղմ մեղեդիով բը կ'ընկերանար Ս. Տօնէրեան: Այս յուզիչ տեսարանէն վերջ օրուան նախագահը, ընկեր Ա. Միքայէլեան քանի մը խօսք ըրաւ իբրեւ պատգամ յիշելով Ա. Ահարոնեանի «Այնքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք»ը:

Ուղերձներ կարդացին Տիկին Սիրան Հալաճեան Կ. Խաչի եւ Յ. Միքայէլեան Նոր Սերունդի կողմէ:

Քանի մը արտասանութիւններէ եւ մեներգներէ ետք, Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ա. Քէնտէրեան, որ երկարօրէն բացատրեց կանխամտածուած ոճիրին ահաւորութիւնը: «Մեծ Եղեռնի սպանդը մեզ արթնութեան եւ զգաստութեան պէտք է մղէ որպէսզի հաւաքաբար արժեցնենք մեր ազգային եւ քաղաքական պահանջները»:

Սգատօնին փակումը կատարուեցաւ «Մայր Արաքսի»ով, զոր ջութակի վրայ նուագեց Յ. Քէնտէրեան:

ԶԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՈՒԿՐԱՅՆԱԿԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Ուկրայնական ազգային կեդրոնի ներկայացուցչութիւնը Փարիզի մէջ Ապրիլ 27ի գիշերը կազմակերպած էր սգահանդէս մը, Salle de Géographieի մէջ Ուկրայնայի տարագիր կառավարութեան նախագահ Պ. Մաղեպայի յիշատակին: (Մեռած՝ Գերմանիոյ մէջ):

Բանախօսները պարզեցին ողբացեալ պետական եւ հանրային գործիչին կատարած դերը հայրենիքի մէջ եւ տարագրութեան շրջանին: Պ. Մաղեպա երիտասարդ օրերէն հաւատարիմ մնաց ուկրայնական պետութեան անկախութեան եւ ամբողջականութեան գաղափարին: Մօտէն կը հետաքրքրուէր նաեւ ընկերային խնդիրներով, իբրեւ անդամ Ուկրայնայի սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան: Գնահատելի աշխատանք տարած է մասնաւորաբար վերջին շրջանին, ջանալով օտար շրջանակներու մէջ արծարծել իր հայրենիքին անկախութեան հարցը:

Վրացական տարագիր կառավարութեան կողմէ յարգանք յայտնեց Պ. Դեղեչկորի, յիշելով թէ «Պ. Մագեպա կը մեռնի ճիշդ այն պահուն, երբ մօտեցած է ժամը մեր ժողովուրդներու ազատագրութեան»: Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Թորոսեան (ուկրայներէն), բաղդատելով ուկրայնացի եւ հայ ժողովրդի ճակատագիրը: Երկու ժողովուրդներն ալ պայքար մղած են երկու ճակատի վրայ: «Այսօր, ըսաւ ընկերը, «Հայ ժողովուրդները շատ աւելի լաւ կը ճանչնան իրար քան առաջ: Հակառակ մեր հայրենիքներուն մէջ տիրողբռնապետական վարչաձեւերուն, հայ ժողովրդի ձայնը կը հասնի Ուկրայնային եւ փոխադարձաբար: Տեղի կ'ունենայ մշակութային արժէքներու փոխանակութիւն: Հայ բանաստեղծները, ինչպէս, օրինակ, Յովհ. Թումանեան, կը թարգմանուին ուկրաներէնի, իսկ անոնց բանաստեղծները՝ հայերէնի: Մեր ապագայ յաղթանակը լաւագոյն ծաղկեպսակը պիտի ըլլայ Պ. Մաղեպայի թարմ շիրիմի վրայ»:

Սգահանդէսը փակուեցաւ Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով:— Ներկայ մը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

(Այդ երկու քաղաքները կարեւոր ռմբակոծումներու ենթարկուած էին): Աշխատաւորական հետեւեալ միութիւններու անդամները պէտք է պատրաստ գտնուին մեկնելու: Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին յաջորդաբար: Ահաւասիկ թիւերը այն խումբերուն որոնք պիտի մեկնին իսկոյն:

Եւ խօսնակը կարդաց անոնց թիւերը, շատ դանդաղօրէն:

— Հոս կը վերջանայ կարեւոր յայտարարութիւնը, շարունակեց խօսնակը, հիմա պիտի լսէք երաժշտական կտորներ:

— Ի՞նչ կը խորհիք, Փափա, հարցուցի:

— Այս օրերս սովորական դարձած են նմանօրինակ հրահանգներ տալ ձայնասփիւռի միջոցաւ, ըսաւ:

«Այսու հանդերձ պեխերս գրաւի կը դնեմ թէ գաղտնի հրահանգ մը կար այս յայտարարութեան մէջ:

— Ես ալ ձեզի համակարծիք եմ: Հոս գտնուող լեհ կառավարութիւնը մօտէն կը հետեւի Լեհաստանի անցուդարձին: Ինչպէս գիտէք, սոուրերկրեայ դիմադրական շարժում մը ստեղծուած է Վարշաւայի մէջ: Ահ, լաւ որ միտքս ինկաւ: Ես լեհ բարեկամ մը ունիմ որ այս մասին կրնայ ինծի տեղեկութիւն տալ:

Հեռաձայնեցի բարեկամիս եւ հաղորդեցի իրեն Վարշաւաի ռատիոյէն լսածներս: Խոստացաւ խնդիրը քննել եւ մէկ ժամ վերջ պատասխանել:

Արդարեւ ժամ մը վերջ պատասխան ստացանք: Բարեկամս շատ հետաքրքրական լուր մը կուտար մեզի: Ըսաւ թէ ձայնասփիւռէն հաղորդուած թիւերը առանց բացառութեան սխալ էին:

— Գիտէի թէ այդպէս պիտի ըլլայ, ըսաւ Փօնթիւի, արդէն իսկ հեռագրեր ճամբայ ելած են ըսելու համար թէ սխալ մը եղած է թիւերու ընթերցումին մէջ: Ուրախ եմ որ Միլըր չի գիտեր թէ մենք ալ կը լսենք Վարշաւայի ռատիօն: Գերմանները դեռ չեն գիտեր թէ Փափա Փօնթիւին կը հետեւի իրենց յայտագրին եւ կը լսէ «կարեւոր յայտարարութիւնները ...»: Յայտնի է թէ այս հրահանգը շատ կարեւոր է, սակայն ինչպէս պիտի գտնենք բանալին եւ ինչպէ՞ս երեւան պիտի հանենք գաղտնի նշանախօսքը: Խօսնակը շատ դանդաղօրէն կարդաց թիւերը, որպէս զի ունկնդիրը գանենք գրելու ատեն ունենայ:

Սկսայ ինծի ծանօթ բոլոր մեթոտները կիրարկել գաղտնի նշանախօսքը գտնելու համար, սակայն ի զուր:

— Այնպէս կ'երեւի թէ ասիկա ձեր գործը չէ, ըսաւ Փօնթիւի, Ուիլօպի Մէյըրնը կանչենք, ան այս գործին մասնագէտն է:

Արդարեւ Մէյըրն գաղտնի նշանախօսքեր լուծելու մասնագէտ էր: Հակառակ անոր որ կէս գիշերը շատոնց անցած էր, իսկոյն փութաց մեր մօտ: Ցոյց տուի կատարած աշխատանքս, որպէս զի կրկնութիւններ չպատահին:

— Ախ պէտք է գտնել նշանախօսքը, կը կրկնէր Փօնթիւի անդադար:

Յանկարծ վազեց հեռաձայնի գործիքին մօտ եւ սկսաւ խօսիլ:

— Ալօ, Օնօրին, գիս մտիկ ըրէք: Ո՞վ կը փոխէ Միլըրի սեղանին վրայի ծծուն թուղթը:

— Ես:

— Կրնա՞ս վաղը ինծի բերել այս գիշեր գործածուած ծծուն թուղթը: — Անշուշտ:

— Մտիկ ըրէ, Օնօրին: Վստահ եմ թէ Միլըր երէկ գիշեր գիրք մը կարդացած է. շատ կարեւոր է այդ գրքին անունը: Լաւ մը չորս կողմը նայէ եւ ստուգէ թէ ո՞ր գրքին տեղը փոխուած է:

— Կը հասկնամ, Փափա:

— Պ. Փօնթիւի, ըսաւ Մէյըրն, չեմ կարծեր որ Միլըր ծծուն թուղթը սեղանին վրայ ձգելու անխոհեմութիւնը գործէ: Կ'ըսէք թէ շատ խելացի է:

— Այո խելացի է, Մէյըրն, եւ եղաւ ատեն մը երբ յաջողեցաւ խաբել զիս. նոյնիսկ այնքան վստահելի թուեցաւ ինծի որ սկսայ իրեն խօսիլ գերման գաղտնի կազմակերպութեան մասին: Կը սիրեմ յուսալ թէ երբ Նիումըն իր յիշատակները գրի առնէ, թեթեւօրէն պիտի անցնի այս մասին վրայէն, հակառակ պարագային համբաւս կը վտանգուի ...

Յաջորդ առտուն սպասելէ զատ ընելիք չունէինք: Առաւօտուն կանուխ Օնօրին հեռաձայնեց:

(Շար.)

չէ թէ Եգիպտոսի արքան մօր կողմէ կը սերի ֆրանսացի գնդապետ Սեւէն, որ Սոլիման փաշա անունով ծառայած է խտիվի բանակին: Կը թուի թէ պայքարը բուռն պիտի ըլլայ արաբական երկիրներու վեհապետներուն միջեւ, ձեռք ձգելու համար Մարգարէին մօրուքը եւ վերարկուն, որոնք այժմ կը գտնուին Պոլսոյ թանգարաններուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տրուելիք պատասխանը այս շաբթու պիտի յանձնուի, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով արեւմտեան երեք դաշնակիցներուն միջեւ :

ԳԻՆԵՐՈՒ ԿՐՃԱՏՈՒՄԸ փութացնելու համար, վարչապետը կը փորձէ իջեցնել հանքածուխին գինը: Հողագործները միշտ կը գանգատին ապրանքներու սղութենէն, եւ կառավարութեան միջամտութիւնը կը խնդրեն, իրենց կարգին զիջումներ կատարելու համար:

ՔՈՐԷԱՅԻ ամերիկեան բանակին հրամանատարը, զօր. Վան Ֆլիթ, յայտարարեց թէ այլեւս չի հաւատար որ կարմիրները զինադադար կ'ուզեն: «Եթէ անկեղծօրէն ուզէին, զինադադարը կնքուած կ'ըլլար տասը ամսուան բանակցութիւններէն վերջ»:

ՀԱԿԻ (Հիւս. Ատլանտեան Կազմ) խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց օգնել արեւմտեան Գերմանիոյ, եթէ յարձակում կրէ: Գրաւոր երաշխիք պիտի տրուի այս մասին:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ճառ մը խօսելով Հռոմի մէջ, յայտարարեց թէ եւրոպական միութիւնը միակ երաշխիքն է խաղաղութեան եւ ապահովութեան: «Եւրոպայի ազգային անջատ տնտեսութիւնները չեն կրնար մրցիլ Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան ճարտարագործական մեծ դրութեանց հետ»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը որոշեց յետաձգել բանակցութիւնները գերման կառավարութեան հետ, հատուցման մասին, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ Տէր եւ Տիկին Յ. Խաչատուրեան եւ Այրի Տիկին Եսիրնէլեան 1500 Ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ողբացեալ Հաճի Ղազարոս Զարբհանէլեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

✕ Տիկին Հայկուհի Տատուրեան իր ողբացեալ զաւկին՝ Բարսեղ Տատուրեանի յիշատակին կը նուիրէ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչին, հազար ֆրանք ալ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Թադէոս եւ Բերուզ Այվազեան, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Թորգոմ եւ Մարիամ Պզտիկեան, եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօրը, մօրաքրոջին, եւ քեռկինին, ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՌԵԲԵԿԱ ԱՅՎԱԶԵԱՆի (ծնեալ Այտընեան), եւ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՆՆԻԿ ԱՅՏԸՆԵԱՆի (ծնեալ Դադէսեան) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, հոգեհանգիստ պիտի մատուցուի, այս կիրակի, 11 Մայիս, առաւօտեան ժամը 10ին, 69 Rue Louis Blanc, Լիոնի Հայոց եկեղեցին: Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Սարգսեան եւ իր հարազատները, Հայ Ազատամարտիկների, Մ. Նալբանդեան միութիւնը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին Տէսինի Հայոց եկեղեցին, ողբացեալ ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի (զերասան Հայկասար) յիշատակին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր այրին՝ Տիկին Եղսա Տէր Ղազարեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Մերոյի հայկական դպրոցին մէջ: Կը հրաւիրուին Կարտանի, Պիվէրի եւ Մերոյի հասարակութիւնը եւ բոլոր անոնք որ կը յարգեն ողբացեալին յիշատակը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Վարդանեան եւ զաւակները, քոյրերը Արմենուհի, Լեւոնիքա եւ Պերճուհի կը ծանոցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Այս կիրակի լիբանահայ կռփամարտիկ Հրանտ Ղազարեան կը մրցի Մէցի մէջ, Bénazacի դէմ (Լեհ):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Կը խօսի Տոքթ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ, նիւթ՝ Դաշինք վարուժան : Արտասանութիւններ: Մուտքը ազատ է :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր մարմիններու : 10 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ, 28, rue Serpente, métro St. Michel կամ Odéon :

Կը նախագահէ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն քոյր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ :

Կըհրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքի եւ շրջաններու 7 քոյր մասնաճիւղերու :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, dans Les Salles Mazenod :

Պատուոյ նախագահութեամբ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Ակինեանի: Բացման խօսք՝ Ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ: Բանախօս՝ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ կէս գիշեր, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը: Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 100 ֆրանք: Ձրի պիւֆէ :

Յոբելենական հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առիթով:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon :

Հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, եւ նախագահութեամբ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ:

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քարեան :

Կը մասնակցին՝ Ժան Պուաքէլ, Գոմէտի Ֆրանսէզէն, Հայկանուշ Թորոսեան, Օտէթ լը Տանթիւ, (տաւիղի վրայ), Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Մանուկ Բարիկեան (ջութակ՝ սոլիսթ Լոնտոնի Orchestre Philharmoniqueէն Ժաք Տալ, Քարքանթիէ (էքիզեան), Ալիս Պօյաճեան, ընկերակցութեամբ Հայկական պարի նորակազմ խումբի, Հրաչ Պէրպէրեան, ջութակ, եւ Փարիզի Հայ Ուս. Տան երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Գէորգ Եաճպէկեանի :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի :

Կը ներկայացուի Ա. Պարթեւեանի ողբերգութիւնը՝ «ՁԱՅՆՆ ՀՆՋԵՑ» (4 արար եւ 2 պատ.):

Այս կիրակի ժամը 15ին Սրնոն, ընկերվարականներու սրահը : Քաջալերեցէք նոր սերունդը :

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դանիէլեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՐՇԱԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 5 Մայիս, երկուշաբթիօր:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի առտու ժամը 10.30ին: Հաւաքուիլ բնակարանը 19 rue Benoit Malon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Place St. Sulpice, 8 Café de la Mairie :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Café de la Mairieի վերնայարկը, Place St. Sulpice, métro St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հերթական հաւաքոյթը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise Քառէ : Երգի փորձեր, ժամը 10.30ին :

ԱՆԻԷՌ - Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացը, Café du Départ սրճարանը :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Մայիս 12ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Régent: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախաբբերդ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընթերցում շրջաբերականներու, դաշտահանդէս եւն.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Յունիս 15ին, Ecouenի անտառին մէջ :

Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տիկին Հուրի Իփէկեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իր եւ ընտանիքին անմխիթար սուգին: Իր հօր ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրէ 3000 ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ հազար ֆր. «Հայ-Բոյժ»ի:

Նոյն առիթով Տիկին Անդին Պուտաքեան 3000 ֆրանք կը նուիրէ Պէյրութի Համազգայինի թատերախմբաց ընկերութեան, իր մօրեղբօր ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆի անունով կառուցուելիք թատերասրահի ֆոնտին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յ. Պապիկեան պայուսակ մը. — Տիկին Գէորգեան նիլօն գուլպայ մը.— Հ. Մկրեան «Նիլօն» գուլպայ մը.— Կ. Խաչ քառանկիւն ձեռագործ մը.— Քիւրտեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ).— Տէր Զաքարեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ). — Վ. Փափազեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ).— Զօրիկ զոյգ մը կօշիկ (կնոջ). — Տիկին Սինանեան կէս քիլոնոց pain d'epice մը.— Մարգուսեան պզտիկ pain d'epice մը.— Տիկին Հազարեան ասեղնագործ. մը.— Սիմոնեան տուփ մը անանաս .— Վէնսան Պօյաճեան շիշ մը իտալական ընտիր գինի.— Զաքրեան պզտիկ տուփ մը «լօգում».— Տիկին Զարուհի Դանիէլեան ճերմակ «պլուզ» մը. — Տիկին Խանճեան տուփ մը ընտիր «լօգում». — Փափազեան երեխայի փէյէրին մը.— Արպօեան զոյգ մը մուճակ.— Տիկին Գասպարեան զոյգ մը կօշիկ (կնոջ).— Ա. Քէօսէեան լուսանկար մը (խոշորցած) :

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Salle Galmanի մէջ, Place de la Gare:

Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի

« ՋԱԽԱԼԸ »ն

Գեղարուեստական բաժին: Նուագախումբ Վարդևանեան : **En attraction: Trio Arpège :**

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 18ին **Maison des Syndicats**ի ընդարձակ սրահին մէջ: **33 Grange aux Belles, métro Colonel Fabien :**

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 9 MAI 1952 Ուրբաթ 9 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6758-Նոր շրջան թիւ 2169 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՒՆ ՀՐՁԻԳՆԵՐԸ

Դաս մը մարդիկ թութակաբար կրկնելով թիմածոյ նշանախօսքեր, կ'ուզեն այն տպաւորութիւնը ձգել թէ մեր մէջ ալ կան «խաղաղութեան կողմնակիցներ» եւ «պատերազմի հրձիգներ»:

Ինչպէս կ'երեւայ, մաշած են հին կաղապարները,— «ֆաշիստ», «նացիոնալիստ», «կոնտրռեւոլիւցիոնէր» եւն.: Պէտք է հետեւիլ օրուան շարժումին, եւ չմնալու համար «ինտերնացիոնալ» կարաւանէն :

Այդ ապերախտ աշխատանքին լծուած են ափ մը փախուկներ, բոլոր գաղութներուն մէջ :

Անոնք ոչ միայն թռուցիկներ կը ցրուեն պարբերաբար, այլեւ ունին պաշտօնական կամ ուղեկից թերթեր:

Ի հարկին օտար լեզուներով ալ կ'արտայայտուին, գործի վրայ երեւալու համար :

Եթէ ֆրանսերէնը եւ անգլերէնը չբաւեն, արաբերէն կը գրեն: Միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ,— ճակատներ կազմել օտարին հետ, եւ ճեղքեր բանալ տարագիր բազմութեանց մէջ:

Նոր չէ այս խուժանավարական գործունէութիւնը :

Տարիներ առաջ, սաւանի մեծութեամբ թռուցիկներ կը փակցնէին պատերուն վրայ, վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը՝ տեղացիներուն առջեւ :

Այս անգամ, նորութիւնը այն է որ, ընդարձակուած են «գործունէութեան» սահմանները :

Երէկ՝ բաղդատաբար նեղ էր շրջանակը: Գրեթէ ընտանեկան: Այսօր սրընթաց կ'արշաւեն լայն ճակատի մը վրայ: Եւ շատ աւելի արտաւուչ, համամարդկային ազդանշանով մը .

— Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք, անոնք պատերազմ: Մենք անկախութիւն կը պահանջենք բոլոր ժողովուրդներուն համար, անոնք ընդ առաջ կ'երթան անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան :

Ամէնէն անվնաս բառերը գործածեցինք, աղօտ գաղափար մը տալու համար կատարուած խեղկատակութեան վրայ:

Շատ աւելի ծանր է արարքը, բանաւոր թէ գրաւոր: Մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր թեթեւ կայծ մը բոցերու կրնայ վերածուիլ, մէկ օրէն միւսը :

Ահա թէ որոնք են բուն հրձիգները, հայկական իրականութեան մէջ :

Այս թշուառականները շատ լաւ գիտեն թէ չկայ մէկ հատիկ Հայ, որ բարիք սպասէ նոր աշխարհամարտէ մը: Եւ չկայ ոեւէ ժողովուրդ, որ այնքան կարօտ ըլլայ խաղաղութեան, երկու աշխարհասասան փոթորիկներ տեսնելէ ետք :

Եւ սակայն,— պէտք է «գործել»:

Պէտք է կեր ճարել ամբոխին: Պէտք է օտարներուն ալ բացատրել թէ Հայեր կան որոնք պատերազմին ծաւալումը կ'ուզեն, Քորէայի ոչնչացումը կը մաղթեն եւ դաւեր կը լարեն Միջին Արեւելքի մէջ :

Դեռ աւելին,— կը պատրաստուին Կովկաս արշաւել, «Թուրքերուն հետ ձեռք ձեռքի»...

Եթէ ասոնք հրձիգներ չեն, ազգային թէ միջազգային տեսակէտով, կը նշանակէ թէ բառերը կորսուած են իրենց իմաստը :

« Խաղաղութեան կողմնակիցներու » թմբուկը զարնել օտար անդաստանի մէջ, օտարին լեզուով, եւ ամէն ստորնութեան դիմել, ճեղքեր բանալու համար ներքին ճակատին վրայ :

Ճիշդ այն պահուն, երբ հսկայական ուժեր ակռայ կը կճրտեն, ի նախատեսութիւն նոր փոթորիկներու ...

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, առաջին զինաբախումին, անխնայ պիտի տրորուին փոքր, անճար ժողովուրդները :

Հետեւաբար, տարրական ինքնապաշտպանութիւնը կը պահանջէ ճեղքեր չբանալ: Եւ մանաւանդ նոր թիւրիմացութիւններ չստեղծել, երկրպագելով մէկուն, մռնչելով միւսին դէմ :

Խաղաղութեան եւ հայրենասիրութեան մասին խօսելու իրաւունք չունին անոնք որ կը փորձեն մոլորեցնել տարագիր բազմութիւնները: Կամ քնարեր հէքեաթներ կը պատմեն օտարներու, բերանացի թէ գրաւոր: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԻՆԳ ԱՄԻՍ ՊԱԿԱՍ Է ԵՂԵՐ ...

Անցեալ Փետրուար 19ին արտատպեր էի Պ. Ա. Զօպանեանի մէկ մեղադրանքը՝ ողբացեալ Շանթի մասին.

— «Երկու պարագային մէջ ալ (ԽՄԲ.— Մէկը՝ Փարիզի ազգ. համագումարին, միւսը՝ Մոսկուայի մէջ) Շանթ երեւան եկաւ իբր կրքոտ գործիչ մը, իբր պաղարիւնը պահել չգիտցող վիճասէր բանագնաց մը» :

Ըսել կ'ուզէր թէ բանակցութիւնները յաջողած կ'ըլլային, եթէ ուրիշ մէկը ղրկուած ըլլար :

Այս առթիւ դիտել կուտայի, ցաւ ի սիրտ .

— « Ութսունէն վերջն ալ, Պ. Արշակ Զօպանեան կը մնայ անիմանալի եւ անդարմանելի, երբ կը խօսի քաղաքական խնդիրներու մասին»:

Միեւնոյն ատեն կը բացատրէի թէ Վրացիները համաձայնած եւ դաշնագիր ալ կնքած էին Ջիչերինի հետ, բայց մեղրալուսնի մը չափ ալ չտեւեց :

Ի՛նչ ահաւոր ոճիր եմ գործեր...

« Անահիտ »ի խմբագիրը, որ երբեք խօսքի տակ մնալու սովորութիւն չունի, չէ կերեր, չէ խմեր, եւ բարկաճայթ նամակով մը փրփուր կը տեղայ «Յառաջ»ի խմբագրի գլխուն, «Հայաստանի Կոչնակ»ի զանգակատունէն (29 Մարտ) :

Ի՞նչ ըսելու համար:

Նախ՝ տարիքի խնդիրը :

Խնդրեմ, բարձրաձայն կարդացէք, որպէսզի ունկնդիրները ծափահարեն յոտնկայս .

— « ... Իմ կենսագրութիւնս մէկէ աւելի անգամ հրատարակուած է, եւ ամէն ոք գիտէ որ ես ծնած եմ 1872ի Վարդավառի տօնին օրը, ուրեմն չեմ անցած ութսունը. ութսունի հասնելու համար դեռ հինգ ամիս կ'ուզեմ. ու բոլոր ողջամիտ Հայերը գիտեն որ, հակառակ իմ բաւական յառաջացեալ տարիքիս՝ ուղեղիս պայծառութիւնը եւ սրտիս կենսախայտութիւնը դեռ անեղծ մնացած են »:

Անշուշտ ամէնքդ ալ ուրախ էք, այս կենսագրական եւ կենսակա՛ն ճշդումին համար :

Ի՞նչ պիտի ըլլար Հայոց ազգին վիճակը, եթէ Պ. Զօպանեան փոխանակ ութսունէն հինգ ամիս պակաս ըլլալու, հինգ ամիս կամ հինգ տարի աւելի ըլլար ...

Սպասենք մինչեւ Վարդավառ, որպէսզի ութսունը լրանայ :

Բայց, չմոռնանք բուն օրակարգը : ՎԱՀԷ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի նոր փորձ մը կատարուեցաւ Լաս Վեկասի մէջ, (Մ. Նահանգներ): Ականատեսներ կը պատմեն թէ առաջին անգամ ճերմակ լոյս մը բարձրացաւ, յետոյ ոսկեգօծ լոյս մը, որ ցրուեց ամպերը: Այս անգամուան փորձը կը տարբերի միւսներէն, որովհետեւ աստոն տեղի ունեցած է եւ շահեկան պարագաներ կը ներկայացնէ գիտուններուն համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը Վենիզելոս մօտերս Լիբանան եւ Սուրիա պիտի այցելէ, ընդունած ըլլալով երկու կառավարութեանց հրաւէրը :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Նոր Տեսթուր» կուսակցութեան վարիչներէն Հապիպ Պուրկիպա, որ աքսորուած էր, Կալիթ կղզին փոխադրուեցաւ: Ուրիշ չորս կարեւոր դէմքեր փոխադրուեցան Ճերպա կղզին, Թունուզի մարզպանին որոշումով :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ օգնութեան վարկերուն կրճատման դէմ ճառ մը խօսելով, Թրումըն մեղադրեց խորհրդարանին անդամները, որոնք իրենց ընթացքով երկիրը կը տանին « Սթալինի ուզած ճամբուն»: Նախագահը աւելցուց թէ երկու տարիէն Խ. Միութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ հիւլէական յարձակում մը կազմակերպելու Ամերիկայի դէմ եւ այն ատեն իրենք պիտի չկրնան դիմադրել»: Ինչպէս կը յիշուի, խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը որոշեց նախագահին պահանջած վարկէն (7.900.000.000) զեղչել 1.010.900.000 տոլար :

ՄԱՐԷՇԱԼՈՒԹԵԱՆ բարձրացան զօր. Լըքլէր (յետ մահու) եւ զօր. Ժիւէն, Մայիս 8ի յաղթանակի տօնին առթիւ: Երկուքն ալ վճռական դեր կատարած էին ազատագրութեան պայքարին մէջ:

Ծանր կացութիւն Քորէայի մէջ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ.— ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ

Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները անելի մը յանգեցան առջի օր, տասը ամիս քաշքշուելէ ետք: Վերջին լուրերու համաձայն, շատ քիչ յոյս կայ որ խօսակցութիւնները վերսկսին :

Լաւագոյն պարագային, կրնան յետաձգուիլ շաբաթներով, նոյն իսկ ամիսներով :

Ամփոփենք վերջին տեղեկութիւնները . —

Առենէ մը ի վեր բանակցութիւնները կը կատարուէին գունփակ, ինչ որ բարենշան կը համարուէր, լաւատեսներու կողմէ: Վերջին նիստ մը պիտի գումարուէր երէկ, հինգշաբթի, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Վիճելի խնդիրներէն մէկն է 70.000 կարմիր եւ 12.000 դաշնակից գերիներու փոխանակութիւնը: Վերջին պահուն երկու կողմերն ալ մերժեցին տեղի տալ: Կարմիրները կը պահանջեն իրենց յանձնել 70.000 գերիները, զինուոր թէ քաղաքացի: Դաշնակից հրամանատարութիւնը կը մերժէ բռնի վերադարձնել զանոնք: Միւս կողմէ, կարմիրները կը պնդեն թէ գերիներու թիւը շատ աւելի է, 160.000: Ուրեմն կը մերժեն զինադադար կնքել, մինչեւ որ բոլորն ալ չվերադարձուին: Ազգաժողովի ներկայացուցիչը, ամերիկացի ծովակալ Ճոյ, վճռապէս յայտարարեց թէ չի կրնար խախտել մարդկային իրաւունքները, բռնութիւն բանեցնելով գերիներուն վրայ: Սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, որ Թոքիօ կը գտնուի, յայտարարեց .— « Մեր դիրքը բացորոշ է, չենք կրնար նահանջել» :

Երկու կողմերն ալ անդրդուելի մնալով հանդերձ, չեն ուզեր ստանձնել բանակցութեանց խզման պատասխանատուութիւնը: Շատ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան վերջին նիստին մէջ: Զօր. Ճոյ ազդարարեց հիւս. Քորէայի պատուիրակին՝ զօր. Նամի թէ չեն կրնար որեւէ նոր զիջում կատարել, եւ թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին եթէ ամբողջութեամբ ընդունին Ազգաժողովին առաջարկները :

Վճռական ազդարարութիւններ

Այս նոր տագնապէն անմիջապէս վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ուժգնօրէն շեշտելով թէ կարմիրները միտք չունին զինադադար կնքելու: Այս առթիւ «միջազգային ոճիր» կոչեց մանրէական պատերազմի մասին եղած մեղադրանքը, որ կ'արծարծուի Խ. Միութեան կողմէ .

— « Ահաւասիկ մեծ ազգ մը որ կը յայտարարէ թէ խաղաղութիւն կ'ուզէ, բայց, ամսէ ամիս, ատելութեան եւ սուտի այս պայքարը կը շարունակուի Ամերիկայի եւ Ամերիկացիներու դէմ: Անհրաժեշտ է նկատի առնել այս բոլոր պարագաները, մեր յաջորդ ծանուցագիրը խմբագրած ատեն : Կարմիրները գիտնալով որ մանրէական պատերազմի մեղադրանքը պիտի չդիմանայ անկախ եւ ձեռնհաս քննութեան մը, մերժեցին քննութիւնը: Ատելութեան հունտերը ցանելով ժողովուրդներու միջեւ, համայնավարները կը յուսան օգուտներ քաղել, բայց իրականին մէջ քամի կը ցանեն» :

Քորէայի զինադադարի մասին ալ խօսելով, Նախարարը շատ բանաւոր գտաւ զօր. Րիճուէյի առաջարկները, որոնց ամբողջովին համաձայն է կառավարութիւնը :

× Նոյն օրը նախագահ Թրումըն եւս բուռն ճառ մը խօսեցաւ, վճռապէս մերժելով բռնի յանձնել գերիները:

— « Մենք չենք կրնար զինադադար մը գնել սպանդի կամ գերութեան մատնելով մարդկային արարածներ » :

Այս առթիւ յիշելով դաշնակիցներուն երեք հիմնական պայմանները, ազդարարեց թէ անոնք ամբողջովին պէտք է ընդունուին, եթէ համայնավարները կ'ուզեն զինադադար կնքել: Նախագահը շարունակեց.

— «Գերիներու բռնի վերադարձը կը հակասէ բարոյական եւ մարդկային սկզբունքներուն : Բռնի թշուառութեան եւ արիւնահեղութեան վերադարձնել մեր ձեռքն եղած գերիները՝ յաւիտենական անպատուութիւն մը պիտի ըլլար Մ. Նահանգներուն եւ Ազգաժողովին համար »:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ նոյն օրը ճառ մը խօսելով երեսփ. Ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ այլեւս չեն կրնար նոր զիջումներ կատարել: Այս առթիւ բացատրեց գերիներու խնդիրը.— «Բարեխիղճ քննութեան մը ենթարկելով 132.000 գերիներ, հաստատուեցաւ թէ միայն 70.000 հոգի պիտի չընդդիմանան իրենց երկիրը վերադառնալ, զինադադարէ մը ետք: Կարելի չէ անվերջ շարունակել բանակցութիւնները առանց ելքի մը յանգելու »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ, Ո՛Չ ՈՒՐԱՑՈՒՄ

Խօսեցանք անկէ առաջ ուրացումներու մասին :

Հայ կեանքը, դժբախտաբար, ժամանակէ մը ի վեր հարստացած է այնպիսի տարրերով, որոնք կը խեղաթիւրեն իրականութիւնը. կը վարկաբեկեն ազգային արժէքները, կ'ուրանան Հայոց պատմութեան սրբութիւնները, Թուական, դէպք թէ դէմք:

Նոր չէ երեւոյթը, ոչ ալ միայն Հայ կեանքին յատուկ: Ամէն ազգ ունեցած է եւ ունի չիլ «պատմաբան»ներ եւ չահախնդիր կազմակերպութիւններ, որոնք ոչ միայն կը խեղաթիւրեն ամէն բան, այլեւ կ'ուրանան իրենց Աստուածը, ինչպէս կ'ըսուի :

Սակայն այն երեւոյթը որ վերջին երկու-երեք տասնամեակներուն կը պարզուի մեր մէջ, չունի իր նախընթացը ոչ ուրիշ ժողովուրդներու, ոչ ալ մեր հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ :

Այնքան թանձրացած է առելութիւնը, որ լոյսի ցոլք մը իսկ չի տեսնուիր. այնքան խորացած է սորկամտութիւնը, որ ազատութեան նման պարզ ու մարդկային զգացումն իսկ օտար կը համարուի: Այնքան լայն բաժանումը, իմացական ու հոգեկան անջրպետը՝ որ անհնարին դարձած է կեդրոնացումը ընդհանրական նպատակներու շուրջ իսկ :

Կրնա՞յ չարունակուիլ այսպէս.— Կը չարունակուի արդէն, մեր օրերուն, նախապատրաստելով կործանումը, որուն չուքը կը լայննայ հետզհետէ հայ կեանքին վրայ:

Կը հարցնէինք դառնութեամբ, թէ՝ եթէ պիտի չարունակուի պառակտումը ազգային նպատակներու շուրջ, եթէ ուրացումը պիտի ծաւալի հայ ազատագրութեան պայքարին, հայկական անկախութեան ու ազատ հայրենիքին վրայ. եթէ մեր ազատութեան ձգտումը պիտի նոյնացուի արկածախնդրութեան հետ, այն ատեն ի՞նչ երեսով յոյս պիտի դնենք մեր երիտասարդութեան վրայ. յանուն ի՞չ սրբութեան, ազգային մեր ո՞ր արժէքներուն համար հայ երիտասարդութիւնը պիտի կապուի հայութեան ու հայ կեանքին. հայ պատմութեան ու պայքարներուն: Ու ինչո՞ւ պիտի կապուի :

Պառակտուած, ձախողած, իտէալ չունեցող, ազատութեան չհաւատացող ժողովուրդի մը համար. միայն արիւն թափող ժողովուրդի մը համար. միայն փոր մը հաց փնտռող ժողովուրդի մը համար կ'արժէ՞ որ սերունդ մը, սերունդներ իրենց ուժերը վատնեն, զոհողութիւններ ստանձնեն, իրենց կեանքն ու արիւնը տան :

Եւ ինչո՞ւ տան :

Կ'արժէ՞ որ ազգային տխուր ժառանգութեան մը համար ահաւոր ծախքեր ըլլան եւ սերունդներ իրենց ուժերը քամեն :

Պէտք չունինք պատասխանի սպասելու: Որովհետեւ կը հաւատանք թէ, բարեբախտաբար, կեանքը կ'ընթանայ հաւատաւորներու ջանքերով. գաղափարական մարդոց եւ կազմակերպութիւններու զոհաբերութեամբ :

Ուրացողները չեն որ պատմութիւն կը կերտեն, այլ հաւատքի մարդիկը :

Անոնք որ գիտեն ճշմարիտ արժէքները տեսնել ու գնահատել: Անոնք որ խծբծանքներ չունին, բայց գիտեն քննադատել, ճշմարտութեան հասնելու համար :

Անշուշտ, մենք չենք անոնցմէ, որոնք կը խորշին քննադատութենէն: Ընդհակառակն : Պիտի ուզէինք որ գործէր քննադատական ոգին հայ կեանքին մէջ, ճանչնալու համար իրականութիւնը, պատմական թէ ազգային, անցեալ թէ ներկայ : Կա՞ն ծուռ ու սխալ գիծեր մեր ազգային ընդհանուր նպատակներուն մէջ. լծուինք գործի եւ զատենք որոմը ցորենէն. եղա՞ծ են սայթաքումներ՝ մեր ազատագրական պայքարին, հայրենիք ու անկախութիւն ստեղծելու մեր երկունքին մէջ. պետութիւն ու ազատ կեանք կառուցանելու մեր աշխատանքին մէջ: Բոլորին պարտքն է մատնանշումը :

Քննադատական միտքն է որ վերելքի կը տանի անհատներն ու ազգերը :

Կը հաւատանք որ, եթէ, դարերու ընթացքին, օտար ու բիրտ լուծերու ենթարկուած չըլլար ան, եթէ տրորուած ու ճզմուած չըլլար ահ ու սարսափի տակ, այսօր Հայ Միտքը չէր խեղաթիւրեր իրականութիւնը. չէր վարկաբեկեր ժողովուրդի մը սրբազան պոռթկումը, չէր ուրանար ազգի մը ազատագրական պայքարը :

Տարակոյս չկայ որ հայ միտքը, իր մէկ երեսովը, հիւանդ է, յանձին այսպէս կոչուած « հայաստանեան » տարրերուն, որոնք կը յամառին դեռ հայրենիքի ու հայութեան անունէն խօսիլ: Հիւանդ՝ անբուժելի ըլլալու աստիճան : Այլապէս ինչպէ՞ս բացատրել այն իրողութիւնը թէ նոյն տարրերը, մինչ մէկ կողմէ կը վարկաբեկեն ու կ'ուրանան մեր ազատագրական պայքարն ու ազատ հայրենիքը, իրեն հետ կապուած թուականներով ու դէմքերով, միւս կողմէ՝ կը փառաբանեն բռնութիւնը, օտար իշխանութիւնը, անհարազատ վարչակարգը, խեղաթիւրուած մշակոյթը: Կ'ուրանան ազգային սրբութիւնները, ու կը լռեն, կը լռեն սարկօրէն՝ նոյն այդ իշխանութիւններուն գործած չարիքներուն հանդէպ

Կը դատապարտեն նոյնիսկ հայ անզէն ու ահաբեկ այն բազմութիւնները, որոնք Մեծ Սպանդի օրերուն, դէպի անապատները քշուեր էին բռնաւորներու սպառնալիքին տակ: Կը դատապարտեն, որ այդ բազմութիւնները չեն ըմբոստացած:

Բայց այս նոյն մարդիկ, պատմաբան թէ ուղեկից կազմակերպութիւն, փառօրէն կը լռեն, երբ ժողովուրդ մը կը տապկուի այսօր համայնավար ճիրաններու մէջ, երբ բանտերն ու աքսորավայրերը լեցուած են գաղափարական Հայերով: Երբ հայ մտաւորականներ ու գրողներ աքսորուած են ու ջարդուած :

Ոչ իսկ վրդովումի արտայայտութիւն մը. ոչ իսկ հարցում մը, բողոքի ճիչ մը, հեռուէն, ազատ երկիրներու սահմաններուն մէջ նստած :

Այս բարոյականով ու այս խառնուածքով տարրերն են որ ելեր պատմութիւն կը գրեն ու կը փորձեն նոր պատմութիւն կերտել :

Քննադատութի՞ւն. — Պիտի ուզէինք որ ըլլար ան. բայց ոչ ուրացում :

Կ'ուզէինք որ գործէր հայ միտքը, բայց պարկեշտութեամբ ու պատուով: Իրականութեան ու ճշմարտութեան հասնելու համար: Ճանչնալու եւ ճանչցնելու համար զայն մեր ժողովուրդին ու երիտասարդութեան, ոչ միայն իր պղինձով, այլեւ իր ոսկիով :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ազգայնական խմորումներ Ալժերիոյ մէջ

Թունուզի, Մարոքի եւ ուրիշ ափրիկեան երկիրներու ազգայնական շարժումներուն առթիւ, շատ կը խօսուի նաեւ Ալժերիոյ մասին: Փարիզի մէջ, Մայիս 1ի տօնին, Ալժերիացիներն ալ անկախութիւն կը պահանջէին, մասնակցելով աւանդական թափորին :

Տեղական թերթերը թէր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնեն այս հարցի մասին :

Ալժերիոյ ելմտացոյցը մօտաւորապէս 130 միլիառ ֆրանք է, որուն յիսունը յատկացուած է ճարտարագործական կազմածներու գնումին: Այս 130 միլիառին 25ը կը տրամադրէ Ֆրանսան, աննշան տոկոսով եւ վարկի ձեւին տակ: Եթէ փոխատու Ֆրանսան քաշուի եւ զայն փոխարինող մը չգտնուի, երկրին ճարտարագործութեան յատկացուած գումարը կէս առ կէս պիտի կրճատուի:

Երկրորդ եւ աւելի ծանր տագնապ մը եւս կրնայ ծագիլ: Ինչպէս որեւէ երկիր, Ալժերիա եւս կ'ապրի իր տեղական արտադրութիւններով եւ ներածումներով: Ներածումները կը վճարէ իր արտածումներով: Մասնաւորաբար գինիով, որ երկրին գլխաւոր արտադրութիւնն է.— 113ի վրայ 51 միլիառ 1950ին, իսկ 135ի վրայ 43 միլիառ անցեալ տարի: Գինին, գրեթէ ամբողջութեամբ, կը սպառէ Ֆրանսան: Յայտնի չէ թէ ո՞վ պիտի գնէր այս գինին, եթէ մայր հայրենիքը մաքսային սեղմումներով արգիլէր անոր մուտքը :

Նկատի ունենալով տեղական եւ մայր երկրի շահերուն սերտ առնչութիւնը, շատեր կը կարծեն թէ անկախութիւնը տնտեսական աղէտ մը պիտի դառնայ Ալժերիացիներուն համար: Բայց եւ այնպէս, բազմահազար Իսլամներ անկախութիւն կը պահանջեն :

Ալժերիոյ ազգայնական շարժումին երկու գլխաւոր հերոսներն են Ֆէրհատ Ապպաս եւ Մեսալի Հաճ :

Ֆէրհատ Ապպաս 52 տարեկան է: Իբրեւ դեղագործ հաստատուած Սէթիֆ քաղաքին մէջ: Բարեկեցիկ քաղքենի մըն է: Աւելի շատ ֆրանսական կրթութիւն ունի քան թէ արաբական: Ցախուռն է, պերճախօս եւ ֆիզիքապէս կը նմանի Եւրոպացիի մը: 1923ին, իր երկու տարուան զինուորութիւնը կատարելէ ետք, կը հաստատուի Սէթիֆ : Քիչ վերջ կ'ընտրուի քաղաքապետական խորհուրդի, ապա նահանգային ժողովի անդամ եւ ելմտական պատուիրակ: Գոհ չէ ֆրանսական վարչութենէն, բայց կը քննադատէ Ֆրանսացիի մը, «երիտասարդ Ալժերիացի»ի մը նման : «Ալժերիական հայրենիք գոյութիւն չունի, կը գրէր 1936ին: Հարցուցի պատմութեան, ողջերուն եւ մեռելներուն: Ըսին թէ այդ տեսակ բան գոյութիւն չէ ունեցած: Բոլոր պատրանքները միանգամ ընդմիշտ մէկդի դնելով, մեր ապագան վերջնապէս կապեցինք Ֆրանսայի քաղաքակրթիչ դերին՝ այս երկրին մէջ » :

Պատերազմը վրայ կը հասնի: Ապպաս բանակ կը մտնէ իբրեւ օժանդակ դեղագործ: Քանի մը ամիս կը մնայ Ֆրանսա: Զինադադարին կը վերադառնայ յուսախաբ: Կը սկսի որոճալ: Ամերիկացիները ցամաք կ'ելլեն: Երեք ամիս ետք, 1943 Փետրուարին, կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը, որուն կապուած պիտի մնար այնուհետեւ իր կուսակցութեան անունը: Այս մարդը, որ կ'ըսէր թէ չի հաւատար ալժերիական ազգի մը գոյութեան, այժմ կը պահանջէ հիմնել անկախ պետութիւն, իր սեփական խորհրդարանով եւ դրօշակով:

Ինչո՞ւ այս յեղակարծ, արտակարգ դիմաշրջումը: Իրադէկի մը կարծիքով Ամերիկացիները որոշ դեր մը ունեցան այդ բանին մէջ: Իրենց հակագաղթային տրամադրութիւնները ամբողջ հիւսիս. Ափրիկէն վերածեցին պայթուցիկ չտեմարանի մը: Բայց ուրիշ պատճառներ ալ կան:

Խմորումները հետզհետէ կը ծաւալին: Հունձքը ողբալի, սովի սպառնալիք: 1945ին ջարդ՝ Կէլմայի եւ մասնաւորաբար Սէթիֆի մէջ: Ազգայնական դեղագործը կը ձերբակալուի, բայց յետ քննութեան անպարտ կը հռչակեն: Փարիզ, Սահմանադիր ժողովին մէջ, իսլամ երեսփոխաններու խումբ մը կը պահանջէ որ Ալժերիան լուծուի մայր երկրին հետ: Բայց այդ պարագային պէտք էր ջնջել կուսակալութիւնը, ընտրական խտրութիւնները եւ 120 իսլամ երեսփոխաններ պիտի բազմէին Պուրպոններու պալատին մէջ (Ազգ. Ժողով): Ըլլալիք բան չէր ...:

— «Կը տեսնէ՞ք, կ'ըսէր Ապպաս, չէք ուզեր որ մենք Ֆրանսացի ըլլանք ուրիշներու պէս» :

1946ին հիմնեց իր «կուսակցութիւնը» : «Երբեք պիտի չընդունինք երկրորդ աստիճանի Ֆրանսացի նկատուիլ: Նախամեծար կը համարենք ինքնավար ըլլալ»: 1946ի ընտրութիւններուն ստացաւ քուէներու երեք քառորդը, եւ դարձաւ Ալժերիոյ Իսլամներուն մեծ մարդը:

Այդ պահուն հրապարակ իջաւ Մեսալի Հաճ : Ֆէրհատ Ապպաս կը ներկայացնէր արեւմտականացած իսլամ քաղքենին : Մեսալի կուգար ժողովուրդի աղքատ խաւերէն: Ապպաս, ի տղայ տիոց, սնած էր ութսունական թուականներու գաղափարներով: Մեսալի լաւագոյնս կ'արտայայտէր զանգուածին իսլամական բնազդները : Ծնած Թլէմսէն, իր զինուորական ծառայութիւնը կատարեց Պորտոյի մէջ, 1918ին: 1929—1937, գրեթէ անընդհատ, ապրեցաւ Փարիզ: Նոյնիսկ ամուսնացաւ, Ֆէրհատ Ապպասի նման, Ֆրանսուհիի մը հետ որ Լորէնցի բանուորուհի մըն էր : Բայց, մինչ Ապպաս ֆրանսական շրջանակի մէջ կը բանար իր ասպարէզը եւ լայն վաստակ մը ապահոված էր իրեն, Մեսալի օրինազանց կեանք մը կը վարէր: 1937ին հիմնեց իր սեփական կուսակցութիւնը (Ալժերիոյ ժողովրդական կուսակցութիւն): Առաջին անգամ ձերբակալուեցաւ 1934ին, երկրորդ անգամ՝ 1937ին եւ երրորդ անգամ 1939ին: Նախ աքսորուեցաւ հարաւային Ալժերիա, ապա Պրազզավիլ: 1946 Յուլիսին ազատ արձակուեցաւ եւ վերադարձաւ Ալժէ :

Ֆէրհատ Ապպասի բնական հետեւորդներն են ֆրանսական կրթութիւն ստացած փոքրաթիւ Իսլամներ: Մեսալիի շուրջը հաւաքուած են միլիոնաւոր ընչազուրկներ :

Հազիւ ազատ արձակուած, Մեսալի կը հիմնէ նոր կուսակցութիւն մը (առաջինը լուծուած ըլլալով), եւ զայն կ'անուանէ «Ժողովրդապետական ազատութեանց յաղթանակի շարժում»: Մինչ Ապպաս ինքնավար Ալժերիա կը պահանջէր, առաւել կամ նուազ ընկերակից Ֆրանսայի, Մեսալի կ'արձակէր բոլորին մատչելի հետեւեալ պարզ նշանախօսքը :

— «Դուք զրկուած էք ամէն բանէ, մինչ Ֆրանսացիները ամէն բան ունին» :

Գիշեր ատեն հիւղաւաններէն կը բարձրանային ձայներ :— «Եթէ մեզի հետ չքուէարկես, Աստուծոյ անէծքը պիտի թափի քու եւ անասուններուդ վրայ»:

Այս խօսքերը մոգական ազդեցութիւն գործեցին: 1946ի Ազգ. Ժողովի ընտրութիւններուն, Մեսալիի հետեւորդները չահեցան քուէներու մէկ երրորդը: Իսկ նոյն տարուան Ալժերիոյ քաղաքապետական ընտրութեանց, բնիկներուն յատկացուած բոլոր աթոռները գրաւեցին Մեսալիի թեկնածուները :

Մեսալի Հաճ «բնակութեան արգելք»ի դատապարտուած է, եւ իրաւունք չունի հաստատուելու Ալժերիոյ գլխաւոր քաղաքներուն եւ ֆրանսական կարգ մը նահանգներու մէջ :

Մեսալի կը նմանի մոգի մը, մարգարէի մը, հրաշագործի մը: Ապպասի մօտ կը հանդիպիք իրեն նման ուրիշ քաղքենիներու,— բժիշկ, փաստաբան եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողներ : Մեսալիի շուրջը կը դեգերին Ալժերիացիներ, մարդեր որոնք մէկ սանթիմ չունին :

Կրօնքը երկրորդ կամ երրորդ աստիճանի դեր մը կը կատարէ Ապպասի մօտ: Մեսալի Հաճի մօտ, ընդհակառակն, կրօնքը եւ քաղաքականութիւնը անբաժանելի են, բայց իսլամը նպատակ մը ըլլալէ աւելի միջոց է:

Թ.Ա.Թ.

Դպրոցասէրի Յոբելեանը

Կիրակի օր Mutualitéի մեծ սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ, տօնելու համար 75ամեակը կանացի հին կազմակերպութեան մը որ իր ժամանակակից միութիւններէն միակ դիմացողը եղաւ հայ ժողովուրդին գլխուն պայթած փոթորիկէն վերջ: Ճիշդ է որ Դպրոցասէրը փոխած էր իր ծրագիրը եւ այլեւս պէտք չունէր վարժուհիներ պատրաստելու, երբ Ազգանուէրը այլեւս «գաւառ» չունէր դպրոցներ բանալու համար, ինչպէս իր միւս ընկերը՝ Միացեալը:

Նախ երկրէ երկիր իբրեւ որբերու ապաստանարան եւ չորս տարիէ ի վեր իբրեւ աղջկանց երկրորդական վարժարան, Դպրոցասէրը այժմ միանգամ ընդ միշտ թօթափելով «որբանոցի» հոգեբանութիւնը, պէտք է ձգտի հայկական ոգիով ու հայերէնի քաղցրահնչուն պաշարովը բեռնաւորուած մայրեր պատրաստէ գաղթաշխարհին համար, օտար արեւէն շլացած մեր ընտանիքներէն ներս մտցնելով Հայուն պարծանքը՝ անոր աւանդութիւնները եւ հարազատ բարքերը:

Յոբելենական յանձնախումբին նախագահը, Պ. Վ. Ֆրէնկեան բանալով հանդէսը, շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, Ռէնսիի քաղաքապետին Պ. Մ. Բօլսոնի որ խնամակալ հօր մը պէս միշտ աջակցած է Դպրոցասէրին, անոր ամէնէն նեղ օրերուն եւ Վիլմոպլի քաղաքապետին Պ. Շայիոյի որ նոյնպէս հոգատար բարեկամ մըն էր վարժարանին: Ու անմիջապէս խօսքը տուաւ Պ. Պալըքճեանի, (Ներկայացուցիչ Բարեգործականի տեղական մասնաժողովին) որ գրաւոր բանախօսութեամբ մը ներկայացուց իրենց Միութեան կապը եւ բերած նիւթական լայն աջակցութիւնը Դպրոցասէրին:

Իրեն յաջորդեց Բարեգործականի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, Տիկին Յովսէփեան, որ կարդաց երկար ուղերձ մը, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ յոբելեանը Դպրոցասէրէն առաջ նուիրած է Հ. Բ. Ը. Մ. փառաբանութեան:

Փարիզի հոգեւոր հովիւը, Սերովբէ Վ. Մանուկեան պատշաճ շնորհաւորութիւններով ու մաղթանքներով ողջունեց հին ու նոր ժրաջան Հայուհիներու այն շքախումբը որ հիմը դրաւ Դըպրոցասէրին եւ անվհատ շարունակեց մինչեւ այսօր: Պ. Տիրան Ստեփանեան կարդաց ֆրանսերէն ամփոփ տեղեկագիր մը վարժարանին գործունէութեան վերջին տարիներու մասին, շեշտելով Ֆրանսայի ջերմ հոգածութիւնը հայ գաղթականներուն եւ Դպրոցասէրի հանդէպ, սկսած 1924էն, երբ հաստատութիւնը փոխադրուեցաւ Մարսէյլ, որբուհիներու խումբով մը: Պ. Յ. Պօղոսեան շատ երկար ճառ մը հրամցուց հանդիսականներուն, սկըսելով Գարեգին պատրիարքի կոնդակէն, անցնելով Միութեան երեք հիմնադիր օրիորդներուն, (Թագուհի Պայթազար, Արմաւենի Մինասեան եւ Սիմոնեան) կենսագրականէն, մինչեւ Ամերիկայի առաջին հանգանակութիւնը 30000 տոլար (տիկին Պօյաճեանի եւ Խոճասարեանի միջոցաւ), հասնելով մինչեւ Ռէնսի, ուր կը գտնուի վարժարանը:

Ռէնսիի Պ. քաղաքապետը եւս պատմեց 1914էն սկսած իր շփումը հայ ժողովուրդին հետ,

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ, (Ցառաջ).— Նախորդ գրութեամբ պարզած էինք մեր գաղութի անկերպարան վիճակը, բացատրելով թէ անտարբերութիւնը կրնայ թիւրիմացութեան մատնել տեղական իշխանութիւնը:

Մեր թղթակցութիւնը (19 Ապրիլ) լոյս չտեսած, Նախորդ վարչութեան նախագահ Պ. Գ. Սինապեան իր պաշտօնակիցները ժողովի կը հրաւիրէ (17 Ապրիլ), յայտնելու համար տեղական իշխանութեանց կողմէ իրեն ուղղուած դիտողութիւնները.— Երեք ամիս լրացաւ դեռ չիմացանք ձեր ազգ. միութեան կազմը, եթէ այսպէս շարունակէք, պիտի ստիպուինք լուծուած յայտարարել:

Ներելի՞ էր իր բախտին ձգել 27 տարուան գաղութ մը: Պ. Սինապեան, հակառակ իր անձնական գործերուն, քանի մը շրջան ծառայեց եւ այս տարի կ'ուզէր իր տեղը տալ ուրիշի մը: Դժբախտաբար կարելի չեղաւ յաջորդ մը գտնել: Մեր գաղութը ունի բաւական թիւով հայրենասէր եւ ազնիւ Հայեր որոնք թէ մեր եւ թէ տեղական իշխանութեան վստահութիւնը կը վայելեն, բայց զանազան պատճառներ ցուցնելով կը մերժեն, կան ալ որ թեկնածու կը ներկայանան, տարբեր դիրքեր գրաւելու համար, ազգային միութեան անուան տակ: Այդպիսիները ոչ այսօր եւ ոչ ալ վաղը տեղ պիտի ունենան ազգ. իշխանութեան մէջ:

Վերջին պահուն, հակառակ Նախորդ մարմինի տուած հաւաքական հրաժարականին, անդամները, գլխաւորութեամբ Պ. Սինապեանի յանձն առին շարունակել իրենց պաշտօնը, բացի երեքէն որոնց տեղը նորեր առնուեցան: Ուրեմն այսօր ուրախութեամբ կը յայտնենք որ Վալանսը կը մընայ նոյն բարձրութեան վրայ: Այս յաջողութիւնը առաւելաբար կը պարտինք Գ. Սինապեանի (Նախագահ) եւ Յ. Կարապետեանի (քարտուղար):

Պէտք ուզէինք որ բոլոր գաղութները ըլլան անկեղծ եւ համերաշխ, չընեն անպէտ բաներ որ կը հակասեն հիւրընկալ ժողովուրդի շահերուն եւ գնահատեն անոնց հոգածութիւնը:

Դժբախտաբար ամէն շրջանի մէջ ալ կը գտնուին ափ մը խառնակիչներ որոնք չարաչար կը գործածեն ժողովուրդին վստահութիւնը եւ մութ խաղեր կը սարքեն զանազան դիմակներու տակ անոնց հետեւանքները մտածելու: Ժամանակն է որ սթափին:

ՆԱԹԱ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 5ին օտար հողին յանձնեցինք մեր հայրենակից հին յեղափոխական Պ. Եղնիկ Ցարութիւնեանը: Ծնած էր Տարօն Տուրուբերանի Խնուս գաւառի Խարաքէօփրիւ գիւղը:

Եղնիկ երիտասարդ տարիքին կը նուիրուի յեղափոխական գործին, Շապուհի, Տիգրանի, Մելիքի եւ Փիլոսի հետ կը մասնակցի հայ թաթարական կռիւներուն, հայ կամաւորական գունդերուն մէջ կը վարէ պատասխանատու պաշտօններ եւ իրեն յանձնուած գործերը կը կատարէ անձնուիրաբար մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը:

Հիւանդանոցին մէջ իր հոգին աւանդած ատեն, հոն էր մեր հայրենակիցներէն Պ. Ռուս Ծաղոյեան, որ լաւ հոգ տարած էր իրեն: Վերջին պահուն կը կանչէ իր ընկերները,— «Շապուհ, Տիգրան, Փիլոս եւն.: Փրկեցէք զիս, եկած են, կը տանին զիս»:

1930էն ի վեր հաստատուած էր Մարսիլիոյ արուարձաններէն Մէն Լու: Սիրած եւ յարգուած էր բոլոր ընկերներէն, բարեկամներէն եւ հայրենակիցներէն: Թաղումին ներկայ էին իր ընկերներն ու հայրենակիցները: Դամբանական խօսեցաւ հայրենակից Քերովբէ Կարապետեան, ներբողելով հանգուցեալին հայրենասիրութիւնը:

Այս առթիւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ տէր եւ տիկին Մանուկ Ցարութիւնեանի, Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեանի եւ բոլոր պարագաներուն:

Կը յուսանք որ Տէր Եղիշէ Մխիթարեան եւ տէր Սուրէն Բարախեան հայրերը առանձին գրքոյկով մը պիտի հրատարակեն հանգուցեալի յուշերը:

Տ. Ս. Հայր. Միութիւն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 30րդ տարի թիւ 4 (1952 Ապրիլ), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart Street, Boston, 16, Mass. (U. S. A.):

սարսափի այդ օրերէն, երբ կին եւ մանուկ, հիւանդներ ու ծերունիներ Միջերկրականի ափերէն նոյնիսկ ծովէն հաւաքելով, տարած տեղաւորած էին Փօրթ-Սայիտ «Տիւփլէքս» յածանաւով: Ու այժմ նոյն բարեկամութեամբ, նոյն սիրով կապուած հայ ժողովուրդին իր գուրգուրանքը չի զլանար այս հինաւուրց հաստատութեան պատսպարեալներուն:

Օր. Փիրփիրեան կարդաց Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան խօսքը, որ վերջացաւ շարք մը շնորհակալութիւններով,— ուղղուած բոլոր անոնց — հանրային հաստատութիւններ, մամուլ, անհատ բարերարներ ու բազմաթիւ նուիրատուներ, որոնք վառ պահեցին Միութեան գործը, աջակցելով խնամակալ մարմինին, ներքին տեսչութեան ու անոր անխոնջ վարիչին՝ Տիկին Մուրատ Պօյաճեանի:

Տօնակատարութեան Բ. մասը, գեղարուեստական բաժինը, նոյնքան երկար էր: Երգչախումբն ու նուագախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պատմագրեանի քանի մը երգերէ վերջ ներկայացուեցաւ «Հէքեաթ»ը, թատերախաղ մը (երկու արար) որ իր պարերով, խմբական երգերով ու մեներգներով, գոյնզգոյն ծաղիկներով զարդարուած զգեստներով հաճելի նորութիւն մըն էր մեր բեմերուն համար:

Դպրոցին կեանքէն քաշուած շարժանկար մը փակեց հանդէսը ժամը 7.30ին, իսկ Պ.Ա. Զաքըրեան կարդալով քանի մը նուիրատուներու անունները (հազիւ 5—6 հոգի, համագումար մօտ 400.000 ֆր.), հրաւիրեց ժողովուրդը առատաձեռն ըլլալ, վարժարանին պակասները լրացնելու համար: Հաստատութիւնը այլեւս որբանոց մը չէ, վճարովի են բոլոր աշակերտուհիները: Բայց նորոգութեան կը կարօտին մասնաւորաբար քանի մը երկրորդական շէնքեր:

ԹՐ.Փ5)եմիը ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Ծծուն թուղթը առի, ըսաւ, մէկու մը միջոցաւ ձեզի կը ղրկեմ:

— Ապրիս, աղջիկս, իսկ գի՞րքը:

Նոր գործածուած գիրք մըն ալ չգտայ: Բոլորն ալ իրենց տեղերը կը գտնուին:

— Շատ գէշ, ըսաւ Փօնթիւ՝ ցաւագին շեշտով մը:

Միայն ուրիշ բան մը ուշադրութիւնս գրաւեց: «Թայմզ» թերթին վերջին թիւերը իրար անցած վիճակով սեղանին վրայ ձգուած էին, իսկ ամէնէն վրան կը գտնուէր անցեալ երեքշաբթիի թիւը:

— Լաւ, լաւ, շնորհակալ եմ:

Փօնթիւի խնկոյն մեզի հրամայեց գտնել այդ լրագիրը: Ստիպուած էի խմբագրատուն երթալ: Վերադարձիս Փօնթիւ յափշտակեց թերթը եւ սկսաւ էջերը դարձնել: Գ. էջին մէջ հրատարակուած էր լեհ աշխատաւորական միութիւններուն ցանկը:

Բարեբախտաբար Մէյըրն ալ մեր մօտ կը գտնուէր:

— Երէկ երեքշաբթի էր, ըսի, Վարշաւայի ռատիօն երէկ հրատարակեց միութիւններու ցանկը: Այդ կերպով Միլըր հասկցաւ թէ երեքշաբթին էր որոշեալ օրը: Ցետոյ փնտռեց եւ գտաւ անցեալ երեքշաբթիի թիւը: Ցայտնի է թէ «Թայմզ» թերթը մէկ շաբաթէն Պերլին կը հասնէր: Ուրեմն նշանախօսքը պէտք էր փնտռել այդ օրուան թերթին մէջ:

Մէյըրն խանդավառուած էր. ուրեմն մէկ հաւանականութիւն կը մնայ ըսաւ. խօսնակին կարդացած թիւերը հաւանաբար ցոյց կուտան այն էջը եւ այն սիւնակը ուր հրատարակուած է նշանախօսքը: Օրինակ 32 թիւը կը նշանակէ 3րդ էջ, 2րդ սիւնակ:

Երրորդ էջի Բ. սիւնակին առաջին բառը «կարեւոր» էր:

— Գտանք, գոչեց Մէյըրն, «կարեւոր» բառն է նշանախօսքը:

Մէյըրն նշանախօսքը գրեց թուղթի մը վրայ եւ Վարշաւայի ռատիոյի խօսնակին յայտարարած թիւերը շարեց անոր տակը եւ երեւան ելաւ հետեւեալ հրահանգը.—

«Եօթնին հանդիպում հինգշաբթի Կ. Գ. ներպաստաւոր օդ»:

— Հանճար մըն էք Մէյըրն, գոչեց Փօնթիւ, նոյնիսկ ես չէի կրնար երեւան հանել այս հրահանգը: Ուրեմն Միլըր հինգշաբթի հանդիպում մը պիտի ունենայ մէկու մը հետ: «Կ. Գ.» կը նըշանակէ կէս գիշերին եթէ օդը նպաստաւոր ըլլայ: Միայն մէկ բան կը մնայ անորոշ, «եօթնին» ի՞նչ ըսել է: Տեղի մը անո՞ւնն է. իրենց հաւաքատեղի՞ն է: Ցայտնի է այդ գիշերը օդանաւով կամ ծովու ճամբով պիտի գայ լրտեսներու պետը:

— Դպրոց գացած ատենս ոտանաւոր մը սորված էի, ըսի այսպէս կը սկսէր. «Եօթը հոգի ենք մենք ...»

— Մանկական ոտանաւորները զիս չեն շահագրգռեր, ըսաւ Փօնթիւ, ես կ'ուզեմ գիտնալ թէ ի՞նչ է եօթը: Սակայն այնպէս կ'երեւի թէ մինչեւ հինգշաբթի պէտք է սպասեմ ...

Հինգշաբթի օրը ելեկտրականացած մթնոլորտ մը կը տիրէր: Փօնթիւ ինքզինքը կը նմանցընէր «տաք կղմինտրներու վրայ քալող կատուի մը»: Մարշըլ այդ գիշերուան համար մեզի տրամադրած էր վեց գաղտնի ոստիկաններ: Պէտք էր մեծ զգուշութեամբ շարժիլ: Միլըրի փոքր մէկ կասկածը կրնար տակնուվրայ ընել մեր ծրագիրները: Գաղափար չունէինք թէ ո՞ւր էր իրենց ժամադրութեան վայրը: Հարաւ, հիւսիս, արեւե՞լք թէ արեւմուտք:

Այդ օրը արագընթաց ինքնաշարժեր կեցած էին Փէլըրթայն պանդոկին դրան առջեւ, եւ պարզ անցորդներու նմանող անձեր կը պտտէին, պանդոկը դիտելով: Այդ ճամբուն ամենօրեայ անցորդները պիտի նկատէին թէ անկիւնի լրագրավաճառը այդ օրը հոն չէր եւ ուրիշ մը թերթ կը ծախէր անոր տեղը: Գալով մեզի, դրասենեակ մը վարձած էինք պանդոկին դիմացը: Ժամը 6ին Օնօրին մեր մօտ եկաւ:

— Վստա՞հ էք հանդիպումը այսօր տեղի պիտի ունենայ, հարցուց:

— Ինչո՞ւ կը հարցնէք:

— Որովհետեւ Միլըր ոչ ոքի հեռաձայնեց եւ յուզումի ոչ մէկ նշան ցոյց տուաւ ամբողջ օրը: Ընդհակառակն շատ լաւ տրամադրուած էր. կը սուլէր եւ նոյնիսկ մեղմ ձայնով կ'երգէր:

(Տար.)

Գերմանական քննուէր

Արտաքին նախարարը, Պ. Շուման, առջի օր մանրամասնօրէն պարզեց միջազգային կացութիւնը, Ելիզէի պալատին մէջ, մասնաւորապէս ծանրանալով գերմանական հարցին վրայ: Ըսաւ թէ Ֆրանսան հակառակ չէ ամերիկեան ծրագրին եւ միշտ ելք մը փնտռած է, Չորսերու ժողով մը գումարելու համար: Բայց նախ կարեւոր է ճշդել ազատ ընտրութիւններէ բխած գերման կառավարութեան մը իրաւունքները եւ պարտականութիւնները Դաշնակիցներուն հանդէպ: Մոսկուայի ծանուցագիրը լուռ է այս մասին: Պ. Շուման կը յուսայ թէ շուտով կարելի պիտի ըլլայ Խ. Միութեան յանձնել Դաշնակիցներուն պատասխանը:

Գերմանիոյ հաշտութեան առժամեայ դաշնագրի մասին ալ խօսելով, նախարարը բացատրեց թէ իրենց նպատակն է Գերմանիան հանել «անպայման անձնատուութեան վիճակէն», ուր կը գտնուի եօթը տարիէ ի վեր: Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին եւրոպական բանակի մասին: Երբ Մեծերը ելք մը կը փնտռեն, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին, սպասելով Խ. Միութեան պատասխանին:

X Գերմանիոյ անձնատուութեան 7րդ տարեդարձին առթիւ, երէկ հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարուեցան Փարիզի մէջ: Նախկին ռազմիկներու նախարարը ութ ջահեր վառեց այս առթիւ, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ: Ջահերը յետոյ փոխադրուեցան ութ պատմական վայրեր: Հանրապետութեան նախագահն ալ ներկայ էր արարողութեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ թագաւորը կէս առ կէս բաժին պահանջեց քարիւղի ամերիկեան ընկերութենէն (տարեկան 27.500.000 տոլար աւելի): Եթէ ընդունին, իր երկիրը 150 միլիոն տոլար աւելի պիտի շահի քարիւղի շահագործումէն:

17 ՈՉ - ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ երկիրներու լրագրողներու համագումարը համաշխարհային միութիւն մը ստեղծեց Պրիւքսէլի մէջ: Ժողովին ներկայ էին 57 պատգամաւորներ: Գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ պաշտպանել մամուլի ազատութիւնը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Նազաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Սէնթ Մարկրիտի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ յաւէտ անմոռանալի իրենց մօր, ողբացեալ Այրի Տիկին Հայկանուշ Նազաշեանի (ծնեալ Քէշմէեան) մահուան քառասնօրեայ յիշատակին: Հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ եւ Սրբուհի Տիւյմէճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) իրենց ծնողքին Գրիգոր եւ Հեղինէ Նորսոյեանի, իրենց հօրեղբօր Ստեփան եւ Սողիկ Նորսոյեաններու, ինչպէս եւ Անդրէասեան ընտանիքի (Հայնեցի) յիշատակին, նահատակուած 1915ին:

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ (Վիէն).— Ողբացեալ Յովակիմ Աբրահամեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, նախաձեռնութեամբ Աբրահամեան եղբայրներու, քրոջը եւ ընտանեկան պարագաներուն: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Թադէոս եւ Բերուզ Այվազեան, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Թորգոմ եւ Մարիամ Պզտիկեան, եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօրը, մօրաքրոջ, եւ քեռկինին, ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՌԵԲԵԿԱ ԱՅՎԱԶԵԱՆի (ծնեալ Այտընեան), եւ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՆՆԻԿ ԱՅՏԸՆԵԱՆի (ծնեալ Դագէսեան) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, հոգեհանգիստ պիտի մատուցուի, այս կիրակի, 11 Մայիս, առաւօտեան ժամը 10ին, 69 Rue Louis Blanc, Լիոնի Հայոց եկեղեցին: Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Վարդանեան եւ զաւակները, քոյրերը Արմենուհի, Լեւոնիքա եւ Պերճուհի կը ծանոցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

X

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կը խօսի Տոքթ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ, նիւթ՝ Դանիէլ Վարուժան: Արտասանութիւններ: Մուտքը ազատ է:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր մարմիններու: 10 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ, 28, rue Serpente, métro St. Michel կամ Odéon:

Կը նախագահէ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Տիկ. ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

Խօսք կ'առնեն քոյր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքի եւ շրջաններու 7 քոյր մասնաճիւղերու:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, dans Les Salles Mazenod:

Պատուոյ նախագահութեամբ Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆի: Բացման խօսք՝ Ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ: Բանախօս՝ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ կէս գիշեր, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը: Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 100 ֆրանք: Ճոխ պիւֆէ:

Ցորեկնական հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առթիւ:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon:

Հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի, Սերովբէ Վ. Մանուկեանի, եւ նախագահութեամբ Ակադեմական Տոքթ. Թրէմօլիէրի:

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (Նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (Նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քարեան:

Կը մասնակցին՝ Ժան Պուաքէլ, Գոմէտի Ֆրանսէզէն, Հայկանուշ Թորոսեան, Ռոէթ լը Տանթիւ, (տաւիղի վրայ), Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Մանուկ Բարիկեան (ջութակ՝ սոլիստ Լոնտոնի Orchestre Philharmoniqueէն Ժաք Տալ, Քարքանթիէ (էքիզեան), Ալիս Պօյաճեան, ընկերակցութեամբ Հայկական պարի նորակազմ խումբի, Հրաչ Պէրպէրեան, ջութակ, եւ Փարիզի Հայ Ուս. Տան երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Գէորգ Եանըպէկեանի:

ՔԱՌԱՍՆԱՑ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Փարիզի Նորընտիր առաջնորդ ԳԵՐ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Կը խնդրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակայքի հասարակութենէն ներկայ գտնուիլ քառաձայն Ս. պատարագի արարողութեան որ տեղի պիտի ունենայ ժամը 10ին:

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération:

Գեղարուեստական բաժին.— Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար Ֆիլիփ Ազազարեանի: Հայկական պարեր Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարախումբին կողմէ, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր:

Ճոխ պիւֆէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Café de la Mairieի վերնայարկը, Place St. Sulpice, métro St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ - Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացը, Café du Départ սրճարանը:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Մայիս 12ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Régent: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Café de l'Espérance, Gare du Nord: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախմբերդ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընթերցում շրջաբերականներու, դաշտահանդէս եւն.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Յունիս 15ին, Ecouenի անտառին մէջ:

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ տը Թրէվիզ, այս շաբաթ ժամը ճիշդ 5ին: Նիւթ՝ Ե. դարու մեր գրականութեան մեծ վարպետները (շար. եւ վերջ):

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի:

Կը ներկայացուի Ս. Պարթեւեանի ողբերգութիւնը՝ «ՋԱՅՆՆ ՀՆՉԵՑ» (4 արար եւ 2 պատ.):

Այս կիրակի ժամը 15ին Սընոն, ընկերվարականներու սրահը: Քաջալերեցէք նոր սերունդը:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Salle Galmanի մէջ, Place de la Gare:

Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի
« ՉԱԽԱԼԸ »ն

Գեղարուեստական բաժին: Նուագախումբ Վարդեւանեան: **En attraction: Trio Arpège :**

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Թէմինեան եւ Խաչատուրեան ընտանիքները հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօյի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Ղազարոս Զարրհանէլեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 10 MAI 1952 Շաբաթ 10 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6759-Նոր շրջան թիւ 2170

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԻ ԲԱՒԵՐ ԱՀԱԶԱՆԳ ՀՆՉԵՑՆԵԼ

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին, ահազանգ մը կը հնչէ Եւրոպայէն Ամերիկա :

— Նոր սերունդը պիտի կորսնցնենք, եթէ այսպէս շարունակուի ...

Բոլորն ալ կ՚ըմբռնեն վտանգին խորութիւնը: Զափազանցներուն հետ, կան յոռետեսները որոնք ամէն բան սեւ կը տեսնեն:

— « Քանի մը տարի ետք, հայերէն գիրք եւ թերթ կարդացող ալ պիտի չգտնենք» :

Դաս մը ուսումնականներ ալ իրենց ամբողջ յոյսը դրած են Հայ. Եկեղեցւոյ վրայ: Իբրեւ ներշնչարան եւ միութեան գիծ :

Այս տեսակէտը կ՚արծարծուի մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր մեծագումար հանգանակութիւններ կը կատարուին, նոր եկեղեցիներ շինելու կամ գնելու համար :

Շարժումին գլուխը անցած են երիտասարդ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ, որոնք մայրենի լեզուէն ալ վեր կը դասեն ծիսակատարութիւնը :

Եւ գաղութը, որ չէ կրցեր մէկ միջնակարգ վարժարան հաստատել վաթսուն տարուան մէջ, պատկառելի գումարներ կը տրամադրէ այժմ, զարկ տալու համար եկեղեցաշինութեան :

Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, 2—300 միլիոն ֆրանք հաւաքած են վերջին տարիներու ընթացքին: Եւ դեռ կը շարունակեն հաւաքել, մասնաւորապէս Նիւ Եորքի մէջ:

Մէկ խօսքով, կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծուած է, որ կրնայ վարակել նաեւ ուրիշ գաղութներ :

Մենք ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ հաւատացեալները իրենք փրկուէին «հանդերձ ընտանեօք», այս բարեպաշտական շինարարութեան շնորհիւ:

Դժբախտաբար իրականութիւնը ուրիշ բան կ՚ըսէ :

Ամէնէն առաջ հաւատացեալները իրենք են որ ժամուն փողոցէն անգամ չեն անցնիր: Կամ շատշատ իրենք միայն կ՚երեւան հանդիսաւոր տօներու առթիւ :

Իսկ զաւակնե՞րը: Հայու թոռներն ու անմիջական ազգականներուն զաւակնե՞րը :

— Անոնք թատրոն կամ սինեմա գացած են : Հայերէն չեն գիտեր որ բան մը հասկնան արարողութիւններէն...

Առ նուազն 25.000 ժողովուրդ ունինք Փարիզի մէջ, չորս - հինգ եկեղեցիներով :

Բարեհաճեցէք այցելել կիրակի օր մը: Համագումար 250 հոգի անգամ պիտի չգտնէք, այդ աղօթատեղիներուն մէջ :

Թող ըլլայ հինգ հարիւր: Կրնա՞ք յիսուն հոգի գտնել, իբրեւ ներկայացուցիչները այն երիտասարդութեան զոր փրկել կ՚ուզենք ...

Աւելի մխիթարական պատկեր մը չեն ներկայացներ միւս հայաշատ կեդրոնները,— Լիոն, Մարսէյլ, Վալանս կամ Նիս: Նաեւ Լոնտոնը:

Մինչդեռ անդին, Սուրիա - Միջագետքի սահմանագլուխին վրայ, Գամըշլըի մէջ, հազարաւոր իրական հաւատացեալներ բարերար մը կը փնտռեն, քանդուած եկեղեցին վերաշինելու համար:

(Ճէզիրէի առաջն. փոխանորդը կտակի մը լուրը կարդացած ըլլալով «Յառաջ»ի մէջ, կը խնդրէ յիշեցնել ողբացեալ Տիկին Նուարդ Մըսրեանի ժառանգորդներուն ...):

Մեր մտքէն չանցնիր վիրաւորել ոեւէ անհատի կամ համայնքի բարեպաշտական զգացումները :

Բայց, մեր պարտքն է պարզել անողոք իրականութիւնը, որպէսզի մարդիկ բաց աչքերով գործեն, երբ ձեռնարկ մը կը փորձեն, յանուն սերունդի փրկութեան :

Ի՞նչ օգուտ ահազանգ հնչեցնել տարին տասներկու ամիս, եթէ միտք չունիս հիմնական դարմանի մասին մտածելու:

Արդէն սերունդ մը նետած ենք դէպի համայնակուլ ձուլարանը ,— եւ դեռ չենք ըմբռներ օրուան պահանջները:

Զափազանց երկար տեւեցին խարխափումները :

Եթէ չսթափինք, ոչ թէ սերունդ փրկած, այլ հոգեհանգիստ կատարած պիտի ըլլանք: Այստեղ եւ ամէն տեղ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶՐՈՅՑ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Հիմա գո՞հ էք ձեր թղթակից - աշխատակիցներէն : Քանի մը անգամ գանգատներ յայտնած եւ կարգ մը բաներ խնդրած էիք իրենցմէ ...

— Ընդհանուր առմամբ գոհ ենք եւ շատ շնորհակալ՝ որ ազգասիրաբար մեզի կ՚օժանդակեն: Բայց կան քանի մը «չարաճճիներ», որոնք խօսք մտիկ չեն ըներ եւ իրենց գիտցածէն չեն շեղիր ...

— Ի՞նչ յանցանքներով կ՚ամբաստանէք զիրենք :

— Օրինակի համար, հանդէս մը տեղի կ՚ունենայ այսինչ քաղաքին մէջ՝ ամսուն 1ին: Նկարագրութիւնը մեզի կը հասնի յաջորդ ամսուն վերջը՝ ամէնէն կանուխը: Հրատարակես, ընթերցողները վրադ կը խնդան, չհրատարակես՝ թղթակիցն ու իր շուրջինները կը վշտանան —«Եղբայր, երկան - բարակ գրեր էի, ինչո՞ւ չէք հրատարակեր: Հազար անգամ խնդրէ որ այդ տեսակ նիւթեր օրը օրին, ժամը ժամին հասցնեն: Ականջ չեն կախեր :

— Այդ ցաւը բոլոր թերթերն ալ ունին կարծեմ: Ուրիշ ի՞նչ մեղքեր կան ...

— Խնդրած էինք որ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրեն եւ մելանով գրեն: Մտիկ չեն ըներ: Թուղթի երկու էջերն ալ կը լեցնեն՝ ճանճի տոտիկ գիրերով... Կը պատահի որ գրաշարը թուղթը դարձնելու մոռնայ եւ... մնացածը կը նայ երեւակայել ...

— Այո, իմ գլխուս այդ տեսակ փորձանք մը եկաւ: Ոտանաւորիս եօթանասուն տուներէն միայն քանը տպած էին: Ցանցաւորը ես էի: Ուրի՞շ, ուրի՞շ ...

— Սակաւախօս աշխատակիցներ ունինք, որոնց համար մեր թերթին վարչութիւնը պատուանշաններ չինել կուտայ, կարծեմ... Բայց ունինք նաեւ շատ մը բարեմիտ թղթակիցներ, որոնք՝ կարեւորը անկարեւորէն զատելու ճիգ չեն ըներ ու կ՚երկնցնեն ...

— Կը բաւէ, կը բաւէ... Աստուած ձեզի համբերութիւն տայ... Պարապ տեղը չէ որ մեր խմբագիրները ջղային տագնապներ կ՚ունենան, երբեմն... եւ թթու - կծու բառեր կ՚արտասանեն ...

— Շատ մի տեսնէք մեր սրտնեղութիւնը ... Առանց այդ երկնապարգեւ համբերութեան ալ հայերէն թերթ չի հրատարակուիր չիտակը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԵՐԲ ԳԷՈՐԳ Զ. ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԳՏՆՈՒԷՐ

Ինչպէս կը յիշուի, Գէորգ Զ. կաթողիկոսը Մոսկուա հրաւիրուած էր 1951 Նոյեմբերին, ներկայ ըլլալու համար « Խաղաղութեան Կողմնակիցներու Գ. Կոնֆերանս»ին, որուն կը մասնակցէին 1137 պատգամաւորներ, 46 ազգերէ: Այս առթիւ ճառ մըն ալ խօսեցաւ :

« Ցուսաբեր » կը գրէ այս ճամբորդութեան առթիւ (3 մայիս).

— Առ ի տեղեկութիւն յայտնենք, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ականջը կը բորբոքի Մոսկուայի մէջ. զինք դարմանելու համար հիւանդանոց կը դնեն, ուր կը մնայ 24 օր եւ լրիւ կ՚ապաքինի: 13 ականաւոր մասնագէտ բժշկապետներ ընդհանուր քննութեան ենթարկած են կաթողիկոսի առողջական վիճակը ու «հիացումով վկայած, որ Վեհը ընդհանրապէս ոչ մի հիւանդութեամբ չի տառապում եւ 40 տարեկան առողջ մարդու սիրտ ու թոքեր ունի»:

Գէորգ Զ. , ինչպէս յայտնի է, ծնած է 1868ին (իսկ Անթիլիասի կաթողիկոսը՝ Գարեգին Ա.՝ ծնած է 1867ին):

ԺԱՄԸ 800 ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ սուրալով, ֆրանսացի օդաչու մը անկարգելէն վար նետուեցաւ ռումբի մը պէս: Դժբախտաբար շատ ծանր վէրքեր ստացաւ եւ սրունքներէն մին երկար դարմանի կը կարօտի:

ԱԽՍՏՐԻՈՑ վարչապետը Լոնտոն գնաց, անգլ. խառնակ(?)արութեան հրաւէրով: Միջոցներ պիտի խորհին, հաշտութեան դաշնագրին կնքումը փութացնելու համար, քանի որ Մոսկուա ժխտական դիրք մը բռնած է :

Ազգ. փոխառութիւնը Մայիս 26ին

Երկար ուսումնասիրութիւններէ ետք, նախարարական խորհուրդը այսօր - վաղը պիտի վաւերացնէ ծրագրուած ազգ. փոխառութեան պայմանները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, փոխառութեան տոկոսը պիտի ըլլայ 3ուկէս %, պայմանաժամը՝ 60 տարի, ազատ՝ ամէն տուրքէ: Դրամագլուխը կախում պիտի ունենայ Նափոլէոնի ընթացքէն՝ ոսկիի ազատ շուկային մէջ: Ուրիշ խօսքով, դրամագլուխին արժէքը պիտի փոխուի համաձայն Նափոլէոնի սակին, բայց տոկոսը պիտի մնայ հաստատուն եւ պիտի վճարուի ֆրանքով, ինչ որ ալ ըլլան դրամագլուխի արժէքին ելեւէջները :

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ՝ որպէսզի ոսկի ունեցողները ստիպուին արձանագրուիլ իրենց ոսկին ծախելով կամ փոխառութեան դրասենեակները բերելով, ոսկին պիտի ընդունուի ազատ շուկայի օրուան գնով: Այն ատեն ոսկի ունեցողները ապահով պիտի ըլլան թէ Նափոլէոնը 4000 ֆր.էն պակաս պիտի չարժէ :

Ամէն պարագայի մէջ, դեռ նոր պիտի ճշդուին կարգ մը մանրամասնութիւններ :

Բուռն ցոյցեր Կիպրոսի համար

Անգլիացի մարաջախտ Մոնթկոմըրիի Աթէնք այցելութեան առթիւ, յիսուն հազար հոգի Օմոնիայի հրապարակը հաւաքուելով, բուռն ցոյցեր կատարեցին Անգլիոյ դէմ, Կիպրոսի վերադարձը պահանջելով :

Բազմահազար ամբոխը, ցուցատախտակներ ի ձեռին, անցաւ հրապարակէն, Աթէնքի արքեպիսկոպոսին կարգախօսները հնչեցնելով: Խանութները փակուած էին: Ուսանողները բախումներ ունեցան ոստիկանութեան հետ: Աւելորդ է ըսել թէ այս ցոյցերուն հետեւանքով դժուարին կացութեան մը կը մատնուին Անգլիոյ դիւանագիտական ձեռնարկները, ի նպաստ Միջերկրականի հրամատարութեան :

Զօր. Փլասթիրասի կառավարութիւնը նեղ կացութեան մը մատնուած է, որովհետեւ կղերը ժողովուրդին հետ է: Կառավարութիւնը կը մեղադրուի թէ խիստ հլու եւ թոյլատու վերաբերում ունի Լոնտոնի հանդէպ, բայց ան չի կրնար ոեւէ քայլ առնել, առանց դժգոհ ձգելու Դաշնակիցները :

Վերջին լուրերու համաձայն, քսան ուսանողներ վիրաւորուած են: Աթէնքի ամբողջ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած էր, իսկ անգլ. դեսպանատունը մասնաւոր պաշտպանութեան տակ առնուած էր:

Աթէնքի արքեպիսկոպոսը, Սփիրիտոն, որ ներշնչած էր այս ցոյցը, ազդարարեց թէ պէտք չէ արհամարհել Կիպրոսցիներու եւ Յոյներու զգացումները, «մինչեւ որ արիւնալի ապստամբութիւն մը պայթի»: Այս առթիւ դատապարտելով Յունաստանի յաջորդական կառավարութեանց զաղջ վերաբերումը այս հարցին առթիւ, մետրոպոլիտը «հելլենականութեան դէմ անարգանք » մը կը նկատէ Կիպրոսցիներու ինքնորոշման իրաւունքին ժխտումը Անգլիոյ կողմէ :

Կիպրոսի մէջ ալ ցոյցեր կատարուեցան նոյն օրը: Երկու հարիւր հոգի թափօր մը կազմեցին Ֆամակուսթայի մէջ, իրենց համակրանքը յայտնելով Աթէնքի ուսանողներուն :

Քորէացի գերիներ

ԳԵՐԻ ԿԸ ԲՌՆԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶՕՐԱՎԱՐԸ

Ճափոնի Քոժէ կղզին մեծ կայան մը ունի ուր արգելափակուած են հազարաւոր Քորէացի գերիներ (կարմիր):

Հինգշաբթի օր, գերիները գերի բռնեցին կայանին ամերիկացի հրամանատարը, զօր. Տատ, ուրիշ սպայի մը հետ, երկուքն ալ վար դնելով իբրեւ պատանդ:

Թերթերը կը գրեն թէ այս առեւանգումը տեղի ունեցած էր 36 ժամ առաջ, բայց լուրը գաղտնի կը պահուէր: Երկու սպաները ձերբակալուելով բանտ մը առաջնորդուեցան, երբ կը խօսէին կայանի դուռներէն մէկուն առջեւ. բայց երկրորդ սպան յաջողեցաւ փախչիլ: Իբր 3000 գերիներ այժմ դիրք բռնած են փշաթելերուն առջեւ: Զօրավարը գիր մը ուղղելով ամերիկեան հրամանատարութեան, կ՚ըսէ թէ ոեւէ վնաս չէ կրած:

Անցեալ Փետրուար 18ին արիւնալի խռովութիւններ ծագած էին այս կայանին մէջ: Այն ատեն հրամանատար նշանակուեցաւ զօր. Տատ, բայց դժգոհութիւնը կը շարունակուէր: Փետրուարի խռովութեանց ընթացքին, գերիները զինուած էին պողպատեայ ձողերով եւ բրիչներով : Այդ առթիւ սպաննուեցան 69 գերիներ եւ ամերի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ...

Երեւակայութիւնը կը սահմռկի երբ մեր մըտածումները կ'ուղղուին դէպի գրչի, մտքի հայ մշակները եւ ազգային հերոսները, որոնք, հայ ժողովուրդին ծառայելու անզուսպ տենչը իրենց սրտերուն մէջ՝ աշնան տերեւներու նման իրարու ետեւէ կ'իյնան անդարմանելի բացեր ձգելով :

Մանաւանդ սա քանի մը չարաշուք տարիներու ընթացքին յաջորդաբար մահուան գոյժեր՝ մէկը միւսէն անողոք ու խոցոտիչ: Մտաւորական թէ յեղափոխական զինուոր աննախընթաց պայքարի մը դժնդակ պայմաններուն մէջ կռուելէ, մաքառելէ, քաջօրէն զարնելէ ու զարնուելէ վերջ կ'իյնան օտար հողերու վրայ ծայրայեղ յուզումի, հոգեկան ալեկոծութեանց եւ հայրենիքի կարօտին բոցերուն մէջ ցոյց տալով մեզի փրկութեան ուղիղ ճամբան — ազգային երրորդութիւն մը՝ կամք, գրիչ, իսկ բռնութեան դէմ բռունցք:

Մտքի, հաւատքի եւ քաջութեան անմահ առաքեալներ, որոնցմէ մին էր Գ. Իփէկեան, որ 946—47ին Ֆրանսա գալով քաղաքէ քաղաք կը նետուէր կրակոտ բանախօսութիւններով, մեր երակներուն մէջ ներարկելու համար Դաշնակցութեան խորհուրդին եւ ազգային գիտակցութեան կայծերը, ջանալով արթնցնել մեր նոր գաղութը, որ համոզուի թէ ինչպէս անցեալին բացառիկ վճռականութեամբ մը Թրքական գազանութիւնները խորտակող այս մեծ կուսակցութիւնը, նոյնպէս ներկայիս այլասերման եւ ազատագրութեան համար մղուած պայքարին գլխաւոր վարիչը եւ անխորտակելի ուժն է, որու շնորհիւ հայ ժողովուրդը ուշ կամ կանուխ տիրանալով իր սեփական հողերուն պիտի շահի վերջին յաղթանակը :

Ան յաջողեցաւ խանդ, հաւատք ու եռանդ ներշնչել հազարաւոր Հայերու որոնք ջերմ գուրգուրանքով մը կը սիրէին ու կը յարգէին զինքը :

« Rue Colbert»ի մէջ ի յարգանս իրեն սարքուած թէյասեղանը արդէն անժխտելի ապացոյց մըն էր Մարսիլահայ գաղութին գնահատանքին: Բոլոր խօսքերը սրտառուչ արտայայտութեամբ մը ուղղուած էին իր ժողովրդավար սկզբունքներուն, անձնական ու մտային մեծ արժէքներուն :

1947ին արտասահման մեկնելէ առաջ, տքնաջան աշխատանքներէն յոգնած՝ կը փափաքէր գոնէ 15 օր առանձնանալ լեռնային հանդարտ շրջանի մը մէջ: Տէր եւ Տիկին Թիւթէլեանի խորհուրդով նախընտրած էր հանգստանալ ալպեան գիւղի մը մէջ, որ յարմարագոյն միջավայրն էր բնական գեղեցկութեամբ :

Այսպէս նոյն տարին, պայծառ առաւօտ մըն էր, բոցավառ արեւը հետզհետէ կը տարածուէր կանաչազարդ դաշտերուն եւ բլուրներուն վրայ երջանկութիւն եւ օրհնութիւն բուրելով ամէն կողմ: Յանկարծ անակնկալօրէն մեզի լուր տրուեցաւ թէ Տէր եւ Տիկին Իփէկեան քաղաքս հասած են: Անմիջապէս հեծելանիւով փութացի պանդոկ, ուր գեղազարդ պարտէզի մը քաղցրաբոյր ծաղիկներուն շուրջը բազկաթոռներու վրայ կը հանգչէին հիացումի ակնարկներ նետելով աջ ու ձախ: Ողբացեալ գրագէտը հեռուէն զիս տեսնելով անհամբեր ու խանդավառ կը փութար քովս : Քանի մը վայրկեան ուժգնօրէն սեղմելով ձեռքերս կը ստիպէր որ ախորժաբեր մը առնենք միասին:

Լեռնային հեշտաբոյր հրապոյրներէն գինովցած, անդադար բաժակներ պարպելով, հայրենի կարօտը իր շեշտերուն եւ խորաթափանց նայուածքին մէջ հոգեկան աղբիւր մըն էր, որ կը յորդէր բնութեան երկնային հրաշալիքներուն մէջ :

Երկու օր մնալէ ետք այդ շքեղ պանդոկը, փոխադրեցինք ծովէն 1300 մեթր բարձրութեամբ գեղատեսիլ հովիտի մը ծոցին մէջ, փոքր գիւղակ մը, որուն դիմացը՝ վտակի մը միւս կողմը կը գտնուէր Ֆր. Կապոյտ Խաչին օդափոխութեան կայանը :

Երջանիկ օրեր էին — պզտիկներուն խայտանքը, բնութեան կախարդիչ հմայնքը եւ թռչուններու անվերջ գեղգեղանքը մեծապէս ազդած էին Իփէկեանի վրայ, որ յաճախ իր դերդաստանութենէն ըմբոստացած կը պոռթկար՝ Մայր Հայաստանը երազելով: Ճաշի միջոցին ժամերով կը խօսէինք այլազան նիւթերու, բուսաբանութեանց եւ մանաւանդ մեղուներու մասին :

Յաճախ մեծ հետաքրքրութեամբ մը յափշտակուած կը հարցնէր թէ մեղուներու թագուհին տարին որքա՞ն հաւկիթ կ'ածէ — ծաղիկներու առատ շրջանին օրական 2 — 3000: = Ի՞նչ կ'ըսես, Լեռնական, արդեօք չե՞նք կրնար գտնել այդպէս բեղնաւոր թագուհի մըն ալ Հայաստանի համար, որուն բնակչութիւնը այնքան աճելու եւ բազմանալու պէտք ունի :

Հինգ տարի վերջը՝ այսօր Մայիս 1 լուսապայծառ արշալոյսին կրկին բարձրացած այդ ծառախիտ բլրակին վրայ, վշտագին խոկումներու մէջ, կը վերյիշեմ այդ երանելի օրերը, Գասպարին հոգեկան տառապանքը, որուն խորունկ ձայնը ուժգնօրէն կը խռովէ հոգիս: Անմոռանալի գրագէտ, այդ թռուցիկ երազներէն յուսախաբ ձեր հիւծած լեռնաշխարհին մէջ խնկաբոյր ծաղիկներով փունջեր կը պատրաստեմ այնքան հեռուներէն զարդարելու եւ օրհնելու համար ձեր գերեզմանը: Միւս անմահներուն նման լուսարձակ աստղ մըն ալ դուք կը ձգէք Հայուն մթագնած երկինքին վրայ ուրկէ արձակուած ամէն պատգամ մեր սրտերուն ու մտքերուն մէջ պիտի քանդակէ ազատ ապրելու ու մեռնելու վճռականութեան գաղափարը :

Յարգանք եւ պատիւ ձեր վաստակաւոր աշխատանքին ու սրտագին ցաւակցութիւններ այրի տիկին Իփէկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Հիւլէական ռումբին դէմ

Պատերազմի մը պարագային, անհրաժեշտութիւն մը դարձած է այլեւս ոչ միայն ճակատը պաշտպանել, այլ եւ կազմակերպել քաղաքացիներուն ապահովութիւնը: Ժողովուրդին տրուած առաջին հարուածին իսկ, զինուորական ճարտարարուեստը անգործութեան պիտի դատապարտուի :

Պէտք չէ անպայման կարծել թէ պատերազմը անխուսափելի է, բայց միւս կողմէ սխալ մը պիտի ըլլայ ըսել թէ «դեռ ժամանակ ունինք այդ մասին մտածելու»: Հիւլէական զէնքին դէմ, առաջին առթիւ Անգլիա պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առաւ, Քորէայի պատերազմէն ասդին: Պելժիա, Հոլանտա, Գերմանիա եւ Սքանտինաւեան երկիրները հետեւեցան Մեծն Բրիտանիոյ օրինակին: Միացեալ Նահանգներն ալ օրէնք մը քուէարկեցին 1950ին:

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ Ֆրանսա համեմատաբար ետ մնացած է այս ճակատին վրայ: Ներքին եւ առողջապահական նախարարները ծրագիրներ պատրաստած են, որոնց իրագործումը երկու տարուան կը կարօտի: Անկէ զատ, ոչ մէկ վարկ տրամադրուած է, որովհետեւ պատերազմական ելեւմտացոյցը շատ ծանրաբեռնուած է, ամբողջովին սահմանուած զինեալ բանակներու սպառազինման եւ մատակարարութեան :

Սակայն, երկիրը կռուելու վիճակին մէջ դնելու համար,անհրաժեշտ են շատ միլիոններ հրանիւթի եւ ուտելիքի մթերումէն մինչեւ մագնիսական ականներու ոչնչացումը :

1951ի ելեւմտացոյցին երկու միլիառը, իսկ այս տարուան ելեւմտացոյցին արձանագրած 5 միլիառը , ի հաշիւ տնտեսական զօրակոչի ուսումնասիրութեան, դեռ բաշխուած չեն:

Ներքին նախարարութեան ընդհ. քննիչ Փէլարոնի տեղեկագրին համաձայն, քաղաքացիներու պաշտպանութեան համար գործադրելի ծրագիրը կը նախատեսէ 60—70 միլիառ Ֆրանքի ծախք մը, երկու տարուան վրայ : Նոյնքան կը պահանջէ առողջապահական նախարարութիւնը :

Ներքին նախարարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ վերակազմել 1939ին հաստատուած կրաւորական պաշտպանութեան ցանցը, մաշած կամ քանդուած ահազանգերուն տեղ նորեր դնել, հսկողութեան «Ռատար»ներուն հետ հաղորդակցութիւն հաստատել, ժողովուրդին լուսաւորութիւնը ապահովել, մթերուած կազի դիմակները գործածելի վիճակի մէջ դնել եւ ի հարկին նոր տեսակ դիմակներ շինել: (800.000 երկու տարուան ընթացքին) :

1939ին շինուած պատսպարաններու հազիւ մէկ տասներորդը կարելի է գործածել, շուրջ մէկ միլիոն քաղաքացիի համար: Քսան միլիոն անձի ապաստան ճարելու համար, հարիւր միլիառի ծախք մը կը նախատեսուի: Կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել նախկին պատսպարանները, մառանները, փապուղիները եւ գետնուղիները , ամէնէն աւելի վտանգուած շրջաններուն մէջ, վեց միլիոն հոգիի համար:

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին մեծապէս բարելաւուած են հրդեհին դէմ պայքարելու միջոցները: Բոլոր շրջաններու հրշէջ խումբերը լաւ կազմակերպուած են: Բայց, պատերազմի մը պարագային, պէտք է եռապատկել, քառապատկել գրահապատ մեքենաները : Պէտք է շատցնել ջուրի կայանները, մթերանոցները, հրշէջ զօրանոցները եւն.:

Բոլոր այս միջոցները ձեռք առնուած են անոնց համար, որոնք հարկադրուած են գործել վտանգաւոր շրջաններու մէջ, իսկ մանուկները եւ ծերերը ի հարկին դուրս պիտի ղրկուին: Ասոր համար, մասնաւոր շրջաններ պիտի որոշուին , փոխադրական միջոցներ պիտի տրամադրուին :

Միւս կողմէ, որոշուած է դպրոցներ, հիւանդանոցներ չշինել զինուորական նշանակէտներու շուրջը, իսկ տուները այնպէս մը պիտի շինուին, որ կարենան տոկալ հրդեհին եւ փլուզման :

Գալով հիւլէական ռումբին, դեռ հաստատ ապացոյց մը չկայ թէ հին միջոցները անզօր կը մնան: Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի մէջ պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնուած ըլլային, զոհերուն թիւը զգալապէս պակաս պիտի ըլլար: Անշուշտ օդին յորձանքը կ'աւլէ խախուտ տուները, բայց սովորական պատսպարանները յաճախ ազդու պաշտպանութիւն մը կ'ընծայեն: Կը մնայ պայքար մղել այրուցքին եւ հրդեհին դէմ : Ճառագայթներու ներգործութիւնը ամէնէն խորհրդաւոր տարրը կը մնայ հիւլէական ռմբակոծման որ մահացու է կարճ ժամանակի ընթացքին: Կը բաւէ ճանչնալ եւ մեկուսացնել վարակուած մարմինը (ջուր, փոշի եւն.): Մեծ քանակութեամբ մասնաւոր գործիքներ պատրաստուած են Ֆրանսայի մէջ , որոնք կ'արձանագրեն վարակեալ մարմինները: Ասոնք պիտի բաժնուին օգնութեան խմբակներուն :

Վերջապէս, հիւլէական ռմբակոծութեան մեծագոյն փորձանքն է պայթումներուն պատճառած վնասներուն ծաւալը, որ օգնութեան խմբակներուն տարողութենէն վեր կը մնայ: Պէտք է մարել քաղաքին մէջ տարածուած անհամար հրդեհները, դուրս բերել թաղուած կամ այրած բազմաթիւ վիրաւորներ, խնամել զանոնք: Ասիկա առողջապահական սպասարկութեանց առջեւ դրուած ամէնէն հրատապ հարցն է :

Եթէ նկատի ունենանք որ Հերոշիմայի 45 հիւանդանոցներէն 42ը քանդուեցան, իսկ առողջապահական պաշտօնեաներէն 90%ը մեռան, դիւրաւ կարելի է երեւակայել թէ ռմբակոծուած քաղաքներու հիւանդանոցներուն վրայ կարելի չէ յոյս դնել :

Ծրագրի մը համաձայն, «առողջապահական շղթան» մէկ կամ երկու ժամուան մէջ պէտք է դարմանէ հազարաւոր վիրաւորներ: Ռմբակոծուած քաղաք մը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ (մէկ երրորդով պարպուած).— 2% սպաննուած, 12 % վիրաւոր, որուն կէսը կրնայ քալել: Հարիւր վիրաւորի վրայ 60 այրած, իսկ 20ը շողարձակումէ խոցուած: Ուրեմն, անհրաժեշտ է հարիւր վիրաւորի, 400 բժիշկ, 1000 հիւանդապահուհի, տասնեակ մը հազար լիտր արիւն եւն.:

Ֆրանսա երբեք վախ չունի մանրէական պատերազմէն: Այդ կարգի թշնամական ձեռնարկ մը համաճարակի մը պատճառած մտահոգութենէն անդին չի կրնար անցնիլ :

Թ. Ա. Թ.

Համազգայինի Մզացօնը Մարսէյլի մէջ

«ԹՈՂ ԶԸՍՈՒԻ ԹԷ ԽԵՂՃ ԵԿԱՆՔ, ԽԵՂՃ ՄՆԱՑԻՆՔ» (Հ. Ն. Ակինեան)

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Մայիս (Յառաջ) — Պատմութիւնը ծանօթ է: Վրդովումը արդար: Միանաբար յարգել, յիշատակը մէկուկէս միլիոն մեր զոհերուն, զորս ջարդելու մէջ ոչ մէկ խտրութիւն դրաւ Թուրքը: Դժբախտաբար մարդիկ դատապարտուած են միշտ խաբուելու: Եւ անգամ մը եւս խաբուեցանք: «Բայց բաւական է: Դարերի հարկը թող դարերը տանեն: Թշնամին չափազանց անողորմ է, բիրտ ու ոճրագործ, որպէսզի համբերութիւնը շարունակուի առաքինութիւն մնալ, վեր կաց ու զարկ ... »:

Ապրիլ 4ի կիրակին Casino des Variétés խուժող բազմութիւնը այս պատգամն էր որ կը նետէր մեր երեսին: Պատմութիւնը արձանագրած է նաեւ որ 1920 Դեկտեմբեր 2ին Սովետական Ռուսաստանի ներկայացուցիչը Լեգրան համաձայնագիր մը կը ստորագրէր Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչներուն հետ, քիչ վերջ դրժելու պայմանաւ: Լեգրանի հայ ձագուկները տարբեր չէին կրնար ըլլալ: Պատմութիւնը կ'ըսէ, վերջապէս, թէ 25 տարի այդ զոհերուն յիշատակը անարգող եւ ջարդարար էնվէրներու ձեռքը սեղմող բոլշեւիզմը այսօր իսկ անկեղծ չէ իր «դիրքաւորման» մէջ: Պարզապէս յարմար առիթ մը Դաշնակցութեան հայհոյելու , ինչպէս որ ըրած էր իրենց բանախօսը Ապրիլ 27ին իրենց սարքած « Սգահանդէսին» մէջ: Եթէ իրենք մոռցած են , ես, այն ատեն դեռ պատանի, Խարբերդի մէջ Ջէօթէլիզադէ Մէհմէտ Պէկի խմբագրութեամբ հրատարակուած «Շարգ» թերթի կտրօններ պահած եմ Չիչէրինի նամակներով, ուղղուած «Ազգային Մեծ Ժողովի նախագահ Մուսթաֆա Քէմալի: Այդ կտրօնները եւ ուրիշ կարգ մը պատմական փաստեր սեփականութիւնը պիտի դարձնեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Այսօրուան ընելիքս պարզ Թղթակցութիւն մըն է որմէ շեղեցայ ակամայ: Օրուան նախագահին՝ բժիշկ Յ. Սիվրիհիսարլեանի հրաւէրին վրայ, Օր. Ակինեան դաշնակի վրայ նուագեց Շո-

փէնի մաՀերդը: Ի յարդանս մեր զոՀերուն յոտընկայս լռուեցաւ «Տէր Ողորմեա »ն: Նախագահը անդրադառնալով օրուան խորհուրդին, յայտարարեց. — « Մեր մէջ պապանձուելիք բերաններ այս աղէտը կը վերագրեն Հայ յեղափոխութեան: Հայ յեղափոխութեան ամբողջ ճիգը կեդրոնացած էր ինքնապաշտպանութեան վրայ :

Դէպքերու դժբախտ դասաւորումով սահղծուեցաւ այս օրը: Մեր պարտքն է ամէն տարի այս թուականին վերանորոգել մեր ուխտը եւ ամուր Հաւատքով կառչած մնալ մեր արդար դատին, միեւնոյն ատեն յաւերժական կոթողով մը անմահացնել անոնց յիշատակը » :

Ահա մեծանուն պատմագէտ Հայր Ներսէս Վ. Ակինեան: Ալեհեր գիտունը մեզ կը հմայէ իր հայրենասիրական անկեղծ խօսքերով եւ չեշտակի ակնարկներով:

— Ո՞վ էին անոնք որ նահատակուեցան խժդժօրէն: Որո՞նք են անոնք որ՝ անապատներէն կ'անցնէին անօթի ծարաւ եւ հիւծուած: Ինչո՞ւ, վասնզի տեղահան եղած են: Ինչո՞ւ տեղահան եղած են, վասնզի Հայեր էին, քրիստոնեաներ, մշակոյթով գերադանց՝ իրենց վրայ իշխող ազգէն: Անոնք «կեավուր»ներ էին: Ջնջուեցան եւ նկատուեցան անհանդուրժելի: 2600 տարի այդ երկրի վրայ ազատ ու ինքնիշխան, 400 տարի գերի, կը պահանջէին հաւասար իրաւունք: Կ'ըսենք մէկ միլիոն փոհ, ինչո՞ւ կը յամառինք մնալ, այս թիւին վրայ: Ինչո՞ւ չենք հաշուեր հայ ցեղին յատուկ ծնունդն ու աճումը, որ կրնար հասնիլ քանի մը միլիոններու: Ի՞նչ եղան այդ երկիրները որոնք կը ծաղկէին եւ կը բարգաւաճէին Հայ շինարար բազուկով,— ամայութիւն: Մեռան անոնք, իսկ անոնց մնացորդացը ստեղծեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Սփիւռքի մէջ կը հասնի ամէն ասպարէզի նուիրուած սերունդ մը Ջաղթուինք օտարամուտ նոր վարդապետութիւններէ, քրիստոնէական հաւատքը եւ մեր յառաջդիմութիւնը՝ փոխ վրէժ: Օտարութեան մէջ աշխատինք մեր նոր սերունդը փրկել ինչ որ կը պահանջէ մեծ զոհողութիւն: Պէտք է այդ զոհողութիւնը ստանձնենք միասնական ուժերով, մեծ ու փոքր ձեռք ձեռքի բոլոր միութիւններով: Թող չըսուի թէ խեղճ եկանք, խեղճ մնացինք: Մաղթենք որ չերկարաձգուին օտարութեան տարիները բայց Մխիթարեաններ 250 տարի դիմացած են եւ մնացած են Հայեր » :

Արտասանեց Օր. Թադոյեան՝ Յ. Թումանեանի « Հոգեհանգիստը» , երգեց Օր. Գաբրիէլեան «Լըռեց ամպերը»: Երկրորդ բանախօսն էր մեր երիտասարդ գրագէտը, Կ. Փօլատեան : Հետզհետէ աւելի ինքնավստահ եւ աւելի տիրապետող խօսեցաւ յուզիչ ճառ մը, իբրեւ ականատես Հայաջինջ Սարսափներուն:

— « Խօսքեր կան որ պէտք է ըսուին քար դնելով մեր սրտին վրայ: Ո՞վ է զոհը, ո՞վ է յանցաւորը: — Յանցաւորը հայ յեղափոխութիւնն է՝ զոհը՝ հայ ժողովուրդը: Սուտ է, ստախօսներ են այդպէս մտածողները, ըլլան մեզմէ թէ մեզմէ դուրս: Թող կոտորուէին յեղափոխականները : Ի՞նչ էր ըրած Կոմիտաս մը որ միայն երգել գիտէր : Ի՞նչ էր ըրած Վարուժան մը որ միայն քերթող մըն է: Մենք որեւէ պատրուակ չտուինք Օսմանեան կառավարութեան մեզ կոտրելու համար: Վասպուրականի հերոսամարտը ինքնապաշտպանութեան գործ մըն եւ ուրիշ ոչինչ »:

Մանրամասն վերլուծելէ ետք դէպքերն ու պատճառները, բանախօսը կանգ առաւ ներկայ մեր ողբալի կացութեան վրայ եւ եզրակացուց.— «Մենք վերապրողներս, անարժան մնացորդներն ենք այդ մեծ մեռելներուն: Այսպիսի սուգ չի տօնուիր : 37 տարի է ի՞նչ ենք ըրած որ սփոփէ մեր կոտտացող ցաւը: Եթէ ճիշդ է որանոնք կ'ապրին վերը, անոնք պէտք է մեզի համար սգահանդէսներ կազմակերպեն եւ ողբան մեր վրայ: Կեղծաւորներ չըլլանք վատեր ըլլալէ առաջ»: Արտասանեց Ս. Սարգիսեան «Վերջին աղօթքը» :

Վերջին խօսողն էր ընկեր Վահէ Օշական, յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան: «Օր մը մէկը թուղթ մը ստորագրեց — Աքսորավայրն է՝ Ոչնչութիւն Տէր Զօր (Թալէաթ): Երկրորդ աքսորավայրը՝ Սփիւռք : Երկու աքսորավայրեր: Կը լսենք ձայն մը Տէր Զօրէն.— Ի՞նչ էր մեր յանցանքը, ինչո՞ւ մեռանք: Կը պատասխանենք Սփիւռքէն — դուք մեռաք որովհետեւ Հայ մնալ ուզեցիք: Իսկ մեր մասին մենք կը ներկայացնենք չորս սկզբունք, Հայ մնալու, կազմակերպուած Հայ մարդուն սկզբունքը :— 1. Երբեք չատել ժողովուրդին : 2. — Ամէն գործի մէջ Հայ ժողովուրդի ճակատագիրը նկատի ունենալ: 3.— Հայրենիքի գաղափարը ժամադրավայր հայ հոգիներու,4.—Հիմնական կազմակերպութիւն որ կուգայ անցեալը մեկնել եւ ներկայացնել անցեալի պատգամը : Ջճանչցանք թէ ի՞նչ ըսել է չարը: Թուրքն ալ պիտի չհասկնայ մեր բարի ըլլալը: Մենք ոչ միայն բարի եղանք, այլեւ եղանք ստեղծագործ : Օգտուիլ անցեալի սխալներէն, ճանչնանք մեր թշնամին : Առաջ մէկ հարց գոյութիւն ունէր, — Հայ ես, կը ջարդեմ: Այսօր մեզի կ'ըսեն.— Քեզ պիտի մարսեմ: Պէտք է կազմակերպուինք, կամ ամէնքս կը մնանք կամ միասին կ'իյնանք: Մի յուսահատիք, այսօր եթէ տկար կը տեսնէք: Քրիստոնէութիւնը 12 առաքեալ ունէր: Գիտնանք դիմանալ, գիտնանք տեւականանալ»:

Կենդանի պատկեր մը «Կոյր Աշուղը » Սէն Լուի Նոր Սերնդականներու կողմէ եկաւ թարմացնել մեր յիշողութիւնը, «Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք »:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Երգահանդէս

Իրիս Պիւլպիւլեանի Մայիս 2ի երգահանդէսը ամէն տեսակէտէն եղաւ բացառիկ երեկոյ մը, որուն նմանը քիչ անգամ կը վայելենք :

Կա՞յ երաժշտական գործիք մը որ կարենայ մրցիլ իրապէս իր հմայքով մարդկային ձայնին հետ: Մանաւանդ երբ զգայուն հոգի մը եւ մշակուած ճաշակ մը, եթերային թրթռացումներէ կազմուած այդ տարրը փրկելով նիւթէն՝ կը վերածեն զայն հոգեկան ապրումի, մտածումի, արուեստի :

Ձայնը արտայայտութեան միջոցներուն ամէնէն հմայիչը, ամէնէն հաղորդականն է, սակայն նաեւ ամէնէն անհնազանդը: Հետեւաբար չկայ նաեւ արուեստ մը որ ըլլայ այնքան բազահիւս եւ այնքան դժուարին որքան երգելու արուեստը : Սակայն Իրիս Պիւլպիւլեան իր այս երգահանդէսով ցոյց տուաւ թէ ան կատարուն արուեստագիտուհի է եւ գիտէ դիմագրաւել բոլոր այն դժուարութիւնները որոնք կը ներկայանան իր առջեւ : Ատոր համար ան ունի անթերի «թէքնիք» մը, փորձ եւ ճկուն: Հետեւաբար գիտէ ճարտարօրէն օգտագործել իր ձայնը, ի հարկին պատել զայն թափանցիկ շղարշով մը, ինչպէս օրինակ երբ կ'երգէ Սաթեանի զմայլելի երգին մէջէն «սիրոյ կրակն ինձ ինչո՞ւ զուր տուիր»; եւ կամ այլուր տալ անոր աւելի ազատ թռիչք մը :

ԻրիսՊիւլպիւլեան քնարական երգչուհի մըն է: Իր համատարր ձայնը ջերմ է նաեւ ու յուզական: Եւ իր այլազանութիւններովը կը պատկանի «գօլօրաթուր »կոչուած դասակարգին, որուն զոյնի հարստութիւնը ի յայտ եկաւ գլխաւորաբար յայտագրին առաջին մասին. երգերուն մէջ:

Պէլլինի, Մօցարթ, Պուաէլտիէօ, եւ մանաւանդ Հէնտըլի Recit et air du Rossignolին մէջ որոնց մասին կրնանք նաեւ անվերապահօրէն ըսել թէ մեկնարկութեան մէկ մէկ տիպարներ եղան:

Շնորհիւ իր մշակուած «թէքնիք»ին, ինչպէս ըսինք, ուժի աստիճանաւորումներով երգչուհին կը ստեղծէր սիրուն «տըմի թէնթ»եր, իր «աթաք»ները կ'ըլլային յստակ եւ քնքոյշ:Իսկ իր երգեցողութիւնը նոյնքան «փրազ» է եւ տճաւորուած ի յայտ կը բերէին արուեստագէտի անուրանալի արժէքներ որոնց շնորհիւ կրցաւ նաեւ իր մշակուած յայտագրին այլազան մասերէն (ֆրանսերէն, հայերէն եւ գերմաներէն) իւրաքանչիւրին համար ստեղծել մեկնարկութեան հարազատ մթնոլորտը :

Երգահանդէսին իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ ուրիշ յայտնի արուեստագիտուհի մը, փարիզեան մե նուագահանդէսներու մենակատար Lily Laskine որ մեծ համբաւ կը վայելէ երաժշտական աշխարհին մէջ: Ան տաւիղով ընկերացաւ երգչուհիին կարգ մը երգերուն, ինչպէս նաեւ նըւագեց դասական կտորներ, հանդէսին տալով մասնաւոր փայլ մը:

Դաշնակով ու սրինգով երգերուն ընկերացան նաեւ Ժան Ժաք Փէնչօ եւ Կապրիէլ Տէշան : Իրիս Պիւլպիւլեան երգեց այդ երեկոյ ի ներկայութեան երաժշտական աշխարհին պատկանող կարգ մը՝ յայտնի անձնաւորութիւններու եւ լեցուն սրահի մը առջեւ, որ զինքը գնահատեց ջերմ ծափերով :

Այս յաջողութիւնը մեծ հաճոյք կը պատճառէ մեզի, որովհետեւ իր երգահանդէսը եկաւ անգամ մը եւս վկայելու թէ ինքը մին է հայկական արուեստին ամէնէն արժանաւոր ներկայացուցիչներէն :

Գ. ՔԻՐԻՍՄԹԻՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐՋԱՆԻԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ, 23րդ տարի: 1952: Կազմեց՝ Բ. Թեւեան: Պատկերազարդ, գրական, գիտական, պատմական եւն. բովանդակութեամբ Istambul ,Imprimerie Varol :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Սկսանք սպասել: Յանկարծ շարժման անցնելու ազդանշանը եկաւ: Պանդոկին մեր պաշտօնլու ազդանշանը եկաւ: Պանդոկին մեր պաշտօնեան կը հաղորդէր թէ Միլըր դուրս ելած է : Քանի մը վայրկեան վերջը լրագրավաճառին քովն էինք: Մեր ականջն ի վար փսփսաց թէ Միլըր ինքնաշարժ մը նստած եւ շարժավարին ըսած էր որ շոգեկառքի կայարանը առաջնորդէ զինքը : Ինքնաշարժ ցատկեցինք: Երբ հոն հասանք, տոմսակավաճառը մեզի ըսաւ թէ Միլըր տոմսակ մը առած էր Տիըլ երթալու համար: Շոգեկառքը ճամբայ ելած էր ժամը 7.45ին :

— Միլըր չի գիտեր թէ կը հետապնդուի, հետեւաբար չեմ կարծեր որ մասնաւոր նպատակով մը սխալ տոմսակ առած ըլլայ :

Յետոյ դարձաւ շարժավարին եւ հարցուց.

— Կրնա՞ք մեզ Տիըլ հասցնել շոգեկառքին հետ:

— Անշուշտ :

Իսկոյն ճամբայ ելանք : Ճօրճ շարժավարին քով նստած էր: Ինքնաշարժը կը սուրար : Երբ Թօնպրիճ հասանք, ոստիկան մը մեզի հաղորդեց թէ Միլըր շոգեկառքին մէջն էր :

Ինքնաշարժը դարձեալ սկսաւ սուրալ: Պէտք էր շոգեկառքէն առաջ Տիըլ հասնիլ: Շոգեկառքը ժամը 10.29ին հոն պիտի ըլլար: Ժամը 10.15ին Տիըլ մտանք եւ սկսանք սպասել: Մենք ինքնաշարժին մէջ կարելի եղածին չափ պահուըտած էինք: Ճօրճը ղրկեցինք որպէսզի Միլըրը հետապնդէ, երբ այս վերջինը իջնէ շոգեկառքէն :

Տասը վայրկեան ետք Ճօրճ մեր մօտ եկաւ եւ ըսաւ.

— Միլըր Քրաուն պանդոկին մէջ սենեակ մը վարձեց. ոստիկաններուն ըսի թէ պէտք է հետեւին իր շարժումներուն :

Տասը վայրկեան եւս անցաւ: Ակներեւ էր թէ Միլըր պանդոկը պիտի մնար մինչեւ ժամադրութեան ժամը: Օդն ալ նպաստաւոր էր: Ուրեմն հանդիպումը տեղի պիտի ունենար: Միլըրի գտնուած պանդոկին դիմացը ապաստանարան մը կար : Հոն դիրք գրաւեցինք եւ սկսանք սպասել : Ժամը 11ին Միլըր պանդոկէն ելաւ: Սկսանք հետապնդել: Հինգ հոգի էինք. Փօնթիւի ես, Ճօրճը եւ երկու տեղացի ոստիկան, որոնք լաւ կը ճանչնային քաղաքը եւ մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենային այս ուղղութեամբ :

Միլըր վարժ քայլերով կը յառաջանար, հակառակ իր տեսողութեան դժուարութեան : Ուրեմն լաւ կը ճանչնար այս վայրերը: Ոստիկաններէն մէկը հեծանիւ մը ունէր եւ մեզմէ առաջ կ'երթար եւ որոշ հեռաւորութեան մը վրայ մեզի կը սպասէր: Անշուշտ ամէն անգամ Միլըր մեզմէ առաջ անցած կ'ըլլար ոստիկանին քովէն: Այսպէս բաւական յառաջանալէ ետք երբ ոստիկանին քով հասանք, այս վերջինը ըսաւ .

— Ձեր հետապնդած մարդը քովէս չանցաւ :

— Ի՞նչ, պոչեց Փօնթիւի :

— Մի վախնաք, ըսաւ երկրորդ ոստիկանը, հարիւր մեթր անդին ճամբայ մը կայ, թերեւս այն կողմը դարձած է:

Քսան վայրկեան քալելէ վերջ հեռուէն նշմարեցինք Միլըրը, որ մութին մէջէն կը յառաջանար:

— Դէպի ծովափ կ'երթայ, փսփսաց ոստիկաններէն մին :

Ժայռեր չկային ծովափը, միայն քանի մը աւազի բլուրներ կը նշմարուէին: Յանկարծ կանգառինք. գիշերուան լռութեան մէջ ձայներ կը լսուէին: Արդարեւ քիչ վերջ տեսանք զինուոր պահակներ որոնք ծովափը դիտելէ ետք հեռացան :

Միլըր ալ պահուըտած էր բլրակի մը ետին : Պահակներուն մեկնումէն ետք դարձեալ երեւան ելաւ եւ սկսաւ յառաջանալ դէպի խարխուլ խրճիթ մը, որ ապահովաբար ծովու լոգանք առնողներու համար շինուած էր: Ակներեւ էր թէ Միլըրի առաջին այցելութիւնը չէր այս: Գրպանէն բանալի մը հանեց, խրճիթին դուռը բացաւ եւ ներս մտաւ: Մօտեցանք. հազիւ թէ 3—4 մեթր հեռու էինք խրճիթէն: Մութին մէջ յանկարծ Փօնթիւի ուժգին հարուած մը տուաւ թեւիս եւ ցոյց տուաւ խրճիթին դուռը, որուն վրայ ճերմակ ներկով մեծ թուանշան մը գրուած — 7:

Ժամը տասնըմէկուկէս էր, եւ կատարեալ լռութիւն կը տիրէր: Երկու երեք վայրկեանը անգամ մը Փօնթիւի ժամացոյցին կը նայէր : Չէինք գիտեր թէ ինչ ճամբով պիտի գար սպասուած լրտեսը, եւ յուզուած կը սպասէինք:

(Շար.)

կացի պահակ մը, իսկ վիրաւորուեցան 142 գերիներ եւ 23 պահակներ :

Մարտ 12ին ուրիշ խռովութիւն մը ծագեցաւ, եւ կարմիրներն ու իրենց հակառակորդ գերիները իրար քարկոծեցին: Այն ատեն ալ 13 հոգի սպաննուեցան եւ 26 հոգի վիրաւորուեցան :

Ամերիկեան հրամանատարութիւնը պահանջեց ազատ արձակել զօրավարը, բայց գերիները մերժեցին, զանազան պահանջներ դնելով :

Գերմանական թնճուկը

Գերմանիոյ անձնատուութեան տարեդարձը, (8 Մայիս), որ «ազատագրութիւն» մը կը համարուի արեւելեան շրջանին մէջ,— Եչ. օր տօնուեցաւ Պերլինի մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Այս առթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղուեցան Սթալինի, շքերթներ սարքուեցան, յօդուածներ եւ նշանախօսքեր հրատարակուեցան, յայտարարելով թէ «իրենց հայրենիքը պիտի պաշտպանեն ամէն կարգի յարձակման դէմ»եւն. :

Պերլինի խորհրդային պահակազօրքը ծանր զէնքեր յանձնեց ժողովրդական ոստիկանութեան, ցոյց տալու համար թէ «պատրաստ է պայքարելու Գերմաններու հետ ժողովրդապետութեան պաշտպանութեան համար»: Այս բոլորին նպատակն է, ինչպէս կ'ըսեն իրազեկներ, գերման ազգ. բանակ մը կազմել, եթէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը միանայ Դաշնակիցներուն :

Արեւելեան Պերլինի համալսարանին ուսանողական միութեան նախագահը մասնաւորապէս կը յիշեցնէր թէ «ամէն երիտասարդ Գերմանի պարտականութիւնն է ծառայել ազգ. բանակին»:

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Կրոթվոլ, առանց վերապահութեան յայտարարեց թէ կառավարութիւնը բանակ մը պիտի կազմէ, «պաշտպանելու համար երկիրը արեւմտեան նախայարձակման դէմ»: Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Խ. Միութիւնը որոշած է վերազինել արեւելեան Գերմանիան: Վարչապետը այս առթիւ հեռագիր մը ուղղեց Սթալինի, բացատրելով թէ եւրոպական բանակի ծրագիրը եւ հաշտութեան առժամեայ դաշնագիրը Քորէայի վիճակին պիտի մատնեն Գերմանիան, տեղի տալով քաղաքացիական պատերազմի : Սթալին պատասխանեց այս հեռագրին, յաջողութիւն մաղթելով:

Թերթերը կը գրեն թէ 300.000 ռուս զինուորներ կը մասնակցէին պատերազմի դադարման տարեդարձին արարողութեանց, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ ՄԸ պիտի չպայթի, եթէ Մ. Նահանգները կարենան շարունակել վերագինման քաղաքականութիւնը, եւ ընդհակառակն աշխարհ տեւական խաղաղութիւն մը պիտի վայելէ: Այս յայտարարութիւնն րրաւ նախագահ Թրումըն, լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Իսկ զոր. Այզընհաուըր նամակ մը ուղղելով ամերիկեան խորհրդարանին, ազդարարեց թէ մէկ միլիառ տոլարէ աւելի որեւէ զեղչ՝ արտասահմանի վարկերէն, պիտի վտանգէ Մ. Նահանգներուն ապահովութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Նազաշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Սէնթ Մարկրիտի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ յաւէտ անմոռանալի իրենց մօր, ողբացեալ Այրի Տիկին Հայկանուշ Նազաշեանի (ծնեալ Քէշմէեան) մահուան քառասնօրեայ յիշատակին: Հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ եւ Սրբուհի Տիւյմէճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) իրենց ծնողքին Գրիգոր եւ Հեղինէ Նորսոյեանի, իրենց հօրեղբօր Ստեփան եւ Սօղիկ Նորսոյեաններու, ինչպէս եւ Անդրէասեան ընտանիքի (Հայնեցի) յիշատակին, նահատակուած 1915ին :

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ (Վիէն).— Ողբացեալ Յովակիմ Աբրահամեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, նախաձեռնութեամբ Աբրահամեան եղբայրներու, քրոջը եւ ընտանեկան պարագաներուն: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme,Paris(13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐ ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէի :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր մարմիններու : 10 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ, 28, rue Serpente, métro St. Michel կամ Odéon :

Կը նախագահէ ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ :

Կ'արտասանեն Տիկին Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Տիկ. ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն քոյր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքի եւ շրջաններու 7 քոյր մասնաճիւղերու :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, dans Les Salles Mazenod :

Պատուոյ նախագահութեամբ Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆի: Բացման խօսք՝ Ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ: Բանախօս՝ ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ կէս գիշեր, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը: Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 100 ֆրանք: Ծոխ պիւֆէ :

Ցորեկնական հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առիթով:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon :

Հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի, Սերովբէ Վ. Մանուկեանի, եւ Նախագահութեամբ Ակադեմական Տոքթ. Թրէմօլիէրի :

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (Նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (Նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քարեան :

Կը մասնակցին՝ Ժան Պուաքէլ, Գոմէտի Ֆրանսէզէն, Հայկանուշ Թորոսեան, Օտէթ լը Տանքիւ, (տաւիղի վրայ), Արտաշէս Գմբէթեան, Րաֆֆի Պետրոսեան, Մանուկ Բարիկեան (ջութակ՝ սոլիսթ Լոնտոնի Orchestre Philharmoniqueէն Ժաք Տալ, Քարբանթիէ (էջիզեան), Ալիս Պօյաճեան, ընկերակցութեամբ Հայկական պարի նորակազմ խումբի, Հրաչ Պէրպէրեան, ջութակ, եւ Փարիզի Հայ Ուս. Տան երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Գէորգ Եանըպէկեանի :

ՔԱՌԱՍՆԻՑ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Փարիզի Նորընտիր առաջնորդ ԳԵՐ. Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Կը խնդրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակայքի հասարակութենէն ներկայ գտնուիլ քառասնից Ս. պատարագի արարողութեան որ տեղի պիտի ունենայ ժամը 10ին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Հայկանոյշ Սիմոնեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ հայրենակից ԱԻԵՏԻՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

× Նոյնպէս խորին ցաւակցութիւններ Տէսինարենակ Այրի Տիկին Մարի Ք. Յակոբեանի եւ իր զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր հայրենակից ՍՏԵՓԱՆ ՔԷԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Վարդանեան եւ զաւակները, քոյրերը Արմենուհի, Լեւոնիքա եւ Պերճուհի կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ - Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացը, Café du Départ սրճարանը :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Մայիս 12ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Régent: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Café de l'Espérance, Gare du Nord: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Bld. d'Athènes, Bar du Globeի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընթերցում շրջաբերականներու, դաշտահանդէս եւն. :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Յունիս 15ին, Ecouenի անտառին մէջ :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» խումբի :

Կը ներկայացուի Ս. Պարթեւեանի ողբերգութիւնը՝ «ՋԱՅՆՆ ՀՆՉԵՑ» (4 արար եւ 2 պատ.): Այս կիրակի ժամը 15ին Սընոն, ընկերվարականներու սրահը : Քաջալերեցէք նոր սերունդը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Salle Galmanի մէջ, Place de la Gare:

Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի
« ՋԱԻԱԼԸ »Ն

Գեղարուեստական բաժին: Նուագախումբ Վարդեւանեան : **En attraction: Trio Arpège :**

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամսեայ · 1100 ֆր., Տար · 2200, Արտ · 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 MAI 1952 Կիրակի 11 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6760-Նոր շրջան թիւ 2171

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՄԲԱՅ ԿՏՐԵԼ ԳԻՏԵ՞Ս

«Արուն վաթել գիտե՞ս» .— կը հարցնէին երէկ, Հայրենի լեռներուն մէջ, երբ անխուսափելի պարտականութիւն մը դարձած էր զինեալ ինքնապաշտպանութիւնը :

Ժամանակներուն հետ, միջավայրն ալ փոխուեցաւ : Հիմնովին :

Իբրեւ հետեւանք, այսօր ստիպուած ենք ինքնապաշտպանութեան պայքար մղել բոլորովին տարբեր ուղղութեամբ : Համրանք փրկել ոչ թէ հայասպան ջարդէն, այլ համայնակուլ օտարացումէն :

Երէկ՝ պարագաները կը հարկադրէին ֆետայիներ հաւաքել: Զինատար խումբեր կազմել : Հրացան եւ փամփուշտ ճարել:

Երէկ անհրաժեշտ էր ուժ ամբարել, թշնամին կարգի հրաւիրելու համար: Ի հարկին զարնելու առաջադրութեամբ :

Այսօր,— փա՛ռք ազատութեան եւ ապահովութեան: Բայց նաեւ, «արթո՛ւն կաց»: Լպրծուն է գետինը եւ կախարդական՝ միջավայրը :

Այս անգամ, ուրի՛շ դաւադիր ուժ մը դարանակալ կը սպասէ մեր ճամբուն վրայ : Կը սպառնայ փոսեր բանալ առանց զգացնելու: Առանց գլխու զարնելու կամ արիւն թափելու

Բոլորդ ալ գիտէք այդ ուժին անունը, — հարթիչ գլան :

Ան տարբեր նշանախօսքերով կը գործէ երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ: Բայց միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ,— հարթել, տրորել, կլանել :

Անոր հարուածը մահացու է տկարներուն համար: Մանաւանդ այն տարրերուն համար որոնք ոչ իսկ ունին իրենց կանթեղին մէջ, ոչ ալ նախատեսելու եւ դիմանալու կարողութիւն :

Ինչպէս երէկ պայման էր զինավարժութիւնը — զարնել, երբ կը զարնեն — այսօր ալ տարրական պահանջ է պաշար ամբարել, կէս ճամբան չմնալու համար :

Այդ պաշարը ոչ փամփուշտ է ,ոչ ալ հրացան: Պարզապէս գիտութիւն, որպէսզի կարենանք ճամբայ կտրել՝ մէկ սերունդէն միւսը :

Երէկ, աստիճանաբար կատարելագործուելով, մէկդի դրին «չախմախլը»ն, տասնոց, նոյնիսկ ուժանակ եւ ռումբ գործածելու համար: Իբրեւ աւելի ազդու զէնքեր :

Փոխադարձաբար, մտաւոր անդաստանն ալ կը պահանջէ մէկդի դնել «չախմախլը» գիտելիքներ, եթէ կ'ուզենք ճամբայ կտրել:

Բարեբախտաբար կը գտնուինք այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր ամէն պատեհութիւն կ'ընծայէ խմորուելու, զարգանալու, արտադրելու :

Մասնաւորապէս այն սերունդը որ հասակ նետած է արդէն, չարաչար պիտի զղջայ վաղը , եթէ չօգտուի այս պատեհութենէն :

Պաշար ամբարել՝ չի նշանակեր խառնիխուռն գիտութեանց շտեմարանի մը վերածել միտքը :

« Մթերումը» պիտի ըլլայ ընտրովի եւ բազմակողմանի, որպէսզի կարենայ ծառայել առաջադրուած նպատակին :

Յառաջապահ սերունդ մը նախ ինքն իրեն վնասած պիտի ըլլայ, եթէ չըմբռնէ այս տարրական ճշմարտութիւնը :

Անդարմանելի կորուստներ ունեցանք եւ դեռ պիտի ունենանք :

Արդէն իսկ անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Հետզհետէ կը ծիւրի, կը դեղնի «ուսումնական» կոչուած դասուն մտաւոր մակարդակը :

Զէ՞ք վախնար որ կէս ճամբան մնանք վաղը, փոխանակ ճամբայ կտրելու, դէպի նոր բարձունքներ :

Այսօրուան պայմաններուն մէջ, միջակութիւնը, լճացումը, ծուլամտութիւնը նոյնքան աւերներ կրնան գործել, որքան երէկուան համատարած տգիտութիւնը եւ սխալականութիւնը :

Դատապարտուած ենք նոր Փիւնիկեցիներ դառնալու, եթէ հանրային ծառայութեան սահմանուած երիտասարդութիւնն ալ գոհանայ տնտեսական աճումով... Եւ կամ եթէ հեռանայ իր հայրենի ափերէն, մարզանքներ փորձելու համար օտար անդաստաններու մէջ : **Շ.**

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

« Յառաջ » քանի մը խմբագրականներով յիշեց այն համառօտ հրատարակութիւնները որոնք մեր երբեմնի չէն բոյներուն «երէկը եւ այսօր»ը կ'ամփոփեն, գրեթէ լրիւ գաղափար մը տալով իւրաքանչիւր շրջանի մասին:

Այսպէս աչքի տակ ունինք «Ակն ու Ակնցիք», « Արձագանգներ Ամիդայի» (Տիգրանակերտ), « Երզնկա»,— Թանկագին յիշատակարաններ, խնամքով պատրաստուած :

Կ'արժէ նախ արձանագրել թէ հոս ալ աչքի կը զարնէ մեր ամերիկահայ եղբայրներուն առատաձեռնութիւնը: «Շատ ունին» , «քիչ ունին», այդ չէ կարեւորը, գիտեն տալ եւ տեղին տալ, մանաւանդ կրթական ձեռնարկներու : Իսկ մեր պատուարժան գաղութը այս ճակատին վրայ եւս կը փայլի բացարձակ ժլատութեամբ ...

Հարեւանցի ակնարկ մը իւրաքանչիւր հատորի վրայ՝ ի՛նչ յատկանշական երեւոյթներ կը պարզէ ձեր աչքին :

« Ակն ու Ակնցիք»ը թղթատեցի եւ վայրկեան մը կանգ առի դպրոցներու թիւին վրայ :

Ակն քաղաքը իր հրջակայ եօթը գիւղերով ունեցած է 9967 քրիստոնեայ եւ 14280 մահմեդական բնակչութիւն:

Այս քրիստոնեաները (Հայերը), առանց պետական որեւէ աջակցութեան, պահած են 24 նախակրթարան եւ 7 բարձրագոյն վարժարան: Ուրեմն համագումար 31 կրթարան :

Թուրքերը՝ միայն վեց նախակրթարան եւ 11 մէտրէսէ (կրօնական դպրոց), այն ալ պետական մատակարարութեամբ :

Բացատրութեան կը կարօտի՞ այս պատկերը :

Ալ մի հարցնէք թէ ի՞նչու մեզ անխնայ կը կոտորէր, կը կողոպտէր եւ կ'աքսորէր պետութիւն մը, որ մեր 31ին դէմ 6 կամ 16 կրթական հաստատութիւն ունէր գաւառի մը մէջ: Ինք մեծամասնութիւն կազմելով հանդերձ :

Ահա թէ ինչու տասը - քսան տարին անգամ մը կը զարնէին մեր գլխուն, «որպէսզի չվազենք, միասին քալենք», ինչպէս կը պարծենար պետական բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը, 1915ի սարսափի օրերուն ...

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Ժիւլ Մոք, հարցուց թէ Խ. Միութիւնը պատրա՞ստ է ցրուելու 175 զօրաբաժիններէն հարիւրը: Այս առթիւ քարտէս մըն ալ ներկայացուց , որ կը ցուցնէ թէ ուր բանակած են այդ զօրաբաժինները: Մոսկուայի ներկայացուցիչը, Պ. Եակոբ Մալիք, «լրտեսական» անուանեց այդ քարտէսը: Պ. Մալիք առարկեց թէ « Ատլանտեանի յարձակողական ճակատը ամէնէն հզօր ուժը կը ներկայացնէ աշխարհի մէջ, մասնակցութեամբ 14 պետութեանց», համաձայն զօր. Այզընհաուըրի մէկ յայտարարութեան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կարմիրները գործի ձեռնարկած են, ազգային բանակ մը կազմելու համար: Օրէնք մը կը մշակուի , որով պարտաւորիչ զինուորութիւն պիտի հաստատուի :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը բացարձակ յաջողութիւններ շահեցաւ քաղաքապետական մասնակի ընտրութեանց առթիւ , մանաւորաբար հիւսիսային եւ կեդրոնական ճարտարարուեստական շրջաններուն մէջ :

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր գերիներու կայանին ամերիկացի հրամանատարը, զօր. Տատ, դեռ արգելափակուած կը մնայ: Զօրավարը պաշտօնանկ եղաւ: Ամերիկացի սպարապետը կը սպառնայ բռնի գրաւել գերիներու կայանը:

ՉԵԽԵՐՆ ալ իրենց «ազատագրութեան» տարեդարձը տօնեցին շնորհալից զօրահանդէսով մը, ուր կ'երեւային օդանաւեր, թնդանօթներ, հրասայլեր, հեծելազօրք եւն.: Զինուորներ եւ զինեալ քաղաքացիներ թափօրներ կազմեցին եօթը քաղաքներու մէջ :

Շռնդալից տեղեկագիր մը

Պատերազմը՝ անխուսափելի՝ 1960էն առաջ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ 52 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՀԱԶԻՒ ԵՐԵՔ ՕՐ ԿՐՆԱՆ ԴԻՄԱՆԱԼ .— ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ԱՆ ՈՐ ՏԷՐ Է ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ԵՒ ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ

Le Monde, որ երբեմնի «Թան»ի համբաւը կը վայելէ իբրեւ կիսապաշտօնական բերանը Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան, գաղտնի եւ շռնդալից տեղեկագիր մը հրատարակած էր երէկ, շաբաթ, ամբողջ մէկ էջի վրայ :

Այս հրատարակութիւնը մեծ իրարանցում պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ: Թէեւ հերքում մը հրատարակուեցաւ անմիջապէս, բայց մտահոգութիւնը չփարատեցաւ :

Ինչպէս կը յայտարարէ «Լը Մոնտ», այս տեղեկագիրը հիմնուած է Մ. Նահանգներու Ազգ. Ապահովութեան Խորհուրդին ուղղուած նամակի մը վրայ զոր գրած էեղեր ծովակալ Ֆէչըլըր, Մ. Նահանգներու ծովային սպայակոյտին պետը , անցեալ Յունուար 18ին: Ամերիկայի բրիտանական զինուորական դրասենեակը տեղեկագրին մէկ պատճէնը ձեռք անցընելով, յունուար 24ին յղած է ծովային նախարարութեան:

Տեղեկագրին հիմնական գաղափարը այն է թէ՝ նկատի առնելով նոր աշխարհամարտի մը պայմանները, բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ Մ. Նահանգները նաւային, օդանաւային, քաղաքական եւ տնտեսական պատրաստութեանց շրջանի մը վերածեն Միջերկրականը: Ամերիկացի ծովակալին կարծիքով, պատերազմը անխուսափելի է 1960էն առաջ եւ յաղթանակը պիտի շահի ան որ տէր է Ճիպրալթարի, Սուէզի եւ Տարտանէլի :

— « Նախայարձակման մը պարագային, արեւմտեան աշխարհը անմիջապէս հակայարձակողականի պիտի ձեռնարկէ: Սակայն, ներկայ պարագաներուն մէջ, կրնայ ըլլալ որ արեւմտեան Եւրոպան եւ բրիտանական կղզիները տեղի տան բռնի ուժին առջեւ, քանի որ նախայարձակումը պատրաստուած պիտի ըլլայ տեղական խռովարար տարրերու կողմէ: Հետեւաբար, ապագային բրիտանական կղզիները չեն կրնար խարիսխ ծառայել Մ. Նահանգներուն՝ հակայարձակողականի մը համար »:

Ամերիկացի ծովակալը այս առթիւ կը յիշէ արեւմտեան Եւրոպայի հրամանատարութեան մէկ տեղեկագիրը, որ հրատարակուած է 1951 հոկտեմբերին եւ որուն համաձայն 150.000 ռուս վայրաչուներ (փարաշիւթիստ) կրնան գիւրաւ Անգլիան բաժնել Սկովտիայէն: «Բրիտանական միեւնոյն խարիսխները կրնան անգործածելի դառնալ նաեւ հիւլէական ռումբերու պայթումով: Տեղեկատու սպասարկութիւնները քանիցս յայտնած են թէ Ռուսիա անմիջական ծրագիր մը ունի, հիւլէական ռմբակոծութեան ենթարկելու համար Անգլիան» :

Համաձայն մասնագէտներու կողմէ վերջերս կատարուած ուսումնասիրութեան մը, ռուսական օդատորմիղը կրնայ գրաւել դանիական, հոլանտական, պելժիական եւ ֆրանս. օդակայանները, պատերազմի չորրորդ օրը, հետեւաբար 52 զօրաբաժիններէ բաղկացած եւրոպական բանակ մը հազիւ երեք օր կրնայ դիմանալ ռուսական 115 զօրաբաժիններու դիմաց :

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, ռուսական տորմիղը կրնայ պատերազմի առաջին ութ ամիսներու ընթացքին գրեթէ ամբողջովին արգիլել կարաւաններու մերձեցումը բրիտանական եւ եւրոպական ափերուն: Այս պայմաններուն մէջ, անխուսափելի կը համարուի որ Միջերկրականը դառնայ ծովային սահմանագլուխը պատերազմիկներուն համար: Հիւս. Ափրիկէն ալ կրնայ օգտագործուիլ իբրեւ գլխաւոր խարիսխ միացեալ գործողութեանց:

Այս հեռանկարին առջեւ, տեղեկագիրը անհրաժեշտ կը գտնէ ապահովել արաբական պետութեանց զինակցութիւնը: Միշտ գլխաւոր խարիսխ համարելով Միջերկրականը, տեղեկագիրը դիտել կուտայ .

— «Մտանգամ ընդ միշտ հաստատուած է թէ կարելի չէ պատերազմական մեքենայ մը կազմակերպել առանց քարիւղի: Միջերկրականեան գործողութեանց ռազմաճակատը պէտք է ունենայ քարիւղի գրեթէ անսպառելի պաշար մը՝ ոչ շատ հեռու գործող ուժերէն... Մ. Նահանգներուն ուժը պիտի հիմնուի իր տեսանելի գերակշռութեան վրայ Միջերկրականի գործերուն մէջ, զինուորական եւ տնտեսական աջակցութեամբ եւ քաղաքական միջնորդութեամբ: Արաբական գործերուն մէջ վստահուած ուժը ապարդիւն անցած պիտի ըլլայ, եթէ ամերիկեան միջամտութիւնը նպաստաւոր ըլլայ Արաբներուն համար »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ ԳՈՒՑԷ ՄՈՌՆԱՔ

ՍԷՊԻՒԻ ՎՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

Տարագրութեան արհաւիրքէն՝ յիշողութեանս մէջ անջնջելի մնացած սարսռեցուցիչ եղերապատկերներէն մին է մանուկներու վաճառումը Սէպիլի վրաններուն տակ :

Սէպի՜լ… այս անունը ինչ անդոհական սարսափով կը համակէր հէք տարագիրներու հոգիները: Հալէպէն մէկ ժամ հեռու, դէպի Արեւելք, ընդարձակ դաշտ մըն էր Սէպիլը ուր կը դըրկուէին Հալէպ հասնող տարագիրները, հոնկէ ալ Տէր Զօր քշուելու համար: Դէպի Դժոխք տանող առաջին կայարանն էր ան:

1915 Դեկտեմբերի վերջերը երբ հասայ Սէպիլ, դաշտը ծածկուած էր հազարաւոր վրաններով որոնց մէջ խճողուած էին տարագիրները : Խարբերդի, Մալաթիոյ, Տիգրանակերտի, Պարտիզակի, Ատա Փազարի, Պրուսայի, Ադրիանապոլսոյ, Ռոտոսթոյի, Ատանայի, Այնթապի, Քիլիսի, Գոնիայի եւ Էնկիւրիի կողմերէն քշուած : Շատերը, մանաւանդ անոնք որ առանց երկաթուղիի օժանդակութեան ճամբորդած էին, ճամբան կողոպտուած էին Քիւրտերու, Արաբներու կամ Թուրք չէթէներու կողմէ եւ ոմանք մնացած էին մօրէ մերկ վիճակի մէջ:

Թիֆիւսը, Թանչքն ու ջերմը կատաղօրէն կը կը հնձէին օրական 5 — 600 կեանքեր: Աղբահաւաք կառքերը առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, վրանէ վրան կը պտըտէին՝ մեռել ժողվելու: Ամէն մէկ կառքի մէջ 10 — 12 դիակ կը դիզուէր: Եւ կը պատահէր որ հոգեվարքներ մեռելներու հետ խառն ի խուռն կառք կը նետուէին, իրենց իսկ տէրերուն հաւանութեամբ :

— Շատ բարակը նայելու ատենը չէր… քանի մը ժամէն անանկ ալ պիտի մեռնէր անանկ ալ … մութը կը կոխէր ու կառքերը պիտի դադրեցնէին իրենց երթեւեկը, պէտք էր օգտուիլ առիթէն :

Եւ որովհետեւ հագուստի ու ճերմակեղէնի պէտք կար, մեռելները կը մերկացուէին եւ այնպէս կը նետուէին կառքերու մէջ: Ու այս ահաւելիօրէն եղերական բաները կ'ըլլային ամէնուս աչքին առջեւ, անբանացած անտարբերութեան մը մէջ :

Բայց ամէնէն սոսկալին՝ մանուկներու վաճառումն էր : Գնորդները կառքով Հալէպէն կուգային եւ ընդհանրապէս արաբ ու հրեայ կիներ էին: Կառքէն կ'իջնէին ու վրանները կը շրջէին՝ հարցնելով. «Ծախու տղայ կա՞յ»:

Մայրեր որոնք տակաւին պատառ մը հաց ունէին ուտելիք սոսկումով կը վանէին զանոնք. բայց ուրիշներ, անօթիներ, լացուկոծով եւ անէծքով իրենց զաւակները կը յանձնէին քանի մը մէճիտիէի փոխարէն: Գնորդները որոնք հետերնին նարինջ ու սիմիթ բերած էին, փոքրիկ աղջկան ձեռքը նարինջ մը կուտային, — որովհետեւ այդ կիները միշտ աղջիկներ ծախու կ'առնէին ,— ու խեղճ անօթի փոքրիկը կը կը յարձակէր նարինջին վրայ եւ կը սկսէր կեղեւովը միասին կրծել: Իսկ «սիմիթ»ը ցոյց կուտային միայն ու կ'ըսէին. «Այս «սիմիթ»ն ալ կառքին մէջ կ'ուտես» :

Ու սովահար աղջնակը, գառնուկի մը պէս որ բուռ մը խոտին ետեւէն կ'երթայ, կը հետեւէր կիներուն, մանաւանդ «սիմիթ»ին, լալով եւ ատեն ատեն ետին՝ մայրիկին նայելով …:

Քանի՜ քանի՜ անգամներ խելայեղ մայրը, իր զաւակը վաճառելէ ետքը, վազած ու կառքին մէջէն ետ յափշտակած էր զայն, դրամը գնորդներու երեսին նետելով: Բայց աւելի յաճախ փոհացած էր ցաւին մէջ գալարուելով եւ թողած՝ որ կառքը հեռանայ, իր մայրական սրտին ու աղիքներուն վրայէն թաւալելով :

Տեսայ մայր մը որ իր երկուզաւակները վաճառելէ քիչ ետքը խենթեցաւ եւ ստիպուեցան հիւանդանոց փոխադրել :

Տարագրութեան չարչարանքներուն ամէնէն տաժանականը մանուկներու այս խլումն էր իրենց մայրական ծոցերէն: Եւ այն մայրերը որոնց զաւակները յափշտակած էին բռնի այնքան չէին ազդուած՝ որքան անոնք, որ իբր թէ կամովին , իրենց տղաքը կը վաճառէին :

Անոնք որ տարագրութեան այս ահարկու կեանքը ապրեցան՝ կրնան ըսել Երեմիա մարգարէի պէս. «Ես այն մարդն եմ որ Տառապանքը տեսայ » :

27 Օգոստ. 1920 ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ, Տեղեկատու Ազգ. Հիւանդանոցի, Գ. տարի, Թիւ 32 (1952 Ապրիլ) : Գիտական եւ գրական բովանդակութեամբ: Հասցէ. — Roman Han, Galata, Istanbul:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մանկիկիս հետ

— Աղջիկնե՛ր, եկել են օրերը գարնային,
Նորից նոյն դաշտերն են,ու աշխա՛րհն է ծաղկում,
Բայց էլ չե՛մ միանայ ես ձեր խենթ խմբերին,
Իմ գարուն - մանկի՛կն է բողբոջել իմ գրկում :

—Աղջիկնե՛ր, ծաղկունքը ձեր դարձին են նայում,
Սա՛ր ելէք, նրանց հետ ծաղկեցէ՛ք սարերին,
Երբ ժպտայ մանկիկս՝ շուրթերով իր սիրուն ,
Իմ առջեւ կը բացուեն ծաղիկնե՛րն աշխարհի :

—Աղջիկնե՛ր, ձեզ անհոգ աղբիւրներն են կանչում,
Խնդացէ՛ք, խաղացէ՛ք, շողացէ՛ք նրանց հետ,
Ինձ համար իմ մանկան ծիծաղը խոխոջուն
Մեր անուշ ջրերի կարկա՛չն է կենսաւէտ :

—Աղջիկնե՛ր, իջնում է երեկոն քնքշերազ,
Դուք սիրոյ շշունջով շրջեցէ՛ք աստղանց մէջ,
Ես գրկած մանկիկն իմ՝ օրօրներ կը շշամ,
Մինչ փակուեն աստղերը աչքերի իր անշէջ :

—Աղջիկնե՛ր, ձե՛զ լինեն վայելքները բոլոր,
Ձե՛զ լինի աշխարհը, եւ սէրեր, եւ գարուն ,
Ինձ համար իմ փոքրիկ մանկիկը ոսկեւոր
Եւ սէ՛ր է, եւ երազ, եւ աշխա՛րհ՝ աշխարհում…

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Հայրենի լեռներ

Իմ սիրական լեռնապարը :

Ծննդավայրիս պաշտելի լեռներէն մէկը :

Ո՞ւրկից կուգայ այս հմայիչ անունը — Ախմրշատ …

Անպայման, դուն մութին մէջ մնացած պատմութիւն մը ունիս :

Գեղիս ծաղկաւէտ ու աստուածամերձ լեռնապարը :

Ճի՞շդ է արդեօք, նախահայրերուս պատմութիւնը թէ՝ իրենք դարեր առաջ, Նայիրեան երկնագոյն ու ծփուն ծովակին եզերքներէն, մեր ցեղին ժառանգական թշնամի ու վայրագ յորդաներուն ալիքներէն քշուելով, եկած՝ կայք հաստատած էին հոն՝ Եփրատին շատ մօտիկը՝ Փոքր Հայքի գեղատեսիլ հովիտներէն մէկուն մէջ :

Եթէ ճիշդ է այս վէպը, այն ատեն, դժուար չէ լուծել փառապանծ անունիդ գաղտնիքը :

Ախմրշատ, երկրէ երկիր թափառումներուս ընթացքին, չարունակ քու սրբազան պատկերդ կրած եմ հայրենաբաղձ հոգիիս մէջ :

Ախմրշատ, պանդխտութեան մագիլներուն մէջ բզկտուած ու յոգնած երեւակայութիւնս քու արքենի հասակդ ու ծաղկաբոյր պարերդ կը դիտէ:

Ահա, զովասուն ծմակներուդ մէջ գեղիս կաթնաառատ այծերը երամակներով բուռ - բուռ ծաղիկ կը փետտեն :

Վարը, պարերէդ մէկուն լանջին վրայ՝ դարատափին, մեր օպաները կարդաւ, իրենց ժրաջան պերուրներովը:

Հոնա, աւելի վարը՝ հովտին մէջ, երկու անուշիկ եւ մատղաշ աղջնակներ, Արաքն ու Բերսօն, կովերուն ու երինջներուն խումբը կ'արածեն մանիշակագոյն ծաղիկներով խորոտներուն վրայ, ձորակին բիւրեղեայ ջրերուն մէջ իրենց նռնահանգոյն դէմքերը դիտելով …:

Մէկ ուրիշ պարիդ լանջին վրայ ալ, գեղիս կարմրտըկուն հարսները խումբով, իրենց սուր ու պողպատ մանգաղներով ճերմակ, կարմիր ու նարընջագոյն ծաղիկներ կը քաղեն խաղ կանչելով :

Ախմրշատ, մեր անդուգական լեռնապարը :

Նայէ, ուրիշ մէկ պարիդ բազուկին վրայ սեւուլիկ մանչուկ մը ուլարած, իր ուլիկներուն ու գառներուն հօտը մակաղած քիչ անդին՝ «Տանծուն Ծմակ»ը , ու ապալեր բացատներուդ վրայ կանկառ կը կտրէ: Անոնց ճերմակ ու անոյշ կաթովը ձիւթ պիտի պատրաստէ իրենց մեղուաջան ու բանուկ հարսներուն համար :

Ախմրշատ, մեր Թանկագին ծաղկաստանը :

Իմ սիրական, իմ մանկական աշխարհը :

Ահա ես կը շրջիմ թեթեւիկ ու մատղաշ ոտուըներովս դալարագեղ պարերուդ վրայ :

Կաքաւները նաշխուն կուրծքերով, պարերէդ մէկուն մատն ի վար խմբերգելով ջրուելու կ'երթան դէպի ձորակը:

Արեգակը հրաշէկ ու բարկ, կը տաղէ մեզ իր շողերովը :

Կը վազենք, խոյս կուտանք դէպի ծմակներդ ու կանգ կ'առնենք պաղուկ աղբիւրներէդ կազմուած՝ երգող առուակի մը ափը, զովասուն պուրակի մը գոգը:

Ախմրչատ, որքան կարօտցած եմ քեզ …

Արդեօք պիտի գա՞յ օր մը նորէն, որ, սա իմ աւելի քան քառորդ դարու կարօտով լեցուած աչուըներս անգամ մըն ալ տեսնեն քեզ :

Ով սիրական լեռնապար՝ Ախմրչատ, կանչէ զիս, կանչէ, ձայնիդ կը սպասեմ անհամբեր …

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Մեծ Եղեռնի զոհերու յիշատակին

Համազգայինի հերթական լսարանը՝ նուիրուած Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներուն, տեղի ունեցաւ Ապրիլ 29ին, երեքշաբթի գիշեր Le Cadetի վերնայարկը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը :

Վարչութեան կողմէ Պ. Պ. Զպուքճեան բացումը կատարելով, բացատրեց թէ Համազգայինը իբրեւ մշակութային միութիւն պարտականութիւն համարեց իր այս լսարանը նուիրել մտաւորական զոհերուն:

Առաջին բանախօսը, Հ. Ղեւոնդ Քիլէրճեան ոգեկոչեց նահատակ եկեղեցականներուն յիշատակը: Դրուագներ պատմեց շատերու սպանութեան պարագաներու մասին: Յիշեց մասնաւորաբար Կարապետ վրդ. Սահակեանը որ իրեն վստահուած աշակերտները չյանձնելուն համար ոստիկանութեան, տեղն ու տեղը նահատակուած էր, ինչպէս նաեւ Մալաթիոյ եպիսկոպոսին սրտաճմլիկ սպանութիւնը, (կուրծքին վրայ սուրճ եփած ու յետոյ լանջախաչի շղթայով խեղդած են): «Ո՞ր մէկը պատմեմ. բազմաթիւ են զոհերը, եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, քահանաներ եւ Մխիթարեան հայրեր, որոնք բոլորը զոհուեցան ազգին համար, մեռան պատնէշին վրայ, խաչը իրենց կուրծքին: Հայ կղերը մնաց միշտ իր բարձրութեան վրայ Եղեռնի օրերուն եւ ողջակիզուեցաւ , եւ եթէ պէտք ըլլայ դարձեալ պատրաստ ենք նահատակուելու, յանուն մեր ազգի փրկութեան: Աշխարհի բռնակալները կուգան ու կ'անցնին, բայց այն ազգերը որ գիտեն արիւն թափել երբեք չեն մեռնիր: Եթէ Հայը տասն անգամ խաչուած է, կը հաւատամ որ տասն անգամ յարութիւն պիտի առնէ: Վառ պահենք նոր սերունդի մէջ Հայու ոգին, որպէսզի դառնայ արժանաւոր յաջորդը անհամար նահատակներուն :

Երկրորդ բանախօսը, Շ. Միսաքեան, նախ յիշեց կարգ մը պատմական եւ անգիր փաստեր՝ բնաջնջման ծրագրի նախապատրաստութեան մասին: Բացատրեց թէ օրուան վարիչները — մեծագոյն մասով նահատակ — խորապէս կ'ըմբռնէին վտանգը եւ պատրաստ էին ամէն զոհողութեան , աղէտը սահմանափակելու համար: «Մետասաներորդ ժամու մարգարէներ ի զուր կը փորձեն աբաատորել զոհերուն յիշատակը, փափսալով թէ ոչխարի պէս ջարդուեցան: Ամբողջ պետութիւն մը իր բոլոր ուժերը լարած, մինչեւ 45—50 տարեկանները զինուորագրած, արիւնածարաւ խուժանը շարժման մէջ դրած՝ կ'անճիտէր անտէր ժողովուրդ մը: Այս դժոխային պայմաններուն մէջ իսկ ունեցանք անհատական, խմբական եւ հաւաքական դիմադրութեան ձեռնարկներ, հերոսական պայքարներ, որոնք հրաշքներ կրնային գործել, եթէ դուրսէն օգնութիւն հասնէր: Եւրոպայի մէջ, երբ դիմադրական պայքար կը մղուէր, հայրենասէրները գիտէին թէ այսօր - վաղը ամէն տեսակ օգնութիւն պիտի ստանան դուրսէն, օդանաւերով, անկարգելներով ,կամաւորներով եւ ուրիշ բազմազան միջոցներով: Իսկ այնտեղ … »:

Ընկերը յետոյ ոգեկոչեց աւելի քան յիսուն հանրային դէմքեր — առանց կուսակցական խտրութեան — իւրաքանչիւրի մասին տալով ամփոփ տեղեկութիւններ (Զօհրապ, Ակնունի, Վարդգէս, Զարդարեան, Վռամեան, Խաժակ, Տիրան Քէլէկեան , Գարմէն, Շահրիկեան, Բժ. Փաշայեան , Մարզպետ, Աչըքպաշեան, Կոզիկեան, Համբարձում Պոյաճեան (Մուրատ), Բ. Շահպազ, Ճանկիւլեան,— պատահաբար կը յիշեմ քանի մը անուններ, գաղափար մը տալու համար) :

Հրանտ Բաղունեան պատմեց երիտասարդ գրողներու՝ Դ. Վարուժանի, Ռ. Սեւակի, Գ. Բարսեղեանի, Տիգ. Չէօկիւրեանի, Գ. Եսայեանի, Համբ. Համբարձումեանի, Ա. Տօրեանի եւ ուրիշներու կեանքն ու նահատակութիւնը : Բոլորն ալ ինկան 24էն 36 տարեկանին :

Նկարագրեց յատկանշական դրուագ մը Վարուժանի եւ Սեւակի կեանքէն: Երկուքն ալ ուրախ ,պարտէզի մը մէջ քով քովի նստած՝ Եղեռնէն քիչ առաջ կը խօսակցին: Յանկարծ չորցած տերեւ մը կ'իյնայ իրենց ուսերուն վրայ: Սեւակ կ'ըսէ Վարուժանին,— «Կ'երեւի անդիէն կը կանչուինք» : Եւ չարաղէտ զուգադիպութեամբ մը , շատ չանցած երկուքը միասին նահատակուեցան ինչպէս կը պատմեն ականատեսներ :

Մկրտիչ Պարսամեան խօսեցաւ գաւառի նահատակ գրագէտներու մասին յիշելով երեք չորս ինքնատիպ դէմքեր,— Ռուբէն Զարդարեան որ 1890ին եղած է ուսուցիչ Խարբերդ, Արտաշէս Յարութիւնեան, Մալկարայէն, առեւտրական, որ կրնար մրցիլ ոեւէ գրագէտի հետ եւ կը գրէր Mercure de Franceի, ինչպէս նաեւ Յովհաննէս Գազանճեան, եւ Թլկատինցին: Յայտնեց թէ շատ երկար պիտի ըլլար խօսիլ գաւառի բոլոր գրագէտներու մասին , քանի որ իւրաքանչիւրի կեանքը եւ գոր-

Dr. Bernard Lafayի ճառը

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Վասպուրականի հերոսամարտին առթիւ կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ նախկին նախարար Տոքթ. Bernard Lafay, երեփոխան Փարիզի: Ահաւասիկ թարգմանութիւնը.—

Ձեզի կը խօսիմ խորին յուզումով, որովհետեւ այսօր տարեդարձն է այն մեծ ողբերգութեան, զոր ապրեցաւ ձեր ժողովուրդը:

Պիտի չնկարագրեմ Հայ ազգի մարտիրոսութեանց դրուագները: Պիտի չպատմեմ թէ ինչպէս այս ժողովուրդը երկու հազար տարի Փոքր Ասիան ծաղկեցնելէ եւ շէնցնելէ վերջ, ընկճուեցաւ Թուրքական գերակշռութիւն, ինչպէս եւ ճակատագրական անկարելիութեանց առջեւ: Արդէն ձեր Հայրենիքին այդ պատմութիւնը վառ կը մնայ ձեր միտքերուն եւ սիրտերուն մէջ:

Բայց, չեմ կրնար չմտածել թէ այսօր, երեսունեւեօթը տարի առաջ (քառորդ դարէ աւելի) ձեր Հայրենիքը կը վերածնէր իր աւերակներէն, որոնց մէջ նետած էին զինքը Կարմիր Սուլթանը եւ 1915ի անոր արժանաւոր յաջորդները: Յետոյ Հայաստանը կ'անցնէր ճանչցուած պետութեանց շարքին: Աւաղ, շատ կարճ ժամանակ մը: Որովհետեւ Հակառակ Սեւրի դաշինքին, կամաց կամաց կը վտանգուէր ստացուած անդին անկախութիւնը:

Խորունկ յուզումով կ'ողջունեմ ձեզ, ի պատիւ ձեր ազգին, որուն տառապանքները եղան ամէնէն տաժանելին մարդկութեան պատմութեան մէջ:

Բայց կան ժողովուրդներ, որոնք նեղ օրերուն չեն կորսնցներ ոչ իրենց ազնուական ոգին, ոչ իրենց աշխատասիրութիւնը եւ ոչ ալ իրենց հաւատքը դէպի ապագան:

Հայ ժողովուրդն ատոնցմէ է:

Արդարեւ, անիկա զէն ի ձեռին կորսնցուց իր անկախութիւնը եւ այդ պատիւ մըն է: Պարտութիւնը երբեք ամօթալի չէ, երբ անոր պատճառը հակառակորդին վաւերութիւնը եւ Թուական գերազանցութիւնն են: Այս է իրականութիւնը, ձեր ժողովուրդի մասին: Պէտք չունիմ ձեզի յիշեցնելու թէ դուք ունեցաք ձեր Թերմոպիլէն, յանձինս Վասպուրականի Հերոսամարտին, ուր 500 Հայեր, 20.000 Թշնամիներու դէմ պաշտպանեցին հայ ժողովուրդին կեանքն ու պատիւը, դարմնելով երկրին ապագայ անկախութիւնը:

Չեմ մոռնար նոյնպէս, որ Հայերը իրենց արիւնը թափեցին Ֆրանսայի համար: Նախ 1914—18ին, 200.000է աւելի Հայեր զոհուեցան Ազատութեան եւ Ժողովրդապետութեան կողքին: Աւելի վերջը, պարտուած, մարտիրոսացած, ցան ու ցիր հայ ժողովուրդը 1939 — 45ին դարձեալ զոհուեցաւ պատնէշին վրան այն քաջերուն, որոնք պաշտպանեցին ազատութիւնն ու արդարութիւնը: Անձնապէս, ունիմ բազմաթիւ զէնքի ընկերներ, որոնք թէեւ Ֆրանսական համազգեստով ու սրտով ալ փրանսացի, բայց դարձեալ կը պատկանին ձեր ժողովուրդին:

Թոյլ տուէք ձեզի ներկայացնել Ֆրանսական ազմիկներուն եւ ժողովուրդին եղբայրական ողջոյնները: Անոնք հպարտ են ձեզ իրենց հետ ունենալով:

Բազմունակնութիւնը ազնուական է, երբ կը պաշտպանէ ազատութեան խօսքը, սակայն ան կը ներկայացնէ մարդկային արժանիքներուն միայն մէկ երեսը:

Միւս երեսը, աւելի թանկագին եւ աւելի արդիւնաւէտ՝ աշխատանքի եռանդն է, հաւատքը՝ հանդէպ աշխատանքի ապագային:

Այս տեսակէտով ալ հայ ժողովուրդը ոչ ոքէ ետ կը մնայ: Ձեր նախնեաց հողէն հեռու, դուք գործի լծուեցաք յամառօրէն, մերժելով յուսահատիլ ոչ անմիջապէս, ոչ ալ ապագային համար:

Կը համարձակիմ ըսել որ յաջողեցաք:

Ձեզմէ շատերը հասած են բարձր դիրքերու: Ամէնքդ միասին, շահեցաք ձեզ հիւրընկալ ժողովուրդներուն գնահատանքն ու բարեկամութիւնը: Դուք դարձաք ձեզ հիւրընկալողներուն բարեկամներն ու եղբայրները: Եւ դժուար օրերուն գործնականապէս ապացուցիք այդ:

Այժմ թոյլ տուէք հանել պարզ եզրակացութիւն մը. մարդիկը իրար միացնող ամէնէն գեղեցիկ եւ ամէնէն արժէքաւոր շաղախներն են Բարեկամութիւնը, Արժանիքը, Աշխատանքին Սէրը, փոխադարձ Յարգանքը, եւ Ազատութեան Պաշտամունքը:

Կարելի է ըլլալ հայ եւ ըլլալ Փրանսացի: Ատոր ապացոյցը տուիք պատերազմի դաշտերուն վրայ եւ կը շարունակէք տալ ձեր ամենօրեայ աշխատանքովը:

Կը շնորհաւորեմ ձեզ, որովհետեւ այս ամէնը կը բարձրացնեն ձեր արժանիքը: Շնորհակալութիւն հայ ժողովուրդին:

Կը մաղթեմ որ գալիք օրերը վերակազմեն ձեր ազգը, ազատ եւ անկախ, համաշխարհային եղբայրութեան մը մէջ եւ մանաւանդ փրանսական ժողովուրդին մեծ եղբայրութեան եւ բարեկամութեան մէջ.— կրնաք վստահ ըլլալ թէ ան ձեզ լաւ կը ճանչնայ եւ ամբողջ սրտով ձեզ գնահատող ձեր բարեկամն է:

ծը առանձինն դասախօսութեան մը նիւթ կը կազմեն: Համազգայինը առանձին լսարաններ պիտի կազմէ յառաջիկային:

Յովիկ Եղիազարեան, խօսք առնելով յայտնեց թէ այս տարի ապրիլեան սգատօնին խօսք չտրուեցաւ երիտասարդութեան ու անոր ձայնը կաշկանդուեցաւ: «Այդ երիտասարդութիւնը ցոյց պիտի տայ թէ գիտէ յարգել իր նախնիքներու յիշատակը: Մեզի կը մնայ պահել յանձնուած աւանդը: Դաշնակցական երիտասարդներս գիտակցօրէն կը զգանք այդ ուժը մեր մէջ եւ կ'ուզէինք որ ուրիշներն ալ հետեւէին մեզի»:

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին Օր. Լ. Տօնապետեան՝ (Սիամանթոյի «Սուգը» եւ Կ. Զարեանի (Կախաղան բարձրացնողների համար) եւ Տիկին Արմենուհի Բալուեան (Սիամանթոյի «Պարը»): Պ.

ԽՄԲ.— Ապրիլ 18ի լսարանը, նուիրուած ողբացեալ ընկեր Գ. Իփէկեանի, պիտի ներկայացնենք առանձին:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԽՄԲ.— Կոմիտասեան յանձնաժողովէն ստացած ենք հետեւեալ նամակը, ուղղուած Պ. Տ. Ջիթունիի.—

Մեծարգոյ Պարոն Տիգրան Ջիթունի, Փարիզ

Նամակը զոր ուղղած էիք Կոմիտաս Յանձնաժողովին՝ մեզ ամէնքս զարմացուց:

Կը գրէիք թէ մօտ երկու հարիւր, Վանայ ժողովրդական երգեր երգած էիք Կոմիտաս վարդապետին եւ կ'ուզէիք որ մեր յանձնաժողովը ձեզի վճարում մը ընէ ձեր այդ աշխատակցութեան համար:

Բազմաթիւ Հայեր, Կովկասեան Հայաստանի կամ Թրքական Հայաստանի բնիկ գիւղացի, իրենց գաւառի ժողովրդական երգերը երգած են Վարդապետին, որ անոնց մէջէն ընտրած է Հայագրոշմ եղանակ ունեցողները եւ զանոնք դաշնաւորած է, եւ սակայն այդ Հայաստանցի Հայերէն ոչ մէկը ատոր համար վճարում ուզած է:

Մենք այս նամակին հետ ձեզի կ'ուղարկենք իբրեւ նուէր օրինակ մը Կոմիտասի ձայնագրած ու դաշնաւորած ժողովրդական երգերու հաւաքածոներէն զոր մեր յանձնաժողովը հրատարակած է: Ձենք գիտեր թէ Վանայ ժողովրդական երգերը զոր իրեն երգած էք, գէթ մասամբ կը գտնուի՞ն մեր այս հրատարակութեանց մէջ: Անոնք հաւանօրէն մաս կը կազմեն իր հաւաքած ու ձայնագրած ժողովրդական երգերուն զոր դեռ ատեն չէր ունեցած՝ հիւանդանալէն առաջ՝ դաշնաւորելու եւ որոնց մէկ մասը միայն Պոլսէն մեզի ղրկուեցաւ: Այդ մեզի ղրկուած կտորները հրատարակած ենք, ինչպէս եւ երկրորդ տպագրութիւնը կատարած ենք, վարդապետին ատենով Փարիզ հրատարակած «Հայ Քնար» հաւաքածոյին եւ Լայփցիկ հրատարակած երկու հաւաքածոներուն:

Մեր մօտ անտիպ կը մնային միայն խումբ մը հայ ժողովրդական երգեր զոր Կոմիտաս հաւաքած, հայկ. խազերով ձայնագրած էր, բայց դեռ չէր դաշնաւորած, ինչպէս եւ հայ ժողովրդական երկու պարի եղանակներ («Շորոր» եւ «Հէքեարի») զոր սեւագրուած վիճակի մէջ ձայնագրած ու դաշնաւորած էր դաշնակի համար: Այս վերջին խումբը մենք յանձնեցինք Լիբանան բնակող հայ երիտասարդ արուեստագէտի մը, Պ. Պարգեւ Պարսումեանի, որ խոստացաւ զանոնք Պէյրութի մէջ հրատարակել իր ծախքով: Այդ երիտասարդը չկրցաւ իր խոստումը կատարել, բայց մեզմէ ստացած Կոմիտասեան ձեռագիրները յանձներ է Գարեգին Ա. Կիլիկեան Հայրապետին որ զանոնք մեզի դարձնելու տեղ ղրկեր է Էջմիածին, Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

Պէտք է աւելցնենք նաեւ թէ արդէն Կոմիտաս վարդապետ նոյնութեամբ չէր պահեր իր ձայնագրած եղանակները, զանոնք հրատարակելէ առաջ կը ջնջէր կամ կ'ուղղէր ինչ որ անոնց մէջ կը գտնէր օտար երաժշտութեանց ազդեցութեան տակ այլափոխուած: Զաման այդ աշխատութիւնը՝ իսկական հայ երաժշտութիւնը երեւան հանող եւ զայն մարդկութեան եւ նոյն իսկ հայ ժողովուրդին ճանչցնող այդ մեծ երաժշտագէտին կատարած գործին ամենադժուարին մէկ մասն է:

Ընդունեցէք, մեծարգոյ Պարոն Ջիթունի, մեր սիրալիր բարեւները:

Ի դիմաց Կոմիտասեան Յանձնաժողովի ատենապետ՝ Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ատենադպիր ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ:

ՀԱՅԱԳԷՏ ԱՄԵՐԻԿՈՒՀԻ ՄԸ, Տիկին Ճէյն Սմիթ Ուինկէյթ մեռած է Նիւ Եորքի մէջ: 86 տարեկան էր, ծնած՝ Մարզուան: 1885ին իր երկրորդական կրթութիւնը Ամերիկայի մէջ լրացնելէ վերջ, կ'երթայ Թուրքիա եւ Մարզուանի Անաթոլիա քոլէճին տեսչուհի կը կարգուի: 1893ին կ'ամուսնանայ եւ ամբողջ 25 տարի միսիոնարական աշխատանքներ կը կատարէ, իր ամուսնոյն հետ, Թալասի եւ Կեսարիոյ մէջ:

1944էն ի վեր հաստատուած էր Նիւ Եորք, նուիրուելով իր գրական աշխատանքներուն: Թարգմանած էր 1950ին Րաֆֆիի «Խենթ»ը եւ բազմաթիւ ուրիշ կտորներ մեր գրականութենէն: 1947ին հրատարակուեցաւ իր «Յիսուս որդի» անուն հատորը, որ յանգաւոր թարգմանութիւնն էր Ներսէս Շնորհալիի շարականներու: Թարգմանած էր նաեւ «Քաջն Վարդանը»: Յովհ. Թումանեանի «Սասունցի Դաւիթը», Ա. Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարին»:

ԴԵՐԱՍԱՆ ՊԱԼԹԱԶԱՐԻ բեմական գործունէութեան 65ամեայ (ոսկի) յոբելեանը մեծ շուքով տօնուած է Պոլսոյ մէջ, մասնակցութեամբ արուեստագէտներու, երգչախումբերու եւ թատերախումբերու: Պոլսոյ թերթերը նկարագրելով հանդիսութիւնը կը գրեն թէ բեմին վրայ տեղ կը գրաւէին հայ եւ թուրք վաստակաւոր դերասանները: Եդ. Սուրեան թուրքերէն ուղերձով մը բացաւ հանդէսը: Յոբելեարի վզին անցուցին դափնիի պսակ մը եւ նուիրեցին արծաթ զաւազան մը: Յետոյ թուրք եւ հայ դերասանները ձեռքը համբուրեցին: Վաստակաւոր դերասանը այնքան յուզուած էր որ հազիւ թէ շնորհակալութիւն մը կրցաւ յայտնել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Ծիծղ տասներկուքին տարօրինակ շշուկ մը լսուեցաւ: Մեր ականջները սրած մտիկ կ'ընէինք: Յանկարծ ծօրճ ըսաւ ցած ձայնով.

— Մէկը ձգախէժէ նաւակով մը ծովեզերք կը մօտենայ, կը լսեմ թիերուն ձայնը:

Բոլորիս նայուածքը դէպի ծով ուղղուեցաւ եւ քիչ մը հեռուն նշմարեցինք գերման ջրասուզանակ մը: Հիմա գիտէինք թէ ինչ ճամբով կուգար լրտեսներու պետը, որ քիչ վերջ ցամաք պիտի մօտենար ձգախէժէ նաւակով մը:

Միլլր կը սպասէր խրճիթին մէջ: Ան ալ Փօնթիւիի նման յաճախ ժամացոյցին կը նայէր, որովհետեւ ամէն վայրկեան կ'աւելնար իր յուզումը: Խրճիթին պատուհանէն կը դիտէր նաւակը որ կը մօտենար: Քանի մը վայրկեան վերջ խորհրդաւոր այցելուն ցամաք ելաւ, նաւակը քաշեց աւազին վրայ եւ յառաջացաւ դէպի խրճիթը: Չորս կողմը դիտեց, յետոյ երեք մեղմ հարուածներ տուաւ դրան: Միլլր բացաւ դուռը:

— Միլլէ՞րն էք, հարցուց այցելուն ցած ձայնով: = Այո:

— Հայլ Հիթլէր:

— Հայլ Հիթլէր: Ինչպէ՞ս անցաւ ձեր ճամբորդութիւնը:

— Հիանալի օդով: Բայց երկար պիտի չմնամ, ժամանակ չունիմ:

— Իրաւունք ունիք, սակայն հոս ապահով ենք, պահակները կէս ժամ առաջ անցան:

— Լաւ: Հիմա ըսէք տեսնեմ սիրելի Միլլէր, ինչ բան կը նեղացնէ ձեզ:

— Մեր կազմակերպութիւնը վտանգի մէջ է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք. Անգլիացիները կը միջամտե՞ն արդեօք, տեղեա՞կ են մեր գործելակերպին:

— Ոչ թէ Անգլիացիները, այլ Ֆրանսացի մը:

— Փօնթիւին: Սատանան տանի զայն: Պէտք էր որ տարիներ առաջ մաքրէինք իր հաշիւը:

— Իրաւունք ունիք: Ես փորձեցի անգամ մը, սակայն անոր փոխարէն իմ մարդս մեռաւ: Խելացի է այս Փօնթիւին:

— Ո՞րքան բան գիտէ մեր մասին:

— Իմ գործակալներէս երեք հատին հետքը գտած է: Ես պէտք եղած կարգադրութիւնները ըրած եմ, սակայն Փօնթիւի կրնայ ամէն վայրկեան զանոնք ձերբակալել տալ:

— Պիտի խօստովանի՞ն:

— Ոչ, վստահ կրնաք ըլլալ:

— Լաւ, իսկ դուք ինչ ըրած էք:

— Ես անձնապէս խոստացած եմ իրեն օգնել, նոյնիսկ իմ շնորհիւս մեզի անպէտ լրտես մը ձերբակալած է:

— Ապրիք, Միլլէր, հայրենիքը պիտի չմոռնայ ձեր այս ծառայութիւնը:

(Շար.)

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ԿԵ՞ՂԾ Է

Այս յայտնութիւններէն անմիջապէս ետք, ծովակալ Ֆէչըլըրի դիւանը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.— «Ծովակալը ոեւէ մէկուն նամակ գրած չէ, այդպիսի նախատեսում մը կամ վերոյիշեալ տեսակէտները յայտնելով»: Իսկ Մ. Նահանգներու քաղաքային եւ զինուորական ամենաբարձր իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ ամերիկացի ծովակալին վերագրուած տեղեկագիրը «կեղծիք մըն է, չարաչուք ազդեցութիւն մը գործելու համար Ատլանտեանի միաբանութեան վրայ, բայց եւ այնպէս յարաբերական ճարտարութեամբ յղացուած»:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ «տեղեկութիւն չունինք այդպիսի վաւերագրէ, ոչ ալ ծովային նախարարութիւնը լուր ունի»

«Տէյլի Մէյլ»ի ներկայացուցիչը տեղեկագրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ «Լը Մոնտ»ի խմբագրապետին հետ, որ յայտարարեց.

— «Անշուշտ պիտի չհրատարակէինք տեղեկագիրը, եթէ կատարելապէս համոզուած չըլլայինք անոր վաւերականութեան: Տեղեկագիրը նախապէս ստացուեցաւ գաղտնի աղբիւրէ մը, կրնաք ըսել՝ բրիտանական աղբիւրէ մը: Ամբողջ աշխարհ կրնայ եզրակացնել թէ տեղեկագիրը ճիշդ է, նկատի առնելով այն դէպքերը որ այս միջոցին տեղի կ'ունենան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի մէջ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, տեղեկագիրը առաջին անգամ ստացած է Պ. Պիռք Մորհանժ, որ իբրեւ արձակագէն կը գործէր Դիմադրական ճակատին մէջ: Պատերազմէն վերջ խմբագիր էր ձախակողմեան «Լիպէռասիոն» թերթին մէջ, յետոյ պաշտօնեայ՝ պարէնաւորման նախարարութեան մէջ, իսկ այժմ ամենօրեայ տեղեկատու մը կը հրատարակէ, քաղաքական լուրեր հաղորդելով:

Փարիզի մէջ լռութիւն կը պահեն առ այժմ:

Եւրոպական բանակին

ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Ուրբաթ օր, 9 Մայիս, Փարիզի մէջ նշանագրուեցաւ (առաջին ստորագրութիւն) եւրոպական բանակին դաշնագիրը, վեց պետութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ (Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Իտալիա եւ արեւմտեան Գերմանիա):

Վաւերաթուղթը կը պարունակէ բուն դաշնագիրը, զինուորական եւ ելմտական յաւելուած մը, եւ երկու առանձին պայմանագիրներ: Վեցերորդ վաւերագիր մը պիտի ստորագրուի յառաջիկայ շաբթու, պարզելով անդամակից ազգերու մասնակցութեան մանրամասնութիւնները:

Բուն ռազմական կէտերը գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ եւրոպական բանակը պիտի բաղկանայ 40—50 զօրաբաժիններէ (իւրաքանչիւրը 13.000 զինուոր):

Դաշնագիրը կը տրամադրէ.— Հասարակաց պաշտպանութիւն եւ ելմտացոյց.— Այն պետութիւնները որ գաղթավայրեր ունին, ազատ են անհրաժեշտ ուժերը պահելու, անոնց պաշտպանութեան համար:—Անդամակից պետութիւնները կրնան առժամապէս քաշել իրենց տրամադրած ուժերուն մէկ մասը, եթէ ներքին ծանր տագնապ մը ծագի իրենց երկրին մէջ.— Երաշխիքներ՝ գերմանական անկախ բանակի մը կամ սպայակոյտի մը կազմութեան դէմ:

Կարգ մը կէտեր չեն ճշդուած տակաւին: Դաշնագիրը կը բաղկանայ 400 էջերէ եւ պիտի քննուի բոլոր անդամներուն կողմէ, վերջնապէս ստորագրուելու համար:

Առաջին ստորագրութիւնը մեծ տպաւորութիւն չգործեց: Թերթ մը հետեւեալ խորագիրը տպած էր երէկ,— «Եւրոպական բանակ թուղթի վրայ»:

ՓԱՐԻԶԻ համայնավար շաբաթաթերթը, Աքսիոն Եչ.ի թիւով կը ծանուցանէր թէ պիտի փակուի, նիւթական դժուարութեանց պատճառաւ: 1943ին սկսած էր հրատարակուիլ, տնօրէնութեամբ Քրիէկէլ Վալրիմոնի, 1946ին 75.000 ընթերցող ունէր, չորս տարի վերջ այդ թիւը իջած էր 57.000ի եւ այն օրէն ի վեր անկումը աւելի կը շեշտուէր իջնելով մինչեւ 30.000ի: Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ երեւոյթը ընդհանուր է համայնավար մամուլին համար: «Իւմանիթէ»ի սպառումը ազատագրութենէն առաջին 50 % անկում կ'արձանագրէ.— 1946ին՝ 400.000 օրինակ կը սպառէր, 1951ին՝ 219.000, իսկ այս տարուան մայիս 8ին 191.882 օրինակ: Պաշտօնաթերթին կիրակիի թիւը՝ «Իւմանիթէ - Տիմանշ», դեռ 400.000ի սպառում մը ունի: 1951ին գաւառի մէջ կը հրատարակուէին 17 օրաթերթեր եւ 73 շաբաթաթերթեր (համայնավար կամ ուղեկից), ընդդէմ 1946ի 102 թերթերուն: Հետզհետէ կ'իջնէ անոնց սպառումը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքի եւ շրջաններու 7 քոյր մասնաճիւղերու:

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, dans Les Salles Mazenod:

Պատուոյ նախագահութեամբ Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ: Բացման խօսք՝ ընկերուհի ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ: Բանախօս՝ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, որուն իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Ակինեան:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ կէս գիշեր, մասնակցութեամբ յայտնի նուագախումբի մը: Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 100 ֆրանք: Ճոխ պիւֆէ:

Յոբելենական հանդէս

Հ. Կ. Խաչի Օգնութեան մարմնին, (Փարիզահայ Տիկնանց միութիւն) իր երեսնամեայ տարեդարձին առիթով:

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 rue des Ecoles, métro St. Michel - Odéon:

Հովանաւորութեամբ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի, Սերովբէ Վ. Մանուկեանի, եւ նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի:

Կը խօսին Տօքթ. Թրէմօլիէր, Տիկ. Զ. Ճէվահիրճեան, (Նախագահ Տիկնանց Միութեան), Տօքթ. Պ. Քօլօլեան, (Նախագահ Հ. Կ. Խաչի) եւ Միութեան ընդհ. քարտուղարը Ս. Քարեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ինչպէս կաթ տալ երախային, ինչպէս հագուեցնել, ինչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին: 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով:

Վասպուրականի հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կովկասեան եւ հայրենի պարեր «Հայ Ազատամարտիկներու» Միութեան պարող խումբէն, ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ:

Մեներգներ, արտասանութիւններ եւ անակընկալներ: Ընտիր նուագախումբ պարեր եւ զուարճութիւններ ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Մայիս 12ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Café Régent: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Café de l'Espérance, Gare du Nord: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Օրակարգ, Ա) Հաշուետուութիւն.— Բ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, այս առթիւ վարչութիւնը սարքած է թէյասեղան մը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի հանդէսը Յունիս 8ին:

ՆՈՒԷՐ.— Մարսէյլէն Օր. Անահիտ Փիրանեանի եւ Պ. Անդրէասեանի (Ալֆորվիլ) նշանախօսութեան առթիւ, Օր. Մարի Փիրանեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, փոխան ծաղկեփունջի: Ստանալ Յառաջէն:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Salle Galmanի մէջ, Place de la Gare:

Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի
«ՉԱՐԱԼԸ»ն

Գեղարուեստական բաժին: Նուագախումբ Վարդեւանեան: En attraction: Trio Arpège:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 13 MAI 1952 Երեքշաբթի 13 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6761-Նոր շրջան թիւ 2172

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱԻՆ ՈՒ ՍՈՒՏԸ

Նորէն աւելորդութեան մատնուած է դիւանագիտական աշխարհը, երբեւ հետեւանք չնդալից տեղեկագրի մը հրատարակութեան :

Անցուդարձը կ'իմանաք օրուան լուրերէն :

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», կը պնդէ իր հրատարակած տեղեկագրին վաւերականութեան վրայ : Իր աւագ խմբագրին հրաժարումը աւելի կը թանձրացնէ մթնոլորտը :

Ամերիկացի ծովակալը փութաց յայտարարել թէ ինք ոչ այդպիսի տեղեկագիր գրած է, ոչ ալ որեւէ նամակ:

Իր ներկայացուցիչը, ծովակալ Նըն, այս հերքումին կը կցէր հետեւեալ յայտարարութիւնը .

— «Ընդհակառակն, ծովակալ Ֆեչլըր ամենամեծ վստահութիւն ունի մեր դաշնակիցներուն կարողութեանց վրայ՝ Եւրոպայի հաւաքական եւ ներդաշնակ պաշտպանութեան վրայ: Մեր ուժը կ'աճի օրէ օր »:

Մեծն Բրիտանիոյ ծովապետութիւնն ալ, որ իբրեւ թէ Փարիզի թերթին հաղորդած է գաղտնի տեղեկագիրը, փութաց յայտարարել .

— « Այդ կարգի որեւէ տեղեկագիր չկայ ծովային նախարարութեան մէջ եւ ծովապետութիւնը տեղեկութիւն չունի այդպիսի տեղեկագրի մը գոյութենէն »:

Եւ սակայն, տարակոյսը չէ փարատած :

Տեղեկագրին գոյութեան եւ վաւերականութեան հաւատացողները —ինչպէս եւ «Լը Մոնտ»ը — դիտել կուտան թէ՝ անոր բովանդակութիւնը կը համապատասխանէ վերջերս յայտնուած շատ մը ռազմագիտական տեսութեանց :

Այսպէս, պատասխանատու անձեր, նոյնիսկ զօր. Այզընհաուըր, զօր. Պրէտլի եւ ուրիշներ քանիցս խոստովանեցան թէ արեւմտեան Եւրոպան տակաւին ի վիճակի չէ կասեցնելու խորհրդային արշաւանք մը:

Այդ իմաստով ուսումնասիրութիւններ ալ հրատարակուեցան անգլեւամերիկեան մամուլին մէջ (կարեւորները պիտի ամփոփենք մօտերս) :

Միւս կողմէ, իրողութիւն է որ երկար ատենէ ի վեր պայքար մը բացուած է Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ, Միջերկրականի պաշտպանութեան, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան եւ յարակից խնդիրներու մասին :

Ընդհանրապէս իրազեկ թերթ մը, «Կաղէթ տը Լոզան», ամերիկացի ծովակալին վերագրուած տեղեկագրին հրատարակութենէն մէկ օր առաջ, կը հրատարակէր Փարիզի թղթակցին մէկ տեսութիւնը՝ այս վէճի մասին:

Թղթակիցը բացէ ի բաց կ'ըսէր թէ «Ուաշինկթըն կ'ուզէ ամերիկեան լիճի մը վերածել Միջերկրականը » :

Այս առթիւ յատկապէս կը շեշտէր .

— « Ռազմագիտական տեսակէտով, Միջերկրականը իր քարիւղի ցանցով լաւագոյն մեկնակէտը դարձած է հաւանական հակայարձակումի մը: Եթէ Ռուսերը յարձակին, ցամաքային Եւրոպան չունի կէտ մը որ աւելի մօտ ըլլայ — թռչունի թռիչքով — Կովկասի, Ուկրայնայի, նոյն իսկ Ուրալի: Կիպրոսէն կամ Կրետէի կղզիներէն Թիֆլիս եւ Բագու քանի մը ժամ միայն հեռու են ռմբաձիգ օդանաւերու համար :

... Ամերիկացիները այսօր Միջերկրականը կը նկատեն կենսական շրջան մը՝ ռազմագիտական տեսակէտով »:

Ինչպէս թղթակիցն ալ կը բացատրէ, այս է պատճառը որ Ամերիկացիները մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւին Հիւս. Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի անցուդարձին: Կ'աշխատին սիրաշահիլ Արաբները :

Արդ, «Լը Մոնտ»ի հրատարակած տեղեկագիրը այս խնդիրներն ալ կը շօշափէ լայնօրէն:

Ուրեմն, գաղտնիքը ամբողջովին չէ պարզուած տակաւին: Ճիշդ ատոր համար ալ, հեղինակաւոր անձեր անգամ կը վարանին վերջնական վճիռներ արձակել,— ո՛րը իրաւ է, ո՛րը սուտ:

Ուշագրաւ պարագայ մը, այս առթիւ,— ամերիկեան թերթերը առ հասարակ խորհրդաւոր լռութիւն մը կը պահեն գաղտնի տեղեկագրին առթիւ: Կը փորձեն կարճ կապել, ցնոր տնօրինութիւն : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ

— Տարի մըն է, «Հայրենիք»ի սիւնակներուն մէջ չեմ տեսներ «պետական քարտուղար», «պետական պաշտօնատուն», «ծովային բաժանմունք», «Ներկայացուցչական Տուն» եւ կարգ մը նման բացատրութիւններ, որոնց տեղ կը գործածէք «արտաքին նախարար», «արտաքին նախարարութիւն», «ծովային նախարարութիւն», «խորհրդարան» ձեւերը: Ինչո՞ւ այս ըմբոստութիւնը :

— « Պետական քարտուղար»ը բառացի թարգմանութիւնն է համապատասխան անգլերէն բացատրութեան, որ մեր հարեւաններու բարբառով բան մը կը նշանակէ ,բայց մեր բարբառով բան մըն ալ չի նշանակեր: Պ. Էչիսըն կը վարէ այս երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը. ուրեմն ուրիշ բան չէ եթէ ոչ արտաքին (գործերու)նախարարը:

— Մնացեալներո՞ւն մասին ինչ արդարացում ունիք :

— « Բաժանմունք» բառը ոչ մէկ ատեն մեր լեզուին մէջ «նախարարութիւն» նշանակած է : Պէտք չկայ գործածելու: « Ներկայացուցչական Տուն» ըսելու պէտք չունինք, քանի որ «խորհրդարան» կամ «Երեսփ. ժողով» միեւնոյն իմաստը ունին եւ, ի վաղուց անտի, ընդունուած ձեւեր են մեր լեզուին մէջ: Եթէ այս կարգի բառերու մէջ պիտի առաջնորդուինք «թէքնիք» մանրամասնութիւններով, այդ պարագային Ամերիկայի « Նախագահ »ին համար պէտք է ճարենք ուրիշ բառ մը, որովհետեւ Պ. Թրումըն եւ, օրինակ, Ֆրանսայի նախագահը, միեւնոյն իրաւասութիւնները չունին: Բայց մենք, կարճ կապելու համար, երկուքին ալ կ'ըսենք «Նախագահ» :

— Բայց, երբ կարելի է բացատրութիւն մը թարգմանել, ինչո՞ւ չթարգմանենք :

— Թարգմանութիւնները կ'ըլլան վերլուծական եւ համադրական — մէկը միւսին հետ պէտք չէ շփոթենք: Անգլիացին կ'ըսէ The Board of Trade որ, բառացի, պէտք է ըլլար «Արհեստներու Ատեան»: Ճիշդ համարժէքն է՝ «Առեւտրական նախարարութիւն »:

— Բայց քանի որ Ամերիկա կ'ապրինք, պարտաւոր ենք ...

— Ոչ կ'ուզէք ապրեցէք, մեր լեզուն, մեր քերականութիւնը ուրիշներու առաջնորդութեան պէտք չունին: Ունինք,չունինք մէկ տեսակ անկախութիւն ունինք — լեզուական անկախութիւնը , ան ալ ոտքի տակ չառնենք, եթէ կը հաճիք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՍԱՐԳԻՍ ԷՍՄԷՐԵԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (3 Մայիս) ցաւով կ'իմանանք մահը իրաւագէտ եւ ազգ. երեսփոխան Պ. Սարգիս Էսմէրեանի, խոր ծերութեան մէջ (97 տարեկան):

Հանգուցեալը վարած է շատ մը հանրային պաշտօններ եւ համբաւ կը վայելէր իբրեւ անկաշառ պայքարող: Մասնաւորապէս 1900էն առդին եռանդով վարած էր հանրային գործունէութեան: Քանիցս եղած է անդամ Կ. Պոլսոյ Ազգ. վարչութեան:Տասը տարիէ ի վեր անկողին գամուած էր:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ երեւան հանուած է Իզմիրի մէջ, ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը: Անդամներուն մէջ կը գտնուին փաստաբաններ , լրագրողներ, ապարանատէրներ, ուսուցիչներ եւ ազատ ասպարէզի հետեւողներ: Ստուգուած է թէ ծանօթ միլիոնատէր մը նիւթապէս կ'օժանդակէր այս կազմակերպութեան :

ԲՈՒՌՆ ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ Թունուզի արուարձաններէն մէկուն պարտէզին մէջ: Ինը հոգի վիրաւորուեցան, երկուքը ծանր :

ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԻ վրայ գրուած տուրքի գանձումը պիտի ջնջուի Մայիս 10էն մինչեւ Յուլիս 15, կառավարութեան որոշումով: Միւս կողմէ, գետնախնձորի եւ պտուղի վաճառման միջնորդները , մեծաթիւներ եւ զանազան խմբակցութիւններ ժողով գումարելով որոշեցին ամէն կարելի միջոց ի գործ դնել, ծախքերը պակսեցնելու եւ գիները իջեցնելու համար:

Թեր ու դէմ կարծիքներ գաղտնի տեղեկագրի մասին

«ԼԸ ՄՈՆՏ»Ի ԱՒԱԳ ԽՄԲԱԳԻՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Կիրակի օր ամփոփեր էինք հիմնական կէտերը գաղտնի տեղեկագրի մը որուն համաձայն պատերազմը անխուսափելի է 1960էն առաջ եւ որ կը վերագրուի Մ. Նահանգներու նաւային գործողութեանց սպարապետին՝ ծովակալ Ֆեչլըրի :

Ծովակալը, ուրիշ իրաւասու անձնաւորութիւններ եւ Անգլիոյ ծովապետութիւնը փութացին հերքումներ հրատարակել տեղեկագրին գոյութեան կամ վաւերականութեան մասին:

« Լը Մոնտ» որ մէջտեղ հանած էր այս գաղտնիքը, իր կարգին հետեւեալ յայտարարութիւնը տըպեց կիրակի օր .

— Տեղեկագրին հրատարակութեան առթիւ կարգ մը պաշտօնական յայտարարութիւններ եղան Ուաշինկթընի մէջ, հերքելով այդպիսի պաշտօնագրի մը գոյութիւնը կամ վաւերականութիւնը: Մենք կը սպասէինք այդ հերքումներուն : Այսպիսի պարագայի մը մէջ ուրիշ կերպ չի կրնար ըլլալ: Մենք ձեռքի տակ ունինք լուրջ երաշխիքներ եւ երեւան պիտի չհանէինք այդ տեղեկագիրը, եթէ տարակոյս մը մնացած ըլլար, մեր կատարած քննութենէն ետք: Ուրեմն պարզապէս կըհրատարակենք հերքումները, որոնք չեն խախտեր մեր համոզումը »:

Հակառակ այս լուսաբանութեան, «Լը Մոնտ»ի աւագ խմբագիրներէն Ռէմի Ռուր հրաժարեցաւ շաբաթ օր, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ .

— « Չեմ ըսեր թէ փաստաթուղթը վաւերական չէր. վաւերական ըլլայ թէ ոչ, իր հրատարակութիւնը նպատակայարմար չէր, քանի որ կը ձգտի ընդլայնել արեւմտեան պետութեանց միջեւ տիրող տարակարծութիւնները» :

Թերթին խմբագրապետը անգամ մը եւս յայտարարեց .— «Մենք իսկապէս համոզուած ենք թէ տեղեկագիրը վաւերական է: Շատ հիմնաւոր պատճառներ ունինք այդպէս ըսելու համար: Տեղեկագիրը խմբագրութեան ձեռքը անցած է բրիտանական աղբիւրներու միջոցաւ, բայց չենք ուզեր յայտնել անունները այն անձերուն որոնց շնորհիւ տեսանք վաւերագիրը. վասն զի անոնք ալ պիտի ստիպուէին հերքումներ հրատարակել բացորոշ պատճառներով » :

Փարիզի թերթերը մեծ մասով կ'ընդունին ամերիկացի ծովակալին այն յայտարարութիւնը թէ տեղեկագիրը կեղծ է: Միայն Combat եւ համայնավար կամ ուղեկից թերթերը վիճելի չեն գտներ անոր վաւերականութիւնը: Թունդ աջակողմեան թերթ մը, «Օռոր», կեղծ համարելով տեղեկագիրը, կը պահանջէ դատական հետապնդումներ կատարել «Լը Մոնտ»ի դէմ, եթէ մերժէ բացատրութիւններ տալ թէ ուրկէ ստացած է զայն: Համայնավար թերթ մը, «Լը Սուառ - Տըմանչ», կ'ըսէ թէ տեղեկագիրը մէջտեղ հանած է բրիտանական ծովապետութիւնը եւ «Լը Մոնտ»ի հաղորդած: Չափաւոր թերթ մը, «Ֆիկառօ» , կեղծ կը նկատէ տեղեկագիրը: Իսկ ընկերվարական պաշտօնաթերթը, « Լը Փոփիւլէր», կը հարցնէ թէ ինչու աւելի «Լը Մոնտ»ի, պէտք է հաւատալ քան թէ Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի : Եւ կ'եզրակացնէ. — «Պիտի չզարմանանք, եթէ «Լը Մոնտ» իր չէզոքութեան պայքարին մէջ մոռնայ թէ խմբագրապետի մը պարտականութիւնն է նախատեսել ամենագէշը ,իբրեւ վաւերական ընդունելով տեղեկագիրը եւ կասկած յարուցանելով Դաշնակիցներուն մէջեւ » :

Տանր դէպքեր Թուրի շրջանին մէջ

Կիրակի օր 30.000 համայնավարներ ցոյց մը սարքեցին Էսսէնի մէջ, որ Ռուրի շրջանին «Կարմիր ոստանը» կը համարուի: Ցոյցը ուղղուած էր արեւմտեան Գերմանիոյ հետ անջատ հաշտութիւն կնքելու ձեռնարկին դէմ: Քսան տարեկան ցուցարար մը սպաննուեցաւ, եւ շատեր վիրաւորուեցան, մէջն ըլլալով ութ ոստիկաններ: Ընդհարումները տեղի ունեցան բռունցքներով, բիրերով եւ քարերով: Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ առաջին անգամ ցուցարարները կրակ բացին: Ցոյցը արգիլուած էր. բայց եւ այնպէս կարմիրները յաջողեցան քաղաք խուժել հանրակառքերով, շոգեկառքերով եւ ինքնաշարժներով: Երբ 300 ոստիկաններ կը փորձէին ցրուել ցուցարարները, այս վերջինները քարեր եւ աղիւսներ նետեցին: Ոստիկաններ ստիպուեցան կրակ բանալ ատրճանակներով եւ հրացաններով: Ցետոյ գիրկընդխառն կռիւ մը տեղի ունեցաւ: Ոստիկանութիւնը 7000 ցուցարարներու ցանկ մը ունէր, մեծ մասը՝ հեռաւոր քաղաքներէ եկած :

Այս դէպքերը եւ ուրիշ կարգ մը պարագաներ դժուարին կացութեան մը մատնած են արեւմտ -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

Երէցներէն վերջ, որոնք տարիներէ ի վեր կը բաժնուէին մեզմէ, իրենց աչքերը յաւիտենութեան փակելով այս օտար աստղերուն տակ, միջին սերունդին եկած է կարգը :

Վերջին տարիներու ընթացքին շատեր այդ սերունդէն անդարձ մեկնեցան :

Միջին սերունդն այն է, որ համաշխարհային առաջին պատերազմին եւ Մեծ Եղեռնին դառնութիւնները ճաշակեց, որուն ասպարէզն ու ապագան խորտակուեցան հինգ տաժանելի տարիները պարտադրած չարաչէտ ընդհատումով : « Միջին սերունդ »ի տղաքը չափահասութեան տարիքը նոր թեւակոխած էին եւ ամբողջ ապագայ մը ունէին իրենց առջեւ, փայլուն հեռանկարներով :

Զինադադարէն վերջ, անոնք ուզեցին վերականգնել իրենց դիրքը: Զոհուած էին իբրեւ Հայ, ուզեցին արժանի ըլլալ Հայ անունին: Այդ պատճառով ալ յանձնառու եղան նոր զոհողութեանց:

Կարապետ Խուպիկեան իսկական մէկ տիպարն էր «միջին» կոչուած սերունդին:

Ծնած 1892ին՝ հայկական հին ոստան Մալաթիոյ մէջ, աստիճանական զարգացումով մը գացած էր մինչեւ Վենետիկ, ուր յաջողութեամբ աւարտելէ վերջ Մուրատ Ռափայէլեանը, ղրկուած էր Պելժիա՝ մասնագիտական ուսում ստանալու համար, կարգ մը ուրիշ յաջողակ ընկերներու հետ :

1914ի պատերազմին պատճառաւ ընդհատած իր ուսման ընթացքը՝ վերադարձած էր Պոլիս, ուր իր նմաններուն պէս զինուորական վարժարանին մէջ պատրաստուած էր իբրեւ պահեստի սպայ:

Հրաշքով ազատած թրքական սպանդէն, 1918ի Զինադադարին իբրեւ կամաւոր մտաւ Հայկական Լեգէոնը, որուն մէջ ծառայեց իբրեւ adjudant, ֆրանսացի հրամանատարներու գնահատանքին արժանանալով :

Հայկական Լեգէոնի ցրուումէն վերջ, Խուպիկեան 1920ին Ֆրանս. իշխանութեանց կողմէ ղրկուեցաւ Փարիզ: Ծրագրած էր կատարելագործել իր ուսումը Ֆրանս. զինուորական վարժարանի մը մէջ, պատրաստուելու համար իբրեւ սպայ Հայկ. բանակին :

Խանդավառութեան եւ յոյսի օրեր էին: Սեւրի դաշնագիրը նոր կը ստորագրուէր: Միջազգային վաւերաթուղթ մը կը նուիրագործէր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարը: Փարիզի մէջ ունէինք Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը: Անոր նախագահը, Աւետիս Ահարոնեան յաջողեցաւ Ֆրանս. զինուորական վարժարանները մտցնել կարգ մը հայ սպաներ, որոնք մասնագիտութեան հետեւելէ ետք պիտի ծառայէին հայկական բանակին մէջ :

Խուպիկեան մէկն էր այդ սպաներէն : Մըտաւ Ֆոնթէնպլոյի Թնդանօթաձիգներու վարժարանը, որուն շրջանը աւարտեց յաջողութեամբ : Իրեն կը հանդիպէինք յաճախ Սէն Միշէլի թաղամասին մէջ, հպարտութեամբ հագած Հայաստանի Հանրապետութեան բանակի սպայի համազգեստը: Հարիւրապետի աստիճան ստացած էր: Տարի մըն ալ Փարիզ՝ պատերազմական նախարարութեան մէջ՝ քարտիսագրութեան ճիւղին հետեւեցաւ :

Դժբախտաբար, ինչպէս իր բոլոր ընկերները, ինք ալ չկրցաւ հասնիլ, իր նպատակին — ծառայել հայկական բանակին մէջ, արժեցնել իր մասնագիտական կարողութիւնները յօգուտ իր պատկանած ազգին, զոր այնքան կը սիրէր:

Հայաստան կորսնցուց իր այնքան զոհողութիւններով ձեռք բերուած անկախութիւնը: Փակուեցան հայրենիքին դուռները բոլոր հայրենասէր երիտասարդներու առջեւ :

Կեանքի դժնդակ պայմանները ստիպեցին զինքը ընտրել նոր ասպարէզ մը, կօշիկի ճարտարարուեստը, որուն համար չէր որ պատրաստուած էր եւ այնքան զոհողութիւններ ըրած: Անծանօթ արհեստին, զուրկ՝ անհրաժեշտ դրամագլուխէ, նիւթական շատ նեղ պայմաններու տակ գերմարդկային ճիգեր ըրաւ՝ չոր ապրուստ մը ապահովելու համար:

Զարաչար ու յամառ աշխատանքին շնորհիւ պահ մը որոշ յաջողութիւններ ալ ձեռք բերաւ, սակայն քայքայուեցաւ առողջութիւնը: Վերջին տարիները աննկուն կամքով մաքառեցաւ անողոք հիւանդութեան դէմ, որ ի վերջոյ գետնեց զինքը:

Կանուխէն մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, իր երիտասարդութեան լաւ տարիները անցուց կուսակցութեան մէջ: Մինչեւ 1925 — 26 Փարիզի կոմիտէի գործօն անդամներէն էր: Ապրուստի նեղ պայմանները ստիպեցին զինքը մեկուսանալ, սակայն մինչեւ մահը մնաց հայրենասէր եւ հաւատաւոր:

Միշտ պատրաստ հանրային ծառայութեան, երբ քիչ շատ բարեկեցիկ վիճակ ունեցաւ, գործօն դեր կատարեց նախ Ֆրանսականճակատի Հայ Ռազմիկներու Միութեան մէջ, որուն ընդհանուր քարտուղարութիւնը վարեց երկար ատեն : Իր ջանքերով էր, որ այդ Միութեան մէջ ընդունուեցան Հայկական Լեգէոնի կամաւորները, ճանչցուելով իբրեւ «Ancien Combattant», եւ վայելելով այս վերջիններուն բոլոր իրաւունքներն ու առաւելութիւնները:

Գործօն մասնակցութիւն բերաւ «Մուրատ Ռափայէլեան Սանուց Միութեան» :

Խուպիկեան եռանդուն գործունէութիւն ցոյց տուաւ նաեւ Փարիզի եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ, նախ իբրեւ անդամ Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերութեան, յետոյ՝ երկար տարիներ՝ Փարիզի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութեան:

Սիրով փարած իր ստանձնած հանրային գործին: Միշտ անշահախնդիր, ամէն օր նոր ծրագիրներ կ'որոճար, օգտակար ձեռնարկներու մասին: Իր օրով էր, որ եկեղեցւոյ վարչութիւնը հրատարակեց տեղեկատու թերթ մը, ինք էր որ նախաձեռնարկ եղաւ հիմնելու Մատենադարան մը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ եւ դիմումներ կատարեց ամէն կողմ՝ զայն ճոխացնելու համար:

Հիւանդութեան պատճառաւ անկողին գամուած, անցեալ տարուան ընտրական պայքարի օրերուն յօդուածներ կը հասցնէր «Յառաջ»ին՝ մեկնաբանելով կանոնագիրը եւ օգտակար թելադրանքներ ընելով:

Ամէն դասակարգի պատկանող բարեկամներու ընտրեալ բազմութիւն մը ներկայ էր իր յուղարկաւորութեան: Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանէն վենետիկեան վարդապետ մը իբրեւ սգակիր կեցած էր դասին մէջ: Արարողութեանց կը նախագահէր Սերովբէ վրդ. Մանուկեան : Ծաղկեպսակ ղրկած էր Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը :

Դամբանական խօսեցաւ իր վաղեմի ընկերներէն այս տողերը ստորագրողը՝ վեր հանելով անոր կեանքին գլխաւոր գիծերը: Ցաւակցական քանի մը խօսք ըրաւ Պ. Վարդանեան՝ Հայ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ: Մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը :

Իր մահով հայութիւնը կը կորսնցնէ իր լաւ զաւակներէն մէկը, որ կը հանգչի այժմ օտար հողի տակ, հայրենիքի կարօտը չառած :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Գերմանուհիներու ձգտումները

Տեղական թերթ մը դիտել կու տայ թէ հանրապետական Գերմանիոյ փլուզումէն ի վեր ժողովուրդը կորսնցուցած էր իր նախաձեռնութեան ազատութիւնը, բայց ներկայիս հետզհետէ տէր կը դառնայ իր ճակատագրին :

Գերմանուհին հեռու կը մնար ընդհանուր շարժումէն, թէեւ Ֆրանսայէն 25 տարի առաջ իրաւունք ստացած էր մասնակցելու ընտրութիւններուն (1919) : Մեծ մասը կը մնար տունը, խելօքիկ մը զբաղելով ներքին գործերով, քաղաքական հարցերուն լուծումը ձգելով այրերուն :

Հիթլէր երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ, մեղադրեց գերման կինը թէ շատ «ազատագրուած» է : Աւելի խորամանկ միջոց մըն էր անոր ինքնավստահութիւնը խախտելու, որպէսզի աւելի դիւրաւ ձեռք առնէր անոր սանձը :

Դիկտատորը գծեց գերման կնոջ գործունէութեան սահմանը .— Kinder (զաւակ), kirche (եկեղեցի) եւ küche (խոհանոց), ինչպէս Վիլհելմ կայսրը: Այս անասէր ծրագիրը կազմելով, Հիթլէր կը խորհէր բնակչութեան աճման, կուսակցութեան եւ գործարանի մասին: Արդարեւ ոչ մէկ ատեն, գերման կինը այնքան դուրս չէր եկած իր երդիքէն, հաւաքական աշխատանք կատարելու եւ հաւաքոյթներուն մասնակցելու համար: Պարտաւորիչ էր իր ներկայութիւնը: Շատեր այս կացութիւնը անհանդուրժելի, ուրիշներ ալ քաղցր կը գտնէին :

Վերջին պատերազմէն ի վեր՝ գերմանուհին քաշուեցաւ իր տունը, ուժգնօրէն կրկնելով .— « Ալ բնաւ երբեք ոչ մէկ շարժման, ոչ մէկ կուսակցութեան մէջ պիտի մտնեմ, ինչ որ ըլլայ»: Հիմա, կ'երեւի թէ պատուհանէն դուրս հանած է գլուխը եւ ուղղութիւն կը փնտռէ: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը խորհի ամուսնական եւ իրաւական կանոնագիր մը պատրաստել կիներուն համար :

Հոհենոսեան շրջանի քաղքենի դասը կը պահէ իր ամբողջ ստացուածքը եւ հանգստաւէտ պայմանները, մինչ անդին արեւելքէն խուժող գաղթականութիւնը ամէն բանէ զրկուած է: Օտէր — Նայսէ գիծէն անդին գերմանացի չէ մնացած, ամէնքն ալ փախուստ կուտան խորհրդային «դըրախտէն»: Նախկին գաղթականը եւ կալուածատէրը իրենց կարողութեան չափով կը պաշտպանեն մնացեալը,— Ս. Մարտին իր վերարկուն երկու մասի բաժնած ըլլալուն համար Սուրբերու դասը բարձրացաւ: Արեւմտեան Գերմանիան քանի՞ մասի պիտի բաժնէ իրենը, օգնութեան հասնելու համար փախստական խեղճերուն :

Հին կիներու սերունդին յաջորդած է տոքթորներու դասակարգը, որ 40ի մօտ է, ընդհանրապէս այրի կամ ամուրի : Ասոնք չեն սիրեր դահազուրկ նացիները, զորս պէտք է «ունելիով դէն չպրտել» կ'ըսեն: Ընտանիքի նեցուկ են այս կիները, իրենց բազմութեամբ եւ բարձր զարգացումով (բժիշկ, փաստաբան, դրագիտուհի) աւելի կշիռ ունին կիներու աշխատանքի եւ իրաւական հարցերուն մէջ, քան ամուսնացած կիները:

Իսկ նոր սերունդին գլխաւոր յատկանիշն է անտարբերութիւնը դաւանական հարցերու մասին: Երէցին կնոջ դիմաց,— ամփոփուած իր հաւատքին եւ կանխակալ կարծիքներու մէջ,— այսօր դեռջկուհին աչքի կը զարնէ իր անկրօնութեամբ: Իրաւ է թէ բարեպաշտ կիները տակաւին ժողովարան կը յաճախեն, բայց որոշ է թէ այս կացութիւնը երկար չի կրնար տեւել: Հիթլերականութիւնը, յետոյ յաղթականներու չոր նիւթապաշտութիւնը, ծանր հարուած մը տուին ժողովրդական հաւատալիքներուն, որ արդէն փայլուն վիճակ մը չունէր պատերազմէն առաջ:

Կիներու երեսուն միութիւններ կան.— «Ֆրոունպունտ»ը, որ համախմբած է կաթոլիկներ եւ բողոքականներ, քրիստոնեայ — ռամկավար կամ ազատական ուղղութեամբ, «Ֆրաունրինկ»ը՝ ընկերվարական ձգտումներով: Կան նաեւ մասնաւորականներու, գիւղացիներու եւ իրաւագէտ կիներու միութիւնները, որոնք զանգուած չունին իրենց կոնակը:

Կրօնական ամուսնութեան շատ մը համակիրներ կան ընկերվարական կիներուն մէջ, որոնք մինչեւ ծայրը չեն ուզեր երթալ կուսակցական սկզբունքներու գործադրութեան մէջ: Այս տեսակէտով, անոնք շատ մօտ են քրիստոնեայ - ռամկավարներուն, քան միւս կուսակցութիւնները իրարու հետ :

Քաղաքական օրինագրքի բարեփոխումը կը վերջանայ 1953 մարտին: Տիկին Հակէնմայեր յանձն առած է պատրաստել նոր օրէնքի մը նախագիծը, խորհրդակցելով կիներու կազմակերպութեան մը հետ: Մինչ 1946ի Ֆրանսական սահմանադրութիւնը կը ճանչնայ սեռերու հաւասարութիւնը, բայց կը շարժի զգուշութեամբ եւ ժլատութեամբ, անդին Գերմանուհիները կը պահանջեն Շուէտական օրինագրքին տրամադրութիւնները, որոնք ոչ միայն իբրեւ քաղաքացի, այլ եւ իբրեւ կեանքի ընկեր հաւասար իրաւունքներ կը շնորհեն կիներուն: Ամէնէն ծայրայեղն է խորհրդային օրինագիրքը, որ կը ժխտէ ամուսիններու հասարակաց կեանքը:

Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը թելադրէ ընդունիլ այս տեսակէտը, բայց երկու շրջաններու Գերմանուհիները շատ ալ տրամադիր չեն հրաժարելու արեւմտեան աւանդութիւններէն: Եկեղեցիի հակազդեցութիւնը շատ զօրաւոր եղաւ: Պայքարը ծայր տուած է Շուէտական օրինագրքի հիման վրայ:

Քրիստոնեայ - ռամկավար Միութիւնը, ուրիշ կաթոլիկ միութեանց հետ խորհրդակցելով, աւելի չափաւոր նախագիծ մը ներկայացուց, որ կը համապատասխանէ Ֆրանսականին: Ամուսինները փոխադարձաբար իրարու կը խոստանան հաւատարմութեան, օգնութիւն եւ գուրգուրանք: Այս բոլորը հիմնուած չէ իրաւունքի եւ պարտականութեանց թուաբանական չորս հաշիւներու վրայ, այլ անձնական արժանիքի վրայ :

Ամուսնական օրինագրքի բարեփոխումը շատ փափուկ հարց մըն է: Քանի որ արեւելեան Գերմանիան կը գտնուի խորհրդային վարչաձեւի տակ, ստիպուած են շատ զգուշութեամբ շարժիլ : Փափուկ հարց մըն է, օրինակի համար, հետեւեալ տարբերութիւնը .— «Այրը տան պետն է»: Երկրորդ .— «Բնակարանի ընտրութիւնը ամուսնին կը պատկանի»: Այս կէտին մէջ, դարձեալ կ'ուզեն հետեւիլ շուէտական օրինագրքին, որ լռութեամբ կ'անցնի հարցին վրայէն: Դժուար է նաեւ լուծել տղոց դաստիարակութեան խնդիրը, դէմ յանդիման երկու կրօնքներու եւ խորհրդային իրաւակարգին: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Գերմանուհիները չեն ուզեր հրաժարիլ արեւմտեան բարքերէն: Թ. Ա. Թ.

ԹՐԻԷՍԹԷԻ վարչութեան մէջ աւելի լայն բաժին մը պիտի ունենայ Իտալիա, համաձայն Լոնտոնի մէջ տրուած որոշումի մը :

Երեւանը, Մայր Աթոռը եւ Ապրիլ 24ը...

Մեր առջեւն է Մայր Աթոռի 1952ի Օրացոյցը, տպուած «Հրամանաւ Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Գէորգայ Զ. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց» ...

Փորձենք գտնել, թէ Գէորգ Զ.ի նախորդներուն կողմէ հաստատուած «ՕՐ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ»ը՝ Ապրիլ 24ը՝ ինչպէս կը տօնակատարուի Հայաստանի մէջ ...

Օրացոյցի սկզբնական մասին մէջ սեղմօրէն նշանակուած են տօները, թուականներու մատնանշումով, որոնք դիւրութիւն կուտան բուն Օրացոյցին մէջ մանրամասնութեանց տեղեկանալու :

11րդ էջին վրայ հետեւեալ խորագիրը կայ — « ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐ»․ այս խորագրին տակ նշանակուած են պետական հինգ տօներ, որոնցմէ Մայր Աթոռը կը տօնակատարէ միայն մէկը՝ Նոյ. 29՝ « Հայաստանում Սովետական Իշխանութեան հաստատման օրը» :

Բուն Օրացոյցին մէջ, Նոյ. 29 թուականով, նշանակուած է հետեւեալը — « Կառավարական մաղթանք 32րդ տարեդարձի խորհրդայնացման Հայաստանի » (էջ 199) :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 24Ը ՉԿԱՅ...

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՉ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ԵՒ ՈՉ ԱԼ ՋԱՅՆ ԿԸ ՍԳԱՅ ...

ԵՐԵՒԱՆԸ Ի ՍԳԱՌ Կ'ԱՆԳԻՏԱՆԱՅ ԱՊՐԻԼ 24Ի ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ...

Օրացոյցի 12րդ էջին վրայ հետեւեալ խորագիրը կայ — «ՏՕՆՔ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ»․ այս խորագրին տակ նշանակուած են եկեղեցական 16 տօներ, որոնցմէ 3րդը ցանկին մէջ տեղ գրաւած է հետեւեալ խմբագրութեամբ.

21ՓԵՏՐՈՒԱՐ — Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն : Ազգային մեծ սգատօն : Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց յրնթացս համաշխարհային պատերազմաց : Յիշատակ մեռելոց :

ԱՊՐԻԼ 24 ԹՈՒԱԿԱՆՈՎ — ԵՒ ՈՉ ՄԷԿ ՏՕՆ...

Կը մնայ ենթադրել ուրեմն, որ Մայր Աթոռը Ապրիլ 24ը կը տօնակատարէ եղեր, իրեն վերապահուած պատճառներով, ՓԵՏՐ. 21ԻՆ ...

Սակայն ճիշդ չէ նաեւ այս ենթադրութիւնը, որովհետեւ Օրացոյցի մէջ խօսքը ոչ թէ 1915 ԱՊՐԻԼ 24Ի մէկ միլիոն նահատակներու մասին է, այլ անոնց, որոնք ինկան... «ՅԸՆԹԱՑՍ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՑ ...

Խօսքը «Օր Մեռելոց»ի մասին է եւ ոչ « ՕՐ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ»ի ...

Խօսքը ԱՌԱՋԻՆ եւ ԵՐԿՐՈՐԴ մեծ պատերազմներուն աշխարհի ԲՈԼՈՐ ռազմաճակատներուն վրայ ինկած հայ զոհերու մասին է...

Մանրամասնութեանց տեղեկանալու համար, կը դիմենք Օրացոյցի բուն 'թուականին' Փետրուար 21ի ...

Այդ թուականով, բուն Օրացոյցի մէջ, 42 — 43 էջերուն վրայ, հետեւեալը կայ .

Եշ. Գկ. Սրբոց ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԶՕՐԱՎԱՐԱՑՆ ՄԵՐՈՑ եւ 1036 վկայից, որք կատարեցան ի մեծ պատերազմին :

Ջկնի ս. պատարագին կատարի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոցն :

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ ԵՒ ՏՕՆ ԱԶԳԱՅԻՆ :

Հոս, ինչպէս կը տեսնէք, «ՅԻՇԱՏԱԿ ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑՆ ՄԵՐՈՑ ՅԸՆԹԱՑՍ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՑ»ի մասին բնաւ խօսք չկայ ...

Օրացոյց կազմողը չփոթած եւ նոյն թուականով ու միեւնոյն Օրացոյցի մէջ տարբեր բաներ նշանակած է ...

« Նահատակ »ներուն հետքը գտնելու համար, կը բանանք ապրիլ ամիսը եւ աչք կը նետենք օրերու վրայ ...

ԱՊՐԻԼ 20 (եւ ոչ 24) թուականով, 83րդ էջին վրայ հետեւեալ յիշատակութիւնը կը գտնենք :

Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոյ (?! «Յ.») ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ : Կատարել հոգեհանգիստ յամենայն Եկեղեցիս Հայաստանեայց :

« ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ»ը — մենք ընդգծեցինք :

Հոս ալ խօսքը ոչ թէ «ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՑ»ի մասին է, այլ ՄԻԱԿ պատերազմի մը, զոր Օրացոյցը « ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ» կը կոչէ...

1915ին մեր ԱՆՁԷՆ ժողովուրդը «ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ» մղած չէ, այլ իր անդէն վիճակին մէջ տեղահանուած ու գաղթի ճամբաներուն զանգուածաբար սրածուած է...

Խորհրդային Աշխարհին մէջ «հայրենական» կը կոչուի այն պատերազմը միայն, զոր Բոլշեւիզմը մղեց 1940 Յունիս 22էն առ 1945 Սեպտ. 1. խօսքը ահա այս պատերազմի մասին է ...

Այսպէս ուրեմն .

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՉԿԱՅ ՆԱԵՒ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ...

ՆԱԵՒ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԸ ՈՉ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ԵՒ ՈՉ ԱԼ ՋԱՅՆ ԿԸ ՍԳԱՅ...

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ, ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՄԲԸ ԵՐԵՒԱՆԻ, ԻՍԳԱՌ Կ'ԱՆԳԻՏԱՆԱՅ ԱՊՐԻԼ 24Ի ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ...

Եւ այս բոլորէն վերջ ի՞նչպէս չհաւատալ, որ Մայր Աթոռի Օրացոյցը կազմուած ու տպուած է ... «Հրամանաւ Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Գէորգայ Զ. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց »...

Ի՞նչպէս չհաւատալ, քը ԱՊՐԻԼ 24Ը, ինչպէս որ ամէն գոյնի քողածածուկները կը պնդեն, Խ. Հայաստանի մէջ կը տօնակատարուի եղեր թէ խորհրդային Կառավարութեան եւ թէ Մայր Աթոռին կողմէ...

Այնքան մեծ ու այնքան ահաւոր է այն ողբերգութիւնը, որ վիճակուեցաւ տարաբախտ ժողովուրդի մը, գլխաւորութեամբը իր եօթնիցս տարաբախտ Վեհափառի... ՅՈՒՍԱԲԵՐ

ԴԱՏԱԿԱՆ հետապնդումի պիտի ենթարկուին « Սը Սուար » եւ «Իւմանիթէ» թերթերը, որոնք իրենց Եչ.ի թիւին մէջ գրգռիչ յօդուած մը հրատարակած էին, մեղադրելով կառավարութիւնը թէ գործիք կը դառնայ «մանրէական պատերազմի հեղինակ զօր. Րիճուէյի, պատերազմ յարուցանելու եւ ընկերային ճնշումներ բանեցնելու համար»: Կարմիր թերթերը այնուհետեւ հրաւէր կ'ուղղեն համայնավար բոլոր զանգուածներուն, ամէն կարգի ցոյցեր կազմակերպելու Այզընհաուըրի յաջորդին դէմ, երբ ան Փարիզ հասնի:

Ռուբէնի յիշատակին

ՓԷՅՐՈՒԹ, 6 Մայիս.— Երէկ՝ կիրակի, 4 Մայիս, առտուան ժամը 10.30ին, Սինէմա Ռիվօլիի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ յիշատակի մեծաշուք հանդէս մը՝ նուիրուած ողբացեալ ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեանի :

Հանդէսը սկսաւ ճիշդ որոշուած ժամուն, խուռներամ բազմութեան մը առջեւ, որ լեցուցած էր ամբողջ սրահը, առանց աթոռ մը պարապ ձգելու :

Լիբանանեան քայլերգէն վերջ, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, օրուան նախագահը՝ պարզեց իմաստը այս հանդիսութեան, ի յիշատակ Հայու մը, որ դիտցած էր իր կեանքը ամբողջ զոհել հայ ժողովուրդին եւ անոր դատին:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեան, որ ներկայացուց անձնազոհ ֆետային, հաւատաւոր Դաշնակցականը, խորունկ մտածողը, տիպար մարդը եւ մեծ Հայը :

«Ֆետային միայն անձնազոհ չէր, այլ հայ իրականութեան դժժանութիւնը ապրող եւ անոր դէմ ընդվզող, հայ ցեղին բոլոր առաքինութիւնները իր մէջ խտացնող մարտիկը, որ ամէն օր ժամադրուած էր մահուան հետ, անոր աչքերուն մէջ չիփ — չիտակ նայելով »:

Ծառուկեան, որուն գեղեցկագոյն ճառերէն մէկը կարելի է նկատել այս բանախօսութիւնը, ինքնատիպ ոճով եւ արուեստագէտի խառնուածքով գրագէտ մը նկատեց ընկեր Ռուբէնը, անոր «Յուշեր»ուն մէջ տեսնելով ոչ թէ առողջ հայ յեղափոխութեան պատմութեան, այլ նոյնինքն այդ պատմութիւնը, իր դիւցազներգութեան բաժնով :

Յետոյ նկարագրեց Ռուբէն Տէր Մինասեան մարդը, այն պարզունակ արտաքինով Դաշնակցականը, որուն առջեւ պատկառանք կը զգային բոլորը, եւ այս մարդը որ իր ամբողջ կեանքը զոհած է իր ժողովուրդին, այս մարդը, որուն շնորհիւ այսօր Հայաստանը Հայաստան դարձած է, մեռաւ իր հայրենիքէն հեռու եւ անոր մոխիրի վերածուած աճիւնն իսկ կը մնայ օտարութեան մէջ: Գիտենք թէ Հայաստանի ժողովուրդը չի կրնար ընդունիլ անոր աճիւնը, բայց ինչ ըսել մարդոց մասին, որոնք հոս, ազատ երկիրներու տակ, իրենց մամուլին մէջ, տող մը իսկ չգրեցին մէկու մը մասին, որ կերտիչը հանդիսացաւ այսօրուան Հայաստանին, որուն համար աժան փառաբանութիւններ կը հիւսեն: Բայց պիտի գայ օրը, ու Ռուբէնի աճիւնը պիտի փոխադրուի Հայաստան, սփռուելու համար Հայոց աշխարհի սարերուն ու ձորերուն վրայ, իբրեւ պարարտացուցիչ եւ այդ հողէն պիտի ծնի այն խտէալը, որուն պաշտամունքը ունեցան Ռուբէնները »:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Կարօ Սասունի, որ առաւելաբար ծանրացաւ ընկեր Ռուբէն Տէր Մինասեանի փոթորկալի կեանքին զանազան դրուագներուն վրայ: Տուաւ պատկերը Տարօնի աշխարհին, ուր թրծուեցաւ Ռուբէն յեղափոխականը: Պատկերացուց Ռուբէնի հանդիպումը Քեօսէ Պինպաշիի հետ, այդ տեսակցութեան մէջ գտնելով Ռուբէնի քաղաքական մտահոգութիւնները, Թուրք բռնակալութեան դէմ աւելի ընդարձակ շարժում մը կազմակերպելու համար :

Ընկերը այս առթիւ նկարագրեց Սուլուխի կռիւը, որ յեղափոխութեան պատմութեան մէջ եզակի կը մնայ իր կարեւորութեամբ եւ մասնակցող ֆետայիներու թիւով: Այդ կռիւին մէջ էր որ ինկաւ Գէորգ Չաւուշ, որմէ ետք, Ռուբէն ստանձնեց ֆետայական շարժումի ղեկավարութիւնը Տարօնի աշխարհին մէջ :

Օրուան նախագահը՝ փակելով հանդէսը, շեշտեց թէ Դաշնակցութիւնը կը մնայ հաւատարիմ իր քաղաքական իտէալներուն եւ դադար պիտի չունենայ մինչեւ որ իրականացնէ Ռուբէններու իտէալը»: Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը : ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Շնորհակալ եմ, սակայն մտահոգ եմ միշտ: Ձեմ գիտեր թէ Փօնթիւի ինչպէս յաջողեցաւ այսքան տեղեկութիւն ձեռք ձգել :

— Այո, կը հասկնամ ձեր մտահոգութեան պատճառը, այս մարդուն հաշիւը պէտք է մաքրել :

— Շատ ուշ է հիմա: Իրեն կը գործակցի Անգլիացի մը, Նիւմըն, որ ամէն բան պատմած ըլլալու է Սքօթլընտ Եարտին (Ինթելիճընսի) :

— Ինչ որ է, եղածը եղած է: Կարեւորը այն է որ այսեւս շաբաթներու հարց է մեր գործը : Դաշնակիցները պատրաստ են շարժման անցնիլ, այլապէս Ռուսերը պիտի լքեն զիրենք: Քիչ մըն ալ պէտք է համբերէք: Այնպէս կը կարծեմ թէ ապահով էք առ այժմ, Միւլլէր. ինչպէս ըսի, կը հասկնամ ձեր մտահոգութեան պատճառը, տարիներէ ի վեր այս օրուան կը սպասէիք: Ինչ որ է հիմա ինչպէս օգտակար կրնամ ըլլալ ձեզի :

— Այդ չէ խնդիրը, ես ուզեցի որ ամէն հաւանականութեան դէմ դուք գիտնաք կացութիւնը ...

— Կ'երեւի ձեր ջիղերը խանգարուած են, Միւլլէր. Յոռետես էք դարձեր, ի՞նչ ըսել է «ամէն հաւանականութեան դէմ». շատ լաւ երկար հանգիստ մը պիտի ընէք, երբ որ այս գործը աւարտի: Առ այժմ չէք կրնար բաժնուիլ հոսկէ : Բոլորս ալ պատասխանատուութիւններ ունինք:

— Մի վախնաք պիտի չբաժնուիմ, միայն ուզեցի ըսել թէ պէտք է պատրաստ ըլլալ անակընկալներու :

— Անակնկալներ պիտի չպատահին : Ցվերջ պիտի պայքարինք: Վերջնական յաջողութիւնը կապուած է ձեր գործելակերպին: Եթէ պէտք ըլլայ զոհել մեր գործակալներէն մէկ քանին, մի վարանիք: Փօնթիւին յանձնեցէք զանոնք, այս կերպով ժամանակ կը շահիք: Հիմա լաւ մտիկ ըրէք զիս: Լուտի ծրագիրը պիտի չգործադրուի մինչեւ որ Անգլիացիները բանան երկրորդ ճակատը :

— Պիտի չգործադրուի՞ ... — Ոչ :

— Բայց ... — Մենք այս մասին վիճաբանելու իրաւասութիւն չունինք: Ինչպէս գիտէք, այս ծրագիրը մօտերս պիտի գործադրուէր, սակայն հիմա հրահանգը փոխուեցաւ :

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ :

— Գիտեմ թէ ասիկա շատ դժուար պիտի ըլլայ ձեզի համար, քանի որ մինչեւ հիմա այդ ուղղութեամբ չէիք խորհած :

— Այո, իմ ամբողջ ծրագիրներս պատրաստած էի Լուտի ծրագրին վրայ հիմնուելով :

— Մի վախնաք, ձեր ծրագիրները գործադրելու համար ազատ ժամանակ պիտի ունենաք : Պէտք է գիտնաք թէ կացութիւնը ծանրացեր է Գերմանիոյ եւ մանաւանդ գրաւեալ երկիրներուն մէջ: Լուտի ծրագիրը պիտի ջլատէ անգլիական ուժերը: Դժբախտաբար սակայն ամերիկեան գործարաններն ալ սկսած են սաւառնակներ արտադրել : Պատերազմը յաւիտեան չի կրնար շարունակուիլ, պէտք է օգտուինք իւրաքանչիւր առիթէ: Եւ այս նպատակով թոյլ պիտի տանք որ բանան երկրորդ ճակատը եւ անմիջապէս պիտի յարձակինք :

— Հիմա լաւ կը հասկնամ:

— Ենթադրենք թէ Անգլիացիները յաջողին Եւրոպա ղրկել մեծ բանակ մը, եթէ իրենց այս յոյսը իրականանայ, այն ատեն մենք պիտի իջեցնենք մահացու հարուածը: Եւ անգամ մըն ալ պիտի չհամարձակին նոր ուժեր ղրկել :

— Սակայն Անգլիացիները այդքան վախկոտ չեն :

— Անգլիացիներէն աւելի Ռուսերուն մասին է խօսքս: Մենք չուտով կրնանք ազդել անոնց բարոյական ուժին վրայ: Եթէ ամերիկեան օգնութիւնը չըլլար, հիմա փճացած էին անոնք: Ամէնէն քաջ մարդն անգամ չի կրնար անօթի կռուիլ, եթէ Ամերիկա չօգնէ :

(Շար.)

եան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, մանաւանդ որ Տոքթ. Ատընաուըրի միացեալ կառավարութեան անդամներէն շատերն ալ հակառակ են առժամեայ հաշտութեան :

✕ Ռուսերը նոր խստութիւններ կը գործադրեն արեւելեան Պերլինի մէջ : Ամերիկեան եւ անգլիական պահակներուն արգիլուեցաւ գործել Պերլինի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ խճուղիներուն վրայ : Երեք Դաշնակիցները բողոքեցին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ֆրանսացի զօր. Սալանի յայտարարութեան համաձայն, Հնդկաչինի վեցամեայ պատերազմի ընթացքին, ըմբոստները ունեցած են 200.000 մեռեալ, 400.000 վիրաւոր եւ 200.000 գերի : Եթէ նկատի ունենանք որ 400 հազար վիրաւորներուն մէկ չորրորդը կրցած է դարմանուիլ, ուրեմն կորուստներու թիւը կը յանգի կէս միլիոնի :

Գալով Ֆրանսական կորուստներուն, սպանեալ, վիրաւոր, գերի, անհետացած, տեղափոխուած,— շուրջ 100.000 կը հաշուեն : 1951ի Դեկտեմբերէն մինչեւ այս տարուան Ապրիլի վերջը, Ֆրանսական զօրքը ունեցած է 2707 սպաննեալ, 3511 վիրաւոր կամ անհետացած, որոնց մեծ մասը կրցաւ վերսկսիլ կռիւը : Երկիր վերադարձողներու թիւը եղած է 2285 հոգի : Նոյն շրջանին տեղացի զինուորները ունեցած են 5885 մեռեալ, 3714 վիրաւոր, որոնք առողջացած են : Իսկ ըմբոստները ունեցած են 21.500 մեռեալ, 14.873 գերի եւ 42.000 վիրաւոր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին համաձայնութիւն մը գոյացած էր Լոնտոնի մէջ, ընդլայնելով Իտալիոյ մասնակցութիւնը քաղաքին վարչութեան մէջ : Մառ. Թիթօ այս կարգադրութեան դէմ բողոքեց բուռն բանախօսութեամբ մը : «Մեր ժողովուրդը ամբողջովին կը մերժէ այդ համաձայնութիւնը . Ա.էն մինչեւ Ֆ. : Կառավարութիւնը աչալուրջ պիտի հետեւի անցուդարձին եւ պատեհ ժամուն պիտի կրնայ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, մեր շահերը ապահովելու համար » :

ԵԳԻՊՏՈՍ պաշտօնապէս մերժած է Անգլիոյ վերջին առաջարկները, համաձայն «Ալ Ահրամ» թերթին տեղեկութեանց : Կ'ըսուի թէ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը ետ պիտի կանչուի : Կառավարութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր պահանջներուն վրայ — պարպել Սուէզի շրջանը եւ Եգիպտոսի Թագաւորը ճանչնալ իբրեւ վեհապետ Սուտանի :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ապահովութեան օրէնքը պիտի բարեփոխուի մօտերս, ինչպէս յայտարարեց աշխատանքի Նախարարը : Հատուցումները (հիւանդութեան եւն. պարագային) անփոփոխ պիտի մնան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ չի կրնար իր ելեւմուտքին 50 % յատկացնել ազգ. պաշտպանութեան, յայտարարեց անգլ. մարեշալ Մոնթկոմըրի, Աթէնքէն Անգարա մեկնած ատեն : Այս առթիւ շեշտեց. — « Կարելի չէ համայնավարութեան յաղթել սուիններով, դնդակներով կամ բանտերով : Պէտք է բարեկեցիկ վիճակ մը ապահովել ժողովուրդին » :

ԺԱՆ Տ'ԱՐՔԻ տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Հանրապետութեան Նախագահը ծաղկեպսակ մը դրաւ յիշատակարանին վրայ, իսկ 10.000 տղաք եւ աղջիկներ թափոր մը կազմեցին : Ներկայ էր նաեւ մարեշալ Ժիւէն :

ԳԻՆԻՆ 2 — 3 ֆր. աժանցած է կիրակի օրէն սկսեալ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը, որ Լոնտոն կը գտնուէր անցեալ շաբթու, կիրակի օր Նիւ Եորք հասաւ : Պիտի մնայ 16 օր : Այս առթիւ յայտարարեց թէ անջատ հաշտութիւն պիտի չկնքէ ռուսէ պետութեան հետ, երկիրը երկու մասի չբաժնելու համար : Եթէ բոլոր միջոցները սպառին, ՄԱԿին պիտի յանձնուի Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին հարցը : Վարչապետը պիտի խորհրդակցի Թրումընի եւ ամերիկեան կառավարութեան հետ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վերջին փոխառութիւնը, 30 միլիառ րուբլի, ստորագրուեցաւ չորս օրուան մէջ, հինգ միլիառ աւելիով : Գումարը պիտի յատկացուի Վոլկայի եւ Տնիէփէրի ելեկտրակայաններու շինութեան :

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération :

Գեղարուեստական բաժին.— Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար Ֆիլիփ Ագազարեանի : Հայկական պարեր Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարախումբին կողմէ, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ :

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ —

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ինչպէս կաթ տալ երախային, ինչպէս հագուեցնել, ինչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ :

Գինը 800 Ֆրանք (փոստի ծախքով 850 Ֆր.), արտասահման 1000 Ֆրանք : Դիմել Յառաջի հասցէով :

Վասպուրականի հայրենակցական

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne : Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միութիւններու :

Կը նախագահէ միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ : Կը խօսի Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ :

Կովկասեան եւ հայրենի պարեր «Հայ Ազատամարտիկներու» Միութեան պարող խումբէն, ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ :

Մեներգներ, արտասանութիւններ եւ անակընկալներ : Ընտիր նուագախումբ պարեր եւ զուարճութիւններ ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Զօր. Անդրանիկի մահուան 25ամեակը Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի, Շապին Գարահիսարի «Ռազմիկ» միութեան հետ եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան, Յունիս 7ին, շաբաթ իրիկուն Cercle Militaireի (Pl. St. Augustin սրահին մէջ :

Կը խնդրուի մարմիններէն նկատի ունենալ այս թուականը, որպէսզի Փարիզի հայ գաղութը ամբողջութեամբ մասնակցի :

« ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի : (Գործ Բ. Այվազեանի, վեց արար երեք պատկեր) : Ղեկավարութեամբ Խ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ : Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Jeanne d'Arcի սրահը :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ այս կիրակի ժամը 14.30ին, St. Ennemond սրահին մէջ :

Նաեւ ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ մէջ :

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

Գիները ժողովրդական :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 389, 424, 470, 518, 589, 612, 692, 8 : Ստանալու համար դիմել ընկերուհի Շառոյեանի, Vallon des Tuves :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Ժ. Դանիէլեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ողբացեալ հօր եւ ազգականին Պ. ԱՐՇԱԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

✕ Այրի Տիկին Փ. Մուրատեան եւ զաւակները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր, իրենց մօր եւ մեծ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՇԷՐԷՄԷԹԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

✕ Այրի Տիկ. Զապէլ Լարճեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՓԱՐԱՒՈՆ ԼԱՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Café de l'Espérance, Gare du Nord : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ : Օրակարգ, Ա) Հաշուետուութիւն.— Բ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՊՕՄՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ : Այս առթիւ վարչութիւնը սարքած է թէյասեղան մը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հանդէսը Յունիս 8ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Յունիս 15ին, Ecouenի անտառին մէջ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Պիտի խօսի Պ. ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ, նիւթ ունենալով «Իմ հայրենական յուշերից» : Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԷՐ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Ս. Մարկրիտի հիւանդանոցի հայ հիւանդներուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԿՆ ԵՒ ԱԿՆՑԻՔ

ՍՏՈՒԱՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ, 1060 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐՈՎ եւ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ : Հաւաքեց՝ Առաքել Քէչեան : Խմբագրեց՝ Մկրտիչ Պարսամեան, Փարիզ, 1952 : Գին 10 տոլար : Դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Paris (9) :

Հրատ. Ամերիկայի Ակնայ Հայր. Միութեան :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ

ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 18ին Maison des Syndicatsի ընդարձակ սրահին մէջ : **33 Grange aux Belles, métro Colonel Fabien :**

Եգիպտական, արաբական եւ արեւելեան նուագ, **30** հոգինոց նուագախումբով :

Տոմսերուն գիները **150, 200** եւ **300** Ֆրանք

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ.— Taverne Maubeuge, 6 rue Maubeuge, Restaurant Diamantaire, 60 rue Lafayette, Restaurant Elmas rue Buffault, նպարավաճառներ Հրաչեան 6 rue Lamartine et Massis, rue Saulnier, Paris (9) :

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂ

Մարսէյլ St. Julienի եւ Les Olivesի միջեւ 1200 մեթր հող մը ծախու է, շատ նպաստաւոր գինով : Դիմել Mr. V. Bachellerie, 9 Chemin St. Julien, St. Barnabé :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 14 MAI 1952 Չորեքշաբթի 14 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6762-Նոր շրջան թիւ 2173

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՆԱՄԷՋ ՅԱՒԱԿՆՈՒԹԻՒՆ

Ի՛նչ սրտառուչ երեւոյթներ կը պարզուին երբեմն, երբ մարդոց ոտքը գետնէն կը կտրի :

Բարեգործականը ամսագիր մը ունի, երկու անուններով: Մէկը՝ Յուշարար, պաշտօնաթերթ Հ. Բ. Ը. Միութեան, միւսը՝ Միութիւն, «պաշտօնաթերթ Կեդր. վարչական ժողովի»:

Երկրորդ պաշտօնաթերթի ապրիլի թիւին մէջ, խմբագրական սիւնակին վրայ կ'երեւայ ծանօթ գրողի մը գրութիւնը, — «Բարեգործականի կրթական ղեկավարութիւնը »:

Այս բաղդատաբար անվնաս խորագրին տակ, յօդուածագիրը նախ կը փառաբանէ Բարեգործականը իբրեւ «միութեան եւ ամրութեան գետին», իբրեւ «ազգին շինարար ձեռնարկներուն վարիչը» եւ «կատակարարը»:

Յետոյ, աստիճանաբար բանալով առաղաստները, կ'առաջարկէ Բարեգործականին վստահիլ « նոր սերունդի առողջ դաստիարակութիւնը եւ հայ երիտասարդութեան ուղիղ առաջնորդութիւնը »:

Թռիչք մը եւս փորձելով, յօդուածագիրը կը յայտարարէ .

— « Բարեգործականը այսուհետեւ պէտք է աւելի համարձակօրէն յառաջ նետուի եւ ստանձնէ կազմակերպեալ կերպով մեր ազգին կրթական գործերուն ղեկավարութիւնը»:

Այս դեռ ոչինչ: Շատ աւելի լայն ծրագիր մը ունի Բարեգործականի երախտաւորեալը: Եւ փայլուն հեռանկար մը .

— « Յանձնենք մեր երիտասարդութիւնը Բարեգործականին :

Ան ունի միջոցներ մեր նոր սերունդը կրթելու առողջ ոգիով, գործակցութեան զգացումներով եւ լայն միտքով »:

Եւ վերջապէս, բուն գաղտնիքը .

— « Ուստի Բարեգործականը պէտք է առելի վճռական ու համարձակ կերպով ստանձնէ հայ Սփիւռքի ղեկավարութիւնը:

Եւ այդ ղեկավարութիւնը պէտք է սկսի կրթական դաշտէն »:

Այսպէս, ուրեմն, փրկուած ենք այլեւս :

Բարեգործականը ունի դանձ: Ունի ցանց : Ո՞ր օրուան կը սպասենք, անոր յանձնելու համար Հայկական Արտասահմանի ղեկավարութիւնը, սկսելով դպրոցէն :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն ողբալին այն է որ, յօդուածագիրը երիտասարդ մըն է : Ուսուցիչ եւ գրող: Եւ, գտնուելով Միջին Արեւելք, շատ լաւ կը ճանչնայ Բարեգործականին « առողջ ոգին», «գործակցութեան զգացումները» եւ մանաւանդ «լայն միտքը»:

Օ՛, այդ «լայն միտքը», որ գիտէ կտակներ դրսալ եւ գումար գումարի վրայ բարդել, կալուածներ գնել եւ շահագործել, անուրդ կամ նուագահանդէս սարքելու համար կրթական, նոյնիսկ մարդասիրական գետնի վրայ …

Եթէ այդ «առողջ ոգին» եւ «գործակցութեան զգացում» ունեցած ըլլար Բարեգործականը, ինչո՞ւ այնքան պղտոր ջուրեր հոսած պիտի ըլլային իր բոլորտիքը:

Ինչո՞ւ անտեսուած պիտի ըլլային այնքան հանրօգուտ, շինարար, անմիջական ձեռնարկներ:

Ինչո՞ւ, երեսուն տարի ետքն ալ, պիտի ունենայինք Թիֆլիսի, Թուղթի եւ քուրջի կտորներէ շինուած խրճիթներ, Արեւելքի հիւրընկալ ափերուն վրայ :

Ինչո՞ւ երեսուն տարի ետքը միայն պիտի հաստատէին թէ հազարաւոր աշակերտներ ուսում կը ստանան հասարակ մթերանոցներու, խարխուլ տաղաւարներու, գոմ - դպրոցներու մէջ :

Եւ ինչո՞ւ այսքան տժգոյն, անկերպարան, խախուտ վիճակ մը պիտի ունենար մեր կրթական ճակատը:

Տակաւին քանի՞ տարի մարդիկ պիտի ուռին սնամէջ յաւակնութիւններով, պարտկելու համար անոր ք իրականութիւնը: Կամ ըմբոնելու համար բարեգործութեան անունով կատարուած չարիքները :

Կարճ կապենք հարցումները եւ գրադինք հաստատումներով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՂՄՈՒԿ …

Անցեալ շաբթու, ձայնասփիւռը կը պատմէր թէ օրական երկու միլիոն տոլար ջուրը կը նետուի Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը, որովհետեւ շատ աղմուկ կայ :

Խելքի մօտիկ է այս հաշիւը: Արդարեւ, այնքան աղմկալից են, մանաւանդ մեծ քաղաքները, որ մարդ չի կրնար, օրուան բոլոր վայրկեաններուն, անընդհատ աշխատիլ: Աղմուկը կը լարէ ջիղերը, կը ցրուէ ուշադրութիւնը եւ կը փճացնէ աշխատելու տրամադրութիւնը: Եւ, նկատի ունենալով որ բանուորն ու արհեստաւորը ժամական սակի վրայ վճարում կը ստանան, գործատէրը կը գանգատի թէ «պարապ վայրկեաններուն» համար ալ օրավարձ կուտայ անոնց:

Բարեբախտաբար մենք այս կարգի բարակ հաշիւներով չենք զբաղիր: Եթէ այդ աստիճան բծախնդիր ըլլայինք, պիտի հաշուէինք վնասները ուրիշ տեսակ աղմուկի մը, որ ծագումով հայկական է: Աղմուկ մը, որուն մէջ իրար կը հրմշտկեն չատախօսութիւնն ու համայնադիտութիւնը , բամբասանքն ու խծբծանքը, զրպարտութիւնն ու յամառութիւնը :

Մեր ներքին պայքարը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ անախորժ աղմուկ մը, որ կը ջլատէ մեր հաւաքական ուժերը եւ անկարելի կը դարձնէ որեւէ դրական աշխատանք մշակութային թէ քաղաքական ճակատին վրայ :

Երեսուն տարիէ ի վեր կը կրկնենք միեւնոյն յանկերգները որոնք, վստահ եղէք, պիտի լսուին յաջորդ երեսնամեակին ալ, եթէ վերջ չդտնէ մեր այս աստանդական կեանքը: Եթէ դիմացի արտին մշակները չհրաժարին՝ հակահամայնավար ու ազատատենչ կազմակերպութեան մը դէմ իրենց բացած չարամիտ ու գռեհիկ խաչակրութենէն :

Աղմուկին ամէնէն անհանդուրժելին կը լսուի ուրիշ անկիւնէ մը :

Մեր միտնաւոր ազգին մէջ ամէն մարդ, ամէն գործի կը խառնուի: Հասարակ մահկանացուն, որ, յաճախ, հազիւ թէ իր անունը կրնայ գրել, դասեր կուտայ խմբագրին կամ գրագէտին: Հեղինակաւոր կարծիք կը յայտնէ ամէն նիւթի մասին: Կը սպասէ որ իրեն հարցնես թէ ինչպէս պէտք է բռնել գրիչը, ինչպէս պէտք է մշակել այսինչ նիւթը, ինչ բառեր պէտք է գործածել եւ ինչ բառեր պէտք չէ գործածել :

Ինչ «պատկերազարդ» նամակներ կը հասնին խմբագիրներուն ձեռքը: Ինչեր, ինչեր կը գրեն եւ ինչ հրահանգներ ու խրատներ կ'արձակեն՝ աջէն ձախէն:

Այս « հայկական աղմուկ»ին բարոյական վընասը մեզի համար շատ աւելի մեծ է քան Ամերիկայի գործատէրերուն կորսնցուցած երկու միլիոնը …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 20 հազար խնդրագիրներ կարգի կը սպասեն: Խնդրարկուներու թիւը հետզհետէ կ'աճի (շուրջ 1500 ամսական): Պաշտօնեաներու յաւելում պիտի կատարուի: Թերթերը կը գրեն թէ եթէ այսպէս շարունակուի, քառասուն հազար թղթածրարներուն կէսը անգործածելի պիտի դառնայ՝ նկատի առնելով իւրաքանչիւր խնդրարկուի կացութեան փոփոխութիւնը :

ԱՑՈՒԽԻ ԳԻՆԸ 5 % զեղչելու միջոցներ կը խորհի վարչապետը: Այս կարգադրութեամբ, ապրանքներու փոխադրութեան ծախքը պիտի զեղչուի եւ որոշ չափով գոհացում պիտի տրուի արտադրող գիւղացիներուն :

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ Եգիպտոսի ընկերվարական կուսակցութեան նախագահին՝ Ահմէտ Հիւսէյնի եւ հինգ ընկերներուն համար, որոնք դրդիչները կը համարուին յունուար 26ի խռովութեանց եւ հրկիզումներուն: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Հիւսէյն պէյ փողոցէ փողոց կը շրջէր ժամը 2էն 4, եւ ամբոխին կողմէ կ'ողջունուէր իբրեւ «Ազատիչ»: Քարոզիչ մըն ալ կալանուած է ..յեղափոխութեան համար :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ երկրորդ մասնաւճարի վերջին պայմանաժամը կը լրանայ Մայիս 15ին: Թերացողները 10 % աւելի պիտի վճարեն :

Պաշարման վիճակ Թունուզի մէջ

Ֆրանսական կառավարութիւնը Բչ. օր վերահաստատեց պաշարման վիճակը Թունուզի մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր խլրտումներու: Թունուզի զօրքին հրամանատարը, զօր. Կարպէ, արգիլեց տուներէն դուրս ելլել իրիկուան ժամը 8.30էն մինչեւ առտուան ժամը 5.30:

Նախկին վարչապետ Շէնիքի եւ իր երեք նախարարներուն արձակումէն ետք, Ֆրանսացիները անցեալ շաբթու մեղմացուցած էին խստութիւնները, բայց խռովութիւնները չդադրեցան: Երկուշաբթի օր 200 ազգայնականներ փորձեցին վարչապետ Պաքուշի բնակարանին վրայ յարձակիլ: Այս առթիւ հինգ ձեռնառումբեր նետեցին: Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ: Ոստիկանի մը կինը սպաննուեցաւ ուրիշ ընդհարման մը առեն :

Գրաքննութիւնն ալ վերահաստատուեցաւ : Արաբական բոլոր խանութները փակուած էին երկուշաբթի օր , Ֆրանսական թեւարկութեան 71րդ տարեդարձին առթիւ, իբրեւ հետեւանք ազգայնական կուսակցութեան մէկ հրամանին որ «սուգի օր» կը կոչէր տարեդարձը :

Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան կիրակի եւ երկուշաբթի : Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը կալանաւորներու վրայ կը գտնուէին Նոր - Տէսթուրի եւ համայնավար կուսակցութեան անդամատոմսերը :

Երկուշաբթի օր ռումբ մը պայթեցաւ Թունուզ քաղաքի քարիւղի մթերանոցին մօտ, միայն նիւթական վնասներ պատճառելով: Նոյն օրը ուրիշ կարգ մը դէպքեր պատահեցան, խանգարելով բարեկարգութիւնը :

Առ այժմ չի խօսուիր բարենորոգումներու մասին: Թունուզ տակաւին չէ նշանակած իր ներկայացուցիչները՝ խառն յանձնաժողովին համար:

Արտաքին նախարարութիւնը հերքեց այն լուրը թէ Թունուզի մարզպանը՝ Հոթքլոք, պիտի հրաժարի :

Արեւելեան Գերմանիոյ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ-վարչապետը, Վալթըր Ուլպրիխտ, նոր սպառնալիք մը ուղղեց երկուշաբթի օր, ազդարարելով թէ «սեւ ցանկը պիտի անցնին եւ ժողովուրդին կողմէ պիտի պատժուին արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան եւ խորհրդարանին անդամները եթէ առժամեայ հաշտութիւն կնքեն արեւմտեան Դաշնակիցներուն հետ»:

Ամենավերջին եւ ամէնէն բացորոշ սպառնալիքն է այս, ինչպէս կը բացատրեն դիտողներ : Փոխ վարչապետը յայտարարեց թէ ծրագրուած հաշտութեան պայմանագիրը, որ իրենց համար «պատերազմի դաշնագիր» մըն է, ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ արեւմտեան Պերլինի համար: «Զինուորական սպառնալիք մը չէ այս, բայց հետեւանքները յաջորդ օրն իսկ պիտի զգացուին Պերլինի մէջ»:

Այս յայտարարութիւններն եղան լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, ուր փոխ վարչապետը խօսեցաւ լման երկու ժամ, բուռն յարձակումներ կատարելով արեւմտեան պետութեանց վարիչներուն եւ նախագահ Թրումընի դէմ: Երբ հարցուցին թէ Ռուսերը նորէն պիտի պաշարե՞ն Պերլինը, Ուլպրիխտ պատասխանեց . — « Այդ հարցումը ուղղեցէք խորհրդային Վերստուգիչ յանձնաժողովին»: Յետոյ կրկնեց .— « Արեւելեան Գերմանիան մօտէն կը հետեւի արեւմտեան շրջանի անցուդարձին: Ամէն միջոցի դէմ միջոց ձեռք պիտի առնենք եւ գիտական ճշդութեամբ : Բոլոր անոնք որ կը ստորագրեն կամ կը քուէարկեն հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը պիտի արձանագրուին եւ պիտի պատժուին :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը եւ երեք դաշնակիցները կը շարունակեն բանակցիլ, ստորագրելու համար հաշտութեան պայմանագիրը, մինչեւ Մայիս 20: Վարչապետը կ'ուզէ նախ ապահովել խորհրդարանին հաւանութիւնը, պայմանագիրը ստորագրելէ առաջ: Վիճելի կէտերը այնքան շատ են որ, ստորագրութիւնը կրնայ նորէն յետաձգուիլ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ համար ոսկին պիտի չընդունուի, դրամ ըլլայ թէ մետաղ: Այս որոշման վրայ, Նափոլէոնը 4000էն վար իջաւ, ինչ որ տեսնուած չէր տասը ամիսէ ի վեր: (3970 ֆր. էր 1951 Յուլիս 2ին, իսկ 2970 ֆրանք՝ 1950ին)

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր լեւա մը հաստատեց, գինը կապելով ռուբլիին: Հարիւր հին լեւան մէկ նոր լեւա պիտի արժէ, ինչ որ կը նշանակէ միլիոններով կորուստ՝ բանուորներուն եւ գիւղացիներուն համար: Ռումանիոյ մէջ ալ վերջերս արժեզրկուեցաւ լէյը, եւ բազմաթիւ քաղաքացիներ անձնասպան եղան:

ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Ներկայ տարուան ընթացքին, Պէյրութի Համազգայինի վարչութիւնը հարկադրաբար հրաժարեցաւ Ծնունդի եւ Զատկի աւանդական հանդիպումներէն որոնք, մօտաւորապէս քառորդ դարէ ի վեր, ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, գեղարուեստական անմոռանալի յիշատակներ կը բաշխէին քաղաքին հայութեան: Այս անգամ այս զոյգ տօները այնքան մօտէն հետեւեցան — առաջինը՝ Լ. Շանթի, իսկ երկրորդը Գ. Իփէկեանի մահուան, որ անկարելի էր՝ հոգեկան վայելքի այդ պահերը վերընծայել Համազգայինի բարեկամներուն, առանց զգացնելու անոնց բովանդակած դառնութիւնը:

Բայց մահը հեգնելու միակ միջոցը աշխատիլն է: Ահա թէ ինչու Համազգայինի վարիչները, սուգը կուրծքին տակ խղդելով, եւ արցունքը բիբերուն մէջ զսպելով, կատարեցին նոր ձեռնարկ մը որուն ծաւալուն յաջողութիւնը միակ բայց լիալիր վարձատրութիւնը եղաւ գործին կազմակերպիչներուն:

Կ՚ուզենք խօսիլ այն ցուցահանդէսի մասին որ, Զատկի արձակուրդի ընթացքին, արուեստից թանգարանի մը տեսքը տուաւ Պէյրութի Ն. Փալանճեան ճեմարանին: Բայց խօսիլ՝ միայն եւ ոչ թէ դատել գործ մը որուն արտադրութեան պայմաններուն բոլորովին անծանօթ եմ: Ուղղամտութեան պարտք մըն էր այս խոստովանութիւնը ընել ընթերցողին, որպէսզի ան գիտնայ թէ հետագայ տողերը կ՚ամփոփեն պարզ այցելուի մը տպաւորութիւնները միայն եւ ուրիշ ոչինչ:

Արուեստահանդէսը համախմբած էր բազմաթիւ ճիւղեր — նկարչութիւն, արձանագործութիւն, ձեռագործ, պղնձագործութիւն, հրադրութիւն (pyrogrovure), փորագրութիւն եւն.:

Նկարչութեան բաժնին մէջ, հասկցողներուն քայլերն ու նայուածքները, մուտքի առաջին վայրկեանէն իսկ, կ՚ուղղուին դէպի այն պատը զոր երկու երիտասարդներ, Ծիյէրճեան ու Ծիպօլեան, գրեթէ ամբողջովին ծածկած են իրենց գործերով,— բնանկարներ, դիմանկարներ ու նաեւ ստեղծագործութիւններ: Անոնց վրայ դասականութեան ու արդիականութեան ընդհարումի մը հետքերն են որ կը տեսնուին, ներկի ցցուն կաթիլներու ձեւերով: Բայց բարեբախտաբար, այս տղաքը բոլորովին անձնատուր չեն եղած նոր արուեստի քմայքներուն, եւ բաւական է՝ չափաւոր հեռաւորութենէ մը դիտել իրենց պաստառները, համոզուելու համար թէ անոնց վրայ մօտէն նշմարուած անհարթութիւնները ներդաշնակութեան անհրաժեշտ տարրեր են:

Օր. Կ. Աչճեան, Ճեմարանի նկարչութեան ուսուցչուհին, կը ներկայանայ ոչ միայն բազմաթիւ այլ եւ բազմազան գործերով: Վաղուց դնահատուած է նկարելու իր ձիրքը որ հիմա աստիճան մը աւելի կը զօրանայ եւ շնորհքի մը փայլը կը զգենու սա պետեւուհիի դէմքին վրայ: Լիբանանի լեռներու ցուրտ հովերը անողոքաբար սպառնական են, եւ ծովեզերքի բարկ արեւն ալ լաւապէս մրկած է զայն, անապատի պատառի մը պէս: Այցելուհիները աւելի հաճոյքով կը յամենան իր չղարչէ բանուածքին առջեւ որ, ընդհանուրի կարծիքով, ճարտար ասեղի մը արդասիքն է:

Տիկին Ներսէսեանի բնանկարները կը հրապուրեն իրենց ճաշակաւոր ընտրութեամբ, բայց մանաւանդ տրուած խղճամիտ խնամքովն ու գործածուած նուրբ արուեստովը: Պ. Պ. Զ. Սարեան, Խարմանտայեան եւ Արշօ ցուցադրած են բնանկարներ եւ դիմանկարներ որոնց յառաջ բերած տպաւորութիւնը երկարօրէն անթառամ պիտի մնայ այցելուի միտքին մէջ:

Ուրիշ սրահի մը մէջ, Պ. Յովնաթան Սահակեանի ստորագրութեամբ կը տեսնուին քանի մը պաստառներ որոնց մէջ ուշագրաւ են Զարեհ եպիսկոպոսի եւ թշուառ ու պեւոր հայ դերասանի մը դիմանկարները: Պ. Յ. Սահակեանի վրձինի հպումները այնքան յստակ են եւ ողորկ որ մարդ պիտի փորձուէր իր պաստառները նկատել կաղապարատիպ պատկերներ: Մի գուցէ այս վերջին մանրամասնութիւնը թերութիւն համարուի արդիական ըմբռնումով...: Ի՞նչ փոյթ, ես կը խօսիմ իմ խիղճիս ու ճաշակիս համաձայն: Եւ այս համոզումով քաջալերուած՝ կը կենամ սքանչանալու Տիկին Բ. Փափազեանի մատուցած ձմերուկին առջեւ որ կարծես նոր նոր քաղուած ու կտրուած ըլլայ, իր միջուկի արնանման հիւթովն ու կեղեւի մարմարագեղ տեսքով: Նոյնքան փորձիչ է քովի մրգամանը որով Պ. Բ. Սվաճեան մեղի կ՚ընծայէ հատընտիրդեղձեր ու խնձորներ, անսպասելի շնորհով մը ցօղուած: Ու անկիւն մը վաղաթարշամ ծաղիկի մը պէս նետուած փոքրիկ քառակուսի մը, գործ նորածիլ տաղանդի մը, Տադէսեան պատանիին, որ գեղեցիկ օր մը իր տամնեւօթը գարուններու փունջը դրկած, Պէյրութի, առջեւ ծովամոյն եղաւ:

Արձաններու բաժինը շատ ճոխ չէ, բայց խոստմնալից է: Ելմասեան քոյրեր եւ Պ. Խաչ-եան այս մարզին մէջ ունին գործեր որոնք սրտապնդիչ յայտնութիւններ կ՚ըլլան իրենց հեղինակներու տաղանդի մասին:

Գրեթէ անըմբռնելի է լուսանկարներու ներկայութիւնը՝ վրձինի արտադրութեանց մէջ: Բայց ահա քանի մը հատ որոնք համարձակօրէն այցելուն կը բռնադատեն խոնարհելու, եւ կարդալու զիրենք ստորագրող անունը,— Ֆօթօ Մանուկ: Հոն են Գարեգին կաթողիկոս, Շանթ, Ադրալեան եւ Իփէկեան իրենց դէմքի ամէնէն մտերմիկ եւ անբռնազբօս արտայայտութիւններով: Դէմքեր որոնք հնամենի կաղնիի մը կեղեւին պէս խորտ ու բորտ են, բայց ամուր եւ կորովի:

Արուեստահանդէսի ամէնէն հուչակուած հրապոյրներէն եղան, անկասկած, Տիկին Ֆ. Աւետեանի եւ Պ. Դ. Մանուկեանի գործերը, իրենց արտակարգ յօրինուածքին համար: Տիկին Աւետեան սովորական դրոշմակներու (timbre poste) պատառիկներու խճանկարի մանրիկներու պէս շարելով, կազմած է քանի մը պատկերներ որոնց մէկը հողմակոծ ծառ մըն է որ կարծես վայրկեանէ վայրկեան ճղակոտոր պիտի տապալի: Ճիւղերը իրար խառնուած, եւ տերեւները բզկտած՝ կը զգացնեն փոթորիկին սաստկութիւնը: Եւ այս աննախընթաց կառուցուածքին գաղտնիքը, այսինքն՝ դրոշմակի ծուէնները, տեսնելու համար հարկ է մօտենալ գործին:

Բոլորովին ուրիշ տարրեր օգտագործած է Պ. Դ. Մանուկեան, յառաջ բերելու համար տարբեր զարմանալիք մը: Ծովանկար մըն է, անհաւասար բարձրութեամբ խարակներու շղթայով մը, ամբողջովին կազմուած ... Կօշիկի կարճլիկ ու միօրինակ գամերով որոնք ոտնիի ստեւներուն պէս մխուած են տախտակին մէջ, եւ միայն գամերու առաւել կամ նուազ ցցուածքին շնորհիւ է որ կը ստացուին հեռանկարային տպաւորութիւններ:

Բազմաթիւ են գեղեցիկ կտորները ասեղնագործութեանց սրահին մէջ: Այս գործը Պէյրութի մէջ համբաւ ունի իբրեւ հայ կնոջ ճարտար ու համբերատար մատերու արդիւնք: Բայց հոս, Ճեմարանին մէջ, զարմանքով տեսայ որ իգական սեռի այս ասպարէզին մէջ, կը փայլի նաեւ արական տաղանդ մը, յանձին Պ. Գրիգոր Շիրիքճեանի որուն բանած սփռոցին դիմաց ամէնէն նրբաճաշակ տիկիններն անգամ կը ժպտին... սքանչացումէն: Տիկ. Փիլիպոսեան ցուցադրած է ընտիր կանեփակներ (canevas):

Բացառիկ յիշատակութեան արժանի են Տիկին Մամիկոնեանի աշխատանքները: Իր գլուխ գործոցն է, սեւ թաւիշի վրայ, ընդօրինակութիւնը հնադարեան այն խճանկարին որուն սկզբնատիպը կը զարդարէ Երուսաղէմի Պատրիարքարանին մուտքը: Դերձաններու պէսպիսութեամբ՝ Տիկին Մամիկոնեան յաջողած է վերարտադրել այն բոլոր նրբերանգները զորս կը ցայտեցնեն խճանկարի մանրադիտային փշուրները: Տիկին Հեղուշ Փափազեանի մեծադիր պուպրիկը, հայ աղջկան տարազով, կ՚արժէ պահել ազգագրական թանգարանի մը մէջ:

Փայտի վրայ քանդակները սակաւաթիւ են բայց ընտիր: Կահագործ Գրիգորեան եղբայրներու անունը կրող մեծադիր տախտակը կը ներկայացնէ որսորդութեան աստուածուհին, աղեղնակիր Արտեմիսը, իր յաւերժական եղնիկին հետ: Իր պարզ ու ազնուական գիծերուն համար, այս գործը հաճութեամբ պիտի ընդունուէր դիցուհիին նուիրուած մեհեանի մը մէջ: Երկրորդ նմոյշը որ լուծք մըն է իր ամբողջ սարքուածքով, գործն է Դաշնակցութեան վեթերան զինուորՎարդան Շահպազի, որ իր ութսունեւհինգամեայ աչքերու հուսկ պլպլուքը կը գործածէ՝ հայրենական կորսուած տեսարաններ վերարտադրելու:

Պղնձագործութիւնը Հավանճեան եղբայրներու աշխատանոցին մէջ բարձրացած է ոսկերչութեան աստիճանին: Այս բանին իշխանաբար կը վկայեն մեր պատմութեան մեծամեծ դէմքերը որոնք պղինձէ գեղօրներուն վրայ փորագրուած են ամենանուրբ գիծերով եւ բարեյաջող նմանութեամբ:

Արուեստահանդէսի ամէնէն ուշագրաւ առարկաներէն մէկը գողտրիկ չողեշարժ մեքենայ մըն է որ, անիւներէն մինչեւ յետին պտուտակները, գործն է Քօտաքի հաստատութեան նախկին տնօրէն Պ. Թագւորեանի: Իր մտերիմներն անգամ զարմանահար մնացին իրենց բարեկամի այս նորայայտ տաղանդին առջեւ:

Անոնք որ ձեւով մը ծանօթացան այդ ձեռնարկին, կրնան իմ հասկացողութեանս հետ իմ յիշողութիւնս ալ կասկածի տակ դնել: Ապահովաբար շատ բան սխալ դատեցի ու շատ բան մոռցայ: Բայց կայ բան մը որուն մասին ամէնքս ալ պարտաւոր ենք համակարծիք ըլլալ,— արուեստահանդէսը, հակառակ իր համեստ ծաւալին եւ հապճեպ կազմակերպութեան, եղաւ յաջողագործ ձեռնարկ մը: Անոր շնորհիւ լիբանանահայ գաղութը պատեհութիւն ունեցաւ ճանչնալու բազմաթիւ հարազատ տաղանդներ որոնք ցարդ մեկուսաբար կ՚աճէին իր ծոցին մէջ:

Ծիշդ իր այս բարեմասնութեան համար, գործը արժանի է յաւելեալ ու ճոխացեալ վերհրատարակութեան մը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Յունաստանի ներքին եւ արտաքին հոգերը

Ամերիկեան մեծ օրաթերթ մը, «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր», վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցած էր ծովակալ Քերնիի հետ, Միջերկրականի պաշտպանութեան մասին:

Այս առթիւ կը պարզէ իր տեսութիւնները, լուսաբանելով նաեւ կարգ մը ներքին խնդիրներ:

Ամերիկացի ծովակալը, որ ստանձնած է հարաւ. Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, նոյն ատեն ընդհ. հրամանատարն է Ատլանտեանի ամերիկեան ուժերուն: Ծովակալը իրաւունք ունի այցելելու Եուկոսլաւիա, Սպանիա, Եգիպտոս, Եթովպիա եւ նոյնիսկ բանակցելու այդ երկիրներուն հետ:

Ծովակալ Քերնի լաւատես է Իտալիոյ բերելիք աջակցութեան մասին, Միջերկրականի պաշտպանութեան գործին մէջ: Երբ արեւմտեան Եւրոպայի սպայակոյտը կը հաստատուէր Նափոլիի մէջ, Համայնավարները փորձեցին ցոյցեր կատարել, բայց իրենց ծրագիրը ջուրը ինկաւ:

Արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութիւնը մասնաւորաբար կը յենու յունական եւ թրքական խարիսխներուն վրայ: Ահա թէ ինչու, այդ երկիրները Ատլանտեանի խմբակցութեան մէջ մտնելէ շատ առաջ, Ամերիկա նիւթապէս կ՚օգնէր անոնց եւ կը ձեռնարկէր օդակայաններու եւ փոխադրական ցանցերու կառուցման:

Այս շինութիւնները նախատեսուած էին ամէնէն առաջ խաղաղութեան ատեն գործածուելու համար, բայց պատերազմի պարագային զինուորական անգնահատելի արժէք մը կը ներկայացնեն:

Յունաստանի մէջ, Կրետէի հարաւակողմը՝ Թեմպաքիոնի բանակատեղին 3000 մեթր տարածութեամբ չուաւէղ մը ունի: Հողոսի հիւսիսակողմը՝ Մարթիպոյի մէջ, ուրիշ մը 2200մեթր տարածութեամբ: Երրորդ մը՝ աւելի պզտիկ, հաստատուած է Միտիլի կղզիին մէջ, Տարտանէլի բերանը: Թեսաղանիկէի մօտ, (Սելանիկ) մեծ օդակայան մը կը կառուցուի, ուրիշ մը ծրագրուած է Պելոպոնէսի հիւսիս-արեւմտակողմը, Արքոսի մէջ:

Մոսկուա կանխած էր Ամերիկան, 1947 դեկտեմբեր 16ին երկողմանի դաշինք մը ստորագրել տալով Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ, հելլենական քաղաքացիական կռիւներու ամենատաք շրջանին: Այս դաշինքը լրացուցած են այսպէս կոչուած «մշակութային» համաձայնութեամբ մը՝ Հունգարիոյ եւ Ալպանիոյ մէջ եւ, որ այս կարգի համաձայնութեանց սահմաններէն շատ հեռուն կ՚երթայ:

X Աթէնքի վերջին դատավարութիւնը լոյս կը սփռէ համայնավարներու գործունէութեան վրայ: «Նիւ Եորք Հէրըլտ» արձագանգ կ՚ըլլայ Կոմինֆորմի գործունէութեան եւ կը նկարագրէ թէ ինչպէս արգիլուած համայնավար կուսակցութիւնը անկէ վարկեր կը ստանայ գաղտնի ձայնասփիւռի կայաններուն համար եւ թէ ինչպէս արբանեակ երկիրներէն սկսեալ կը գործէ ամենայետին մարամասնութեամբ:

Լոնտոնի «Թայմզ»ը դիտել կուտայ այս առթիւ.

— «Թէեւ հին քաղաքագէտներ կ՚ամբաստանեն մարեչալ Փափագոսը իբրեւ դիկտատոր, բայց իրենց մեթոտները յաճախ շատ կը նմանին հրամանագիրներով գործող կառավարութեան: Այս վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, գործադուլ ընող պաշտօնեաներու զինուորագրութեան հրահանգ տրուեցաւ: Քաղաքական նկատումներով մամուլը սեղմումի ենթարկուեցաւ: Քաղաքային պատերազմի ընթացքին հրամանագրուած շատ մը խիստ միջոցներ երկու տարի եւս պահուեցան: Համայնավար երկիրներու դրացնութիւնը անհնարին կը դարձնէ, որ հելլէն ժողովուրդը արեւմտեան ազգերուն ազատութիւնը վայելէ: Սակէ զատ, ժողովրդապետութեան այս օրրանին մէջ, խորհրդարանային հիմնարկութիւնները նեղ շրջապատի մը մէջ միայն կը գործեն»:

Փափագոս համայնավար վտանգին դէմ պայքարելու համար կ՚առաջարկէ կարգ մը նոր միջոցներ.—

— «Համայնավարներուն դէմ մղած մեր կռիւէն, մենք Յոյներս քանի մը դասեր հանած ենք:

1.— Իբրեւ քանակ, Համայնավարութիւնը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի խումբը օգտուելով Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչին՝ ընկեր Ժիրայր Փալամուտեանի այցելութենէն, դասախօսական երեկոյ մը սարքած էր Ապրիլ 26ին:

Դասախօսութիւնը՝ «Ի՞նչ է ազգը», խիստ հրահանգիչ էր: Միեւնոյնատեն մեզի ցոյց կուտար ազգին օգտակար ըլլալու ճամբան եւ չահեկան թելադրութիւններ կ'ընէր նոր սերունդի փրկութեան համար:

Ո՞ւր էին ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան քարոզողները: Երեւի թէ չուզեցին չարժանկարի ներկայացում մը զոհել, իրենց զաւկին հետ գեղեցիկ երեկոյ մը անցընելու համար հայկական հրջանակի մէջ: Ցաճախ բուսած է թէ ազգապահպանման գործը ամէնէն առաջ կ'իյնայ ծնողներուն վրայ: Երբ անոնք կը թերանան իրենց պարտականութեան մէջ, ի՞նչպէս կրնան բերան բանալ իրենց զաւակներու ուծացման համար:

Եթէ հայ երիտասարդութիւնը կորսնցնէ իր ազգային դիմագիծը, ի՞նչ բանի կրնայ ծառայել Հայաստան մը: Հայ ծնողներ, Թուրքը չկրցաւ մեզ սրբել քարտէսէն, մի թողուք որ մենք մեր ձեռքով աւրենք մեր հայրենիքը քարտէսէն:

✕ Նոյն չաբթուն տեղի ունեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի ժողովը, որուն մասնակցեցան Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի ընկերուհիները:

Զանազան խումբեր ներկայացուցին իրենց մէկ տարուան գործունէութեան արդիւնքը, ընդունելով ընկեր Ժ. Փալամուտեանի քննադատութիւններն ու գնահատանքը: Որոշեցին դադար մը տալ ժողովին, մասնակցելու համար Հայոց եկեղեցիին մէջ սարքուած հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Ապրիլ 24ի Եղեռնի զոհերուն: Փոքրիկ հանգանակութիւն մը կատարուեցաւ ի նպաստ տեղւոյն թոքախտաւորներուն: Գոյացած 2100 ֆրանքը յանձնուեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, որ բաժնեց հիւանդներուն: Այս առթիւ, Կապոյտ Խաչը եւ Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնեն մասնակցողներուն, ինչպէս նաեւ Մեսրոպ քահանայի, որ նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր ապրիլեան սգատօնին:

ԲԱՖՖԻ

ՁԱՅՆ ՄԸ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Չորս տարի է ահա որ կը տառապիմ այս ցաւի տան մէջ: 15 հոգի ենք, բոլորս ալ բախտակից եւ ցաւակից, 7—8 հատ ալ մեր դիմացի Salvador հիւանդանոցը կայ:

Ոչ ոք ունինք, ոչ ծնողք եւ ոչ ալ հարազատներ որ մեզ ատեն ատեն սփոփեն: Լքուած մենք մեր բախտին, սեւ օրերով կը տառապինք:

Եթէ չըլլային Պօմոնի Կ. Խ.ի վարչութեան այն սրտցաւ տիկինները, որոնք ամէն ամիս անխտիր կ'այցելեն մեզի եւ մեր բարոյական ցաւերը կը մեղմացնեն, մօր, քրոջ, անսահման հոգածութեամբ մեր վիճակը յուսահատական պիտի ըլլար: Մանաւանդ տօնական օրերուն անոնք բնաւ չեն մոռնար մեզ պէս բախտազուրկները եւ կը ջանան կարելի եղածին չափ սփոփել մեզ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս: Ս. Զատկի առթիւ այցելութեան եկան Տիկիններ Պաղտասարեան, Տաւեան, Ա. Քէնտիրեան, եւ առատ նուէրներով սրտապնդեցին մեզ:

Ուստի բոլոր բախտակից ընկերներուս կողմէ իմ սրտաբուխ շնորհակալութիւնները կը յայտնեմ Պօմոնի Կ. Խ.ի վարչութեան:

Տիգրան Զալըգեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՒՆԽԷՆ.— Ինչպէս գրած էի, Անվէրսի մէջ տեղի ունեցաւ Եւրոպայի ախոյեան գերմանացի Նոյհաուզի եւ Պելժիքացի Գարէլ Սիսի միջեւ կռփամարտի փոխ վրէժը: Ներկայ էին 15.000 հանդիսատեսներ: Բոլոր տոմսակները սպառած էին: Ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր Եւրոպայի 15 խաղամասէ (րաունտ) բաղկացեալ մրցումին, բայց յանկարծ վարչութեան կողմէ յայտարարուեցաւ թէ մրցումը ոչ թէ Եւրոպայի ախոյենութեան համար պիտի կատարուի, այլ՝ պարզ փոխ վրէժի խաղ մը պիտի ըլլայ երկու կռփամարտիկներու միջեւ: Հանդիսականներուն մեծ գայրոյթ պատճառեց այս յայտարարութիւնը: Շատեր «խարդախութիւն է», կը պոռային: Կռփամարտիկներ շատ հանդիստ խաղացին: Մրցումը վերջացաւ 24 վայրկեանէն, իւրաքանչիւր կռփամարտիկին 6000 տոլար ապահովելով: Յաղթող հանդիսացաւ Սիսը: Գերմանացին յայտարարեց թէ իր յաջորդ մրցումը պիտի կատարէ Անգլիոյ ախոյեան Ուէլերմսի դէմ, Եւրոպայի ախոենութեան համար:

Լոնտոն 3 Մայիս 1952

Անգլիական Ֆութպոլի Fédérationը տասնեակ տարիներէ ի վեր բաժակ մը յատկացուցած է (Cup - tie) տարուան յաղթական խումբին համար, զոր Թագաւորը անձամբ կը բաժնէր: Այս տարի Վիմպլտըն մարզադաշտին մէջ, ի ներկայութեան 100000 հանդիսականներու տեղի ունեցաւ մրցումը AP. Արսէնալ Նիւքէսըլ խումբերու միջեւ: Խաղը խիստ բուռն անցաւ, երկու խումբերն ալ կատարելագործուած թէքնիք մը ցոյց տուին, զարմացնելով հանդիսականները: Վերջաւորութենէն 6 վայրկեան առաջ Նիւքէսըլ նշանակէտ մը շահելով տիրացաւ բաժակին: Այս անգամ Չըրչիլ անձամբ յանձնեց բաժակը յաղթական խումբին, քանի որ Թագուհին սուգի մէջ է: Այս երկրորդ տարին է որ Նիւքըսըլ կը տիրանայ այդ բաժակին: 60 տարուան մէջ առաջին անգամ կը պատահի որ նոյն խումբը յաջորդաբար շահի զայն:

✕ Քէօլնի մէջ, ի ներկայութեան 70.000 հանդիսականներու, Գերմանիոյ Ֆութպոլի ազգային խումբը պարտութեան մատնեց Իրլանտայի ազգային խումբը: Այս մրցումին խաղավարն էր Անգլիացի Էլիս, որ մէկ օր առաջ նոյնպէս վարեց Լոնտոնի բաժակի մրցումը: Գերմաններու ցոյց տուած խաղը այնքան անակնկալ էր որ շփոթութեան մատնեց իրենց հակառակորդը: Իրլանտացիները պարտուեցան 3—0: Իրլանտական խումբը կը բաղկանար լաւագոյն խաղացողներէ որոնք վարձուած են անգլիական խումբերու կողմէ:

ԹԷՆԻՍ.— Անգլիոյ Թէնիսի միջազգային մեծ մրցումներ տեղի ունեցան Պուրմաութ քաղաքին մէջ: Աւարտական մրցումին Եարոսլաւ Տրոպնի (Չեխ) յաղթեց Ֆրանք Սէզմէնի (Աւստրալիացի) 6—2, 6—4, 1—6, 6—4: Այսպէս Տրոպնի շահեցաւ

սահմանափակ ուժ մը կը ներկայացնէ: Գործի ձեռնարկելու համար «ուղեկից»ի պէտք ունի: Զանոնք գտնելը կը կամէ համայնավարներուն առաջին մտահոգութիւնը: Անոնք իրենց տրամադրութեան տակ ունին այլազան մեթոտներ: Ամէնէն դասականն է «միացեալ ճակատ»ը կամ «ժողովրդական ճակատը»: Անոնք չեն վարանիր իրենց դատին բոլորովին հակոտնեայ դրօշներու տակ մտնել: Այսպէս կրնանք ըսել, որ իրենց խաղացանկը չէն սպառած եւ ուրիշ անակնկալներ կը վերապահեն մեզի:

2.— Այս կարգի հնարքներու դէմ միակ զէնքը՝ մտքերու լուսաբանութեան ուժեղ, տեւական եւ եռանդուն պայքարն է, ոչ թէ հակահամայնավար տարտամ քարոզչութիւն մը, այլ մասնաւոր պարագաներու վրայ հիմնուած թանձրացեալ փաստարկութիւններ:

3.— Համայնավարութիւնը կը գործէ երկար ժամանակաշրջանով: Միմիայն անմիջական արդիւնքներ չի հետապնդեր: Մենք տեսանք զայն Յունաստանի մէջ, ուր հեյլէն բանակը գործածուեցաւ ոչ թէ Դաշնակիցներուն պատերազմի յաղթանակին աջակցելու համար, այլ Մոսկուային օգնելու որ խաղաղութիւնը չահի:

4.— Համայնավարներու զինուորական նշանակէտները իրենց քաղաքական նպատակներէն կախում ունին: Ասոր համար է, որ Գերմաններուն դէմ հրոսակային նկատելի կռիւ մը չմղեցին, որովհետեւ այդ գործողութիւնները չէին համապատասխաներ այն քաղաքական նպատակին, որուն համար ստեղծուած էր մասնաւոր բանակը: Բայց անմիջապէս որ համայնավար պետերը որոշեցին թէ՝ յոյնեւանգլիական ազատագրական բանակին դէմ հրոսակային կռիւներու կիրարկումը զիրենք պիտի մօտեցնէր իրենց քաղաքական նպատակներուն, ալ չվարանեցան զանոնք ի գործ դնել»:

Ահաւասիկ Փափագոսի եզրակացութիւնը.

— Թող մտքէ չանցընեն թէ կ'ուզեմ որ ընկերային հարցը լուծուի բռնի միջոցներով: Ընդհակառակն, ժողովրդավար կառավարութեան մը առաջին պարտականութիւնն է այս հարցերուն համար փնտռել եւ գտնել արդար եւ վեհանձն լուծումներ: Բայց համայնավարութիւնը ընկերային դժուարութիւնները շահագործելու միակ նպատակը կը հետապնդէ, աւելի կը ձգնի զանոնք ծանրացնել քան թէ լուծել, որովհետեւ ընկերային թշուառութեան շնորհիւ կ'ապրի: Ցանձնաբարած բռնի միջոցներս պէտք է գործադրուին միայն արհեստով խռովարարներուն, համայնավարներուն եւ կարմիր գործակալներուն դէմ, որոնք շահագործում կը կատարեն մարդկային կեանքին վրայ:

Թ.Ա.Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Կը հասկնամ կատարելապէս:

— Այո: Գալով Անգլիացիներուն, անոնք ալ մարդ են վերջապէս: Մեծ վստահութեամբ կը սպասեն երկրորդ ճակատի բացման եւ եթէ տեսնեն թէ ձախողած է, պիտի կոտրի իրենց բարոյական ուժը: Ռուսերուն հետ վէճեր պիտի ունենան: Համայնավարները պիտի ըսեն. «Եթէ աւելի կանուխ բացուած ըլլար Բ. ճակատը, ասիկա պիտի չպատահէր»: Եւ մինչ անոնք կը վիճաբանին, մենք պիտի գործադրենք Հօրսայի ծրագիրը եւ նոյնիսկ եթէ չյաջողինք, շատ բան չենք կորսնցներ, բայց ամէն պարագայի մէջ վերջնապէս կը ձախողեցնենք Բ. ճակատի բացումը: Այսուհանդերձ ասիկա վերջնական որոշում մը չէ: Կրնանք այս ծրագիրը գործադրել անմիջապէս որ Անգլիացիները յարձակումի անցնին: Եթէ երկրորդ ճակատը բացուի Ֆրանսայի կամ Հոլանտայի մէջ, ինչպէս կը յուսանք, պիտի ստանաք նոր հրահանգներ: Անշուշտ աւելորդ է կրկնել թէ ձեզմէ չուտափոյթ տեղեկութիւն պէտք է ստանանք Բ. ճակտի մասին: Ասիկա կենսական է: Անգլիացիները պիտի ջանան մեր ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնել: Եթէ որոշեն Նորվեկիոյ մէջ բանալ Բ. ճակատը, մեր ուշադրութիւնը դէպի Իտալիա պիտի դարձնեն: Դուք պէտք է գիտնաք իրականութիւնը: Եթէ չյաջողինք, գոյութեան իրաւունք պիտի չունենանք: Իսկ եթէ յաջողինք, պիտի վերջացնենք համաշխարհային Բ. պատերազմը, եւ պիտի սպասենք որ Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները քնանան, մինչ մենք գաղտնօրէն պիտի պատրաստուինք Գ. պատերազմին:

— Ես պիտի նախընտրէի որ մէկ անգամէն լրանար այս գործը:

— Ես ալ նմանապէս: Հիմա ձգենք այս բոլորը եւ զբաղինք ամէնէն կարեւոր խնդիրներով: Բաւականաչափ դրամ ունի՞ք: — Այո:

— Վերջերս լայն տեղեկութիւններ չէք հաղորդած ծովային ուժերու մասին:

— Փօնթիւի սկսած է կասկածիլ ծովային նախարարութեան մէջ աշխատող մեր գործակալէն:

— Կը հասկնամ. այս տեսակ բաներ կը պատահին: Շուտով ջանացէք նոր կարգադրութիւն մը ընել: Ի՞նչ ջուրի վրայ է մեր քարոզչականկազմակերպութիւնը:

— Լաւ կ'աշխատի, թէեւ ոստիկանութիւնը կը կասկածի պատի ծանուցումներէն, սակայն բան մը չեն կրնար ընել: Զմոռնամ ըսել, մօտերս նոր ծանուցումներու պէտք պիտի ունենամ:

— Սովորական ձեւով ձեզի դարձեալ կը ղրկեմ մաս մը:

— Գերմանիոյ մէջ ի՞նչպէս է կացութիւնը:

— Ոչ այնքան լաւ: Ժողովուրդը ձանձրացած է այլեւս:

— Օդային յարձակումները ի՞նչ ազդեցութիւն կը գործեն:

— Պարզապէս կը քայքայեն արդէն խախտած ջիղերը: Պէտք է որ շարժման անցնինք, հակառակ պարագային փճացած ենք: Ի գին ամէն բանի պէտք չէ թոյլ տանք որ Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները համաձայնին Իտալիոյ հետ:

— Ուրեմն մտահո՞գ էք Իտալիոյ մասին:

— Այո: Մուսոլինին կը նմանցնեմ օդապարիկի մը, եւ եթէ Դաշնակիցները յաջողին մեզմէ առաջ ուռեցնել զայն ...

— Բայց Իտալացիները պիտի կռուին իրենց հայրենիքին համար:

— Վստահ չեմ այդ մասին: Անոնք պատերազմը չեն սիրեր: Եւ Ամերիկացիները ազդեցութիւն ունին Իտալացիներուն վրայ: Ասկէ զատ Ֆինլանտիան, Հունգարիան եւ Ռումանիան ալ կ'ուզեն խաղաղութեան մէջ ապրիլ:

« Հետեւաբար եթէ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները ուզեն, կրնան հաշտութեան դաշնագիրստորագրել այդ երկիրներուն հետ: Բայց մեզի համար բարեբախտութիւն մըն է որ Ռուսիա նոյն կարծիքը չունի: Հիմա մեզի համար ամէնէն կարեւոր խնդիրը հետեւեալն է: Պէտք չէ թոյլ տանք որ Դաշնակիցները համաձայնին Իտալիոյ հետ: Այժմ պէտք է վերադառնամ: Ահաւասիկ կարգ մը թուղթեր, քանի մը անձնական նամակներ եւ գրաւոր հրահանգներ: Ապահով ե՞ն այս թուղթերը ձեր մօտ:

— Այո, ոչ ոք կը կասկածի ինծմէ. չէ՞ որ ես կ'օգնեմ Սքօթլընտ Եարտի եւ Փօնթիւին ...

(Շար.)

Անգլիացիներու կողմէ յաւկացուած միջազգային բաժակը :

✕ Վիսպատընի (Գերմանիա) միջազգային թէնիսի մրցումներուն մէջ յաղթական հանդիսացաւ Ամերիկացի Քլարք որ պարտութեան մատնեց գերմանացի Հէրմանը 4—6, 6—4, 7—5, 6—0:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Ծովակալը նորէն կը հերքէ

Մ. Նահանգներու նաւային գործողութեանց պետը ծովակալ Ֆէչլըր, առջի օր տեղեկութիւններ հաղորդեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ, դէպի Միջերկրական կատարած ուղեւորութեան մասին: Այս առթիւ անգամ մը եւս յայտարարեց թէ լուր չունի «Լը Մոնտ»ի հրատարակած տեղեկագրէն: «Պրպտեցինք մեր բոլոր թղթածրարները, գտնելու համար որեւէ փաստաթուղթ որ կարենայ հիմք ծառայել այդ «գաղտնի» տեղեկագրին եւ ոչինչ գտանք: Ես ոչ բերանացի, ոչ ալ գրաւոր յայտնած չեմ ինծի վերագրուած տեսակէտները : Բոլորովին քմածին է այն ծրագիրը որուն համաձայն Եւրոպան օր մը պիտի պարպուի սկսելով Միջերկրականէն: Ես երբեք նկատի առած չեմ այդպիսի ծրագիր մը »:

Երբ հարցուցին թէ օրագիր պահած չէ՞, ծովակալը պատասխանեց, խնդալով.— «Ես երբեք այդպիսի անզգուշութիւն մը գործած չեմ»:

✕ Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Լորտ Ալեքսանդր, որ Փարիզ եկած էր, երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր Ֆրանսացի պաշտօնակցին՝ Պ. Փլեւէնի հետ: Թերթերը կը գրեն թէ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է երկու նախարարներուն միջեւ : Անգլիա յանձն առած է ռազմական օդատորմիղներ տրամադրել, օգնելու համար եւրոպական բանակին: Միեւնոյն ատեն սպաներ պիտի մարզէ եւ ամէն աջակցութիւն պիտի ընծայէ :

Այս յանձնառութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Փարիզի մէջ :

✕ Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց 70 % աւելցնել իր ռազմական օդանաւերը՝ Անգլիոյ մէջ: Երբ ծրագրուած չորս խարիսխները աւարտին, 400 օդանաւեր պիտի ունենան կազմ եւ պատրաստ, 50.000 օդաչուներով:

✕ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ պատերազմը աւելի հեռու է այսօր քան երկու տարի առաջ :

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԻ ՎԱՅՐԱԳՕՐԷՆ

Թէհրանի «Ալիք»էն (30 Ապրիլ եւ 4 Մայիս) կ'իմանանք թէ Ապատանի մէջ վայրագօրէն սպաննուած է հայ մանկաբարձուհի մը, Օր. Ռիմա Բարայեան, որ կը ծառայէր քարիւղի ազգ. ընկերութեան հիւանդանոցին մէջ:

Ծննդաբեր կին մը փրկելու համար հիւանդապահուհի մը ուղած էին այդ հիւանդանոցէն:Օր. Ռիման կը ղրկեն ինքնաշարժով, անհրաժեշտ գործիքներով եւ դեղերով :

Ճամբան կառավարը, Աբդուլ Ջաբար, փոխանակ հիւանդին բնակարանը տանելու մանկաբարձուհին, ինքնաշարժը կը քշէ քաղաքէն դուրս, դէպի անապատը: Այնտեղ կը յայտնէ թէ չատոնց կը սիրէր զինքը եւ առիթի մը կը սպասէր :

Հայուհին յուսահատօրէն կը մաքառի պաշտպանելու համար իր պատիւը: Կառավարին գազանային հարուածներուն կը պատասխանէ բռունցքներով, եղունգներով, ակռաներով: Հրէշը վերջին պահուն կ'որոշէ խեղդել աղջիկը եւ ապա գոհացնել իր գազանային կիրքը: Արդարեւ, խեղդամահ եղած էր, երբ օգնութեան հասնելով հիւանդանոց կը փոխադրեն:

Զոհը, որ 22 տարեկան էր, 28 վէրքեր ստանալով հանդերձ, անաղարտ մնացած էր: Դէպքը մեծ յուզում պատճառած է Թէհրանի մէջ: Թերթերը եւ բժիշկները գովելով տարաբախտ Ռիմայի քաջութիւնը, կախաղան կը պահանջեն ոճրագործին համար որ 27 տարեկան է եւ երկու կին ունի :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ - ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի, ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Այրի Տիկին Մաննիկ Աւագեան եւ զաւակները Նուպար եւ Ժիրայր, բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

✕

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՈԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՞նչպէս կաթ տալ երախային, ի՞նչպէս հագուեցնել, ի՞նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 Փրանք (փոստի ծախքով 850 Ֆր.), արտասահման 1000 Փրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով :

Վասպուրականի հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. Վ.ԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կովկասեան եւ հայրենի պարեր «Հայ Ազատամարտիկներու» Միութեան պարող խումբէն, ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ :

Մեներգներ, արտասանութիւններ եւ անակընկալներ: Ընտիր նուագախումբ պարեր եւ զուարճութիւններ ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

Կը ներկայացուի Հերոսամարտին չարժանկարը:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

✕

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Salle des Fêtes) :

Կը հրաւիրուին բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները հայր. եւ մարզական միութիւնները:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Խնջոյք, եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ առտուան ժամը 1: Հայկական նուագ, ղեկավարութեամբ Պ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի հերոսամարտներու շարժանկարը :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Ժանթիյյի -Պիսէթրը-ի Թալիի դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, 32 rue Danton Bicetre, Patronageի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ, պար, ինչպէս նաեւ «ԱՂԱՒՆԻ» մանկական օփերէթի երկրորդ մասը: (Խօսք եւ երաժշտութիւն Յակոբ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Porte d'Italie. օթօպիւս 125 թիւ եւ իջնել Mairie de Bicêtre :

✕ Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեօ Քաշանի տարեկան դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 2.30ին 69ter, rue d'Arcueil, Salle Wodeyի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ եւ պար: Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆԻ: Հաղորդակցութեան միջոցներ, Métro Bagneux օթօպիւս 188 Porte d'Orléansէն և իջնել rue d'Arcueil :

Դպրոցասէրի տօնը Մարսէյլի մէջ

Հիմնարկութեան 75րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ մարսիլաբնակ կըթասէր տիկիններու եւ նախկին սանուհիներու, տեղի կ'ունենայ եղանակին վերջին եւ մեծագոյն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ: Շաբաթ 24 Մայիս, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի մէջ, rue Grignan, Marseille :

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ: Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ընտիր պիւֆէ՝ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած: Ծոխագոյն գօթիյոն եւ հաճելի անակնկալներ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ: Օրակարգ, Ա) Հաշուետուութիւն.— Բ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՊՕՄՈՆ.— Յ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ: Այս առթիւ վարչութիւնը սարքած է թէյասեղան մը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, Խըրիմեան դպրոցին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :— Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւռանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղիս հանդէսը Յունիս 8ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշտահանդէս կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, Յունիս 15ին, Ecouenի անտառին մէջ :

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Պիտի խօսի Պ. ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ, նիւթ ունենալով «Իմ հայրենական յուշերից»: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐ.— Պ. Աբրահամ Շահբազեան 5000 Փրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին :

✕ Պ. Յակոբ Վարդանեանի (Կարսան) ամուսնութեան առթիւ նորահայրը՝ Պ. Յովսէփ Օհանեան «Յառաջ»ի միջոցաւ հազար Փրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին եւ հազար Փրանք Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 15 MAI 1952 Հինգշաբթի 15 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6763-Նոր շրջան թիւ 2174

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌԱԾԵԱԼ ԳՕՏԻ

Որ եւ է կազմակերպութիւն երբ կը յաւակնի լայն բանալ իր թեւերը, նախ քննութիւն մը կը կատարէ իր կոչումին եւ կարողութեանց մասին:

Ընկերային դիրքը կամ նիւթական հարստութիւնները բաւական չեն, ժողովրդականութիւն շահելու եւ տիրական դեր կատարելու համար:

Տարրական պայման է որ կազմակերպութիւնը ունենայ ոչ միայն լայն հորիզոն, այլ եւ ոգի: Ուրիշ խօսքով՝ կարենայ մթնոլորտ ստեղծել, խանդավառութեամբ վարակելով ամբողջ բազմութիւններ:

Բարեգործականը օժտուա՞ծ է այս յատկութիւններով: Ունի՞ բարոյական հմայք, դառնալու համար կեդրոնաձիգ ուժ մը՝ Հայկական Արտասահմանի մէջ:

Դժբախտաբար ոչ: Եւ այդ պատճառով ալ կը մնայ տեսակ մը դասակարգային, հատուածական կազմակերպութիւն:

Աւելի քան քառասուն տարիներու պատմութիւնը կը հերքէ «անկուսակցականութեան» բոլոր հաւաստիքները:

Մասնաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին, Բարեգործականի վարիչները աւելի խտացուցին, խորացուցին անոր միակողմանի հակումները: Աւելի գունաւորեցին զայն՝ իբրեւ դիմակաւոր ճակատ մը:

Այն աստիճան որ, զանազան հոսանքներ իր հովանին կը փնտռեն, պզտոր խաղեր սարքելու համար:

Բարեգործականը չկրցաւ պահել իր անկախութիւնը: Ոչ կրթական, ոչ ալ մարդասիրական գետնի վրայ:

Կը բաւէ աչքի առջեւ բերել իր բացած կամ հովանաւորած դպրոցները: Ուսուցիչներով, դասագիրքերով եւ ներքին կարգուսարքով:

Ընդհանրապէս հատընտիր հաւաքածոներ են իր կազմած յանձնախումբերը: Նոյն իսկ եթէ օրակարգն ըլլայ կրթական ծրագիր մը մշակել կամ դասագիրքերու շարք մը հրատարակել:

Իբրեւ միջավայր ալ՝ սառուցեալ գօտի մը կը ներկայացնէ Հ. Բ. Ը. Մ.ը:

Անշուշտ ունեցած է տաքարիւն եւ համակրելի, լայնամիտ հիմնադիրներ ու վարիչներ:

Բայց, անոնք չեն կրցած մթնոլորտ ստեղծել: Եւ շրջապատին տիրական դիծն եղած է պաղպաղուկ հոգեբանութիւն մը, վարակելով նոյն իսկ երիտասարդութիւնը:

Տարբերութիւնը շատ մեծ չէ՝ Բարեգործականի երէկուան և այսօրուան սերունդներուն միջեւ:

Ինչպէս տարէցը, երիտասարդն ալ չի համարձակիր իր սեփական պատուհանէն անդին ուղղել աչքերը:

Այս պատճառով ալ, հազուադէպ է որ հիմնական, արդիական ծրագիր մը, գործունէութեան ուղեգիծ մը յօրինեն՝ մէկ պատգամ.ժողովէն միւսը:

Ամբողջովին անձնատուր՝ պատրաստ գումարներ, կտակներ եւ հաստւթարեր կալուածներ մատակարարելու մասնագիտութեան, Միութեան վարիչները միտք չեն յոգնեցներ, հոսուն աղբիւրները օրուան պահանջներուն յարմարցնելու համար:

Երբեք այսքան արմատացած չէր «մենք եւ մերոնք»ի նեղմտութիւնը՝ միամտօրէն «ընդհանուր» կոչուած այս Միութեան մէջ:

Եթէ Դաշնակցական կամ անկախ մտաւորական մը Հիւս. Բեւեռ գացած եւ հայկական գաղութ մը գտած ըլլայ, չեն հարցներ անգամ:

Այս տարամերժ, սառուցեալ գօտի՞ն է որ պիտի դառնայ «հայ միասնականութեան ամէնէն զօրաւոր գործօնը»:

Երիտասարդութիւնը օր առաջ ծերացնելու, նոր աւանդաւորներ հասցնելու համա՞ր է որ կը թելադրեն անոր յանձնել կրթական ղեկավարութիւնը:

Տարագիր բազմութեանց քթի՞ն կը խնդան, առաջարկելով որ Բարեգործականը «վճռական եւ համարձակ կերպով ստանձնէ հայ Սփիւռքի ղեկավարութիւնը»:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶՐՈՅՑ ԳՐԱԳԷՏԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Կարդացի ձեր վերջին գիրքը՝ ծայրէ ի ծայր: Թոյլ տուէք ըսել որ քերականական բազմաթիւ սխալներ կային: Երեւի այնքան հեւ ի հեւ գրած էք որ ձեր ուշադրութենէն վրիպած են կարգ մը տարրական գիտելիքներ:

— Ընդհակառակն: Մենք, գրագէտներս արագ չենք կրնար գրել: Այդ ձիրքը տրուած է խմբագիրներուն, որոնք կրնան սրճարանը նստիլ եւ խմբագրական գրել: Ես, մէկ էջը քանի մը անգամ կը գրեմ, կ'աւրեմ, նորէն կը գրեմ ...

— Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այդքան դանդաղաշարժ էք եւ ուշադրութիւն չէք դարձներ քերականութեան կանոններուն:

— Վաւերական գրագէտին համար քերականութիւն չկայ: Այդ շղթան տասը փրանքնոց խմբագիրներուն վզին անցուած է: Մենք՝ ներշընչումով կը գրենք, մեր գրածին մէջ հոգի կայ, շունչ կայ, միտք կայ: Քերականութիւնը ձեզի պէսներուն համար է:

— Բայց կարելի չէ՞ այնպէս մը ընել որ ձեր հանճարեղ գրուածքներուն մէջ քերականութիւն, նիւթ, հոգի եւ շունչ, իրարու հետ հաշտուին եւ ներդաշնակութիւն մը ստեղծուի:

— Պէտք չկայ այդ տեսակ կաշկանդումներու: Մենք, գրագէտներս, քերականութեան դէմ պատերազմ յայտարարած ենք: Մեզի համար կարեւորը նիւթն է:

— Գրականութիւնը չի՞ նպաստեր նաեւ լեզուի մը զարգացման: Միջոց մը չէ՞ ան որ լեզուն մշակուի, ուռճանայ, ծլի, ծաղկի եւ գեղեցկանայ ...

— Կը տեսնեմ որ շատ հին օրէնքի մարդ էք: Արդիական գրականութիւնը կը բողոքէ այդ հնադարեան վարկածին դէմ:

— Ներողութիւն, անշուշտ դուք կը խօսիք շատ մը հայ գրագէտներու անունով եւ իրաւունք չունիք օտարներուն անունով ալ արտայայտուելու: Տեսա՞ծ էք, երբեք, որ ամերիկացի, անգլիացի կամ Փրանսացի գրագէտը սխալ գրէ: Անոնք աւելի՞ պակաս կ'արժեն քան մեր անզուգական ազգին անզուգական մտաւորականները...

— Այդ մարդիկը աւելորդ յոգնութիւն յանձն առած են՝ յարգելով քերականութեան օրէնքները: Մենք, հայ գրագէտներս, մեր հոգիով կ'առաջնորդուինք, ոչ թէ Հայր Արսէն Ղազիկեաններու Հ. եւ Զ. Աստուրներու կամ Գազանճեաններու դասերով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՍՈՒՏ ԼՈՒՐ ՄԸ

Լիբանանի արտաքին նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.—

«Քուլ Շի» շաբաթաթերթը 19 Ապրիլ 1952ի իր թիւին մէջ հրատարակած է Անգարայի իր թղթակիցին մէկ լուրը, որուն համաձայն համաձայնութիւն մը գոյացած է Լիբանանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, Լիբանան փոխադրելու համար Թուրքիոյ հայ փոքրամասնութիւնները, լիբանանեան կառավարութիւնը համաձայն գտնուած ըլլալով անոնց փոխադրութեան եւ լիբանանեան հպատակութեան տիրանալուն:

«Արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ այս լուրը բոլորովին անհիմն է»:

ԽՄԲ.— «Քուլ Շի» շաբաթաթերթը, առաջին էջի վրայ, խոշոր վերնագիրներով կը ծանուցանէր այս լուրը, աւելցնելով թէ Թուրքիայէն Լիբանան փոխադրուելիք Հայերու թիւն է 60 հազար: Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, լուրը բոլորովին սուտ է: Թուրքիոյ Հայերուն Լիբանան փոխադրութեան մասին խօսք անգամ չէ եղած լիբանանեան եւ թուրք կառավարութեանց միջեւ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ խստիւ բողոքեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, որոնք աւելի լայն իրաւունքներ շնորհած են Իտալիոյ, Թրիէսթէի առաջին շրջանին մէջ:

Արեւմուտքի նոր պատասխանը Մոսկուայի

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ, ԵԹԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՒԱՆԻ ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ ԱՄԲՈՂՋ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները Մայիս 13ին յանձնեցին իրենց պատասխանը Խ. Միութեան վերջին ծանուցագրին: Երեքն ալ կ'առաջարկեն որ չէզոք յանձնաժողով մը անմիջապէս քննութեան ձեռնարկէ, ստուգելու համար թէ պայմանները թոյլատրո՞ւ են ազատ ընտրութիւններ կատարելու ամբողջ Գերմանիոյ մէջ:

Եթէ անհրաժեշտ պայմանները գոյութիւն չունին, արեւմտեան պետութիւնները կը թելադրեն որ չորս մեծ պետութիւնները քննեն թէ ինչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնել:

Երեք Մեծերը իրենց պատասխանը պատրաստած ատեն խորհրդակցեր են արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ: Իրենց առաջարկած քննութիւնը պէտք է կատարուի Ազգաժողովին մասնաւոր յանձնախումբին կողմէ, իբրեւ «ամէնէն անմիջական եւ գործնական միջոցը»: (Յանձնախումբին անդամներն են Իսլանտայի, Հոլանտայի, Փաքիստանի, Պրազիլիոյ եւ Լեհաստանի ներկայացուցիչները):

Յանձնախումբին քննութենէն ետք, Չորս Մեծերը ժողով պիտի գումարեն, ազատ ընտրութիւնները օր առաջ կազմակերպելու համար, որպէսզի միացեալ Գերմանիոյ ապագայ կառավարութիւնը գործելու անհրաժեշտ ազատութիւնն ունենայ, հաշտութեան դաշնագրին գործադրութենէն առաջ:

Դրական պատասխան մը սպասելով ազատ եւ միացեալ Գերմանիոյ հարցի մասին, արեւմտեան երեք պետութիւնները կը մերժեն Մոսկուայի ապրիլ 9 թուակիր ծանուցագրին երկու կէտերը:

Առաջինով Խ. Միութիւնը պայման կը դնէր.— Գերմանիան պէտք չէ մասնակցի պետութեանց խմբակցութեան մը որ ուղղուած է ռեւէ խաղաղասէր պետութեան դէմ: Երեք պետութիւնները դիտել կուտան թէ Գերմանիոյ ծրագրուած անդամակցութիւնը Ազգաժողովին՝ աւելորդ կը դարձնէ այդպիսի պայման մը: «Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա եւ արեւմտեան Գերմանիա չեն կրնար ընդունիլ որեւէ պայման որ Գերմանիոյ արգիլէ ընկերակցիլ ուրիշ պետութեանց: Չեն կրնար ընդունիլ որ Գերմանիան զրկուի ազատ եւ հաւասար ազգի հիմնական իրաւունքէն»:

Երեք պետութիւնները կը մերժեն նաեւ որ Գերմանիան դուրս ձգուի արեւմտեան Եւրոպայէն, «ինչ որ պիտի նշանակէր տեւական կաշկանդում Գերմանիոյ միջազգային ընկերակցութեան իրաւունքներուն եւ տեւական լարում եւ անապահովութիւն Եւրոպայի կեդրոնին մէջ»:

Եւ վերջապէս ծանուցագիրը կը մերժէ Մոսկուայի այն առաջարկը որ ազատ ընտրութեանց պայմաններու մասին քննութիւն կատարուի չորս մեծ պետութեանց պատասխանատուութեամբ: Այս առթիւ դիտել կուտայ.—

1. Չորս պետութիւններու ներկայացուցիչներէն կազմուած յանձնախումբ մը չի կրնար անկողմնակալ ըլլալ, քանի որ բոլորն ալ շահագրգռուած են:— 2. Այդպիսի յանձնախումբ մը անելի պիտի մատնուի մէկի դէմ երեքով, խորհրդակցութեանց ատեն, անվերջ ձգձգելով ընտրութիւնները:

Երեք պետութիւններն ալ մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ պատրաստ են անմիջապէս բանակցութեան ձեռնարկելու, երբ յստակօրէն հաստատուի թէ Խ. Միութիւնն ալ տրամադիր է խուսափելու անցեալի անօգուտ վիճաբանութիւններէն: Այս մտահոգութեամբ, անհրաժեշտ կը գտնեն որ չորս պետութիւնները նախապէս բացորոշ համաձայնութեան մը յանգին, բանակցութեանց տարողութեան եւ հիմնական հարցերու մասին:

Գալով հաշտութեան դաշնագրին, երեք պետութիւնները կը յայտարարեն,— «Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագիր մը կարելի է կնքել եթէ կառավարութիւն մը կազմուի ամբողջ Գերմանիոյ համար, իբրեւ հետեւանք ազատ ընտրութեանց, կառավարութիւն մը որ կարենայ կատարեալ ազատութեամբ մասնակցիլ այդպիսի դաշնագրի մը վիճաբանութեանց»:

Երեք պետութիւնները այս առթիւ ալ դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը սխալ կը մեկնէ Փոցտամի համաձայնութեան տրամադրութիւնները՝ Գերմանիոյ սահմաններու մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԾՈՒԽԻ գինին վրայ 4 % դեղչ մը պիտի կատարուի, այսինքն մէկ թոնին վրայ 200 ֆրանք: Վարչապետը եւ Ճարտարարուեստի Նախարարը երկար խորհրդակցած են այս որոշումը տալու համար: Կառավարութիւնը պիտի գոցէ այս դեղչէն գոյացած բացը: Այս առթիւ կը յուսան կրճատել կարգ մը փոխադրութեանց գիները:

ՓՈՔՐ ԱԶԳԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Միացեալ Ազգերու Մարդկային Իրաւունքներու Յանձնաժողովը երկու կարեւոր բանաձեւեր քուէարկեց Ապրիլ 21ին:

Առաջին բանաձեւը իրաւունք կուտայ «բոլոր» ժողովուրդներուն՝ իրենց ճակատագիրը իրենք որոշելու. երկրորդը՝ պարտք կը դնէ Միջազգային կազմակերպութեան վրայ՝ պաշտպանելու այդ ժողովուրդներու բնական հարստութիւնները՝ օտար ազգերու չահագործման դէմ :

Այս երկու մասնաւոր բանաձեւերը յօդուածով մը պիտի դրուին Մարդկ. Իրաւունքներու երկու դաշնագրերուն մէջ :

Ուրեմն, ըստ այս բանաձեւերուն, ամէն ժողովուրդ, որ այսօր օտար պետութեան մը տիրապետութեան տակ կը գտնուի, կրնայ ինքնորոշման իրաւունք պահանջել եւ իր իսկ կամքով վճռել իր քաղաքական, տնտեսական ու ընկերային կացութիւնը :

Հասկնալի է որ այս բանաձեւերուն քուէարկումը «յաղթանակ» մը նկատուի փոքր ժողովուրդներուն համար:

Մանրամասնութիւններ չկան դեռ, լիովին պատկերացնելու համար կացութիւնը, բայց կրնանք այժմէն իսկ «պատմական քայլ մը» նկատել տրուած որոշումը՝ դէպի ժողովուրդներու ընդհանուր Ազատութիւնը :

Եթէ բոլոր ժողովուրդները ապրելու եւ զարգանալու իրաւունք ունին, ուրեմն՝ իրաւունք պիտի ունենան նաեւ ապրելու այնպէս, ինչպէս իրենք կ'ուզեն, իրաւունք պիտի ունենան իրենց ազատ կամքովը որոշելու իրենց կեանքն ու ճակատագիրը, անշուշտ նկատի ունենալով միշտ իրենց մասնաւոր շահերուն հետ, ընդհանուրին շահերը :

Այսքան պարզ, արդար ու մարդկային սկզբունք մը մերժուած է մինչեւ այսօր: Եւ Մեծերը, հզօր ժողովուրդներ ոտնակոխելով այս տարրական իրաւունքի գաղափարը, իրենց կամքին են թարկած են ուրիշ ժողովուրդներու, տկար ու փոքր ազգերու ճակատագիրը :

Արդարութիւնը, ինչպէս հաւասարութեան վսեմ զգացումը չի չափուիր Մեծ Ազգերու միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ կամ անոնց շահերուն ապահովութեամբ: Արդարութիւնը, ինչպէս Արեգակը, պէտք է բաշխուի բոլորին համար : Բոլորը, անխտիր, պէտք է վայելեն հաւասարութեան շնորհները: Փոքր ժողովուրդները կրնան ըլլալ աստիճանաչափ ,միջազգային արդարութեան ու հաւասարութեան :

Երկրի մը մէջ այնքան արդարութիւն կայ, որքան պաշտպանուած կ'ըլլայ տկարին իրաւունքը. այնքան հաւասարութեան զգացում, որքան օրէնքն ու անոր գործադրութիւնը հնարաւորութիւն կուտան անզօրին՝ իր ճակատագիրը ինք որոշելու եւ բարելաւելու:

Նոյնն է պարագան միջազգային կեանքին մէջ :

Առաջին Մեծ պատերազմը նման նշանախօսքերով մղուեցաւ, եւ բաւական թիւով փոքր ժողովուրդներ ազատեցան: Ընդունուեցաւ մեծ չափով մը «ինքնորոշման» սկզբունքը եւ այդ հիման վրայ շատեր տէր դարձան իրենց ճակատագրին: Քայքայուեցան Աւստրեւհունգար, Օսմանեան եւ Ցարական կայսրութիւնները. անկախ եղան կարգ մը երկիրներ, ինչպէս՝ Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Աւստրիա, Հունգարիա :

Յետոյ՝ արաբական երկիրները.— Իրաք, Եմէն, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Անդրյորդանան: Ռուսական կայսրութեան քայքայումով՝ ազատեցան Պալթեան երկիրները, կովկասեան ժողովուրդները — Վրաստան, Հայաստան, Ազրպէյճան, Հիւս. Կովկաս, Ուքրայնա եւ Միջին Ասիոյ ժողովուրդներէն շատեր :

Բայց զինուորութեան շրջանը անցնելէ ետք՝ «Մեծերը , կամաց կամաց իրենց թեւերը տարածեցին եւ բազմազան սադրանքներով, ռուս. «բանուորա - գիւղացիական» համայնավար իշխանութեան տակ մասնաւորաբար, անիմաստ բացատրութեան մը վերածուեցան «ազատութիւն» եւ «ինքնորոշում »բառերը :

Երկրորդ պատերազմը աւելի ծանր կացութիւն ստեղծեց եւ երկու բռնակալութիւնները — սովիէթականն ու նացիականը — խորտակեցին Ազատութեան գաղափարը, անհուն դժբախտութիւն ստեղծելով բոլոր ժողովուրդներուն համար:

Գաղափարը չի մեռնիր սակայն, եւ ժողովուրդները, ազատատենչ ազգային ու միջազգային կազմակերպութիւնները կը գործեն, կը պայքարին, ելք մը գտնելու համար ժողովուրդներու իրաւունքներուն գործադրութեան համար: Միացեալ Ազգերու Մարդկային Իրաւունքներու Յանձնաժողովը իր զոյգ բանաձեւերով այդ «ելքը» գտած ըլլալ կը թուի: Կը պահանջէ որ ամէն ժողովուրդ ինքնորոշման իրաւունք ունենայ:

Ըստ մամուլի մէջ եղած հրատարակութիւններուն, ասիական ու արաբական երկիրներու պատուիրակներուն ձայնակցած են ոչ միայն Լատին Ամերիկայի պատուիրակները, այլեւ...Խորհրդային Միութեան ներկայացուցիչները: Զարմանալի է որ կը բացակայի Թուրքիան :

Բոլորն ալ պահանջած են որ «ոչ-անկախ » ժողովուրդները իրաւունք ստանան իրականացնելու իրեց ազգային բաղձանքները :

Անգլիոյ, Պելճիքայի, Ֆրանսայի եւ Աւստրալիոյ պատուիրակները չեն քուէարկած. ձեռնպահ մնացած է Ամերիկան, «դժուարութիւններ» նախատեսելով :

Շուտով կը պարզուին եղած տարակութիւնները. Ազատութեան դրօշակիր այս երկիրները դէմ չեն կրնար ըլլալ :

Բայց, հետաքրքրական է Սովիէթներու դիրքը. երբ կը քուէարկեն «ոչ - անկախ» ժողովուրդներու իրաւունքներուն ի նպաստ, արդեօք իրցո՞յց է կ'ընեն, թէ միջազգային բացարձակ խարդախութիւն մը:

Կոյմնակի՞ց է Սովիէթ Ռուսիան փոքր ժողովուրդներուն ազատութեան ու ինքնորոշման իրաւունքներուն: Այն ատեն՝ փոխանակ քուէ տալու, թող ազատ ձգէ իր թաթին տակ առած ժողովուրդները, պալթեան երկիրներէն մինչեւ կովկասեան ժողովուրդները: Այլապէս, ողբերգական հեգնութեան մը կը վերածուի իր քուէարկութիւնը ...

Սպասելով գործնական քայլերու, ուրախ ըլլանք առայժմ, որ Մարդկային Իրաւունքներու Յանձնաժողովը միջազգային երկու փաստաթուղթ կը ձգէ ի նպաստ փոքր ժողովուրդներու իրաւունքներուն ու ինքնորոշման :

Յառաջդիմական քայլ մըն է աս մեր օրերուն:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

Մեծ մարդասէրը՝ Ֆ. Նանսէն

(ՄԱՀՈՒԱՆ 22ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ձեր սիրտը դառնութեամբ չի՞ լեցուիր, երբ կիրքէն կուրացած մարդիկ, կը ջանան խեղաթիւրել, անշքացնել մեր նորագոյն պատմութիւնը կերտող հանրային գործիչներու յիշատակը: Միեւնոյն մտածումով, վիշտ մը չէ՞ք զգար, երբ ձեր աչքերը կը յառին մոռացութեան մատնուած օտար բարեկամներու չքանումին վրայ...

Խօսքս ճշմարիտ այն հայասէրներու մասին է, որոնք յիսունական թուականէն մինչեւ այսօր խանդավառութեամբ օժանդակեցին մեր պայքարին, մամուլի էջերէ թէ բեմերէն, բողոքի կայծը բարձրացնելով յանուն արդարութեան, որոնք սպեղանի հասցուցին Արհաւիրքի օրերուն :

Տարիներու ընթացքին, մեր կրած քաղաքական յուսախաբութիւնները, սին վէճերը մտածել անգամ չտուին ազգային, եկեղեցական եւ քաղաքական կազմակերպութեանց եւ հայ մամուլին՝ երախտագիտութեան եւ յարգանքի պարտքը կատարելու Մորկընթաուներու, Վերֆէլներու, Ժոռէսներու, Քիյառներու, Լեփսիուսներու յիշատակին :

Մանուկներու եւ մայրերու օրուան, հերոսամարտերու եւ ուրիշ ազգային տօնակատարութեանց զուգընթաց չունեցանք «Օտար բարեկամներու Օրը» ոգեկոչելու եւ վառ պահելու համար, յիշատակը մեր գրագէտներու, բանասէրներու, պատմագէտներու, լեզուաբաններու եւ պետական մարդոց որոնք խօսքով թէ գրիչով ծանօթացուցին հայ ,միտքը եւ հանճարը մարդկութեան :

Մոռացութեան տրուած շատերէն մէկն ալ Նանսէնն է, որ Հայոց պատմութիւնը, գրականութիւնը, ճարտարապետութիւնը , հայ զինուորին, չինականին հերոսական մարտնչումները ներկայացուց «L'Arménie et le Proche Orient» գիրքովը եւ որու մահուան քսանեւերկուերորդ տարեդարձն էր Մայիս 13ին :

Իր յիշատակը փառաւորելու պաշտօնը ձգելով Նանսէնեան Օֆիսին եւ Ազգ. իշխանութեանց, պարտք սեպեցի համառօտակի ներկայացնել մեծ մարդասէրին բեղուն եւ արկածալից կենսագրականը (օգտուած եմ «Fridtjof Nansen, Le Viking Intrépide» գրքէն, հեղինակ՝ Fritz Wartenwiler):

Փաստաբանի զաւակ, Նանսէն ծնած էր 1861 Հոկտեմբեր 10ին: Փոքր տարիքէն եղած է հետաքրքիր, պրպտող: «Ինչո՞ւներու» շարանը անսպառ էր շրթներէն: Երկար ատեն կրպակներու առջեւ մեքենաները եւ գործիքները դիտելով կը յափշտակուէր: Միշտ ժիր եւ աշխոյժ, ժամերով, կը բացակայէր տունէն չմշկելու եւ կամ ձուկ որսալու համար, մտատանջութեան մատնելով ծնողքը: Պատանութեանը շրջանին դասարանին յետամնաց աշակերտներէն էր, ծոյլ եւ անառակ: Մեծ վիշտ կը պատճառեր շուրջիններուն: «Ապագայ չունի, մարդ պիտի չըլլայ», կ'ըսէին: Բայց տարիներու հոլովումով փոքրիկ Նանսէնը կերպարանափոխուեցաւ, լուրջ աշխատանքի լծուած՝ համալսարանին լաւագոյն ուսանողներէն մէկը եղած էր : Կ'աշխատէր անդադար, գիշերը ցերեկին խառնելով: Իր նախասիրած ճիւղերն էին բուսաբանութիւն, կենդանաբանութիւն, բնապատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն: Համալսարանական կեանքին ընթացքին ուշադրութիւն չէր գրաւած, բացի չմշկելու եւ դահուկով (սքի) արագութիւն կարելու մրցումներէն :

Սիրով կատարած է զինուորական պարտականութիւնը եւ չէ խրտչած խոնարհ դասակարգի մարդոց ընկերակցութենէն:

Նանսէն երիտասարդ տարիքէն վարժուեցաւ հարքաշութեան եւ քաջութեան: Ջինջ եւ պայծառ լոյսին, մաքուր օդին, լուռ եւ խորհրդաւոր անտառներուն, հսկայ լեռներուն, ձիւնին եւ փոթորիկին, կոհակներու, սառոյցներուն եւ ծովուն սէրը եւ երազանքը հարթեցին իրականութեան ճանապարհը: Եւ ահա երջանիկ օր մը — 1882—բախտը ունեցաւ մասնակցելու դէպի Բեւեռ արշաւախումբի մը Krefting նաւապետին հրամանատարութեամբ, Viking նաւուն վրայ: Օրերով կուրծք տուաւ, ահարկու փոթորիկներու եւ լեռնանման սառոյցներու, մինչեւ որ հաստատուեցաւ Հիւսիսային Բեւեռին վրայ:

Դիտելով անհուն, անսահման տարածութիւնները, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր օրագրին մէջ .

— Ցորչափ մարդուն ականջները պիտի լսեն ալիքներու շաչիւնը, ամպերու որոտումը, ցորչափ իր աչքերը պիտի յառին սպիտակ ձիւներու վրայ հիւսիսային ճաճանչներու շողումին, ցորչափ երիտասարդութիւնը պիտի հետախուզէ անջրպետը եւ պիտի արշաւէ կոյս երկիրներ փնտռելու համար, անծանօթին կարօտը եւ տենչանքը մարդս պիտի մղէ, առաջնորդէ դէպի բարձրը» :

Այսպէս Նանսէն իր ամբողջ կեանքին մէջ ընթացաւ միշտ յառաջ, սիրտը եւ գիտութիւնը ի սպաս դնելով մարդկութեան օգտին:

1888ին փայլուն քննութենէ մը վերջ կը ստանայ «Վարդապետ փիլիսոփայութեան» տիտղոսը: 1893ին «Fram» նաւով կրկին կ'արշաւէ դէպի Բեւեռ: 14 Մարտ 1895ին կը յաջողի սահնակներով յառաջանալ մինչեւ կեդրոն, ուր սառոյցներէն պաշարուելով կը մոլորի եւ երեք տարի աննկարագրելի տանջանքներու կը մատնուի: Ամբողջ Նորվեկիան յուսահատած երբ կ'ողբար իր քաջարի զաւակներուն կորուստը, Նանսէն յանկարծ մէջտեղ կ'ելլէ, արժանանալով արքայավայել ընդունելութեան :

1896էն մինչեւ 1900 համալսարանը կը դասախօսէ կենդանաբանութեան ճիւղը, միեւնոյն ատեն պրպտումներ կը կատարէ տարրալուծարաններու մէջ: 1905ին կը մասնակցի Շուէտի դէմ անկախութեան պայքարին: Շնորհիւ իր արտակարգ տաղանդին , ժողովրդականութեանը եւ խորաթափանց միտքին առաջքը կ'առնէ պատերազմին: Նանսէն կ'ուզէր տեսնել իր հայրենիքը անկախ, մեծ եւ փարթամ: Կը հաւատար ճնշուած, զըրկուած ազգերու յարութեան եւ ազատագրման :

« Չենք կրնար չսիրել մեր ծննդավայրը, հայրենի՛քը եւ մեր ժողովուրդը: Որքան տարիները թաւալին, այնքան կը մեծնայ մեր սէրը, կ'ուռճանայ եւ կը բոցավառի մեր սրտերուն մէջ, ազգայնական ըլլանք թէ միջազգայնական, քաղքենի թէ չունեւոր»:

1906ին դեսպան կը կարգուի Լոնտոն, 1912 — 1918ին տաք ջուրի յորձանքներու եւ ուրիշ մասնագիտական պրպտումներու համար Սփիցպէրկ եւ Սիպերիա կ'երթայ: 1917ին արտակարգ պաշտօնով Ամերիկա է, Նորվեկիոյ պարենաւորման, ծովային պաշարման եւայլն. բարդ խնդիրներով զբաղելու համար: 1919ին իր ջանքերովը Նորվեկիան կ'անդամակցի Ազգերու Դաշնակցութեան : Միեւնոյն տարին ռուսական տափաստաններու միլիոնաւոր սովեալներուն օգնութեան կը հասնի: Յաջորդ տարիներուն փշաթելերու ետին, քարահանքներու մէջ, արդելափակուած գերիներուն ազատագրման կ'աշխատի : Իր կազմակերպական տաղանդովը 1922ին Փոքր Ասիոյ աղէտին հետեւանքով Յունաստան ապաստանած հայ եւ յոյն տարագիրներուն սնունդ եւ գործ կը ճարէ :

Նոյն տարին կը ստանայ Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը եւ գումարը ամբողջովին կը նուիրէ մարդասիրական ընկերութիւններու :

Գլուխ գործոցներ են իր ճառերը Ազգաժողովին մէջ՝ ի նպաստ հալածական, սովահար, ջարդի եւ տարագրութեան ենթակայ ժողովուրդներու: Վեհանձն Նորվեկիոյ սիրտը կը թրթռար Նանսէնի ձայնին մէջ երբեմն բամբ, կրանիթի պէս կարծր՝ անտարբերներու դէմ, պաղ՝ իր երկրի սառոյցներուն նման, քարեղ եւ ոսկեհանք փնտռողներու դէմ: Կը գոռար ամպի մը նման՝ անիրաւողներու, հարստահարիչներու խոստմադրուժներու դէմ:

1925ին, աւելի քան կէս միլիոն անպատսպար, մերկ տարագիրներու տեղաւորման հողը գինքը կ'առաջնորդէ Հայաստան, ու, կ'աշխատի իր վե-

բաժնունդը կերտող հայութեան հետ ձեռք ձեռքի : Ներկայ կ'ըլլայ Շիրակի ջրանցքին բացման կը շրջի Սարտարապատի լերկ եւ անջրդի անապատը, ժողովի կը նստի Մռաւեանի, Երզնկեանի հետ, դարման մը գտնելու համար մեր ծով ցաւերուն: Օր մը Էջմիածին է, կը հիանայ մեր ձեռագիրներուն վրայ: Կ'այցելէ Զուարթնոց եւ ի տես աւերակներու վեհութեան կը գոչէ — Ինչ փառաւոր անցեալ, ինչ հոյակապ ճարտարապետութիւն, ինչ շինարար ազգ: Ներշնչուած՝ անցեալի այս յիշատակներէն, զգացումով, սքանչացումով եւ խորին հաւատքով գրի կ'առնէ մեր պատմութիւնը :

Նանսէն չգոհացաւ Հայաստանի պատմութիւնը միայն գրելով: Դառնօրէն յուսախաբ մեծ պետութեանց դժկամակութենէն, գերմաներէն լեզուով գրեց «Un peuple trompé եւ «Du Caucase à la Volga» անուն գիրքերը որոնց մէջ կոչ կ'ընէ Եւրոպայի խղճմտանքին եւ կը հրաւիրէ կատարել խոստացուած պարտաւորութիւնը: Նանսէն ոչ դիւանագէտ է, ոչ բեւեռախոյզ եւ ոչ ալ գիտնական, այլ ամբողջ էութեամբը, դարուս ամենամեծ «մարդասէրը»:

13 Մայիս 1930, հիւսիսային դաղջ հով մը թեթեւօրէն կ'օրօրէր ձիւնէ սպիտակ սաւանը վրայէն նետած կանանչութիւնը: Ծաչակով յարդարուած պարտէզի մը մէջ, թռչունները առաւօտեան օրհներգութիւնը կը սաղմոսէին, թմբիր ծառերուն բուրմունքը պայծառ օրուան մը գալուստը կ'աւետէր : Բազկաթոռի մը մէջ ընկողմանած, բնութեան այս գեղեցկութիւնը կ'ըմբոշխնէր ալեհեր ծերունին: Պահ մը Լինչի «Հայաստանը» ձեռքէն վար դնելով աչքերը դէպի հորիզոն սեւեռեց, չես գիտեր մարդկային որ մէկ ցաւին, վշտին վրայ խոկալու համար: Եւ ահա ոտքերը կթոտեցան եւ ձիւնաթոյր գլուխը ուսերուն վրայ ինկաւ: Սարսափի ճիչ մը արձակեց ողբերգութեան ականատես, իրմէ միշտ անբաժան կինը, փութկոտ շարժումով մը մօտեցաւ եւ մեղմօրէն վեր բարձրացուց: Նուաղած էին մեծ մարդուն վառվռուն կապոյտ աչքերը, պրկուած եւ սեւցած էին շրթները: Հազիւ կրցաւ «Ո՛հ, այո» մը արտասանել: Մահը իր աւերը գործած էր: Ծերունին անշարժ եւ քարացած մնաց կնոջը թեւերուն մէջ :

Պեռնսթերնէ Պիորնսոնի, Հէնրիք Իպսէնի իմաստութեամբը սնած, Տարվինի եւ Փասթէօրի ուղղութեամբը — իբրեւ պրպտող — թրծուած այս մեծ միտքը եղաւ քսաներրորդ դարու մարգարէն, Մեծ Մարդասէրը եւ խաղաղութեան առաքեալը :

ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆՏՐԷԹԻ (Իսկէնտէրուն) «Երից Մանկանց» վերանորոգուած եկեղեցիին օծումը կատարեց Արամ Ս. քհնյ. Պասմաճեան ապրիլ 27ին: Ներկայ էին Աղեքսանտրէթի, Քըրըքխանի եւ Սիվէյտիէի հայութիւնը ու ինչպէս եւ յոյն ընտանիքներ: Պոլսահայ Պ. Գառնիկ Տէրպէկեան զանգակ մը նուիրած էր այս առթիւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ տրամադիր չէ զեղչելու իր բանակը, յայտարարեց պատերազմական փոխ նախարար Մաւրոս: Կարելի եղած զեղչը պիտի կատարուի սպառազինութեան մէջ, բայց յաւելեալ ծախքերը Դաշնակիցները պիտի ստանձնեն :

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՄԸ

Կիրակի օր Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր, տօնելու համար Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի մասնաճիւղին երեսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը :

Կը նախագահէր բժիշկ Պ. Քօլօլեան որ սկիզբէն ի վեր եղած է նոյնպէս նախագահը Կ. Խաչին եւ անոր դարմանատան բժշկապետը: Իր ֆրանսերէն բացման խօսքով ներկայացուց օրուան երկու գլխաւոր բանախօսները:

Միութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Ս. Քարեան նախ ֆրանսերէն ու ապա հայերէն ներկայացուց գթութեան գործը, իբրեւ հայ ժողովուրդին հիմնական առաքինութիւններէն մէկը որ կու գար շատ հինէն, ԺԶ դար առաջ, երբ Աշտիշատի մէջ, հայ մեծամեծներ, կաթողիկոս, իշխան կամ զօրական այս օրուան քաղաքակիրթ ժողովուրդներու նման պետական օրէնք կը դարձնէին իր նմանին օգնելու պարտաւորութիւնը :

Dr. Trémoliers, անդամ բժշկական Ակադեմիային, կարդաց ճշգրտօրէն պատրաստուած բանախօսութիւն մը, ուր ցոյց կուտար մեր ժողովուրդին դարաւոր մշակոյթին, կենսունակութեան եւ կրած տառապանքներուն հարազատ մէկ պատկերը: Մեր ժողովուրդին ազատատենչ ու հայրենասէր ձգտումները, իր արդար դատին զանազան եւեւէջները, մինչեւ 1914—15, Հայաջինջ Սարսափները, շատ համակրական արտայայտութեամբ մը ներկայացուած էին յարգելի ակադեմականին բանախօսութեան մէջ ուր Ֆրանսայի հին բարեկամութիւնը իր Քլեմանսոներով, Տընի Քօշէներով ու Փրեսանսէներով կ'ոգեկոչուէր իբրեւ քաղաքակիրթ աշխարհի տուրքը տառապած ու հալածուած ժողովուրդի մը:

Տիկնանց Միութեան նախագահը, Տիկին Ճէվահիրճեան հիւանդ ըլլալով իր ուղերձը կարդաց Օր. Երանուհի Օհանեան : Փարիզի հոգեւոր հովիւը, Սերովբէ Վ. Մանուկեան որ նախապէս աղօթքով մը բացած էր հանդէսը, քաջալերական խօսքեր ուղղեց բոլոր միութիւններուն, որոնք ֆրանսահայ գաղութին ազգային կեանքին մէջ ստանձնած են անհրաժեշտ դեր մը, կրթական թէ մարդասիրական, եւ որո՛նց զանազան հանդիսաւոր արտայայտութիւնները, մասնաւորաբար վերջին ամսուան ընթացքին, կ'ապացուցանեն գաղութին կենսունակութիւնը : Պ. Զօպանեան եւս քանի մը խօսքով ապահովցուց ներկաները թէ նոյնիսկ արտասահմանի մէջ պատճառներ չունինք յուսահատ ըլլալու: «Մենք մեռնելու դատապարտուած գաղութներ չենք»:

Հանդէսին առաջին մասը փակուելով, սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, Ուս. Տան երգչախումբին երեք երգերովը: Կարելի էր ջնջել այդ երկար յայտագրէն քանի մը թիւեր, որպէսի հանդիսականները լսէին վայելէին Րաֆֆի Պետրոսեանի, Հայկանոյշ Թորոսեանի, Տիկին Ժան Պուաթելի, Պ. Գմբէթեանի ու մանաւանդ ջութակահար Բարիկեանի բաժիններէն զգացած խոր գոհունակութիւնը եւ մեծ հաճոյքը : Երիտասարդ ջութակահարը անդամ է Լոնտոնի Ֆիլարմոնիկ նուագախումբին եւ առաջին անդամ կ'երեւար Շայլոյի պալատին մէջ, Ֆոն Karajan ճպոտին տակ: Մեր երիտասարդ հայրենակիցը առիթ պիտի ունենայ անշուշտ մեր երաժշտասէր հասարակութեան ներկայանալու, բայց ինչ որ տուաւ կիրակի օր իր ջութակով, անմոռանալի յիշատակ մը պիտի մնայ :

Յոբելանական հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին չորս երգերովը, ղեկավարութեամբ Պ. Եանպէկեանի, վերջինը՝ իր հեղինակութիւնը՝ «Կենաց երգ »

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԵԿՈՅՑ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, որ ստանձնած է Մոնմորանսիի նոր ծերանոցին կառուցումը, (ներկայիս ընդլայնման եւ կահաւորման ճամբուն վրայ), կը ծանուցանէ թէ՝ Միութեան, Միջազգային Կազմակերպութեան եւ Գաղթ. Օգնութեան Ընկերային Սպասարկութեան միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ, Խորհրդակցական Յանձնաժողովը Ապրիլ 3ին նիստ գումարեց Ժան Կուժոնի իր կեդրոնին մէջ: Ժողովին հրաւիրուած էին հետեւեալ միութեանց պատուիրակները.— Փարիզի Տիկնանց Միութիւն (Կարմիր Խաչ եւ Որբախնամ), Կապոյտ Խաչ, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւն, Ռուսահայ Տիկնանց Միութիւն, Կովկասահայերու անմիջական օգնութեան մարմին: Այս կազմակերպութիւնները՝ մինչեւ վերը յիշուած համաձայնութեան կնքումը, մասնակցած էին նոր հիմնարկութեան վերաբերեալ նախնական աշխատանքներուն: Ծերանոցի նոր շէնքը, որ լրացած պիտի ըլլայ մինչեւ այս տարուան վերջը, պիտի կարենայ պատսպարել հարիւրեակ մը ծեր այրեր եւ կիներ :

Աղքատախնամի նախագահ Պ. Ա. Աճէմեան, ընդհ. քարտուղար Պ. Գազանճեան եւ գանձապետ Պ. Զիլինկիրեան, ցարդ կատարուած աշխատանքներու մասին բացատրութիւններ տալէ եւ զանազան հարցումներու պատասխանելէ ետք, պարզեցին ձեռնարկին ելեմտական կացութիւնը, մինչեւ հիմա ծախսուած գումարներուն մանրամասն հաշիւը եւ մինչեւ աշխատանքին վերջաւորութիւնը նախատեսուած ծախքերը :

Խորհրդակցական Յանձնաժողովը փակեց նիստը, Աղքատախնամին յայտնելէ վերջ իր ջերմ գոհունակութիւնը իր ստանձնած մարդկայնական գործին, պարտականութիւն յանձնելով անոր որ թարգման հանդիսանայ Միջազգային Գաղթականաց Կազմակերպութեան եւ պատկան ֆրանսական վարչական իշխանութեանց մօտ իր խորին երախտագիտութեան, այն նիւթական աջակցութեան եւ դիւրութեանց համար, զորս յօժարեցան իրեն շնորհել այս խիստ օգտակար եւ անհրաժեշտ ձեռնարկը բարւոք գլուխ հանելու համար :

ՊՐՈՒՔՍԷԼԻ Գաղթ. վարչութեան անդամ ընտրուած են.— Պ. Պ. Մուրատեան (ատենապետ), Սելճէկեան (փոխ ատենապետ), Արեւեան (քարտուղար), Աւագեան (գանձապահ), խորհրդականներ՝ Քալանթարեանց եւ Էմիրզեան, Տիկին Էմիրզեան (Նախագահ Պրիւսէլի Հայ Կանանց Միութեան) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Շատ խելացի էք, Միլլէր. այս հայրենասիրական գործը ձեզմէ զատ ոչ ոք պիտի կարենար ընել: Պիտի չմոռնանք երբեք: Շուտով պիտի վարձատրուիք: Մնաք բարով, պէտք է մեկնիմ :

Մութին մէջ երկու մարդիկը ձեռք սեղմեցին: Միլլր իր ձեռքի լապտերով դուռը լուսաւորեց. այցելուին դուրս ելաւ, արագ քայլերով յառաջացաւ դէպի նաւակը եւ սկսաւ թիավարել գիշերուան մէջ :

Միլլր քանի մը վայրկեան սպասելէ վերջ լսեց սաւառնակին շարժակներուն ձայնը: Լրտեսներու պետը ճամբայ ելած էր :

Ընթերցողը պիտի հարցնէ թէ ինչպէ՞ս կրցած եմ բառ առ բառ հետեւիլ երկու լրտեսներուն միջեւ կատարուած այս խօսակցութեան: Պատասխանը շատ պարզ է: Վերադարձէք թիւ 84 թերթօնին. ատողանիշներէն ազին Ես էի Միլլրը:

Փոնթիւի հանճարեղ ծրագրին համաձայն շարժած էինք այդ գիշերը: Երբ որոշապէս ստուգեցինք թէ Միլլր այդ խրճիթին մէջ պիտի դիմաւորէ իր պետը, Փոնթիւի առաջնորդութեամբ անշշուկ մօտեցանք խրճիթին եւ ոստիկաններէն մէկը ուժգնօրէն հրեց դուռը, որ խկոյն բացուեցաւ: Երկու ոստիկանները յանկարծ վառեցին իրենց զօրաւոր լապտերները եւ անոնց լոյսին տակ երեւան ելաւ Միլլրի այլայլած դէմքը: Ցնցակարծակի եկած էր եւ ոչ իսկ շարժում մը կրցաւ ընել: Ոստիկաններու հսկողութեամբ բանտ առաջնորդուեցաւ:

Ես ճամբայ ելլելէ առաջ պատրաստուած էի դերս կատարելու: Փոնթիւ կը նախընտրէր անձամբ մտնել Միլլրի մորթին մէջ, սակայն բնաւ նմանութիւն չունէր լրտեսին հետ: Այս պատճառով ինծի վիճակեցաւ այս շատ նուրբ գործը: Պէտք է խոստովանիմ թէ շատ ցաւ, քաշեցի: Մեղրամոմի ներարկումները դէմքս ձեւափոխած էին. մազերս կարել տուի եւ փոխեցի անոնց գոյնը: Այս փոփոխութիւններով կրնայի մութին մէջ Միլլրը մարմնաւորել : Անշուշտ այցելուին ծանօթ պիտի ըլլար Միլլրի : Այս պատճառով պէտք էր շատ ուշադիր ըլլալ: Մեր հանդիպումէն ետք երբ լրտեսներու պետը կը պատրաստուէր մեկնիլ, երկվայրկեան մը միայն լապտերս դարձուցի անոր դէմքին եւ ճանչցայ գնդապետ Շլօսպէրկըրը, զոր երկու անգամ տեսած էի Գերմանիոյ մէջ :

Փոնթիւ շատ զարմացաւ երբ լսեց թէ Շլօսպէրկըրն էր խորհրդաւոր այցելուն :

— Ուրեմն այդ սատանան կը գտնուի մեր դէմը, գոչեց: Գերմաններուն թիւ 2 լրտեսն է եւ ծովակալ Քանարիսի աջ բազուկը: Ինչ որ է հիմա ամէնէն կարեւորը Միլլրի խնդիրն է: Այսուհետեւ դուք էք Գերմաններուն գործակալը: Այսօրուընէ սկսեալ Փէլըրթայն պանդոկի տնօրէնն էք: Այս տեսակ դէպք մը աննախընթաց է լրտեսական պատմութեան մէջ. ուրախ պէտք է ըլլաք որ ձեզի կը վիճակի այս տեսակ փափուկ գործ մը: Եթէ քիչ մը աւելի բարձրահասակ ըլլայի, անձամբ պիտի կատարէի այս պաշտօնը :

Յայտնի էր թէ Միլլր բարձր դիրք մը կը գրաւէ իբր լրտես, որովհետեւ Շլօսպէրկըր անոր հետ ընկերոջ մը պէս խօսած էր :

— Լաւ որ յիշեցի, ըսաւ Փոնթիւ, ի սէր Աստուծոյ, ի՞նչ է Լուտի ծրագիրը: Գաղափար ունի՞ք այդ մասին :

— Չունիմ, բայց կրնամ ենթադրութիւններ ընել: Գիտէք թէ Գերմանները մեծ կարեւորութիւն կուտան անուններու եւ տիտղոսներու : Թերեւս կը յիշէք. անցեալ պատերազմին նշանաւոր էր Ալպէրիխի գիծը: Ալպէրիխի անունը կ'անցնի Նիպէլունկէնի աւանդավէպին մէջ: Լուտը անունն է այդ խելագարին որ ջախջախեց իր բարեկամի շինած կարկահները: Ունեցաւ իրեն հետեւողներ որոնք իրենց պարտականութիւն նկատեցին ջարդուփշուր ընել ամէն նոր հնարուած մեքենայ եւ գործիք: Ուրեմն կը հետեւի թէ Լուտի ծրագրին նպատակն է կացնահարել մեր գործունէութիւնը :

— Լաւ գուշակեցիք, ապրիք, Նիումըն :

— Այսուհանդերձ դեռ որոշապէս չենք գիտեր թէ ի՞նչ է իրենց նպատակը :

— Մի վախնաք, այդ ալ պիտի գիտնանք շուտով: Հիմա պատերազմական նախարարութեան պէտք է հաղորդենք մեր գիտցածը: Պէտք է իրենց ըսենք թէ Գերմանները կ'ուզեն բացուած տեսնել Բ. ճակատը: Հիմա, սիրելի Նիումըն, ուրիշ գուշակութիւն մը եւս ըրէք եւ ըսէք ինծի թէ ի՞նչ է Հօրսայի ծրագիրը :

(Շար.)

Արեւելքի Գերմանները ապառնալիք

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ-վարչապետը կարգ մը սպառնալիքներ ուղղած էր արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչներուն, որպէսզի հաշտութիւն չկնքեն Արեւմուտքի հետ, չմասնակցին եւրոպական բանակին եւն.:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ չի վախնար այդ սպառնալիքներէն, որոնք թելադրուած են Մոսկուայէն: Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Գշ. օր եօթը ժամ խորհրդակցեցաւ երեք մարզպաններուն հետ, ճշդելու համար առժամեայ հաշտութեան պայմանները: Ամէնէն աւելի դժուարութիւն կը պատճառէ Գերմանիոյ զրամական մասնակցութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

X Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը նորէն պիտի պաշարեն արեւմտեան Պերլինը: Այս շրջանին քաղաքապետը յայտարարեց թէ երբեք տեղի պիտի չտան, եթէ պաշարումը վերահաստատուի: Քաղաքը վառելիք եւ ուտելիք ունի վեց ամսուան համար, եւ օդանաւերով պարենաւորումը պիտի վերահաստատուի անմիջապէս:

X Ոստիկանութիւնը բիրերով արգիլեց համայնավարական ցոյցը Տիւսէլտորֆի մէջ եւ մարեց ջահերը: Երեք հարիւր երիտասարդ պոլշեւիկներ սարքած էին այս ցոյցը, բողոքելու համար ծրագրուած հաշտութեան դէմ: Չորս հարիւր համայնավարներ փորձեցին արեւմտեան Պերլին արշաւել, բայց ետ մղուեցան:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր ռումբ մը պայթեցաւ Թունուզ քաղաքի կեդրոնական նամակատան մէջ: Չորս հոգի մեռան, 12 հոգի վիրաւորուեցան: Ռումբը պահուած էր հեռաձայնի խցիկին մէջ:

Ոստիկանութիւնը յայտնեց թէ դաւադիրները պիտի պայթեցնէին վարչապետին բնակարանը, բայց իրենք յաջողեցան առաջքը առնել: Ծանր պայթուցիկ մը տեղաւորուած էր շէնքին դէմ:

Նամակատան մէջ պատահած պայթումին առեն շատեր գետին փռուեցան, թղթադրամները եւ ուրիշ թուղթեր ցիրուցան եղան եւ շէնքին ապակիները խորտակուեցան: Չորս Արաբներ ձերբակալուեցան:

Ինչպէս կ'երեւայ, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ, դժուարացնելով բարենորոգումներու ծրագրին գործադրութիւնը:

Պիզէրթայի մէջ ալ ռումբ մը նետուեցաւ Ֆրանսացի նաւային սպայի մը բնակարանին դէմ: Ֆրանսացի ծովակալը կը սպառնայ պաշարման վիճակ հաստատել:

X Ազգաժողովին անդամներէն 12 արաբ եւ ասիացի ազգեր միաձայն որոշեցին շարունակել իրենց ճիգերը, մասնաւոր նիստ մը գումարել տալու եւ Թունուզի խնդիրը արծարծելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ՄԱՐԱԽՆԵՐ կը սպառնան Ափրիկէ եւ Միջին Արեւելք արշաւել: Ազգաժողովին պարենաւորման կազմակերպութիւնը կ'ըսէ թէ դարուս եւ թերեւս պատմութեան ամէնէն վտանգաւոր արշաւանքը պիտի ըլլայ այս, Սուտանէն հասնելով մինչեւ Յորդանան, Եգիպտոս, Իսրայէլ, Սուրիա, Իրաք, Իրան եւն.:

ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐՆ ալ ժողով գումարեցին Մոսկուայ մէջ, յանուն խաղաղութեան: Այս առթիւ քուէարկուեցան երեք բանաձեւեր, ուղղուած՝ Խ. Միութեան բոլոր եկեղեցիներուն, խաղաղութեան համաշխարհային խորհուրդին եւ Ստալինի:

ՀԻՆԳ ԽԵՆԴԵՐ Վիլժիւիֆի իրենց արգելարանի պատուհանին երկաթները սղոցելով, յաջողեցան փախչիլ: Չորսը վտանգաւոր կը համարուին: Մէկը ածելիով յարձակած է իր մօրեղբօր վրայ, երկրորդը՝ խեղդած է իր մայրը, երրորդը՝ բռնութեան նոպաներ կ'ունենայ, չորրորդը յաճախ յարձակումներ կատարած է կացինով եւ ուրիշ զէնքերով: Միայն հինգերորդը անվնաս է: Այս փախուստը մեծ յուզում պատճառեց թաղին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. միութեան, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fétesի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն հոգեւոր պետերը:

Բանախօս՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն):

ՊԱՐԱՆՑԻԿ - ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի, ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը:

Վասպուրականի հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կովկասեան եւ հայրենի պարեր «Հայ Ազատամարտիկներու» Միութեան պարող խումբէն, ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ:

Մեներգներ, արտասանութիւններ եւ անակընկալներ: Ընտիր նուագախումբ պարեր եւ զուարճութիւններ ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը ներկայացուի Հերոսամարտին շարժանկարը:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

X

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Salle des Fêtes):

Կը հրաւիրուին բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները հայր. եւ մարզական միութիւնները:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Խնջոյք, եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ առտուան ժամը 1: Հայկական նուագ, ղեկավարութեամբ Պ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի հերոսամարտներու շարժանկարը:

Նոր Սերունդի Օրը Լիոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Սիամանթօ» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, Salle Helvétiqueի մէջ, 107 rue Duguesclin:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ եւ առատ ըմպելի, համադամ ուտելիքներ:

Գիները ժողովրդական:

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de là Libération:

Գեղարուեստական բաժին.— Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար Ֆիլիփ Ազազարեանի: Հայկական պարեր Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարախումբին կողմէ, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր:

Ճոխ պիւֆէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի հիմնարկութեան 75րդ տարեդարձին առթիւ այս կիրակի առտու սպասարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներուն: Պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարանին սանուհիներուն կողմէ: Կը հրաւիրուին բոլոր ազգակիցները եւ սանուհիները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալ ընկեր ԱՐՇԱԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն:

« ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ »Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի: (Գործ Բ. Այվազեանի, վեց արար երեք պատկեր): Ղեկավարութեամբ Խ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ: Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Jeanne d'Arcի սրահը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ այս կիրակի ժամը 14.30ին, St. Ennemond սրահին մէջ:

Նաեւ ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ մէջ:

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով):

Գիները ժողովրդական:

ՏՕՆԱԿԱՆ օրերուն, որոնք կը մօտենան, մի' մոռնաք ձեր հայկական սեղանները զարդարել « ՇԻՐԱԿ »ի շիշերով, Արեւելքի միակ, խնկական ու հարազատ օղին, ախորժահամ ու խնկաւէտ: Փնտռեցէք Հայաստանի Շիրակ քաղաքին նկարով պիտակը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ: Այս առթիւ վարչութիւնը սարքած է թէյասեղան մը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, Խրիմեան դպրոցին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet:— Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆ-ՎԱՐԴԵԱՆ:

«ՄՈՒՐԱՏ» Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի ժամը 4ին, Իսիի Խրիմեան սրահը, rue de la Défense: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Այսօր, հինգշաբթի ժամը 18.30ին Պ. Ա. Սաֆրաստեան հրաւիրուած է դասախօսութիւն մը ընել Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվար Ժուրտան: Նիւթը՝ Հայաստանի նախապատմութիւնը եւ անոր մասին ներկայ գիտական հայեացքներ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղիս հանդէսը Յունիս 8ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 16 MAI 1952 Ուրբաթ 16 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6764 Նոր շրջան թիւ 2175
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՄԱՅԻՍԸ ԵՒ ԱՅՆ ՄԱՅԻՍԸ

Ռումանական թերթերը կը ծանուցանեն թէ՝ Նախարարական խորհուրդը յոբելենական յանձնախումբ մը կազմած է, «տօնելու համար Ռումանիոյ Պետական Անկախութեան հռչակման 75րդ տարեդարձը» :

Յանձնախումբին նախագահն է երկրին բոլշեւիկ վարչապետը, Փեթրու Կրոզա : Անդամներուն մէջ կը գտնուին Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչները, նախարարներ, ակադեմականներ, յայտնի մտաւորականներ եւ գրողներ :

Նոյն առիթով, Ռումանիոյ պետական ակադեմիան մայիսի վերջերը պիտի գումարէ հանդիսաւոր նիստ մը, իբրեւ նիւթ ունենալով .— «Ռուս ժողովուրդին օգնութիւնը՝ ռումէն ժողովուրդին ազգային անկախութեան պայքարին» :

Եւ վերջապէս պիտի հրատարակուին վաւերագիրներ՝ 1877ի պատերազմի մասին, ներկայացնելու համար «ռումէն ժողովուրդին դարաւոր պայքարը՝ օսմանեան լուծին դէմ» :

Ուրիշ գրքոյկներ ալ լոյս պիտի տեսնեն, «մեծ տպաքանակով». (ո՞վ հնարեց այս բարբարոս բառը ...) :

Բոլորդ ալ գիտէք,— Ռումանիան եւս միւս արբանեակ երկիրներուն հետ կը հեւայ բոլշեւիկեան ամենակալ թաթին տակ :

Շատ չըներ որ տօնեցին այդ վարչաձեւին հաստատման տարեդարձը, դղրդալից ցոյցերով :

Այս կարգի տօնակատարութիւնները իրարու կը նմանին բոլոր բոլշեւիկեան երկիրներուն մէջ : Նոյն ձուլածոյ կաղապարը : Նոյն շնդալից նշանախօսքերը : Եւ նոյն թութակաբանութիւնները՝ բոլոր ազգութեանց լեզուներով :

Փոքրամասնութեանց դարաւոր անուանակոչումներն անգամ փոխուած են, բառարաններուն եւ ուղղագրութեան հետ :

Օրինակ, երբեմնի հայ գաղութը կը կոչուի, — « Ռումեն ժողովրդական ռեսպուբլիկայի հայ ազգաբնակչություն » :

Մէկ խօսքով, հիմնովին շրջուած է ամէն բան : Քաղաքացիներուն կեանքը, գործը, բնակավայրն անգամ փոփոխական են : Ենթակայ՝ օրուան քաղաքականութեան ջերմաչափին :

Եւ տեղափոխութիւնները կ'ըլլան միշտ ալ « մասսայական» : Ինչպէս բոլոր կարմրադրոշ երկիրներուն մէջ :

Արդ, ահաւասիկ այս թունդ բոլշեւիկեան կարգուսարքին մէջ տեղի կ'ունենայ դէպք մը, որ արժանի է խորհրդածութեան :

Ուրեմն, կարելի՛ է, նոր վարչաձեւին հետ — բռնօրէն պարտադրուած — տօնել նաեւ հին փառքեր : Պատմական տարեդարձ մը,— Ռումանիոյ ազատագրական պայքարը՝ օսմանեան բռնակալութեան դէմ :

Եւ կարելի է տօնել ոչ թէ ի միջի այլոց, իբրեւ պարզ յիշատակ, այլ դղրդալից ցոյցերով : Նախաձեռնութեամբ օրուան կառավարութեան :

Քիչ վերը կարդացիք մանրամասնութիւնները : Շուտով կ'իմանաք ուրիշ տեղեկութիւններ :

Արդ, չէ՞ք փորձուիր հարցնել,— ինչո՞ւ կարելի է տօնել ռումանական մայիսը — անկախութեան տարեդարձ — եւ մոռացութեան տալ, անարգել, ծաղրել հայկականը — Մայիս 28 :

Ի՞նչ է տարբերութիւնը երկու տարեդարձներուն միջեւ, իբրեւ պատմական իրողութիւն :

Ռումանացին հերոսական պայքարներ մղելով օսմ. բռնակալութեան դէմ, պետական անկախութիւն է ստացեր 1877ին :

Հայը, ենթակայ նոյն արիւնազանգ լուծին, ափ մը հող է շահեր : Ի գին անհնարին զոհողութեանց որոնք իրենց նմանը չունին ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Երկուքին, վաստակին էութիւնը կը փոխուի՞, եթէ վերջին ճակատագրական պայքարը մղուած ըլլայ արեւելեան, եւ ոչ թէ արեւմտեան Հայաստանի մէջ :

Ի վերջոյ Թուրքի՞ն թէ Ռուսին դէմ էր որ 10—12.000 հայ քաջեր մարտնչեցան, Սարդարապատի անապատին մէջ :

Եւ եթէ այդ ճակատամարտը մղուած չըլլար, դուք այսօր կ'ունենայի՞ք այն կորիզը որ կը կոչուի «ՀՍՍ ռեսպուբլիկա» :

Դեռ ուրիշ պարագայ մը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ ...

Կէս - գրագէտ հայրենակից մը կը հարցնէ թէ ինչու Սփիւռքի մեր մամուլը «հի՜ն, հի՜ն դարուց յիշատակ» պատմութիւններով իր էջերը կը լեցնէ, փոխանակ օրուան հրատապ հարցերով զբաղելու եւ շահեկան յօդուածներ հրատարակելու՝ ի պէտս ոչ - զարգացելոց :

Բարեկամս անկուսակցական է, այսինքն «բոլորտիքեան» եւ կանխակալ կարծիքներ չունի այս կամ այն կազմակերպութեան թէր կամ դէմ : Ազգասէր է, բառին ընկալեալ եւ շուկայիկ առումով :

Իր նամակին մէջ կան նաեւ հետեւեալ տողերը .

— ... Երեւանի լուրերը շատ քիչ են ձեր թերթերուն մէջ : Թերթերը չէ՞ք առներ : Բաժանորդ չէ՞ք : Կարելի չէ՞ շաբաթը մէկ, երկու սիւնակ յատկացնել մեր հայրենիքին խապրիկներուն ...

Միամիտ հայրենակից ...

Երեւանի թերթերը արտասահման չեն ղըրկուիր : Արգիլուած է անոնց առաքումը, մանաւանդ այն կազմակերպութեանց, որոնք կոնակ շոյելու եւ սողալու շնորհքէն զրկուած են :

Մինչեւ 1939, մեր բարեխնամ կառավարութիւնը արտօնած էր որ Երեւանի հրատարակութիւնները փոխանակուէին արտասահմանի հրատարակութեանց հետ : Նոր ուքազ մը, ստորագրուած ի Կրեմլին, արգիլեց այդ «բուրժուա» սովորութիւնը : 1945էն ի վեր, «Հայաստանի թշնամիներս» հայկական Դրախտավայրին թերթերուն երեսը հազիւ թէ տարին մէկ երկու անգամ կը տեսնենք — արկածով :

Դիմացի բանջարանոցը, անշուշտ, իրաւունք ստացած է իր «կաղամբի տերեւ»ները, փոխանակելու Երեւանի «կաղամբի տերեւ»ներուն հետ :

Մենք, « անհարազատ »ներս, Հայաստանի շինարարութեան մասին տեղեկութիւններ կը քաղենք տարբեր աղբիւրներէ, որոնցմէ մէկն է, օրինակ, Երեւանի ձայնասփիւռը :

Ուրեմն, յանցաւորը մենք չենք, եթէ մեր թերթերուն մէջ սիւնակներ չկան մեր մինուճար հայրենիքին մասին : Թող բարեհաճին ղրկել իրենց թերթերը ու մենք «թարգմանելով»իրենց չինարէնը — այդ անտանելի աշխատանքին ալ սիրով յանձն կ'առնենք — մեր ընթերցողներուն կը հրամցնենք այն բոլոր լուրերը որոնք կը վերաբերին շինարար աշխատանքներու, բոլոր մարզերունմէջ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹԷՀՐԱՆ հասաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի գործերու վարիչը, Պայրոտ : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ճառ մը խօսելով անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան տարեկան հացկերոյթին առթիւ, յայտարարեց թէ պիտի շարունակէ գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը, զանոնք իջեցնելով աշխատավարձքի մակարդակին : Ամերիկացի ծովակալի մը վերագրըուած տեղեկագրին առթիւ ալ ըսաւ թէ, զայն հրատարակող թերթը «անխոհեմութիւն մը, եթէ ոչ չարամիտ արարք մը գործած է» : (Լը Մոնտ) :

«ՍԱՄԱՐԻԹԷՆ»ի հանդուցեալ հիմնադրին՝ Քոնեաքի գոյքերը աճուրդի դրուած են քանի մը օրէ ի վեր : Միայն Սէզանի 1 նկարը, «Խնձորներ և պիսքիւիներ», որոնք հռչակաւոր նկարչին գլուխ գործոցներէն մին կը համարուի, 33 միլիոն ֆր.ի գնուեցաւ կնոջ մը կողմէ : Ուրիշ գնումներ ալ եղան, 8—10 միլիոնէն մինչեւ 2—3 միլիոն ֆրանքի արժողութեամբ 63 նկարներ ծախուեցան 300 միլիոն ֆրանքի :

161 ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐ պիտի ընտրուին այս կիրակի, հանրապետութեան խորհուրդին համար (ծերակոյտ) :

ՍՊԻՏԱԿ ԾՈՎԷՆ ՍԵՒ ԾՈՎ ջրանցք մը շինելու համար աշխատանքներ կը կատարուին Խ. Միութեան մէջ : Իբրեւ նախաքայլ, այս տարի նաւեր պիտի բանին Մոսկուայէն Ռոստով, ինչպէս կը գրեն խորհրդային թերթերը :

ԵԳԻՊՏՈՍ կը խորհի Մ. Նահանգներուն դիմել զինամթերք ստանալու համար, նկատելով որ Անգլիա չէ կատարած իր յանձնառութիւնները :

Արտակարգ միջոցներ Թունուզի մէջ

ՊԷՅԻՆ ՊԱԼԱՏԸ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԱՌՆՈՒԵՑԱՒ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է Թունուզի մէջ : Պէյը մերժեց ստորագրել պաշարման վիճակի հրամանագիրը, զոր իրեն ներկայացուցած էին ֆրանսական մարզպանը եւ զօր. Կարպէ : Ասոր վրայ իր ամառնային պալատը հսկողութեան տակ առնուեցաւ շրջուն պահակներու կողմէ :

Տեղեկութեան մը համաձայն, պէյը չէ ուզած հրամանագիրը ստորագրել, այլ ժամանակ խնդրած է մտածելու համար : Իսկ պաշտօնական աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ մարզպանը ոչ թէ ստորագրութիւն պահանջած, այլ պարզապէս պէյին ուշադրութիւնը հրաւիրած է նոր խռովութեանց վրայ :

Պալատին բնիկ պահակները չեն փոխուած, ոչ ալ ձերբակալութիւններ կատարուած են, բայց պէյին զաւակը, իշխան Շատլի եւ աղջիկը՝ իշխանուհի Զէքիէ չեն կրնար տեսակցիլ իրենց հօրը հետ, առանց մարզպանին արտօնութեան : Իշխան Շատլի, որ 47 տարեկան է եւ պէյին դիւանապետը, Ֆրանսայի հակառակորդ կը համարուի . քոյրը՝ 30 տարեկան, աւելի ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ պէյին հաշտարար քաղաքականութեան : Իշխանուհի Զէքիէ կինն է նախկին նախարար Մոհամմէտ պէն Սալէմի, որ աքսորուած էր նախորդ վարչապետ Շենիքի հետ եւ ազատ արձակուեցաւ անցեալ շաբթու :

Թերթերը կը գրեն թէ վեհապետական դերդաստանին հետ հսկողութեան տակ առնուած են արձակուած նախարարները : Անոնք չեն կրնար դուրս ելլել իրենց տուներէն եւ հաղորդակցիլ ո եւ է մէկուն հետ : Իրենց հեռաձայնի գիծերն ալ կտրուած են :

Չորեքշաբթի օր նոր խռովութիւններ ծագեցան, ֆրանքեւթունուզեան դաշնագրին 71րդ տարեդարձին առթիւ որ սուգի օր կը համարուի : Ռումբ մը պայթեցաւ Թունուզի հանրօգուտ շինութեանց տնօրէնին պաշտօնատան մէջ եւ երեք հոգի վիրաւորուեցան : Իրազեկներու կարծիքով, եթէ անկարգութիւնները շարունակուին, Ֆրանսա իր բարենորոգման ծրագիրը պիտի գործադրէ առանց Թունուզցիներու մասնակցութեան : Նոյն աղբիւրին համաձայն, վարչապետը բաւարար թիւով թեկնածուներ չէ գտած, իբրեւ անդամ խառն յանձնաժողովին : Պատճառը այն է որ Թունուզի ազգայնականները բաւարար չեն նկատեր ծրագրուած բարենորոգումները :

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ ծայրայեղները կ'ուզեն խուճապ ստեղծել, խանգարելու համար ֆրանքեւթունուզեան յարաբերութիւնները :

Նախարարական խորհուրդը առջի օր քննելով կացութիւնը, որոշեց ամէն բանէ առաջ վերահաստատել բարեկարգութիւնը : Այս առթիւ հեռագիր մը ուղղելով մարզպանին, հրահանգեց պէյին բացատրել կացութեան ծանրութիւնը :

Մարզպանը հրապարակաւ դատապարտեց կատարուած բռնութիւնները, շեշտելով թէ «ափ մը մարդիկ արիւն թափել կ'ուզեն, միջազգային կարծիքը յուզելու համար» :

Պէյը վերջին պահուն որոշեց պատգամագիր մը ուղղել ժողովուրդին, դատապարտելով եղեռնափորձերը :

Անգլիա եւ Ամերիկա վճռական

Չորեքշաբթի օր վճռական յայտարարութիւններ ըրին Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները, Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ գերմանական հարցին առթիւ :

Առաջինը, Էչիսըն, ազդարարեց թէ Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա վճռած են դիմադրել, եթէ համայնավարները փորձեն նորէն պաշարել Պերլինը : «Մ. Նահանգները որոշած են պահել իրենց դիրքը Պերլինի մէջ եւ պաշտպանել արեւմտեան Գերմանիոյ ժողովուրդին շահերը : Մենք շատ լաւ կը հասկնանք արեւելեան Գերմանիոյ փոխ վարչապետին ռազմաշունչ յայտարարութեանց իմաստը եւ գիտենք թէ Ռուսաստան վտանգաւոր գետնի մը վրայ կը գործէ, խռովութիւններ գրգռելով արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան դէմ » :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, խօսեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ եւ հրաւիրեց Խ. Միութիւնը ապացուցանել իր պատրաստակամութիւնը՝ լուծելու միջազգ. վէճերը՝ ստորագրելով Աւստրիոյ անկախութեան դաշնագիրը : «Մինչեւ որ Ռուսիա տրամադրութիւն չյայտնէ մեղմացնելու միջազգային կացութեան ձգտումը՝ արեւմտեան պետութիւնները հարկադրուած են զարկ տալ իրենց պաշտպանութեան եւ միութեան : Մենք մեր նպատակէն պիտի չշեղինք համայնավարական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ԿՈՎԿԱՍ» ԵՒ ԿՈՎԿԱՍՑԻՆԵՐ

Ա.

Ութ ամիսէ ի վեր, Միւնիխի մէջ լոյս կը տեսնէ Կաւկասիա (Կովկաս) անուն ամսաթերթ մը՝ Պ. Ա. Քանտէմիրի պատասխանատուութեամբ:

Թերթը կը հրատարակուի, միեւնոյն բովանդակութեամբ, երեք տարբեր լեզուներով. — Թուրքերէն, անգլերէն եւ ռուսերէն: «Ազգային անկախութեան գաղափարը տարածող» այս պարբերաթերթին շուրջը հաւաքուած են Ատրպէյճանի, Հիւսիս-Կովկասի, Խրիմի, Թիւրքիստանի, Ուրալի, արեւմտեան Սիպերիոյ եւ Ալթայի Թուրք թաթար քաղաքական տարագիրները: Վրացիներու ներկայութիւնը զգալի չէ, բայց վրացական յայտարարութիւններ, բողոքագիրներ եւ զեկոյցներ կան: Հայերը — իբրեւ կազմակերպութիւն եւ անհատ, — բոլորովին կը բացակային:

« Կաւկասիա » կը հետապնդէ երեք հիմնական նպատակներ. — ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունք, ազգ. անկախութեանց վերականգնում եւ Կովկասեան համադաշնակցութիւն:

Բարձրաղաղակ կը յայտարարեն թէ՝ իրենք Թուրք են, եւ ոչ թէ Ռուս: « Ռուսերուն հետ որ եւ է կապ չունինք: Մեր արիւնը, լեզուն, կրօնքը եւ բարքերը բոլորովին տարբեր են:«Ռուսաստանի ժողովուրդներ» ասութիւնը, ռուսական կայսրութենէն մնացած ժամանակավրէպ բացատրութիւն մըն է, եւ հակաժողովրդավար մտայնութիւն մը կը բուրէ:Ռուսական կայսրութեան անցած է, եւ բացատրութիւնն ալ պատմութեան անցած է, եւ այսօրուան Խ. Միութեան մէջ ոչ թէ «Ռուսաստանի ժողովուրդներ » կան, այլ կայ Ռուսը եւ ոչ-ռուս ազգութիւններ: Մեր պայքարի նպատակը մշակութային ինքնավարութիւն չէ, այլ անջատուիլ Ռուսիայէն եւ մեր ճակատագիրը տնօրինելու իրաւունքը ձեռք բերել: Խնամակալի պէտք չունինք: Գաղթային շրջանը վաղուց պատմութեան անցած է: Այն հողերը, որոնց վրայ կը բնակինք հազարաւոր տարիներէ ի վեր, մեզի կը պատկանին ամբողջովին եւ «վիճելի» չեն: Ռուս աշխարհակալներուն գալէն առաջ, մենք սեփական անկախ պետութիւններ ունէինք »:

Խորունկ զայրոյթով գրի առնուած այս միտքերը նորութիւն մը չեն: Բայց, Շտուտկարտի եւ Վիսպատէնի հաւաքոյթներէն ասդին նոր թափ եւ չեշտ ստացած են:

Ինչպէս գիտէք, 1951 Օգոստ. 28ին, արեւմտեան Գերմանիոյ Շթուտկարտ քաղաքին մէջ հաւաքուեցան հինգ ռուս քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները՝ նախկին «ժամանակաւոր կառավարութեան» նախագահ Պ. Ա. Կերենսկիի գլխաւորութեամբ: Հոն մշակուեցաւ քաղաքական ընդհ. ուղղութիւն, եւ որոշեցին ստեղծել կեդրոնական մարմին մը՝ «Ռուսաստանի ժողովուրդներու ազատագրութեան խորհուրդ » անունով:

....

« Խորհուրդ »ի կազմը լրացնելու եւ նախապատրաստական աշխատանքները փութացնելու նպատակով կազմուեցաւ «բիւրօ» մը, որուն գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլար ներգրաւել եւ «Խորհուրդ»ին մասնակից դարձնել «Ռուսաստանի «ազգ. փոքրամասնութիւններ»ը՝ բոլշեւիզմին դէմ միասնական պայքար մղելու առաջադրութեամբ:

Այս որոշման հիման վրայ, 1951 Նոյ. 7ին, Վիսպատէնի մէջ (Գերմանիա. հաւաքուեցան նախաձեռնարկ ռուս քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներն ու ոչ-ռուս խմբակցութեանց պատուիրակները, եւ ընդհ. համաձայնութեամբ ստորագրեցին յայտարարութիւն մը:

« Կաւկասիա » կ'ըսէ թէ՝ Ուկրայնացիները չեն մասնակցած: իսկ « Ատրպէյճանի, Հայաստանի, Վրաստանի, Հիւսիս. Կովկասի եւ Թիւրքիստանի կողմէ ներկայ եղած են կարգ մը անպատասխանատու եւ ինքնութիւնը անծանօթ մարդիկ՝ ոչ-ռուս ազգութեանց ներկայացուցիչի հանգամանքով »:

Վիսպատէնի որոշումներուն դէմ բողոք բարձրացուցած են. — Ատրպէյճանի կողմէ՝ «Մուսավաթ» կուսակցութիւնը, Ազգ. կեդրոնը, նախկին պետական անձնաւորութիւններ եւ Անգարայի եւ Պոլսոյ ազէրի գաղութները: Վրաստանի կողմէ՝ «Վրացական Ազգ. կեդրոն»ը (որուն չի մասնակցիր Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը) եւ Փարիզի գաղութը: Թիւրքիստանի կողմէ՝ «Թիւրքիստանի Ազգ. Խորհուրդը»: Հիւսիսային Կովկասի կողմէ՝ «Հիւսիսային Կովկասի ազգ. կոմիտէ»ն:

Դարձեալ, Վիսպատէնի ժողովին կապակցութեամբ, 1951 Նոյ. 30ին, Միւնիխի մէջ տեղի ունեցաւ արեւելեան Եւրոպայի, Կովկասի եւ Թիւրքիստանի քաղաքական տարագիրներու խորհրդաժողովը՝ Պ. Լեւիտսկիի նախագահութեամբ: Լսելէ վերջ Ուկրայնայի ազգ. խորհուրդի անդամ Պ. Մ. Անտրիէվսքիի ընդարձակ զեկուցումը, եւ հաւաքոյթին պաշտօնապէս մասնակցող պատուիրակութեանց տեսակէտներն ու յայտարարութիւնները, խորհրդաժողովը տուաւ որոշումներ, ազատ աշխարհի հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը հրաւիրելով Խ. Միութեան նուաճած ժողովուրդներու ազատագրութեան հարցին վրայ:

Այս յայտարարութիւնը ստորագրած են. — Ատրպէյճանի ազգ. կեդրոնին կողմէ՝ Տոքթ. Մ. Քէնկէրլի: Պելոռուսիոյ ազգ. խորհուրդի Գերմանիոյ մասնաճիւղին կողմէ՝ Վ. Պորթնիք: Կեդր. Եւրոպայի վրացական կոմիտէի կողմէ՝ Ա. Քորզայա: Ուրալի Թուրքերուն Պայքարի Միութեան անունով՝ Մ. Վէլի: Խազախներու գլխաւոր ներկայացուցչութեան կողմէ՝ Ի. Պէգուկլով: Խրիմի ազգ. Կոմիտէի կողմէ՝ Տոքթ. Ա. Սոյսալ: Ցանուն Հիւսիս. Կովկասի ազգ. կոմիտէի՝ Ա. Ն. Մակոնա, եւ Ուկրայնայի ազգ. խորհուրդի անունով՝ Տ. Անտրիյեւսկի եւ Մ. Լեւիտսկի:

Ինչո՞ւ այսքան բողոք եւ զայրոյթ:

— «Բոլշեւիզմի անկումէն վերջ, կ'ըսէ «Կաւկասիա», Ռուսաստանի ստանալիք վարչաձեւի մասին, ազատ աշխարհի եւ մանաւորաբար ամերիկեան հանրային կարծիքին մէջ, երկու հակամարտ տեսակէտներ կան. — Պէ՞տք է անդամահատել Ռուսաստանը, թէ բաւականանալ վարչաձեւի փոփոխութեամբ՝ պահելով կայսրութեան հողերու ամբողջականութիւնը:

« Ռուսաստանի բաժանման տեսակէտը կը պաշտպանեն, Խ. Միութեան լուծին ենթակայ ժողովուրդներու քաղաքական գործիչները: Ասոնք, համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, գործակցութիւն հաստատեցին երկաթէ վարագոյրին ետեւը գտնուող արբանեակ երկիրներու հակաբոլշեւիկ կազմակերպութեանց հետ: Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ, խմբակցութիւններ, կիսապաշտօնական հաստատութիւններ և ազդեցիկ ծերակուտականներ յենարան կը հանդիսանան այս շարժումին:

«Այս հոսանքին դէմ ուժգնօրէն կը պայքարին Մ. Նահանգներու մէջ հաստատուած սպիտակ Ռուսերը, եւ տարուած քարոզչական աշխատանքին շնորհիւ, Ռուսաստանի ամբողջականութեան տեսակէտը պաշտպանողներն ալ շօշափելի ուժ մը կը ներկայացնեն:

« Մի եւ անբաժանելի Ռուսաստան»ի գաղափարը պաշտպանող «Վելիքոռուս » քաղաքական կուսակցութիւնները, Խ. Միութեան անդամահատումը պահանջող ժողովուրդները կը մեղադրեն նեղ ազգայնամոլութեամբ, եւ իբրեւ երկպառակութիւն սերմանողներ: Այս առթիւ հրապարակ նետած են «Ժողովրդավար Ռուսաստանի դաշնակցութիւն» գաղափարը »:

Բողոքողներու կարծիքով, Շթուտկարտի եւ Վիսպատէնի ժողովները գումարուած են այս նպատակով: Ձեռնարկը կը նկատեն «քաղաքական կեղծարարութիւն», իսկ «ռուսական խաղերուն գործիք դարձած ոչ-ռուս անպատասխանատու անհատներն ալ խամաճիկներ, որոնք ճնշուած ժողովուրդներու դատը «Ներքին հարց»ի վերածելով, կը դաւաճանեն ազգ. անկախութեան գաղափարին »:

Յաջորդով կուտանք քաղուածքներ, պատկերացնելու համար ոչ-ռուս տարագիրներու տեսակէտներն ու ջղագրգռութեանց պատճառները:

Թ. Ա. Թ.

Խոնարհ մարդիկ

(Ղ. ՁԱՐԲԱՆԷԼԵԱՆ)

Ապրիլ 26ին Քաշանի մէջ ցուրտ հողին յանձնեցինք ազնիւ Հայ մը՝ Ղազարոս Ձարբանէլեան: Խոնարհ մէկ մարդ, նման այն շատերին, որոնք մեր շուրջն են, որոնք մենք տեսնում ենք,խօսում, սակայն անհաղորդ մնում իրենց հոգիներին, ապրումներին, ուրախութեան եւ վշտին:

Պ. Ձարբանէլեան, հանրածանօթ «Հաճին» Պոլսեցի էր, Թրքական դժոխքը շատերի հետ զինք եւս ձգել էր Փարիզ:

Ո՞վ էր Հաճին, դժուար է ասել: Քիչերին էր խօսում իր մասին, աւելի ճիշդ կը լինէր ասել, երբեք չէր սիրում խօսել իր մասին:

Ասում են պատմական հրդեհի մը անծանօթ մնացած հրձիգն էր ուրիշ ազնուազարմ Հայու մը հետ: Ասում են՝ քանի որ երբեք հնարաւոր չեղաւ իր բերանից լսել իրական պատմութիւնը: Մտերիմ գրոյցի մը ժամանակ խոստացաւ պատմել, դժբախտաբար այդ օրը երբեք չեկաւ: Հաճին մեռաւ, պատմելուց առաջ: Նկատելի էր, երբ խօսք էր լինում այդ հրդեհի մասին, հոգին ճառագայթում էր:

Հաճին համով հոտով պատմել գիտէր: Իր իւրաքանչիւր պատմութիւնը, համեմուած սրախօսութիւններով, ամբողջական մէկ վէպ էր:

Ափսո՛ս, որ կեանքի պայմանները թոյլ չէին տուած իրեն կրթութիւն ստանալու, անպայման տաղանաւոր գրող կը դառնար:

Ամենագէտ էր Պ. Ձարբանէլեանը, մասնագէտ ամէն ինչի: Ամէնքի ցաւին կը հասնէր, երիտասարդ թէ ծեր օրերին: Բնաւորութեամբ բարի եւ հաճոյակատար էր: Իր հաճոյակատարութիւնը ինքնաուրացումի էր հասած:

Պատմում են թէ մէկ օր, կոյր մը դիմում է իրեն առաջնորդելու: Հաճին պատրաստ է ուղեկցելու: Գնում են շուկայ գնումների: Հաճին ուզում է վճարել կոյրի փոխարէն: Կոյրը ըմբոստանում է: Հաճին առնում է կոյրի դրամը եւ վճարում: Պարզւում է, որ կեղծ է դրամը:

Ոստիկանութիւն, դատ, դատաստան: Ամիսներ շարունակ կառավարութիւնը նեղում է Հաճիին: Խուզարկութիւն, հարցաքննութիւն, բանտ: Մեծ դժուարութեամբ յաջողում է ազատուել բանտից: Այսպէս անմեղ գործակից կեղծարարութեան:

Կեանքի մէջ շատ անգամներ զոհ դարձած է իր բարի բնաւորութեան:

Առաջին աշխարհամարտին մեքենավար էր Թուրքիոյ երկաթուղիների վրայ: Հայկական Սարսափներն են, գաղթականութիւնը ծայր առած քշւում է դէպի անապատները: Մէկ գիշեր շոգեկառքի մէջ, որոնք ծանօթ են իրենց դանդաղութեամբ, հայ ընկերոջ հետ, լսում են սուր ճիչեր: Հաճին բնազդով զգում է Հայի տառապանքը, հասկանում է, որ Հայի ճիչ է: Պատրուակով մը կանգնեցնում է շոգեկառքը: Հայ ընկերոջ հետ տեսնում են հայ աղջիկ մը, հազիւ 16 տարեկան, բզկտուած, վիրաւոր:

Ինչ անել ...: Առնել շոգեկառք, — Հայատ Թուրք իշխանութիւննե՞րը: Ձգե՞լ աղջիկը, — իսկ հայկական ոգի՞ն, մարդկային զգացո՞ւմը: Հաճին ընտրում է երկրորդը: Աղջիկը առնում եւ պահում անկիւն մը, ածուխների տակ: Տառապանք, ի՞նչ անել աղջիկը, երբ Պոլիս հասնին:

Ժամերը սահում են, Հաճին գտել է միջոցը: Պոլիս չհասած, իջեցնում է աղջիկը ամայի մէկ տեղ, խոստանալով շուտ վերադառնալ:

Աղջիկը փրկւում է, այսօր տէր է բազմաթիւ զաւակների: եհդե»դ

Շատ են նմանօրինակ պատմութիւնները՝ կապած Հաճիի հնարամիտ եւ բարի բնաւորութեան հետ: Մեղք որ երբեք չխօսեց իր մասին:

Հաճին հայրենասէր Հայ էր, սակայն ոչ կարմիր-կտուց ընտանիքէն:

Մէկ օր անկեղծ զրոյցի ընթացքին ասաց «գիտէք ինչ կայ, սրտիս մէջ... Ես Դաշնակցական եմ »

Ցաւում էր որ չյաջողեցաւ իր զաւակներին մեծ կրթութիւն տալ, մտաւորական դարձնել: Այդ կսկիծը միշտ մնաց սրտին մէջ:

Խոնարհ էր հոգիով: Մտածում էր, — այն ինչ որ ինք չկարողացաւ անել ի շահ մեր ժողովուրդի, գոնէ զաւակները անէին: Աւա՛ղ, պայմանները ...

Մեռաւ Հաճին, իր հետ տանելով գաղտնիքները, որոնք կարող էին շատ բան աւելացնել մեր նորագոյն շրջանի պատմութեան: Հ.

Ա՜խ, ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ամէն տարի Վասպուրականի հերոսամարտի այս տարեդարձին (7 Ապրիլ 1915) եւ Գարնան այս եղանակին, չկայ հաւատաւոր Վասպուրականցի մը, որ չսարսռայ իր անցեալի յուշերով ու փառքերով:

Երեսուն եօթը տարի է անցեր այդ Թուականէն, բայց ոչինչ կրցած է փոխել Վասպուրականցիին ոգին:Որքան կ'անցնի ժամանակը եւմենք կը մնանք Թափառական օտարութեան մէջ՝ կարծես այնքան կը խօստանայ Հերոսամարտին յիշատակը: Փառք եւ պատիւ Հերոսամարտի բոլոր զոհերուն:

Ինչպէս ամէն տարի, Մարսէյլի Հայր. Միութիւնը այս անգամ ալ կազմակերպած է տօնակատարութիւնը այս կիրակի, եւ բոլոր հայրենակիցները ընդ առաջ կ'երթան սիրով եւ գոհունակութեամբ:

Երբեմնի չէն Վասպուրականը իր ազգային կեանքով ու մշակոյթով, իր ծառաստաններով, արգաւանդ դաշտերով, աղբիւրներով ու այգիներով իր արտադրութիւններով, այսօր ոչինչ կը ներկայացնէ Եուսուֆներու եւ Ալիներու տիրապետութեան տակ: Թերթերը գրեցին թէ համալսարան մը պիտի շինուի Վանի մէջ: Բայց յետոյ խոստովանեցան թէ դեռ շատ հաց պանիր կ'ուզեն...

Վասպուրականի Շահպաղի գիւղ, իմ մանկու-

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ ազգ. անցուդարձը պատկերացնող շարժանկար մը (ձայնաւոր եւ մասամբ գունաւոր) պատրաստած է Ս. Փ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան անդամներէն Պ. Հայկ Պաճճեպանեան: Շարժանկարին պաստառին վրայ կը ներկայացնէ Ազգ. Հիւանդանոցը, վերջին բարեփոխութիւններով, ներքին կանոնաւորութեամբ, մաքրութեամբ, բժիշկներու գործօն ծառայութեամբ, պարահանդէսի տարեդարձի հանդէսութեամբ եւ աւանդական սեղանի տեսարաններով: Յետոյ կ'երեւան պատրիարքական անդրանիկ պատարագը, Գարակէօզեան եւ Գալֆաեան որբանոցը, Ֆէրի-քէօյի որակաւոյց ազգ. վարժարանը, Պատրիարքին Արմաշ ուղեւորութիւնը: Տեսարաններ Վալա Սարգիսի ցուցահանդէսի բացումէն: Շարժանկարին հասոյթը կը յատկացուի բարեկոմատակ հաստատութեանց:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Վահան Զպուքճեան մեռած է Ուոթըրթաունի (Մ. Նահանգներ) մէջ: Հ. Յ. Դ. կոմիտէին վաստակաւոր ընկերն էր եւ խորհրդական «Հայրիկը» Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան:

╳ «Հայրենիք»էն ցաւով կ'իմանանք թէ հիւանդանոցին մէջ մեռած է Արտաւազդ Ռստիկեան: Ամերիկայի շրջանին հինաւուրց ընկերներէն եւ գործիչներէն էր: Հասած էր խոր ծերութեան:

Թեան օրօրանս, ի՞նչպէս չյիշեմ քեզ, գարնան այս եղանակին, երբ քաղաքէն վերդարձին, հեռուն ամբողջ գիւղը ծառ ու ծաղիկներու մէջ կորսուած, կարծես մէկը հսկայ ծաղիկներու փունջ մը կապած քեզ դիմաւորելու կուգար: Ի՞նչպէս չյիշեմ քո դպրոցը հոյակապ, երբ դուն ուսերուդ վրայ առած էիր վեց ուսուցողի եւ մէկ տեսուչի հողը: Ի՞նչպէս չյիշեմ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին «Կարմիր Աւետարան», երբ հեռաւոր վայրերէն ուխտի կուգային: Եւ վերջապէս, ի՞նչպէս չյիշեմ քեզ «Եքա Բաղ», որ ամբողջ այցելուներուն զբօսավայրն էիր եւ որուն սեփականատէրն էի ես: Աւաղ, քանդուած են այդ բոլորը, եւ երբ հնարաւորութիւն չկայ, գոնէ տարին մէկ անգամ գալու եւ քու սրբազան հողը համբուրելու եւ քեզ ոգեկոչելու, կուգամ տարեդարձիդ առթիւ տաք արցունքներովս յիշել քեզ եւ աղաղակել,— Վասպուրական աշխարհ, ներէ ինծ:

Ս. ԱԻՏՕԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԻՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ, տրամ չորս արար, երեք պատկեր: Գրեց՝ Արամ Յ. Երէցեան (Սասունցի): Գին մէկ տոլար: Հասոյթը յատկացուած է Լաթաքիոյ ազգ. վարժարանին:

ԱՄԻԴԱՅԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ, Տիգրանակերտի հին եւ նոր պատմութիւնը, 580 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ ընտիր տպագրութեամբ: Գրեց Տիգրան Մկունդ: Գին 5 տոլար: Հասցէ.— Dicran Spear 4522 — 24 Park Avenue, Weehawken, N. J. (U. S. A.):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԻՐՈՒՆԻ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ).— Մայիս 3ին սեւ հողին յանձնեցինք Տիկին Ֆլօր Խաչատուրեանը (ծնեալ Թիւթիւնճեան) Թոթովենց: Դժբախտ կինը անկողին գամուած էր մօտ մէկ տարի, անողոք հիւանդութեամբ: Հակառակ իր ամուսնոյն՝ ընկեր Ս. Խաչատուրեանի բոլոր զոհողութիւններուն կարելի չեղաւ փրկել:

Իր մահը վիշտ պատճառեց ոչ միայն ամուսնոյն եւ ընտանեկան պարագաներուն, այլ եւ բոլոր զինք ճանչցողներուն: Ապացոյց՝ այն բազմութիւնը որ կը հետեւէր իր դագաղին: Թաղման տխուր արարողութիւնը կատարեց դաղութիս հոգեւոր հովիւ Ս. քհնյ. Պապիկեան:

Հանգուցեալ տիկինը ծնած էր 1900ին, Խարբերդ քաղաքը: Յաճախած է Եփրատ Գոլէճ, մինչեւ տարագրութիւն: Ուրեմն իբրեւ ուսանող սարսափի օրերուն ամերիկացիմիսիոնարներու պաշտպանութեան կ'ապաւինի: 1916—17ին Ամերիկացիները սկսան հաւաքել որբերը: Տիկին Ֆլօր, որ քաջ անգլերէն գիտէր, թարգմանի պաշտօն ըստանձնեց բոլոր այն վայրերուն մէջ ուր հայ որբեր իբրեւ ծառայ մնացած էին, Թուրքերու կամ Քիւրտերու քով: Ամերիկացիներու հրամանով բոլորը Թուրք ոստիկաններու միջոցաւ Խարբերդի ամերիկեան որբանոցը կը համախմբուէին: Տիկին Ֆլօր այդ պարտականութեամբ մինչեւ Մալաթիա գնաց: 1922ի արտագաղթին ուրիշներու կարգին դժբախտ Ֆլօրն ալ կը ձգէ իր սիրելի ծննդավայրը, համբուրելով Եփրատ Գոլէճի հսկայ դուռը:

Այսպէս մինչեւ 1928, կը մնայ Սուրիա - Լիբանան: Կը պաշտօնավարէ իբրեւ ուսուցչուհի Հալէպի, Պէյրութի, Դամասկոսի մէջ: 1928ին կուգայ Մարսէյլ, 1934ին կ'ամուսնանայ ընկ. Ս. Խաչատուրեանի հետ (Վալանս):

Այս քանի մը տողը իբրեւ փունջ մը ծաղիկ իր հողաթումբին վրայ:

Ն. ԹԷպոյեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 Մայիս.— Միութեանս պատգ. ժողովի որոշումով ամէն տարի կը տօնենք Քղեցիներու Օրը: Նպատակը՝ պայքարիլ ճերմակ ջարդին դէմ, Հայը Հայ պահել, ոգեկոչել մեր սիրելի ծննդավայրին սովորութիւնները եւ աւանդութիւնները,նոր սերունդին մէջ վառպահել հայրենի յիշատակները,մինչեւ որ բոլորս ալ հաւաքուինք մեր սիրելի հայրենիքին մէջ:

Օրուան նախագահը, Պ. Անդիկեան հանդէսը բանալով, առաջարկեց յոտնկայս յարգել մէկ միլիոն նահատակներու եւ վերջերս մեռած հայրենակիցներուն յիշատակը: Ապա տեղեկութիւններ հաղորդեց միութեանս գործունէութեան մասին: Միութեան Կեդր. վարչութիւնը Ամերիկա է, եւ ունի 13 մասնաճիւղեր: Մէկ մարդու պէս իրարու կապուած, ամէն տարի կ'ունենան պատգ. ժողովներ: Միշտ ընկուցումներով յարաբերութիւններ կը պահեն բոլոր մասնաճիւղերու հետ: Նպատակը շատ պարզ է — Հայը Հայ պահել — Կեդր. վարչութեան ծախքով կը պահենք 44 աշակերտներ Սուրիա, Յունաստան, նաեւ երկու սաներ Պէյրութի Ճեմարանը, երկու Հալէպի Ճեմարանը, մէկ ալ Փարիզ (Մուրատեան վարժարան), ողբացեալ հայրենակից Պ. Պալեանի կտակին համաձայն Կեդր. վարչութիւնը մէկ սան եւս պիտի ղրկէ Պէյրութի Ճեմարանը: 14 աշակերտներ կը պահուին Մարսէյլի մասնաճիւղիս կողմէ:

Օգնութեան հասած ենք չքաւոր եւ հիւանդ հայրենակիցներուն: Մօտերս լոյս պիտի տեսնէ Քղիի յուշարձանը, Ամերիկայի մէջ: Միութիւնը իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը կ'ընծայէ բոլոր ազգ. կազմակերպութեանց: Զեկուցումը վերջացաւ ջերմ ծափերու մէջ:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր: Ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի առաջնորդութեամբ՝ Միութեան սաները, 8—14 տարեկան, ըրին արտասանութիւններ եւ մեներգներ, ուրախացնելով բոլորը: Երգեց Պ. Գեղամ Շէհրէտեան, «Արմենիա» երգչախումբէն եւ քանի մը անգամ կրկնել տուին: Երգեց նաեւ Տիկին Թ. Էքինճեան եւ նուագեց Պ. Թորգոմեան: Բոլոր ներկաները, երիտասարդ եւ ծեր սկսան պարել, քանի մը ժամ ապրելով հայրենիքի յուշերով: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն:

ԿԱՅԾԱԿ ՃԱՐԱՅԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Մայիս 9ին բացուեցաւ, ի ներկայութեան բազմաթիւ օտար եւ հայ հիւրերու Գ. Պետիկեանի նկարահանդէսը որ կը բաղկանայ աւելի քան 60 կտաւներէ:

Երկու տարի առաջ առիթը ունեցած ենք խօսելու տաղանդաւոր նկարիչին արուեստի մասին, մասնաւորաբար գնահատելով իր կենդանագիրները: Այսօր կրկին տեսնելով իր նոր գործերը, անգամ մը եւս կը հաստատուի մեր կարծիքը: Արժէքաւոր դիմանկարիչ մըն է Պետիկեան, եւ կարելի չէ չսիրել իր դէմքերը — նոյնիսկ եթէ քիչ մը միօրինակութիւն տիրէ երիտասարդ տղոց դէմքերուն արտայայտութեան մէջ: Վարպետ մըն է արդէն այդ դէմքերը գծողը: Իր կտաւներուն մէջ տիրող կեանքը, գեղեցկութիւնը կ'ապացուցանեն ինքնավստահ վրձին մը:

Պետիկեանի դէմքերը կարծես կարօտն ունին անցեալի մը կամ ապագայի մը: Ամէն տղայ գոր գծած է որբի աչքերու արտայայտութիւնն ունի: Կարծես կը յիշէ, ինք ալ, երբ տղայ մըն էր աքսորի ճամբաներուն վրայ, կարօտը ունէր հայրենիքի մը կամ մօր մը:

Յիշենք իր Nostalgieն Il ragazzo, Petite Napolitaine à l'écharpe rouge, Tzigane եւ 12 գծանկարները, զոր արտադրած է 16 տարեկանին: Ա.

╳ Galerie Paul Ambroise 6 rue Royale:

ՁՈՐՍ ՄԻԼԻՈՆ տոլար պիտի յատկացուի Ամերիկայի կողմէ Իրանի, հիւսուածեղէնի եւ կրադիւսի ճարտարարուեստին զարգացման համար: Ամերիկացի պատուիրակը կ'աշխատի յաւելեալ վարկեր տրամադրել Մոսատեղի կառավարութեան:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը, Ֆիկլ խնդրեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն չլքել իրենց դաշնագիրը եւ ապրելու հնարաւորութիւն ընծայել իրենց նիւթական աջակցութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Ատիկա աւելի դիւրին է. Հէնկիսթ եւ Հորսա անուններն են երկու Սաքսոններու որոնք Ե. դարուն Անգլիա արշաւեցին: Ուրեմն Հորսայի ծրագիրը տեսակ մը արշաւանք պիտի ըլլայ:

— Դարձեալ ձեզի համակարծիք եմ: Նոյնիսկ եթէ Գերմանները անյաջող յարձակում մը գործեն մեր վրայ, տակնուվրայ կ'ըլլան մեր գործերը եւ տարի մը ետ կ'երթանք: Այդ շրջանին անոնք ժամանակ շահած կ'ըլլան Ռուսիոյ յաղթելու համար: Այո, այդ է իրենց ծրագիրը: Գալով պատի ծանուցումներուն, արդեօք ի՞նչ ձեւով պիտի ղրկեն գանոնք: Բայց ձգենք հիմա ասիկա. պէտք է շուտով պանդոկ երթաք. Միլըրի պակասը պէտք չէ զգալի ըլլայ:

Անշուշտ կարելի չէր խաբել Միլըրի օգնականը Ռիտսըն, որ վստահելի մարդ մըն էր: Անոր յայտնեցինք եղելութիւնը: Այնուհետեւ ան պիտի վարէր պանդոկը, մինչ ես պիտի զբաղէի լրտեսական գործերով:

Օնօրինի լուր տալու ժամանակ չէինք ունեցած: Միլըրի սենեակը նստած էի. երբ յանկարծ ներս մտաւ եւ կայծակի նման գլխս համբուրեց, ինչ որ ցոյց կուտար թէ Միլըրի հետ բաւական մտերմացած էին:

— Բարիլոյս, ըսաւ:

— Բարիլոյս, պատասխանեցի իմ սովորական ձայնովս:

Օնօրին կանգ առաւ եւ ուշով երեսս նայեցաւ, յետոյ գոչեց.

— Ուրեմն ըրի՞ք այս գործը: Բայց Պէրնըրտ, հիանալի է ձեր դիմայարդարումը:

Յետոյ երկրորդ անգամ մը եկաւ եւ համբուրեց գլխս:

Շատ գործ ունէինք. պէտք էր նախ աչքէ անցընել Միլըրի թուղթերը: Բանալիները քովս էին:

— Հաճոյքով պիտի աշխատիմ ձեր մօտ, ըսաւ Օնօրին:

— Այդքան մի ուրախանաք, ըսի: Պիտի ըստիպուիք աւելի աշխատիլ:

Մինչեւ կէսօր հազիւ կրցայ քննել Միլըրի սեղանին առաջին դարակին թուղթերը: Այդ միջոցին Փօնթիւի ներս մտաւ: Փորձած էր խօսեցնել Միլըրը:

— Սարսափելի է այս մարդը, ըսաւ Ֆրանսացին, յամառ է եւ վճռած է չխօսիլ: Սակայն յայտնի է թէ մտահոգ է: Եթէ ձեր ոստիկանութեան ձեռքը ինկած ըլլար, պիտի չմտահոգուէր այդքան, բայց խնդիրը տարբեր է հիմա, իր դէմը կը գտնուի Փափա Փօնթիւին: Կը վախնայ ինծմէ:

Փօնթիւի անցաւ քովի սենեակը եւ սկսաւ աչքէ անցընել Միլըրի թուղթերը, որոնց մէջ կը գտնուէին ամէն տեսակ նամակներ:

Յանկարծ լսուեցաւ հեռաձայնի զանգակին ձայնը: Մինչեւ կէսօր գործիքը լուռ մնացած էր: Խօսակցութիւնը երկու երկվայրկեան տեւեց:

— Հո՞ն էք, հիմա կուգամ:

— Շատ լաւ:

Առաջին քննութիւնս պիտի անցընէի. Լէյսին էր խօսողը: Եթէ կարենայի ոչ մէկ կասկած արթընցնել, այն ատեն գործը կը դիւրանար: Ակնարկ մը նետեցի հայելիին. օդը ամպոտ էր եւ սենեակը լաւ չէր լուսաւորուած: Ձայնիս մասին ալ մտահոգութիւն չունէի. շատ յաջող կերպով կը կեղծէի Միլըրի ձայնը:

Սենեակին մէկ անկիւնը երկաթեայ դուռ մը կար: Նախապէս բացած էի զայն եւ գիտէի թէ պահարաններով եւ թուղթերով լեցուն էր: Ահա այդ ճամբով կուգար Լէյսի: Անվարան սենեակ մտաւ եւ գոցեց դուռը, յետոյ յանկարծ գոչեց.

— Ի՞նչ կ'ընէք, մոռցեր էք այս դուռը կղպել:

Վազեց դէպի Օնօրինին սենեակը առաջնորդող դուռը եւ կղպեց:

Շատ գէշ ձեւով սկսած էինք. պէտք էր բան մը ըսել:

— Կը ներէք, ըսի, երէկ գիշեր չքնացայ. այդ պատճառով մոռցայ:

Հիմա հասկցած էի թէ ինչ ճամբով կուգարլէյսի, նախ կը հեռաձայնէր լուր տալու համար թէ կուգայ: Մինչ այդ, Միլըր քարտուղարուհիին երկար գործ մը կը յանձնէր եւ դուռը կղպելէ վերջ ազատ համարձակ կը տեսակցէին: Պահարաններով եւ թուղթերով լեցուած փոքր սենեակը կը բացուէր անցքի մը վրայ, որ կապուած էր Թիւ 244 սենեակին:

— Լաւ ուրեմն, ըսաւ Լէյսի, «շէֆ»ը ի՞նչ ըսաւ երէկ գիշեր:

(Շար.)

սպառնալիքներու յարաճուն ուժգնութեան առջեւ: Բայց աններելի պիտի ըլլար փախցնել որեւէ պատեհութիւն որ կրնայ հարթել համաձայնութեան մը ճամբան: Երեք տարի առաջ մէկ վայրկեան մեր մտքէն չանցաւ տեղի տալ Պերլինի պաշարման առջեւ եւ այսօր ալ կը մնանք նոյնքան վճռական »:

Ակնարկելով Մոսկուայի ուղղուած վերջին պատասխանին, Պ. Իտըն դիտել տուաւ թէ հաւաքական պաշտպանութեան ուժ տալով հանդերձ, պէտք է զգուշանալ գերման բանակին վերակազմութենէն եւ նախկին սխալներէն: «Կամաւորներէ կազմուած գերման զօրագունդեր պիտի համախմբեն նացիականութեան ամէնէն յոռի տարրերը »:

× Արեւելեան Պերլինի խորհրդային իշխանութիւնները վերջին պահուն վերցուցին արեւմտեան պետութեանց պահակներուն դէմ դրուած արգելքը :

× Մոսկուայի ամերիկեան նոր դեսպանը, Ճորճ Քէնըն, իր հաւատարմագրերը յանձնելով Գերագոյն Խորհուրդի նախագահին, յայտարարեց թէ պիտի ջանայ խաղաղօրէն լուծել երկու երկիրներուն մէջ եղած վէճերը: Դեսպանը, 47 տարեկան, խօսեցաւ ռուսերէն, ինչ որ հազուադէպ է դիւանագէտի մը համար:

× «Պատերազմը անխուսափելի չեմ նկատեր», յայտարարեց Պ. Ռոպեր Շուման, ճաշի մը առթիւ: Արտաքին նախարարը դիտել տուաւ թէ «Խ. Միութիւնը չէզոքացուցած է ինքզինքը, բայց ամէն միջոց պիտի փորձէն հասկացողութեան մը գալու համար իրեն հետ, պայմանաւ որ ատիկա կատարուի յստակօրէն եւ բարեկամեցողութեամբ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի ճարտարարուեստին բանուորական միութիւնները միաձայնութեամբ որոշեցին ընդհ. գործադուլ յայտարարել: Կը պահանջեն 17 % յաւելում եւ ուրիշ առաւելութիւններ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ազգայնական կուսակցութեան վարիչը, Մասալի Հաճ, Դչ. օր Օրլէանվիլի մէջ հազարաւոր բազմութեան մը առջեւ ճառ մը խօսելով դրդեց ամբոխը, որ քարերով եւ բիրերով յարձակեցաւ ոստիկաններուն վրայ: Չորս հոգի վիրաւորուեցան: Ցուցարարներէն երեք հոգի սպաննուեցան, բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Մասալի Հաճ ձերբակալուեցաւ :

ՀԻՆԳ ԽԵՆԴԵՐԷՆ երեքը ձերբակալուեցան Ռամպուչէի մօտերը, երբ ուժասպառ եղած կը հանգչէին խոտերուն վրայ: Ձերբակալեալներէն առաջինը Մարթինիքցի է, փախնդաւոր տեսակէն, երկրորդը նմանապէս, իսկ երրորդը «խելօք», զոհ ալքոլի: Բոլորն ալ գլխիկոր տեղի տուին եւ լուրջ հսկողութեան տակ առաջնորդուեցան յիմարանոց: Ուրիշ պատմութեան մը համաձայն, երեքն ալ սրճարան մը հանդիպելով, միայն ջուր ուզած էին, ինչ որ զարմանք պատճառեց եւ անմիջապէս լուր տրուեցաւ ոստիկանութեան :

« ԹՈՒՐՔԻՈՅ համար ծախսուած ամէն մէկ տոլարին փոխարէն, Ամերիկա երեք տոլարի ապահովութիւն ձեռք բերած է», յայտարարեց Անգարայի ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը, զօր. Արնոլտ: Զօրավարը չի կարծեր որ առ այժմ յաւելում կատարուի Թուրքիոյ տրամադրուած վարկերուն վրայ :

Այրի Տիկին Տիրուհի Իգլինեան եւ զաւակները՝ Յակոբ եւ Մկրտիչ, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Սոփոկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տէր - Օհանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Օգլինեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահրամ Քոսթիքեան (Պոլիս), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսինին, հօր, եղբօր, աներձագին

ՎԱՐԴԵՐԵՍ ԻՒՃԻՆԵԱՆԻ (Պարտիզակցի)

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 14ին Hôpital Cochin :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, շաբաթ, 17 Մայիս, առաւօտեան ժամը 10ին, Ժանթիյիի գերեզմանատունը :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Դպրոցասէրի տօնը Մարսէյլի մէջ

Հիմնարկութեան 75րդ տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ մարսիլաբնակ կրթասէր տիկիններու եւ նախկին սանուհիներու, տեղի կ՚ունենայ եղանակին վերջին եւ մեծագոյն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ: Շաբաթ 24 Մայիս, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի մէջ, rue Grignan, Marseille :

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ: Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ընտիր պիւֆէ՝ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած: Ճոխագոյն զօթիյօն եւ հաճելի անակնկալներ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, 31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ Քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: **Place St. Sulpice, métro St. Sulpice** :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

Վասպուրականի հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր. բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ:

×

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Salle des Fêtes) :

Կը հրաւիրուին բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները հայր. եւ մարզական միութիւնները:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Խնջոյք, եւրոպական եւ հայկական պարեր մինչեւ առտուան ժամը 1: Հայկական նուագ, ղեկավարութեամբ Պ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի հերոսամարտի շարժանկարը :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան այս շաբաթ ժամը 20ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Կը խօսի Փարիզէն հրաւիրուած հայրենակից մը : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտները, ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի: Կ՚արտասանէ Տիկին Ա. Փափազեան: Մեներգ Տիկ. Ա. Պօյաճեան: Անակնկալներ: Պիտի ներկայացուի հերոսամարտերու շարժանկարը :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 50 ֆրանք:

Նոր Սերունդի Օրը Լիոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Սիամանթօ» խումբին, այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, Salle Helvétiqueի մէջ, 107 rue Duguesclin :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ եւ առատ ըմպելի, համադամ ուտելիքներ:

Գիները ժողովրդական :

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération :

Կը խօսի Պ. Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար Ֆիլիփ Ագազարեանի: Հայկական պարեր Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարախումբին կողմէ, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր :

Շոգեկառք Gare du Nordէն ժամը 14.28ին եւ 15ին :

Ճոխ պիւֆէ :

« ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի: (Գործ Բ. Այվազեանի, վեց արար երեք պատկեր): Ղեկավարութեամբ Խ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ: Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Jeanne d'Arcի սրահը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ այս կիրակի ժամը 14.30ին, St. Ennemond սրահին մէջ:

Նաեւ ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ մէջ :

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

Գիները ժողովրդական :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Ումուրչատեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝ ԿԻՒԼԻՒՋԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ յիշատակին :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը: Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

«ՄՈՒՐԱՏ» Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի ժամը 4ին, Իսիի Խրիմեան սրահը, rue de la Défense: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղիս հանդէսը Յունիս 8ին :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Ժանթիյի-Պիսէթր-ի Թալիի դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, 32 rue Danton Bicetre, Patronageի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ, պար, ինչպէս նաեւ «ԱՂԱՒՆԻ» մանկական օփերէթի երկրորդ մասը: (Խօսք եւ երաժշտութիւն Յակոբ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի):

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Métro Porte d'Italie. օթօպիւս 125 թիւ եւ իջնել Mairie de Bicêtre :

× Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեօ Քաշանի տարեկան դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 2.30ին 69ter, rue d'Arcueil, Salle Wodeyի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ եւ պար: Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆի: Հաղորդակցութեան միջոցներ, Métro Bagneux օթօպիւս 188 Porte d'Orléansէն և իջնել rue d'Arcueil :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. միութեան, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fétesի մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն հոգեւոր պետերը :

Բանախօս՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն) :

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՑ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ. — Ազգ. բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եզեանցի, տեսուչ ուսուցիչներուն եւ ընթացաւարտներու հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 17 MAI 1952 Շաբաթ 17 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6765 - Նոր շրջան թիւ 2176

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՆ ԱՆԳԱՄ...

Մոսկուան իրեն յատուկ օրացոյց մը ունի, գործածելի՝ Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, ինչպէս եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Այդ օրացոյցով ճշդուած են այն բոլոր տօներն ու տարեդարձները որ պիտի կատարուին անխափան, համաձայն կեդրոնէն արձակուած հրամաններուն :

Կան պետական, կուսակցական եւ ուրիշ այլազան տօներ : Շատերը հեռաւոր կապ անգամ չունին ոչ - ռուս ժողովուրդներու հետ : Եւ սակայն, ո՞վ կը համարձակի առարկել :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան օրացոյցն ալ հիմնուած է այս անյեղլի ուղեցոյցին վրայ : Այն աստիճան որ, կարգ մը տարեդարձներ կա՛մ ջնջուած, եւ կամ «տեղափոխուած», խեղաթիւրուած են :

Մայիս 13ին արտատպեր էինք «Ցուսաբեր»ի մէկ պրպտումը, որ կ՚ապացուցանէր թէ Ապրիլ 11/24ը տեղ չունի Մայր Աթոռի 1952ի օրացոյցին մէջ ալ (ինչպէս չունէր նախընթաց տարիներուն) :

— «Պետական տօներուն մէջ ապրիլ 24ը չկայ : Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը ոչ Ապրիլեան Եղեռնը կը ճանչնայ ոչ ալ զայն կը սգայ :

Երեւանը ի սպառ կ՚անգիտանայ Ապրիլ 24ի գոյութիւնը » :

Մեր պաշտօնակիցը ձեռքի տակ ունենալով Էջմիածնի օրացոյցը, երեւան կը հանէ բոլոր հակասութիւնները եւ խեղաթիւրումները :

Այսպէս, իբրեւ « եկեղեցական տօն», Փետր. 21ի համար նշանակուած է.

— « Սրբոց Վարդանանց զօրավարացն : Ազգային մեծ սգատօն : Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց յրբթացս համաշխարհային պատերազմաց : Յիշատակ մեռելոց» :

Արդ, օրացոյցի 42 — 43 էջերուն վրայ, նոյն Փետրուար 21ի դիմացը կը գտնուի ուրիշ արձանագրութիւն մը, — Վարդանանց յիշատակին կցուած է հետեւեալ նախադասութիւնը .

— « Զկնի Ս. Պատարագի կատարի հոգեհանգիստ վասն նամօրէն ննջեցելոցն : Յիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային» :

Դարձեալ անորոշութիւն : Եւ վերջապէս ապրիլ 20ին (83րդ էջ), «Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոյ? հայրենական պատերազմի» :

Գիտէք թէ ինչ կը նշանակէ « հայրենական պատերազմը » — երկրորդ աշխարհամարտ (1940 Յունիս 22էն 1945 Սեպտ. 1) :

Ինչո՞ւ յիշեցինք այս մանրամասնութիւնները :

Անգամ մը եւս ապացուցանելու համար թէ՝ մեր «անկախ եւ հաւասարազօր» հայրենիքը եւ Ամենայն Հայոց ազա՛տ եւ անկախ կաթողիկոսութիւնը օրացոյցին աւանդական կարգը եւ հարազատ բովանդակութիւնը պահելու արտօնութիւն անգամ չունին :

Երբ Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձն անգամ այսպէս կը խեղաթիւրեն, զայն մոռացութեան տալու նենգամտութեամբ, անշուշտ չէք սպասեր որ խօսին Մայիս 28ի մասին :

Եւ սակայն, ահաւասիկ նոյնքան բոլշեւիկ Ռումանիան հանդիսաւորապէս կը տօնէ իր պետական անկախութեան տարեդարձը, — ազատագրական պայքար՝ օսմանեան բռնակալութեան դէմ (1877) :

Կը տօնէ նախաձեռնութեամբ կառավարութեան : Եւ մասնակցութեամբ աշխատաւորական կուսակցութեան, Ակադեմիային, նախարարներու, մտաւորականներու : Միեւնոյն ատեն մամուլին յանձնելով շարք մը հրատարակութիւններ, ինչպէս յայտնեցինք երէկ :

Ինչո՞վ կը բացատրէք այս հակասութիւնը, միեւնոյն կարգուսարքին տակ :

Բոլշեւիկ Ռումանիան իրաւունք ստացեր է հանդիսաւորապէս տօնելու իր ազատագրութեան տարեդարձը : Իսկ աւելի կանուխէն բոլշեւիկացած երկիր մը, Սով. Հայաստան, հրաման չունի նոյնիսկ օրացոյցին մէջ արձանագրելու աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը : Եւ արտասանելու ուրիշ տարեդարձ մը, Մայիս 28...

Շ.

Նոր դէպքեր Թունուզի մէջ

ՊԷՅԸ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Հինգշաբթի օր երկու ռումբեր պայթեցան Թունուզի մէջ : Երրորդ եղեռնափորձն է այս, երեք օրուան ընթացքին : Պէյը խնդրեց վարչապետէն նոր կոչ մը ուղղել անթելով, հանդարտութեան հրաւիրելու համար ժողովուրդը : Կը կարծուի թէ ազգայնականները որոշած են ամէն օր ռումբ մը նետել :

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ այս դէպքերը կը կապեն ամերիկացի ծովակալ Ֆեչլըրի վերագրուած տեղեկագրին հետ, որուն համաձայն արեւմտեան Եւրոպան չի կրնար պաշտպանուիլ, հետեւաբար Մ. Նահանգները պէտք է իրենց ուժերը կեդրոնացնեն Հիւս. Ափրիկէի մէջ : Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանն ալ այս կարծիքը յայտնած է, Պ. Էչիսընի հետ խօսած ատեն :

Միեւնոյն ատեն, ֆրանսական իշխանութիւնները խռովութեանց դրդիչ կը նկատեն համայնավարները : Անոնց կարծիքով, ահաբեկիչներուն ետին կը գործէ դաւադիր ցանց մը, իրար ձգելու համար Ատլանտեան զինակիցները :

Հինգշաբթի օրուան պայթումը տեղի ունեցաւ սինեմայի մը մէջ, քաղաքին կեդրոնը : Առաջին անգամ ըլլալով ոչ ոք վնասուեցաւ, թէեւ շարժանկար մը կը ներկայացնէին եւ սրահը լեցուն էր : Երկու հարիւր հանդիսականները սրահէն դուրս ելան ոստիկանութեան աջակցութեամբ : Այդ առթիւ ձերբակալուեցաւ կասկածելի մարդ մը, երբ կը փորձէր փախչիլ :

Նոյն օրը ձեռնառումբ մըն ալ նետուեցաւ հանրակառքի մը, առանց մեծ վնաս պատճառելու :

X Պէյի կոչը կը հրաւիրէ ժողովուրդը, « յանուն ղթառատ եւ ամենողորմած Աստուծոյ », որ « իր սովորական գործերով զբաղի հանդարտութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ » : Եւ կ՚աւելցնէ.— «Խորապէս յուզուած ենք, տեսնելով որ, հակառակ մեր անցեալ մարտ 29ի կոչին, նորէն եւ ամէն օր եղեռնական արարքներ կը կատարուին անմեղ ժողովուրդի մը հանդէպ : Այդ եպերելի արարքները որոնք դժբախտաբար մարդկային կորուստներ կը պատճառեն, հետզհետէ աւելի բազմաթիւ, ինչպէս եւ մեծ վնասներ, հակառակ են բոլոր դաւանութեանց եւ մասնաւորապէս մեր սրբազան կրօնին սկզբունքներուն : Անհրաժեշտ է որ անմիջապէս վերջ գտնէ մեր Թագաւորութեան բնակիչներուն անձկութիւնը եւ վերահաստատուի սիրտերու և միտքերու անդորրութիւնը : Բոլոր ուժովս կը յորդորեմ Թունուզի հասարակութեան, ինչ դասակարգի ալ պատկանի, օգնել բարեկարգութեան վերահաստատման : Թող բարին Աստուած առաջնորդէ մեզ բոլորս դէպի խաղաղութիւն եւ փրկութիւն » :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ

Մեսալի Հաճ, Ալժերիոյ ազգայնական վարիչը, որ ձերբակալուած էր, Ֆրանսա փոխադրուելով տեղաւորուեցաւ Նիոռի մէջ ուր պիտի բնակի հսկողութեան տակ : Այս առթիւ յայտարարեց, դառնօրէն բողոքելով իր ձերբակալութեան դէմ .

— « Ուխտի գացած էի Մէքքէ, եւ երբ վերադարձայ, մեծ բազմութիւն մը շրջապատեց զիս : Ասոր վրայ ոստիկանութիւնը միջամտելով, տեղի տուաւ ծանօթ անկարգութեանց : Դէպքը կարեւորութիւն պիտի չունենար առանց այդ միջամտութեան : Կը բողոքեմ այս առեւանգումին դէմ որուն հետեւանքով Օրլէանվիլէն Ֆրանսա փոխադրուեցայ միայն գաւազանովս :

X Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ հրատարակուած վաւերագիր մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Մեսալի Հաճի գործունէութեան մասին : Ատոր մը ճառ խօսելով իր կուսակիցներուն առջեւ, կը յայտարարէ .

— Հանդարտ կեցէք . շնորհիւ իմ աշխատանքիս, մօտ է Ալժերիոյ եւ ձեր ազատագրումը :

Յետոյ դրամ կը հաւաքէ, իւրաքանչիւրէն 250—1500 ֆրանք, յանուն ազատագրական պայքարին : Յաջորդ օրը նոր ճառ մը խօսի բարեկամի մը պարտէզին մէջ : Այս առթիւ կ՚ըսէ, համաձայն հրատարակուած վաւերագրին .

— Սիրելի եղբայրներ, գիտէք որ Անգլիա եւ Ֆրանսա 1914 — 18ի պատերազմէն ետք ուրիշ նպատակ չունէին եթէ ոչ տիրապետել փոքր ժողովուրդներուն վրայ : Շնորհիւ մեր ջանքերուն, վերջացաւ Անգլիոյ տիրապետութիւնը իսլամական աշխարհին մէջ : Անգլիա կորսնցուց Աֆղանիստանը, յետոյ Հնդկաստանը : Այժմ կարգը եկած է Ֆրանսայի : Վստահ եղէք թէ Հիւս. Ափրիկէն ալ շուտով պիտի փրկուի ֆրանսական աշխարհակալութեան լուծէն :

Երեք Մեծերը եւ Գերմանիա

Վճռական որոշումներ պիտի տրուին յառաջիկայ շաբթու, Գերմանիոյ եւ ուրիշ խնդիրներու մասին, ինչպէս կը հաղորդեն անգլեւամերիկեան աղբիւրէ :

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն Եւրոպայի մէջ, յառաջիկայ տասը օրերու ընթացքին, արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին դժուարութիւնները հարթելու եւ եւրոպական բանակին ծրագիրը փրկելու համար : Հաւանական է որ այս կարեւոր ժողովը գումարուի Սթրազպուրկի մէջ, յառաջիկայ հինգշաբթի, երբ Երեք Մեծերը նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, վերջին դժուարութիւնները հարթելու համար : Կը յուսան հաշտութեան ատժամեայ դաշնագիրը կնքել Մայիս 24ին՝ Պոննի, 27ին՝ Փարիզի մէջ :

Երեքն ալ կ՚աճապարեն շուտ վերջացնել այս գործերը, վախնալով որ յապաղումը կրնայ յաջորդ տարուան ձգել ամէն բան :

Փշոտ խնդիրներէն մէկն է Գերմանիոյ մասնակցութիւնը՝ եւրոպական բանակի ծախքերուն : Միեւնոյն ատեն պիտի ճշդուին դաշնագրին տեւողութիւնը, պաշտօնական լեզուի, սպառազինութեանց եւ Սարի խնդիրները : Պայման է որ տրուած որոշումները վաւերացուին խորհրդարաններու կողմէ :

X Լաւատեղեակ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ արեւմտեան Գերմանիան կը խորհի 200.000 հոգինոց բանակ մը կազմել, 1200 —1500 օդանաւերով, իբրեւ իր բաժինը եւրոպական բանակին որ պիտի բաղկանայ 42 զօրաբաժիններէ : Այս առթիւ գերման իշխանութիւնները խոստացած են մէկդի դնել հին գերմանական - փրուսիական - երկաթեայ կարգապահութիւնը : Օդանաւային ուժը պիտի բաղկանայ 20.000 օդաչուներէ, նաւատորմը՝ 30.000 նաւազներէ :

Կրոթվոլ, արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, գիր մը ուղղելով Գերմանուհիներու համագումարին, յայտարարեց թէ «ժողովուրդը ծանրակշիռ որոշումներ տալու վրայ է» : Նախագահն ալ գիր մը ուղղեց, ըսելով թէ ժողովը կը գումարուի «ծանր կացութեան մը մէջ. վասն զի կապ ունի մեր ժողովուրդին կեանքին եւ ապագային հետ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆ իր անկախութիւնը վերագտած ըլլալով, այլեւս չի ճանչնար խորհրդային պատուիրակութիւնը, ինչպէս յայտարարեց վարչապետ Եոշիտա : Պատուիրակութիւնը որ կը բաղկանայ 60 հոգիէ, կը բնակի Թոքիոյի ռուս դեսպանատան մէջ : Խ. Միութիւնը ստորագրած չըլլալով Ճափոնի դաշնագիրը, դեռ անոր հետ կը գտնուի պատերազմական վիճակի մէջ : Շատ հաւանական է որ պատուիրակութեան ջնջումը ծանուցուի Շուէտի միջոցով :

ԹՐԻԵՍԹԷԻ առաջին շրջանին մէջ Իտալիոյ տրուած առաւելութիւններուն հակազդելու համար, Եուկոսլաւիա դրական միջոցներ ձեռք առաւ Բ. շրջանին մէջ : Ա. այդ շրջանի դաշնակից սպայակոյտը Եուկոսլաւ քաղաքական խորհրդական մը պիտի ունենայ : Բ. Եուկոսլաւիոյ ազգ. դրամատունը իր իրաւասութիւնը պիտի տարածէ Բ. շրջանին մէջ :

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ներկայիս ժողով կը գումարէ Մոսկուայի մէջ, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկ աղբիւրէ մը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի առաջին փորձին ուղղակի եւ ամբողջական հսկողութիւնը պիտի կատարէ Չըրչիլ : Անգլիոյ այս առաջին փորձը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ դեկտեմբերին Աւստրալիոյ հիւսիս - արեւմտեան ջուրերուն մէջ, այնքան գաղտնի կը պահուի որ նոյնիսկ ծովակալութեան ամենաբարձր պաշտօնատարները տեղեակ չեն :

ՔԱՐԻՒՂԻ ամերիկացի բանթողները վերջ տուին գործադուլին, ժամական 15 սենթի յաւելում ստացած ըլլալով :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ անգամ մը եւս ազդարարեց թէ «պիտի կորսնցնենք պաղ պատերազմը, եթէ խորհրդարանը կրճատէ վերազինման վարկերը » :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ Փեթէնի տեղ անդամ ընտրեց Ֆրանսուա Փոնսէն, նախկին դեսպան, ներկայիս մարդպան՝ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Ունի շարք մը հեղինակութիւններ, եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ԿԱՒԿԱՍ» ԵՒ ԿՈՎԿԱՍՑԻՆԵՐ

Բ.

« Կաւկասիա » բազմաթիւ գրութիւններ հրատարակած է Վիսպատէնի ժողովին առթիւ: Տաժանելի աշխատանք մը պիտի ըլլար համադրել արտայայտուած բոլոր տեսակէտները, եւ Խ. Միութեան լուծին եւ գրաւման ենթակայ երկիրներու տարագիր կազմակերպութեանց բանաձեւերը:

Հետեւաբար պիտի բաւականանանք կարգ մը քաղուածքներով, եւ թերթին երկար մէկ խմբագրականէն մէջբերումներ կատարելով:

«Ռուս տարագիր մամուլը, կը գրէ Կաւկասիա, վերջերս շատ կը զբաղի Խ. Միութեան մէջ եղած ժողովուրդներու հարցով:

« Մենք որեւէ քինախնդրութիւն եւ վրէժխնդրական զգացումներ չենք սնուցաներ՝ իշխանութիւնը իր ձեռքին մէջ պահող ռուս ժողովուրդին հանդէպ: Ուրեմն այդ փափուկ հարցին պիտի մօտենանք առաւելագոյն անկողմնակալութեամբ:

« Ռուսաստանի ժողովուրդներու «Ազատագրութեան Խորհուրդ» անունը կրող, եւ Մ. Նահանգներու հովանաւորութիւնը վայելող կարգ մը ռուսական հոսանքներ, այժմ, ոչ-ռուս տարագրութեան հետ մերձեցման ձեռնարկներ կը կատարեն՝ առուել կամ նուազ հաշտարար յայտարարութիւններ հրատարակելով:

« Սակայն, ամերիկեան կոմիտէն միմիայն Ռուսաստանի ժողովուրդներուն ազատագրութիւնը չէ որ կը հետապնդէ: Ան իր տեսակէտները ունի ապագայ Ռուսաստանի կազմակերպութեան մասին: Այդ պատճառով ալ ընտրութիւն մը կատարած է ռուս քաղաքական հոսանքներուն մէջ, եւ ժողովրդապետութեան սկզբունքներն ընդունած հինդ կազմակերպութիւններ միայն արժանի նկատած է օգնութեան: Այս հինդ կազմակերպութիւնները, միացեալ ծրագիր մը կազմելով, սովետական իշխանութեան դէմ մղուելիք պայքարը վարող քաղաքական կեդրոն մը ստեղծեցին, եւ զայն մկրտեցին « Ռուսաստանի ժողովուրդներու ազատագրութեան Խորհուրդ» անունով: Այժմ աշխատինք պաղարիւնութեամբ քննել «Կեդրոն»ին շարժումները:

« Ռուսաստանի ժողովուրդներուն ազատագրութեան Խորհուրդ»ին մէջ հաւաքուած ռուս եւ ոչ-ռուս խմբակցութիւնները կը մտածեն թէ՝ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն առջեւ դրուած առաջին հարցը՝ Կրեմլի դիկտատորութեան տապալումն է: Անկէ վերջ միայն, կ'ըսեն. կարելի է զբաղիլ ազգութեանց հարցով, եւ նկատի ունենալ անոնց արդար պահանջները: Քմահաճ եւ առաձգական տեսակէտ մը:

« Ենթադրենք թէ սովետական վարչաձեւը տապալեցաւ ներքին յեղափոխութեամբ, կամ պետական հարուածով մը: Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ իշխանութեան տիրացած կառավարութիւնը ժողովրդավար պիտի ըլլայ: Ամերիկեան արդելքը չի կրնար փոխել իրականութիւնը.— ռուս տարագրութեան մէջ ստեղծուած է յետադիմական հոգեվիճակ մը, որ հետզհետէ կը զօրանայ: Ասիկա չնշմարողները ճշմարտութեան դէմ աչք գոցող քաղաքական ջայլամներ են:

« Ծանր հետեւանքներով յղի ուրիշ պարագայ մը եւս: Մոսկուա, գալիքը նախատեսելով, ժամանակէ մը ի վեր մոլեռանդ ռուս ազգայնականութիւն կը ներարկէ Խ. Միութեան քաղաքացիներուն: Ինչպէս գիտէք, գիտութեանց, արհեստներու եւ արհեստագիտութեան մէջ մարդկութեան ձեռք բերած բոլոր գիւտերը կը պարտինք « յաւիտենական ռուս ժողովուրդ»ին: Պատմութեան այս այլանդակ խեղաթիւրումը կը շարունակուի, ապացուցանելու համար թէ «եղբայրակից» ժողովուրդները կամովին յարած են «բարձր մշակոյթին»:

« Ռուս ժողովուրդը աստուածացնելու նպատակով կատարուած այս ձեռնարկները բարենշան չեն...: Ազգային խպարտութեան այս բանդագուշանքը սկսած է վարակել նաեւ տարագիր ռուս գրականութիւնը: Ոչ միայն աջակողմեան հոսանքները, այլեւ Ամերիկեան Կոմիտէի կողմէ ժողովրդավար մակդիրին արժանացած կազմակերպութիւնները:

« Տղայական պիտի ըլլար ենթադրել թէ՝ ոչ-ռուս ազգերու արդար պահանջները պարտադրելու համար, Ամերիկա եւ արեւմտ. ժողովրդապետութիւնները պիտի ուզէին զինուորական միջամտութիւն կատարել ապագայ ռուս կառավարութեան դէմ: Այս տեսակէտէն հրահանգիչ են Պալթեան պետութիւններուն եւ արբանեակ երկիրներուն գլխուն պայթած աղէտները հրահանգիչ են: Եթէ սովետական վարչաձեւը ներքին բռնկումով մը փլի, գաւազանը խլողը հովիւ պիտի դառնայ:

« Բայց պահ մը ենթադրենք թէ՝ այս անկարելի դէպքը պատահեցաւ: Ենթադրենք նոյնպէս որ Ռուսաստանի կեդր. իշխանութեան տիրացան ժողովրդավար կուսակցութիւնները: Տեսնենք թէ ի՞նչ կրնանք սպասել, թէ ծրագրով եւ թէ ազգային հարցի մասին իրարմէ բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունեցող այս խմբակցութիւններէն:

« Այս կազմակերպութիւններէն ոչ մէկը կ'ընդունի ժողովուրդներու ինքնորոշման անպայման իրաւունքը: Ոմանք «հողային սկզբունք»ի նման զարմանալի եւ անիմաստ միտք մը հրապարակ կը նետեն, եւ « շրջանային դաշնակցութիւն» գաղափարը առաջ կը քշեն: Ուրիշ մը, ինքնորոշման իրաւունքը միմիայն «ռուսական դաշնակցութեան » շրջանակին մէջ կ'ընդունի: Իսկ «Ազգային Միութիւն»ն ալ պայման կը դնէ, որ ոչ-ռուս հողերու վրայ տեղաւորուած Ռուսերն ալ ինքնորոշման մասնակցին: Ասիկա կը նշանակէ որ Չէչէն-Ինկուշ հանրապետութեան, Քարաչայ-Պալքարլարի, Խրիմի եւ Քալմուկներու ինքնավար հանրապետութեանց բնաջնջուած եւ տարագրուած տեղացի ժողովուրդներուն ճակատագիրը, անոնց տուներուն եւ հողերուն վրայ տեղաւորուած ռուս գիւղացին եւ բանուորն է որ պիտի վճռեն...:

« Այս հարցին կապակցութեամբ հարցում մը կը ծագի.— ինչո՞ւ միեւնոյն պայմանները չեն դրուիր Պալթեան երկիրներու համար: Էսթոնիոյ, Լաթվիոյ եւ Լիթուանիոյ վախճանը ինչո՞վ կը տարբերի կովկասեան հանրապետութեանց վախճանէն: Արդեօ՞ք անոր համար որ մեր երկիրներուն մէջ քարիւղի հսկայ արդիւնաբերութիւն մը կը գտնուի, եւ կամ Կովկաս եւ Թիւրքեստան ռուսական աշխարհակալութեան ճամբաներուն վրայ կը գտնուին: Ժամանակակից ռուս սերունդնե՞րն ալ վարակուած են Խենթ Պետրոսի (Տէլի Փեթրօ, Մեծն Պետրոս) կտակով եւ Կատարինէ Բ.ի բիւզանդական ծրագիրներով ...:

(Մնացեալը յաջորդով)

Թ. Ա. Թ.

Կամաւորի մը յուշերը

(ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

1916 Մայիսի կէսին, երբ մեր կամաւորական գունդերը պիտի կազմալուծուէին ռուսական բարձր հրամանատարութեան կարգադրութեամբ, Մշոյ դաշտի Գըլլաղաճ (մեր Հրայրի գիւղը): Մեր դիմացը կռուի ճակատն էր: Մեծ բլուրներու վրայ էր Ս. Յովհաննու վանքը, իսկ մեր աջ թեւը կազմում էր Մշոյ դաշտի վերջաւորութիւնը: Միայնեփրատն էր որկը յառաջանարկինճիկլրճերից ներս: Այդ օրերի կռիւները Թուրքերի հետ մեզ համար շատ էլ նպաստաւոր չէին: Խալիլ փաշան, Տիգրանակերտից մեր վրայ նոր ուժեր էր բերել, թիւով 30000: Եւ մեզնից խլեց Գըլլաղաճի բարձունքները:

Այդ պատմութիւնը թողնենք: Մեր երկրորդ կամաւորական գունդը Դրոյի գլխաւորութեամբ, հրաման էր ստացել վերադառնալ թիկունք, Խնուս: Ուրեմն հայ կամաւորական գունդերը կազմալուծուել էին: Մենք արդէն գոյութիւն չունէինք:

Խնուսի կառավարական զէնքերը մենք յանձնեցինք գնդապետ Սամարցեանի, որ եկեր էր իր հայ սպաներով ու հայ զինուորներով, 1000 հոգի, մեր կամաւորների տեղը գրաւելու: Այդ բոլոր կարճ ժամանակի անցուդարձին, Մայիս ամսուն ասպարէզ եկաւ մեր թանկագին ընկեր Ռուբէնը, մի երկուտասնեակ հայ բժիշկներու եւ Գթութեան քոյրերու հետ, 25 ձիաւորներով, Աբեղեան Բիւրոյի եւ Ազգ. Խորհրդի կարգադրութեամբ, կոտորածից ազատուած բեկորները հաւաքելու եւ Կովկաս փոխադրելու համար: Մեր խմբի պետը, Դրօն իր հերթին մեզ կամաւորներիս տուեր էր արձակման վկայական եւ ճանապարհածախսը: Կամաւորները խումբ խումբ կը վերադառնային իրանց տուները, ես էլ իմ հերթին պատրաստում էի վերադառնալ, բայց ազատումը ինձ համար չէր: Դրօն եւ իմ վաշտապետը՝ Տէլի Ղազարը Ռուբէնին խոստացեր էին որ մնամ իր մօտ: Ուրիշ թեկնածու չկար, կ'ըսէր Տէլին: Ռուբէնը խնդրած էր մի կամաւոր որ ռուսերէն լաւ խօսիլ իմանայ, ճակատի գնդապետների եւ զօրավարների հետ խօսիլ եւ բացատրութիւններ տալ կարողանայ:

Միւս օրը առաւօտեան ներկայացայ փաշային զինուորական կեցուածքով եւ մեր խօսակցութիւնը սկսաւ ռուսերէն, իսկ վերջացաւ հայերէն, յետոյ փաշան հետաքրքրուեց ինձմով, արդեօք այդ 3 տարուան կռիւներից շա՞տ եմ յոգնած եւ կրծքիս վրայ շարուած ռուսական շքանշանները երբ եմ ստացել եւ ո՞ր կռիւներին: Պատմեցի որ մասնակցած եմ Վանայ գրաւման, Խնուսի, Մուշի եւ Բիթլիսի կռիւներին: Երբ ոտքի ելայ հրաժեշտի, նորից ինձ հարց տուաւ,— Ասելիք կամ ուէ խնդիրք ունիմ: Ասացի, այո, եթէ հնարաւոր է ինձ ազատէիք Գըզըլաղաճի ոջիլներից, որ փակեր էին իմ մարմնիս, իբրեւ անբաժան ընկերներ:

— Գնա, սիրելի Արմենակ, վաղը առաւօտեան իմ մարդիկը քեզ կը լողացնեն եւ ոտքից մինչեւ գլուխ քեզ նոր հագուստներ կը տան:

Միւս օրը բոլորովին մաքրուելով եւ նոր ըղդեստներ հագնելով անցայ գործի: Զբաղած էի այդ 25 ձիաւորներով, բոլոր Մշեցի եւ Սասունցիներից բաղկացած: Դրանց խմբապետն էր յայտնի Ֆետայի Սասունցի Մուշեղը, Անդրանիկի, Հրայրի, Գէորգ Զավուշի զինուորներից:

Մեր 25 զինուորները լաւ էին զինուած, մօսին, մաուզեր հրացաններով, ունէինք մեր սեփական տասնոցները եւ լաւ ձիեր:

Առաջին մեր արշաւանքը որ տեւեց քսան օր, այնքան արդիւնաւոր չէր, հազիւ 200 հոգի կարողացանք բերել որբեր եւ կիներ: Երկրորդ մեր փորձը աւելի դէշ: Վերադարձայ Կիմկիմ Գալէ, ուր ունէինք փոքրիկ գաղթակայան, տեղաւորեցի որբերը եւ գնացի ներկայանալու գնդ. Պօտոյին, ինչ զարմանք դիմացս դտայ զօրավար Պօտոն, այդ հայասէր գնդապետը զօրավարի աստիճան էր ստացեր: Շնորհաւորեցի իր նոր տիտղոսը: Առաջարկեց որ նստիմ, ասելիք ունի: Միւս սենեակից զինուոր ծառան ներս մտաւ, ձեռքին քոնեակին շիշը եւ երկու բաժակ: Զօրավարը ինձ պատուիրեց որ Խնուս չվերադառնամ, այլ գամ Չիֆթլիկ գիւղը, զօր. Եուրկեւիչի բանակատեղին, ուրու յառաջապահները պիտի արշաւէին Քղիի տափարակը: Ինձ էլ հէնց սա էր պէտք, զօր. Պօտոն ինձ պատուիրեց թէ այդ զինուորական գաղտնիք է, բացի ինձնից ոչ ոք պիտի չիմանայ: Պատուոյ խօսք տուի եւ հեռացայ: Ֆետայի Մուշեղին ալ գաղտնիքը չպարզեցի:

Ասի՝ տասը ձիաւոր ղրկէ Խնուս որ, 8 օրուան պաշար հասցնէ մեզ: Լաւ եմ յիշում այդ օրը, Յուլիս 6ին (1916): Կիմկիմ Գալէն անցայ, այդ աւերակ գիւղերը եւ Պինկէօլի (Բիւրակն) քիւրտ եղխաների գիւղերը, որոնք ռուս հրամանատարութեան հաւատարմութիւն էին ցոյց տուել, եւ մնացել իրանց տները, բայց խորդախութեամբ կը լրտեսէին ռուսական շարժումները: Երբ մենք կը մտնէինք նրանց գիւղերը, մեզնից խոյս կու տային, եւ չէին խօսեր, փակուելով իրանց տների մէջ:

Վերջապէս հասանք Եուրկեւիչի բանակատեղին ներկայացայ զինուորական բոլոր կարգապահութեամբ, ներկայացրի Արարատեան զօրաբաժնի հրամանատարի յանձնարարական նամակը, եւ զօր. Պօտոյի երկու տողը: Զօրավարը սկսաւ քըթին տակէն մրթմրթալ եւ հրամայեց որ իրան ներկայանամ վաղը: Միւս օրը 25 զինուորներով մօտեցանք յառաջապահ դիրքերին: Այդ տեղի ուժերը ձիաւոր Կոզակներից էին բաղկացած: Մեզ ընդունեցին շատ լաւ, եւ արշաւանքը սկսաւ առաւօտեան ժամը 3ին լուսաբացին: Բարձր Հայքի, Քղիի դաշտավայրն էինք, Թուրքերի եւ Քիւրտերի համար այդ արշաւանքը անսպասելի էր: Խուճապ եւ փախուստ: Այստեղ թշնամին մեծ ուժեր չունէր եւ դրա համար ռուսական բարձր հրամանատարութիւնը օգտագործել էր այդ ցուցական յարձակումը Քղիի ուղղութեամբ որպէսզի կարողանար Խալիլ փաշայի ուժերը յետ շպրտել Մուշի ճակատից: Բայց անօգուտ, Խալիլը Յուլիսի վերջերին գրաւեց Մուշը եւ Սուլուխ գիւղը:

Իսկ մեր արշաւանքը Կոզակների հետ շատ յաջող էր: Երկու օրուան մէջ մի երկու տասնեակ գիւղերից կարողացանք ժողովել, կին, մանուկ, 700 հոգի, եւ ահագին թիւով ոչխար, եզ, կով, ջորի եւ ձիեր: Մեր որսը կատարեալ էր: Չորրորդ օրը ես իմ կարաւանով զօր. Եուրկեւիչի բանակատեղին էի, գնացի բացատրութիւններ տալու:

Պէտք է ասել որ զօրավարը Հայերու բարեկամ չէր: Պահ մը մտածելուց յետոյ ինձ հարցուց թէ կարո՞ղ եմ հաստատել որ այդ որբերը Հայ են: Ինձ չհաւատաց որ Հայ են, մօտը կանգնած սպային ղրկեց որ իր ծառան կանչէ: Եկաւ ծառան, սեւ մօրուքով, եւ սեւ երեսով, անունը Իւան (Յովհաննէս) Երեւանի գաւառից: Զօրավարին գլխաւորութեամբ մօտեցանք մեր որբերին, Իւանը ըսկսաւ հետները խօսիլ հայերէն, տղաքը պատասխանեցին հայերէն: Զօրավարը խոշոր աչքերով Իւանին նայեց, Իւանը չփոթուել է, վերջապէս ելքը գտաւ, բացատրելով թէ այս երկրի ժողովուրդները իրար լեզուն լաւ գիտեն, այնպէս որ դժուար է զատել որն է Հայը, որն է Քիւրտը, զօրավարը դառնալով ինձ.

— Տեսա՞ք, իմ սիրելի կամաւոր, ես ձեզ Հայերիդ լաւ գիտեմ, դուք ժողվելով Թուրք եւ քիւրտ տղաները կ'ուզէք ձեր ապագայ խոշոր Հայաստանը ստեղծել, բայց պիտի չյաջողիք, Հայաստանը մենք պիտի լեցնենք Կոզակներով եւ Խախոլներով, (ուկրայնական գիւղացիներ):

« Լսիր, կամաւոր, երկու ժամէն այս տեղ որբ կամ գաղթական պիտի չտեսնեմ »:

Երբ մեր կարաւանը հասաւ Պինկէօլ, Եղխաների

Երաժշտական

Օհան Տուրեանի յարատեւ ու յամառ աշխատանքը եւ աննկուն կամքը հետզհետէ արդիւնաւոր կը դառնայ ::

Padeloupէն վերջ, այս անգամ Ensemble Orchestral de Parisն է որ հրաւիրած էր զինքը Մայիս 3ին վարելու իրենց «սէնֆոնիք» նուագախումբը :

Իր երեւումները տեղական խումբերու գլուխը՝ անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ որքան գնահատուած են իր կարողութիւնները, որոնք այսպէս կը ստանան նաեւ իրենց նուիրագործումը :

Վարիչը միակ արուեստագէտն է երաժշտութեան մէջ որուն կը վիճակի ինք իր ձեռքով կերտել իր գործիքը եւ նուագել զայն, այսինքն նուագախումբը, եւ այդ նոյն իսկ ամէն անգամ ի նորոյ :

Այս տեսակէտէ Օ. Տուրեան այս անգամ կը գտնուէր աւելի դժուարին կացութեան մը առջեւ, ինչ որ մեծապէս նպաստեց նաեւ աւելի ցայտուն կերպով արտայայտելու վարիչի արժանիքները :

Իր վարած նուագախումբը, կազմուած էր մեծ մասով երիտասարդ, խանդավառ ու կարգապահ տարրերէ : Եւ սակայն «սէնֆոնիք» նուագախումբ մը արուեստագէտի անհատականութիւններէ կազմուած աշխարհ մըն է, որ ժամանակի ընթացքին կը կերտէ նաեւ իր ծոցին մէջ իրեն համար տեսակ մը աւանդութիւն, կամ հասուն մթնոլորտ, ինչ որ զգալապէս կը դիւրացնէ վարիչին գործը :

Տուրեան սակայն այս անգամ իր ձեռքին մէջ ունէր գործիք մը որ դեռ այս տեսակէտով նորէր :

Բայց ան օժտուած է ըմբռնումի եւ իւրացնելու նշանակելի կարողութեամբ մը : Ամէն անգամ որ նուագախումբի գլուխը կ'անցնի ամբողջ փառթիսիօնը մանրամասնօրէն տպաւորուած ունի իր մտային լսողութեան մէջ (միշտ կը վարէ յիշողութեամբ) որով իր ամբողջ եռանդը կեդրոնացած է ինքզինքը նուագախումբին պարտադրելու գործին :

Այլապէս կարելի պիտի չըլլար իրեն ձեռք ձգել այն գեղեցիկ արդիւնքը, ինչ որ տուաւ, օրինակի համար Չայքօվսքիի «Փաթէթիք»ին, գլխաւորաբար երրորդ մասին մեկնաբանութիւնը, որուն զմայլելի եւ սակայն խրթին «տէվըլօփման»ները ստանալու համար այդ նուագախումբէն պէտք էր կատարեալ տիրականութիւն եւ անհատականութիւն :

Եթէ Վակնըրի կտորը չտուաւ այն արդիւնքը, այսինքն անոր «քոնթրափօնթիք» բարդ ու մանուածապատ բազկացութեան իմաստը, սակայն Լիցթի «Փռէլիւտ»ին մեկնութիւնը աւելի կենդանի, աւելի փայլուն, ակնառու ըլլալով մեզ միշտ այն սուր եւ սակայն չինիչ պայքարին որ տեղի կ'ունենար վարիչին՝ եւ իր դիմացը գտնուող հնչիւն զանգուածին միջեւ :

Մեծատաղանդ դաշնակահարուհի Աննի Տարքօ, որ կը մասնակցէր նուագահանդէսին, նոյնպէս նուագախումբին ընկերակցութեամբ, տուաւ Վէպըրի ամէնէն գեղեցիկ գործերէն մին, «Քօնցէրթշթիւք»ը, խիստ փայլուն մեկնութեամբ :

Հանդէսը վերջացաւ համակրանքի արտայայտութիւններով :

Գ. ՔԻՐԻՍԹՃԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մայիս 3ի նուագահանդէսը Օ. Տուրեան վարեց իրեն եղած հրաւէրի մը վրայ : Պէտք չէ զայն շփոթել իր անձնական նուագահանդէսին հետ որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին եւ որուն յայտագրին մաս պիտի կազմեն նաեւ իր կարգ մը նոր հեղինակութիւնները :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս տարի սրընոպլի Ազգ. եկեղեցական միութիւնը գովելի աշխատանք մը կատարեց եւ կրցաւ համերաշխ մթնոլորտ մը ստեղծել՝ իր շուրջ հաւաքելով բոլոր կազմակերպութիւններն ու միութիւնները՝ միասին տօնելու համար հայութեան մեծ սուգը :

Բացակայ մնաց «Ժաֆ»ը, որ հաւանութիւն յայտնելէ վերջ, սգատօնէն քանի մը օր առաջ նամակով կը հաղորդէր թէ, վերէն ստացուած հրահանգի մը համաձայն չեն կրնար մասնակցիլ :

Եւ կը դնէր քանի մը քաղաքական պայմաններ ...

Տէր, դուն ազատէ մեզ այս «ազգասէրներ»էն :

Մայիս 4ին, կէսօրէ վերջ, գաղութը կը դիմէր Sacré Coeurի սրահը, ոգեկոչելու իր նահատակները :

Ժամը 4ին վարագոյրը բացուեցաւ : Բեմին խորը կը կարդացուէր «Այնքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, Թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք» : Ազգ. միութեան նախագահը, Պ. Արսէնեան, բացումը կատարելով, հրաւիրեց Օր. Փ. Մեսրոպեանը նուագել Պէթհովէնի Մահերգը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Տ. Մեսրոպեանի, որ Ապրիլ 11-24ի պատմականն ընելէ վերջ, առաջարկեց նահատակներու յիշատակը յարգելու համար դպրոցներ բանալ եւ նոր սերունդը փրկել ճերմակ ջարդէն : Ճառը շատ երկար էր եւ տեւեց մէկ ժամ : Նոր Սերունդէն Խաչօ Անտոնեան, արտասանեց Յ. Թումանեանի «Հոգեհանգիստ»ը, հայկական առոգանութեամբ, յուզելով ներկաները :

Իրենց յարգանքի բաժինը բերին, գրաւոր ուղերձներով, Հ. Կարմիր Խաչի կողմէ Տիկին Լ. Մեսրոպեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Գր. Նահապետեան, Կապոյտ Խաչ՝ Տիկին Շ. Օհանեան, Մարտիկներու Միութիւն՝ Կ. Մեսրոպեան, բոլորն ալ օրուան պատշաճ եւ գեղեցիկ : Յաջող արտասանութիւններ ըրին, Օր. Ալիս Թորոսեան « Ջէյթունցի Մայրերուն» (Ալ. Տատուրեանի) ; Մարօ Այվազեան — Սանուհիներու կողմէ — « Մայրը » (Ալիս Իսրայէլեանի), երկուքն ալ ըղձալուն եւ յուզիչ :

Գեղարուեստական բաժինը ընդհանրապէս կազմակերպած էր Կապոյտ Խաչը եւ իր հասցուցած Սերունդի — սան սանուհիներ— չարանն է որ կը տեսնենք բեմին վրայ :

Երգեցին Օր. Տէր Կոմսեան «Տէր կեցո»ն, կ'ընկերանար դաշնակով, շատ յաջող, Օր. Փ. Մեսրոպեան : Եւ Վ. Բաբախեան Ա. Ահարոնեանի « Կոյր Աշուղը» :

Ծանր մթնոլորտի մէջ բեմ բարձրանալով Տիկին Ա. Կիւմիւշեան, արտասանեց անմահ Սիամանթօյի «Պարը», խոր ըմբռնումով, հարազատ արտայայտութեամբ եւ յուզումով : Սրահէն հեծկլտուքի ձայներ կը բարձրանան :

Այդ մթնոլորտին մէջ, Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Սիսակ Սիսլեան, խորապէս յուզուած, դողդողացող ձայնով՝ կարճ, պատշաճ, բայց ազդու բանախօսութեամբ մը հաւաքեւ յոյս ներշնչեց : «Եթէ մենք հոս հաւաքուած ենք միայն մեր մեռելները սգալու, անոնց աթաղ ոսկորները, ոտքի պիտի կենան մեր երեսին պոռալու, որ մենք 37 տարիներ վերջ իսկ չենք կրցած հասկնալ թէ ինչո՞ւ համար նահատակուեցան իրենք : Անոնք մեռան ազատութեան համար : Եւ իրենց արիւնով նուիրագործեցին Հայու արդար դատը : Մենք պէտք է շարունակենք անոնց գործը : Միայն այս ուղղութեամբ եւ այս աշխատանքով յարգած կ'ըլլանք անոնց յիշատակը» :

Փակումը կատարուեցաւ «Տէր Ողորմեա»ով, զոր երգեցին Օր. Ս. Տէր Կոմսեան եւ հայրը, Պ. Եր. Տէր Կոմսեան : Դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Մեսրոպեան : Բեմը խորանի փոխուած էր, հայկական վշտի հարազատ ձայնը, մեր սրտի խորերէն կը բարձրանար մինչեւ երկինք, խաղաղութիւն եւ ազատութիւն հայցելով համայն աշխարհին :

ԱՆԹՕ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ հրամանատարութեան խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ Անգլիան եւ Մ. Նահանգները : Պ. Չըրչիլ այս մասին տեղեկութիւններ հաղորդելով երեսփ. ժողովին, ըսաւ թէ ի հարկին երկու կառավարութիւնները ուղղակի պիտի բանակցին, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ սպայակոյտներուն միջեւ :

գիւղերը, այդ տեղ վրաններ տակ գտայ զօր. Պօտոն, իր զօրամասով : Պատմեցի անցուդարձը : Բաւական ծիծաղելով ըսաւ.— «Գիտեմ այդ խոզը» : Վերջապէս մի քանի օրէն մեր կարաւանը հասաւ Խնուս, ուր բժիշկների եւ Գթութեան քոյրերի համար մեծ աշխատանք կար : Բաւականին յոգնած էինք բոլորս էլ :

Միւս օրը Մուշեղի հետ ներկայացայ ընկեր Ռուբէնի : Ուրախ էր եւ գոհ մեր արշաւանքից : Պատմեցի այդ երկու զօրավարների մասին, մէկը վերին աստիճանի մարդասէր էր, իսկ միւսը հայատեաց : Մի քանի օր չանցած, փաշան ինձ հարց է տալիս.— Արդեօք չի՞ կարելի նորից մեր արշաւանքը կատարել Ս. Կարապետի եւ Ծապաղ Ջուրի կողմերը : Բացատրեցի թէ այդ կողմերի Թուրքերը շատ ուժեղ են եւ ամուր նստած :

Ախ, ընկեր Ռուբէն, եթէ մեր 25 ձիաւորները բարձրացնէինք 2500ի, կ'երթայինք մինչեւ Կիլիկիա, եւ մեր Ռուբինեանց թագաւորների աճիւնը կը բերէինք Խնուս ...

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Շատ բաներ, պատասխանեցի, կը գնահատէ մեր կացութիւնը, սակայն կ'ըսէ թէ պէտք է շարունակենք : Գարունը հեռու չէ, կ'ըսէ :

— Մաղթենք որ այդպէս ըլլայ. շատ նեղացուցիչ է այսպէս անշարժ նստիլ երբ այնքան գործ կայ եւ ամէնէն սարսափելին այն է թէ կրնան ամէն վայրկեան ձերբակալել զիս : Իրաւ որ չեմ հասկնար թէ ինչ նպատակով կը գործէ անգլիական ոստիկանութիւնը :

— Ես կարեւորութիւն չեմ տար ոստիկանութեան. ինծի համար աւելի վտանգաւոր է Ֆրանսացի Փօնթիւին :

— Իրաւունք ունիք, սակայն ան չի կրնար վնասել կազմակերպութեան, կրնայ մէկ երկու հոգի ձերբակալել. այդքան միայն : Շարունակեցէք :

Նախորդ գիշերուան խօսակցութիւնը պատմեցի Լէյսիին, որ գլուխը օրօրելով մտիկ կ'ընէր : Լուտի ծրագրին մասին Շլօսպէրկըրի ըսածները յայտնապէս նեղացուցին զինքը :

— Արդեօք ճի՞շդ է այս որոշումը, ըսաւ Լէյսի երբ պատմութիւնս աւարտեցի, պէ՞տք է որ այդ հրահանգը գործադրենք : Չեմ կարծեր որ Անգլիացիները որեւէ ատեն մարսեն մեր այս խաղը :

— Մենք այդ մասին վիճաբանելու իրաւունք չունինք, ըսի խիստ շեշտով մը : Մեր պարտականութիւնն է խորտակել երկրորդ ճակատը :

— Իրաւունք ունիք, ուրեմն ստիպուած ենք նոր ըարգադրութիւններ ընել. հիմա պէտք է որ նոր եւ մանրամասն ծրագիր մը պատրաստենք :

— Այո : — Լաւ, ուրեմն հանեցէք թղթածրարը :

Վտանգը մօտեցած էր. չէի գիտեր թէ ուր կը գտնուի Լէյսիի ուզած թղթածրարը : Բախտը սակայն փրկեց զիս : Այդ վայրկեանին հեռաձայնի զանգակը հնչեց. ընկալուչը վերցուցի եւ միեւնոյն ատեն բանալիներուս տրցակը երկարեցի Լէյսիի եւ ըսի .

— Մինչեւ որ խօսակցութիւնը վերջանայ, դուք մէջտեղ հանեցէք թղթածրարը :

Մարշըլ կը խօսէր. կտրուկ նախադասութիւններով պատասխանեցի իրեն : Երբ ընկալուչը տեղը դրի, Լէյսի քովս կեցած էր :

— Բանալին ասոնց մէջ չէ, ըսաւ.

Պաղարիւնս չկորսնցուցի : Սկսայ գրպաններս խուզարկել :

— Արդեօք երէկ գիշեր կորսնցուցի՞ զայն :

Ուզեցի խօսակցութեան նիւթը փոխել :

— Շլօսպէրկըր ըսաւ թէ ի գին ամէն բանի պիտի պաշտպանէ ձեզ, ըսի : Վերջին վայրկեանին ջրասուզանակ մը պիտի ղրկէ որոշեալ վայրերէն մէկը եւ ձեզ Գերմանիա պիտի փոխադրէ :

— Լաւ. հիանալի գաղափար, սակայն նախ պէտք է Լուտի ծրագիրը քննենք :

Անօգուտ էր ամէն ճիգ :

— Հիմա չեմ կրնար գտնել բանալին, ըսի. յետոյ կը փնտռեմ :

— Շատ լաւ, ըսաւ Լէյսի : Մարթէլի այս գիշերուան երգին տուները գրա՞ծ էք :

— Ոչ տակաւին :

—— Շաբաթ օր ձայնասփիւռէն պիտի երգէ երաժշտական յայտագրին մէջ :

— Այո, գիտեմ, ես ալ այդ մասին խորհեցայ. ըսի : Այդ առթիւ նոր հրահանգ մը կը ղրկենք :

— Ես այլեւս ձանձրացայ թատերական ներկայացումներէն, ըսաւ յանկարծ Լէյսի, մանաւանդ այսօրուան ներկայացումէն ետք :

— Ի՞նչ, գոչեցի եւ ոտքի ցատկեցի :

Լէյսի իր ատրճանակին փողը ինծի ուղղած էր :

— Այո, ըսաւ Լէյսի ժպտելով :

Զարաշուք արտայայտութիւն մը ստացած էր դէմքը : Շարունակեց .

— Բարի եղէք ձեր ձեռքերը վեր բարձրացնել եւ մի շարժիք, Պ. Նիւմըն : Կը շնորհաւորեմ ձեզ, դիմայարդարումը հիանալի է, իսկ ձեր դերասանական կարողութիւնը անգերազանցելի : Շատ լաւ պատրաստուեր էք, սակայն կը ցաւիմ բանալիին համար : Նախ ըսաւ չկասկածեցայ ձեզմէ, բայց երբ տեսայ թէ չէք գիտեր կարեւոր բանալիին տեղը եւ ձեր միւս բանալիներն ալ ձեր ձախ գրպանը կը դնէք. հասկցայ ամէն ինչ : Սիրելի Նիւմըն, Միլըր միշտ աջ գրպանին մէջ կը պահէր բանալիները :

(Շար.)

ուսումնասիրութիւններ՝ Կէօթէի, գերման երի - տասարդութեան մասին եւն. : Վերջին պատերազ- մին Հռոմի դեսպան էր եւ Կեսթափոյին կողմէ ձերբակալուելով Գերմանիա փոխադրուեցաւ, ուր դաշնակիցները ազատեցին զինքը 1945ին :

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան վա - րիչը, Թոլյիաթթի, ճառ մը խօսելով, փաշական եւ յետադիմական կոչեց տէ Կասփերիի կառավա- րութիւնը : Յետոյ հաւկցուց թէ ի հարկին ապս - տամբութիւն պիտի սարքեն, եթէ պատերազմ ծա- գի : «Մեր ընելիքը կախում ունի պարագաներէն» :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը յայտարարեց թէ եթէ յարձակում կրեն, պատերազմը պիտի փոխադրեն թշնամի երկիրը : «Պատերազմի պարագային մեր զաւակները պիտի կռուին Իսրայէլի սահմաննե - րէն դուրս» : Կառավարութիւնը որոշած է աւել - ցնել օդանաւային ուժը :

«Համազգային» Լսարան, Մարսէյլ

Նիւթ.— «Հայ յեղափոխութեան ծագման պատ- ճառները» : Այս երեքշաբթի ժամը 21ին , Palet d'Orի մէջ, (80, La Canebière) :

Յեղափոխութեան պաշտպանողականը կը ներ- կայացնեն Պ. Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ եւ Պ. Տ. ԹԱԴՈՅ- եան : Ընդդիմախօսներու մասնակցութիւնը ապա- հովուած է : Խօսք կը տրուի նաեւ ներկաներուն :

Այրի Տիկին Պէաթրիս Յովնանեան (ծնեալ Խը- տրշեան), Տէր եւ Տիկին Յովնանեան եւ զաւակ - ները՝ Ժաքլին եւ Փօլ (Կրընոպլը, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան եւ զաւակները՝ Արման եւ Պեռնար, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Ջաւէն Մենգել - ճեան եւ զաւակը՝ Ռաֆֆիկ (Պոլիս), Այրի Տիկին Ովսաննա Քէօսէեան եւ զաւակները, Օր. Պերճու- հի (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մխիթարեան եւ զաւակները (Լիոն), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգա - կանները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ (Պոլսեցի) մահը որ տեղի ունեցաւ 76 տարեկանին յետ եր - կարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 15.45ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, rue des Brochets :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Դպրոցասէր Տիկնանց Վար- ժարանի հիմնարկութեան 75րդ տարեդարձին առ- թիւ այս կիրակի առտու պատարագ եւ հոգեհան- գստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Հայոց եկե - ղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներուն : Պատարագի եր - գեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարա - նին սանուհիներուն կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր ազգակիցները եւ սանուհիները :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան : Հովանաւորու - թեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւոր - ներու Միութեան : 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15- էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆ - ԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ :

Վասպուրականի Հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մին- չեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Au- bagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւն - ներու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միու - թիւններու:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին , մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, ղե- կավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կովկասեան եւ հայրենի պարեր «Հայ Ազատա- մարտիկներու» Միութեան պարող խումբէն, ղե - կավարութեամբ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆԻ :

Մեներգներ, արտասանութիւններ եւ անակըն - կալներ : Ընտիր նուագախումբ պարեր եւ զուար- ճութիւններ ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

Կը ներկայացուի Հերոսամարտին շարժանկարը :

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

×

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 20.30էն, քաղաքապետարանի սրահին մէջ (Salle des Fêtes) :

Կը հրաւիրուին բոլոր քաղաքական կուսակ - ցութիւնները հայր. եւ մարզական միութիւնները:

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան այս շաբաթ ժամը 20ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Կը խօսի Փարիզէն հրաւիրուած հայրենակից մը : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտները, ղեկավարու - թեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի: Կ'արտասանէ Տի- կին Ա. Փափազեան: Մեներգ Տիկ. Ա. Պօյաճեան: Անակնկալներ: Պիտի ներկայացուի հերոսամարտ- ներու շարժանկարը :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 50 Ֆրանք:

Նոր Սերունդի Օրը Լիոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ «Սիամանթօ» խումբին , այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ, Salle Helvétiqueի մէջ, 107 rue Duguesclin :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Երգ, ար - տասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ եւ առատ ըմպելի, համադամ ուտելիքներ:

Գիները ժողովրդական :

ՀԱՆԴԷՍ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը՝ կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժա- մը 15ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 30 rue de la Libération :

Կը խօսի Պ. Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Շոգեկառք Gare du Nordէն ժամը 14.28ին եւ 15ին :

Ճոխ պիւֆէ :

« ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ »Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի : (Գործ Բ. Այվազեանի, վեց արար երեք պատկեր) : Ղեկավարութեամբ Խ. ՂԱ- ՐԻՊԵԱՆԻ: Այս շաբաթ ժամը20.30ին Jeanne d'Arcի սրահը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ այս կիրակի ժամը 14.30ին, St. Ennemond սրահին մէջ:

Գիները ժողովրդական :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Տէր եւ Տիկին Վարդան Ումուրշատեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յա - րութիւն Փափազեան կը ծանուցանեն թէ հոգե - հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրա- կի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝ ԿԻՒԼԻՒՋԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆԻ յիշատա - կին :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris(13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահը: Ընկե - րուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

«ՄՈՒՐԱՏ» Ուսումնասիրացի ժողովը այս կի- րակի ժամը 4ին, Իսի Խրիմեան սրահը, rue de la Défense : Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը ան - հրաժեշտ է:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հա- ւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւրանի Կապոյտ Խա- չի մասնաճիւղիս հանդէսը Յունիս 8ին :

Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆԻ երկրորդ դասախօսու- թիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 18.30ին, Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Bld. Jourdan:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի եկեղեցւոյ Ժանթիյյի -Պիսէթրը-Ի - թալիի դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, 32 rue Danton Bicetre, Patronageի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ, պար, ինչ - պէս նաեւ «ԱՂԱՒՆԻ» մանկական օփերէթի երկ - րորդ, մասը: (Խօսք եւ երաժշտութիւն Յակոբ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ) :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Métro Porte d'Italie. օթօպիւս 125 թիւ եւ իջնել Mairie de Bi - cêtre :

× Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեօ Քաշանի տա - րեկան դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 2.30ին 69ter, rue d'Arcueil, Salle Wodeyի սրահին մէջ: Արտասանութիւն, երգ եւ պար: Ղեկավա - րութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱ- Նի: Հաղորդակցութեան միջոցներ, Métro Bagneux օթօպիւս 188 Porte d'Orléansէն և իջնել rue d'Ar - cueil :

SURPRISE - PARTY

Փարիզահայ երգչախումբը կազմակերպած է « Սիւրփրիզ Փառթի» մը, այս կիրակի , Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Ժամը 4էն 11 :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բարեկամները:

Գեղարուեստական բաժին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. միութեան, այս շա- բաթ ժամը 20.30ին, Salle des Fétesի մէջ :

Կը նախագահէ Պ. Մ. ԺԱՄԱԳՈՐԾԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն հոգեւոր պետերը :

Բանախօս՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն) :

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՑ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ. — Ազգ. բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակա - տար Կ. Եզեանցի, տեսուչ ուսուցիչներուն եւ ըն- թացաւարտներու հոգեհանգստեան պաշտօնը պի- տի կատարուի այս կիրակի , Փարիզի Հայոց եկե- ղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ

ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 18ին Maison des Syndicatsի ընդարձակ սրահին մէջ: 33 Grange aux Belles, métro Colonel Fabien :

Եգիպտական , արաբական եւ արեւելեան նը- ւագ, 30 հոգինոց նուագախումբով :

Տոմսերուն գիները 150, 200 եւ 300 Ֆրանք

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ.— Taverne Maubeuge, 6 rue Mau- beuge, Restaurant Diamantaire, 60 rue Lafayette, Restaurant Elmas rue Buffault , նպարավաճառներ Հրաչեան 6 rue Lamartine et Massis, rue Saulnier, Paris (9):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 18 MAI 1952 Կիրակի 18 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6766-Նոր շրջան թիւ 2177

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՇԱՀ ՔԱՐՈԶ

Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, «Սիոն», երեք խմբագրականներ հրատարակեց վերջերս, նշանակալից վերնագրով մը, — «Նահանջի ոգին Սփիւռքին նէրս» :

Դէզ մը չղթայաշար խորհրդածութեանց եւ թերխաշ նախադասութեանց եզրակացութիւնը կը գտնենք վերջին թիւին մէջ (1952 Ապրիլ) :

Փորձենք ամփոփել հիմնական միտքերը. —

Մեր գոյութեան ապահովութիւնը կը պայմանաւորեն գաղթաշխարհի մէջ միայն ու միայն երկու գլխաւոր ազդակներ, — Հայ Եկեղեցին եւ Հայրենիքի գաղափարը :

Այս յայտարարութենէն ետք, խմբագրականը կը պանծացնէ Հայ Եկեղեցին (դրէ՝ Հայ. կամ Հայաստանեայց), որ ամէն բան է.

— «Հայ Եկեղեցին հայ գիրն է, հայ ճարտարապետութիւնը, հայ երաժշտութիւնը, հայ ծէսը, հայ աւանդութիւնը, հայ գրականութիւնը, ինչպէս երէկ այնպէս ալ այսօր».

Օշականէն կապկուած չարադրութիւն մը եւ հում բառեր ըսել կուտան տակաւին.

— «Մեր ազգային եւ եկեղեցական կեանքը այնպիսի սեռն ու սերտ առէջներով թէզանուած է մեր պատմութեան եւ մեր հոգիին մէջ, որ» : Եւն :

Խմբագրականը յարձակողական շեշտ մըն ալ ունի : Ուժգնօրէն կը ճաղկէ.

«Այն խեղ մը ցափրտուքները, որոնք առեն առեն մեր մամուլին մէջ անգիտակից լրբութեամբ եւ իմաստազերծ իմաստակութեամբ կը ծամածռուին, ըսելու համար թէ Հայ Եկեղեցին դադրած է իր դերէն, թէ անիկա սրտառուչ անցեալ մըն է միայն, աւելին՝ թէ ան իբրեւ գործիք կը ծառայէ ազգավնաս ուժերու, դառնանալով մեր ժողովուրդին» :

Եւ վերջապէս առաջին եզրակացութիւնը.

— «Լեզու, դպրոց, մամուլ, եւ անոնց նման տրիամարհելի միջոցներ չեն անշուշտ ազգապահպանման, բայց անոնցմէ վեր կը մնայ Հայ Եկեղեցին : Կ'ըսենք անիկա ոչ յանուն նախընտրութեան մը, այլ այն խորունկ հաւատքով թէ վերոյիշեալ ազդակները, աւելի կամ նուազ չափով, կը մնան ենթակայ աղաւաղման, նոյնիսկ նուաղման» :

Կանգ առնենք այստեղ, պարզելու համար հոգեբանութիւն մը որ հետզհետէ կը տարածուի գաղութէ գաղութ : Եւրոպայէն Ամերիկա :

Կը թուի թէ մասնաւոր առաքելութիւն մը հաստատուած է վեղարաւոր եւ անվեղար խմաստուններու կողմէ, տեսակ մը խորհրդաւոր մթնոլորտ ստեղծելու համար : Անշուշտ ամէնէն առաջ թմրեցնելով միտքերն ու ջիղերը :

Պատահական երեւո՞յթ է որ այս առաքելութեան գլուխը կը գտնուին Երուսաղէմի երիտասարդ միաբանները, գլխաւորութեամբ Տիրան արք. Ներսոյեանի :

Երկու - երեք տարի առաջ, այս կղերականն ալ նոյնիմաստ միտքեր կը յայտնէր, իբրեւ փրկութեան գերագոյն խարիսխ հռչակելով Հայ. Եկեղեցին :

Անոր խմբագրած պաշտօնաթերթն ալ, երկրորդական տեղ կուտար հայկական մշակոյթին : Ծիսակատարութիւնը աւելի բարձր կը գնահատէր քան մայրենի լեզուն : Եւ շատ բնական կը գտնէր անգլերէն քարոզել :

Իմաստակութիւն պիտի ըլլար ժխտել Հայ. Եկեղեցւոյ դերը, դարերու ընթացքին :

Բայց, ներկայ պարագաներուն մէջ, կատարեալ ծանծաղամտութիւն է գերակշիռ դեր ընծայել անոր :

Ազգապահպանումը ապահովելու, սերունդ փրկելու համար ամէն բանէ վեր դասել Եկեղեցին, իբրեւ ապաստարար գօտի, իբրեւ հաստատուն ապաւէն՝ կը նշանակէ քնարեր երազներ հիւսել : Կը նշանակէ օրօր կարդալ եւ յօրանջել, իրականութեան պարտադրանքներէն խուսափելու համար :

Կ'ուզէինք աւելի բաց խօսիլ, միեւնոյն ատեն շօշափելով հայրենիքի խնդիրը :

Անցած երեսուն տարիները բան մը չէ՞ն սորվեցուցած ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՐԺՈՒՁԵՒԵՐ ԿԱՆ ՈՐ ...

Ամէն բանի մէջ կարելի է գտնել ազնուական շարժուձեւ մը (geste). բայց գնահատանելին չէ՞ք կարծեր որ մէկու մը օգտակար ըլլալու, իր նմանին, հայրենակիցին օգնելու գեղեցիկ ձեւն է : Ձեմ ըսեր «բարիք գործել», որ դարձած է քիչ մը նըւաստացուցիչ, թէ տուողին եւ թէ մանաւանդ ստացողին համար :

Այս մտածումները պաշարեցին միտքս, երբ երէկ՝ ստացայ այն գումարը զոր ազնուասիրտ Հայուհի մը յատկացուցած է համալսարանական երկու հայ երիտասարդներու ուսման ծախքերուն :

Ափրիկէի խորերէն եկաւ ձայնը առաջին անգամ : Ազնուական օտարի մը հետ ամուսնացած, նոյնքան ազնուասիրտ Հայուհիէ մը, որուն ազգային զգացումները ոչ ժամանակը, ոչ միջավայրը եւ ոչ ալ իր անմիջական շրջապատը կրցած են փոխել :

....

Կը հարցնէր եռանդագին թէ ի՞նչ կրնար ընել, օգտակար ըլլալու համար իր հայրենակիցներուն :

Եւ ահա ստանձնած է, մեծ սիրով ու փութկոտութեամբ, բայց եւ լռիկ - մնջիկ, երկու հայ երիտասարդներու ուսման ծախքերը, իր օտար ամուսնոյն նոյնքան սրտագին մասնակցութեամբ :

«Տալու ձեւ կայ, ձեւ ալ կայ», ըսեր են հիները : Այո, ձեւն ալ իր նշանակութիւնը ունի, ինչպէս եւ «ինչ բանի համար տալը» :

Մարդկային ընկերութիւնը ընդհանրապէս եւ մեր մինուճար ժողովուրդը մասնաւորապէս շատ պէտք ունի կրթուած, պատրաստուած երիտասարդութեան մը : Մեր մշակոյթի շէնքը կ'երերայ : Հիմերէն, «մեծ քարերէն», որքան թափեցան : Պէտք է նորեր դնել անոնց տեղ, ամուր, լաւ տաշուած եւ լաւ զետեղուած, որպէսզի շէնքը մնայ կանգուն, Հայ ժողովուրդին հետ միասին, դիմացկուն ու յաւիտենական անոր նման :

Ահա այդ «քարերն» են որ կը յղկուին ընդհանրապէս անհատական միջոցներով, հազա՛ր, հազա՛ր դժուարութիւններով ու զրկանքներով եւ երբեմն ալ այսպէս իմաստուն եւ ազգասէր տիկնոջ մը առատաձեռնութեամբ :

ՍՕՍԻ

ՕՐ. ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ

Տոքթ. Լեփսիուսի աղջիկը, Օր. Gitta, Համպուրկէն Մայիս 3 թուակիր նամակ մը ուղղելով «Յառաջ»ի խմբագրին՝ կը խնդրէ իր եւ մօրը խորին շնորհակալութիւնը յայտնել Գազապլանքայի (Մարոք) Հայերուն, որոնք քսան հազար Ֆր. տրամադրած էին, «Յառաջ»ի միջոցաւ : «Մայրս եւ ես խորապէս երախտապարտ ենք ոչ միայն այս դրամական օգնութեան, այլեւ անոր համար որ հօրս յիշատակը միշտ վառ կը մնայ հայ ազնիւ ժողովուրդի սրտին մէջ» :

Օրիորդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ խմբագրութեան :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ս. ՊԱՐՈՆԵԱՆ, Մ. ԹԱԹԱՐԵԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Մայիս 8ին յանկարծամահ եղած է Պ. Ստեփան Պարոնեան, ծանօթ իրաւաբանը, մասնագէտ պատժական դատերու : Անդամ էր ընդհ. ժողովին : Երկու տարի առաջ Անթիլիաս գնաց, տեղապահական վէճին կարգադրութեան համար :

Հանգուցեալը բնիկ Խոտրջուրցի էր, Յակոբ Պարոնեանի ընտանիքէն : Առաջին մեծ պատերազմին վիրաւորուած էր ռազմաճակատին վրայ : Թաղուած է ազգ. յուղարկաւորութեամբ :

Նոյն օրը յանկարծամահ եղած է նաեւ Միսաք Թաթարեան, որ 23 տարիէ ի վեր կը վարէր Մայր վարժարանի տեսչութիւնը : Մօտ կէս դար անձնուիրութեամբ ծառայած է կրթական ասպարէզին : Պոլսոյ ամերիկեան եւ պետական «Միլքիէ» վարժարանները աւարտելէ ետք, վարած է զանազան պետական եւ կրթական պաշտօններ : Անցեալ Ջինտաղարին գրաքննիչ էր հայերէն թերթերու : Սիրուած էր իր բարեմոյն բնաւորութեամբ :

ԻՍԿԷՆՏԷՐՈՒՆԻ եկեղեցին օծելէ եւ երեք անգամ պատարագ մատուցանելէ ետք, Պոլիս վերադարձած է Արամ քհնյ. Պամպաճեան : Իր տեղեկութեանց համաձայն, Իսկէնտէրունի մէջ կան 15, Քըրքխանի մէջ 20, Վագըֆ գիւղի մէջ 60 տուն Հայեր :

Թունուզի քննուկը

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՌԱՋԱՐԿԱԾ Է ՓՈՒԹԱՑՆԵԼ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

«Տէյլի Մէյլ» կ'իմանայ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղած է Ֆրանսայի, առաջարկելով արմատական բարենորոգումներ կատարել Թունուզի մէջ, օր առաջ :

Ծանուցագիրը, որ ուղղուած է եղեր Մայիս 1ին, կը բացատրէ թէ Մ. Նահանգները այլեւս ձեռնպահ պիտի չմնան, եթէ Թունուզի խնդիրը Ազգաժողովին առջեւ գայ նորէն :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարութիւնը մերժած է հերքել կամ հաստատել այս լուրը, բայց դիւանագիտական շրջանակներու մէջ ընդհանրապէս կ'ընդունին թէ իրօք ծանուցագիրմը յանձնուած է : Եւ կ'աւելցնեն թէ արտաքին նախարարը եւ ամբողջ դահլիճը անհաճոյ տպաւորութիւն մը կրած են :

Այժմ կը պատրաստուին պատասխան մը գրելու, բացատրելով թէ Թունուզի խնդիրը կը վերաբերի միայն Ֆրանսայի եւ Թունուզցիներուն :

Անգլիական թերթը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսացի ականաւոր դէմքեր երկար ատենէ ի վեր այն տեսակէտն ունին թէ Ամերիկա կը քաջալերէ Թունուզի ազգայնական վարիչները, որոնք շարունակ խլրտումներ կը յարուցանեն, ապաւինելով ամերիկեան աջակցութեան : Առանց այդ քաջալերանքին, բարենորոգումները կատարուած պիտի ըլլային :

Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, Պ. Պոնէ, առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Էչիսընի հետ, պարզելու համար իր կառավարութեան տեսակէտները : Այս առթիւ կրկնեց թէ Ֆրանսա վճռած է համաձայնութեան մը յանգիլ Թունուզցիներուն հետ, բարենորոգումներ կատարելով : Տեսակցութենէն վերջ դեսպանը յայտարարեց. — «Հիւս. Ափրիկէն հիմնական դիրք մըն է Ֆրանսայի եւ իր զինակիցներուն համար : Անոր կարեւորութիւնը այնքան մեծ է որ դաշնակիցները չեն կրնար համբերաշխ չըլլալ» :

╳ Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը միշտ խառնակ է Թունուզի մէջ : Կ'ըսուի թէ Ֆրանսացի հրամանատարը օգնական ուժ ուզած է : Զափաւոր ազգայնականներու կարծիքով, ահաբեկումները պիտի շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ, եթէ Ֆրանսա գործնական քայլ մը չառնէ՝ աւելի լայն ինքնավարութիւն շնորհելու համար Թունուզի : Թահար Պէն Ամար, Թունուզի հողագործական Սենեակին նախագահը, նոյնիսկ վախցնելով որ հունձքերը կրակի տրուին : Այսառթիւ կը թելադրէ որ Ֆրանսա ճանչնայ Նոր Տէսթուրը եւ համաձայնութեան մը յանգի անոր հետ :

Առջի օր օդանաւով Թունուզ գնաց Ֆրանսայի նախկին ռազմիկներու նախարարը, հաշտարար ելք մը գտնելու համար :

Ուրբաթ օր ոստիկանութիւնը սխալմամբ կրակ բացաւ ամերիկեան հիւպատոսի կառքին վրայ, որ կանգ չէր առած : Հիւպատոսը բացատրեց թէ չէին լսած հրամանը : Մարզպանը ներողութիւն խնդրելով, հրահանգեց ոստիկանութեան աւելի ուշադիր ըլլալ

╳ Ծանր դէպքեր կը նախատեսուին Ռամազանի տօնին առթիւ որ կը սկսի Մայիս 26ին եւ կը տեւէ 28 օր :

╳ Ալժերիոյ ազգայնական վարիչը, Մեսալի Հաճ, որ Ֆրանսական քաղաք մը աքսորուած է, յայտարարեց թէ անկախութեան պայքարը պիտի շարունակուի, հակառակ իր ձերբակալութեան :

Ուժի դէմ ուժ...

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԶՕՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԿԸ ՍԱՐՔԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ ցոյց մը սարքուած էր ուրբաթ օր բողոքելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին դէմ : Թերթերը կը գրեն թէ ցոյցը սպասուած յաջողութիւնը չունեցաւ, ոչ ալ խանգարարութիւն պատճառեց : Արեւմտեան շրջանին մէջ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին, որպէսզի ցուցարարները չանցնին սահմանագիծը : Հազիւ 200.000 հոգի համախմբուած էին Մարքս Էնգէլս հրապարակին վրայ : Ճառախօսները բուռն յարձակումներ գործեցին արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան դէմ, փառաբանեցին Սթալինը եւ հրաւիրեցին ժողովուրդը զինուիլ՝ պաշտպանելու համար ժողովրդական հանրապետութիւնը : Ճառախօսներէն մէկը կրկնեց 1848ի նշանախօսքը, — «Ոտքի՛ ժողովուրդ. պայթէ՛, փոթորիկ» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ խմբագրատան մէջ ողջունեցինք «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը եւ Ներհուն բանասէրը, Հ. Ներսէս Ակինեան : Փարիզ պիտի մընայ երկու ամիս :

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ամէն անգամ որ կը սգանք հայ մտաւորականի մը, կրթական մշակի մը, հանրային գործիչի մը մահը, կ'անդրադառնանք պահ մը թէ մեծ է կորուստը եւ թէ դժուար, գրեթէ անկարելի է մեզմէ առյաւէտ մեկնողներուն պակասը լրացնել :

Բայց, սուգի անմիջական տպաւորութիւնը անցնելէ ետք, կարծէք ձեւով մը կը յարմարինք նոր կացութեան եւ չենք նկատեր մշակութային ու հանրային ասպարէզին մէջ տիրող տագնապը :

Նախ քննենք, թէ այդ տագնապը իրակա՞ն է, թէ՞ ենթադրական, հետեւանք՝ դէպի հինները մեր ունեցած հոգեկան կապին:

Իրողութիւնը այն է , որ հայ գրականութիւնը, մամուլը, թատրոնը, դպրոցը եւ քաղաքական կազմակերպութիւնները, իբրեւ ասպարէզ , նոր սերունդին համար չունին այն հմայքը, ինչ որ ունէին հիներուն համար:

Այս մասին վէճ չկայ: Բայց ի՞նչ ընել, ի՞նչ միջոցներու դիմել, որպէսզի կորուստները գոնէ մասամբ դարմանուին, նահանջը չդառնայ ամբողջական, եւ հայ կեանքի ղեկավարութիւնը բոլորովին չտկարանայ :

Կան դժուարութիւններ, բացասական պայմաններ, զորս յաղթահարել մեր բարեկամեցողութենէն վեր է եւ որոնց անդրադառնալ աւելորդ կը համարենք այժմ :

Մենք անհրաժեշտ կարեւորութիւնը չենք ընծայած մեր կարելիութիւններուն: Այս անտեսումը կը նշանակէ հաշտուիլ մեր հաւաքական կեանքի այլասերումին ու քայքայումին :

Կէս դար առաջ, ազգային կեանքի ղեկավարութիւնը, արեւելահայ ու արեւմտահայ հատուածներուն մէջ, անցաւ հայ մտաւորականութեան ձեռքը :

Ամիրաներէն ետք աղաները եւ էֆէնտիները եւս տեղի տուին հայ մտաւորական դասին առջեւ: Այլեւս առանձին արժէք մը չէր ներկայացներ հարուստ ըլլալը, ազգային կեանքէն ներս վարիչ դէմք նկատուելու համար: Ընդհակառակն, ընդհ. յարգանքը ուղղուած էր դէպի գրագէտը, դաստիարակը, քաղաքական գործիչը, որոնք Ազգային երեսփ. ժողովներու եւ յարակից մարմիններու մէջ ստանձնած էին ղեկավար դիրքեր, նոյնիսկ արտաքին աշխարհի առջեւ ազգը անոնցմով կը ներկայանար: Գրագէտ եւ իրաւաբան Գրիգոր Զոհրապը, յեղափոխական Արմէն Գարօն, Վարդգէս Սէրէնկիւլեանը կը ներկայացնէին ազգը եւ ոչ թէ մեծահարուստ Իբրանոսեան եղբայրները : Նոյնը, առաւել չափով, արեւելահայ հատուածին մէջ: Մանթաշեւներ մեկենասներ էին, բայց երբեք ազգի վարիչ: Աթոռներ վերապահուած էին Գ. Արծրունիին, Քր. Միքայէլեանին, Ա. Ահարոնեանին եւ դեռ աւելի համեստ մտաւորականներու :

Երկու Հայաստաններէն տարագիր դառնալէ ետք, օտարութեան նոր պայմաններուն մէջ, անդդալաբար տեղատուութիւն մը սկսաւ ի վնաս մտաւորական դասին:

Այս դասին ծանր հարուածներ տուին Հայ Բարեգործական Միութիւնը — ներկայացուցիչը հայ դրամատիրութեան — եւ միջազգային բոլշեւիզմը, անշուշտ տարբեր ձեւով եւ տարբեր չափերով: Բոլորովին տարբեր մեկնակէտներէ առաջնորդուելով՝ այս երկու հոսանքները նոյն նպատակը հետապնդեցին, — մեկուսացնել կամ գործիք դարձնել հայ մտաւորականութիւնը, ազգին ղեկավարութիւնը կարենալ ձեռք անցընելու համար :

Եւ որոշ չափով յաջողեցան իրենց ծրագիրներուն մէջ: Պէտք է խոստովանիլ պարտութիւնը : Երկու գաղութներու մէջ մասնաւորապէս — Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի — ուր այդ հոսանքները գործելու ամէն ազատութիւն ունէին, նոր դիրքեր գրաւեցին :

Կեդրոն ունենալով այդ երկու գաղութները , Բարեգործականը իր Մալէզեաններով եւ բոլշեւիզմը՝ իր «Հայաստանասէր»ներով հալածանք կազմակերպեցին ազգային խոէյրներով սնած մտաւորականութեան դէմ : Գաղութներու մէջ գտնուեցան ուսուցիչներ, գրագէտներ, հանրային գործիչներ, որոնք յանձն առին բարոյական նուաստացում, հրաժարելով իրենց գաղափարներէն, կարենալ պաշտօնավարելու համար Բարեգործականի հովանաւորած վարժարաններուն մէջ, եւ կամ իրենց զաւակներուն բարձրագոյն ուսում ապահովելու :

Բոլշեւիզմը անշուշտ աւելի քանդիչ դեր կատարեց, օգտուելով ստեղծուած դոյավիճակէն : Տարեց մտաւորականներ ժամ մը հացի համար եթէ խնկարկեցին Բարեգործականին, անդին՝ երիտասարդ մտաւորականներ հրապուրուեցան կարմիր քարոզչութենէն: Այդ տարրերը այսօր կը վխտան Ֆրանսայի, Լիբանանի, Ամերիկայի հայ կեանքէն ներս: Ուրիշ հայ գաղութներու մէջ բարեբախտաբար նոյն չափով աւեր չկրցան գործել ոչ Բարեգործականը եւ ոչ ալ բոլշեւիզմը :

Բացասական այս երկու ազդակներէն անկախ, սկսած է զարգանալ ու մեր կեանքին մէջ տեղ գրաւել երրորդ դաս մը.— Փառասէր հարուստներ, որոնք առիթ կը փնտռեն իրենց չգոհացած եսը ցուցադրելու եւ փառաւորուելու համար : Ասոնք եթէ որոշ զարգացման տէր ալ են, սակայն կապուած չեն ազգային աւանդութիւններու եւ զուրկ են ազգային մտահոգութիւններէ: Իրենց մտասեւեռումն է հարստութիւն դիզել : Իրենց բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը կարելի է ստանալ, եթէ մտաւորականը իրենց ներկայանայ իբրեւ «մեծապատիւ մուրացկան »:

Այսպէս բացասական երեք ազդակներ ազգային կեանքի ղեկավարութենէն կը ջանան քշել մտաւորական այն տարրը, որ տէր է հաստատուն համոզումներու, անհատական արժանապատուութեան, որ գոհացում չի տար ոչ հարուստի քմայքներուն, ոչ ալ բոլշեւիզմի ապազգային քաղաքականութեան :

......

Այս պայմաններուն մէջ ի՞նչպէս կարելի էր սպասել, որ տաղանդաւոր հայ երիտասարդ մը փափաքէր ուսուցիչ դառնալ մեր վարժարաններուն մէջ, կամ խմբագիր, հանրային գործիչ ըլլալ, երբ կը տեսնէ, որ նիւթական գրկանքին զուգահեռ գոյութիւն ունի աւելի անհանդուրժելին՝ ասպարէզի նուաստացումը

Ազգին վարիչ պէտք է նկատենք ասպարէզով ազգին նուիրուած գրագէտը, կրթական մշակը , հանրային գրծիչը, բայց երբեք «Աբիտղոմ աղա»ները :

Այս պարագային՝ կանգ պիտի առնէ մեր ազգային կեանքի ամայացումը: Նիւթականէն շատ աւելի գրաւիչ պիտի ըլլայ այդ ասպարէզին բարոյական կողմը մեր երիտասարդութեան գաղափարապաշտ դասին համար, երբ ան վստահ ըլլայ, որ կոչումը ունի գրաւելու աթոռներ ու պաշտօններ , թէեւ համեստ ռոճիկներով :

Հայ մտաւորականութեան տագնապը գոնէ մասամբ լուծելու համար պէտք է դիմել նաեւ գործնական միջոցներու :

Քաղաքակրթական կեդրոններու մէջ ապրող մեր երիտասարդները այսօր ամէն դիւրութիւն ունին իրենց ուսումը շարունակելու: Արդէն գտնուող մասնագիտութիւններու տիրացած բազմաթիւ համալսարանականներ ունինք Հիւսիս. եւ Հարաւ. Ամերիկաներու, Ֆրանսայի եւ նոյնիսկ Միջին Արեւելքի մէջ :

Բայց ոչ ոք կ'ուզէ հետեւիլ բարձրագոյն ուսման, դառնալու համար դաստիարակ, հայագէտ, խմբագիր կամ հանրային գործիչ, ստանալով համապատասխան կրթութիւն :

Իրենց տրամադրութեան տակ նիւթական միջոցներ ունեցող հայ կազմակերպութիւններ կամ անհատներ իբրեւ «պուրսիէ» ուսանողներ ղրկեցին Եւրոպա՝ բժիշկ, երկրաչափ, ելեկտրագէտ պատրաստելու համար, բայց անտեսեցին ամէնէն կենսականը՝ մեր հաւաքական կեանքի նուիրուելու կոչումը ունեցող մտաւորականներ պատրաստելու խնդիրը :

Այլեւս պէտք է անդրադառնանք այդ սխալին: Կտակները պէտք չէ յատկացուին երիտասարդներու, որոնց բարձրագոյն ուսում ստանալէն պիտի օգտուին ենթական եւ իր ծնողքը, բայց երբեք ազգը: Սահմանափակ են մեր նիւթական միջոցները, ու թիւով շատ քիչ՝ մեր մեկենասները, իսկ մտաւորականներու մեր տագնապը աղէտի մը բնոյթը պիտի ստանայ, եթէ ուշանանք գտնել , առաջ քշել նոր սերունդի արժանաւոր տարրերը եւ պատրաստելու զանոնք հայ մտաւորական ասպարէզին :

Ազգապահպանումի մեր բոլոր ծրագիրները թուղթի վրայ պիտի մնան, եւ մեր ժողովուրդին ապազգայնացումը աւելի պիտի շեշտուի արտասահմանի մէջ:

Գ. Լ.

Վիկտոր Հիւկոյի երկերու հայերէն թարգմանութիւնները

ԽՄԲ.— Ամփոփուած եւ արեւմտահայերէնի վերածուած Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1952 Մարտի թիւէն .—

Հիւկոյի եւ իր երկերու մասին հայ գրականութեան մէջ հետաքրքրութիւնը սկսած էշատ կանուխէն, հեղինակի ողջ եղած ատեն: Առաջին անգամ հայերէնի թարգմանուեցաւ մօտ հարիւր տարի առաջ, 1853ին:

Նախապէս հայերէնի թարգմանուեցան Հիւկոյի չափածոյ գործերը, մեծ մասով գրաբար : Յետագային է որ թարգմանել սկսան մեծ գրողին ողբերգութիւնները եւ ապա արձակ երկերը: 60ական թուականներուն արդէն կը ներկայացնէին Հիւկոյի թատերգութիւնները հայկական բեմերուն վրայ :

Առաջին թարգմանուած երկը (1862) եղած է Լիւկրեցիա Բորջիա դրաման է: 1863ին Իզմիրի մէջ տպուած էՀիւկոյի «Անջէլօ» թատերգութիւնը: Նմանապէս 1863ին Պոլսոյ մէջ առանձին գրքով հրատարակուած «Դատապարտեալի մը վերջին օրը» երկի թարգմանութիւնը: Մահապատիժի դէմ ուղղուած այս գրուածքը սիրուած է հայ ընթերցողէն, եւ ունեցած է 3 հրատարակութիւն : Առաջին տպագրութիւնէն տասը տարի վերջ, ուրիշ թարգմանութեամբ, լոյս տեսած է 1873ին , իսկ 1887ին Ալ. Աբելեանի թարգմանութեամբ հրատարակուած է Թիֆլիսի մէջ :

1862ին երբ Հիւկօ հրատարակեց իր գլուխ գործոցը « Թշուառներ » վէպը, անմիջապէս երեւցաւ Իզմիրի «Ծաղիկ» հանդէսին մէջ (թիւ 34) խմբագիր Գր. Չիլինկիրեանի մեծ յօդուածը «Թշուառներ»ու բնագիրի առաջին երկու հատորի հրատարակութեան մասին :

Յօդուածագիրը կը խօսի ժամանակակից Եւրոպայի քաղաքակրթութեան, լուսաւորութեան մասին եւ կ'եզրակացնէ թէ այդ հասկացողութիւնները կեղծ են եւ խաբուսիկ, թէ լուսաւորութիւնը մենաշնորհ է սահմանափակ թիւով մարդոց համար, իսկ հանրութեան մեծ մասը կը տառապի տգիտութեան եւ թշուառութեան ճիրաններուն մէջ, թէ տակաւին չէ գտնուած միջոց մը որ հանէր մարդկութիւնը այդ թշուառ վիճակէն: «Եւ ահա գտնուեցաւ հանճար մը որ ճշմարտալուսաւորութիւնը մեզ ցոյց տալու պաշտօնը իր վրայ առաւ ... Այդ հանճարը ազատութեան այն անմեհեր դրօշակակիրներէն մէկն է որուն գրչին ծայրովը Ֆրանսայի գրական աշխարհը 2 — 3 ամիսէ ի վեր սկսաւ դղրդիլ եւ թնդալ: Բռնութեան ոտքը չխոնարհելու եւ անոր զաւազանը չհամբուրելու վեհ որոշումով, տարագիր ի հայրենեաց ... Այլիոնի մէկ անկիւնը քաշուելով բոլոր Եւրոպայի առջեւ նոյն մարդկային թշուառութեանցեռանդուն դատախազ կանգնող եւ գահակալ իշխանութեանց ոմանց սիրտը ի դուք շարժելու եւ միտքը ի մարդասիրութիւն տրամադրելու այս բարձր պաշտօնը իր վրայ առնող այս անմահ հանճարն է Վիկթոր Հիւկօ, եւ նոյն գրական աշխարհին յուզում եւ յեղաշրջում պատճառողն ալ իր «Լէ Միզերապլը» բռնած գիրքն է»:

Այնուհետեւ յօդուածագիրը թարգմանաբար կը բերէ վէպին կցուած հեղինակի յառաջաբանը, կը խօսի երկու հատորներու հերոսներու մասին, ինչպէս եւ յօդուածի վերջին մասին մէջ կուտայ վէպին «Կոհակ եւ Ստուեր» հատուածի թարգմանութիւնը :

« Ծաղիկ » ուրիշ առիթներով ալ կ'անդրադառնայ «Թշուառներուն»: 1864ին կը հրատարակէ Հիւկոյի եւ Կարիպալտիի միջեւ փոխանակուած նամակագրութիւնը: « Ծարտարութիւն եւ ժողովուրդ» բանաստեղծութեան թարգմանութիւնը եւայլն: Իր խմբագրականներուն մէկուն մէջ(1864 թիւ 73) «Ծաղիկ»ը քննադատելով պահպանողական - յետադիմական «Երեւակ » պարբերականն ու իր խմբագիր Զամուռճեանը (Տէրոյենց), հատուածներ կը բերէ Վ. Հիւկոյի ծիղուիթներու մասին գրած բանաստեղծութենէն Փրանսերէն : Քանի մը թիւ ետքը տրուած է Հիւկոյի այդ բանաստեղծութեան հայերէն լրիւ թարգմանութիւնը « Ճեզուիթ խմբագիր մը» վերնագրով :

Այս պարբերականին մէջ (1863 թիւ 64) պարբերաբար կը հրատարակուի Թշուառներու թարգմանութիւնը, որ կ'աւարտի 1865 փետրուար 15ին (թիւ 106), թարգմանիչին հետեւեալ խօսքերով .
— « Հիւկոյին սոցիալիզմի վրայ գրածը հոս արժան կը համարենք վերջել: Հեղինակը անկէ ետք կը սկսի այն ատենի ազատականաց եւ յեղափոխութիւն պատրաստող քաջերու վրայ երկարօրէն խօսել եւ ընթերցողին սորվեցնել ապստամբելու եւ բռնութեան դիմադրելու արուեստը ...:

« Թշուառներ»ու հայերէն այս թարգմանութիւնը, որ կատարուած է բնագրին հրատարակութենէն քիչ ետքը, նշանակալից երեւոյթ էր հայ գրականութեան մէջ :

1868 — 69ին լոյս կը տեսնէ «Թշուառներ»ու լրիւ թարգմանութիւնը տասը գիրքով, զոր կատարած է «Ծաղիկ»ի խմբագիր Գ. Չիլինկիրեան: Ան իր յառաջաբանին մէջ կը շեշտէ «Թշուառներ»ու հայերէն թարգմանութեան անհրաժեշտութեան մասին: Եւ նամակով մը կը խնդրէ Հիւկոյէն որ թոյլատրէ թարգմանութիւնը ձօնել հեղինակին : Հիւկօ հաւանութիւն կը յայտնէ աքսորավայրէն Կերնսի կղզիէն 1868 Դեկտեմբեր 12 թուակիր նամակով մը:

« Թշուառներ»ը մինչեւ այսօր ունեցած է հայերէն հինգ տպագրութիւն: Վերջինը եղած է Երեւանի մէջ, սովետական կարգերու օրով :

1869ին Պոլսոյ մէջ հայերէնի կը թարգմանէ Տ. Թէրզեան « Փարիզի Աստուածամօր տաճարը»ի (Notre Dame de Paris) առաջին հատորը : Այս թարգմանութիւնը անյաջող էր եւ խստօրէն քննադատուեցաւ մամուլին մէջ: Այդ պատճառով ալ կիսատ կը մնայ: 1871 — 72ին այս գործը երեք հատորով կը թարգմանուի Մ. Նուպարեանի կողմէ, Իզմիրի մէջ: 1872ին լոյս կը տեսնէ «Գլոտ

Աստուածամայր

Այգեստանին մէջ հայրենեաց
Ամէն պտուղ իր դառնահամ .
Ու միայն քեզ ահա՛ բերած
Եմ այս գինին ուրախութեան
Իմ աչքերուս ակէն քամուած ...

Սուրբ ակութին մէջ հայրենեաց
Շիջած էր բոցը երբեմնի,
Ու միայն քեզ ահա՛ բերած
Եմ արիւնիս հուրը գաղտնի ...

Վարդենիքին մէջ հայրենեաց
Իժեր կային, չի մօտեցայ ,
Ու միայն քեզ ահա՛ բերած
Եմ վիրաւոր սիրտըս ընծայ ...

Ջինջ աղբիւրին մէջ հայրենեաց
Արիւն կաթած էր աստղերէն,
Եւ ահա՛ քեզ միայն բերած
Եմ այս բաժակը հողեղէն՝
Զոր արցունքովս եմ լեցուցած ...

Ընդունէիր, Աստուածամա՛յր ,
Սիրտն այս, գինին, հուրն այս անշէջ,
Եւ աղօթքն իմ ուր գաղտնաբար
Լացաւ տրտում հոգիս անվերջ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՊՈՒՏ'Մ ՇԻՇԱՂ

Ա՛խ, ՍԱ ԿԻՐԱԿԻՆ ...

Հոգիս կը հանէ այս վերջերս: Եթէ զօքանչս ալ մեռնի, պէտք է ծիծաղագրեմ «Յառաջ»ին մէջ՝ այդ օրը ...

Նի՞ւթ: Լեփլեցուն: Նոյնիսկ յուղարկաւորու - թեան միջոցին յարմար առիթներ կան ժպիտ ար- թնցնելու: Հաւատացէք, որ երբեմն դամբանա - կաններ ինծի փափաք ներշնչած են դագաղ մտնե - լու, գոնէ մահուան միջոցին արժէքի գալու եւ զուարթանալու համար ...

— Բարեկամ, սանկ կարեւոր եւ լուրջ բաներ մը չկա՞ն մեր ազգային կեանքին մէջ :

— Զե՞ս հետեւիր հայ մամուլին: Զորս էջերը լեցուն - լեցուն են ազգաշէն շարժումներով: Հան- դէսներ, դասախօսութիւններ, յոբելեաններ, նոր երիտասարդներու եւ կամ հիննալու մօտ սերուն - դի ազգ. ոգին եւ լեզուն կարգի բերելու խնդիրնե- րը, եւն. եւն...

— Ուրիշ աւելի լուրջ բաներ չկա՞ն ..

— Ասոնք բաւական լուրջ չե՞ս գտներ, ուրեմն ահա քեզի շատ լուրջ մըն ալ :

Հայ կնուրտիքը ոտքի են կանգնած՝ անկախու- թիւն կ'ուզեն: Պէյրութէն, մեր քոյրիկ Լիւսին կը պահանջէ որ հայ կիները համահաւասար ըլլան այրերուն, եթէ ոչ մատ մը աւելի: Այս է եղեր դարուս պահանջը : Եւն. եւն....

— Էհ, էրիկ մարդիկը ե՞րբ պիտի ազատեն ի- րենց օձիքը կնիկներէն: Ախ խեղճ անիծեմ, ան - ճարակ Ադամ: Ծօ մարդ ի՞նչ պէտք ունէիր կնի- կի: Էլար Աստուած պապային ձեռքը - ոտքը ին- կար: Կ'արժէ՞ր թուզի մը համար հանդխստ խառ- վել եւ Դրախտէն վտարուիլ :

— Տղայ, Եւային հրամցուցածը խնձոր էր, կ'ըսեն աստուածաբանները:Թուզը ո՞ւրկէ հնարե- ցիր: Այդ սխալին երեւէն վանեցի վարդապետ մը քարոզի միջոցին, վրան - գլուխը իւղի մէջ թաթ- խեց: Ինքնիրեն կը վիճի ու կը հարցնէ եղեր ժո - ղովուրդին .—«Ծօ՛տղէք Ադիամին կիերածը թի՞ւզ իէր թէ խնձիոր»... Եւ այս ինքնավէճի միջոցին, ձեռքի գաւազանը վերի կանթեղին կը զարնէ ...

Այդ «թուզ»ի խնդիրը անտատամ ծեր վարդա - պետներու չինածն է: Երիտասարդ վարդապետ - ները, խնձորականներու կողմը բռնած՝ կը պնդեն կարմրուկ պտուղին վրայ ...

— Զգէ սա սաէ - կօսէները: Հիմա, եթէ մեր կնիկները տուն - տեղ երեսի վրայ թողուն՝ եւ ժո- ղով - ժողովականով զբաղին, մենք ինչենի՞ պիտի ըլլանք: Պեխ-մօրուք ալ չունինք որ ոլորենք մեր կնիկներուն դիմացը իբրեւ էրիկ մարդ ...

— Մարտիկ ջան, մի խռովիր, աճապարէ տուն երթալ եւ պտուկը կրակին վրայ դնել: Իջիր չու - կայ, պէտք եղածները գնելու՝ կերակուր պատ - րաստելու համար եւ...

— Կեցիր ինչ ըսիր պտուկ -մտուկ չեմ հաս - կընար, ես, սուրճն իսկ դժուարութեամբ կ'եփեմ: Հէ՞ պտուկով կերակո՞ւր ...

— Այո, եթէ չես ուզեր պտուկը գլխուդ հագ- նիլ եւ կնիկներու դատարանին ներկայանալ !!!

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Կէօ» գեղարուեստական երկը որ նախապէս կը հրատարակուէր Յ. Սվաճեանի եւ Յ. Պարոնեանի « Մեղու » պարբերաթերթին մէջ: Այս երկին մէկ ուրիշ թարգմանութիւնը զոր կատարած է Ալ. Ա- բելեան լոյս է տեսած է Թիֆլիսի մէջ 1886ին : Թարգմանիչը նուիրած է այս աշխատութիւնը Պաքուի բանուորներուն :

1873ին Ն. Ռուսինեան կը հրատարակէ չա - փածոյ թարգմանութեամբ Հիւկոյի «Ռիւի Պլաս » թատերգութիւնը: Այս թարգմանութեան համար եղած խնդրանքին՝ Հիւկօ հաւանութիւն կըյայտնէ միշտ յիշելով թէ կը սիրէ Արեւելքը »:

Եւ կ'աւելցնէ . — «Եթէ վաճառումն արդիւնք բերէ, որոշեցէք դուք ձեզմէ՝ ինչ որ արդար կը դատիք իմ հեղինակի բաժինս ու տուէք զայն աղ- քատաց»: Ն. Ռուսինեանի այս թարգմանութիւնը սակայն շատ անյաջող է, լեզուն ծանր, չինծու , արհեստական եւ ոչ կենդանի :

1879ին Յ. Սվաճեան իր թարգմանութեամբ առանձին գրքով Իզմիրի մէջ լոյս ընծայեց Հիւ - կոյի «Պապ» չափածոյ երկը: Այս գրքին մէջ կայ թարգմանիչին ուղղուած նամակ մը Կ. Ստեփան- եանի մը կողմէ: Նամակագիրը գովելով Սվաճեա- նը որ ընտրած է Հիւկոյի «Պապ» երկը հայերէնի թարգմանել, կ'աւելցնէ .

— « Վասնզի այնպիսի ժամանակի մէջ կ'ապ- րինք, ուր աղօթագրքեր յօրինելու, մեռած հայ - րենիք մը երգելու եւ ցնորական երազներով մխի - թարելու ունայնութիւնը ճանչցուելով՝ կը պար - տաւորինք ընկերութեան կենսական խնդիրներով զբաղիլ եւ ժողովուրդին մէջ արմատացած մահա- ցու որոմները խլել, որոնք գլխաւորապէս երկու տարրերէ կը բաղկանան՝ այսինքն տգիտութիւն եւ կղերի օրինազանցութիւն...» եւն. :

1886ին լոյս տեսաւ հայերէնի չափածոյ թարգ- մանութիւնը «Առ սքօղեալն»: 1888ին «Արքայն զբօսնու », «Անձնուէր Շունը» « Աղբիւր » ամսա - գրին մէջ (1886 թիւ 1):

1885ին հայ մամուլը լայնօրէն նշեց անոր մահը, ինչպէս եւ լայն արձագանգ տուաւ ծննդ - եան 100ամեակին: Այս զոյգ թուականները առիթ կը դառնան նոր թարգմանութեանց եւ հրատարա- կութեանց :

1889ին լոյս տեսաւ «Թշուառներու» երկրորդ թարգմանութիւնը: 1891ին Թիֆլիսի մէջ «Եղբայր եղբօր դէմ» պատմուածքը, որ « Իննսունըրեքի » համառօտութիւնն է, որուն երկրորդ տպագրու- թիւնը տեղի ունեցաւ 1897ին, իսկ երրորդը, նոր թարգմանութեամբ 1905ին: Այս վէպին լրիւ թարգմանութիւնը լոյս տեսած է 1910ին (Թարգ. Ա. Սաֆարեան), նմանապէս 1910ին լոյս կը տես- նէ Պոսթընի մէջ, իսկ 1911ին այլ թարգմանու - թեամբ Պոլիս: Այս երկը ունեցած է հինգ հրա - տարակութիւններ, վերջին երկուքը սովետական շրջանին: 1908ին լոյս կը տեսնէ«Էռնանի»ն թարգ- մանութեամբ՝ Տէր Գրիգորեանի :

1897 — 98ին «Մուրճ» ամսագրին մէջ երեւ - ցած են «Խիղճը», «Գետի Ափին», «Մանուկ» բա- նաստեղծութիւնները, վերջին երկուքը Ալ. Ծա - տուրեանի թարգմանութեամբ :

1892ին Մոսկուայի մէջ լոյս կը տեսնէ «Վիկ- թոռ Հիւկօն եւ Իտալիան», որ նուիրուած էԻտա- լիոյ ազատագրութեան: 1894ին Պաքուի մէջ Վիկ- թոր Հիւկոյի կենսագրութիւնը :

Սովետական շրջանին թարգմանուած են օԹըշ- ուառներ»ու հինգերորդ հատորը եւ «Իննսունե - րեք»ը, «Կավռօշ»ը, «Քօզէթը» եւն.:

ԱՐԱՄ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Զ .ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

ՄԻԼԱՆՕ, 12 Մայիս.— Զ. Մութաֆեան, կը ցուցադրէ 45 կտորներ Միլանոյի Կուսօնի պատ- կերասրահին մէջ:

Իր արուեստը կը բնորոշէ ջերմ եւ համակող տպաւորապաշտութիւն մը, երազին եւ իրակա - նութեան միջեւ: Իր երանգապնակին վրայ գոյնե- րու չեշտուած զանազանութիւն չկայ, սակայն եղածերը կը խօսին բարձր, անմիջական եւ բա - բախուն լեզու մը, մեզ մերձեցնելով բանաստեղ- ծութեան, այսինքն՝ ճշմարտութեան: Բնութեան տեսարաններ, լայն ու հոսանուտ երկինքներ, ուր գոյները կը պատկերաւորեն հոգեկան ապրումնե- րու աշխարհը,որ միշտ բանաստեղծական չունչով մը տրոփուն է: Իր նկարները կշռաւոր են, հա - մադրուած, ինքնավստահ վրձինումով մը կեն - դանի, որոնք կը բնորոշեն իր ոճը, ու ոճին պրիս- մակին մէջէն մենք կը տեսնենք արուեստագէտը որ կը խօսի բնութեան հետ, ինչպէս պիտի խօսէր կնոջ մը հետ, իր սեռին բոլոր հմայքովը խռովիչ եւ սփոփարար :

Իր «Գաղթողները» կտորը գլուխ գործոց մըն է, ուր ամէն ինչ կենսական է, երկինքէն մինչեւ Աստուծոյ երեք արարածները, ինկած անորոշին եւ զրկանքին ճիրաններուն տակ: Ու այս բոլորը արուեստագէտը կըցած է արտայայտել սեղմ ու հիւթեղ :

Պիտի չանդրադառնամ մնացեալներուն մի առ մի, գրեթէ բոլորն ալ յաջող եւ գնահատանքի ար- ժանի ստեղծագործութիւններ, որոնց վրայ ար - ուեստագէտը աշխատած է սիրով եւ խանդաղա - տանքով :

Զ. Մութաֆեան ժամանակը դիմագրաւող ար- ուեստագէտ մըն է, որովհետեւ կը հաւատայ բա- նաստեղծութեան, որովհետեւ զայն ըրած է խա- րիսխն ու հիմքը իր արուեստին, որովհետեւ սի- րահար մըն է ոսկեղէն երազին եւ արեւափառ գե- ղեցկութեան:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Երբ հասկցայ ձեր ինքնութիւնը, ըսի թէ Մոր- թէ Րօլօ չաբաթ օր պիտի երդէ, մինչդեռ այդ տեսակ որոշում մը տրուած չէ :

— Լաւ կ'ըլլայ որ այդ ատրճանակը վերցը - նէք Լէյսի, ըսի: Միլըր ձերբակալուած է եւ ազա- տում չունիք :

— Ձեր ներկայութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Մի- լըր ձերբակալուած է: Այսուհանդերձ միտք չու - նիմ ատրճանակս վերցնելու, Նիւմըն, որովհե - տեւ դժբախտաբար իմ պարտականութիւնս է ձեզ սպաննել :

— Բան մը չէք շահիր: Փօնթիւին...

— Ժամանակ կը շահիմ: Կրնամ ընկերներս զգուշացընել: Քանի մը ժամը բաւական է ինծի: Կը խորհիմ թէ հո՞ս պէտք է սպաննեմ ձեզ թէ Միլըրի ննջասենեակին մէջ:Եթէ հոս տեսնեմ այս գործը՝ քարտուղարուհին կրնայ լսել :

Պէտք է ըսեմ թէ հաճելի չէ ատրճանակով մար- դու մը հետ առանձին ըլլալ, սակայն Լէյսիի վերջին խօսքը ինծի ցոյց տուաւ փախուստի ճամ- բան : Լէյսի չէր ճանչնար Օնօրինը :

Գործի մարդիկ ընդհանրապէս իրենց աշխա - տութեան սեղանին տակ գաղտնի ելեկտրական կոճակ մը զետեղած են, յարմար վայրկեաններու զայն գործածելու համար: Այսպէս եթէ չատախօս այցելու մը պէտք եղածէն աւելի ժամավաճառ ը- րած է բազմազբաղ մարդը, այս վերջինը կամաց մը կը կոխէ այս կոճակին :

Պահ մը ետք քարտուղարը ներս կը մտնէ եւ կ'ըսէ թէ պետական պաշտօնատար մը եկած է եւ կ'ուզէ տեսակցիլ : Այս կերպով կարելի կ'ըլլայ չատախօսը ճամբել, առանց վիրաւորելու իր ար- ժանապատուութիւնը :

Միլըրի սեղանին տակ տեսած էի այդ կոճա- կը: Ծունկովս կոխեցի կոճակին, երեք անգամ : Ասիկա վտանգի ազդանշանն էր: Հիմա ես ալ ժա- մանակի պէտք ունէի. եթէ քանի մը ժամը բաւա- կան էր Լէյսիին համար, ես պիտի գոհանայի քա- նի մը վայրկեանով :

— Ինծի նայեցէք, Լէյսի, ըսի, նոյնիսկ եթէ զիս սպաննէք չէք կրնար ձեր օձիքը ազատել :

— Գիտեմ, սակայն ժամանակի պէտք ունիմ: Աւելի լաւ կ'ըլլայ որ երթանք Միլըրի սենեակը: Ոչ ոք հոն կը մտնէ մինչեւ վաղ առտու : Ցետոյ հոս կը վերադառնամ եւ երկտող մը կը ձգեմ Մի- լըրի կողմէ, ըսելով թէ կարեւոր գործով մը դուրս ելած է եւ շատ ուշ պիտի վերադառնայ: Հիմա քալեցէք դէպի անցքին դուռը եւ ձեր գըլ- խուն վրայ բարձրացուցէք ձեր ձեռքերը: Նախ պէտք է կղպեմ նաեւ սենեակին միւս դուռը :

Ձախ ձեռքը երկարեց դէպի բանալին, սա - կայն այդ վայրկեանին դուռը բացուեցաւ անա - կնկալ կերպով եւ Լէյսի իր դէմը գտաւ Փօնթի - ւին, որ ատրճանակ մը բռնած էր: Իր ետեւը կե - ցած էր պանդոկին ոստիկանը՝ Ֆէրլի :

— Ներս մտնենք ու դուռը գոցենք, ըսաւ Փօն- թիւի մեղմօրէն, չենք ուզեր որ ամբողջ աշխարհը մեզ դիտէ :

Լէյսի ապշած էր: Դիմագրական շարժում մը իսկ չըրաւ ,եւ ատրճանակը յանձնեց :

— Հիմա, ըսաւ Փօնթիւի, նստինք եւ քիչ մը չատախօսենք: Ուրեմն Պ. Լէյսի, ի՞նչպէս են ա- ծուխի գործերը, կարծեմ բաւական սեւ են ներ - կայիս ... .

(Շար.)

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ 100.000 ամերիկացի զինուորները զօրահանդէս մը սարքած են, իբրեւ «համր պատասխան» խորհրդային իշխանութեանց սպառնալիքներուն :

✕ Արեւմտեան Եւրոպայի հրամանատարութեան սպայակոյտի պետը, զօր. Կրունթըր, յայտարարեց թէ ծովակալ Ֆեչլըրի վերագրուած տեղեկագիրը պարզապէս մէկ պատճէնն է 1950 Սեպտեմբերին հրատարակուած լրագրական ուսումնասիրութեան մը, « չարամիտ յաւելումներով »: Զօրավարը վստահ է թէ Եւրոպան կրնայ պաշտպանուիլ :

✕ Զօր. Այզընհաուըր Լոնտոն այցելելով, տեսակցեցաւ Չըրչիլի հետ: Փարիզ վերադառնալէ առաջ, յայտարարեց թէ «կարճատեսութիւն պիտի ըլլար միայն զինուորական ուժին ապաւինիլ, խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար: Անհրաժեշտ են նաեւ հոգեկան կորով, միութիւն եւ տնտեսական ուժ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒ ՄԸ ծագեցաւ ուրբաթ իրիկուն համանավարներու եւ ազգայնական խումբի մը միջեւ, Փարիզի Ամպիկիւ թատրոնին մէջ, ուր կը տրուէր «Գնդ. Ֆոսթեր կ'ընդունի յանցանքը» թատերախաղին ներկայացումը: Թատերախաղը կը նախատէր Ամերիկացիները, Ֆրանսական բանակը եւ Հնդկաչինի պատերազմը ու աւելէ առաջ արգիլուած էր: Թերթերը կը գրեն թէ առաջին մասին աւարտումէն վերջ, խումբ մը ազգայնականներ բեմ խոյանալով, տակնուվրայ ըրին կահկարասիները, հրմշտկեցին դերասանները, մինչ պատշգամներէն արտասովոր ռումբեր կը տեղացնէին: Համայնավարները դիմադարձեցին, թատրոնին ապակիները խորտակուեցան : Կռիւը փոխադրուեցաւ փողոց: Քանի մը ոստիկաններ միջամտեցին, օգնական ուժեր հասան, որոնք պարպեցին սրահները: Կռիւը շարունակուեցաւ Ռեփիւպլիքի յարակից փողոցներուն մէջ: Ոստիկաններէն երեք, իսկ ցուցարարներէն շատ մը վիրաւորներ կան, բոլորն ալ թեթեւ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ձերբակալութիւններ տեղի ունեցած են Թունուզի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ թերթեր: «Թշնամի տարրեր»ու դանդուածային տարագրութիւնը կը շարունակուի, կ'ըսուի թէ մինչեւ 200.000 հոգի պիտի աքսորուին Թունուզէն, բայց արեւմտեան շրջանակները չափազանցուած կը նկատեն այս թիւը :

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ Փորթ տը Վէրսայլի մէջ շաբաթ առտու ժամը 9ին, ճարտարարուեստի նախարարին հովանաւորութեամբ: Կարգով պիտի այցելեն միւս նախարարները, իսկ երեքշաբթի օր Նախագահ Օրիոլ: Մուտքը 200 ֆրանք է, գնորդներու տոմս ունեցողներուն համար 100 ֆրանք: 11.000 առեւտրական տուներ կը մասնակցին տօնավաճառին, 1600ը օտար: Աւելի քան 3ուկէս միլիոն այցելու կը սպասուի : Ցանկին գլուխը կը գտնուին Գերմանները, 306 ցուցադրողներով: (Իտալիա 283, Ամերիկա 162, Անգլիա 154 եւն.) :

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներէն 15.000 հոգի, որոնք Ճափոն կը գտնուին, աղերսագիր մը ուղղելով, խնդրեցին հայրենիք չվերադարձնել զիրենք: Աղերսագիրը կը բաղկանայ 1000 թերթերէ : — Զինադադարի բանակցութիւնները նորէն վտանգուած են :

161 ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆՆԵՐ պիտի ընտրուին այսօր, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Թեկնածուներու թիւն է 710: Ծերակոյտը (Հանրապետութեան խորհուրդ) կը բաղկանայ 320 անդամներէ, որոնց մէկ երրորդը կը նորոգուի չորս տարին անգամ մը:

ԾԱՆՕԹ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Հրանտ Ղազարեան անցեալ կիրակի մրցեցաւ Սէնթ Ավոլի մէջ (գերմանական սահմանագլուխ) լեհ միջին ծանրութեան ախոյեաններէն Պէնազաքի դէմ: Ութ շըրջան տեւող այս մրցումի ընթացքին, հակառակ մեր հայրենակցին գերակշիռ առաւելութեան, մաչ - նիւլ յայտարարուեցաւ: Ինչպէս կը յիշուի երիտասարդ կռփամարտիկը Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամէնէն կարկառուն անդամներէն մէկն է, կռփամարտի ախոյեան Սուրիոյ եւ Լիբանանի Փարիզէն մեկնելէ առաջ, իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, որ հանդէսով մը պատուած էր զինքը եւ չքանշան մը նուիրած իրեն: Վաղը կը վերադառնայ Պէյրութ:

«Համազգայինի»Լսարան, Մարսէյլ

Նիւթ.— «Հայ յեղափոխութեան ծագման պատճառները»: Այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Palet d'Orի մէջ, (80, La Canebière):

Յեղափոխութեան պաշտպանողականը կը ներկայացնեն Պ. Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ եւ Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Ընդդիմախօսներու մասնակցութիւնը ապահովուած է: Խօսք կը տրուի նաեւ ներկաներուն :

Վասպուրականի Հերոսամարտի

37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, կիրակի 18 Մայիս ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne: Մասնակցութեամբ քաղ. կուսակցութիւններու, Ազգ., Բարեգործ. եւ Հայր բոլոր միութիւններու:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վերջին վիճակախաղին թիւ 2277 Գոյամարտ օրացոյցը կը շահի, Ա. Շանթի գիրքերը կամ օգանաւով ճամբորդութիւն մը :

Դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան.— Boyadjian, 35 Ave. Lieutenant Fine, La Veste, Մարսէյլ :

ՆՈՒԷՐ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տոլպաշեան, Օր. Վ. Մինասեանի եւ Պ. Ա. Թոքաթլեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 4000 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան հիմնադրամին, 1000 ֆր. ալ «Յառաջ»ի տարածման: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

«ՄՈՒՐԱՏ» Ուսումնասիրացի ժողովը այս կիրակի ժամը 4ին, Իսիի Խրիմեան սրահը, rue de la Défense: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղիս հանդէսը Յունիս 8ին :

Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆԻ երկրորդ դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 18.30ին, Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Bld. Jourdan:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 20 MAI 1952 Երեքշաբթի 20 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6767-Նոր շրջան թիւ 2178

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՌԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առնէն մը ի վեր կարգ մը վարիչներ եւ գրիչներ կը փորձեն հիմնական խնդիրներ լուծել՝ արտաքուստ բառերու շարժանկար մը ցուցադրելով:

Ամէն օր կը կարդաք եւ կամ կը լսէք, — Հայ Եկեղեցի, Հայ Ոգի, Հայ Հայրենիք, Հայ Հաւատք: Եւայլն:

Առաջին անգամ չէ որ մարդիկ անձնատուր կ'ըլլան բառերու կախարդանքին: Բայց երբեք այսքան ծաւալուն հանգամանք ստացած չէր այս համաճարակը:

Եթէ փորձէք հարցնել, շատ քիչեր պիտի կրնան կենդանի նշանախօսքի մը վերածել այս դըլխագիր բառերը:

Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթն ալ վարակուած է այս արեւելեան ունակութենէն:

Կ'ուզէ ելք մը ցուցնել, բայց նոր անել մը կը ստեղծէ իր իսկ բառերով:

Կիրակի օր արտատպեր էինք իր հիմնական տեսակէտներէն մէկը.

— Լեզու, դպրոց, մամուլ եւ անոնց սպասը արհամարհելի միջոցներ չեն անշուշտ, ազգապահպանման, բայց անոնցմէ վեր կը մնայ Հայ Եկեղեցին:

Միայն այս յայտարարութիւնը բաւական է, ապացուցանելու համար թէ Երուսաղէմի դարաւոր Միաբանութեան երիտասարդ ժառանգորդները վանքէն դուրս չեն ելած: Կա՛մ չեն տեսներ անոնք իրականութիւնը: Եւ կամ՝ տեսնելով հանդերձ, կը յամառին ինքնապաշտպանութիւն կազմակերպել աւազի վրայ:

Խմբագրականը Եկեղեցին գերադասած ատեն, պատճառաբանութիւն մըն ալ կը փորձէ:

— «Իր պահպանողական ոգին եւ սրբազան աւանդութիւնը, շինուած դարձեալ իր պատմութեան մեծ ռազմավայրին մէջ, դիւրութեամբ ենթակայ չեն կրնար ըլլալ ժամանակի ազդեցութիւններու, մաքառման դաշտին մէջ կռանուած այս ինքնուրոյնութիւնը դիւրին չայլայլիր նորգաղափարներու և ազդեցութիւններու փչումներէն»:

Դեռ աւելի վճռական յայտարարութիւն մը.

— «Իսկ ցեղային խտրութիւններու այս կըրկէսին մէջ ինքզինքնուս հետ կարենալ մնալու միակ մտածումն ու ապաւէնը Հայ Եկեղեցին է դարձեալ, որուն կրօնական հանգամանքը առաւելութիւն մըն է այս տեսակէտով»:

Ձեզի կը թողունք վերլուծել այս հնաշխարհիկ միտքերը, իրենց մանուածապատ հայերէնով եւ «իմաստագերծ իմաստակութեամբ»:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ «ինքզինքնուս հետ կարենալ մնալու» այս միջոցը արդիւնաւոր էր երէկ, երբ կը գտնուէինք իսլամական ծովուն մէջ:

Այն ատեն ահագին անջրպետով մը բաժնուած՝ ինքնուրոյն կեանք մը կը վարէինք: Եւ եկեղեցին տիրական դեր կը կատարէր, իբրեւ շաղկապ եւ ապաւէն: (Այսօր ալ Անատոլուի խորերը մնացած ափ մը բեկորները այդ մխիթարութիւնը միայն ունին):

Իսկ այստեղ, եւրոպական եւ ամերիկեան — մինչեւ իսկ ասիական — ափերուն վրայ, չէ՞ք տեսներ կսկծալի ողբերգութիւնը:

Հարիւրին քանի՞ն ապաւինած են այդ «ապաւէն»ին: Եւ կամ իրական արժէք մը կը ներկայացնէ՞ն, իբրեւ ազգային ոգի եւ հաստատուն հեռանկար:

Այստեղ, Եւրոպայի մէջ, հազիւ երեսուն տարի ետք, հարիւրին երեսուն անգամ չեն կազմեր անոնք որ իրենց ինքնապաշտպանութիւնը կ'ապահովեն եկեղեցի յաճախելով:

Անոնք տարէցներն են: Երիտասարդները ժամուն փողոցէն իսկ չեն անցնիր:

Անդին, Ամերիկայի մէջ, հարիւրին քանի՞ն կրցան փրկուիլ օտարացումէ եւ այլասերումէ, 60 — 70 տարիներու ընթացքին: Ունենալով հանդերձ բազմաթիւ եկեղեցիներ, մատուռներ եւ ժողովարաններ:

Հարիւրաւոր ուսումնականներ, գիտականներ ունինք այնտեղ, շատերը՝ հաւատացեալներ: Իսկ իբրեւ ազգային համրա՞նք...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՆԷ ԾԱՆՕԹԱՑՆԵՆՔ ...

Եթէ ուշադրութեամբ կարդաք մեր թերթերը, ամենօրեայ կամ պարբերական պիտի տեսնէք որ ընդհանրապէս բախտին ձգուած է գրախօսականի բաժինը:

Ոչ միայն բուն քննական-գրադատականը, այլ եւ պարզ գրախօսականը:

Երբեմն գրութիւններ կ'երեւան, այս կամ այն թերթին մէջ: Բայց տեւական հանգամանք չունին:

Շատ մը գրախօսականներ ալ տարբերութիւն չունին շռայլաբան գովասանականներէ:

Եւ այսպէս բազմաթիւ հրատարակութիւններ կը մնան դոց գիրք՝ «արգոյ հասարակութեան» համար:

Դժբախտաբար «Յառաջ»ն ալ բախտաւոր չէ, այս գետնին վրայ:

Հազուադէպ են գրախօսականները՝ մեր թերթին մէջ եւս:

Ամէնէն առաջ խմբագրութիւնը ինք դժգոհ է սա ձուլածոյ «Ստացանք»էն:

Տեսնելով որ երկար պիտի տեւէ այս վիճակը, որոշեցինք միջին ճամբայ մը գտնել:

Գլխու վրայ՝ եթէ աշխատակից մը յանձն առնէ գրադատականի բաժինը: Գոնէ կարեւոր գիրքերու համար:

Բայց որպէսզի որեւէ հրատարակութիւն անտեսուած չըլլայ, պիտի ջանանք այս կարճ սիւնակին մէջ ծանօթացնել նոր հրատարակութիւնները, գիրք թէ պարբերական:

Այո, գոնէ ծանօթացնել նոր հրատարակութեան «ինչն ու ինչը»: Ի հարկին տեսակէտներ ալ պարզելով:

Արդէն բաւական գիրքեր դիզուած են գրասեղանիս վրայ:

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանին մէջ համայնավար խմբակցութիւն մըն ալ կը գտնուի, որ կը բաղկանայ 31 անդամներէ եւ ուղեկիցներէ եւ երկու հարիւր բանաձեւեր առաջարկած է, մեծ մասով ուղղուած՝ աշխարհակալ պետութեանց դէմ: Ժողովը որոշեց ջնջել երեսփոխաններուն համար գործածուած ածականը, «պատուարժան»:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ արգիլեց «Գնդ. Յոսթեր յանցաւոր կը նկատէ ինքզինքը» թատերախաղը, իբրեւ հանրային ապահովութիւնը խանգարող գործ մը: Ինչպէս կը յիշուի, այս թատերախաղին բեմադրութիւնը պատճառ դարձած էր ընդհարումներու, ազգայնականներու եւ համայնավարներու միջեւ: Շաբաթ գիշեր թատրոնը պաշարուած էր ոստիկաններով եւ ներս մտնելու արտօնուեցան միայն անոնք որ կ'ուզէին ետ առնել իրենց տոմսակները:

ԳԱՂՏՆԻՔԸ ԿԸ ՊԱՐԶՈՒԻ.— Ինչպէս կը յիշուի, ամերիկացի ծովակալ Ֆեչթըրի մէկ գաղտնի տեղեկագիրը հրատարակուած էր վերջերս «Լը Մոնտ»ի կողմէ, մեծ յուզում պատճառելով: Ամերիկացի հարիւրապետ Թալերիքօ, որ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած էր 1950ի Սեպտեմբերին, յայտարարեց թէ իր գրութիւնը խեղաթիւրած են յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով եւ ծախած են իբրեւ ծովակալին տեղեկագիրը:

ՋՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ, Այզընհաուըրի յաջորդը, Փարիզ կը հասնի այս շաբթու: Համայնավարները նոր ժողով մը գումարեցին շաբաթ օր, եւ բանաձեւ մը քուէարկեցին, որով կը պահանջեն ցոյցեր սարքել զօրավարին դէմ, որպէսզի «իր տեղը վերադառնայ»:

ԱՏԱՆԱՅԻ մօտ շոգեկառքի արկածի մը հետեւանքով՝ 26 հոգի մեռան, 20 ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան: Շոգեկառքը կը սուրար ծայրայեղ արագութեամբ, երբ վայրաշարժը փրթաւ եւ կառքերը ջարդուփշուր եղան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ մամուլի գործակալութեան պաշտօնեաները (AFP) գործադուլ մը սարքեցին առջի օր, աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով: Կարելի եղաւ հինգ ժամէն վերջացնել գործադուլը, որ սարքուած էր 24 ժամուան համար, ընդունելով 5.65 %ի յաւելումը, ապրիլ 1էն սկսեալ:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Այսօր, երեքշաբթի, կը վերաբացուի Ազգ. Ժողովը: Տեղական թերթերը այս առթիւ գիտել կու տան թէ հինգ հիմնական հոգեր կրնան խախտել դաշնիքին դիրքը եւ եւրոպ. բանակին կազմութիւնը: Հինգ խնդիրներն ալ ստիպողական են, եւ սերտ կապ ունին ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան հետ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արտաքին նախարարը՝ Պ. Ռոպէր Շուման յարձակման պիտի ենթարկուի երկու ճակատի վրայ: Շատ մը երեսփոխաններ կը մեղադրեն զինքը թէ տեղի տուած է Գերմանիոյ, փութացնելու համար եւրոպական բանակի դաշնագրին կնքումը: Ուրիշ կարեւոր հատուած մը կը մեղադրէ թէ չկրցաւ լուծել Թունուզի խնդիրը:

Վարչապետն ալ տաժանելի պայքար մը կրնախառնել իր ներքին քաղաքականութեան մասին, գլխաւորաբար տնտեսական գետնի վրայ: Բազմաթիւ երեսփոխաններ պիտի քննադատեն իր հիմնական քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի կրճատել գիները, անփոփոխ պահել աշխատավարձքը եւ դրամ ճարել փոխառութեամբ:

Կիրակի օր, ծերակուտական ընտրութեանց առթիւ, զօր. տը Կոլի կուսակիցները եւ արմատականները բաւական աթոռներ կորսնցուցին եւ վարչապետին կուսակցութիւնը շահեցաւ, եւ սակայն այս յաջողութիւնը չի կրնար մեծ ազդեցութիւն մը գործել Ազգ. Ժողովին քուէարկութեանց վրայ:

Իրազեկ թերթ մը հետեւեալ կերպով կը պարզէ կացութիւնը, ներքին եւ արտաքին ճակատի վրայ.—

Թունուզ.— Կեդրոնի եւ տը Կոլի կուսակիցները սրտնեղած են որ Մ. Նահանգները կ'ուզեն միջամտել այս հարցին մէջ: Շատեր տագնապին ծանրութիւնը կը վերագրեն անորոշութեան, դիւանագիտական թուլութեան եւ ամերիկեան միջամտութեան:

Եւրոպական բանակ.— Շատ մը երեսփոխաններ դժգոհ են որ Գերմանիան շարունակ նոր պայմաններ կը դնէ, մասնակցելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան: Կան ծայրայեղներ ալ որոնք Պ. Շումանի հրաժարումը կը պահանջեն:

Նոր փոխառութիւն.— Վարչապետը կը յուսայ 300.000 միլիոն ֆրանք ճարել յուլիս տոկոսով փոխառութենէն, որ հրապարակ պիտի հանուի այս շաբթու: Իրեն ուժ կու տան մեծ առեւտրականները, մասնաւոր դրամատուները եւ կարգ մը ապահովագրական ընկերութիւններ: Բայց շատ մը մասնագէտներ լաւատես չեն երեւար:

Գիներու կրճատումը.— Տակաւին շօշափելի արդիւնքի մը չեն յանգած գիներու կրճատման փորձերը: Արհեստակցական Միութիւնները կը սպառնան աշխատավարձքի յաւելում պահանջել: Մասնաւորապէս մասնաճառները դեռ գոհացուցիչ պատասխան մը չեն տուած:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ յուզում պատճառեց Փօլ Ռենոյի մէկ յայտարարութիւնը: Նախկին վարչապետը, որ Ամերիկա գացած էր, ըսեր է Միացեալ Ազգերու անդամներէն մէկուն.

— «Լաւ միտք պահեցէք որ եթէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը հարկադրուի ընտրութիւն մը կատարել Հիւս. Ափրիկէի 1.400.000 Ֆրանսացիները լքելու եւ Միացեալ Ազգերէն քաշուելու հարցին մէջ, մէկ վայրկեան իսկ պիտի չվարանի:

Զինուորական դաշինք

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Յունաստանի փոխ վարչապետը, Վենիզէլոս, Պէյրութ հասաւ, ընդ առաջ երթալով մասնաւոր հրաւէրի մը: Միեւնոյն օրը Լիբանան կը հասնէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի բաժնին վարիչը, Պ. Պայրոտ:

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւնը կ'ընծայէ այս այցելութեան: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Պ. Վենիզէլոս, որ Դամասկոս ալ պիտի այցելէ, կարեւոր առաջարկներ կը տանի, տնտեսական եւ զինուորական համաձայնութիւն մը կնքելու Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ: Միեւնոյն ատեն պիտի ջանայ պաշտպանողական դաշինք մը կնքել Միջերկրականի համար:

Անգլիացի մարաջախտ Մոնթկոմըրի, որ Անգարա կը գտնուէր, մեկնեցաւ առջի օր, իսկ իր ետեւէն Անգարա գնաց ամերիկացի ծովակալը, Քերնի: Իրազեկներ դիտել կու տան թէ պատահական զուգադիպութիւն մը չեն այս այցելութիւնները, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն անգլօ-ամերիկեան մրցակցութիւնը՝ Միջերկրականի մէջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, առաջին անգամ է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ԿԱՒԿԱՍ» ԵՒ ԿՈՎԿԱՍՑԻՆԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Շարունակելով իր խորհրդածութիւնները, «Կաւկասիա» կ՚ափսոսայ, որ դարեր անցած, վարչաձեւեր փոխուած եւ նոր վարդապետութիւններ ծնած ըլլալով հանդերձ, ռուսական աշխարհակալութեան դարաւոր ախորժակը մնացած է անփոփոխ: Սթալինի եւ Մոլոթովի Ռուսիան, ցարերու, Միլիուքովի եւ «Ժամանակաւոր կառավարութեան» Ռուսաստանին նման, դէպի Նեղուցները, Պարսից Ծոց եւ Հնդկաստան տարածուելու գաղափարէն չէ հրաժարած:

— «Այս աշխարհակալութեան ճամբաները, դժբախտաբար, մեր ժողովուրդներու դիակներուն վրայէն կ՚անցնին: Ռուսիա, առաջին անգամ ըլլալով, երբ Պելկրատի դաշնագրին համաձայն (1739) Հիւսիս. Կովկասի անկախութիւնը կը ճանչնար, այս երկիրը աւելի քան հինգ միլիոն բնակչութիւն ունէր: Այժմ, ոչ իսկ երեք միլիոն ...: Մինչդեռ, բնականոն պայմաններու տակ եւ 120 տարուան ընթացքին, անոր թիւը առնուազն եռապատկուած պիտի ըլլար: Այս թիւերը պերճախօս են, եւ Ռուսերը կը հրաւիրենք խորհրդածութեան: Զանց առնելով 1864ի եւ 1877ի արիւնալի դէպքերը, յիշատակենք միայն վերջինը. — 1943ին, 800.000 Չէչէն - Ինկուշ, Քարաչայ եւ Պալքար իրենց տուներն ու հողերը լքելով, 24 ժամուան ընթացքին Սիպերիա աքսորուեցան ..: Ասոնց 200.000ը — մեծ մասով կիներ, երախաներ եւ ծերեր —, ճամբու ընթացքին մեռան ...»:

Սակայն հարցը, միայն «Ռուսաստանի ժողովուրդներուն Ազատագրութեան Խորհուրդ»ի յայտարարութեանց հանդէպ սնուցուած անվստահութեան մէջ չի կայանար»:

— «Ռուսերը, մասնաւոր դոհունակութեամբ մոռացման կուտան պարագայ մը, որ մեզի համար մեծ նշանակութիւն մը ունի, կ՚ըսեն «Կաւկասիա»ցիները: Այնպէս որ իրենց յիշողութիւնը թարմացնելու հարկադրանքին առջեւ կը գտնուինք: Սովետական իշխանութիւնը բուն Ռուսաստանի մէջ հաստատուեցաւ՝ երկարատեւ եւ յաղթական քաղաքացիական պատերազմէ մը ետք: Հետեւաբար անիմաստ է պնդել թէ՝ ռուս ժողովուրդը պոլշեւիզմը երբեք չէ ընդունած: Կովկասի մէջ, ընդհակառակն, ան տեղաւորուեցաւ Ատրպէյճանի, Հայաստանի, Վրաստանի եւ Հիւսիս. Կովկասի ազատ եւ ժողովրդավար հանրապետութեանց արիւնալի ընդդիմութենէն ետք, կարմիր բանակի սուիններով եւ բռնութեամբ: Ասիկա, պարզապէս, իր դէմքը ժամանակին յարմարցնող, եւ կեղծուպատիր խոստումներ շռայլող նոյն աշխարհակալ Ռուսիոյ մէկ նոր նուաճումն էր:

«Ռուսերը յաճախ կը կրկնեն թէ՝ պոլշեւիզմի յաղթանակին մէջ ոչ - Ռուսերը կարեւոր դեր մը կատարած են: Մասամբ ճիշդ է այդ վերագրումը: Ծովակալ Քոլչաքի պարտութեան գըլխաւոր դերակատարները եղան Պաշկիրի զինուորական ուժերը: Տենիքինի յուշերէն կը պարզուի նոյնպէս, որ Հիւս. Կովկասցիներու մղած անկախութեան կռիւը, առաջնակարգ գործօն մը եղած է հարաւային Ռուսաստանի մէջ գործող ճերմակ բանակներու պարտութեան: Բայց ռուս քաղաքական տարագիրները բացայայտօրէն չեն ըսեր, թէ ինչու այսպէս եղաւ, եւ լռութեամբ կ՚անցնին պատմական իրողութեանց վրայէն:— Այդ շրջանին, ժողովուրդներու ինքնորոշման եւ, նոյնիսկ, անոնց Ռուսիայէն անջատուելու իրաւունքը ճանչցող միակ քաղաքական կուսակցութիւնը պոլշեւիզմն էր: Ռուս տարագիրները ուրիշ ճշմարտութիւն մը եւս մոռացութեան կուտան: Երբ Հիւսիս. Կովկասցիները, հարկադրաբար, արիւնալի կռիւ կը մղէին զօր. Տենիքինի բանակներուն դէմ, սովետական կառավարութիւնը, Հիւսիս. Կովկասի ուղղուած յայտարարութիւնով մը, անվերապահօրէն կը ճանչնար անոնց անկախութիւնը: Ինչպէս յետագային ճանչցաւ Ատրպէյճանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի անկախութիւնը: Ռուս տարագիրները, չենք հասկնար ինչո՞ւ, լռութեամբ կ՚անցնին նաեւ օտար պետութեանց կողմէ կովկասեան հանրապետութեանց իրական եւ իրաւական ճանաչման փաստին վրայէն:

«Եթէ Ռուսաստանի ժողովուրդներու Ազատագրութեան Խորհուրդ»ը, առանց յետին նպատակներ սնուցանելու եւ անկեղծօրէն կը հրաժարի Կովկասի, Մօտաւոր Արեւելքի եւ Միջին Ասիոյ համար մահացու վտանգ ներկայացնող ռուս աշխարհակալութեան ծրագիրներէն, եթէ կ՚ընդունի ազգութեանց հարցը՝ ժողովրդապետական սկզբունքներու հիման վրայ լուծելու տեսակէտը, պէտք է դայն հասցնէ իր տրամաբանական վախճանին՝ ճանչնալով մեր իրաւունքները: Խմթոնիոյ, Լաթվիոյ եւ Լիթուանիոյ հանդէպ բռնած դիրքը պէտք է ընդունի նաեւ, 1918ին Ռուսաստանէն անջատուած հանրապետութեանց հանդէպ: Ռուսերու եւ Կովկասցիներու միջեւ գործակցութիւն հաստատելու համար կատարուած խօսակցութիւնները, մի միայն այս հիման վրայ կրնան կատարուիլ: Մեր անկախութեան պահանջները կասկածի ենթարկելիք որեւէ երկերեսանի ձեռնարկ, Կովկասցիներուն Ռուսաստանի հանդէպ սնուցած անվստահութիւնը չեզոքելու պիտի ծառայէ, եւ պիտի խորացնէ անջրպետը:

«Մեր ձեռքերն ու ոտքերը կապելով, Խ. Միութեան աւերակներուն վրայ հաստատուելիք «ժողովրդավար Ռուսաստանի մը կարելիութեան չենք կրնար հաւատալ: Անցեալի դառն փորձերը արդէն կը հանդիսանան այդ բանին: Մեր վեհապետական իրաւունքները քուէթուղթերով չէ որ ձեռք ձգեցինք, այլ մեր ժողովուրդներուն արիւնարցունքով:

«Հաստրակաց թշնամի՝ սովետական դիկտատորութեան դէմ մղուելիք պայքարին վերաբերեալ հարցերը, ռուս քաղաքական հոսանքներուն հետ քննութեան կ՚ենթարկենք միայն այն ատեն, երբ կը խոստովանին փոքր ժողովուրդներուն հանդէպ գործուած ոճիրները եւ, կարելիութեան սահմանին մէջ, կը դարմանեն զանոնք՝ մեր մանրապետութեանց վերականգնումը համարելով բնական իրաւունք»:

Իբրեւ «Հուսկ Բանք», «Կաւկասիա» կը յայտարարէ թէ՝ ոչ մէկ ատեն պիտի հրաժարին իրենց գործելու ազատութենէն, եւ մեկնելով վերոյիշեալ սկզբունքներէն, մօտաւոր եւ հեռաւոր բոլոր պետութեանց մօտ նեցուկ եւ աջակցութիւն պիտի փնտռեն ...:

— «Այս մասին ոչ մէկ տարակոյս: Պայմանով մը սակայն — մեր վեհապետական իրաւունքները պիտի ճանչցուին եւ յարգուին»:

Փորձեցի ամփոփել նոր ձեռնարկին հիմնական առաջադրութիւնները, որոնք մեկնութեան չեն կարօտիր:

Թ. Ա. Թ.

Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

«Համազգային»ի վարչութիւնը իր ապրիլ 18ի հաւաքոյթը նուիրած էր ողբացեալ ընկեր Գ. Իփէկեանի: Օրուան նախագահը, ընկեր Պ. Զպուքճեան յարգանքի հրաւիրելով ներկաները, առաջին խօսքը տուաւ Շ. Միսաքեանի, որ ներկայացուց ողբացեալ ընկերոջ բազմակողմանի արժանիքները: Երկրորդ բանախօսը, ընկեր Հր. Սամուէլ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց անոր կեանքի եւ գործունէութեան մասին: Ընկեր Մ. Պարսամեան գրաւոր բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Գ. Իփէկեանի գրական վաստակը (այս դասախօսութիւնը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ): Ներկաներէն ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան քանի մը բառով պարզեց ողբացեալ ընկերոջ նկարագրի գիծերը:

Մայիս 10ին տեղի ունեցաւ բուն յարգանքի երեկոն, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին: Ընկեր Ս. Յովհաննէսեան սգահանդէսին բացումը կատարելով, կարդաց Գ. Իփէկեանի կտակը, որ ունկնդրուեցաւ երկիւղածութեամբ: «Իր կարապի երգ էր Հայրենիք, Դաշնակցութիւն եւ նոր սերունդ»: Ներկաները յոտնկայս յարգեցին Գ. Իփէկեանի եւ վերջերս մեռած ընկերներու յիշատակը:

Օրուան նախագահը, Շ. Միսաքեան, ընդհանուր գիծերով ներկայացուց Գ. Իփէկեանի դիմագիծը,— իբրեւ մարդ, իբրեւ Դաշնակցական, իբրեւ հանրային դէմք եւ իբրեւ գրական վաստակաւոր:

— «Օժտուած՝ բազմակողմանի յատկութիւններով, համակ եռանդ էր եւ յոգնիլ չէր գիտեր: Իբրեւ առեւտրականի զաւակ, փայլուն հեռանկար մը կը բացուէր իր առջեւ, բայց Գասպար նախընտրեց նուիրուիլ հանրային ծառայութեան: Իր կեանքի բազմազան ելեւէջներուն մէջ, ի վերջոյ յաղթեց գաղափարի մարդը: Խառնուածքով ըմբոստ էր եւ երիտասարդութեան օրերէն խրեցաւ հանրային կեանքի փոթորիկներուն մէջ, սկսելով Սամսոնէն: Հաւատաւոր Դաշնակցական, բազմութիւնները կը խանդավառէր իր խօսքին կրակով եւ ճարտասանութեամբ: Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ առաջին ճառը կը խօսէր Պոլսոյ մէջ, ապարէզ կը հրաւիրէր երիտասարդութիւնը, որպէսզի լայն բանայ թեւերը:

Որքան ճարտասան, նոյնքան վարժ էր դաստիարակչական ձեռնարկներու, ինչպէս կը հաստատեն իր յուշերը, որոնք դժբախտաբար կէս մնացին, «Ակօս»ի եւ «Հայրենիք»ի մէջ: Գիտէր նաեւ քաղաքական բանակցութիւններ վարել, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ:

Իր հանրային կեանքն ալ եղաւ նոյնքան արգիւնաւոր, ազգ. շրջանակէն մինչեւ Համազգայինը: 1947ին, երբ Ֆրանսա կը գտնուէր, յաճախ կ՚արծարծէր հիմնական պահանջ մը,— ճեմարան մը բանալ Մարսէյլի մէջ, ինչպէս ունինք Պէյրութի մէջ:

Անսահման էին իր հաւատքը եւ խանդավառութիւնը՝ ազգային մշակոյթին հանդէպ: Անխնայ կը դատապարտէր դասալիքները — անոնք որ կը լքեն հայկական ճակատը. (այս առթիւ յիշեց Լ. Բաշալեանի պարագան): Հմուտ՝ անգլերէնի, ֆրանսերէնի եւ ուրիշ լեզուներու, ինքնագիր արտադրութեանց հետ զուգընթաց կը մշակէր թարգմանչական գրականութիւնը: Բայց իր տիրական գիծն էր փնտռել ազգայինը, արուեստի թէ գրականութեան մէջ: Եւ իր թանկագին ծառայութիւններէն մէկն եղաւ զարկ տալ թատրոնին, իբրեւ հեղինակ եւ բեմադիր: Այս ճիւղին մէջ ալ բծախնդիր արուեստագէտն էր որ կը տիրապետէր»:

Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ, տուաւ կենսագրական տեղեկութիւններ.

— 1905ին կը գտնենք զինքը Փարիզ, Ժընեւ, Գերմանիա, 1907ին Կովկաս, ուր կը հանդիպի Ահարոնեանին որու հարցումին թէ ի՞նչ ընելու եկած է Կովկաս, կը պատասխանէ.— «Եկած եմ «Ծանօթանալու» եւ երկիր անցնելով մօտէն ծանօթանալու հայութեան: Աւելի վերջը զինքը կը գտնենք Թիֆլիսի մէջ ուր կ՚աշխատակցի «Վտակ»ին: Ան ոչ միայն լծուած է կուսակցական աշխատանքի այլ եւ մասնաւոր դասեր կուտայ, իր աշակերտուհիներէն առաջինն է Տիկին Ռուբինեան, Ելլօրցի դէպքին հերոսուհին զոր իրեն կը ներկայացնեն իբրեւ Օր. Արէշեան:

1908ին Պոլիս է, ամէն տեղ է եւ իր ճառերով կը փոթորկէ հոգիները: Օսմ. Սահմանադրութեան յաջորդող մռայլ օրերուն կրկին Կովկաս է, կը տեսնենք զինքը իբրեւ կամաւոր Անդրանիկի բանակին մէջ ուր սատնձնած էր պարենաւորման եւ արտաքին յարաբերութեանց դժուարին գործերը: Իր մասին Անդրանիկի գրած գնահատանքի գիրը ներկայիս կը գտնուի Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ:

Պատերազմի վերջաւորութեան կ՚անցնի Պարսկաստան եւ իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ Սէյիտ Զիյայի հետ բռնակալութեան տապալման գործին: Կը մասնակցի պետական գործերու: Եղած է կառավարիչ եւ պետական խորհուրդի անդամ: Կ՚աշխատակցի պարսկերէն թերթի մը՝ գրելով անգլերէնով: Պետական հարուածի հետեւանքով կը ստիպուի հեռանալ Պարսկաստանէն, կ՚անցնի Եգիպտոս եւ եօթը տարի կը վարէ Կամսարական ծխախոտի տան տնօրէնութիւնը:

Միշտ նոր ծրագիրներ որոճացող, 1928, Մայիս 28ին, նոր մատուրականութիւնը պատրաստելու մտահոգութեամբ, Շանթի, Աղբալեանի, Համոյի եւ ուրիշներու հետ, հիմը կը դնէ Համազգային ընկերութեան եւ կը մնայ անոր հաւատարիմ սիւներէն մին, մինչեւ իր մահը: 1935ին Ամերիկա, իբրեւ գործիչ, յետոյ կրկին Եգիպտոս ու Լիբանան, ուր շնորհիւ իր լեզուագիտութեան մեծ առաւելութիւններ ձեռք կը բերէ ի նպաստ հայութեան: Երկրորդ պատերազմէն վերջ կ՚անցնի Եւրոպա, կ՚երթայ Պելժիա ուր թողած էր իր ընտանիքը որոնք կորսնցուցած էին իրենց ամբողջ ունեցածը դաղթի պատճառով: 1947ին գործիչ է Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէութեան: Մասնակցած է Դաշնակցութեան երեք ընդհ. ժողովներու:

Վերջին անգամ, քայքայուած առողջութեամբ, ինքն էր որ ներկայացուց Շանթի թատերական գործերը, իրեն սահմանուած քսան վայրկեանի մէջ, արտակարգ յաջողութեամբ:

Երկրորդ բանախօսը, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան որ ներկայացուց Գ. Իփէկեանի ալեկոծ խառնուածքը.

— «Գասպարի մէջ չափազանց ուժեղ էր յեղափոխական գիծը: Ան երբեք չէր սիրեր չափաւորութիւն, 70 տարեկան մարդուն մէջ ունէր երիտասարդի ոգի: Դժուարութիւններու դէմ պայքարիլը իր ամենամեծ հաճոյքներէն մին էր: Անկարելին կարելի էր իրեն համար: Զօրաւոր հաւատքի տէր: Գասպար, մեծ դեր կատարեց սերունդ պատրաստելու գործին մէջ: Զեղաւ անոնցմէ որոնք ամէն բան սեւ կը տեսնեն: Կը հաւատար թէ մեր պայմաններուն մէջ, պէտք է զօրացնել երիտասարդութիւնը, անոր համար իր դերը եղաւ չափազանց օգտակար: Նուիրումի եւ յեղափոխութեան թափը իր ամէնէն յատկանշական գիծն էր: Եղաւ գործի մարդը, եւ իր անձնական կեանքի օրինակով ցոյց տուաւ որ կարելի է յաղթահարել: Վերջին անգամ Եգիպտոսի մէջ դասախօսութիւն մը կուտար: Ընկերները ուզեցին ձայնագրել իր խօսքերը: Կը զգային թէ այլեւս պիտի չկրնան լսել զինք: Սակայն երբ տագնապը քիչ մը անցաւ,

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 4ին, կիրակի կէսօրէն ետք, Théâtre Verdiի մէջ տեղի ունեցաւ Արենոյշներու տարեկան հանդէս-ցերեկոյթը : Սրահը լեփ լեցուն էր :

Մուտքին մօտ խնամով զետեղուած էին ձեռական աշխատանքները, ասեղնագործներ, իւղաներկ Թաւիշէ բարձեր, գեղեցիկ ափսէներ, հանրապետութեան զինանշանը, ոսկեզօծ զարդեր, էլեկտրական լապտերներ՝ դերձաններով հիւսուած ծաղիկներով, մանուկներու հագուստներ (ասեղնագործ) եւն. : Սրահին երկրորդ դրան քովը կը ծախուէին խմորեղէնները եւ ըմպելիները :

«Մարսէյեզ»էն վերջ, բեմ եկաւ խմբապետուհի Ք. Տաքարեան եւ բացումը կատարեց գրաւոր ճառով մը, ուր կը բացատրէր իրենց միութեան նպատակը եւ տեղեկութիւններ կուտար իրենց գործունէութեան մասին: Այս առթիւ իմացանք որ անցեալ տարի տասը որբերձրիարար մասնակցած են բանակումին եւ 25 օր օգտուած են օդափոխութեան բարիքներէն: Յետոյ, իրենց կարեւոր աշխատանքներէն մէկը եղած է մայրենի լեզուի ուսուցումը եւ հայապահպանման նպաստող միջոցներու գործադրութիւնը : Իբրեւ եզրակացութիւն, կը յայտարարէր թէ ասկէ վերջ, շատ աւելի խստապահանջ պիտի ըլլան կարգապահութեան եւ մայրենի լեզուի ուսուցման համար: (Ծափեր) :

Այս բեմ եկաւ Արենոյշներու պատրաստած նախկին գայլիկներ (այժմ Արի) Վարդանանց օրերու տարազներով եւ սուրերով, իբր «Շաւարշանայ քաջեր» կենդանի պատկեր մը ներկայացնելով եւ ջերմ ծափեր խլելով :

« Տաւրոս» խումբի (Սէն Լու) եւ «Արաքս» խումբի (Մարսէյլ քաղաք) արենոյշները, առանձին, առանձին յաջող մարզանքներ կատարեցին : Պոմոնի Թեւիկները «Դրօշակի պար» անունով նոր եւ հետաքրքրական պար մը պարեցին: Բոլորն ալ գնահատուեցան հանդիսականներէն:

Օտար հիւրերէն իրաւագէտ Քօլօնա բեմ գալով, կարճ բանախօսութեամբ մը շնորհաւորեց Ֆրանսահայերը իբրեւ աշխատասէր, օրինապահ եւ կրթասէր: Այս առթիւ թելադրեց ամէն կերպ ուժ տալ մարզական միութեանց եւ շնորհաւորեց Արենոյշները :

Կարճ դադարի մը ընթացքին 19.300 ֆրանքի ձեռագործներ ծախուեցան :

Երկրորդ բաժինը սկսաւ Արենոյշ Մ. Մարկոսեանի նուագով (դաշնակի վրայ), որմեծ խանդավառութիւն ստեղծեց : Յաջողութեամբ դաշնակ նուագեց նաեւ Շուշիկ Տաքարեան, նոյնպէս գնահատութեան արժանանալով: Երկուքն ալ նորահաս, երկուքն ալ տաղանդ կը խոստանան : Փոքրիկ Արիներու խումբը ներկայացուց «Կոմիտաս»ի մանկութիւնը, (Մ. Մարութեանի) : Բոլոր դերակատարները լաւ սորված էին իրենց դերերը: Գոհացուցիչ էր առողանութիւնը :

Լէ գ՚Օլիվի» Թեւիկները համապատասխան տարազներով եւ յաջողապէս պարեցին «Provencal» պարեր, իսկ Արիներ եւ Թեւիկները «Քոչարի» եւ ուրիշ հայկական պարեր:

Խօսք տրուեցաւ Արենոյշներու ժրաջան բարեկամ Պ. Յովհ. Հացագործեանի, որ կարճ բանախօսութեամբ մը իր ուրախութիւնը յայտնեց եւ շնորհաւորեց Արենոյշներու միութիւնը, իր կողմէ եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ 1000ական ֆրանք նուիրելով: Այս նախաձեռնութեան վրայ ամէն կողմէ սկսան թափիլ գումարներ եւ գոյացաւ շօշափելի հասոյթ մը :

Երրորդ բաժինը սկսաւ Արենոյշներու Միութեան պատուոյ նախագահ Պ. Տ. Թէքէեանի ճառով :

— « Ուրախ եմ որնորէն ներկայ կ՚ըլլամ Արենոյշներու հանդէսին: Կը տեսնեմ որ տարուէ տարի կը զօրանան, յարատեւ աշխատողներ են եւ մեծ յառաջդիմութիւն կը ցուցնեն: Կը շնորհաւորեմ մեր աղջիկները եւ մասնաւորապէս խմբ. Տիկին Մ. Տամիրեանը » :

Բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ Հայր Ն. Ակինեանը, որ նոյնպէս իր ուրախութիւնը յայտնեց եւ շնորհաւորեց Միութիւնը:Տահեկան թելադրանքներ ըրաւ, խորապէս յուզուած :

Երկու խօսողներէն ետք, «Եփրատ» խումբը (Պօմոն) պարեց «Պալատական պար» համապատասխան տարազով, իսկ « Սեւան (Վալ Պարէլ) եւ « Տաւրոս»ը մեծ յաջողութեամբ պարեցին «Վարդապար»ը, բուռն ծափերու մէջ : Խիստ հետաքրքրական էր նաեւ Մարսէյլ քաղաքի « Արաքս » խումբի «Թայիսէն»ներու պարը :

Փակման խօսքէն առաջ բեմ եկան բոլոր Արենոյշները, Թեւիկները, արիները եւ գայլիկները, գովելի յաջողութեամբ երգելով «Բամ փորոտան», «Հայր մեր», եւ ուրիշ ազգային ու մարզական երգեր: Իբրեւ փակման խօսք խմբ. Ա. Յարութիւնեան կարդաց գրաւոր ամփոփ ճառ մը, շնորհակալութիւն յայտնելով ծնողներուն, նուիրատուներուն, Միութեան բարեկամներու եւ բոլոր հանդիսականներուն:

Ինկապէս որ շատ յաջող հանդէս մըն էր իր բազմամարդութեամբ, գեղարուեստական ճոխ բաժիններով, դաստիարակիչ երեւոյթներով եւ ոգիի արտայայտութեամբ :

Ահա թէ ինչու այդ Միութիւնը կրցած է շահիլ մեծ ժողովրդականութիւն :

Այս տարի իրենց բանակումը տեղի պիտի ունենայ լ՚Ալէմանեը գիւղին մօտերը, որ օժտուած է ամէն տեսակ յարմարութիւններով :

Ապրին մեր աղջիկները :

Ա. ՄԱՐԱԼ

յայտնեց վճռաբար.— « Նորէն պիտի գամ պիտի խօսիմ ձեզի, մի վախնաք»: Մարմինը չդիմացաւ, աւա՜ղ, սակայն ան կ՚ապրի միշտ, անոր համար որ իր հայեացքը ուղղած էր երիտասարդութեան եւ այն Արարչին որ ստեղծած է Դաշնակցութիւնը » :

Յանուն Նոր Սերունդի խօսք առաւ ընկեր Ն. Նիկողոսեան եւ յայտնեց թէ Իփէկեանի գլխաւոր մտածումը երիտասարդութիւնն էր: «Երիտասարդ ընկերներ, լաւագոյն յարգանքը մատուցած կ՚ըլլանք Իփէկեանի, եթէ գիտնանք հետեւիլ իր օրինակին: Գաղափարներու ճամբէն պէտք է քալենք որպէսզի կարենանք յաղթական կեցուածքով ամրապնդուիլ եւ տիրանալ մեր գերագոյն նպատակներուն :

Տիկին Ա. Թադէոսեան Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ խօսք առնելով ըսաւ որ իրենք ալ յարգանքի տուրքը կը բերեն ազգին մեծ զաւկին եւ իրենց բարեկամին, որովհետեւ հայ կնոջ զարգացման բծախնդիր Իփէկեան՝ միշտ վեր հանած է կնոջ դերը եւ երբեք չէ խնայած իր օժանդակութիւնը Կապոյտ Խաչին: Ան կը հաւատար թէ արտասահմանի մէջ հայութիւնը կարելի է պահել դպրոցով, թատրոնով ու ընտանիքով, եւ այս գործունէութեան տրամադրեց իր ամբողջ ուժը » :

Մէջ ընդ մէջ եղան արտասանութիւններ : Տիկին Ա. Տէր Մինասեան արտասանեց Իփէկեանի թարգմանութիւն, հնդիկ բանաստեղծ Թակորի «Պարտիզպան»էն, Վ. Օշականի «Խանասորեան սերունդ»էն քերթուած մը, Տիկին Ա. Բալուեան դարձեալ «Պարտիզպան»էն զոյգ քերթուածներ, իսկ ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան Հուրի Իփէկեանէն, քերթուած մը «Բանաստեղծի չիրմին» :

Նախագահը, Տ. Միսաքեան փակելով երեկոյթը, անգամ մը եւս հրաւիրեց երիտասարդութիւնը՝ գրաւել պարպուած դիրքերը: «Թող չըսեն թէ միայն ոգահանդէսներ սարքել գիտենք»: Այս առթիւ կրկին կարդաց Գ. Իփէկեանի կտակին վերջին մասը :

— «Կը հաւատա՛մ մեր ցեղային ուժին որ պիտի պահպանէ նոր սերունդը բոլոր խութերուն, ալեկոծումներուն եւ կեանքի ճակատագրական վերիվայրումներուն դէմ եւ պիտի վառ պահէ անոր մէջ հայութեան ստեղծագործ ոգին »:

Ոգահանդէսին ներկայ էին այրի Տիկին Ռուբէն եւ երէց որդին, Հուրի Իփէկեան եւ բազմաթիւ համակիրներ : Պ.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Մարտ 15ին Երեւանի մէջ մեռած է վաստակաւոր յեղափոխական Արմենակ Տալճեան: Պատանի տարիքէն մտած էր Հ. Յ. Դ. շարքերը, ունենալով գոհաբերող եւ տառապալից կեանք: Գործակից եղած է Վռամեանին, Վարդգէսին, Արամին, Իշխանին, Կոմսին, միշտ լծուած ըլլալով յեղափոխական Թաքուն պատասխանատու աշխատանքներու :

X Ապրիլ 20ին Աթէնքի մէջ մեռած է Րաֆֆի Թընկըր: Պոլսեցի էր եւ աւարտած Մխիթարեան Կալաթայ Սէրայի լիսէն եւ Իրաւաբանական համալսարանը: Լրագրող եղած է ֆրանսական թերթերու եւ դատաւոր Թուրքիոյ մէջ:Պաշտօնեայ էր Պոլսոյ դանիական դեսպանատան մէջ ուրկէ 1940-ին ղրկուած էր Աթէնք իբրեւ փոխ հիւպատոս : Տանըմարքայի եւ Զինաստանի կառավարութիւնները պատուած են շքանշաններով եւ դանիական կառավարութիւնը տուած է Մանտարայի (իշխան) տիտղոս : Մօրեղբայրն էր ողբացեալ ընկեր Բարսեղ Տահպազի: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է դանիական դեսպանատան կողմէ, շատ մեծ շուքով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Լէյսի ինքզինքը կորսնցուցած էր եւ ազատումի ոչ մէկ յոյս ունէր: Սակայն չէր խօսեր: Այս ուղղութեամբ Փօնթիւի բոլոր ջանքերը ապարդիւն ելան: Ֆրանսացին ստիպուեցաւ Մարշըլը կանչել եւ անոր յանձնեց լրտեսը :

Երբ Մարշըլ մեր մօտ հասաւ յանդիմանեցի զինքը :

— Կը վայելէ՞ ձեր պաշտօնեաներուն ըրածը, ըսի: Մազ մնաց որ անդիի աշխարհը երթամ, որովհետեւ ձեր խելացի պօշտօնեաները պէտք եղածին պէս չէին խուզարկած Միլըրը :

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք :

— Ըսել կ՚ուզեմ թէ բանալիին մէկը պակաս էր. ամէնէն կարեւորը: Լէյսի այդ պատճառով երեւան հանեց գաղտնիքը :

— Այլեւս ձերբակալութիւնները վերջացած են, ըսաւ Փօնթիւ այդ պահուն: Արդէն այս մէկը հաշիւի մէջ չկար. բարեբախտաբար ոչ ոք տեսաւ կամ լսեց: Ամէն պարագայի մէջ Հօրլօք եւ միւսները գիտեն թէ կը կասկածինք: Սակայն, Մարշըլ, մի մոռնաք որ Միլըրը հոս կը գտնուի եւ տնօրէնն է այս պանդոկին: Պիտի շարունակենք մեր խաղը :

Այս միջոցին գաղտնի ոստիկան մը մեր մօտ եկաւ եւ ըսաւ.

— Բանտարկեալ Միլըրի գրպանէն տարօրինակ բան մը գտանք: Ինք կ՚ըսէ թէ ակռայ մաքրելու յատուկ է, բայց անգամ մը ուզեցի ձեզի ցոյց տալ :

Եւ երկարեց եօթը սանթիմ երկարութեամբ մետաղեայ թել մը, որ մանր կոթ մը ունէր:

— Ճօրճը կանչեցէք, ըսի, Ֆէրլին սենեակն է :

— Հրամմեցէք ըսաւ անխուսափելի ժպիտը դէմքին :

— Այս տեսակ բան՝մը տեսա՞ծ ես, հարցուցի ցոյց տալով թելը :

Ճօրճ պահ մը զայն քննելէ ետք պատասխանեց.

— Տասնըհինգ տարի առաջ Փարիզի մէջ տեսած եմ ասոր նման բան մը:

— Լաւ, լաւ, բայց չըսիր թէ ինչ է, գոչեց Փօնթիւ անհամբեր :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, բանալի է: — Այո :

— Ի՞նչպէս կը գործածուի :

— Ծակին մէջ կը խօթէք, այդքանը բաւական է: Այս բանային հաղորդակցութեան մէջ կը դնէ կղպանքին մէջի երկու ուրիշ թելերը եւ կղպանքը կը բացուի :

— Կը հասկնամ, ըսաւ Փօնթիւ: Այս սենեակին մէջ ուրիշ տեղ մը կղպանք մը կայ որ կը բացուի այս ելեկտրական բանալիով. գտէք զայն:

— Շատ լաւ, պատասխանեց Ճօրճ, կարծէք թէ Փօնթիւ իրեն պարզ գործ մը առաջարկած ըլլար. եւ սկսաւ փնտռել :

(Շար.)

ԱԶԳ. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Ընկերութեան Կեդր. Վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Հանգուցեալ Յ. Յ. Կոբոյեանի կտակով Նիւ Եորքի մէջ հրատարակուած են Արմէն Գարոյի Ապրուած Օրեր եւ Վ.Մինախորեանի « 1915 Թուականը» հատորները :

Այդ երկու հատորներու ամբողջ պահեստը Յ. Յ. Կոբոյեանի կտակատար Պ. Սեդրակ Բախտիկեանը նուիրած է Համազգային Մշակութային Ընկերութեան: Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը որոշած է գոյանալիք հասոյթով կազմել Յ. Յ. Կոբոյեանի անուան հիմնադրամ մը, Մանկական-Պատանեկան գիրքերու հրատարակութեան համար:

Այսու կը խնդրուի բոլոր այն հիմնարկութիւններէն եւ անհատներէն, որոնց ղրկուած են վերը յիշուած հրատարակութիւնները սպառման համար, օր առաջ ուղարկել Համազգայինի Կեդր. վարչութեան գիրքերու փոխարժէքը եւ հաշիւը :

(ԴԻՒԱՆ)

Հասցէ.— 127 Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban) :

ԿԻՊՐՈՍԻ առաջնորդը՝ Ղեւոնդ եպիսկ. Ճէպէճեան Պոլիս հասած է, այցելելու համար իր նախկին գաւընկերներուն :

որ Ատլանտեան ճակատին հրամանատարներէն մէկը այսքան երկար ատեն կը մնայ Թուրքիոյ մէջ: Արդարեւ, ամերիկացի ծովակալը, որ հրամանատարն է հարաւ. Եւրոպայի ճակատին, տասը օր պիտի մնայ Թուրքիոյ մէջ, աչքէ անցընելով ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային բոլոր խարիսխները եւ զօրամասերը: Այսպէս, առաջին անգամ է որ Թրքական բանակը ուղղակի շփման մէջ պիտի մտնէ Ատլանտեանի հրամանատարութեան վարիչներուն հետ:

Ամերիկացի ծովակալը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ.

— « Իմ հրամանատարութեանս տակ դրուած ուժերը ի վիճակի չեն ետ մղելու նախայարձակում մը: Մենք պատրաստութիւններ կը տեսնենք, որպէսզի կարենանք ետ մղել »:

Ծովակալը աւելցուց թէ իր Անգարա այցելութիւնը լրացուցիչ մասն է Աթէնքի այցելութեան. ինչ որ կը հաստատէ թէ թուրքեւյունական գործակցութիւնը իր քննական պտոյտին գլխաւոր նպատակներէն մին կը կազմէ: Ծովակալը հաստատեց թէ ի հարկին Ատլանտեանի օդանաւային ուժերը իրենց աջակցութիւնը պիտի ընծայեն Թրքական նաւատորմին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զինեալ ուժերու օրուան առթիւ ճառ մը խօսելով, նախագահ Թրումըն յայտարարեց թէ «յաջողութեան ափը հասած ենք, խաղաղութիւնը կառուցանելու համար»: Նոյն առթիւ սպարապետը, զօր. Պրէտլի յայտարարեց թէ «երբեք մեր զինեալ ուժերը գործածելու պէտք պիտի չունենանք, եթէ անհրաժեշտ ուժը ունենանք, յարգել տալու համար մեր գաղափարները եւ ձայնը՝ միջազգային ժողովներու մէջ:

ԹՐԻԵՍԹԷԻ մասին մառեչալ Թիթոյի վերջին սպառնալիքները մեծ յուզում պատճառեցին Իտալիոյ մէջ: Վարչապետը՝ Տէ Կասփերի այս առթիւ յայտարարեց թէ «բռնապետութեան տգեղ եւ գոռոզ դէմքը անգամ մը եւս կ'երեւայ»: Եւ հրաւիրեց ազգը որ միանայ ազատութեան եւ ժողովրդավար օրինապահութեան դրօշին տակ:

150 ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆԵՐ կիրակի իրիկուն ցոյց մը կատարեցին Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ, ազգայնական վարիչ Մեսալի Հաճի ազատ արձակումը պահանջելով: Ժամը 18.30ին անոնք բուռն ընդհարում մը ունեցան ոստիկաններու հետ, Կապրիէլի ծառուղիի անկիւնը: Այս վերջիններէն վիրաւորուեցան երկու հոգի եւ հիւանդանոց փոխադրուեցան: Հիւսիս. Ափրիկեցիներէ բաղկացած ուրիշ խումբ մըն ալ նոյն պահուն ցոյցեր կատարեց Ռիշըլիօ Տրուօյի կողմերը: Ցուցարարներէն բամաթիւ վիրաւորներ կան: 147 հոգի ձերբակալուեցան:

ԻՍՐԱՅԷԼ բանակցութիւններ կը կատարէ, քարիւղ գնելու համար Խ. Միութենէն: Արմտիք ալ պիտի գնեն, փոխարէն 20.000 թոն կիտրոն ծախելով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը պիտի ստորագրուի, այս շաբթու, եթէ նոր անակնկալ մը չծագի: Կ'ըսուի թէ միեւնոյն ատեն գաղտնի համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի արեւմտեան պետութեանց հետ, հակլրտեսական տեղեկութիւններ փոխանակելու համար:

ԳԱՀԻՐԷԻ հրկիզումներուն պատասխանատուները, ընկերվարական Ահմէտ Հիւսէյին եւ իր հինգ ընկերները սկսան դատուիլ Մայիս 18ին: Ամբաստանագիրը մահապատիժ կը պահանջէ: Ամբաստանեալները կ'առարկեն թէ ատեանը իրաւասու չէ դատելու զիրենք:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, անգամ մը եւս յայտարարեց թէ տեղի պիտի չտան Խ. Միութեան քաղաքական խաղերուն: Իրենց ուզածն է կառավարութիւն մը հաստատել ամբողջ Գերմանիոյ համար, ազատ ընտրութիւններով:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ տեղի կ'ունենան Փարիզի մէջ: Երէկ սկսան վեց արտաքին նախարարներու ժողովները: Շաբթու վերջ ժողով պիտի գումարեն Երեք Մեծերը, վերջնական որոշում տալու համար Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին:

ԵՐԵՔ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ սաստիկ տաք է Փարիզի մէջ: Հազարաւորներ գիւղ կ'երթան:

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի վարչութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Սէն Շամոնի հայ համայնքին որ, Ս. Զատկի առթիւ, հանգանակած է 50.000 ֆրանք, ի նպաստ Անտիլլիի ծերանոցին:

Խիստ փափաքելի պիտի ըլլար որ Սէն Շամոնի հայ համայնքի այս ինքնաբուխ, եւ գերազանցապէս մարդասիրական քայլին հետեւէին ֆրանսահայ միւս համայնքները:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: **Place St. Sulpice, métro St. Sulpice**:

Մանրամասնութիւնները յետոյ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ:

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Մանրամասնութիւններ մօտ օրէն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Cadet: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը: Նիւթը՝ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նոր քննութիւններէ վերջ»:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Պ. Լ. ՃԷՐԱՀԵԱՆի ուսուցչական եւ երաժշտական յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի Մայիս 22ին, Համբարձման հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ: Կը բանախօսեն բանաստեղծ - ակադեմական Պ. ԳԵՂԱՄ ՍԱՅԱՊԱԼԵԱՆ եւ գրագէտ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Ա. Վարժապետեան, Հ. Արիստակէսեան, Մ. Մարկոսեան եւ Պ. Լ. Ղետոնդեան: Արենոյշներու կողմէ երգախառն պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Դպրոցասէրի տօնը Մարսէյլի մէջ

Հիմնարկութեան 75րդ տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ մարսիլաբնակ կրթասէր տիկիններու եւ նախկին սանուհիներու, տեղի կ'ունենայ եղանակին վերջին եւ մեծագոյն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ: Շաբաթ 24 Մայիս, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի մէջ, rue Grignan, Marseille:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի: Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ընտիր պիւֆէ՝ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած: Ծախսագոյն գօթիյօն եւ հաճելի անակնկալներ:

Այրի Տիկին Զապէլ Նալպանտեան, Այրի Տիկին Եւփիմէ Ամասեան եւ զաւակը (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Նալպանտեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակը (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Ճօլօլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անոյի Նալպանտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Խաչիկեան եւ զաւակները (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեան եւ զաւակը, ինչպէս եւ Պահատուրեան, Նալպանտեան, Խուպէսէրեան եւ Քէհէեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ չորաթ օր, 17 Մայիս իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր երեքշաբթի ժամը 1045ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Մօնռուժի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Ծանօթ պատմաբան Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ կը խօսի, նիւթ ունենալով «Հայաստանի նախապատմութիւնը եւ անոր մասին ներկայ գիտական հայեացքները»: Մուտքը ազատ է:

Դեղագործ Շաւարշ Թաշճեան

Կը յայտարարէ իր նախկին հայ յաճախորդներուն թէ վերսկսած է աշխատիլ դեղարան A. Vigna

PHARMACIE VIGNA

7, Allées Léon Gambetta, Marseille

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վերջին վիճակախաղին թիւ 2277 Գոյամարտ օրացոյցը կը շահի, Ա. Շանթի գիրքերը կամ օգանաւով ճամբորդութիւն մը:

Դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան.— Boyadjian, 35 Ave. Lieutenant Fine, La Veste, Մարսէյլ:

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ.— (Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon), Նուպար Ազարեան (Զուիցերիայէն), Դաւիթ Դաւիթեան (Էջմիածինէն) Մովսէս Ղազարոսեանէ, Տիկ. Ռօզա Տիմիճեան (Ռումանիայէն) Պ. Արթին Մուրատեանէ, Պ. Եդուարդ Յակոբեան (Թէհրանէն) Պ. Տ. Կարապետեանէ, Ստեփան Պօղաճեան (Նիւ Եորքէն) Պ. Թորոսեանէ, Պետրոս Տարզունեան (Եաֆայէն) Պ. Յարութիւն Տարզունեանէ:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման տօնին առթիւ, 22 Մայիս հինգշաբթի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու հաղորդութեան օր:

Դպրոցասիրաց եւ Մխիթարեան վարժարաններու, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին:

Փարիզի եկեղեցւոյ կրտսեր «Դպրաց դաս»ու պատանիներու երգչախումբը պիտի մասնակցի արարողութեան՝ ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սեպուհ վրդ. Մանուկեան: Պատարագէն ետք պիտի բաժնուին հացիկներ, նշխարներ եւ «Արարատ»ի պատկերը: (Հոգաբարձութիւն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

TAVERNE MAUBEUGE

6 RUE MAUBEUGE, Paris (9) Tél. Tru. 85-47

Métro : Cadet, Pelletier եւ Notre Dame de Lorette

Ամէն իրիկուն ժամը 8էն սկսեալ կը նուագէ Պոլսէն նոր ժամանած հռչակաւոր երաժիշտը՝

ՈՒՏԻ ՀՐԱՆՏ

Իր արեւելեան խումբովը:

Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ, տրամադրելի բոլոր հարսանեկան եւ այլ հանդէսներու:

Ամէն իրիկուն ՏԷՕՆԷՐ ՔԷՊԱՊ:

Արտասահմանէն եկած յաճախորդներուն բնակարանի դիւրութիւն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տունը աշխատելու համար Robeի եւ ֆօրսաժի քօնֆէքսիօնի բանուորուհիներ: Դիմել Ets. Papazian, 8 rue Mnlhouse, Paris (2):

ՏՕՆԱԿԱՆ օրերուն, որոնք կը մօտենան, մի՛ մոռնաք ձեր հայկական սեղանները զարդարել «ՇԻՐԱԿ»ի շիշերով, Արեւելքի միակ, խնկական ու հարազատ օղին, ախորժահամ ու խնկաւէտ: Փնտռեցէք Հայաստանի Շիրակ քաղաքին նկարով պիտակը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925.R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 21 MAI 1952 Չորեքշաբթի 21 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6768-Նոր շրջան թիւ 2179

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ՝ ՄՇԱԿՈՅԹ

Բարեպաշտներ եւ վեղարաւորներ ի զուր երկբորդական գծի վրայ կը դնեն լեզուն, դպրոցը եւ մամուլը, իբրեւ ազգապահպանման միջոցներ :

Այդ կենդանի ազդակներէն վեր դասել Եկեղեցին՝ կը նշանակէ անդաստանը շփոթել աղբիւրին հետ :

Եկեղեցին միութեան գիծ մըն է, դարերէ ի վեր: Անհրաժեշտ չէ ճառեր խօսիլ այս մասին:

Բայց, « իր պահպանողական ոգին եւ աւանդութիւնը»կրնա՞ն դիմանալ նոր ժամանակներու յորձանքին : Կրնա՞ն փոհացնել տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան տարրական պահանջները :

Կրնա՞ն վառ պահել «Հայ Ոգին», գլխաւոր Հաւատքը եւ մնացեալը :

Դժուար չէ գտնել պատասխանը, աչք մը նետելով գաղութէ գաղութ: Մանաւանդ Եւրոպայէն Ամերիկա: Եւ ժամ հանդիպելով, իբրեւ հաւատացեալ կամ դիտող :

Հայ. Եկեղեցին ալ ազգ. մշակոյթին օղակներէն մէկն է. բայց ոչ գերակշիռ՝ միւս հիմնական ազդակներէն,— լեզու, դպրոց եւ մամուլ :

Մայրենի լեզուն կորսնցուցած գաղութներէն ո՞ր մէկը կրցաւ փրկուիլ, տարին մէկ անգամ Հաղորդութիւն առնելով :

Այսօր, Փարիզի , Լիոնի, Մարսէյլի կամ Նիսի եկեղեցիներուն մէ՞ջ աւելի բազմութիւն կը տեսնէք, որեւէ կիրակի, թէ դիմացի սրճարանին մէջ:

Տարէց թէ երիտասարդ, երբ կը կորսնցնեն մայրենի մշակոյթին ճաշակը, կրնա՞ն ոգեւորուիլ ծխականտարութիւններով: Եթէ նոյնիսկ եկեղեցի հանդիպին :

Այս ցիրուցան հարցումները կ'ուղղենք բոլոր անոնց որ կը յաւակնին համրանք փրկել՝ օտար ափերու վրայ :

Երեսուն տարին կարճ ժամանակաշրջան մը չէ, վերադնահատումներ կատարելու եւ յստակ եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Բարեպաշտներ, եկեղեցասէրներ միշտ ալ կրնան ազօթասեղի չինել, բարեզարդել եւ ճոխացնել : Այդ իրենց գործն է եւ ոչ ոք իրաւունք ունի միջամտելու :

Բայց, մամուլին պարտքն է արթնցնել երազատեսները, երբ կը փորձեն թմրեցնել հանրային գիտակցութիւնը, գերագնահատելով Հայ. Եկեղեցւոյ դերը :

Հրաշագործ միջոցներ չկան, տարագիր բազմութեանց փրկութեան համար: Բայց կարելի է հրաշքներ գործել իրատեսութեամբ : Ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանքով :

Ատոր համար ալ, անհրաժեշտ է իրականութիւնը տեսնել այնպէս ինչպէս որ է: Եւ ոչ թէ գորշ ակնոցներ դնելով եւ երէկը այսօրուան հետ շփոթելով :

Ակներեւ է «նահանջի ոգին», Ատլանտեանի այս ափէն միւսը: Նոյնիսկ Արեւելքի մէջ :

Նահաջականութեան այդ լպրծուն ճամբուն վրայ մանաւորապէս աչքի կը զարնեն ուսումնական կոչուած դասը, կղերով , եւ երիտասարդութիւնը :

Երկու դասերուն մէջ ալ տիպարներ կան որոնք անզգալաբար դէպի դասալքութիւն կը դիմեն, ինքնահաւանութեամբ կամ ծուլութեամբ :

Ո՞ր ուժին ապաւինած էք, ցնցելու համար այս «առանձնաշնորհեալ» դասերը :

Մասնաւորապէս երիտասարդութեան մասին խօսելով, կրնա՞ք տասնէն մէկն իսկ փրկել, եթէ տարրական հայերէն մը սորվեցուցած չըլլաք անոնց: Եթէ չստիպէք որ Հայոց պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ գրականութիւն սերտեն :

Հաւաքաբար, իբրեւ Հայկական Արտասահման, կրնա՞նք աւելի երկար դիմանալ, եթէ չհաւատանք թէ ստեղծագործ Մշակոյթն է բուն ազատարար գօտին : Ամէն բանէ առաջ: Եւ ամէն տեղ :

Ձեր տան պատերուն վրայ արձանագրեցէք այս տարրական գիտելիքը, երբ ծրագիրներ կ'որոճաք, նիւթական զոհողութիւններ սատանձնելով:

Հայրենիքի մասին ալ պիտի խօսինք :

Շ.

Կարեւոր ճշդում մը

ՍՈՒՐԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Երէկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի վարչութենէն ստացանք հետեւեալ նամակը, Մայիս 16 թուակաւնով .—

... Խմբագրութիւն «Յառաջ» օրաթերթի, — Պոսթընի «Հայրենիք»էն արտատպելով հրատարակած էիք սխալ տեղեկութիւն մը Սուրիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն լուծման մասին :

Ներփակ կը գտնէք մէկ օրինակը այն ճշդումին զոր ղրկած ենք «Հայրենիք»ին, հրատարակութեան խնդրանքով: Կը կարծենք, որ այդ ճշդումին հրատարակութիւնը «Յառաջ»ի մէջ, պիտի փարատէ Ֆրանսայի մեր հայրենակիցներուն մօտ ստեղծուած հաւանական յուզումը :

Ահաւասիկ Հայրենիքի ուղղուած նամակը, նոյն ստորագրութիւններով .—

Ձեր 12 Ապրիլ 1952 թիւին մէջ զարմանքով կարդացինք «Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը լուծուի Սուրիոյ մէջ» խորագրով տեղեկութիւն մը: Նկատելով որ այդ սխալ լուրը կրնայ յուզումի մատնել Մ. Նահանգներու մեր բազմահազար բարեկամները, կուզանք յայտնել, որ յիշեալ տեղեկութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան :

Ըստ երեւոյթին, սուրիական կառավարութեան կողմէ մարզական բոլոր միութիւնները վերակազմելու շուրջ վերջերս հրատարակուած նոր օրէնքը սխալանքի մատնած է հեռագրական կարգ մը գործակալութիւններ, որոնք, ՀՄԸՄ.ի դէմ ուղղուած քայլ մը նկատած են այդ օրէնքը: Սուրիական կառավարութիւնը իր վերոյիշեալ հրամանագրով, ընդհակառակն կը ձգտի վերակազմել եւ քաջալերել մարզական շարժումը Սուրիոյ մէջ :

Սուրիական կառավարութիւնը, ինչպէս միշտ, ներկայիս ալ բարեացակամ վերաբերմունք ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէպ: Զատկի միջ - մասնաճիւղային մրցումներուն ներկայ եղաւ Հալէպի նահանգապետը անձամբ, ընկերակցութեամբ զինուորական թէ քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, որոնք մեծ հիացումով հետեւեցան մրցումներուն եւ տողանցքին եւ որոնց ներկայ եղաւ 80 հազարի հասնող խանդավառ բազմութիւն մը :

Կը յուսանք, որ ներկայ ճշդումով կը փարատին թիւրիմացութիւնները եւ Միացեալ Նահանգներու մեր հայրենակիցներու մօտ ստեղծուած յուզումը :

Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի վարչութեան ատենապետ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂՃԱԵԱՆ, ատենադպիր ՊԱՐԳԵՒ ՄԻՍԻՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅԻ դէմ , որ Փարիզ կը հասնի յառաջիկայ կիրակի, ցոյց մը կազմակերպած են համայնավարները: Վայրը գաղտնի կը պահեն, սակայն Փարիզի ոստիկանութիւնը արդէն պատրաստ է արգիլելու որեւէ ցոյց մայրաքաղաքին մէջ: Անցեալ տարի ալ այդպիսի ցոյց մը կազմակերպուած էր Զօր. Այզընհաուըրի դէմ, բայց ոստիկանական զօրաւոր շղթայ մը խափանեց զայն Շան զ'Էլիզէի մէջ: «Իւմանիթէ»ն առջի օր կը գրէր թէ Փարիզի ժողովուրդը պէտք է ձայնը բարձրացնէ գործարաններու, խանութներու եւ դպրոցներու մէջ, իբրեւ բողոք: Ուրբաթ իրիկուն երբ գործարանները կը փակուին ժողովուրդը«տեղըդ գնա, Րիճուէյ» պէտք է պոռայ փողոցներուն մէջ: Ներքին նախարարութիւնը ամէն հրահանգ տուած է ոստիկանութեան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ անգլ. առեւտրական հաստատութիւնները պիտի փակուին, չկարենալով դիմանալ բոլշեւիկեան կարգուսարքին: Այս որոշումը ծանր հարուած մը պիտի ըլլայ Հոնկ Քոնքի համար :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ նիստի հրաւիրուած է յունիսի վերջը, Եգիպտոսի առաջարկութեամբ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է ապահովել արաբական բոլոր երկիրներու աջակցութիւնը՝ Սուտանի վեհապետ ճանչնալու համար Եգիպտոսի Թագաւորը :

Գերմանիոյ հաշտութեան պայմանագիրը

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՉԷ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԱԾ ՏԱԿԱՒԻՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը եւ երեք մարզպանները ութ ժամ ժողով գումարեցին Բշ. օր, լրացնելու համար հաշտութեան առժամեայ պայմանագրին քննութիւնը: Այսօր, չորեքշաբթի, նորէն պիտի գումարուին: Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց թէ պայմանագիրը պիտի ստորագրուի յառաջիկայ երկուշաբթի : Հաւանական է որ եւրոպական բանակի դաշնագիրն ալ ստորագրուի նոյն օրը, Փարիզի մէջ: Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը Գերմանիա պիտի գայ ուրբաթ օր: Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները հաւանած են տեսակցիլ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, հաշտութեան պայմանագրին վերջին մանրամասնութիւնները ճշդելու համար , ստորագրութեան արարողութենէն առաջ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն , բոլոր մանրամասնութիւնները ճշդուած են, բացի դրամական հարցէն,— ի՞նչ պիտի ըլլայ Գերմաններու բաժինը, արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտպանութեան ծախքերուն մէջ: Տոքթ. Ատընաուըր կը յուսայ թէ այս խնդիրն ալ պիտի կարգադրուի այսօր, չորեքշաբթի, այնպէս որ շատ բան չմնայ արտաքին նախարարներուն: (Երկու կողմերը հաւանած են որ այս խնդիրը արտաքին նախարարներուն յանձնուի, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ բանակցութեանց ընթացքին) :

Ամիսներէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին այս մասին: Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանները յանձն կ'առնեն ամսական 410 միլիոն մարք (97.580.000 տոլար)վճարել արեւմտեան պետութեանց զինուորներուն համար, իրենց ազգ. պաշտպանութեան գումարէն (202.300.000 տոլար): Նախապէս կ'առաջարկէին ամսական 90.400.000 տոլար: Արեւմտեան մարզպանները կը պահանջեն 121.380.000 տոլար: Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել : Միեւնոյն ատեն պիտի ջանան կարգադրել ուրիշ դրամական խնդիր մը,— ո՞վ պիտի վճարէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման ծախքը , 4.700.000.000 տոլար: Մասնագէտներու կարծիքով , 300.000 — 400.000 գերման զինուորներու վերազինումը միայն այդքան դրամ կը պահանջէ, առանց հաշուելու զինուորագրութեանց մարզանքի եւն. ծախքերը: Գերմանները կը կարծեն թէ արեւմտեան պետութիւնները եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները պէտք է ստանձնեն վերազինման ծախքերը :

ՆՈՐ ՎԱԽԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

Մինչ արեւմտեան դաշնակիցները կը ջանան վերջացնել հաշտութեան պայմանագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագրին ստորագրութիւնը,Խ. Միութիւնը կը սաստկացնէ սպառ պատերազմը , ամէն օր անակնկալ մը սարքելով :

Արեւմտեան Պերլինի մէջ լրջօրէն կը վախնան հաշտութեան պայմանագրի ստորագրութեան հետեւանքներէն: Արդէն նախանշաններն ալ կ'երեւան: Դաշնակիցները հաւանական չեն գտներ Պերլինի պաշարումը, բայց հասարակ մահկանացուները մտահոգ կը նկատեն այդպիսի ձեռնարկ մը :

Երկուշաբթի օր, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հրամանով երկաթուղիներու երթեւեկը արգիլուեցաւ սահմանագծին վրայ: Ուրիշ նեղացուցիչ կարգադրութիւններ ալ կ'ըլլան ամէն օր: Սահմանապահ զինուորներուն թիւը աւելցած է եւ զանազան խստութիւններ հաստատուած են : Միեւնոյն ատեն չոնդալից քարոզութիւններ կը կատարուին, ազդելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հանրային կարծիքին վրայ :

× Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէնպուրկի, արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչները ժողով գումարեցին Փարիզի մէջ, եւրոպական բանակի դաշնագիրը վերջացնելու համար: Այս առթիւ քննուեցաւ նաեւ լեզուի խնդիրը, որ միաձայն որոշումի մը կը կարօտի :

ՔԱՐԻՒՂԻ բանուորներուն գործադուլին առթիւ, ամերիկեան կառավարութիւնը կրճատեց 25 օդային սպասարկութիւններ Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի հետ: Վերջին պահուն 11 հազար բանուորներ որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը :

ՅՈՅՆ ԼՐՏԵՍ ՄԸ ձերբակալուեցաւ Մակեդոնիոյ մէջ: Թերթերը կ'ըսեն թէ Պուլկարիայէն եկած էր եւ կը գործէր ի հաշիւ Սօֆիայի կառավարութեան: Վրայէն գտնուեցան երկու կեղծ անձնագիրներ, քսան հազար տոլար, գաղտնի կանոնագիր մը, երկու ձեռնառումբեր ,գերմանական ատրճանակ մը եւ անթելի գործիք մը: Մարդը փորձեց անձնասպան ըլլալ: Հելլէն ոստիկանութիւնը գաղտնօրէն կը շարունակէ իր քննութիւնները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՅՔԱՐԻՆ

Արտասահմանի հայ կեանքը պայքարի մէջ է շարունակ, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր, մանաւորապէս :

Պայքարը կենդանութեան նշան է, նպատակ մը իրագործելու, գաղափարականի մը հասնելու համար. աւելի արագ ու կտրուկ ճամբաներ կտրելու միջոց :

Բայց, հարցուցա՞ծ ենք, թէ ինչ նպատակներու համար կը պայքարինք մենք, ուր հասնելու համար :

Մեզի համար պարզ են պայքարի մեր նպատակները.— ազգային ազատագրութիւն, մշակոյթ, ազգապահպանում, միայն գլխաւորները յիշելու համար :

Մեր ազգային նպատակները չեն փոխուած. մեր պատմութիւնը կը շարունակուի՝ դարերէ ի վեր, հետապնդելով ազատութիւնը, հայրենի հողերուն վրայ :

Ունեցանք այդ ազատութիւնը, կարճ ատեն մը, հայրենիքի բեկորի մը վրայ: Պայքարը չդադրեցաւ նոյնիսկ պատմական այդ վայրկեանին. հրաշքի այդ թուականին իսկ :

Եղան հայ մարդիկ ու կազմակերպութիւններ, որոնք ուրացան պատմութիւնն իսկ: Չհաւատացին, հեգնեցին, ժխտեցին: Հեռուն նստած, խելք ու խորհուրդ տուին, առանց քաջալերանքի խօսքի մը նոյնիսկ: Ոչ միայն չուրախացան, այլեւ ողբերգութեան վերածել փորձեցին դիւցազներգութիւնը: Պզտիկցուցին, արժեզրկեցին. դատափետեցին: Խօսեցան սովէն ու թշուառութենէն միայն. հիւանդութենէն ու համաճարակէն միայն, տիրող իշխանութեան պակասներուն մասին միայն, առանց յիշելու դրական, ստեղծարար գործերը: Մոռցան գիտակցօրէն թափուած արիւնն իսկ. ուրացան հերոսներն ու հերոսական արարքները :

Կարդացա՞ծ էք հակառակորդ որեւէ թերթի մէջ՝ ստեղծուած անկախութեան պայքարներուն մասին տող մը գովք. էջ մը գովեստ էջերով լուտանքներու, անարգանքներու կարգին, ոչ թէ օրուան ազգային իշխանութեան հասցէին, ոչ. այլ այն անանուն, բազմահազար մարտիկներուն մասին, որոնք ինկան յանուն հայրենիքի եւ ազատութեան: Քանի մը սրտագին խօսք՝ այն զանգուածին համար, որ արիւնին մէջ թաւալեցաւ, հայրենիք ստեղծելու համար: Երբեք :

Այդ պատիւն իսկ զլացուեցաւ կռուողներուն, հայութեան հերոսական զաւակներուն: Ու այն աստիճան այս զլացումը, այս ուրացումը, որ մեր ազատութիւնը եղաւ Թուրքին շնորհը, Գերմանացիին նուէրը, բայց երբեք Հայուն պայքարին արդիւնքը. թափուած արիւնին հետեւանքը :

Երազ մը իրականացած էր. կռիւներ մղուած էին դարերով՝ այդ երազին համար: Անհերքելի հերոսամարտներ եղած էին, Սարտարապատ, Ղարաքիլիսէ եւ այլ անուններով: Անկախութիւն հռչակուած էր. առնուազն՝ յանդգնութեան, պատասխանատուութեան ծանր ու ծանրակշիռ զգացումով: Ուրացուեցան, եւ կ'ուրացուին դեռ այս բոլորը, անոր համար միայն, որ պատմութեան այդ խառնաշփոթութեան մէջ, դէպքերուն եւ կռիւներուն, արիւնին ու աղաղակներուն այդ թոհուբոհին մէջէն, յանկարծ, կրնար երեւիլ կազմակերպութեան մը, Դաշնակցութեան կերպարանքը. կրնար լսուիլ Դաշնակցութեան ձայնը :

Այսպիսի այլանդակութիւն, այսքան տմարդի երեւոյթ՝ կարելի չէ գտնել Հայոց պատմութեան մէջ :

Թողունք ծնունդը :

Շուրջ երկուքուկէս տարի ապրեցաւ ստեղծուած հանրապետութիւնը. գործեց. չգոյութենէն ստեղծեց պետական կառոյց. դատարան, բանակ, կրթական կեանք, համալսարան, սովին ու համաճարակին մէջ: Անշուշտ: Աստուած չէր օրուան իշխանութիւնը, ամէն բան անթերի, կատարեալ ստեղծելու համար, ամէն բան հաճելի ու տանելի դարձնելու համար: Բաւական էր սա, գէթ գետին զարնելու համար զայն, պատասխանատու բռնելով սովին ալ, համաճարակին ալ, անխուսափելի թշուառութեան ալ :

Ոչ մէկ մեղմացուցիչ պարագայ. ոչ իսկ պատահական յիշատակում մը այդ իշխանութեան՝ ներկայ Հայաստանի կազմութեան, գոյութեան, կառուցումին ու հայացումին մէջ :

Հայաստանը Թուրքին պարգեւը, իսկ սովն ու թշուառութիւնը՝ ազգային պետական իշխանութեան: Իշխանութիւն ուր Դաշնակցութեան հետ կային այլ հոսանքներ :

Պայքար՝ Մայիս 28ին դէմ, պայքար՝ ազգային իշխանութեան դէմ, դատապարտութիւն՝ Դաշնակցութեան, երկիրը կործանումի տարած ըլլալուն համար: Անոր համար նաեւ որ չէր կրցած լեզու գտնել Մոսկուայի վարիչներուն հետ :

Ուրախութիւն՝ միւս կողմէ, որ վերջապէս, օգնութեան հասած էր ռուս «մեծ ժողովուրդ»ին հզօր բազուկը, փրկելու համար հայ ժողովուրդը:

Չեն հարցներ եւ չեն ուզեր հարցնել, սակայն:

Լեզու կրնայի՞ն գտնել Մոսկուայի վարիչներուն հետ: Կարելի՞ էր նման անկարելիութիւն մը: Կրցա՞ն լեզու գտնել աւելի մեծ երկիրներ. — Լեհաստանն ու Չեխոսլովաքիան, Պուլկարիան, Ռումանիան եւ Եուկոսլաւիան: Կրցա՞ն գտնել Քորէայի մէջ: Կրցա՞ն գտնել Անգլիան ու Ամերիկան իրենց ահռելի ուժերով, քաղաքական ու դիւանագիտական փորձառութեամբ, հեռատեսութեամբ, նրբավարութեամբ :

Այս մասին չեն հարցներ :

Անկցի Դաշնակցութիւնը, որուն պետական իշխանութիւնը լեզու չէր կրցած գտնել Մոսկուայի հետ ...

Հետեւաբար, պայքար Դաշնակցութեան դէմ, բուռն ու կատաղի պայքար, հայ կեանքը խաղաղեցնելու համար : (Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի)

«Արծուիկ Տարօնոյ»

« Հայրենիք » թերթի մէջ յարգելի յօդուածագիր մը հարցում մը ուղղած էր Մուշի մէջ 1863ին հրատարակուած հայերէն թերթի մասին :

Հակառակ հետաքրքրութեանս՝ մինչեւ այսօր առիթ չէի ունեցած մօտէն ծանօթանալու Հայաստանի ծոցին մէջ լոյս տեսած այդ թերթին հետ : Անշուշտ այս ալ ունէր իր պատճառը: Թերթի մեր հաւաքածոն ունենալով ՊԱԿԱՍ ԹԻՒԵՐ՝ խնամքով ծրար եղած, խառնուած էր ԱՆԿԱԶՄ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐՈՒ 895 ծրարներուն մէջ ... :

«Արծուիկ Տարօնոյ» կամ աւելի ճիշդ՝ «Լրատար Արծուիկ Տարօնոյ» է անունը այն կիսամսեայ պարբերականին, որ Մուշի Ս. Կարապետ վանքին մէջ լոյս տեսած է: Առաջին թիւը կը կրէ 1863 Ապրիլ 1 թուականը: Թերթը քառածալ է եւ ունի 4 էջ: Խմբագիրն է «Գարեգին Սրուանձտեանց, Աշակերտ Վարագայ Ժառանգաւորաց վարժարանին» :

Համառօտ քաղուած մը անդրանիկ խմբագրականէն՝ կը պարզէ թերթին ուղղութիւնը.

— « Հայաստանի դարուն կը բանայ իւր դռները... Այսուհետեւ լեռներ կծաղկին դալարներով, կերպ կերպ գոյներով, այսուհետեւ աղբիւրները կբացուին զով զով ջրերով, ամէն թռչուն կդիմէ մարդերը... դու էլ, ո՛վ Արծուիկ, դու հայրենեաց սիրով ճխշէ քո թեւերը, համբուրելով Հայաստանի լեռները, տար այդ հոտ հայրենակարօտ Հայերուն, տար թող մխիթարուին նոցա հոգիները, այսուհետեւ դու պատգամաւոր, դու սուրհանդակ պիտի երթաս Հայաստանի բերանէն, Տարօնէն, կա՛մ ձայն աղետից կա՛մ նոր աւետիս՝ ինչ որ տեսնես, ինչ որ լսես, առնես ու տանիս ամէն կողմ սփռես:

Քո ճանապարհ՝ ճշմարտութիւն լինի, քո եղանակ՝ բարեխառն խոհեմութիւն, քո ընթացք՝ զգուշութիւն, քո շունչն՝ ազատութիւն, քո բարբառ՝ Հայրենասիրութիւն... Հայրենեաց աւերակները ողջունես, Հայրենեաց սիրտերու մէջ հանգչես, մինչեւ նպատակիդ յաջողութեան ժամանես՝ լուսաւորութիւն, ուսում, կրթութիւն մեր աշխարհի մէջ տեսնես »:

Թերթը 1863 Ապրիլէն մինչեւ Նոյեմբեր կանոնաւոր կերպով կը հրատարակուի: Նոյեմբերէն մինչեւ 1864 Մայիս կը դադրի՝ Ս. Կարապետի ներքին խռովութիւններու պատճառաւ, որուն հետեւանքով խմբագիրն ալ Պոլիս կը մեկնի, կանչուած Խրիմեան Հայրիկէն (տես Արծուիկ Տարօնոյ, 1864 Թ. 17): 1864 Մայիս 1էն սկսած կը շարունակուի նոյն խմբագրութեամբ եւ առանց թիւերու ընդհատման (1864 Մայիս 1ի թիւն է 17, փոխանակ ըլլալու 27) մինչեւ 1865 Յունիս 1 (մեր քով վերջին թիւը՝ 43), երբ վերջնապէս կը դադրի :

« Արծուիկ Տարօնոյ» մեծապէս օգտակար եղած է Հայաստանի սրտին մէջ թմրած հոգիները արթնցնելով: Իր շարունակական արծարծումներն ու յորդորները՝ նախնիքներու պանծալի օրինակին հետեւելու՝ Մուշի եւ գիւղերու Հայութիւնը խրախուսած են դպրոցներ բանալու, ընկերութիւններ հիմնելու, թաղական եւ հոգաբարձական վարչութիւններ ստեղծելու, սահմանադրութիւն գործադրելու եւ այլն: Մէկ խօսքով՝ ազգային գիտակից կեանքը արթնցուցած է ժողովուրդի մը մէջ, որ երկար դարերու ճնշումներու տակ՝ իր սեփական կեանքի եւ իրաւունքի գիտակցութիւնը կորսնցուցած էր :

« Արծուիկ Տարօնոյ» հրատարակած է նաեւ Հայաստանի զանազան կողմերէ եկած թղթակցութիւններ, որոնք ժամանակակից հայ կեանքի համար թանկագին լուսաբանութիւններ են, յաճախ ուրիշ կողմէ անծանօթ :

Ցաւալի է որ թերթը չէ կրցած երկար ատեն պահել իր գոյութիւնը: Որքան օգտակար պիտի ըլլար հայ ժողովուրդի այդ շրջանի պատմութեան համար :

Վիէննայի մեր հաւաքածոյին մէջ « Արծուիկ Տարօնոյ»էն պակաս են, թիւ 25-28, 30-35, 37, 39, 41 — 42 :

Կա՞ն ունեցողներ : Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կիպրոսի կցումը կը պահանջեն

Աթէնքէն կը գրեն փարիզեան թերթի մը .—

Յիսուն հազար Յոյներ ծափահարեցին Աթէնքի արքեպիսկոպոս Սպիրիդոն, որ Օմոնիայի հրապարակին վրայ, մեծ շէնքի մը պատշգամէն ճառ մը խօսեցաւ, ի նպաստ Կիպրոսի Յունաստանի կցման: Մեծ պերճախօսութեամբ մը, բայց առանց չափազանցութեան, արքեպիսկոպոսը խանդավառեց բազմութիւնը որ մնաց իր արժանի բարձրութեան վրայ :

Բարձրաստիճան եկեղեցականը նախ յիշեց թէ երկու տարի անցած է այն օրէն ի վեր, որ յունական Եկեղեցին որոշեց վճռապէս ձեռնարկել պայքարի, ի նպաստ Կիպրոսի մայր երկրի միացման: Այսուհանդերձ, դեռ ոչ մէկ ապացոյց կայ որ Մեծն Բրիտանիա տեղի պիտի տայ Հելլէններու օրինաւոր պահանջներուն: Ընդհակառակն, Անգլիացիները կը ներկայացնեն զանազան պատճառաբանութիւններ: Կիպրոս կ'ուզէ օգտուիլ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքէն, իսկ Յունաստան տրամադիր է սերտօրէն գործակցելու Անգլիոյ հետ, Միջերկրականի շրջանի պաշտպանութեան համար, ուրեմն երկուքն ալ կ'ուզեն գոհացում ստանալ: Բանախօսը դիտել տուաւ թէ մինչ Անգլիացիները Լիբիոյ ազատութիւն կու տան Սինուսիներու մականին տակ եւ նոյնիսկ յօժարակամ կը խօսին Սուտանի անկախութեան մասին, տարօրինակ է որ կ'ընդդիմանան Կիպրոսի հարցին խաղաղ կարգադրութեան: Յոյն ժողովուրդը կը կարծէ թէ Էլլադան նուազ արժէք կը ներկայացնէ Անգլիոյ աչքին քան Լիբիան եւ Սուտանը :

Հելլէն հանրային կարծիքը յոյս ունէր որ Լորտ Հալիֆաքսի եւ մարէշալ Մոնթկոմրիի ներկայութիւնը Աթէնքի մէջ, բարեդէպ լուծում մը պիտի տայ Կիպրոսի հարցին: Բայց անոնք չզբաղեցան այս հարցով եւ ուզեցին Յոյները սիրաշահիլ Միջերկրականի հրամանատարութեան խնդրին մէջ :

Սպիրիդոն արք. անգամ մը եւս շեշտեց թէ պաշտօնական շփումները եւ բարեկամութիւնները բանի մը չեն ծառայեր, երբ ժողովրդային հակազդեցութիւնը չի ներդաշնակուիր վարիչներու ուղղութեան հետ: Երբ ժողովուրդին ձգտումները նկատի չեն առնուիր, անկարելի կ'ըլլայ կորսուած դիրքերու վերագրաւումը: Մօտաւոր ժամանակի մէջ պատահած դէպքերը ցոյց տուին թէ հելլէն քաղաքական դէմքերը սերտօրէն կը հետեւին ժողովրդային զգացումներուն: Ի՞նչ բանի կրնան յանգիլ բանակցութիւնները եւ նոյնիսկ զինուորական ու քաղաքական համաձայնութիւնները, երբ ընդհ. մթնոլորտը եւ յոյն ժողովուրդին հոգեբանական հակազդեցութիւնը նկատի չառնուիր :

Բանախօսը, դժուարութիւն չկրեց, ուրեմն, խանդավառութիւն ներշնչելու համար Աթենացիներուն, շեշտելով յոյն ժողովուրդին անյողդողդ կամքը, — Կիպրոսը միացած տեսնել մայր երկրին

Գալով այս պատկառելի ցոյցերուն ընթացքին պատահած քանի մը աննշան միջադէպերուն, անոնք ոեւէ դէշ հետեւանք պիտի չունենան, որովհետեւ գործն էին տաքգլուխ երիտասարդներու : Քանի մը վիրաւորներ եղան, ձերբակալութիւններ պատահեցան, բայց ոստիկանութիւնը անմիջապէս վերահաստատեց բարեկարգութիւնը:

Զգալի է ցոյցին գործած տպաւորութիւնը : Ոչ ոք պիտի համարձակէր քննադատել ժողովրդային այս պոռթկումը, որովհետեւ բոլորն ալ համաձայն են այդ հարցին շուրջ, Անգլիական դիւանագիտութիւնը նեղ կացութեան մը մատնուած է: Դժուար է խնդրել պետութեան մը աջակցութիւնը, երբ իր ամենալուրջ հողային պահանջները ծառազատկին կը յետաձգուին, իսկ ի փոխարէն կը տրուին ելեւմտական վարձատրութիւններ :

Այնպէս որ, պէտք է նկատի առնել այս կարեւոր ազդակը, որ կրնայ իր անդրադարձումները ունենալ ոչ միայն արտաքին յարաբերութեանց, այլեւ Յունաստանի ներքին քաղաքականութեան վրայ: Յունական Եկեղեցին, ժամանակակից պատմութեան բովանդակ շրջանին, հաստատեց թէ երբեք տեղի չի տար ազգային հարցերուն մէջ : Գաղտնիք չէ իր բարոյական ուժը, ան պետութեան սիւներէն մէկն է, ունի իր հզօր ազդեցութիւնը զանգուածներուն վրայ: Եւ որովհետեւ Կիպրոսի առաջնորդ Մակարիոս արք. Յունիսին Աթէնք պիտի երթայ, կարելի է որ նոր դէպքեր պատահին :

ԹԱՏՐՈՆԱՊԵՏԸ.— Ձեզի համար յարմար դեր մը կայ, շատ դիւրին: կէս ժամ անդադար բեմին վրայ պիտի կենաք եւ պիտի ուտէք :

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Կ'ընդունիմ :— Քանի՞ անգամ փորձ պիտի ընենք ... :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Մայիս.— Այս տարի եւս Կապոյտ Խաչի Օրը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Հանդէսին պատուոյ նախագահութիւնը ստանձնած էր մեր գիտնականը, Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան որ անձամբ ներկայ ըլլալով խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով զոր դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Ակինեան: Մեր վաստակաւոր ընկերուհին Տիկին Քիպրիթճեան, բացատրելով Կապոյտ Խաչի դերը, ծանրացաւ հայ կնոջ անձնազոհութեան վրայ, հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը: «Կ. Խաչը ծնաւ հայկական տառապանքէն եւ խորհրդանիշն է գութի եւ սիրոյ զգացումին: Սէր, նուիրում, եւ անձնազոհութիւն: Յարատեւ աշխատանք եւ աննկուն կամք: Սատարել ցեղապահպանման եւ տալ նկարագիր: Անվհատ ծառայել այս ժողովուրդին»: Նուագեց Օր. Ակինեան: Մեներգեց Օր. Մարգրիտ Գաբրիէլեան, որոնք արժանացան ջերմ ծափերու:

Առաջին ճառը խօսեցաւ Հ. Ակինեան:

— «Ուրախ եմ, եւ բախտաւորութիւն է ինծի գտնուիլ այս միջավայրին մէջ: Կ. Խաչը կոչուած է հայկական տառապանքը մեղմացնելու: Ողորմութիւն կարօտելուց՝ մխիթարութիւն հիւանդաց: Շնորհակալ ըլլալ եւ օգնել անոնց որ կոչուած են օգնելու հայ ժողովուրդին: Մեր նախնիքները մեծ արժէք տուած էին օգնութեան գործին, Մեծն Ներսէսէն մինչեւ Մանուէլ Մամիկոնեան: Մենք ներկայիս աւելի եւս պէտք ունինք հայ կանանց օժանդակութեան: Անհրաժեշտ է մեզի այս կազմակերպութիւնը, ինչպէս ունին մեծ ժողովուրդներ: Անոնք ունին պետական միջոցներ, մենք չունինք: Մեր մտահոգութիւնն է նաեւ վառ պահել հայ մշակոյթը, ինչպէս կ'ընէ Կ. Խաչը իր հայերէնի դասընթացքներով: Ես պիտի փափաքէի որ ամէն Հայ ձեռք երկարէր այս կազմակերպութեան: Օգնել, քաջալերել մեր մայրերը որոնք ստանձնած են ծանր պարտականութիւններ հակառակ իրենց համեստ պայմաններուն»:

Արտասանեց պատանի Դանիէլեան «Հովիկ հայրենի»: Երգեց Տիկին Վարժապետեան որ Լիոնէն յատկապէս եկած էր իր մասնակցութիւնը բերելու իր այնքան սիրած կազմակերպութեան: Քաղաքի Սանուհիներու խումբը ղեկավարութեամբ տիկին Հազարեանի իր մասնակցութիւնը բերաւ երգերով եւ պարերով: Փոքրիկն Քէօսէեան մանիշակի պարով, փոքրիկներ Թիւթէլեան եռագոյն դրօշը խորհրդանշող խաղերով ջերմապէս գնահատուեցան: Պօմոնի Կ. Խաչի դպրոցի սաները ղեկավարութեամբ տիկին Տէօքմէճեանի ներկայացուցին Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը խորհրդանշող պատկերներ եւ պարեր: Եղեռնէն վերապրող յուսահատ հայ մօր դերը յուզիչ կերպով կատարեց օր. Աստղիկ Փափազեան, խորապէս յուզելով ներկաները: Կապոյտ Խաչուհիի դերը լաւագոյն կերպով տարաւ Օր. Վարդուհի Կարապետեան:

Օրուան բանախօսն էր ընկերուհի Էլէն Բիւզանդ որ իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ խանդավառեց ներկաները: Ընկերուհին մօտաւորապէս մէկ ժամուան իր բանախօսութեամբ տուաւ լրիւ պատկերը այս կազմակերպութեան իր ծագման եւ զարգացման օրէն մինչեւ այսօր: Համառօտակի ներկայացնելով Ամերիկայի կեդրոնին եւ ուրիշ մասնաճիւղերու պատկերը, ծանրացաւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի վրայ:

— «Տառապեցաւ մեր ցեղը եւ ձեր ամէն մէկուն սրտին խորը նստած է այդ տառապանքը: Հակառակ այդ բոլորին այս ազգը չուզեր մեռնիլ: Քրիստոս մեռաւ մէկ խաչի վրայ, այս ազգը հազար եւ կ'ապրի զարմանք պատճառելով եւ նախանձը գրգռելով մեր դահիճներուն: Կ. Խաչի այս համեստ կիները որ իրենք օգնութեան պէտք ունէին, օգնութեան ձեռք երկարեցին իրենց ազգակիցներուն: Իրենց առօրեայ հոգերով ծանրաբեռնուած այս համեստ Հայուհիները կրցան հրաշքներ գործել: Բայց իրենք ալ իրենց կարգին պէտք ունին քաջալերանքի: Երբ մենք Աստուծոյ կ'աղօթենք, այդ աղօթքին մէջ իսկ մեր հացը կը պահանջենք: Եթէ Խաչուհիները աւելին չկրցան ընել, յանցանքը իրենցը չէ: Հնարաւորութիւններ տանք լայնցնելու իր թեւերը, արծիւի պէս պաշտպանելու իր ձագուկները որոնք մեծ վտանգի մէջ են: Ձուլման վտանգը: Պատերազմի ընթացքին այս կազմակերպութիւնն էր որ ամէն վտանգ աչք առնելով օգտակար եղաւ գինուոր թէ գերի իր զաւակներուն: Պատմութիւնը պիտի գրէ որ անապատներէն մազապուրծ ազատած հայ կինը նուազ դեր չկատարեց որքան իր նախորդները, «տիկնայք փափկասունք»: Ունինք 27 մասնաճիւղ Ֆրանսայի մէջ 1448 անդամուհիներով որ ըսել է այդքան ընտանիք: Ամենամեծ մասնաճիւղը ձեր շրջանն է Պօմոնը 250 անդամուհիներով, իսկ ամենափոքրը Պորտօ, 6 ընկերուհիներ որոնք 20 տարի է դպրոց կը պահեն եւ իրենց հասցուցած սերունդը մեզ հպարտանք կը պատճառէ: Մեր ուժը անսասան հաւատքն է»:

Պնակ մը թերթանուշ աճուրդի դրուելով գոյացաւ 40.000 ֆրանքի գումար մը որուն 10.000ը նուիրեցին հիւրաբար մեր մէջ գտնուող Ամերիկայի մեր ընկերներէն Սեբաստացի Տէր եւ Տիկին Մարանեանները:

Գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ ընկերուհի Քիպրիթճեանի շնորհակալութեան խօսքերով ուղղուած ժողովուրդին, դերակատարներուն եւ մասնաւորապէս Հ. Ակինեանի: Յետոյ սկսան պարերը եւ ուրախութիւնը, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ի՞ՆՉԷՆ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ

Վիճակագրութեան մը համաձայն, 1951ի շրջանին սրտի եւ շնչառական խողովակներու հիւանդութիւններ են որ ամէնէն աւելի մահ առաջ բերած են Ֆրանսայի մէջ.— 20%, այսինքն 111.000 հոգի զոհ գացած են այդ հիւանդութիւններուն, ինչ որ կը նշանակէ 8000ի յաւելում մը նախորդ տարուան վրայ: Յետոյ կուգան Խլիրդը (քանսէր), 71.000, թոքախտ եւ թոքային բորբոքում 55.000 հոգի: Նմանապէս, 1951ի ընթացքին, միզափամփուշտի եւ ուղեղային արիւնախոռումէն մեռնողներուն թիւը մեծ յաւելում մը կ'արձանագրէ.— 59.000 հոգի: Ալքոլամոլութեան հետեւանքով լեարդի չիկուցի հիւանդութենէն մեռած են 8500 հոգի 22 % աւելի նախորդ տարուան վրայ: Պատերազմիատեն, երբ ալքոլի պակաս կար, գրեթէ անհետացած էր այս հիւանդութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ներկայս կ'ուղղեմ ձեզ՝ հրատարակութեան խնդրանքով:

Յանուն Կոմիտասեան Յանձնաժողովին հարկ դատեցինք լուսաբանութեան մը պէտքը ի մասին ձեր թերթի 11 Մայիսի թիւին մէջ երեւցած մեր նամակին ուղղեալ առ Պ. Զիթունի, որուն մէջ մասնաւորաբար վճարումի խնդրոյ մը մասին դիտողութիւն ըրած էինք:

Յանձնաժողովս այդ ենթադրութիւնը ըրած էր, կարդալով Պ. Զիթունիի մեզ ուղղած նամակին մէջ հետեւեալ պարբերութիւնը թէ հրատարակելի տետրակներէ անոնց մէջ, ուր գտնուէին իր կողմէ երգուած եւ Կոմիտաս վարդապետի կողմէ ձայնագրուած երգերէն, կը փափաքէր որ ստոնցմէ մաս մը իրեն տրամադրուէր:

Ինքը մեզի, հեռաձայնով թէ նամակով բացատրեց թէ այդ մաս մը բառէն պէտք է եղեր հասկնալ ոչ թէ քանակութիւն մը, այլ մէկ երկու օրինակ:

Այդ մեկնութիւնը իրմէ ստանալով է որ կը յաւկնանք թէ վճարում մը չէ իր ուզածը, որով խնդիրը պարզուած ու փակուած կը նկատենք, յուսալով որ այս լուսաբանութիւնը բաւական կ'ըլլայ իրեն համար:

Ի դիմաց Կոմիտասեան Յանձնաժողովի Վ. ատենապետի Ա. ՀԱՐԵՆՑ

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՄԸ

Վաստակաւոր դերասանուհի ԱԶՆԻՒ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ բեմական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի Յունիս 15ին, Լօս Անճէլըսի մէջ (Քալիֆորնիա): Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը, բոլոր խաւերու ներկայացուցիչներէ: Շնորհաւորական հեռագիրներ, նամակներ եւ նուէրներ պէտք է ղրկել Յոբելենական յանձնախումբի դանձապահ Mr. William Perumianի, C/o. Yeghishe Harout, Hollyvood, Calif. 1605 No. Ivar. U. S. A.

Այս առթիւ մեզի ղրկուած շրջաբերականը իրաւամբ կը նկատէ.

— «Ձեզի ծանօթ է հայ բեմին նուիրուող դերասաններու կեանքն ու վախճանը: Արդարեւ հայ թատրոնի ներկայացուցիչներու ճակատագիրը եղած է աւելի դառն ու փշալից քան մեր Ազգային հասարակական մշակներէն ոեւէ մէկուն: Եթէ գրագէտը, երաժշտագէտը, բանաստեղծը, նկարիչը կրնան բան մը թողուլ իրենց մահէն յետոյ յիշուելու համար, հայ դերասանը զրկուած է նաեւ այդ ժառանգէն:

Գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել, որ Լօս Անճէլըսի հայ գաղութը եկած է այն ազնիւ գիտակցութեան թէ հայ արուեստագէտը պէտք է վարձատրուի իր կենդանութեան: Առաջնորդուած յիշեալ բարձր մտածումով, գաղութը վերջին տարիները կազմակերպեց շարք մը Յոբելենական հանդէսներ, ի յարգանս իր ծոցին մէջ ապրող թէ դուրսէն եկող արուեստագէտներու, ըլլան անոնք երաժիշտ, գրագէտ, հանրային գործիչ թէ բեմի վարպետներ: Այժմ կարգը եկած է դերասանուհի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Կրնայ ըլլալ որ շատ երկար տեւէ այս գործը, ըսաւ:

Կէս ժամ ետք Փոնթիւի սկսաւ անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ:

— Շուտ Լէյսին հոս բերէք, պոռաց յանկարծ, թող ուզածին չափ չխօսի, ես փորձով հաստատած եմ թէ մարդու մը աչքերը չեն ստեր:

Յետոյ Ճօրճին դարձաւ եւ շարունակեց.

— Երբ Լէյսի ներս մտնէ այնպէս մը ըրէ որ բանալին տեսնէ:

Լէյսի ներս առաջնորդուեցաւ: Վերադտած էր իր պաղարիւնը: Կորուկ շեշտով մը խոստովանեցաւ թէ գերման գործակալ մըն է եւ մերժեց որ եւ է հարցումի պատասխանել: Քանի մը վայրկեան ետք Փոնթիւի ճամբեց զայն եւ ցոյց տալով դրադարանը, ըսաւ.

— Կղպանքը այս կողմերը պէտք է ըլլայ:

Հետեւեցայ Լէյսիի ակնարկին. անմիջապէս որ տեսաւ Ճօրճի ձեռքի բանալին, ակնարկը ուղղեց դէպի այդ կողմը: Հոն պէտք է փնտռել:

Յետոյ Ճօրճ մօտեցաւ դրադարանին, մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարեց. Բ. եւ Գ. դարաններուն միացած տեղը նշմարեց փոքր ծակ մը: Թելը խօթեց. լսուեցաւ ելեկտրական հոսանքին հանած ձայնը եւ գաղտնի դռնակ մը բացուեցաւ մեր աչքերուն առջեւ:

— Այսքան հիանալի գործ մը չէի տեսած, խոստովանեցաւ Ճօրճ հիացած:

Սակայն Փոնթիւի չէր լսեր: Առաջ նետուած էր:

Պահ մը ետք սեղանին քով վերադարձաւ, ձեռքը բռնած թուղթերու տրցակ մը: «Յաղթանակ» բառը կարելի էր կարդալ իր դէմքին վրայ:

— Փնտռտուքը վերջ գտաւ, Նիւմըն, յայտարարեց հանդիսաւոր շեշտով: Մեր փնտռածները գտանք վերջապէս, հիմա պիտի տեսնենք ամէն ինչ: Ահաւասիկ մեր աշխատութեան պտուղը: Այս թուղթերուն մէջ կը գտնուի գերմանգործակալութեան գաղտնիքը:

Հանեց թուղթերը կապող թուղթէ ժապաւէնը եւ բացաւ առաջին թուղթը: Մարշըլ եւ ես իր ետեւը անցած հետաքրքրութեամբ կը դիտէինք:

Մեծ անակնկալ մը կը սպասէր սակայն մեզի: Թուղթերը ճեփ ճերմակ էին առանց բացառութեան:

— Գործը դէշ է Փափ, ըսաւ Ճօրճ:

— Լռէ, գոչեց Ֆրանսացին, ասիկա պարզապէս խայտառակութիւն է:

Անգամ մը եւս խառնեց թուղթերը, ոչ մէկ գրութիւն...

Փոնթիւի ինկաւ աթոռին վրայ եւ քանի մը վայրկեան անշարժ մնաց: Յետոյ յանկարծգոչեց.

— Պիտի չպարտուիմ. ամբողջ սատանաները միացեր են ինծի դէմ, սակայն պիտի չյուսահատիմ: Կը կրկնեմ, այս թուղթերը ամէն ինչ երեւան պիտի հանեն:

«Եթէ այդպէս չըլլար, ինչո՞ւ այսքան ճարպիկ կերպով պահուած են: Աստր պատասխանեցէք տեսնեմ:

Զկրցանք պատասխանել: Փոնթիւի իրաւացի էր:

— Քիմիական նիւթով մը գրած են այս թուղթերուն վրայ, ըսաւ Փոնթիւի վերցնելով հատ մը, եւ այդ գրութիւնները երեւան հանող նիւթն ալ այս սենեակին մէջն է ապահովաբար: Ճօրճ դուն այս գործին մասնագէտն ես. գտիր զայն:

— Շատ լաւ, բայց չեմ գիտեր թէ ինչ կը փնտռեմ, ըսաւ Ճօրճ զուարթօրէն:

— Հաւանաբար փոքր շիշ մը կամ ...

— Վայրկեան մը, Փափա, ըսի, չեմ կարծեր որ քիմիական մելանով գրուած է այս թուղթերուն վրայ. աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ Սքօթլընտ Եարտի մասնագէտներուն յանձնենք զանոնք:

— Շատ լաւ, Մարշըլ, այս թուղթերէ հատ մը պիտի տամ ձեզի: Ճօրճ, դուն ալ կրնաս մեկնիլ: Ոչ, Նիւմըն, դուք հոս մնացէք, ձիս չէք խանգարեր:

Եւ Փոնթիւի սկսաւ վեր վար պտըտիլ սենեակին մէջ:

— Հիմա որ առանձին ենք, պէտք է գործ մը տեսնենք: Նիւմըն, դուք «բարձրաձայն» խորհեցէք, ես ալ ձեզի կը հետեւիմ:

— Շատ լաւ: Նախ եւ առաջ յաջողեցանք ձերբակալել գերման գաղտնի գործակալութեան պետը: Երկրորդ, Լէյսիի ձերբակալութիւնը: Հիմա ես Միլըրի տեղը գրաւած եմ եւ իբր այդ հրահանգներ պիտի տամ լրտեսներուն ...

(Շար.)

Աղնիւ Անդրանիկի, Այրին ողբացեալ զօրապետ Անդրանիկի :

Դերասանուհի Աղնիւ, որ կը գտնուի իր 75րդ տարեդարձի նախօրէին, յիսուն երկար տարիներ ծառայած է հայ բեմին եւ, գնահատելի աշխատանք կատարած է հայ հասարակական ձեռնարկներու մէջ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ հասած լուրերու համաձայն, վճարովի արձակուրդը երեք շաբթէն 12 օրուան իջած է Ռումանիոյ մէջ : Որոշումը հրամանագրով չէ յայտարարուած, այլ պարզապէս գործարաններու տնօրէնները ծանուցած են աշխատաւորներուն : Ասկէ զատ, հակառակ իրենց աշխատավարձքին վրայ 15 % վար դրուած ըլլալուն, այսուհետեւ իրենք պիտի վճարեն բժիշկի եւ հիւանդանոցի ծախքերը :

ԼԻԲԱՆԱՆ նոր համաձայնութիւն մը ստորագրեց ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան հետ, որ տէրն է երկրէն անցնող նաւթագծին : Այս անանձնաշնորհման փոխարէն, Պէյրութի կառավարութիւնը, պիտի ստանայ տարեկան հինգ միլիոն տեղական ոսկի : Նմանապէս, Իրաքի քարիւղի ընկերութեան հետ կնքուած համաձայնութեամբ մը, Լիբանանի կառավարութիւնը պիտի ստանայ չորս միլիոն 500.000 տեղական ոսկի :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը իր կնոջ եւ զաւակներուն հետ կիրակի օր Հռոմ հասաւ, ուրկէ պիտի գայ Փարիզ, դարմանուելու համար : Իր գահակալութենէն առաջ, կը դարմանուէր զուիցերիական բուժարանի մը մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը Լոնտոն ղրկեց իր վերջնական պատասխանը, վիճելի խնդիրներու մասին : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Հիլալի փաշա մերժած է Անգլիոյ առաջարկները, առանց խզելու բանակցութիւնները :

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻ (հանրապետութեան խորհուրդ) լրացուցիչ ընտրութեանց մէջ, զոր. Տը Կոլի կուսակցութիւնը կորսնցուց ԹԸ ձայն, վարչապետին խմբակցութիւնը եւ չահեցաւ 10 ձայն : Համայնավարները պահեցին իրենց 14 աթոռները, իսկ ընկերվարականները կորսնցուցին 6 աթոռ երկրին թէ գաղթավայրերուն մէջ : Ժողովրդական Շարժումը շահեցաւ վեց, Արմատական ընկերվարականները կորսնցուցին երկու աթոռ եւ ոչ - կուսակցական թեկնածուները շահեցան երեք աթոռ : Պարտուեցան նախկին վարչապետ մը, Ֆլանտէն, որ «գործակից» կը համարուի, եւ մեր ալեւոր բարեկամը՝ Լուի Մառէն :

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ հարցին կարգադրութեան համար նոր ձեռնարկներ կը կատարուին : Կառավարական թերթ մը կը գրէ թէ վարչապետը համաձայն է նկատի առնելու անգլիական որեւէ նոր առաջարկ, հիմնուած ազգայնացման օրէնքին վրայ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻՆ ՎՐԱՅ յոյս դնելով կարելի չէ պաշտպանել արեւմտեան Եւրոպան, կ՚ըսէ ամերիկեան հանդէս մը, «Լուք» : Թերթին խմբագրապետը այս առթիւ գիտել կուտայ թէ Խ. Միութեան գիտնականները այնքան հիւլէ - ռումբ դիզած են որ, կրնան հաւասարիլ Մ. Նահանգներու մթերքին : Թերթը կ՚առաջարկէ վերաքննել ծրագրուած քաղաքականութիւնը :

Այրի Տիկին Նոյեմի Մերասետեան եւ զաւակը Ժան - Քլոտ, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մերասետեան եւ աղջիկը խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր

Պ. ՅԱԿՈԲ ՄԵՐԱՍԵՏԵԱՆԻ

մահը՝

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի ժամը 15.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon :

Ուսի Հրանտին՝ կողմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը :

Նուագահանդէսը կը լրանայ ժամը 23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը :

Տոմսերու համար դիմել.— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսիի Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր անդամներէն ընկեր Արշակ Դանիէլեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Դանիէլեան ընտանիքին եւ պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 1000 ֆր. ալ «Հայ - Բոյժ»ին :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ : Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :

Մանրամասնութիւնները յետոյ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ :

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ :

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ լինել Կիրակի 25 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցում, հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր հայրենիքը եւ Ս. Աթոռը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Cadet : Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը : Նիւթը՝ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նոր քննութիւններէ վերջ» :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան : Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան : 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15-էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ :

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Պ. Լ. ՃԷՐԱՀԵԱՆԻ ուսուցչական եւ երաժշտական յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի Մայիս 22ին, Համբարձման հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ : Կը բանախօսեն բանաստեղծ - ակադեմական Պ. ԳԵՂԱՄ ՍԱՅԵԱՊԱԼԵԱՆ եւ գրագէտ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Ա. Վարժապետեան, Հ. Արիստակէսեան, Մ. Մարկոսեան եւ Պ. Լ. Ղեւոնդեան : Արեւնոյշներու կողմէ երգախառն պար :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ ՔԱՆ, (A. M.).— Այս կիրակի ժամը 10ին, ռուսական Մայր Տաճարին մէջ (Bld. Alex. III) : Պատարագի երգեցողութիւնը Նիսի դպրաց դասուն կողմէ :— (Հոգաբարձութիւն)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Երիցուհի Թէրզեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ Տէր Շ. Քահանայ Թէրզեանի (հոգեւոր հովիւ Սէն Ժերոմի եւ շրջակայից) մահուան տարելիցին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի այս կիրակի, Սէն Ժէրոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն ընկեր Մելիք Գէորգեան եւ զաւակը՝ Գէորգ Գէորգեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջ եւ մօր Տիկին Թագուհի Գէորգեանի (ծնեալ Դանիէլեան) մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ, 69 rue Louis Blanc, Հայոց եկեղեցին : Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20ին, «Ահարոնեան» ակումբը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը Կ. Խաչի օրը կը տօնէ Յունիս 8ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցին մէջ : Բոլոր անդամներու եւ հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է : Օրակարգ.— Ամերիկայի շրջաբերականներու ընթերցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւ Յունիս 30ի դաշտահանդէսը :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը : Ծանօթ պատմաբան Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ կը խօսի, նիւթ ունենալով «Հայաստանի նախապատմութիւնը եւ անոր մասին ներկայ գիտական հայեացքները» : Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԷՐ.— Հ. Մ. Մ.ը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆր. Տիկին Ա. Սարաճեանէն եւ 500 ֆրանք Օր. Եսայեանէ :

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ոսկեան եւ զաւակը Օր. Արմինէ Ոսկեան կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՈՍԿԵԱՆԻ

մահը : Թաղումը կը կատարուի այսօր չորեքշաբթի ժամը 4ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 9 rue Blache, Enghien les Bains, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Անկէնի գերեզմանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման տօնին առթիւ, 22 Մայիս հինգշաբթի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու հաղորդութեան օր :

Դպրոցասիրաց եւ Մխիթարեան վարժարաններու, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ, Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին :

Փարիզի եկեղեցւոյ կրտսեր «Դպրաց դաս»ու պատանիներու երգչախումբը պիտի մասնակցի արարողութեան՝ ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սեպուհ վրդ. Մանուկեան : Պատարագէն ետքը պիտի բաժնուին հացիկներ, նշխարներ եւ «Արարատ»ի պատկերը : (Հոգաբարձութիւն)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ · 1100 ֆր., Տարեկան · 2200, Արտ. · 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 22 MAI 1952 Հինգշաբթի 22 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6769-Նոր շրջան թիւ 2180
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Ծանօթանալով իր խորհրդածութիւններու տարագիր բազմութեանց վերկութեան մասին, Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը իրբեւ երկրորդ ազդարար գօտի կը հռչակէ Հայրենիքը: (Առաջինը՝ Եկեղեցին) :

— « Այսօր մենք չունինք մեր հայրենիքը եւ մեր ոտքերը օտար հողին վրայ կը կոխեն, վնարելով ծանրօրէն անոր չգոյութեան տուրքը: Սակայն առանց այդ հայրենիքի գաղափարին, անոր կապուած զգացումներուն եւ հողի ձայնին, Հայ Սփիւռքը սահմանուած է հիւծելու, անցնելէ վերջ այլասերման բոլոր դիմագեղծող ձեւերէն » (1952 Ապրիլ, էջ 84) :

Նորէն հոգեհաճ քարոզ մը՝ իբրեւ լրացուցիչ այս յայտարարութեան .

— « Մենք ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր՝ կը հաւատանք Հայ Հոգիին, եւ դարաւոր փորձառութեամբ սորված ենք թէ այդ հոգիին գերագոյն պաշտպանը դարձեալ Հայ Հայրենիքն է: Ահա թէ ինչու կը պահանջենք Հայրենիքի այդ իրականութիւնը՝ կենդանի եւ բաբախուն, Սփիւռքի բոլոր խաւերէն ներս: Առանց այդ Հայրենիքի զգացումին ու գաղափարին գոյութիւն չի կրնար ունենալ Հայուն հայրենասիրութիւնը, սկիզբ մեր բոլոր ուրախութիւններուն եւ տրտմութիւններուն, աղբիւր մեր յոյսերուն ու երազին, ինչպէս երէկ, այնպէս ալ այսօր ու վաղը » :

Զանց կ'ընենք ուրիշ հասարակ խորհրդածութիւններ՝ նոյն կապկպուած, թխածոյ չարքրութեամբ :

Ամբողջ խմբագրականը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Երուսաղէմի Միաբանութիւնը տակաւին չէ ըմբռնած կարգ մը տարրական ճշմարտութիւններ: Եւ մարդանքներ կը կատարէ, պարտկելու համար անոր իրականութիւնը : Միշտ ապաւինելով բառերու կախարդանքին :

Տարագիր բազմութիւնները քարոզի չեն կարօտիր, ըմբռնելու համար սեփական հայրենիքին առաւելութիւնները: Մանաւանդ օտարութեան մէջ :

Եւ սակայն, ամէնէն հատընտիր բառակոյտն ալ չի կրնար որեւէ ազդեցութիւն գործել, երբ գործնական ելք մը չէք ցուցներ, ամրապնդելու համար կապերը՝ այդ հայրենիքին հետ :

Անցեալ տարի չորս վարդապետներ Էջմիածին գացին Երուսաղէմէն, եպիսկոպոսանալու համար: Այս առթիւ չողչողուն ճառեր ալ խօսեցան, իրենց տեսածներուն մասին:

Անշուշտ ուրախ ենք բոլորս ալ, երբ նոր նուաճումներ կը կատարէ մեր Հայրենիքը, զոր «ափ մը Երեւան» կը կոչէին երէկ:

Արդ, վերադարձողները — եւ ուրիշներ որ գացին ու եկան — կրցա՞ն որեւէ միջոց առաջարկել, որպէսզի ներկայ Հայրենիքը դառնար կեդրոնաձիգ ուժ մը, տարագիր բազմութեանց համար :

Կրցա՞ն աչօք բացօք տեսնել եւ դատել բուն իրականութիւնը, որպէսզի կարենային կատարել իրենց ալ պարտականութիւնը՝ ազատ արտայայտման մէջ :

Հայրենի՛ք ունենալ եւ չկարենալ անցագիր մը ճարել՝ ուզած ատենդ երթալու համար: Զգիտնալ թէ ո՛վ ուր է եւ ի՛նչ կը բանի: Չկարենալ ուղղակի հաղորդակցիլ: Գիրք եւ թերթ գնել կամ փոխանակել: Ազատ երթեւեկ հաստատել, օգտուելով փոխադարձաբար :

Հայրենի՛ք ունենալ եւ անոր մամուլին մէջ մէկ տող գիր չկարդալ տարագիր բազմութեանց մասին: Կամ Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը տօնել :

Եւ կամ Հայկազնեան բառարանին բառերը գործածել ազատօրէն :

Կը տեսնէք որ ամէնէն տարրական պարագաները յիշեցինք, առանց քաղաքական կամ կուսակցական խնդիրներ յարուցանելու :

Ո՞ւր է հայրենիքին մագնիսի ուժը՝ այս պայմաններուն մէջ: Անոր դերը՝ իբրեւ չանթարգել ցիրուցան բազմութեանց այլասերման :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱՌԱՋՆՈ՛Ր ՄԱՅՐԵՐՈՒ »

Գիրքեր ծանօթացնելու առաջին փորձս կը սկսիմ ամենավերջին հրատարակութենէն, — «Առաջնորդ Մայրերու » :

Նարդունին այս անգամ հրապարակ հանած է գործնական գիտելիքներու ժողովածու մը, հետեւողութեամբ Տոքթ. Տմիրլոյի եւ աշխատակցութեամբ ուրիշ մեծանուն բժիշկներու :

Անունը կը բացատրէ ամէն բան: Արդիական ուղեցոյց մը,— Ինչպէս սնուցանել երախան: Ինչպէս խնամել: Ինչպէս մեծցնել զայն :

Երբ գրողը Նարդունին է, այլեւս աւելորդ է խօսիլ արժէքի մասին :

Ամէնէն չորուցամաք, հում գիտելիքներն ալ «մանրուած» են : Պարզ եւ մատչելի բառեր եւ բացատրութիւններ: Հարց - պատասխանի ձեւը աւելի կը դիւրացնէ ընթերցումը :

Գործնական գիտելիքները, անմիջապէս կը տպաւորուին ամէնէն հսմբակ միտքերուն մէջ : Գիտական բառերն ալ հմտօրէն հայացուած են,— աշխատանք մը որ տարիներէ ի վեր կը շարունակուի « Հայ - Բոյժ »ի մէջ:

Ոչ միայն մայրերը, այլ եւ հայրերը հաճոյքով պիտի թղթատեն այս գիրքը, ինչպէս հեղինակին գրական ստեղծագործութիւնները :

Հարց - պատասխանի մը, պատահաբար .

Մայրը.— Ի՞նչ խմցնել իբրեւ լաւագոյն ըմպելի :

Բժիշկը.— Անապական ջուր, կամ կաթ՝ որուն կրնաք խառնել քիչ մը ջուր, կամ նոյնիսկ զուտ կաթ :

Մայրը.— Ո՞ր ըմպելիներն են որ արգիլուած են :

Բժիշկը.— Բոլոր խմորուած ըմպելիները, օրինակ՝ գինի, գարեջուր եւ խնձորօղի, ինչպէս նաեւ սուրճը :

Ամէն օր կը տեսնէք հայրիկներ եւ մայրիկներ որոնք պարծանք եւ քաջութիւն կը սեպեն գինի եւ ուրիշ ըմպելիներ խմցնել իրենց երախաներուն: Ինչպէս մամիկներ սուրճ կը խմցնէին, երէկ, երբ Եւրոպան չէին տեսած :

Երախայ մեծցնելը միայն փորձառութիւն չի պահանջեր, այլեւ գիտութիւն :

Ահա ձեզի հմուտ առաջնորդ մը: ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն. թէ Մոսկուա նոր ձեռնարկ մը պիտի փորձէ վերջին պահուն, խանգարելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան պայմանագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագրին ստորագրութիւնը : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը կրնայ այդ փորձը կատարել այս շաբթու, հաղորդելով իր պատասխանը՝ դաշնակիցներու Մայիս 13 թուակիր ծանուցագրին: Այդ պատասխանով, Մոսկուա կը յուսայ արեւմտեան Գերմանիան ետ կեցնել վերոյիշեալ դաշնագիրները ստորագրելէ : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Երեք Մեծերը վճռած են ամէն գնով յաջողցնել ստորագրութիւնը, որպէսզի Գերմանիան կարենայ մասնակցիլ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան :

Արեւմտեան Գերմանիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները յաջողեցան մասնաւոր նիստի մը հրաւիրել տալ խորհրդարանը, ուրբաթ օր, քննելու համար այս հարցերը եւ մասնաւորապէս հաշտութեան պայմանագրին ստորագրութիւնը : Մասնաւորապէս ընկերվարականները կ'ուզեն ջուրը ձգել այս խնդիրը, բայց վարչապետը մեծամասնութիւն կը վայելէ :

✕ Զօր. Այզընհաուըր Տանըմարքա եւս այցելեց, հրաժեշտ առնելու համար: Այս առթիւ հաւաստեց թէ վստահութեամբ կը բաժնուի Եւրոպայէն: «Պաշտպանութեան հիմերը դրուած են . բայց տակաւին շատ ընելիքներ ունինք ոչ միայն մեր ձեռքերով, այլեւ սիրտերով » :

12 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ հեղձամահ եղան Ֆռիւժիէռի ածխահանքին մէջ (Քլերմոն Ֆեռան), կազ լեցուած ըլլալով 6 — 700 մեթր խորութեամբ :

Փոխառութեան ծրագիրը քուէարկուեցաւ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը, վարչապետը յաջողեցաւ քուէարկել տալ 3 ամէնաւ հարիւր փոխառութեան օրինագիծը, բուռն վիճաբանութիւններէ ետք :

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը մերժած էր օրինագիծը, 17ի դէմ 18 ձայնով եւ ինը ձեռնպահութեամբ: Վարչապետը վստահութեան քուէ չպահանջեց, բայց հասկցուց թէ պիտի հրաժարի, եթէ ամբողջութեամբ չընդունին առաջարկուած փոխառութիւնը: Բուռն վիճաբանութիւններէ ետք, նիստը յետաձգուեցաւ, որպէսզի զանազան խմբակցութիւններ կարենան որոշել իրենց դիրքը:

Վարչապետը բացատրեց թէ փոխառութեան նպատակն է մէջտեղ հանել անհատներու դիզած ոսկիները: «Շատեր յաճախ ոսկի կը դիզեն, վասնզի վստահութիւն չունին Ֆրանքին վրայ: Այս փոխառութիւնը բացարձակ երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ իրենց, թղթադրամի անկումէն յառաջ եկած կորուստներու դէմ »:

Յայտնի չէ թէ որքան ոսկի կը գտնուի անհատներու քով: Իրազեկներ մինչեւ 4000 թոն կը հաշուեն — գրեթէ կրկինը Պանք տը Ֆրանսի նախապատերազմեան ոսկիի պահեստին :

Լաւատեսներու կարծիքով, այս նոր փոխառութիւնը , որ սահմանուած է Ֆրանքը փրկելու , կրնայ մինչեւ 350.000 միլիոն Ֆրանք արտադրել, մօտ մէկ միլիառ՝ նոր դրամով, մնացեալը պետական պարտաթուղթերու փոխարկումով :

Ներկայ ելմտացոյցը, որ 3.498 միլիառ Ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնէ, 460.000 միլիոն կը նախատեսէ երկար պայմանաժամով փոխառութիւնները, ուրիշ 100.000 միլիոն ալ՝ հանրօգուտ շինութեանց համար :

Թերթերը կը գրեն թէ նոր փոխառութիւնը հրապարակ պիտի հանուի յառաջիկայ երկուշաբթիէն մինչեւ Յունիս 30: Շրջաբերութեան գինը պիտի որոշուի մասնաւոր հրամանագրով մը, իբրեւ հիմք առնելով նափոլէոնին միջին գինը՝ վերջին հարիւր օրերու ընթացքին: Շրջաբերութեան մարամասնութիւնները պիտի հրատարակուին վերջնական վաւերացումէն ետք: Փոխառութիւնը 60 տարուան համար է, ազատ՝ կարգ մը տուրքերէ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ամէնէն բուռն տեսարանները պարզուեցան նպահարկութեան առթիւ: Պ. Փինէ հարկադրուեցաւ խօսք առնել քանի մը անգամ, պաշտպանելու համար իր տեսակէտները·

— Եթէ կառավարութիւնը Ազգ. Ժողովին կը դիմէ միայն իրաւական պատճառներով չէ որ կը շարժի, այլեւ քաղաքական նկատումներով: Մենք կ'ուզենք վերահաստատել վստահութիւնը: Հետեւաբար պէտք է իրական երաշխիքներ տալ փոխատուներուն : Երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, մենք որոշեցինք նկատի առնել ոսկիին հրապարակը՝ Փարիզի մէջ:

Վարչապետը այս առթիւ բացատրեց թէ ինչու անհրաժեշտ է տուրքէ ազատ համարել նոր փոխառութիւնը: «Պետութիւնը իրաւունք ունի առաւելութիւններ շնորհելու անոնց որ վստահութիւն կը յայտնեն իրեն: Իմ քաղաքականութիւնս մէկ ամբողջութիւն կը կազմէ: Ես գիտեմ որ այստեղ ոմանք կ'ուզեն տապալել կառավարութիւնը, առանց պատասխանատուութիւն ստանձնելու » :

Փոթորիկ մը պայթեցաւ այս ակնարկին վրայ: Վարչապետը բացատրեց թէ ինչ ըսել կ'ուզէ: Կարգ մը երեսփոխաններ նորէն առարկեցին ապահարկութեան դէմ, փոփոխութիւններ առաջարկելով: Մասնաւորապէս մէկ փոփոխութեան առթիւ Պ. Փինէ յայտարարեց թէ անմիջապէս պիտի հրաժարի, եթէ քուէարկեն :

Գիշերը ուշ ատեն քուէարկուեցաւ կառավարութեան օրինագիծը, 206ի դէմ 324 ձայնով : Օրինագիծը յղուեցաւ Հանրապետութեան խորհուրդին, որուն ելմտական յանձնախումբը անմիջապէս քուէարկեց զայն :

Պատերազմի վտանգը չէ անցած

Նախագահ Թրումըն առջի օր ճառ մը խօսեցաւ, Մ. Նահանգներու զինուորական վարժարանին 150ամեակին առթիւ, եւ ազդարարեց թէ «միջազգային կացութիւնը կը մնայ ծայր աստիճան տաժանելի եւ վտանգաւոր: Ազատութեան ճակատամարտը չէ շահուած տակաւին եւ ոչ ալ որքան ոմանք կը կարծէ թէ հեռու է նոր աշխարհամարտի մը կարելիութիւնը: Անփոփոխ կը մնայ Սովետներու տենչը — տիրապետել աշխարհի: Շատ մեծ են սովետական կայսրութեան ուժերը, յաւ մարզուած,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

Ա.

Երեք տարի առաջ՝ Ապրիլ ամսուն կը հաստատուէր Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութիւնը (ՀԱԿ), ընդհ. հրամանատարութեամբ զօր. Այզընհաուըրի: Զօրավարին հրաժարման առթիւ հրատարակուեցաւ իր մանրամասն տեղեկագիրը՝ արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման մասին. իսկ ամերիկեան թերթերը շարք մը վերլուծումներ կատարեցին, մասնագէտներու մի֊ջոցաւ:

ՀԱԿի նպատակն է սանձել Խ. Միութեան անյագ աշխարհակալութիւնը եւ ռազմական ախորժակները:

Զօր. Այզընհաուըր այսօր իր տրամադրութեան տակ ունի՝ կազմ եւ պատրաստ 50 զօրաբաժին, որոնց 29ը յունական եւ թրքական, չորսը իտալական: Մնացեալ 17ը կը գտնուին Գերմանիա, որոնք կը պատրաստուին պաշտպանելու համար արեւմտեան Եւրոպայի սիրտը:

Հիւսիսային՝ Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի սահմաններուն վրայ, տակաւին չկան ցամաքային զօրամասեր: Ուստի եւ այս սահմանին պաշտպանութիւնը առաւելապէս յանձնուած է ծովային եւ օդային ուժերուն:

Բացայայտ է թէ խորհրդային յարձակում մը կրնայ սկսիլ կենսական կէտէ մը: Այդ մասը արեւմտեան Գերմանիան է:

Արդ, 17 զօրաբաժինները, որոնք կը մնան այնտեղ, կրնա՞ն դիմադրաւել խորհրդային զանգուածային յարձակում մը: Պատասխանը տուաւ զօր. Այզընհաուըրը անցեալ ամիս, իր տարեկան առաջին տեղեկագրին մէջ, «Եւրոպայի մէջ տակաւին իրական ապահովութիւն չկայ. սկիզբն է միայն»:

Առնուած են սակայն կարեւոր քայլեր, այսօրուան 17 զօրաբաժիններուն տեղ տարի մը առաջ եօթը հատ միայն կը գտնուէին, արեւելեան Գերմանիոյ 22 սովետ զօրաբաժիններուն դիմաց:

Այս 17ը շատ թեթեւ պահեստի ուժեր ունի իր ետին, մինչդեռ Խ. Միութիւնը կրնայ տրամադրել ուրիշ 153 սեփական զօրաբաժիններ եւ մօտ 60 արբանեակ երկիրներէ:

Այս պայմաններուն տակ, հռենոսեան պարիսպը պիտի չկրնայ երկար դիմադրել:

Հակառակ ասոր, ուժերու հաւասարակշռութեան համար կարեւոր ձեռնարկներ կատարուած են: Եւ հաշուելով բոլոր ցան ու ցրիւ ուժերը, թերեւս արեւմտեան երկիրներու Գերմանիոյ մէջ ունեցած զինուորներուն թիւը բոլշեւիկներու թիւէն պակաս չէ, շուրջ 300.000: Նկատելով որ խորհրդային բանակներու պաշտօնէութիւնը Եւրոպայի բանակներէն նուազ է:

Տարի մը առաջ ՀԱԿի պարէնաւորման եւ զինամթերքի հաղորդակցութեան գլխաւոր գիծերը թշնամիի անմիջական վտանգին տակ էին: Մանաւանդ Համպուրկի եւ Պրէմըրհաւէնի նման նաւահանգիստները: Այսօր այդ կեդրոնները փոխադրուած են Ֆրանսա եւ նման երկիրներ:

Այսօր նահանջի պարագան աւելի լաւ կազմակերպուած է քան մէկ տարի առաջ, շնորհիւ բարձր հրամանատարութեան: Բոլշեւիկեան յանկարծական ու արագ ներխուժման մը ճամբան փակուած է գոնէ քանի մը շաբաթներով:

Իսկ անկէց վե՞րջ: ՀԱԿի անդամ 12 պետութիւնները ի միճակի պիտի ըլլա՞ն միասնաբար դիմադրելու եւ ետ մղելու թշնամի յարձակումները: Երեւոյթները դժբախտաբար այնքան ալ յուսադրիչ չեն: Նկատի ունենալով նիւթական եւ տնտեսական այն ծանր զոհողութիւնները, որոնց պիտի ենթարկուին յիշեալ երկիրները, զինելու համար պահաջուած զօրաբաժինները...

ՀԱԿը նախապէս ունէր Գերագոյն Խորհուրդ մը, բաղկացած 12 անդամ երկիրներու արտաքին նախարարներէն, ինչպէս նաեւ ազգ. պաշտպանութեան եւ ելեւմտական նախարարներէն: Սակայն տեսնելով որ կարելի չէ տեւական գործ տեսնել տարին երեք, չորս ժողով գումարելով, 1950ին ընտրուեցաւ մնայուն մարմին մը՝ իբրեւ կեդրոն ունենալով Լոնտոնը: Այս ներկայացուցիչներուն իրաւասութիւնները աւելի ընդարձակուեցան: Ի միջի այլոց անոնք տեւական յարաբերութիւն պիտի մշակէին Փարիզ, կեդրոնական հրամանատարութեան հետ:

Կազմուեցաւ վերազինման ընդհանուր ծրագիր մը՝ իրերօգնութեան դրութեամբ, որուն շնորհիւ սպարապետին տրամադրութեան տակ պիտի դրուէին՝ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, 50 զօրաբաժիններ, պատերազմի պատրաստ վիճակի մէջ:

Այս թիւերէն դուրս կը մնան յունական եւ թրքական զօրքեր, ինչպէս նաեւ 4000 օդային զինուորները: Զինուորներուն կէսէն քիչ մը աւելին պիտի բաղկանար գործօն, մնացածը պահեստի ուժերէ: Եւ պատրաստ՝ զօրակոչէն 30 օր վերջ:

Իբրեւ գերագոյն հրամանատարը Համաձայնական բանակներուն՝ Եւրոպայի մէջ, զօր. Այզընհաուըրը (այժմ զօր. Րիճուէյ) պատասխանատուութեան կարգով կուգայ երրորդը: Նախ կայ երեք հոգիէ բաղկացած մնայուն յանձնախումբ մը, ներկայացուցիչները Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի սպայակոյտներուն նախագահներուն, որոնք ունին իրենց կեդրոնները Ուաշինկթընի ազգ. պաշտպանութեան պաշտօնատան մէջ (Փենթակոն): Այս երեք անձերն ալ իրենց կարգին պատասխանատու են ՀԱԿի՝ 14 պետութիւններէն բաղկացած սպայակոյտերու զինուորական յանձնախումբին:

Զինուորական այս յանձնախումբն է որ կուտայ հարկ եղած հրահանգները եւ ընդհանուր ուղղութիւնները գլխաւոր կամ մնայուն խումբին, առ ի գործադրութիւն: Շնորհիւ իր կրճատեալ վիճակին, — երեք հոգի, խումբը կրնայ արագ որոշումներ տալ վճռական ժամուն, ընդարձակ սահմանագլուխի մը վրայ, որ այժմ կ'երկարի Նորվեկիոյ հիւսիսային հրուանդանէն մինչեւ Արաբատ:

Կրնանք ըսել, որ մնայուն խումբը կը հանդիսանայ ՀԱԿի զինուորական կազմակերպութեան ուղեղին եւ ջիղերուն կեդրոնը: Եւ պատասխանատու է թէ սպարապետին և թէ վերջերս կազմուած Ատլանտեան հրամանատարութեան ռազմագիտական գործերուն:

Համաձայն ՀԱԿի Պրիւքսէլի մէջ գումարուած խորհրդաժողովի բաղձանքին, անցեալ տարի Ապրիլին զօր. Այզընհաուըրը ստանձնեց անոր գերագոյն հրամանատարութիւնը: Պատերազմի մը պարագային ան (այժմ իր յաջորդը) պիտի վարէ կամ հականշռէ բոլոր ցամաքային, ծովային եւ օդային գործողութիւնները Եւրոպայի մէջ:

Ներքին ապահովութեան եւ սահմանային ջուրերու պաշտպանութիւնը պիտի մնայ ազգային կառավարութիւններու գերիշխանութեան տակ: Սակայն գերագոյն հրամանատարը կրնայ յարմար դատած միջոցին, յայտնել իր նկատողութիւնները եւ գործել ըստ այնմ:

Ընդհ. սպարապետին փոխանորդն է անգլիացի մարաջախտ Մոնթկոմըրի:

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Վիկտոր Չեռնով

ԽՄԲ.—Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Ապրիլ 15ին Նիւ Եորքի մէջ մեռաւ Սոց. Յեղափոխական կուսակցութեան ականաւոր վարիչը, Վիկտոր Չերնով: Այս առթիւ «Ամերիկայի Ձայնը» հետեւեալ զեկուցումը հաղորդեց, հայերէն: (Դեռ ուրիշ նիւթեր ալ պիտի հրատարակենք Չերնովի մասին, որ մօտիկ բարեկամ էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ գրութիւն մըն ալ նուիրած էր անոր, «Դրօշակ»ի մէջ (1925).—

Նիւ Եորքում իր աչքերը յաւէտ փակեց այն մարդը, որ մեր դարի սկիզբներին շատ կարճ ժամանակ մարմնաւորում էր ժողովրդապետութիւն ստեղծելու յոյսերը Ռուսիոյ մէջ:

Մի մարդ, որ նոյնիսկ այդ յոյսերի կործանումից յետոյ էլ երբեք չդադրեցրեց իր պայքարը ժողովրդապետութեան վերածնունդի համար Ռուսաստանում:

Սոցիալիստ - յեղափոխականների կուսակցութեան առաջնորդ Վիկտոր Չերնովը կնքել է իր մահկանացուն, բայց այն յոյսը, որ մարմնաւորում էր նա, կը մնայ անմահ:

31 երկար տարիներ են անցել այն օրից, երբ բոլշեւիկների գաղտնի ոստիկանութեան կողմից հետապնդուած Վիկտոր Չերնովը թողել է Ռուսաստանը եւ անցել արտասահման:

Մինչեւ իր փախուստը նա ստիպուած էր երեք տարի շարունակ թաքնուել Ռուսաստանում, ժամանակ առ ժամանակ բուռն ելոյթներ ունենալով այն վարչակարգի դէմ, որ ստեղծել էին Չերնովի կուսակցութեան ձեռքից այդ մեծ երկրի իշխանութեան ղեկը խլած բոլշեւիկները:

Տարագրութեան տարիներին, լինէր դա Պրագայում, Փարիզում թէ Նիւ Եորքում, Չերնովը անդադար պայքարում էր ժողովրդավար Ռուսաստանի համար, ինչպէս նախորդ տարագրութեան ժամանակ պայքարել էր ցարական բռնապետութեան դէմ:

Վիկտոր Չերնով իր քաղաքական գործունէութիւնը սկսել էր 1890 թուից, դեռ ուսանողական շրջանում:

Փայլուն եւ բեղուն գրիչ՝ Չերնովը դառնում է Նարոդնիկների կուսակցութեան առաջնորդը եւ տեսաբանը: Հետագային նա այս դիրքը գրաւում է Նարոդնիկներին փոխարինելու եկած սոցիալ - յեղափոխականների (էս էռ) կուսակցութեան մէջ:

Մասնակցում է 1905ի յեղափոխութեանը եւ երբ շարժումը ճնշւում է ցարական կառավարութեան կողմից, անցնում է արտասահման:

Էս էռները մեծ ժողովրդականութիւն էին վայելում, որովհետեւ Ռուսաստանը գիւղատնտեսական երկիր էր եւ հողային բարեփոխութիւնները շահագրգռում էին շատ աւելի մեծ թւով մարդկանց, քան քաղաքային բանւորութեան վիճակի բարելաւման խնդիրները, որոնց վրայ էին կենտրոնացնում իրենց ուշադրութիւնը մարքսեանները:

Չերնովի համոզմունքն էր, որ ապագայ Ռուսաստանի գիւղատնտեսութիւնը հիմնուած պէտք է լինի մանր եւ միջակ գիւղացիական տնտեսութիւնների վրայ, որոնք միմեանց կապուած պէտք է լինեն փոխադարձ համագործակցութեամբ:

Նա մտահոգուած չէր միմիայն իշխանութիւնը իր ձեռքը առնելու խնդրով, ինչպէս այդ անում էր Լենինը: Վերջինի այդ մտասեւեռումը բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ի վերջոյ դարձրեց միահեծան բռնապետութիւն, որ կատարելութեան հասցրեց Ստալինը:

Չերնովը միշտ հաւատարիմ է մնացել ժողովրդապետութեան սկզբունքներին, միշտ էլ յարգել է ժողովրդի կամքը, թէպէտ եւ ընդունել է ուժի գործադրման անհրաժեշտութիւնը ցարական վարչակարգը տապալելու համար:

Երբ Փետրուարեան յեղափոխութեան միջոցով տապալուեց ցարական բռնապետութիւնը, Չերնովը վերադարձաւ Ռուսաստան եւ ստանձնեց հողագործութեան նախարարի պաշտօնը Կերենսկու կառավարութեան մէջ: 1917ի Նոյեմբերին տեղի ունեցած ընտրութիւնների ժամանակ ռուս ժողովուրդը Սահմանադիր Ժողովի աթոռների 65 %ը տուել էր էս էռներին:

Սակայն Լենինը չուզեց խոնարհուել ժողովրդի կամքի առաջ: Քուէների մեծամասնութեանը նա պատասխանեց Կրոնշտատի նաւաստիների հրացաններով եւ Չեկայի ահաբեկումով:

Յունուարի 14ին նա հրահանգեց բանտարկել Չերնովին: Սակայն Յունուարի 18ին Սահմանադիր Ժողովը գումարեց իր անդրանիկ եւ միակ նիստը:

Ժողովասրահը շրջապատուած էր բոլշեւիկեան զինուորներով եւ նաւաստիներով: Բայց չնայած այդ սպառնալիքին, նիստը տեղի ունեցաւ եւ առաւօտեան դէմ Սահմանադիր Ժողովը ընդունեց Չերնովի առաջարկած հողային բարենորոգումների օրէնքը, որով Ռուսաստանը դառնում էր մանր գիւղատնտեսական սեփականատէրերի մի երկիր: Լենինը լուծեց Սահմանադիր Ժողովը: Այդ ապօրինի քայլը մահացու հարուած էր ռուս ժողովրդապետութեան համար: Չերնովը կարողացաւ խոյս տալ բանտարկութիւնից եւ թաքնուեց:

Չեկան այն տարիներին դեռ այնքան ուժեղ չէր, եւ Չերնովի յաջողուեց մի քանի տարի բոլշեւիկեան ոստիկանութեան համար անմատչելի մնալ:

1921ին, երբ կոմունիստները զօրքեր ուղարկեցին այն նոյն Կրոնշտատի նաւաստիների դէմ, որոնք յեղափոխական ուժերի առաջաւոր ջոկատն էին կազմում Հոկտեմբերեան օրերին, Չերնովը շտապեց օգնել նրանց:

Կրոնշտատի ապստամբութեան եղերական վախճանից յետոյ Չերնովը անցաւ արտասահման, ուր գրչով եւ խօսքով շարունակեց իր պայքարը Բոլշեւիզմի դէմ:

Չերնովը մարմնաւորում էր ռուսական ժողովրդապետութեան կործանման ողբերգական պատմութիւնը: Նա վերջին քաղաքական առաջնորդն էր, որին ռուս ժողովուրդը ազատօրէն կարող էր լսելի դարձնել իր ձայնը:

Ապրող Չերնովը խօսուն վկան էր այն բանի, թէ որքան կեղծ է կոմունիստների այսպէս կոչուած դեմոկրատական կարգեր հաստատած լինելու յաւակնութիւնը:

Սահմանադիր Ժողովի կողմից ընդունուած Չերնովի հողային բարենորոգումների ծրագիրը վաղուց արդէն վիժեցրել են բոլշեւիկները:

Ստալինը զրկել է գիւղացիներին իրենց անձնական ստացուածքից եւ կոլխոզային ստրկութեան լուծը դրել է նրանց վզին:

Աշխատանքի դաժան օրէնքների եւ ստախանովեան չափանիշների տակ լեղի է քամում ռուս երկրի աշխատաւորը: Սովետական Միութեան մէջ ստեղծուած են անթիւ կենտրոնացման ճամբարներ, ուր միլիոնաւոր մարդիկ տաժանակիր աշխատանք են կատարում ամենասոսկալի, անյոյս ստրկութեան պայմաններում:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, յայտարարեց թէ ամերիկացի գիտողներ պիտի չհրաւիրուին, իրենց հիւլէական փորձերուն առթիւ, որ պիտի կատարուին յառաջիկայ աշնան, Աւստրալիոյ մէջ:

«Համազգային»ի Նոր Նուաճումները

Լ. Շանթի կորուստէն վերջ, Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը կորսնցուց նաեւ իր բարեխիղճ եւ նուիրեալ գործավար-քարտուղարը, Գ. Իփէկեան: Այս ծանր կորուստները դարմանելու եւ հիմնադիրներու կառուցած այս մեծ եւ օգտաշատ կազմակերպութիւնը իր բարձրութեան վրայ պահելու համար ամէն ճիգ գործ պիտի դնէ Կեդր. վարչութիւնը:

Ճեմարանը ունեցաւ արդէն իր արժանաւոր տնօրէնը յանձին Ս. Վրացեանի: Ներկայիս իր եւ ուսուցչական կազմի կողմէ կը վերամշակուի ուսումնական ծրագիրը, ճեմարանը դնելու համար օտար միջնակարգ դպրոցներու աստիճանի վրայ, լեզուական եւ գիտական տեսակէտէ: Որոշուած է նաեւ բանալ լսարանական երկու բաժիններ Ա.— Պաշտօնի պատրաստուողներու համար մէկ տարի եւ Բ.— Հայագիտական մաս, 2 տարուան դասընթացքով:

Ճեմարանը պիտի ունենայ նաեւ իր երգչախումբը: Ամիսներէ ի վեր խումբի պատրաստութեամբ կ'աշխատի յայտնի երգահան եւ խմբավար Պ. Բ. Կանանչեան:

Գեղարուեստի պատմութեան իբր դասախօս հրաւիրուած է նաեւ յայտնի գրագէտ, Կոստան Զարեան, որ ամիսներէ ի վեր ձեռնարկած է իր պաշտօնին:

Որոշուած է վերաբանալ գիշերօթիկներու բաժին իր յատուկ շէնքին մէջ: Մշակուելու վրայ են ընդունելութեան պայմանները որոնց լրացումէն վերջ պիտի հաղորդուի բոլոր գաղութներուն եւ հայ մամուլին՝ սաներ արձանագրելու համար:

Ճեմարանի հողին վրայ պիտի կառուցուի քանի մը յարկնոց շէնք մը, որուն մէջ պիտի տեղաւորուին մանկապարտէզը, քիմիական եւ բնագիտական աշխատանոցները, մատենադարանը եւ գիշերօթիկի սենեակները: Շէնքը պիտի ունենայ նաեւ միջակ սրահ մը, որ պիտի ծառայէ դպրոցական եւ այլ հանդէսներու:

Կեդրոնական վարչութիւնը կը խորհի « նաեւ ձեռնարկել թատերական մեծ սրահի մը շինութեան:

Պէյրութի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 10—17, բացուեցաւ հայ արուեստագէտներու ցուցահանդէսը: Աւելի քան 60 արուեստագէտներ — մեծ մասով նորեր — մասնակցեցան անոր, մեծ խանդավառութիւն եւ հետաքրքրութիւն ստեղծեց եւ ինչ որ աննախընթաց էր, արնարկը միեւնոյն ատեն առիթ եղաւ երեւան հանելու բազմաթիւ երիտասարդ եւ շնորհալի արուեստագէտներ: Ութ օրուան մէջ 5000է աւելի այցելուներ ունեցաւ ցուցահանդէսը:

Մեծ յաջողութիւն ունի նաեւ Համազգայինի Թատերական խումբը: Վերջերս բեմադրած էր « Հին Աստուածները » անթերի խաղարկութեամբ եւ պատրաստութեամբ, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց եւ ինչ որ աննախընթաց էր, արժանացաւ ութ անգամ կրկնութեան, ամէն անգամ բերնէ բերան լեցուն թատրոնի մէջ:

Այս բոլորը կ'ապացուցանեն որ Համազգային Մշակութային Ընկերութիւնը կը գործէ հաստատուն գետնի մը վրայ, վայելելով ժողովուրդին քաջալերութիւնը եւ գնահատանքը:

Համազգայինը պիտի դառնայ ծաւալուն մշակութային կազմակերպութիւն մը, ունենալով իր մասնաճիւղերը գաղթաշխարհի զանազան վայրերու մէջ:

Բոլոր գիտակից, պարկեշտ եւ ըստ ամենայնի հայ մշակոյթով հետաքրքրուող եւ նուիրուած անձեր, առանց խտրութեան սեռի, դաւանանքի կամ քաղաքական ուղղութեան կրնան անդամագրուիլ այս հանրօգուտ Միութեան բոլոր վայրերու մէջ, երբ կ'ընդունին անոր ծրագիրը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Տեղական թերթ մը, Combat, դառնութեամբ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսական մշակոյթը տագնապ մը կ'անցընէ Միջին Արեւելքի մէջ:

Արտաքին նախարարութեան Մշակութային յարաբերութեանց ընդհանուր տեսչութիւնը հարիւր միլիոն ֆրանքի ելեւմտացոյց մը ունի ձեռքին տակ, մշակութային առաքելութիւն մը պահելու համար Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Ի՞նչ կ'ընէ այս կազմակերպութիւնը: Նիւթապէս կ'օգնէ ուսանողներուն, թոշակաւորներ կը ղրկէ Ֆրանսա եւ սուրիական եւ լիբանանեան հաստատութիւններուն մէջ, ինչպէս նաեւ կը դրաղի Ֆրանսերէնի քննութեամբ: Իրողութիւն է, սակայն, որ Պէյրութի մամուլը ամէն տարի բուռն յօդուածներ կը հրատարակէ Պաքալորէայի դէմ, իսկ ուսանողներն ալ ազմկալի ցոյցեր կ'ընեն փողոցներուն մէջ:

Ֆրանսական մամուլը իր կարգին կը դժգոհի որ առաքելութեան պաշտօնեաները մեծ բան մը չեն ըներ, բայց շատ բարձր թոշակներ կը ստանան, երբեմն նոյնիսկ եռապատիկը: Կ'ըսեն թէ ջեղծումներն ալ անպակաս են:

Ժամանակին Յիսուսեանները, Լազարեանները, մայրապետները, աշխարհական առաքելութիւնը, շատ աւելի անձնուիրութեամբ կատարած են իրենց պաշտօնը եւ հրաշքներ գործած: Շատ մը Սուրիացիներ եւ Լիբանանցիներ Ֆրանսայի ուսուցչապետներու կը պարտին իրենց դիրքը: Լիբանանի հանրապետական բոլոր նախագահները Յիսուսեաններու նախկին աշակերտները եղած են: Բայց այսօր Ամերիկացիները կը սպառնան Ֆրանսական մշակոյթին: Անոնք արագ յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրեն իրենց քարոզչութեամբ, Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ:

Ամերիկացիները շատ լաւ գիտեն իրենց տոլարները օգտագործելու եղանակը: Նմանապէս քաջ գիտեն թէ որոնց պէտք է դիմեն:

Այս դիտողութիւններէն ետք, Ֆրանսական թերթերը հետեւեալ փաստերը կը յիշեն.—

Պենըթի հիմնարկութիւնը իր ձեռքին տակ ունի հինգ միլիոն տոլարի գումար մը, որ յատկացուած է օտար ուսանողներու թոշակին, Ամերիկայի մէջ կրթութիւն ստանալու համար:

Ռոքֆէլլըր ընկերութիւնը 2500 տոլար տրամադրեց վերջերս, նախապատրաստական հաւաքոյթի մը համար, որուն նպատակը պիտի ըլլայ ներկայացնել արաբական մշակոյթն ու աւանդութիւնները: Նմանապէս, 6000 տոլար Տոքթ. Հապիպ Քիւրանիի, նախագահ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի մշակութային բաժնին, որպէս զի ուսումնասիրութիւններ կատարէ Ամերիկայի մէջ:

Ֆորտի հիմնարկութիւնը օժանդակեց Պէյրութի ամերիկեան համալսարանին, որպէսզի երկրագործական վարժարան մը բանայ, տիպար ագարակով մը:

Սուրիա եւ Լիբանան, պիտի օգտուին Թրումընի վարդապետութեան Դ. կէտի առաւելութիւններէն, երկրագործական, առողջապահական, կրթական եւ ճարտարարուեստական ասպարէզներուն մէջ: Այս բաժնին յատկացուած գումարը 56 միլիոն տոլար է, Մերձաւոր Արեւելքի շրջաններուն համար:

Տարակոյս չկայ թէ Ամերիկա դեռ չէ յաջողած իր տոլարներով պարտութեան մատնել ֆրանսական մշակոյթը, բայց գիտէ լաւագոյն կերպով գործել:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԱԼ ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Անգլիոյ Էլիզապէթ թագուհին խնդրեց Երեսփ. ժողովէն՝ աւելցնել իր ամուսինին՝ Էտինպուրկի Դուքսին տարեթոշակը (10 հազար սթերլին), նմանապէս իր քրոջ իշխանուհի Մարկըրէթին ռոճիկը՝ ի նախատեսութիւն ամուսնութեան:

Իր հայրը Ճորճ Զ. կը ստանար 410 հազար սթերլին տարեկան իրեն, եւ 167 հազար սթերլին ալ իր ընտանիքին համար: Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի քննէ առաջարկը:

Արքայական թոշակները կը քուէարկուին ամէն անգամ որ նոր թագաւոր մը կը գրաւէ գահը: Բոլոր կուսակցութիւններէն կազմուած յանձնախումբ մը, որ կը բաղկանայ 21 անդամներէ կ'ուսումնասիրէ խնդիրը:

Էլիզապէթ թագուհիին խնդրանքը թէեւ կը յիշէր միայն իր ամուսինին, երկու զաւակներուն եւ իշխանուհի Մարկրիթին համար, սակայն սովորութիւն է հոգալ Մայր Թագուհին ալ: Օրինակ Մէրի Թագուհիին համար քուէարկուեցաւ 70 հազար սթերլին երբ Ճորճ Ե. մեռաւ 1936ին: Կը կարծուի թէ մայր Թագուհի Էլիզապէթն ալ նոյնքան պիտի ստանայ:

Թագուհին ըսած է թէ Զարլզ գահաժառանգ իշխանին համար դրամի պէտք չունի, քանի որ արդէն Քորնուէլլի հարուստ դքսութենէն ունի եկամուտ մը, տարեկան 104 հազար սթերլին: Նոր վարկ պիտի պահանջուի, երբ ան 21 տարեկան ըլլայ: (Նոյեմբերին չորս տարեկան պիտի ըլլայ):

Իբրեւ գահաժառանգ, Էլիզապէթ Թագուհին կը ստանար տարեկան 40 հազար սթերլին, իսկ իշխանուհի Մարկրիթը 6000 սթերլին միայն որ քուէարկուեցաւ երբ անցեալ Օգոստոսին չափահաս դարձաւ:

Յանձնախումբին համար կնճռոտ հարց մը պիտի ըլլայ որոշել թէ որքան պիտի վճարուի Էտինպուրկի Դուքսին: Վիքթորիա Թագուհիին ամուսինը կը ստանար տարեկան 30 հազար սթերլին, այսօրուան արժէքով 230 հազար տոլար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ)

— Իմ հրահանգներս պիտի հաղորդէք լրտեսներուն, ճշդենք այս պարագան, ընդմիջեց Փոնթիւի:

— Այո: Գիտենք թէ լրտեսներ են նաեւ Հօրլօք, Լեմլի, Տիկին Րաքէլ եւ Մարթէ Րօլօ կոչուած անձերը: Մինչեւ հոս մեր գիտցածներուն մասին խօսեցանք. հիմա նկատի առնենք մեր չգիտցածները: Զենք գիտեր թէ ինչ նշանակութիւն ունին պարապ թուղթերը որոնք այնքան ճարտարօրէն պահուած էին: Զե՞նք գիտեր թէ Միլըր ի՞նչ միջոցով հրահանգ կը ստանար Գերմանիայէն: Զենք գիտեր թէ ի՞նչպէս կը հակակշռեն այս կազմակերպութիւնը: Գիտենք միայն թէ «Սընտէյ Փրէս» թերթին միջոցաւ կը ժամադրուին, գիտենք նաեւ թէ Մարթէ Րօլօ կ'երգէ տրուած հրահանգները: Այսքան ահա մեր բոլոր գիտցածը:

— Ճիշդ է թէ գիտենք այս բոլորը, բայց ամէնէն կարեւորը այն է թէ լրտեսները չեն գիտեր թ մենք գիտենք: Շատ լաւ: Որոշումս տուի: Պէտք է համբերել գիտնանք: Յայտնի է թէ բոլոր լրտեսները ձեզի պիտի դիմեն. պէտք է այս կերպով ծուղակը ձգենք զանոնք: Սակայն պիտի չսպասենք որ անոնք իրենց ուզած ատենը գան ոչ, մենք պիտի կանչենք զանոնք:

— Ի՞նչպէս:

— Յառաջիկայ շաբաթ այնպէս մը պիտի կարգադրենք որ Մարթէ Րօլօ երգէ ձայնասփիւռէն: Ծանօթներ ունիք Պ. Պ. Ք.ի մէջ. կրնաք քանի մը վայրկեանի արտօնութիւն ստանալ: Մարթէին ալ պիտի ըսենք թէ պէտք է երգէ: Երգին տուները պիտի պատրաստէք, այնպէս որ տողերու առաջին տառերը կազմեն հետեւեալ հրահանգը.— « Բոլորդ կեդրոն եկէք», կամ նոյնիմաստ բան մը:

Այդ պահուն հեռաձայնին զանգակը հնչեց: Ընկալուչը վերցուցի:

— Միլըր կը խօսի, ըսի:

— Է. 15ն եմ, ըսաւ կնոջական ձայն մը, ձեզ տեսնել կ'ուզեմ:

— Լաւ, հոս եկէք:

— Գիշերը տասնին: — Այո:

Փոնթիւէի կրկնեցի կնոջ խօսքերը:

— Կը տեսնէ՞ք, գոչեց, բոլորն ալ հոս պիտի գան, մէկը միւսին ետեւէն: Ամէնքն ալ պիտի ձերբակալենք:

— Չեմ ուզեր երկրորդ անգամ մըն ալ արտճանակի մը փողին դիմաց գտնուիլ, ըսի: Ճորճ, յարմար տեղ մը ծակ մը բացէք, որպէսզի գոնէ Օնօրինը կարենայ իմ սենեակս դիտել:

— Լաւ գաղափար մըն է, ըսաւ Փոնթիւի, ես ալ կը փափաքիմ տեսնել ձեր այցելուները:

Կարճ քննութենէ մը վերջ Ճորճ դրան վրայ յարմար տեղ մը գտաւ եւ գնաց գործիքները բերել:

Մինչեւ ժամը իննուկէս սպասեցինք հետաքրքրութեամբ: Մարշըլ հեռաձայնած էր Սքօթլընտ Եարտի եւ ստուգած թէ տակաւին չեն կրցած հասկնալ թէ բան մը գրուա՞ծ է պարապ թուղթերուն վրայ: Ժամը իննուկէսին Փոնթիւի եւ Ճորճ անցան Օնօրինի սենեակը: Օնօրինը ճամբած էինք սովորական ժամուն: Ճորճ սենեակի դրան կղպանքին վրայ փոփոխութիւն մը ըրած էր. այնպէս որ կարելի էր դուրսէն բանալ, նոյնիսկ եթէ ներսէն կղպէի: Կը վախնայի այս հանդիպումէն, որովհետեւ կիները աւելի շատ կրնան երեւան հանել իրենց դիմացինին ինքնութիւնը, աւելի ուշադիր ըլլալով:

Վարագոյրները գոցեցի եւ վառեցի միայն սեղանին վրայի լամբարը:

Յանկարծ ոտնաձայն մը լսեցի. դրան մօտեցայ եւ բացի: Թուխ կին մը կեցած էր դէմս, մուշտակէ վերարկուի մը մէջ: Նոյն վայրկեանին բազուկները երկարեց եւ իր շրթները զգացի իմիններուս վրայ: Սկսայ դողդղալ: Կը յուսայի հանդիպում մը ունենալ Միլըրի գործակալներէն մէկուն հետ: Աւաղ փոխարէն իր սիրուհին կուգար այցելութեան: Եւ ի՞նչպէս պիտի կարենայի զայն խաբել:

Իբր դերասան, յաճախ սիրահարի դերեր կատարած էի բեմին վրայ: Պէտք էր ի գին ամէն բանի կատարել նաեւ Միլըրի դերը: Եւ պատասխանեցի համբոյրին: Ներս մտնելէ ետք վերարկուն հանեց. բարեձեւ մարմին մը ունէր, 35—40 տարեկան էր հաւանաբար եւ հիմա դժուար չէր գուշակել թէ դիմացս կը գտնուէր Տիկին Րաքէլ, բախտագուշակը:

(Շար.)

եւ սպառազինուած արդիական զէնքով: Բայց ես վստահ եմ թէ մենք կը գտնուինք մեր ազատութիւնը պահպանելու ճամբուն վրայ, եւ պիտի չստիպուինք վճարել աշխարհամարտի մը ահաւոր գինը: Մենք շիտակ ճամբու վրայ ենք եւ պէտք է յառաջ ընթանանք »:

Նախագահը յետոյ յուսատու տեղեկութիւններ հաղորդեց եւրոպական միութեան մասին.

— « Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի պէս երկիրներ, որոնք իրարու դէմ կը մրցէին դարերէ ի վեր, այժմ սկսած են միասին գործել: Անոնք զարկ կու տան իրենց տնտեսական եւ քաղաքական հաստատութեանց եւ պաշտպանողական ընդհանուր ցանցի մը կը վերածեն իրենց զինուորական ուժերը: Զարմանալի չէ որ Սովետները կը փորձեն կասեցնել այդ յառաջդիմութիւնը եւ կը ջանան համոզել արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները թէ պէտք է անջատ եւ տկար մնան, փոխանակ միանալու եւ զօրանալու: Կրեմլինը շատ լաւ գիտէ որ միութիւնը ուժ է եւ թէ միացեալ Եւրոպա մը կրնայ ի դերեւ հանել եւրոպական երկիրները մէկ-մէկ խորհրդային կայսրութեան մէջ կլանելու իր տենչերը: Ես չեմ կարծեր որ Եւրոպայի ժողովուրդները խաբուին սովետական այս քարոզութենէն: Եթէ այժմ կանգ առնենք եւ կամ տատանինք, պիտի կործանենք խաղաղութեան եւ ազատութեան այն ամբողջ շէնքը զոր կը կառուցանենք այնքան տաժանքով »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը Գահիրէ հրաւիրեց Սուտանի զանազան կուսակցութեանց ներկայացուցիչները, խորհրդակցելու համար: Կը յուսան միջին ճամբայ մը գտնել, միեւնոյնատեն բանակցելով Անգլիոյ հետ:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ խնդրին առթիւ Պելկրատի խտալական դեսպանը ծանուցագիր մը յանձնեց Եուկոսլաւիոյ կառավարութեան, զգուշացնելով Թիթոն թէ «ծանր հետեւանքներ» պիտի ծագին, եթէ չփոխէ իր քաղաքականութիւնը Թրիէսթէի եւ Իտալիոյ հանդէպ: «Լուրջ հետեւանքները» կը նշանակեն զադրեցնել 16 միլիոն տոլարի վարկը զոր Իտալիա կուտայ քաջալերելու համար դէպի Եուկոսլաւիա կատարուած արտածումը: Այս ծանուցագիրը կը տրուի ճիշդ այն պահուն երբ ընտրութիւններ պիտի կատարուին Իտալիոյ 2500 քաղաքներուն մէջ: Ֆաշականները կը գանգատին կառավարութեան թուլութենէն, աւելի վճռական միջոցներ պահանջելով:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի նոր փորձը, որ տեղի պիտի ունենար երեքշաբթի առտու Նեւատայի անապատին մէջ, (Մ. Նահանգներ), յետաձգուեցաւ 48 ժամ, որովհետեւ ռումբին ելեկտրական զսպանակը չէր բանեը:

ԿԱՆԱՆՉ ՕՁ ՄԸ, ամենաթունաւոր տեսակէն, փաթթուեցաւ օդանաւորդի մը վիզին, հարաւային Ափրիկէի երկնակամարին վրայ սաւառնած միջոցին: Սօդունը հազիւ կրցաւ անոր օձիքը խածնել, երբ ռատիոյի վարիչը կամաց մը խմացուց իր ընկերոջ: Երկուքը մէկ յաջողեցան ետ մղել սողունը, որ այս անգամ պլլուեցաւ հակակշռի գործիքին: Դարձեալ յաջողեցան զինքը ետ քաշել: Երբ օդակայան հասան, օձը գտան դարակի մը մէջ եւ սպաննեցին: Ճամբորդները լուր չունէին անցուդարձէն:

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆ մը ծագեցաւ Ֆուզանի (Հարաւ. Քորէա) գերիներու կայանին մէջ: Կարմիր գերի մը սպաննուեցաւ եւ 85 հոգի վիրաւորուեցան: Ամերիկացիները երբեք զէնք չպարպեցին: Ամերիկացի պահակներ Քոժէ կղզիի (Ճափոն) գերիներու կայանը մտնելով, վար առին կարմիր դրօշները եւ ուրիշ խորհրդանիշները: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ քարիւղի 90.000 բանուորներէն 25.000ը վերսկսան աշխատիլ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին եւ յոյս կայ որ համաձայնութեան մը յանգին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ անգլ. օդանաւային նոր հրամանատարը՝ մարաջախտ Սէնտըրս Փորթ Սաիտ հասաւ եւ ստանձնեց իր նոր պաշտօնը Մոասքայի (Իսմաիլիա) մէջ:

ԻՐԱՆԻ դահլիճը կը ծանուցանէ թէ յետաձգուած են հիւսիսային եւ արեւմտեան նահանգներու երեսփ. ընտրութիւնները, մինչեւ Մոսատեղի Լա Հէյէն վերադարձը, խառնակութիւններէ խուսափելու համար: (Վարչապետը Լա Հէյ կ'երթայ, մասնակցելու համար անգլեւիրանեան քարիւղի վէճին քննութեան):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Cadet: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը: Նիւթը՝ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նոր քննութիւններէ վերջ»:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15-էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Փարիզի հայ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական պարախումբ Պոնտոսեան տարազներով (լազպար՝ քէմէնչէով): Մենապարեր եւ ուրիշ անակնկալներ:

Եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի 8 հոգինոց (Garow's Orchestre Typique Tzigan) ծանօթ նուագախումբին իր Ալվարէզ երգիչով:

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ տնական պատրաստութեամբ, դիւրամատչելի գիներով:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Պ. Լ. ՃԷՐԱՀԵԱՆի ուսուցչական եւ երաժշտական յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի Մայիս 22ին, Համբարձման հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Պօմոնի Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐԱՄ ԹԻՐՋԻՊԱՇԵԱՆ: Կը բանախօսեն բանաստեղծ - ակադեմական Պ. ԳԵՂԱՄ ՍԱՅԱՊԱԼԵԱՆ եւ գրագէտ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Ա. Վարժապետեան, Հ. Արիստակէսեան, Մ. Մարկոսեան եւ Պ. Լ. Ղեւոնդեան: Արենոյշներու կողմէ երգախառն պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ ՔԱՆ, (A. M.).— Այս կիրակի ժամը 10ին, ռուսական Մայր Տաճարին մէջ (Bld. Alex. III): Պատարագի երգեցողութիւնը Նիսի դպրաց դասուն կողմէ:— (Հոգաբարձութիւն)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աբգար, Դանիէլ եւ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան, Տիկ. Մարիժան Հայթաեան (ծնեալ Յովհաննէսեան), Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան կը ծանուցանեն թէ այս կիր. Սէն Լու Կրան Փէնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն հանգուցեալ ԱՐՓԻԱՐ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, իր տիկնոջ եւ զաւկին յիշատակին:

Ներկայս առ ի գիտութիւն, մեր բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն:

Դպրոցասէրի տօնը Մարսէյլի մէջ

Հիմնարկութեան 75րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ մարսիլարնակ կրթասէր տիկիններու եւ նախկին սանուհիներու, տեղի կ'ունենայ եղանակին վերջին եւ մեծագոյն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ: Շաբաթ 24 Մայիս, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի մէջ, rue Grignan, Marseille:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի: Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ընտիր պիւֆէ՝ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած: Ճոխագոյն զօթիլօն եւ հաճելի անակնկալներ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը Կ. Խաչի օրը կը տօնէ Յունիս 8ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցին մէջ: Բոլոր անդամներու եւ հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Օրակարգ.— Ամերիկայի շրջաբերականներու ընթերցում, նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւ Յունիս 30ի դաշտահանդէսը:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Լսարան Արեւմուտքի վարչութիւնը ընկերական - ընտանեկան ճաշ մը սարքած է այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 60 rue Lafayette, Արամի ճաշարանը: Նուագ եւ զուարճութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամներն ու համակիրները: Ճաշագին 600 ֆրանք:

Ուտի Հրանտի կողմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը:

Նուագահանդէսը կը լրանայ ժամը 23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը:

Տոմսերու համար դիմել.— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսի, 20bis Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը, Tél. Mic. 01-89:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 23 MAI 1952 Ուրբաթ 23 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6770-Նոր շրջան թիւ 2181

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱԼՆԵՐ

Հայրենիքի գաղափարին զօրացման մէջ վճռական դեր կրնան կատարել բոլոր հոսանքներն ու դասակարգերը, Հայկական Արտասահմանի մէջ: Առանց սեռի կամ տարիքի խտրութեան:

Անշուշտ իւրաքանչիւր խմբաւորում կամ անհատ պիտի գործէ համաձայն իր հայեցողութեան եւ կարողութեան:

Բայց, ամէնուն համար ալ անվիճելի պիտի ըլլայ մէկ տեսակէտ,— Տարագիր բազմութիւնները հարազատ ժառանգորդներն են հայրենիքին: Անոր լրացուցիչ մասերը:

Հետեւաբար, ունին ոչ միայն պարտականութիւններ, այլեւ իրաւունքներ:

Անհրաժեշտ չէ որ պայմանագիր մը կնքուի, ճշդելու համար այդ պարտականութեանց եւ իրաւունքներուն սահմանը: Անգիր աւանդութիւններ կան որոնք աւելի արժէք ունին քան մագաղաթի վրայ արձանագրուած օրէնքներ:

Դժբախտաբար այս տարրական հարցին մէջ ալ կը տիրեն կարգ մը թիւրիմացութիւններ, պղտորելով մթնոլորտը:

Կան հոսանքներ կամ խմբակներ որոնք հայրենասիրական պարտականութիւնը կը շփոթեն ընկալեալ սովորութեանց հետ: Չեն հանդուրժեր որ տեսակէտ ունենանք:

Իսկ երբ իրաւունքներու մասին կը խօսիք, վայնասուն մը կը պայթի ձեր գլխուն:

— Ի՞նչպէս կարելի է. ան՝ պետութիւն, մենք ցիրուցան բազմութիւն: Ան իշխանութիւն, մենք ապագայ քաղաքացիներ...

Այստեղ ալ բացասական դեր կը կատարէ նախապաշարումը, ստորադաս մակարդակի մը վրայ դնելով Հայկական Արտասահմանը:

Այո, Երեւանը իշխանութիւն է, բայց ամէն բան չէ: Եւ չի կրնար ըլլալ, ներկայ պայմաններուն մէջ: Աշխարհասասան, համայնակուլ ուժ մը կեցած է իր գլխուն վերեւ, եւ թոյլ չի տար որ ազատ գործեն միտքերն ու թեւերը:

Միայն այս պարագան կը հարկադրէ մեզ օրոշ տեսակէտներ ունենալ, հայրենիքի ամբողջացման, ազատութեան եւ բարօրութեան մասին: Ձայն բարձրացնել, հիմնական հարցերու մէջ:

Սովորական իմաստով իրաւունք մը չէ այս, այլ տարրական պարտականութիւն մը:

Հայրենիքի ժողովուրդը ինք ալ պիտի ուզէր որ կատարէինք այդ պարտականութիւնը, առանց միջամտելու իրենց ներքին գործերուն:

Թող չառարկեն թէ ինչ որ ալ ըսենք անօգուտ է: Ոչ կը կարդան, ոչ կը լսեն, ոչ ալ կրնան ընթացք տալ:

Թէեւ ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի, մենք ալ նոյնքան համրանք, աշխատանք եւ վաստակ ունինք, որքան անոնք:

Ունինք թանկագին առաւելութիւն մը եւս,— ազատութիւն՝ մտածելու, խօսելու, գրելու:

Եթէ Հայկական Արտասահմանը ունենայ յստակ տեսակէտներ՝ հիմնական հարցերու մասին, իբրեւ մէկ ամբողջութիւն, միշտ ալ կարելի է բարիքներ սպասել:

Ամէն պարագայի մէջ, սմսեղուկ լռութիւնը կամ շռայլաբան սադմոսերգութիւնները չեն որ յարգանք պիտի ներշնչեն:

Այս տեսակէտէն, դժբախտաբար տժգոյն պատկեր մը կը ներկայացնէ, ամէնէն առաջ, մեր բարձրաստիճան կղերը:

Մեծ մասով պաշտօնակալներ են դարձած անոնք: Մանաւանդ երբ շողշողուն տիտղոսներ կը ստանան,—եպիսկոպոս, արքեպիսկոպոս, կաթողպատուիրակ եւայլն:

Տարիներուն հետ, այս դասակարգին մէջ զարգացաւ նոր հոգեբանութիւն մը,— «Հոգեւոր հօտը» կառավարել իբրեւ ներկայացուցիչները Ամենայն Հայոց կամ Կիլիկիոյ կաթողիկոսներուն:

Այս պատճառով ալ, անոնք երբեք չեն համարձակիր ոչ անձամբ արտայայտել, ոչ ալ ի պաշտօնէ ներկայացնել բուն ժողովուրդին բաղձանքները:

Այս նկուն դիրքը ինչո՞վ կը նպաստէ հայրենիքի գաղափարին զօրացման:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՆՈՐ ՓԵՍԱՆ

Հետեւեալ պատմութեանց հեղինակը այս տողերը ստորագրողը չէ: Այս պարագան, մանաւանդ կերպով կը շեշտեմ, որպէսզի Հայոց ազգին աղնուափայլ տիկինները դատ չբանան: Ամերիկեան շաբաթաթերթէ մը կը քաղեմ.

Անգլիացի դեղագործ մը դատարան դիմած է եւ ապահարզան կը պահանջէ, որովհետեւ օր մը երբ էրիկ - կնիկ «ներքին պատերազմ» մը կ'ունենային, Տիկինը դետին փռած է զինքը եւ առօք - փառօք վրան նստած է: Տիկինը հարիւր քիլօ կը կշռէր:

— Նախկին ամուսին մը, Շիքակոյէն, կը բողոքէ թէ իր նախկին «կէսը», իր երկրորդ ամուսնութեան առթիւ 1000 տոլարի նրբահիւս ներքնազգեստ գնած է եւ վաճառատան հաշուեցոյցը ղրկած է իրեն...

Վերոյիշեալ ամուսիններուն ցաւը այնքան ալ մեծ չէ, սակայն, բաղդատմամբ այն դժբախտութեան, որ, լսած եմ, պատահած է երիտասարդի մը՝ տարիներ առաջ:

Նոր ամուսնացած էին՝ Զարեհն ու Զապէլը: Եւ գացած էին Միջերկրականի գեղածիծաղ ափունքը՝ մեղրալուսնի օրհնութիւնով գինովնալու:

Զարեհ, բանաստեղծի խառնուածք ունէր եւ այդ պատճառաւ ալ բանաստեղծութիւն գրած չէր: Զապէլ, սովորական մահկանացու մըն էր, պարզունակ ու մաքրամաքուր Հայուհի մը: Ինչպէս բոլոր Հայուհիները:

Զարեհ, հաւերուն հետ կը պառկէր, հաւերուն հետ ալ կ'արթննար, որովհետեւ, տեղ մը կարդացեր էր թէ այդ ձեւով կրնար առողջ, հարուստ ու իմաստուն ըլլալ: Զապէլ, տանիկ պարապ խօսքերու ականջ չէր կախեր: Ուշ կը պառկէր, ուշ կ'ելլէր:

Բայց, առտու մը, սովորականէն առաջ աչքերը բացած էր:

— Անուշիկս, հոգեակս, ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ այսպէս կանուխ... Թռչուններուն հոգեզմայլ դայլա՞յլը արթնցուց քեզ թէ վարդերուն դգլխիչ բոյրը: Արշալոյսին վառ շողե՞րը բացին արդեօք աչքերդ թէ առաւօտեան մեղմանոյշ զեփիւռին փայփայանքները...

Ու հարսը կը պատասխանէ.

— Ամա՛ն, ի՞նչ պարապ բաներ կ'ըսես առտուն կանուխ: Ծարաւ էի, արթնցայ:

Կը պատմեն թէ այս գործնական պատասխանէն ետք, նոր փեսան մարած, գետինը ինկած է...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեան բացառիկ համագումարին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Մոնռուժի մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց: Միեւնոյն ատեն ընկեր մը կը մասնակցի նիստերուն:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ խնդիրը ծանր հոգեր կը պատճառէ կառավարութեան: Նոր վարչապետը, Պաքուշ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ առջի օր.— «Եթէ Ֆրանսա բարենորոգումներ կատարէ անմիջապէս, կացութիւնը կրնայ փրկուիլ, այլապէս ոչինչ կրնամ երաշխաւորել: Բարենորոգումները պէտք է կատարուին ուղղակի, եւ ոչ թէ խառն յանձնաժողովի մը միջոցաւ»: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ մարզպանն ալ այս տեսակէտն ունի:— Պ. Պէչիրն յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները իրենց տեսակէտները պիտի չպարտադրեն Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի, Եգիպտոսի եւ Թունուզի վէճերուն առթիւ:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը Լա Հէյ կ'երթայ պարզապէս ըսելու համար թէ Գերագոյն Ատեանը իրաւասու չէ քննելու պարիւղի վէճը: Թերթերը կը գրեն թէ տնտեսական տագնապը սաստկացած է եւ հացին գինը կրկնապատկուած՝ կարգ մը նահանգներու մէջ:

Տակաւին չեն համաձայնած

ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Թերթերը կը գրեն թէ վերջին պահուն կարգ մը նոր դժուարութիւններ ծագած են դաշնակիցներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, հաշտութեան առժամեայ դաշնագրին եւ ուրիշ խնդիրներու մասին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները բացորոշապէս հասկցուցած են թէ ապագայ Գերմանիան չի կրնար կապուիլ հաշտութեան առժամեայ պայմանագրով: Արտաքին նախարարը, Պ. Հալշթայն, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է երեքշաբթի օր, կրկնել տալով իր խօսնակին.

— Պ. Ռոպէր Շումանի հետ խօսակցութիւններ ունեցայ ծրագրուած դաշնագիրներու մասին (հաշտութիւն եւ եւրոպական բանակ): Բայց այդ խօսակցութիւնները տեսական հանգամանք ունէին եւ ոչ թէ իրաւական: Ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ինչ պիտի ըլլայ վաղուան Գերմանիան: Թերեւս հողային ընդարձակում պիտի ունենայ. տեսակ մը ձուլում եւ կամ նոր պետութիւն:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիացիները եւ Ամերիկացիներն ալ խոստովանած են թէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին հակառակ է կանխաւ յանձնառութեանց տակ դնել կառավարութիւն մը որ գոյութիւն չունի:

Կը նշանակէ թէ Արեւմտեան Գերմանիան առժամապէս պիտի ընդունի առաջարկուած դաշնագիրներուն տրամադրութիւնները, մինչեւ որ Գերմանիան վերագտնէ իր միութիւնը:

Այս կացութեան առջեւ, Ֆրանսան վճռեց կարգ մը պայմաններ դնել որոնք պիտի որոշուին այսօր, ուրբաթ, նախարարական խորհուրդին մէջ: Միւս կողմէ, Ազգ. Ժողովին եւ Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովները պահանջած են անմիջապէս քննութեան ենթարկել եւրոպական բանակի դաշնագիրը եւ հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը, վերջնական ստորագրութիւններէն առաջ:

Գերմանիոյ դրամական մասնակցութեան խնդիրն ալ դժուարութիւններ կը պատճառէր. բայց վերջին պահուն հաղորդուեցաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է:

✕ Անգլիոյ արտաքին նախարարը՝ Իտըն, Փարիզ հասաւ առջի օր, անյապաղ ստորագրել տալու համար առաջարկուած պայմանագիրները: Նախարարը երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ բրիտանական դեսպանատան մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ, որ ճաշի հրաւիրուած էր: Իսկ երէկ Ստրազպուրկ մեկնեցաւ, ուր կը գումարուի միացեալ Եւրոպայի խորհուրդը: Այսօր ալ (ուրբաթ) Պոնն պիտի երթայ: Եթէ ամէն դժուարութիւն հարթուի, երկուշաբթի օր հանդիսաւորապէս պիտի ստորագրուի հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը, Պոննի մէջ, իսկ եւրոպական բանակի դաշնագիրը՝ Փարիզի մէջ: Թերթերը կըգրեն թէ 2500 ոստիկաններ պիտի հսկեն բարեկարգութեան, արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, հաշտութեան պայմանագրին ստորագրութեան առթիւ: Երրեակ շղթայ մը պիտի կազմուի մայրաքաղաքին շուրջը: Ոչ ոք իրաւունք պիտի ունենայ այս շղթաներէն անցնելու, առանց մասնաւոր արտօնագրի: Արարողութեան ներկայ պիտի ըլլան երեք մեծ պետութեանց արտաքին նախարարները, մարզպանները եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչները:

Հինգ միլիոն զինուոր

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը մերժելով զինուորական վարկերուն կրճատումը, ազդարարեց.— Անոնք որ քուէ կուտան մեծ զեղչեր կատարելու համար, կրնան խորտակել երրորդ աշխարհամարտէ մը խուսափելու յոյսը:

Այս առթիւ ըսաւ թէ Եւրոպայի դաշնակիցները մօտ չորս միլիոն գործօն զինուոր եւ 3500 միլիոն տոլար (1250 միլիոն սթերլին) արժողութեամբ զինամթերք պիտի ունենան յառաջիկայ տարի: Գործօն ծառայութեան տեսակէտով, այս ուժը կը ներկայացնէ 1.600.000 զինուորի յաւելում Եւրոպայի ներկայ զօրութեան վրայ: Արեւմտեան Եւրոպայի գործօն ուժերը 1.800.000 կը հասնէին անցեալ Յունուարին, առանց հաշուելու Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բանակները: Դաշնակիցները աւելի քան 5.250.000 զինուոր ունին արդէն, ի սփիւռս աշխարհի:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին, դաշնակից բանակներուն վրայ աւելցած են 1.500.000 զինուորներ:

✕ Զօր. Րիճուէյ, արեւմտեան Եւրոպայի ճակատին նոր սպարապետը, որ Փարիզ կը հասնի Մայիս 27ին, յայտարարեց թէ Ռուսեր մեծապէս աւելցուցած են իրենց զինուորական ուժը վերջին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Շաբաթ :

— Հ. Ներսէս Ակինեան խմբագրատուն եկած էր այս առաւօտ :

— Մե՛ղք :

« Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը առաջնակարգ որսորդ մըն է ձեռագրի: Պատերազմէն առաջ, Հայաստան էր գացած՝ ձեռագիր որսալու, եւ , ինչպէս մեզի կը պատմէր երէկ, թանկարժէք գանձեր գտեր էր Էջմիածնի մատենադարանին մէջ, ուր թառած առտուընէ մինչեւ իրիկուն՝ ընդօրինակութիւններ կը կատարէր, նօթեր կ'առնէր, բայց, յանկարծ, «Շաբաթը Ուրբաթէն առաջ եկաւ» ու գիտնական վարդապետը ինքզինք գտաւ... արտասահման: Վերջին պատերազմին՝ Մերձ. Արեւելք մեկներ էր որսորդի նոյն մախաղը ուսին, երբ պայթեցաւ պատերազմը : Վանքէ վանք՝ Երուսաղէմէն Անթիլիաս, Հ. Ակինեան պարապ չանցուց ժամանակը :

Կ'ուզէի տեսնել զինք եւ իմանալ թէ ի՛նչ նոր վաստակ (acquisition) կը բերէր հայ մատենագրութեան՝ իբրեւ աւար :

Երեկոյին կը հանդիպիմ Հրանտ Սամուէլի գրատունը: Դրան առջեւ կը յայտնուի վարդապետի մը ստուերը, ճերմակ մօրուքով: Կը վարանի ներս մտնել ու կը հեռանայ, խաբուելով գրատունին կրած փոփոխութիւններէն,— հիմա արդիական աղուոր գրատունի մը ձեւն առած է Հրանտ Սամուէլի մտաւորական այս բոյնը: Արփիկ կը վազէ ետեւէն ու կը հրաւիրէ ներս :

Կը նստինք կը խօսինք :

Ամբողջ մէկուկէս ժամ թռչկոտուք վանքէ վանք ու մատենադրէ մատենագիր, մինչ Ալիս եւ Արփիկ կը հիւրասիրեն մեզ թէյով ու կարկանդակներով: Այնքան հաճելի էր խօսակցութիւնը , — բարեբախտաբար ոչ ոք եկաւ խանգարել մեզ՝ երեկոյեան այդ ժամուն, — որ թշնամացանք ժամանակին դէմ, հնչած ըլլալով գրատունը փակելու պահը :

Շարունակե՛նք խօսակցութիւնը, Երեքշաբթի , կէսօրէ ետքը, «Յառաջ»ի խմբագրատան մէջ: Կը համաձայնինք ու կը մեկնինք :

X

Վիէննայի « Մեղու », Հ. Ներսէս Ակինեան, աշխատելու եկած է Փարիզ, Ֆրանսական ազգային Մեծ Մատենադարանին մէջ, հայերէն ձեռագիրներու վրայ: Ձեռագիրներու իր այս որոնումը, հոս՝ Փարիզի մէջ, առիթ մըն էր որ հարցնէի թէ հետաքրքրուա՞ծ է Նորայր Բիւզանդացիի ձեռագիրներով, վերը՝ Հիւսիսի մէջ, Շուէտ :

Երբ, առաջին անգամ «Յառաջ»ի մէջ (18 Հոկտ. 1947), Լոբէլլի կը հաղորդէր թէ գտնուած են Ն. Բիւզանդացիի ձեռագիրները, որոնք կորսուած կը համարուէին, հրատարակութեան գրեթէ պատրաստ վիճակի մէջ, ու թիւով այնքան շատ՝ որ պահ մը թերահաւատութիւն պատճառեց, հաւատացէք, չքնացայ գիշերը, — ա՛յնքան ուրախ էի :

« Աշխարհաբար հայ լեզուի » կը կոչէր ինք զինք Ն. Բիւզանդացի, որ նախկին վարդապետ մըն է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն: Արտակարգ յիշողութեամբ օժտուած, գրաբարի ճարտարապետութեան գաղտնիքներուն տիրացած, անդնահատելի աշխատանք է կատարած մեր մատենագրական ժառանգութեանց մասին, որոնք չափազանց խաթարուած են, չարափոխուած կամ այլանդակուած, (Ռոնանի հեղինակը վկայ): Աշխատանքի իր թէքնիքը կը յենուր ոչ միայն ձեռագիրներու բաղդատութեան կամ օտար աղբիւրներու համեմատութեան մեթոտին, որ սովորական է ամէն մասնագէտի՝ բանասիրական կալուածին մէջ, այլ եւ այն իրողութեան, որ խոր հմտութիւնն ունէր հայերէն քերականութեան խաղերուն, եւ որ գոց գիտէր բազմաթիւ մատենագիրներու գործերը, (ըստ ծանօթներու վկայութեան, կրնար ձեւլի ըսել թէ ո՛ւ գործածած է եւ ո՛ւր գործածուած է որեւէ բառ կամ ասացուածք):

Իբրեւ մարդ, գովելիք ալբանք չէր, սակայն: Հարկ չկայ քննելու դատելու իր վէճը Վենետիկի միաբաններուն հետ, կամ կռիւը Մեսրոպ Նուպարեանի հետ, ոչ իսկ իր դառնութիւնը՝ երբ քէն պահեց հայ ժողովուրդին դէմ(*), բայց կարելի չէ մե՛ր դառնութիւնը չթափել իր գլխուն՝ երբ հսկայ հարստութիւն մը կը նուիրէ օտարին , առանց խորհելու տպել իր ձեռագիրները, այդ հարստութեամբ, թողլով որ փտին նկուղներու մէջ :

Եւ ի՛նչ ձեռագիրներ:

Փարիզի մէջ, մեզի զարմանք պատճառեց Լոբէլլիի ցուցակը, երբ բաղդատեցինք այն ցուցակին հետ՝ զոր Բիւզանդացի ինքն իսկ գրած է « Բննասէր » վիմատիպ պարբերաթերթին մէկ օրինակին վրայ, (այդ օրինակը Նորայր իր ձեռքով ձօնագրած է Մատթէոս Խէրեանի՝ 1904 Նոյեմբեր 9ին,— այժմ կը գտնուի Նուպարեան մատենադարանը): Արդ, 1904էն մինչեւ մահը (1915) , ի՞նչպէս կրցաւ լրացնել այդքան երկարաշունչ աշխատութիւններ: Եւ ո՞ւր մնացին արդեօք կարգ մը աշխատութիւններ, որոնց անունը չերեւար Լոբէլլիի ցուցակին մէջ :

Թուրքամ պատրիարք, դէպի Շուէտ կատարած ճամբորդութենէ մը վերադարձին, քանի մը բառարաններ բերաւ (Նորայրի հրատարակութիւնը՝ ֆրանսերէնէ հայերէն), եւ մենք այն տպաւորութիւնը կրեցինք թէ ուրիշ ամէն բան կորսուած է անհետ: Այս վերջին տարիներուն, Լ. Շիրեան ինծի կ'առաջարկէր, իր ծախքով, երթալ Շուէտ եւ փնտռտուք կատարել, եւ ահա յանկարծ Լոբէլլիի յայտնութիւնը :

Մեծ էր հետաքրքրութիւնը, սկիզբը : Գանձ մըն էր գտնուած: Ի՞նչպէս տէր կանգնիլ այդ գանձին: Կը խորհէի թէ «Յառաջ», «Յուսաբեր» եւ « Հայրենիք » թերթերուն կողմէ հանգանակութիւն մը կրնար հայթայթել անհրաժեշտ գումարը, լուսանկարելու համար Ստորին Հայերէնի Բառգիրքը (մօտ 6000 էջ), փրկելու համար գէթ այս մէկը, ամէնէն արժէքաւոր գործը: Իսկ «Հայ Բոյժ»ի կողմէ՝ լուսանկարելու համար Գաղիանոսի Բառքը (151 էջ): Արամ Անտոնեան թելադրեց ինծ սպասել, որովհետեւ Բարեգործականը բանակցութեան մէջ է Շուէտի հետ, գնելու եւ Փարիզ բերելու համար Բիւզանդացիի բոլոր ձեռագիրները: Ցետոյ՝ աչքիս պատմութիւնը : Այժմ գիտեմ թէ բան մըն ալ չէ գործած Բարեգործականը: Ի՞նչ պիտի ըլլան այդ անփոխարինելի գանձերը : Հիմակ որ գտանք, թողո՞ւնք որ կորսուին դարձեալ: Ձեռագիր մը միշտ վտանգի տակ է քանի չէ տպուած:

Երբ կը խորհէի թէ կարելի չէ՞ր արդեօք դիմել Ֆրանսական ազգային Մատենադարանին կամ Սորպոնին՝ լուսանկարուած պատճէն մը ուղելու համար Շուէտի մատենադարանէն, որպէսզի մենք եւս օգտուէինք այստեղ բոլորովին ձրի, Հ. Ներսէս Ակինեանի ներկայութիւնը, Փարիզի մէջ, առիթ դարձաւ ինծ՝ հետաքրքրուելու թէ Մխիթարեան վանքերը եւս, իրենց կարգին, փորձա՞ծ են տէր կանգնիլ Նորայրեան ձեռագիրներուն , կամ գէթ պատճէն մը ճարել :

Հ. Ներսէս Ակինեանի հետ մեր խօսակցութիւնը ևկսաւ ճիշդ այստեղէն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ունեցած ենք բազմաթիւ գրագէտներ, որոնք դառնացած են հայ ժողովուրդին դէմ, — կ'արժէ ուսումնասիրել այդ գրագէտներուն կեանքը եւ դառնութեան պատճառները՝ դատապարտելու համար ... զիրենք: Նման դառնութեան իբրեւ օրինակ՝ ահա թէ ի՛նչ կը գրէ Միք. Նալբանդեանց. «Գրիչս պիտի կոտրեմ ու ձգեմ՝ միւս անգամ Հայոց ազգի անունը տուած ժամանակները եւս պիտի սիրտս խառնուի և փսխելիքս գայ: Ափսո՛ս ինձ, որ ես երեւեցայ Հայերի մէջ, մի այլ ազգի մէջ երբեք այս վիճակում գտնուելու չէի ես »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

Բ.

Ատլանտեան Ուխտի կազմութենէն առաջ, արդէն գոյութիւն ունէր Պենելիւքսը՝ տեղծուած Պրիւսէլի մէջ: Աժամեայ սպարապետն էր մառեշալ Մոնթկոմըրի, որ սկսած էր կազմակերպել ցամաքային, օդային թէ ծովային փոքր զօրամասեր :

Երկու զօրավարները կատարեալ ամբողջութիւն կազմեցին: Զօր. Այզընհաուըր զբաղեցաւ քաղաքական եւ տնտեսական հարցերով, ստեղծելու համար Ատլանտեան բանակը: Մինչդեռ Լորտ Մոնթկոմըրին իր ժամանակին մեծագոյն մասը յատկացուց՝ ռազմաճակատներուն վրայ, զինուորները պատերազմի պատրաստ վիճակի մէջ դնելու առաքելութեամբ: Բազմաթիւ անգամներ քննական այցելութիւններ կատարեց, սովետ ուժերուն դիմացը, «երերահանդիպման գիծերուն» վրայ : Ան էր որ, քննութեան ենթարկեց բոլոր դաշնակիցներուն զօրահաւաքման ծրագիրները :

Ինչպէս Զօր. Այզընհաուըր իր յաջորդն ալ , Րիճուէյ, սպարապետն է Հիւսիսային Ատլանտեանի բոլոր զինուորական խմբաւորումներուն, Եւրոպայէն մինչեւ Միջերկրական: Իր իշխանութեան տակ կը գործեն երեք հրամանատարութիւններ .—

1) Կեդր. Եւրոպայի հրամանատարութիւնը, որ կ'ընդգրկէ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան: Բանակատեղին կը գտնուի Ֆոնթէնպլօ՝ Փարիզի մօտ: Ցամաքային ուժերու հրամանատարն է Ֆրանսացի՝ վերջերս մարեշալի աստիճան ստացած Ալֆոնս Ժիւէն: Օդային ուժերու հրամանատարն է՝ ամերիկացի զօրավար Լորիս Նորսթէտ: Ծովային՝ դարձեալ Ֆրանսացի՝ դեր - ծովակալ Ռոպէռ Ժոժառ: Երեքն ալ ուղղակի պատասխանատու են զօր. Այզընհաուըրին :

2) Հիւսիսային Եւրոպայի հրամանատարութիւն.— Նորվեկիան եւ Տանիմարքան : Բանակատեղին՝ Օսլօ: Ընդհ. հրամանատարն է անգլիացի Սըր փէթրիք Պրինտ: Իր հրամաններուն ենթակայ են՝ այդ հատուածին օդային հրամանատարը Ամերիկացի զօր. Թէթլըր: Ցամաքային հրամանատարը՝ Նորվեկիացի Ֆոն Հանսթին եւ զօր. Էբիք Մոլըր, որ կը հրամայէ Տանիմարքայի ցամաքային բանակին :

3) Հարաւային Եւրոպայի հրամանատարութիւնը՝ Նափոլիի մէջ: Այս ճակատը մեծապէս ընդարձակուեցաւ երկու երկիրներու՝ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի անդամակցութեամբ :

Թէ ինչպէս պիտի միացուին այս երկու ցամաքային բանակները իտալական բանակին, փշոտ խնդիր մըն է, որ շատ կը մտահոգէ անոր ընդհ. հրամանատարը՝ ծովակալ Քերնի (Ամերիկացի): Ծովակալը հրամանատարն է միեւնոյն ատեն արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւային ուժերուն :

Այս շրջանակին ցամաքային ուժերուն հրամանատարն է իտալացի զօր. Քասթիյեօնի , զոր Թուրքերն ու Յոյները կը մերժեն ընդունիլ իբրեւ իրենց բանակներու վերին հրամանատար: Ամերիկացի զօր. Շլէթըր կը հրամայէ օդային ուժերուն՝ Ֆլորենցայի մէջ: Ծովակալ Քերնի ինք անձնապէս կը վարէ ծովային հրամանատարութիւնը:

Հիւսիսային Ատլանտեան կազմակերպութենէն անկախ՝ կը գործեն նաեւ երկու նոր ծովային հրամանատարութիւններ ,— Ատլանտեան եւ Մանշի հրամանատարութիւնները :

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հաւանութեամբ Ատլանտեանի գերագոյն հրամանատար նշանակուած էր ամերիկացի ծովակալ Մէք Քորմիք: Անգլիոյ պահպանողական կառավարութիւնը գլխաւորութեամբ Չըրչիլի, մերժեց ճանչնալ այս համաձայնութիւնը, առարկելով թէ իր ջուրերուն պաշտպանութիւնը անխուսափելի պարտականութիւնն է Ներքին Տորմիղին: Երկար վէճերէ ետք կողմերը համաձայնեցան՝ ծովակալի հրամանատարութեան կարգ մը վերապահումներով :

Այս մարզին մէջ նաեւ կը գործեն քանի մը մանախումբեր:

Անգլիական Մանշի հրամանատարութեան հարցը բաւական բարդ հանգամանք ունէր: Ի վերջոյ ստիպուեցաւ կազմել մարմին մը, մասնակցութեամբ այս շրջանին հետ կապուած չորս երկիրներու ծովային սպայակոյտներուն, իբրեւ պատասխանատու Մանշի եւ Հիւսիսային ծովու պաշտպանութեան :

Այսպէս իր կազմութենէն երեք տարի վերջ , ՀԱԿի զինուորական կառոյցքը արդէն կատարեալ հանգամանք ստացած է:

Ինչպէս ըսինք, Գերմանիոյ մէջ այժմ կը գտնուին դաշնակից 17 զօրաբաժիններ, ընդդէմ 22 խորհրդային զօրաբաժիններուն: Երկու բանակներուն թիւը գրեթէ նոյնն է: Մինչդեռ տարի մը առաջ ռուսական յարձակում մը կասեցնելու ոչ մէկ յոյս կար :

Այս տասը զօրաբաժիններէն.— վեց ամերիկեան եւ չորս բրիտանական, շատ լաւ սպառազինուած են եւ համարժէք խորհրդային զօրաբաժիններուն: Մնացեալը կը բաղկանայ հինգ Ֆրանսական եւ երկու պելժ զօրաբաժիններէ: Հիւսիսէն հարաւ, Պալթիկէն մինչեւ Պաւարիոյ Ալպեանները, դիրք բռնած են դաշնակից զինուորները ընդդէմ կարմիրներուն:Ծայրագոյն հիւսիսի գլխաւորաբար Շլէզուիկ Հոլշթայնի մէջ կը մնան Նորվեկիացիները եւ Դանիացիները :

Հիւսիսային Գերմանիոյ դաշտավայրին վրայ կը գտնուին բրիտանական չորս զօրաբաժիններ, երեքը մեքենայէն:Ասոնք Անգլիոյ խաղաղութեան ժամանակի ամէնէն ընտիր զինուորներն են: Շատ հաւանաբար անոնք է որ պիտի դիմադրեն համայնավարական մեքենայէն բանակներուն առաջին ներխուժման մը դէպի Պելժիա կամ Ֆրանսա: Սպառազինուած են Սենթիւրիոն հրասայլերով , որոնք աւելի գերազանց են քան ամերիկեանները եւ թերեւս Ստալինեանները :

Նոյն շրջանին մէջ կը գտնուին մէկ վաշտ մեքենայէն Քանատացիներ, որ կը համապատասխանէ ամերիկեան մէկ գունդին: Կեդրոնն է Հանովր:

Դէպի հարաւ՝ Քասէլի շրջակաները դիրք բռնած են երկու պելժիական զօրաբաժիններ : Մին լաւ զինուած հետեւակ, միւսը մեքենաշարժ:

Ֆրանսացիք հինգ զօրաբաժին ունին: Չորսը գրեթէ լաւ սպառազինուած: Ֆրանսացիներուն մեծ մասը կը մնայ պահեստի դիրքերուն մէջ՝ Ամերիկացիներուն կռնակը՝ Ֆրանսական գօտիին մէջ: Իսկ մարոքեան զօրաբաժին մը կը գտնուի

կեդրոնը՝ Բրիտանացիներուն եւ Ամերիկացիներուն միջեւ, Մաապուրկի շրջակաները :

Հարաւային կողերուն վրայ դիրք բռնած է ամերիկեան 7րդ բանակը՝ հինգ ընտիր զօրաբաժիններով: Բանակատեղին է Շթութկարտ: Ատոնցմէ զատ կան նաեւ երեք մեքենաշարժ գունդեր: Ամերիկեան զինուորները այնքան ընտիր են որքան Նորմանտի ցամաք հանուած զինուորները:

Ամերիկեան դիրքերը կը գտնուին կարմիրներուն դէմ, կամարաձեւ դրութեամբ մը, Ֆրիգլաըի, Ֆուլտայի, Ֆրիպէրկի միջեւ, հասնելով մինչեւ Ֆրանքֆորթ եւ Հանոս: Յարձակման մը պարագային՝ մեքենաշարժ բանակը պիտի գրաւէ թշնամին, մինչեւ նոր միութիւններու ժամանումը :

Ամերիկացիները զանազան ճակատներու վրայ եւս ունին հետեւակ զօրախումբեր՝ Ֆրանքֆուրթի, Տարմշթատի, Նիւրըմպէրկի եւ այլ կեդրոններու մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ գտնուող յիշեալ դաշնակից զօրախումբերէն զատ, կայ նաեւ դաշնակից (ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան) պահակազօրքը՝ արեւմտեան Պերլինի մէջ, մօտ մէկ զօրաբաժին :

Պահակազօրքը յարձակման մը պահուն, կարելի եղածին չափ պիտի կառչի իր դիրքերուն, որովհետեւ իր ներկայութիւնը լրջօրէն պիտի խանգարէ Սովետներուն պարենաւորումը :

Աւստրիոյ մէջ Դաշնակիցները ունին փոքրաթիւ զօրամասեր միայն: Եւ կրնան քաշուիլ մինչեւ Թիրօլ կամ իտալական Ալպեանները :

Իտալիոյ սահմանին վրայ կը գտնուին չորս իտալական հետեւակ զօրաբաժիններ եւ ալպեան ու մեքենայէն գունդեր, բաւական լաւ սարքաւորումով: Ասոնք եւս ենթակայ են զօր. Այզընհաուըրի հրամանին :

Միջերկրականի մէջ կը շրջի ամերիկեան 6րդ նաւաբաժինը, իբրեւ օժանդակ Ալպեաններու պաշտպանութեան :

Դաշնակից ռազմաճակատին աջ թեւը մեծապէս զօրացաւ, շնորհիւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մասնակցութեան: Երկու երկիրները այժմ ունին Դաշնակիցներու ցամաքային ամենամեծ բանակները.—19 թրքական եւ 10 յունական զօրաբաժին :

Դժուար է այս երկու բանակներու զինական կարողութիւնը բաղդատել՝ արեւմտեան Գերմանիոյ բրիտանական կամ ամերիկեան զօրաբաժիններուն հետ: Սակայն շնորհիւ Ամերիկացիներէն ստացած ռազմանիւթին եւ զինուորական կրթութեան, անոնք կը կազմեն զօրաւոր ուժ մը՝ արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջ. Արեւելքի մէջ :

Եթէ այս ամառ կարմիրները յարձակին, Դաշնակից բանակները թիւով նուազ պիտի ըլլան բոլոր ճակատներուն վրայ, Հիւսիսային Հրուանդանէն մինչեւ Արարատ լեռը: Սակայն նկատի ունենալով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Դաշնակիցներու կատարած հսկայական շինութիւնները, կը թուի թէ Ռուսերը առժամաբար դադրեցուցած են իրենց պատրաստութիւնները՝ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Յաջորդով Խ. Միութեան բանակներուն մօտաւոր թիւերն ու դիրքերը :

.. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ՀՈԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԿՈՒՄԸ

Սուգի եւ տօնի օրերը անցան:

Սեւ հոգիներու մութ գործերը այս տարի եւս խառնեցին ժողովուրդի հին ու սրբազան աւանդութիւններու ուրացում ամէն կողմ: Պատառ մը սեւ հացի, սուտի ու կեղծիքի փառասիրութեան համար :

Մրցում՝ հայկական արժէքներու, թանկագին զոհերու յիշատակը մոռնելու համար :

Անոնք — նահատակները, արիւնով գծեցին մեր ճամբան, յանուն հայրենիքի և ազատութեան: Այսօր շատերը դարձած են կռապաշտներ, դրամի եւ կեղծիքի երկրպագուներ:

Ատելութեան, քսութեան շրջան մըն է որ կը բոլորենք: Անարժան զաւակներ կը խոնարհին օտարին ու անծանօթին առջեւ, առիծ դառնալով հարազատի գլխուն :

Ամէն օր, այս հիւրընկալ երկրին մէջ, վկաներն ենք քստմնելի այլանդակութեանց:

Ո՞վ բսաւ որ, ջարդուին: Մենք իրենց համար տարին տասներկու ամիս սո՞ւգ պիտի պահենք ...

— Հոս Եւրոպա է, դրամի եւ հարստութեան երկիր: Շատ չանցած, պիտի փոշիանանք: Շահինք եւ ապրինք:

Մեր տակաւին անգիր պատմութեան ուրիշ մէկ ողբերգութիւնը : Երէկ, արիւնի ճամբով, անապատէ անապատ խաչուեցան, անօթի ու ծարաւ, պատառ մը հացի, կաթիլ մը ջուրի կարօտէն մահը փնտռեցին:

Երէկ, ճակատ ճակատի կռուեցան, սրբազան մասունքին, ազատ հողին համար ու չահեցան :

Երէկ հազարներով, Եփրատի եւ ուրիշ գետերու մէջ խեղդամահ եղան ի խնդիր պատւի :

Երէկ, Աստուածամօր տաճարին մէջ, նորածին մանուկներով, բոցերու կեր դարձան մեր հարսները աննման եւ քաղցրաժպիտ :

Այսօր.— Յիշատակներ կ'անտեսեն վատօրէն, եւ գիտակցաբար : Պիղծ, փոքրոգի խօսքեր: Ատելութիւնն ու ոխը կապար են բռնած ուրացողներու սրտին մէջ

Իրենց աստուածը,— դրամ եւ վայելք:

Հանգարտ, սիրտ իմ: Թող որ կիրքերը հանդարտին: Դուն ինքդ լաց մինակդ, ինչպէս լացիր երէկ, բզկտուած որբերուն հետ: Դուն մինակդ լաց :

Ի՞նչ օգուտ ընդվզումէդ, ներքին տառապանքէդ, երբ մեր նահատակներուն յիշատակն անգամ չարաշահութեան աղբիւր է դարձած :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆՈՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ ՃԱՐԵՆՔ

Արդարեւ, մեր օտար բարեկամներու թիւը կը պակսի օրէ օր, ինչպէս ցաւով դիտել կուտար, Պ. Ազապէկեան «Յառաջ»ի մէջ: Հիներէն անոնք որ ուզեցին բան մը ընել մեզի համար, կամ ընկճուած են տարիներու բեռան տակ եւ կամ յաւիտենապէս բաժնուած այս աշխարհէն: Եւ մոռցուած՝ մեր կողմէ :

Նոր բարեկամներ ճարելու հոգը արժմ առաւելապէս կ'իյնայ մեր նոր սերունդին վրայ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած) .— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ » ենթակոմիտէի երեկոյթ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ մեծ յաջողութեամբ: Երեկոյթին բացումը կատարեց Նոր Սերունդը, «Մշակ բանուոր»ով: Ենթակոմիտէին կողմէն խօսեցաւ ընկ. Ս. Պօյաճեան, շեշտելով թէ 26 տարի է որ «ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն կը գործէ այս շրջանին մէջ, վառ պահելով ազատութեան գաղափարը: Շատ անուանի ընկերներ կորսնցուցինք եւ դժուար է բացը լեցնել: Եւ սակայն Հայուն համար, Դաշնակցութեան համար անկարելի բան չկայ: Երգեցին եւ արտասանեցին Լա Սիոթայի աղջիկները արժանանալով ջերմ ծափերու: Ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Տ. Թադոյեան, պարզելով մեր պարտականութիւնները՝ ներկայ փոթորկալի օրերուն :

Կապոյտ Խաչի նուիրած սեղանը աճուրդի դրուելով, 6000 ֆրանք ապահովեց: Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Վ. Օշական, «Երանի անոնց որ ապրած են Հայաստանի երկինքի տակ: Մենք կը սիրենք զայն երեւակայութեամբ եւ պատրաստ ենք ամէն զոհողութիւն ստանձնելու յանուն ազատութեան : Որեւէ բռնակալութիւն կրնա՞ր դիմանալ ժողովուրդներու կամքին: Պէտք է գործենք այս հաւատքով : Ահա մեր պանծալի եռագոյնը: Կարմիրը հայ ժողովուրդի թափած արիւնը կը խորհրդանշէ, կապոյտը անոր ջինջ երկինքն է, իսկ նարինջը՝ հայ հողագործին ցորենը: Մենք մեր դրախտը կ'ուզենք»: (Ծափեր):

Հ. Յ. Դ: Նոր Սերունդի Լա Սիոթայի աղջիկներու պարերը մեծ խանդավառութիւն պատճառեցին: Ուրախութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մանաւանդ անոնք որ բարձրագոյն կամ համալսարանական կրթութեան կը հետեւին՝ օտար ոստաններուն մէջ :

Անոնք պէտք է սերտ շփման մէջ մտնեն իրենց օտար ընկերակիցներուն հետ, բացատրեն անոնց մեր անցեալն ու ներկան: Ամէն ազգէ գասընկերներ կան որոնք վաղը կրնան իրենց երկիրներուն վարիչ դէմքերը դառնալ :

Յօդուածագրին յիշած մեծ մարդասէրը, Նանսէն, այլեւս ընտանի անուն մը դարձած է մեր մէջ, մենք՝ հայրենազուրկներս իր «հպատակներն »ենք: Այս աղդէն իրեն ընծայուած յարգանքի մեծագոյն տուրքն է:

Տէսինի համեստ գաղութն ալ յաւերժացուցած է զինքը, իր անունը տալով քաղաքին փողոցներէն մէկուն: Դարձեալ նոյն փողոցին մէջ կը գտնուի մեր ընկեր Սարգիս Առաքելեանի պիւֆիւիթի գործարանը՝ «Նանսէն»:

Ընկերը մտադրած էր ուրիշ ձեռնարկ մըն ալ կատարել ի յարգանս Նանսէնի: Ցաւով կը խոստովանիմ որ անոր յապաղման պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ իմ վրայ :

Ա. Հ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Միլլը ո՞ւրկէ գտած էր զայն: Գերմանացի մը չէր այս կինը. հաւանաբար սլաւ ցեղի մը կը պատկանէր եւ իր աչքերէն յայտնի էր թէ կրնար սիրել :

— Ստիպուեցայ գալ, մրմնջեց, վշտացա՞ր :

— Ոչ, ոչ, միթէ ես ուրախ չե՞մ ըլլար Տիկին Րաքէլը տեսնելով :

— Ախ, որքան կը սիրես զիս քաշքշել : Մի տար այդ սարսափելի անունը, կը խնդրեմ: Սակայն յոգնած կ'երեւիս :

— Դարձեալ աչքերս կ'անհանգստացնեն զիս, բսի այդ պատճառով, միայն սեղանին վրայի լամբարը վառեցի: Երէկ գիշեր աչքերս շատ յոգնեցան, գիտես թէ մութին մէջ լաւ չեմ տեսներ:

— Ահ, այո, երէկ գիշեր: Պատմէ տեսնեմ, ինչ պատահեցաւ: Արդէն այդ պատճառով եկած եմ. կ'ուզէի գիտնալ :

Կրկնեցի Շլօսպէրկէրի հետ ունեցած խօսակցութիւնս : Լէյսիի նման շատ զարմացաւ երբ լսեց թէ փոփոխութիւններ կատարուած են :

— Կը տեսնեմ թէ թուղթերը մէջտեղ հաներ ես, բսաւ :

— Այո, պէտք է որ անգամ մըկարդամբոլորը եւ ըստ այնմ նոր կարգադրութիւններ ընեմ :

— Բայց այս գիշեր պիտի չընես այդ գործը:

— Պէտք է որ ընեմ: Կ'ուզեմ գոնէ անգամ մը աչքէ անցընել Հօրսայի եւ Լուտի ծրագիրները :

— Սակայն աչքերդ անհանգիստ են եւ գիտեմ թէ չես սիրեր գործածել այդ բանը :

— Կը ցաւիմ, սիրելիս, բայց պարտաւոր եմ :

— Ուրեմն թոյլ տուր որ ես կարդամ զանոնք, դուն ալ մտիկ ըրէ :

Առիթը հիանալի էր. պահ մը վախցայ որ Տիկ. Րաքէլ պիտի առաջարկէր ինծի երեւան հանել գաղտնի գործիք մը, սակայն այդպէս չեղաւ :

Անցաւ սեղանին առջեւ եւ գզրոց մը բացաւ, գաղտնի կոճակ մը դարձուց, սեղանին վրայի մասը սահեցաւ եւ երեւան ելաւ ապակեայ մաս մը որուն տակ լոյս մը կը վառէր: Իսկոյն հասկցայ :

Պարապ թուղթերուն վրայի գրութիւնները պիտի կարդար անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու միջոցաւ: Կան բազմաթիւ աներեւոյթ մելաններ որոնք երեւան կ'ելլեն անդրմանիշակագոյն կամ անդր չառագոյն ճառագայթներու տակ:

— Ահաւասիկ Հօրսայի ծրագիրը, բսաւ Օնօրին, առաջին թուղթը դնելով ապակիին վրայ, նախ Լո՞ւտը կարդամ :

— Կարեւորութիւն չունի: Նախ առաջինը կարդա :

— Նօթ պիտի չառնէ՞ք: — Ոչ, բսի :

Տիկին Րաքէլ սկսաւ կարդալ :

« Կարելի է մանր փոփոխութիւններ ընել, սակայն պէտք է միշտ հպատակիլ ծրագրին մայր գիծերուն: Մեր նպատակն է նախ անդամալուծել անգլ. փոխադրական ուժերը, երկրորդ խուճապ ստեղծել »:

Տիկին Րաքէլ լռեց, հաւանաբար սպասելով իմ դիտողութեանս :

— Այո բսի, այդ բոլորը պիտի փոխուին հիմա, շարունակեցէք :

« Դաշնակից ուժերու յարձակումը պիտի սկսի Զ — 15էն Զ — 5: Նախ պիտի յարձակին Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ. յետոյ Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ ու վերջապէս Իտալիոյ վրայ:

Տիկին Րաքէլ կը շարունակէր կարդալ: Ուշի ուշով մտիկ կ'ընէի, սակայն բան մը չէի հասկընար. յետոյ մասնագէտներ պիտի կարենային լուսաբանել այս գրութիւնները :

Ընթերցումը աւարտեցաւ :

— Ըստ իս կենսական է խուճապ ստեղծել, բսաւ Տիկին Րաքէլ, ամէն օր կը տեսնեմ թէ որքան ձանձրացած են մարդիկ եւ որքան վհատած յաճախ :

— Երանի թէ ձեզի նման քանի մը հոգիեւս ունենայինք, բսի :

— Եթէ հազար հատ բախտագուշակ ունենայինք Անգլիոյ մէջ, կրնայինք շահիլ պատերազմը:

Խնդացի :

— Ուրեմն Բ. ճակատը վաղը պիտի չբացուի, բսաւ Տիկին Րաքէլ, պէտք է որ մեկնիմ, սակայն անկէ առաջ չե՞նք կրնար վայրկեան մը մոռնալ այս պատերազմը :

Դարձեալ բազուկներուս մէջ առի բախտագուշակը եւ համբուրեցի շրթներէն:

(Շար.)

տարուան ընթացքին: Այս առթիւ ըսաւ թէ համայնավարները այժմ աւելի յարձակողական ուժ ունին այսօր քան որեւէ ատեն: Անոնք նոր օդակայաններ կը շինեն եւ հիները կը նորոգեն ամբողջ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Քորէայի կարմիրներն ալ բազմապատկած են իրենց ուժերը: Զօրավարը լաւատես չերեւար զինադադարի բանակցութեանց յաջողութեան մասին: Ուաշինկթընէն մեկնելէ առաջ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի խորհրդարանին առջեւ:

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը եւ իր թերթերը ամէն օր կոչեր կ'ուղղեն ժողովուրդին որպէսզի ցոյցեր սարքէ զօր. Րիճուէյի դէմ: Այս առթիւ զայն կը կոչեն «ժանտախտ - զօրավար» եւայլն:

× Հանրապետութեան նախագահը Ինչ. օր զինուորական չքանշանը յանձնեց զօր. Այզընհաուըրի, մեծ հանդիսաւորութեամբ, ի գնահատութիւն անոր թանկագին ծառայութեանց՝ Բ. աշխարհամարտի ընթացքին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Յունաստանի արտաքին նախարարը, Պ. Վենիզելոս որ միեւնոյն ատեն կը վարէ վարչապետութիւնը, Դամասկոս ալ այցելելով, յայտարարեց թէ իրենք անձկութեամբ կը սպասեն անգլեւ - գիպտական բանակցութեանց ելքին, որ կրնայ մեծ ազդեցութիւն գործել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վրայ: Այս առթիւ բացատրեց թէ արաբական երկիրները կարեւոր դեր մը կրնան կատարել, աշխարհի այդ ռազմագիտական կէտը պաշտպանելու համար:

Նախարարը Յունաստան վերադարձաւ, տնտեսական համաձայնութիւն մը ստորագրելով Սուրիոյ հետ եւ քննելով պաշտպանութեան խնդիրները:

× Լիբանանի վարչապետը, Սամի պէյ Սոլհ, յայտարարեց թէ յօժարակամ պիտի գործակցին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան, եթէ գոհացուցիչ կերպով կարգադրուին Պաղեստինի խնդիրը եւ անգլեւեգիպտ. վէճը: «Եթէ Ազգաժողովը դրական եւ գործնական ծրագիր մը ներկայացնէ Պաղեստինի համար, մենք վարիչներս կրնանք համոզել ժողովուրդը որ ընդունի այդ պայմանները: Լիբանան պատրաստ է գործակցելու Արեւմուտքի հետ, տնտեսապէս եւ ուրիշ միջոցներով: Բայց Արեւմուտքը միշտ հրէական ակնոցներով կը դիտէ Միջին Արեւելքը: Եթէ ակնոցին միայն մէկ ոսպնեակը (ապակի) արաբական ըլլայ, ես վստահ եմ թէ կրնանք համաձայնութեան եւ գործակցութեան յանգիլ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆ տնտեսական սեղմումներ ի գործ կը դնէ Արեւելեան շրջանին վրայ 50 առ հարիւր աւելցնելով մաքսատուրքը, ինչ որ շատ ծանր պիտի կշռէ 2.200.000 բնակիչներու վրայ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը հարիւր Հրեաներ ձերբակալեց Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ գաղտնի ընկերութիւն մը կազմած են, Հրեաները Իսրայէլ փոխադրելու համար: Ոստիկանութիւնը գտած է 220 կեղծ անցագիրներ եւ թռուցիկ մը, «Յոյսի Զայնը», որ կը թելադրէ Իսրայէլ փոխադրել 32.000 Հրեաներ:

ՅՈՒԿԷՍ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ օրէնքը ծերակոյտին կողմէ եւս վաւերացուած ըլլալով, հրապարակ պիտի հանուի Մայիս 26ին: Երաշխաւորութիւնը հիմնուած է ոսկիի արժէքին վրայ:

ԱՆԳԼԻԱ մերժեց Իսրայէլի խնդրած 5 միլիոն սթերլինի փոխառութիւնը, որ պիտի յատկացուէր վեց ամսուան քարիւղ գնելու: «Նախ մեր տնտեսական պայմաններուն ծանրութիւնը, երկրորդ արաբական երկիրներու քաղաքական կացութիւնը թոյլ չեն տար այդպիսի փոխառութիւն մը տրամադրել, յայտարարեց Չըրչիլ երեսփ. ժողովին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Երիցուհի Թէրզեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝ Տէր Շ. Խաչակիր Քհնյ. Թէրզեանի (Հոգեւոր Հովիւ Սէն Ժերոմի եւ շրջակայից) մահուան տարելիցին առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի այս կիրակի, Սէն Ժէրոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Լիոնէն ընկեր Մելիք Գէորգեան եւ փեսակը՝ Գէորգ Գէորգեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց կնոջ եւ մօր Տիկին Թագուհի Գէորգեանի (ծնեալ Դանիէլեան) մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ, 69 rue Louis Blanc, Հայոց եկեղեցին: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Place St. Sulpice, métro St. Sulpice:

Մանրամասնութիւնները յետոյ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

×

ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ:

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ, ՅՈՒՆԻՍ 29ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը:
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

ՊԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Յունիս 15ին:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salles des Fêtesի մէջ:
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Cadet: Կը խօսի Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆ, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրապետը: Նիւթը՝ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նոր քննութիւններէ վերջ»:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15-էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Փարիզի հայ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական պարախումբ Պոնտոսեան տարազներով (լազպար՝ քէմէնչէով): Մենապարեր եւ ուրիշ անակնկալներ:

Եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի 8 հոգինոց (Garow' s Orchestre Typique Tzigan) ծանօթ նուագախումբին իր Ալվարէզ երգիչով:

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ տնական պատրաստութեամբ, դիւրամատչելի գիներով:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

45 Rue la Boétie, Paris — Métro Miromesnil
SALLE GAVEAU
Կիրակի, 25 Մայիս ժամը 17.45ին

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ եւ ի նպաստ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան:
Մասնակցութեամբ՝ Annie d'Arcoի (դաշնակ), Serge Tenenbaumի (ջութակ), J. P. Rampalի (սրինգ), ensemble orchestral de Parisի եւ երգչախումբի:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Մոցարթ, Պախ, Տուրեան եւ Կոմիտաս Վարդապետ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ԱՌԹԻՒ ՔԱՆ, (A. M.).— Այս կիրակի ժամը 10ին, ռուսական Մայր Տաճարին մէջ (Bld. Alex. III): Պատարագի երգեցողութիւնը Նիսի դպրաց դասուն կողմէ:— (Հոգաբարձութիւն)

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ԵՈԼԱՆՏ ՍԷՖԷՐ
Պ. ՍԱՐՕ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Փարիզ — Նշանուած — 18 Մայիս 1952

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը Կ. Խաչի օրը կը տօնէ Յունիս 8ին:

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցին մէջ: Բոլոր անդամներու եւ հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Օրակարգ.— Ամերիկայի շրջաբերականներու ընթերցում, Նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւ Յունիս 30ի դաշտահանդէսը:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Լսարան Արեւմուտքի վարչութիւնը ընկերական - ընտանեկան ճաշ մը սարքած է այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 60 rue Lafayette, Արամի ճաշարանը: Նուագ եւ զուարճութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամներն ու համակիրները: Ճաշագին 600 ֆրանք:

Ուտի Հրանտի կողմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը:
Նուագահանդէսը կը յանայ ժամը 23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը:
Տոմսերու համար դիմել.— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսի, 20bis Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը, Tél. Mic. 01-89:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 24 MAI 1952 Շաբաթ 24 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6771-Նոր շրջանի թիւ 2182

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Վ ԿԸ ՆԵՐՇՆՉԷՆ

Ցաճախ կը լսէք պղտոր փսփսուքներ, — Դաշնակցութիւնը «Հողեւոր հայրենիք»ի երազներ կը հիւսէ, անտեսելով իրական հայրենիքը :

Նախ ըսենք որ ծանծաղամիտներ կամ նենգամիտներ միայն կրնան հեգնել սա փոխաբերական բացատրութիւնը ,— «Հողեւոր հայրենիք» :

Ամբողջ խորհուրդ մըն է «Հողեւոր հայրենիք»ը, զոր այլաբանական իմաստով կը գործածեն ուրիշներ ալ: Եւ լրացուցիչ մասը տեսանելի եւ չօշափելի, աշխարհագրական հայրենիքին :

Նոյն իսկ եթէ սեփական հայրենիք չունենայինք, «Հողեւոր»ը պիտի չարունակէր խանդավառել մեզ, տեսականէն դէպի իրականը առաջնորդելով :

Ժողովուրդները չեն կրնար սահմանափակուիլ աշխարհագրական սահմաններու մէջ: Վկայ՝ մեր դարաւոր պատմութիւնը, առանց պետական իշխանութեան կամ ափ մը սեփական հողի :

Պահ մը մէկդի դնելով այս տեսաբանական - ակադեմական խնդիրը, կը փորձուինք հարցնել ծանօթ բանգէտներուն ,—

Օրն ի բուն սովետական Հայաստան երգելով հանդերձ, հոգեւոր հայրենիքի մը դատապարտուած չէ՞ք դուք ալ :

Իրականին մէջ, ի՞նչ ունիք տեսանելի եւ չօշափելի: Հաղորդակից եւ մատչելի :

Ունի՞ք իրական տարբերութիւն մը՝ Դաշնակցականներուն, ամէն տեսակ ընդդիմադիրներու եւ իրական հայրենասէրներու վրայ :

Ինչո՞վ կը ներշնչէք եւ կը ներշնչուիք :

Թերթ եւ գի՞րք,— Մենք վստահ ենք որ երբ ստանաք ալ, դժուար թէ կարդաք: Եւ կամ կը կարդաք առանց բան մը հասկցած ըլլալու :

«Խօսում է Երեւա՞ն» — Երանի թէ կարենայիք ամէն օր հետեւիլ եւ ճաշակել թխածոյ զեկուցումները, (բացի երգերէն եւ երաժշտութենէն):

Ձեր նախասիրած թերթերը ճիգ մը աւելի կը փորձե՞ն, մանրելու, մատչելի դարձնելու համար Երեւանի մամուլէն կատարուած արտատպումները :

Անոնք առաւելութիւններ կը վայելեն, երբեմն թերթեր կամ զեկուցումներ ստանալով : Հարցնէիք թէ անհրաժեշտ լրջութեամբ կ'օգտագործե՞ն այդ նիւթերը :

Ի՞նչ օգուտ նոյնութեամբ գրաշարին յանձնել զանոնք, երբ գիտեն թէ ոչ ոք բան մը պիտի հասկնար :

Գոնէ օրինակ առնէին Դաշնակցական թերթերէն, որոնք ի հարկին կը թարգմանեն պիտանի նիւթերը :

Մեր գրիչները յոգնութիւն կրելով կը մշակեն, կը խմբագրեն զանազան տեղեկութիւններ , որպէսզի ընթերցողները դիւրաւ կարդան եւ ըմբռնեն, եւ ոչ թէ մէկդի նետեն թերթը :

Տարիներով, եւ մանաւանդ երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ, անհամար նիւթեր մշակուած են Դաշնակցական մամուլին մէջ, ծանօթացնելու համար մեր հայրենիքը :

Բաղդատեցէք այդ վերլուծումներն ու արտատպումները հակառակորդ մամուլին թխածոյ հրապարակութեանց հետ, եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը :

Անշուշտ կը պահենք մեր տեսակէտները՝ նոյն իսկ լուրեր արտատպած ատեն :

Ամէն պարագայի մէջ, որ եւ է լուր կամ ուսումնասիրութիւն վերակենդանացած կ'ըլլայ Դաշնակցական թերթերու մէջ: Եւ ոչ թէ սինակ լեցուցած՝ իբրեւ մեռեալ նիւթ:

Այս միջանկեալ բացատրութիւններէն ետք , նորէն կը հարցնենք .—

Ինչո՞վ կը ներշնչէք եւ կը ներշնչուիք: Ձեր փտտաբանած կարգուսարքը թոյլ չի տար ոչ երթալ - գալ ,ոչ ազատօրէն թղթակցիլ, ոչ ալ որեւէ ձայն լսել կամ արձանագրել Հայկական Արտասահմանէն:

Դուք ալ երեւակայութեամբ չէ՞ք ապրիր հայրենիքին իրականութիւնը, սպասելով լաւագոյն օրերու :

Ձեր նկուն, ստգոյն եւ երկդիմի դիրքը չէ՞ նպաստեր կապերու թուլացման :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՍ, ԵՍ, ԵՍ ...

Ո՞վ չէ լսած իր անունը:

Ալպերթ Այնշթայն :

Անտարակոյս , նոր օրերու ամէնէն մեծ գիտուններէն մէկն է: Իր տեսութիւնը՝ բնագիտական երեւոյթներու յարաբերական արժէքին մասին, անմատչելի է: Կը պատմեն թէ ամբողջ աշխարհի մէջ , հազիւ 10—12 հոգի կը հասկնան իր ըսածները: Կարծեմ չափազանցուած չէ այս յայտարարութիւնը՝ մարդու մը մասին, որ կը պնդէ թէ զուգահեռական գիծերը, վերջ ի վերջոյ, իրարու կը հանդիպին կամ տիեզերքի մէջ կոր գիծ չկայ եւ ամէն շրջանակ կազմուած է ուղիղ գիծերէ ...

Աշխարհի ծնունդէն ի վեր, առաջին Հրեան է, որ դրամի մասին գաղափար չունի: Անգամ մը , գիտական կաճառ մը իրեն կը ղրկէ 1500 տոլարնոց չէք մը: Այնշթայն, չէքը փոխանակ իր դրամատան ներկայացնելու, կը տեղաւորէ գիրքի մը մէջ՝ էջը նշանակելու համար: Ամիսներ վերջը, կաճառին հաշուակալը կը նկատէ որ գումարը գանձուած չէ: Եւ նոր չէք մը կը լեցնէ: Գիտունը կը հարցնէ՝ զարմանքով .

— Ի՞նչ ըրած եմ որ այս գումարը ինծի կը ղրկէք ...

Այնշթայն կ'ապրի չափէն աւելի համեստ պայմաններու մէջ՝ թէեւ կրնար իշխանավայել կենցաղ ունենալ՝ շնորհիւ իր ուղեղին եւ համբաւին: Իր բնակարանը գիւղացիի մը խրճիթէն աւելի բան մը չէ: Անկողինը՝ մօտաւորապէս չոր տախտակ մը :

Իր խառնուածքին գլխաւոր յատկանիշն է իր համեստութիւնը: Չի յոխորտար, չի պարծենար: Մեծամիտ ու ամբարտաւան հովեր չառներ եւ չի սիրեր ոչ մէկ ցուցադրութիւն, ոչ մէկ ռէքլամ : Ամչկոտ է եւ խոնարհ իր բոլոր շարժուձեւերուն մէջ :

... Ականջը խօսի Հայոց ազգին կարգ մը «եբեւելի»ներուն: Քիչ կը մնայ, գլխագիրով պիտի գրեն «ես» դերանունը, երբ իրենց անձին մասին կը խօսին :

— Ես ըսի, ես ըրի, ես գտայ, ես կարգադրեցի, ես յղացայ, ես բացատրեցի, ես լուծեցի, ես գրեցի: Ես փրկեցի ազգը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ

Աւանդական սովորութեան մը համաձայն, Հինգշաբթի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին մեղուի փեթակի մը վերածուած էր, աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու բազմութեամբ: Հոն էին կանուխէն, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցիչներուն, «Դպրոցասէր»ի, Իսիի Կապոյտ Խաչի (55 հոգի) եւ Թաղային վարժարաններու աշակերտները, ընդամէնը 400 հոգի:

Պատարագի արարողութիւնը կատարուեցաւ ներդաշնակօրէն, միաձայն - Եկմալեան, եկեղեցւոյ կրտսեր աշակերտութեան կողմէ, ու մասնակցութեամբ երէց դպիրներուն: Օր. Աստղիկ Առաքելեան իր գեղեցիկ ձայնով խոր տպաւորութիւն թողուց, երգելով Կոմիտասի «Տէր ողորմեա»ն եւ «Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում»ը: Փարիզի հոգեւոր հովիւը, Սերովբէ վրդ. Մանուկեան աւուր պատշաճի քարոզ մը խօսեցաւ, բացատրելով Համբարձման տօնին նշանակութիւնը :

Եկեղեցական արարողութիւններու վերջաւորութեան, աշակերտները հաւաքաբար խոստովանեցան եւ հաղորդուեցան: Յետոյ, եկեղեցւոյ վարչութեան կողմէ իրենց բաժնուեցան «սանտուիչ»ներ, իսկ Պ. Արամ Պաքալեանի կողմէ Արարատի նկարը (350 հատ) :— Լ.

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ազգայնական կուսակցութիւնը Վաֆտ, խնդրեց Ֆարուք թագաւորէն նիստի հրաւիրել երեսփ. ժողովը, քանի որ ընտրութիւնները յետաձգուած են: Յանձնախումբը կը պահանջէ նաեւ պաշարման վիճակին ջնջումը եւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Սերակէտին փաշային արձակումը :

Նոր ապառազնին անազանքը

« ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ ԵՂԱԾ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ ԱՀԱՐԿՈՒ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ ԱԶԱՏ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՀԱՄԱՐ»

Զօր. Րիճուէյ, եւրոպական ճակատին գերագոյն հրամանատարը, որ Փարիզ կը սպասուի Մայիս 27ին, ճառ մը խօսելով Մ. Նահանգներու խորհրդարանին առջեւ, անգամ մը եւս հերքեց մանրէական պատերազմի մասին եղած ամբաստանութիւնները: Եւ յայտարարեց.

— «Սուտ քարոզութեանց ամբողջ շարքին մէջ, այս ամբաստանութիւնները պէտք է նկատել ահարկու ազդարարութիւն մը ամերիկեան ժողովուրդին եւ ազատ աշխարհին համար. ազդարարութիւն նոյնքան սպառնալից ե ստիպողական որքան անտառի հրդեհ մը որ կը տարածուի փայտաշէն գիւղի մը վրայ: Կը տեսնէք թէ որքան յառաջ կ'երթան համայնավար առաջնորդները՝ այդ ստայօդ մեղադրանքները յերիւրելու, տարածելու եւ յամառօրէն շարունակելու համար: Այս պարագան պէտք է համոզէ անոնք որ տակաւին չեն ըմբռնած համայնավարութեան նպատակները կամ չեն ուզեր տեսնել զանոնք»:

Զօրավարը յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց ընդհանուր կացութեան մասին, սկսելով Ճափոնէն եւ Քորէայէն :

— « Ճափոնցիները մեր կողմն են եւ միեւնոյն նպատակները կը հետապնդեն: Եւ սակայն, եթէ Ճափոնցիները ժողովրդապետութիւն պիտի կառուցանեն, անհրաժեշտ է որ կարենան գնել եւ ծախել աշխարհի հրապարակներուն վրայ , որպէսզի կարենան հաստատուն տնտեսութիւն մը ստեղծել : Քորէայի մէջ համայնավարներուն առաջարկեցինք տրամաբանական եւ պատուաբեր ծրագիր մը՝ զինադադարի համար, երեք վիճելի կէտերու մասին: Այժմ իրական զինադադարի մը յանգելու պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ համայնավար առաջնորդներուն վրայ:— Միացեալ Ազգերուն ուժերը այժմ կանգնած են հպարտ եւ ինքնավստահ՝ կատարելու համար որեւէ առաքելութիւն :

Զօրավարը նորէն խօսելով Ճափոնցիներու մասին, ըսաւ թէ «հպարտ, զգայուն, ուշիմ եւ միտումնաւոր ժողովուրդ են եւ ողորմութիւն չեն ուզեր, այլ նուազագոյն օգնութիւնը, որպէսզի կարենան ստանձնել վերահաստատուած գերիշխանութեան հոգերը»: Զինուորական վարկերու կրճատման մասին ալ խօսեցաւ, հակառակ արտայայտուելով, բայց խորհրդարանը արդէն քուէարկած էր կրճատումը (615.000.000 տոլար), ընդհ. գումարը իջեցնելով 1.022.000.000 տոլար , թէեւ վերջնական չէ այս քուէարկութիւնը :

× Տովակալ Ճօյ, Ազգաժողովին զինադադարի բանակցութեանց ներկայացուցիչը, որուն յաջորդած է զօր. Հարիսըն, յայտարարեց. — Վերջին ժողովին մէջ, խօսքն ուղղելով կարմիրներուն.— « Այլեւս բանակցելու նիւթ չէ մնացած: Վճիռը ձեզի կ'իյնայ»: Այս առթիւ համայնավար հրամանատարին վերագրեց բանակցութեանց անյաջողութիւնը: Յետոյ խօսքն ուղղելով իր յաջորդին, կրկնեց .— «Տասը ամսուան եւ 12 օրուան բանակցութենէ ետք, այլեւս անելիք չունիմ ես: Եւ չկայ բան մը որուն վրայ կարելի ըլլայ բանակցիլ »...

Թուրքիա եւ Միջին Արեւելք

Մոսկուայի քաղաք. օրկանը « Նոր Ժամանակներ», յօդուածով մը կը վերլուծէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան ստեղծումը եւ Թուրքիոյ դերը Ատլանտեանի դաշինքին մէջ :

« Թուրքիան այդ հրամանատարութեան մէջ մտցնելու որոշումը, կ'ըսէ յօդուածագիրը, Բիչկարեւ պարզապէս կը ձգտի տպաւորութիւն ձգել արաբական ե իսլամ երկիրներու վրայ: Նմանապէս, կը ձգտի ապահովութիւն ներշնչել անոնց , մեծ պետութեան մը ներկայութեամբ :

Յետոյ, պարսաւելով Անգարայի կառավարութեան ստանձնած դերը, «Նոր Ժամանակներ» կը հաւաստէ թէ արաբ նախարարները կասկածոտ են Թուրքիոյ հանդէպ, որ կ'ուզէ առանձնաշնորհեալ դիրք մը գրաւել Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի իսլամ երկիրներուն մէջ եւ կը ձգտի նոյնիսկ ձեռք առնել գործերու ղեկավարութիւնը :

« Ամերիկայի միացեալ սպայակոյտին կողմէ Թուրքիոյ սահմանուած դերը , կ'եզրակացնէ հանդէսը, հետեւեալ կերպով կարելի է ներկայացնել,— իսլամ երկիրներու շահերու միութեան պատրուակին տակ, այդ պետութիւնը պիտի ջանայ նոյն ազգերը խրել ամերիկեան ձեռնարկներու մէջ, որոնք իրականին մէջ հակառակ են իրենց կենսական շահերուն »:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, Լոնտոն հրաւիրեց Միջին Արեւելքի բրիտանական ներկայացուցիչները: Ուրեմն խորհրդակցութեան պիտի մասնակցին Եգիպտոսի, Թուրքիոյ, Սու -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵւ

Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին կորսնցուցինք քանի մը արժէքաւոր դէմքեր — Ռուբէն, Շանթ, Իփէկեան։ Խառնուածքով ու յատկանիշերով տարբեր իրարմէ, գաղափարականութեամբ նման իրարու :

Դեռ մէկ երկու շաբաթ առաջ, Եգիպտոսի մէջ մահացած են երեք վաստակաւոր ուսուցիչներ — Գոլոյեան, Պօյաճեան եւ բանաստեղծ եւ ուսուցիչ՝ Հմայեակ Շէմս :

Անշուշտ, կարելի է դեռ ուրիշ անուններ յիշել, եթէ պրպտումներ ընենք գաղութէ գաղութ :

Մահը բնական երեւոյթ է եւ, անշուշտ, չունինք որեւէ «միջոց», կասեցնելու համար անոր չարաշուք արշաւը։ Տարեցներ թէ երիտասարդներ, մեծեր թէ փոքրեր՝ ենթակայ են անոր անողոք ու անխուսափելի հրամանին :

Մեր կորուստներուն մէջ եթէ կան դէմքեր, որոնք տարիքով «լեցուն» էին, կան ալ դէմքեր՝ որոնք դեռ ժամանակ ունէին մահուան գիրկը նետուելու : Մահը սակայն, իր հունձքին մէջ, հաշուի չառներ մեր կարծիքները ...

Ի՞նչ կ'ընենք սակայն մենք, ի՞նչ պէտք է ընենք վերապրողներս, մահուան աւերքը դարմանելու համար. գոյացած պարապը լեցնելու համար կերպով մը։ Անշուշտ, անտարբեր չենք եւ չենք մնար մեկնողներու հանդէպ։ Փառաւոր յուղարկաւորութիւն կը սարքենք. դամբանականներ կը խօսինք. կը գրենք իրենց մասին, իբրեւ կենսագրական կամ զգացումներու արտայայտութիւն։ Բան մըն է աս ալ, եւ արժանի գնահատութեան. կասկած չկայ։ Խղճի պարտք մըն է կը կատարենք եւ յետոյ՝ կը գնահատենք մեռնողներուն աշխատանքը, անոնց կատարած դերն ու գործը :

Կը բաւէ՞ սակայն այս բոլորը, — հարցում մը՝ որ կու տանք յաճախ, տխուր առիթներով :

Առաջին մտածումը՝ զոր կ'ունենանք, նորերու պատրաստութիւնն է. նոր դէմքեր, նոր գործիչեր ու մտաւորականներ հասցնելու անհրաժեշտութիւնը։ Արդիւնքի հասնելու համար՝ մեր պարտքն է ուժ տալ կրթական գործին. քաջալերել ընդունակ տարրերը՝ դպրոցներէն ներս թէ դուրս, հանրային կեանքին մէջ, որպէսզի շարունակուի անոնց գործը եւ ապահովուի մեռնողներու բարոյական գոյութիւնը, իրենց ֆիզիքական գոյութեան կորուստէն ետք։ Մեռնողներէն անոնք, որ գործեր ունին, բախտաւոր կրնան նկատուիլ իրենց գերեզմաններուն մէջ, որովհետեւ գոնէ իրենց գործերով կը շարունակեն ապրիլ ու մաս կազմել մեր կեանքին։ Շանթ եւ Ռուբէն այս «բախտաւոր»ներէն են, որոնց գործերը կը մնան մեզի իբրեւ անկորնչելի ժառանգութիւն։ Կը մնայ սակայն, որ այս գործերը տարածուին տունէ տուն, ակումբներու մէջ, կարդացուելու եւ ճանչցուելու համար բոլորէն :

Պէյրութի մէջ, դեռ վերջերս, վեց անգամ յաջողապէս ներկայացուած է Շանթի «Հին Աստուածներ» թատերախաղը. վստահ ենք որ կրնար շարունակուիլ դեռ եւ ժողովուրդը միշտ ալ պիտի ուզէր ներկայ ըլլալ։ Սուգը սիրելի ծը դարձնէ մարդոց դէմքն ու գործը։ Ինչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ ուրիշ գաղութներ ալ հետեւէին Պէյրութի հայութեան, ճանչնալու համար աւելի քան 60 տարուան կեանք մը։ Ներկայացումներուն հետ, կան չուրջ տասնեակ մը հատորներ, պատրաստ կարդացուելու : Նոյնը կրնանք ըսել Ռուբէնի համար, որուն «Յուշեր»ու չքեղ հատորները լոյս տեսած են արդէն : Իփէկեան իր կարգին ունի քանի մը հատոր, հրատարակուած եւ հրատարակելի։ Ադբալեան դեռ անտիպ կը մնայ, հազիւ 1 — 2 բեկորներ հրատարակուած ըլլալով իր բազմակողմանի գործէն. Լիպարիտ Նազարեանց նոյնպէս. երկուքն ալ արուեստագէտ եւ հըմուտ, տաղանդի դրոշմը իրենց գործերուն վրայ։ Ըսել կ'ուզենք՝ արժանի ճանչցուելու, կարդացուելու եւ գնահատուելու :

Ո՞վ տէր պիտի կենայ սակայն, ո՞ր հաստատութիւնը այս արժէքաւոր դէմքերուն մտքի վաստակը պիտի ամփոփէ հատորներու մէջ եւ պիտի տարածէ։ Այս աշխատանքին զուգընթաց՝ ո՞վ պիտի պատմէ անոնց կեանքն ու գործը, մեր ժողովուրդին ճանչցնելու համար զանոնք, մանաւանդ մեր երիտասարդութեան, բոլոր գաղութներուն մէջ։ Խօսքը ցամաք կենսագրութիւններու մասին չէ, թուականներու եւ կարգ մը գործերու յիշատակութեամբ։ Այլ անոնց մտածումներուն, ոգիին, գործունէութեան գաղափարական յծակներուն մասին։ Աշխատանք մը՝ որ անհրաժեշտութիւն է այժմ, հիմա՝ որ իրենց մահովն իսկ բիւրեղացած է անոնց դէմքը, ինչպէս գործը :

Օտար ժողովուրդներու գործիչները, գրողները եւ մտաւորականներն ալ կը մեռնին։ Սակայն, հատորներ լոյս կը տեսնեն անոնց կեանքին ու գործին բոլոր մանրամասնութիւններով : Անոնց մղած պայքարին, գաղափարներուն, յաջողութիւններուն եւ ձախողութիւններուն չուրջ։ Օտար գրող մը երբ կը մեռնի, իր մահը առիթ կու տայ իր գործն ու կեանքը ճանչնալու, լայն ուսումնասիրութեամբ կամ գործերու նոր հրատարակութեամբ։ Անոր մահը, այսպէս, պարզապէս ֆիզիքական հեռացում մը կը դառնայ կեանքէն, իր գործը յանձնած ըլլալով վերապրողներուն, անոնց խորհրդածութեան եւ քննութեան :

Մեր մէջ, քիչերու բացառութեամբ, մահը մոռացումի կը տանի մեռնողները։ Քանի՜ դէմքեր, որոնք պատմութիւն ստեղծած են, բայց մեր պատմութենէն ու կեանքէն դուրս են այսօր :

Ձե՞նք կրնար մեր գոյութեան այս դժուարին պայքարի օրերուն, տէր կենալ մեր ազգային արժէքներուն։ Քիչ մը աւելի գուրգուրալ մեր մեծ մեռելներուն յիշատակին վրայ, յաւերժացնելով զայն՝ ոչ միայն անոնց գործերուն տարածումով, այլեւ անոնց անունով մրցանակներ հաստատելով ու սաներ պահելով :

Ոչ լաց, ոչ սուգ, այլ աշխատանք ու զոհաբերութիւն՝ մեր մեծ գործիչները ապրեցնելու համար սերունդէ սերունդ, մեր մտքին ու կեանքին մէջ :

Այս կերպով միայն կը լուսաւորուի ժողովուրդի մը ճակատագիրը։ Ամէնէն առաջ՝ մեր ճակատագիրը :

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղուած են գերմանական աղբիւրներէ . —

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, հիւսիսային ճակատին վրայ կը գտնուի խորհրդային Գ. Հարուածային բանակը՝ անգլիական ուժերուն դիմաց։ Ը. բանակը՝ Ամերիկացիներուն դէմ՝ հարաւային ճակատին վրայ :

Հիւսիսակողմի Գ. բանակը տարածուած է Վայմարի, Պալթիկի, Պերնպէրկի մէջ։ Բանակատեղին է Մակտէպուրկ :

Ամերիկացիներուն հանդիպակաց 8րդ բանակը կը բռնէ ճակատին մնացած մասը։ Բանակատեղին է Վայմար։ Երկու բանակներէն իւրաքանչիւրը կը բաղկանայ երկու զօրաբանակներէ, որոնք իրենց կարգին ունին մէկ զօրաբաժին հետեւակ եւ մէկ զօրաբաժին մեքենայէն :

Ասոնց ետեւը կը գտնուին պահեստի բանակները։ Հիւսիսային եւ հարաւային Պերլինի չուրջ կը գտնուին երկու ամբողջութեամբ մեքենայէն բանակներ, որոնք կ'երկարին մինչեւ Էլպա, լեհական սահմանագլուխին մօտերը։ Աւելի հարաւ, Սաքսոնիոյ մէջ՝ Ա. մեքենայէն բանակը, զինուած հրասայլային եւ մեքենայէն զօրաբաժիններով :

Աւելի ետ՝ դիրք բռնած են Դ. մեքենայէն բանակը եւ ուրիշներ։ Այս բոլոր վեց բանակներուն մէջ տեղաւորուած են՝ մէկ զօրաբանակի հասնող թնդանօթաձիգ խումբերը :

Վերեւ յիշուած բոլոր բանակները կը գտնուին վերին հրամանատարութեանը տակ՝ հիւսիսային բանակներու ընդհ. սպարապետ մարեշալ Զուիքովի։ Բանակատեղին է Պոտսդամի՝ Փոցտամի մօտ :

Համաձայն ստացուած տեղեկութիւններու, Աւստրիոյ եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ կարմիրները ունին 13 զօրաբաժիններ : Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ սովետ զինուորները, ինչպէս նաեւ այս երկիրներու ազգային բանակները՝ կը գտնուին հրամանատարութեանը տակ հարաւային բանակախումբերու սպարապետին։ Սպայակոյտի բանակատեղին կը գործէ Հունգարիոյ մէջ :

Կը կարծուի թէ հիւսիսային բանակախումբերու պահեստի զինուորներու թիւը կը հասնի 60 գործօն զօրաբաժիններու, որոնք տարածուած են Քէօնիկսպէրկի եւ Մինսքի միջեւ : Հարաւային բանակներու պահեստին կը մնայ ստորին Տնիէփէրի շրջաններուն մէջ :

Սովետները արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ունին 3500 հրասայլ (նախապէս 5000), 1000 զանազան տեսակի օդանաւեր, 12 հրասայլային զօրաբաժիններ, 5 — 6000 հրասայլերով : Նաեւ ինը մեքենաշարժ զօրաբաժիններ։ Բոլորը լաւ սպառազինուած են եւ պատրաստ։ 24 ժամուան մէջ յառաջ խաղալու :

Հիմա որ ընդհանուր գաղափար մը կազմեցինք երկու հակառակորդ բանակներու թիւին եւ սպառազինութեանց մասին, ի՞նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը հաւանական բախումի մը պարագային։ Զօր. Այզընհաուըրի ունեցած 17 դաշնակից զօրաբաժինները պիտի կրնա՞ն Հռենոսի վրայ կեցնել 22 կարմիր զօրաբաժինները, մինչեւ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի նոր զինուորներուն ժամանումը :

Ամերիկեան Թերթին կարծիքը Թէական չգործածելու համար ժխտական բառը։ Եւ կարգ մը պատճառներով :

Հակառակ ցարդ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ տեղի ունեցած զինուորական կարեւոր ձեռնարկներուն եւ երկու բանակներուն թիւերու կարծեցեալ հաւասարութեան, Ռուսերը ունին պահեստի զինուորներու և օդային ուժի գերակշռութիւն մը։

Պատերազմի պարագային օգնութեան հասնելիք դաշնակից զինուորները պատրաստ պիտի ըլլան 3էն 30 օրուան ընթացքին։ Այս կէտը դժբախտաբար գոյութիւն ունի միայն թուղթի վրայ : Մինչդեռ կարմիրներուն 175 զօրաբաժինները այժմ պատրաստուելու վրայ են արդէն :

Անցեալ տարի Լիզպոնայի մէջ Ատլանտեան Ուխտի ժողովը խոստացաւ մինչեւ մէկ տարի պատրաստ ունենալ 50 զօրաբաժին, առանց հաշուելու յունական եւ թրքական ուժերը։ Սակայն Ամերիկացիները դէթ առ այժմ, մասնաւոր ծրագիր մը չունին Գերմանիոյ մէջ իրենց ունեցած վեց զօրաբաժիններու թիւը աւելցնելու։ Անգլիացիները կը մտածեն սպառազինել եւ ղրկել միայն երկու զօրաբաժին։ Ֆրանսա, կլանուած Հնդկաչինի կռիւներով, ստիպուեցաւ տասնի իջեցնել իր խոստացած 15 զօրաբաժիններու թիւը :

Դաշնակիցներուն ունեցածը այժմ Գերմանիոյ մէջ, կարելի է նկատել պահակազօրք մը, որ գրոհ մը կեցնէ, երեք չորս շաբաթ, ինչպէս ըսինք : Մինչդեռ այժմէն անհրաժեշտ են կարեւոր քանակով պահեստիներ, զայն հակահարուածելու համար։ Եւ նաեւ փութացումը ամերիկեան զինամթերքի առաքման :

Անդին խորհրդային 175 զօրաբաժիններէն 60ը պատրաստ կը սպասեն Քէօնիկսպէրկի (այժմ Քալինինկրատ) մէջ։ Եւ աւելի շուտ կը հասնի ճակատ, քան Ամերիկայի կամ Քանատայի զինուորները :

Խորհրդային տասը հազար առաջնակարգ օդանաւերուն դիմաց՝ Ատլանտեան ժողովը խոստացաւ ղրկել միայն 4000:

Անշուշտ այս թուլացումներուն կամ յապաղումներուն գլխաւոր պատճառները յառաջ կու գան տնտեսական եւ ճարտարարուեստի դժուարութիւններէն։ Նաեւ մարդոց նուազութենէն : Այդպէս այս երկիրներէն միայն Իտալիան է որ ունի յաւելեալ բնակչութիւն :

Կը մնայ մէկ միջոց. — զինել Գերմանիան : Այս ցաւոտ հարցի մասին շատ գրուեցաւ եւ պիտի գրուի տակաւին։ Գլխաւոր դժուարութիւնը կը յարուցանէ Ֆրանսան, որ միշտ ենթարկուած զինապաշտ Գերմանիոյ յարձակումներուն, կը վախնայ որ անոր վերազինումը գրգռէ իր երբեմնի ախորժակը՝ ետ պահանջելու կորսուած հողերը։ Ուրեմն կ'առաջարկէ շարք մը պայմաններ, որոնք ծանօթ են ընթերցողներուն :

Եւրոպական բանակի ծրագիրը ասոր ուղղակի արդիւնքն է։ Այսինքն փոխանակ գերման ազգային անկախ բանակի մը, մասնակի փոքր զօրախումբեր մտցնել համաձայնական — Եւրոպայի բանակին մէջ։ Ենթակայ միջազգային հրամանատարութեան մը :

Արեւմտեան Գերմանիան անշուշտ կը մերժէ մասնակցիլ այդ տեսակ կազմակերպութեան մը, զայն նկատելով վիրաւորական իր արժանապատուութեան համար։ Մանաւանդ որ Արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկ վարիչները իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ։ Գերմանիա կը պնդէ բացարձակ հաւասարութեան սկզբունքին վրայ :

Վերջերս Փարիզ եւ Պօն միջին ելք մը գտան։ Եւրոպայի բանակը պիտի բաղկանայ 43 զօրաբաժիններէ, որոնք պատրաստ պիտի ըլլան մինչեւ 1954։ Ֆրանսան խոստացաւ տրամադրել 14, Գերմանիա 12 հետեւակ զօրաբաժին։ Իւրաքանչիւրը բաղկացած 13.000 զինուորէ եւ 2000 պահեստիներէ : Նաեւ մեքենայէն 12.600 զինուորներէ։ Եւրոպայի բանակի զինուորներուն ընդհ. թիւը պիտի ըլլայ 80.000, ենթակայ խառն սպայակոյտի մը հրամաններուն :

Սակայն այս պայմանագիրն ալ տակաւին չէ վաւերացուած երկու երկիրներու խորհրդարաններուն կողմէ։ Ընդհակառակն, գոյութիւն ունին մեծ տարակարծութիւններ։ Ու ժամանակը կը յառաջանայ... : Մինչ Խ. Միութիւնը կը գործէ լուռ ու խորհրդաւոր կերպով։ Որոշումները կը տրուին ու կը գործադրուին արագ թափով, առանց բիւզանդական վէճերու :

Կան նաեւ օդանաւերու, հրասայլերու, օդակայաններու, սպառազինութիւններու, ռազմանաւերու նման փշոտ խնդիրներ։ Հարցեր որոնք շատ ծանր կը կշռեն պատերազմներէն հիւծածերոպական երկիրներու ելեւմուտքին վրայ։ Մինչդեռ Խ. Միութիւնը չունի այդ հոգերը։ Իր ժողովուրդին եւ միլիոնաւոր գերիներուն պարտադիր աշխատանքը՝ կը կազմեն իրեն անգնահատելի դրամագլուխը :

Անշուշտ այս բոլորէն կարելի չէ վճռական բան մը հետեւցնել։ Կարծիքներ են գրուած ազատ ժողովուրդները սթափեցնելու եւ վտանգը կանխելու գիտաւորութեամբ։ Դէպքերը դատելու իրենց մերկ իրականութեանը մէջ, եւ բստ այնմ գործելու :

Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Դ. Վարուժանի մասին

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս 9ին, ուրբաթ գիշեր Le Cadetի վերնայարկը: Նախագահը Մ. Պարսամեան բացումը կատարելով, յայտարարեց.— Անցեալ անգամ խօսեցանք ընդհանուր նահատակներու մասին եւ յայտնեցինք թէ կարելի չըլլալով մէկ անգամէն տալ բոլոր գրագէտներու կեանքն ու գործը, պիտի ջանանք իւրաքանչիւրին անդրադառնալ առանձին: Այս երեկոն նուիրած ենք Դանիէլ Վարուժանին: Դժբախտ բանաստեղծը 32 տարեկան էր երբ նահատակուեցաւ: Իր ծննդավայրին՝ Բրգնիքի գիւղը աւարտելէ վերջ, կ'երթայ Վենետիկ, ապա Պելժիա, ուր հետեւած է գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան: Դառնալով Պոլիս, նուիրուած է կրթական ասպարէզին: Ժամանակ մը եղած է տնօրէն Պոլսոյ Լուսաւորչեան վարժարանին, յետոյ վերադարձած է իր ծննդավայրը եւ Թոգատ: Շատ չանցած նորէն Պոլիս կը վերադառնայ, և վերջոյ մաս կազմելու համար աքսորականներու առաջին կարաւանին: Իր գլխաւոր գործերն են «Ցեղին Սիրտը», «Հեթանոս երգեր» եւ «Հացի երգը»:

Օրուան դասախօսը, Տօքթ. Կիլիկեցի, բանաստեղծօրէն նկարագրեց մեծ նահատակը.

— «Վարուժան ազնիւ սրտի եւ վէհ հոգիի տաճարն էր եւ մեր ամէնէն տառապած բանաստեղծներէն մէկը որ նախ քան իր գրականութիւնը յօրինելը հաւաքած էր չինանիւթերը, արեւէն կտոր մը, լուսինէն մասնիկ մը, քիչ մը արտասուք եւ բարախուն սիրտ: Ան իր դդայուն քնարը ձեռք առաւ, երգելու համար մարած օճախներ, թշուառութիւն եւ ընդհանուր տառապանք: Իր գրութիւնները ներդաշնակ պատկերացումն են բոլոր տեսակի տառապանքներուն որոնց ենթարկուած էր ցեղը: Հայր Ալիշանի եւ Ռ. Պատկանեանի ազդեցութիւնը մեծ է իր վրայ: 1906—1909ին Վարուժան կուտայ մեզի Ցեղին Սիրտը, զոր Համիտեան շրջանին սկսած եւ ազատութեան շրջանին լրացուցած է:

Կը սկսի պայքարով ու կը վերջանայ հերոսներով: Սարկացած ժողովուրդը արթնցնելու համար բոլոր իր ճիգը ի գործ դրած է նոյնիսկ վրէժի աստծուն դիմելով»:

Դասախօսը մէջբերումներ ըրաւ Վարուժանի գործերէն. մատնանշելով իւրաքանչիւրի մէջ հեղինակին ձգտումը, եզրակացնելով թէ իր սեղծագործութիւնները իրենց ուժեղ կառոյցով մեծ ազդեցութիւն կործած են ժողովուրդի դաւակներուն վրայ: Իր «Հեթանոս երգերը», գրած է Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, տառապանքը վերջացած կարծելով — թէեւ թերահաւատ: Այս գործը առաւելապէս նուիրուած է արուեստի եւ դասակարգային գրականութեան: Ցատկանշական են Դիցուհիին ուղղած իր երգը, ինչպէս նաեւ «Մայիս Մէկ»ը, «Թիապարտները», «Ընկեցիկը» եւ «Վիժածը»: Երբեմն մահուան նուիրուած կտորով մը կը փակուի «Հեթանոս երգերուն» շարքը: Վարուժան գրած է ուրիշներու սիրոյ մասին, բայց իր սիրոյ մասին բնաւ խօսք չկայ իր երկերուն մէջ:

«Հացին Երգը», տպուած է իր մահէն ետք, եւ իր գործերու կատարելութիւնն է: Կարծես իր ամբողջ սիրտը դրած է այդ գրքին մէջ:Թէեւ շատ քիչ ապրած է հայրենիքի մէջ,սակայն խսկական ականատեսի հասկացողութեամբ նկարագրած է հայրենի դաշտերը, մշակները, ցորենի հասկերը, անձրեւները, եւայլն ու վերջացուցած՝ օրհնելով Աստուծոյ տուած բարիքները»:

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին Օր. Տոնապետեան՝ Վարուժանի «Դերենիկը», Օր.Եւա Սարգիսեան՝ «Սերմանողը»: Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Պ. Փանոսեանի ինքնաբուխ ոգեւորութիւնը: Վարուժանի հիացողներէն, ան մեղկյուզումով արտասանեց «Հայրենի ոգի»էն երկար հատուած մը:

Տօքթ. Կիլիկեցի պատասխանեց, Վ. Օշականի, Ա. Իսահակեանի, Քրմոյեանի եւ ուրիշներու հարցումներուն եւ դիտողութեանց, կարդալով բազմաթիւ կտորներ Վարուժանի գործերէն: Նախագահը լսարանը փակելէ առաջ յայտնեց թէ Վարուժան երգած է իր ժամանակին եւ յաջորդ սերունդներուն համար.— «Ցեղին Սիրտ»ով՝ առողջ ազգայնական զգացումներ տուած է: «Հեթանոս Երգեր»ով՝ կ'երգէ մարդուն դժգոհութիւնը եւ ընկերվարական է, իսկ «Հացին Երգը» համամարդկային է եւ կը համապատասխանէ իր ժամանակի կեանքին եւ կարելի է թարգմանելորեւէ լեզուի: Վարուժանի գործերը միայն տասնեակ մը տարիներու արդիւնք են: Ան իր լեզուով — որ մեզի կը բերէ Վենետիկէն — եւ արուեստով ամէնէն մեծ բանաստեղծը կարելի է նկատել:

Լսարանը փակուեցաւ կէս գիշերին:

ՊԱՐԳԵՒ

Գաղութէ գաղութ

ԿՏԱԿՆԵՐ.— Ողբացեալ Վարդան Կարապետեան 500 տոլար կտակած է Պէյրութի «Փալանճեան Ճեմարանին» եւ 500 տոլար ՀՕՄի ընդհ. նպատակներուն համար: Լօս Անճէլըսէն ողբացեալ Երանուհի Զալեանի կտակէն 200 տոլար ՀՕՄի ընդհ. նպատակներուն համար 189.50 տոլար Պէյրութի Փալանճեան Համազգային Ճեմարանին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Քալիֆորնիոյ Փասըտէր քաղաքին մէջ մեռած է վերապատուելի Կիրակոս Ֆարաճեան: Իբրեւ պատուելի պաշտօնավարած է Գահիրէի, Սելանիկի, Աթէնքի մէջ: Գրած է «Այբուբէնի ծագումը եւ արդիւնքը» որ ջերմապէս գնահատուած էՊոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքարաններէն: Պատ. Ֆարաճեան կ'աշխատակցէր հայերէն թերթերու եւ ունի բազմաթիւ անտիպ գործեր.

✕ Հ. Ալեքսիս Վ. Ցովսէփեան վախճանած է Փետրուար 26ին Վենետիկի Ս. Ղազարի մէջ: Ինչպէս կ'իմանանք «Բազմավէպ»ի վերջին թիւէն: Ծնած էր Արաբկիր 1878ին: Երկար տարիներ մընացած է Պոլիս իբրեւ ժողովրդապետ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին եւ խոստովանահայր Սագըզ Աղաճի Անարատ Ցղութեան Քոյրերու վարժարանին: Թարգմանած է Տէ Ամիչիսի «Սիրտը» (1912, 1927) եւ «Ոստանիկ լեզու» (1921): Յօրինած է «Քերականութիւն Իտալերէն լեզուի», միջին դասընթացք Էմիլ Օթթոյի ձեւով (տպ. 1907, 1931), «Գրագիտութիւն», միջին եւ բարձրագոյն շրջան (տպ. 1932): Թարգմանած է փոքրիկ թատերախաղեր «Փիլլեկրոյ Փիոյա» (տպ. 1916), «Առաջին անգամ ի Միլան» (տպ. 1917), «Բարեկենդանի վերջին իրիկունը» (տպ. 1931,«Փեռնարդ եւ Ալփրետ» (տպ. 1931) հրատարակած է նաեւ Փ.Ց. Գուլդուրի «Կեանքի նախօրեակին» բարոյական դասերու գիրքը (1931): Թողած է ուրիշ բազմաթիւ թարգմանութիւններ: Ձեռագիր կը մնայ իր մէկ ազգագրական գրքոյկը Արաբկիրի սովորութիւններուն, բարքերուն եւ դաւառաբարբառին մասին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ (Յատուկ).— Այս տարի ալ մեր գաղութը խոր գիտակցութեամբ տօնեց Մեծ Եղեռնի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան:

Շաբաթ գիշեր, 17 Մայիս, երեկոյ քաղաքապետարանի սրահը լեցուած էր սգակիր հայրենակիցներով: Օրուան նախագահը, Պ. Շ. Հացագործեան բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեր անհամար զոհերուն յիշատակը: Օրուան բանախօսը, ընկեր Մ. Միրզէ. (Լիոնէն) վերջին պահուն երկտողով մը կը յայտնէր թէ պիտի չկրնայ գալ:

Ազգ. Միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Մ. Ժամագործեան, պարզելով դիւային ծրագիրը զոր յղացած էր Թալէաթ իր արբանեակներով: «Այո, մեզմէ խլեցին մէկուկէս միլիոն զոհ, բայց չկրցան նպատակին հասնիլ: Քանի մը տարի վերջ 1918ին մայիսին ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, յետոյ Պերլինի մէջ վրիժառու գնդակներ գետին փռեցին Թալէաթը եւ ուրիշ երկու հրէշներ: Անշուշտ այսքանը բաւական չէ որ մենք մոռնանք այդ աննախընթաց ոճիրը»:

Երգեց Պ. Ջ. Գասեանը: Արտասանեցին Օր. Խաչատուրեան եւ փոքրիկն Գալուստեան: Պ. Պ. Գույումճեան կարդաց Հալէպի «Արեւելք» թերթին մէկ խմբագրականը նուիրուած նահատակներուն: Տիկին Օտէթ Միքայէլեան կարդաց Փրանսերէն ճառ մը, նկարագրելով ահաւոր բնաջնջումը: Այս առթիւ գրած էր Ֆրանսերէն ոտանաւոր մը զոր հայերէնի թարգմանեց, խորապէս յուզելով ներկաները: Կաթողիկէ համայնքէն Պ. Ց. Կէզուրեան նոյնպէս յուզիչ ուղերձ մը կարդաց, յիշելով մեծ բանաստեղծ Ա. Ահարոնեանի խօսքը—«Այնքան չարիք թէ մոռնան մերորդիք,Թող ողջ աշխարհ կարդայ Հայուն նախատինք»: Բողոքական համայնքէն վեր. Աբրահամեան, նոյնպէս գրաւոր, բացատրեց թէ մեծ ազգ ըլլալու համար պայման չէ որ անոր թիւը շատ ըլլայ:Մեծութիւն ուրիշ բան է: Մեր պապերը մեծ էին մենքպէտք է աշխատինք անոնց արժանաւոր ժառանգորդները դառնալ: Թուրքը մեզ կոտորեց որովհետեւ մենք իրմէ բարձր էինք»:

Ն. ԹԷպոյեան

Մասնիկներ մեր բաժանորդներուն

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները (1951 — 952 ապրիլ եւ 952 — 953 ապրիլ) անյապաղ վճարել հետեւեալ ընկերներուն. —

Ս. ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Խսկիճեանին:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— ընկեր Ց. Տէօքմէճեանին:

Պ. OSSO.— Ընկ. Սարգիսեանին (թերթին գործակալը):

......

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ.— Ընկ. Շիտոյեանին:

Ս. ԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Միլոյեանին (թերթին գործակալը):

ՎԱԼՊԱՐԵԼԻ ՄԷՋ.— Ընկեր Արամ Պետիկեանին:

ՔԱՂԱՔԸ.— Պ. Ց. Մալաքեանին, ընկեր Ա. Քէօսէեանին, Գ. Տերիկեանի, ընկեր Ա. Պետիկեանի:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախագահ Փէրոն եւ իր կինը սպաննելու եւ կառավարութիւնը ձեռք անցընելու համար դաւադրութիւն մը սարքուած էր երեք ամիս առաջ, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս: Ձերբակալուած են 14 հոգի: Թերթերը կը գրեն թէ դաւադրութեան դրամը արտասահմանէն կուգար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ, երկամսեայ հանդէս գրականութեան եւ արուեստի: 8րդ տարի թիւ 4, ճոխ բովանդակութեամբ: Հասցէ.—B.P. 1245, Beyrouth (Liban):

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, Ե. տարի թիւ 3 (1952 Մարտ): Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 1500 ֆրանք: Հասցէ.— Mme. Siran Séza, B. P. 334, Tripoli (Liban):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Սիրելիս, մրմնջեց կինը: Կրնամ քիչ մը եւս մնալ մօտդ:

Շուարեցայ, ի՞նչ պիտի ընէի հիմա. կացութիւնս դէշ էր: Հեռաձայնի զանգակը անգամ մը եւս փրկեց զիս: Տիկ. Րաքէլ վերցուց ընկալուչը:

— Այո, Սուզին եմ, ըսաւ:

Ուրեմն իր անունը Սուզի էր:

— Նիլպէրկն է, ըսաւ ինծի դառնալով:

— Ալօ, ըսի:

— Փութով պէտք է ձեզ տեսնեմ:

— Լաւ, ո՞ւր էք:

— Սենեակ մը վարձած եմ պանդոկին մէջ — թիւ 284:

— Շատ լաւ, հիմա կուգամ, դուռը բաց ձգեցէք, ըսի:

— Ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ, ըսաւ Սուզի ընկալուչը տեղը դնելով:

— Աւելի լաւ, չեմ ուզեր որ ամէնքը իմ սենեակս գան, կրնայ ուշադրութիւն գրաւել:

Երբ սանդուխներէն կը բարձրանայինք, կը խորհէի թէ Փօնթիւի որքան պիտի ուզէր գործածել անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու լամբարը, բայց պիտի չհամարձակէր:

Ո՞վ էր այս Նիլպէրկը: Հաւանաբար իմ գործակալներէս մէկն էր եւ կարեւոր մէկը, քանի որ Սուզին ալ կը ճանչնար:

Նրբանցքին մէջ ոչ ոք կար: Ժամը տասնըմէկն էր: Ուղղակի գացինք դէպի թիւ 284 սենեակը եւ դուռը հրեցի: Նիլպէրկ հսկայ մարդ մըն էր. սիրով ընդունեց մեզ եւ ըսաւ.

— Հիանալի բան մը գտայ, սքանչելի լուր մը: Անգլիացիներ նոր գիւտ մը ըրած են:

— Ի՞նչ գիւտ, հարցուցի:

— Վերջերս իմ գործակալներէս մին, որ օդակայանները դիտելու պաշտօն ունի, ինծի տեղեկացուց հետեւեալ դէպքը.— գիշեր մը, պանդոկի մը մէջ հետեւեալ նախադասութիւնը լսեր է. «Ես նախորդ պատերազմին ծովային սպայ էի եւ երբ ական մը տեսնեմ կը ճանչնամ զայն: Վստահ եմ թէ ջուրէ ականներ տեսայ»: Իմ գործակալս, Ե. 43, անմիջապէս գործի ձեռնարկեր է յաջորդ օրը եւ արդարեւ ստուգեր է թէ նորատեսակ ականներ փոխադրուած են օդակայան: Պէտք է իսկոյն լուր տանք մեր մարդոց որպէսզի գիտնան թէ Անգլիացիները մօտ են յարձակելու:

— Շատ լաւ, Նիլպէրկ, ըսի, լաւ աշխատեր էք թէ դուք եւ թէ Ե. 43ը: Պիտի չմոռնանք:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, ըսաւ Նիլպէրկ երջանիկ ժպիտով մը, շատ շնորհակալ եմ:

— Հիմա երթամ եւ տեղեկացնեմ մեր ընկերներուն: Պէտք է որ մենք մեկնինք, ըսի:

Սուզիին հետ դուրս ելանք:

— Ես ալ այլեւս պէտք է մեկնիմ ըսաւ կինը, շատ կը ցաւիմ, բայց...

(Տար.)

րիոյ, Լիբանանի, Իրաքի, Յորդանանի, Սէուտի Արաբիոյ եւ Լիբիոյ անդլ. դեսպանները: Ժողովը պիտի բացուի Յունիսի կիսուն: Այս կարգի խորհրդակցութեանց շարքը բացաւ հանդուցեալ Պեւին 1945ին: Երկրորդ եւ վերջին ժողովը տեղի ունեցաւ 1949ին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս խորհրդակցութեան: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Իտըն խօսակցութիւն մը ունեցած է Պ. Շումանի հետ, արաբական գործերու մասին: Այս առթիւ Պ. Շուման կրկներ է թէ կարգ մը արտաքին միջամտութիւններ կնճռոտեցին Թունուզի խնդիրը :

Դաշնակիցները եւ Գերմանիա համաձայնեցան

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարզպանները եւ Տոքթ. Ատընաուըր Մայիս 22ին վերջացուցին բանակցութիւնները՝ հաշտութեան առժամեայ պայմանագրի մասին որ պիտի ստորագրուի երկուշաբթի օր, Պ.Պ. Շումանի, Իտընի եւ Էչէսընի կողմէ: Դաշնակից եւ գերման մասնագէտներու յանձնարարուեցաւ խմբագրել ընդհ. պայմանագրին եւ յարակից համաձայնութեանց բնագիրները, որոնք յետոյ պիտի ներկայացուին երեք արտաքին նախարարներուն:

Տոքթ. Ատընաուըր անձամբ յայտարարեց թէ լուծուած է Գերմանիոյ դրամական մասնակցութեան խնդիրը :

Այժմ կը մնան քանի մը խնդիրներ, որոնք պիտի կարգադրուին արտաքին նախարարներուն կողմէ: Այդ խնդիրներն են.— 1. Ֆրանսական եւ պելժիական զինուորներուն դիրքը Գերմանիոյ մէջ, դրամական կարգուսարքին դադարումէն ետք, — 2. Գործադրել պայմանագրին կարգ մը յօդուածները՝ վաւերացումէն առաջ. 3.—Պայմանագրին տեւելիք անունը եւայլն:

Երեք մարզպաններուն եւ վարչապետին վերջին ժողովը տեւեց հինգ ժամ: 33րդ ժողովն էր այս : Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր, մարզպանները, վարչապետը եւ իրենց խորհրդականները 207 ժամ նուիրած են հաշտութեան պայմանագրին քննութեան համար :

× Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Շումախըր, յայտարարեց թէ ամէն գնով պիտի պայքարին հաշտութեան պայմանագրին դէմ: «Ո՛վ որ կը վաւերացնէ զայն, այլեւս Գերման չէ :

Արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներն ալ ապառնալիքներ կը տեղան, միեւնոյն ատեն վերազինում քարոզելով: Վարչապետը, Տոքթ. Կրոթվոլ, յայտարարեց թէ քաղաքացիական պատերազմ պիտի ծագի, եթէ հաշտութեան պայմանագիրը ստորագրուի: Երիտասարդական Միութիւնները զինուորցուներ կը հաւաքեն շողեպինդ: Միեւնոյն ատեն զրոյցներ կը շրջին Պերլինի պաշարման մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը հրամայեց ազատ արձակել 400 քաղաքական յանցաւորներ, որոնք հեռաւոր գիւղեր աքսորուած էին: Ուրիշ մեղմացումներ ալ կը սպասուին: Ռազմիկներու նախարարը, որ Թունուզ գացած էր կացութիւնը քննելու համար, Փարիզ վերադարձաւ ֆրանսական բանակի հրամանատարին հետ: Ահաբեկչական ձեռնարկները կը շարունակուին, առանց մեծ կորուստներ պատճառելու :

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ժողովի նստած են այս միջոցին, — ընկերվարական, ժողովրդական եւ արմատական: Երեքին տալիք որոշումներն ալ կրնան ազդել Փինէի դահլիճին կացութեան վրայ: Ընկերվարականները մասնաւորապէս հակառակ են դահլիճին: Ժողովրդականները (կաթոլիկ), թէեւ կը մասնակցին կառավարութեան, բայց երկուքի բաժնուած են, դանազան հարցերու առթիւ: Տեղեկագրի մը համաձայն, ընկերվարական կուսակցութիւնը 52.000 անդամ ունէր 1921ին, 354.740 անդամ՝ 1941ին, իսկ 135.800 անդամ՝ 1950ին: Համագումարին կը մասնակցին 500 պատգամաւորներ :

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐ պայթեցան Կրընոպլի շրջանին մէջ, մեծ վնասներ պատճառելով: Առատ ձիւն կը տեղայ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

Ն.Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերին ներկայ լինել Կիրակի 25 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցում, Հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարապատի Բաշ-Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական Հերոսամարտերում, 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին զաւառը թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր հայրենիքը եւ Ս. Աթոռը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: **Place St. Sulpice, métro St. Sulpice** :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

×

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Դպրոցասէրի տօնը Մարսէյլի մէջ

Հիմնարկութեան 75րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ մարսիլաբնակ կրթասէր տիկիններու եւ նախկին սանուհիներու, տեղի կ'ունենայ եղանակին վերջին եւ մեծագոյն ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ: Շաբաթ 24 Մայիս, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի մէջ, rue Grignan, Marseille :

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօժար կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի: Առաջնակարգ նուագախումբ եւ ընտիր պիւֆէ՝ տիկիններու ձեռքով պատրաստուած: Ճոխագոյն գոթիյոն եւ հաճելի անակնկալներ :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Փարիզի հայ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական պարախումբ Պոնտոսեան տարազներով (լազպար՝ քէմէնչէով): Մենապարեր եւ ուրիշ անակնկալներ :

Եւրոպական պարերը առաջնորդութեամբ Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի 8 հոգինոց (Garow' s Orchestre Typique Tzigan) ծանօթ նուագախումբին իր Ալվարէզ երգիչով:

Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ տնական պատրաստութեամբ, դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք՝ 200 ֆրանք :

45 Rue la Boétie, Paris Métro Miromesnil

SALLE GAVEAU

Կիրակի, 25 Մայիս ժամը 17.45ին

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ եւ ի նպաստ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան :

Մասնակցութեամբ՝ Annie d'Arcoի (դաշնակ), Serge Tenenbaumի (ջութակ), J. P. Rampalի (սրինգ), ensemble orchestral de Parisի եւ երգչախումբի:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Մոցարթ, Պախ, Տուրեան եւ Կոմիտաս Վարդապետ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՄԱՐՍԷՅԼ. — Արգար, Դանիէլ եւ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան, Տիկ. Մարիամ Հայթաեան (ծնեալ Յովհաննէսեան), Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան կը ծանուցանեն թէ այս կիր. Սէն Լու Կրան Փէնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն հանգուցեալ ԱՐՓԻԱՐ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, իր տիկնոջ եւ զաւկին յիշատակին :

Ներկայս առ ի գիտութիւն, մեր բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն :

Ուտի Հրանտի կողմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը :

Նուագահանդէսը կը լրանայ ժամը 23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը :

Տոմսերու համար դիմել.— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսի, 20bis Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը, Tél. Mic. 01-89:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գնելու համար գործածուած մեքենաներ Dubied ou Diamant en Jauge 7, 8, 10, 12, լայնք 80 cm. եւ 70 cm. : Դիմել ամէն կէսօրէ վերջ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը Կ. Խաչի օրը կը տօնէ Յունիս 8ին :

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սէնթ Աննի դպրոցին մէջ: Բոլոր անդամներու եւ հայրենակիցներու ներկայութիւնը կարեւոր է : Օրակարգ.— Ամերիկայի շրջաբերականներու ընթերցում, Նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւ Յունիս 30ի դաշտահանդէսը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Սաներու Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 22ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Montaurouxէն Պ. Րաֆֆի Գասիկեան «Մայրերու տօնին» առթիւ (25 Մայիս) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը Տիկին Խօժէնի Գասիկեանի:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՃԱՇ

Լսարան Արեւմուտքի վարչութիւնը ընկերական - ընտանեկան ճաշ մը սարքած է այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 60 rue Lafayette, Արամի ճաշարանը: Նուագ եւ զուարճութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամներն ու համակիրները : Ճաշագին 600 ֆրանք :

Գործաւոր կ'ուզուի

Լաւ ափիէճօր գործաւոր մը կ'ուզուի իր տան կամ աշխատանոցին մէջ աշխատելու համար :

Ներկայանալ նմոյշներով, Tailleur Kékliguian, 12 Rue Jules Guesde, L'Hay les Roses :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 25 MAI 1952 Կիրակի 25 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6772-Նոր շրջան թիւ 2183

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐԵՐ...

Մայրերու Օրն է այսօր, 25 Մայիս: Բաղդատաբար նոր տօն մը, որ հետզհետէ կը տարածուի:

Այն բոլոր երկիրներուն մէջ ուր կը տօնեն այս Օրը, մարդիկ միեւնոյն հասկացողութիւնը չունին մօր մասին: Ոչ ալ նոյն առաջադրանքները՝ տօնակատարութեան առթիւ :

Օրինակ, երէկ թռուցիկ մը կը բաժնէին Փարիզի մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ ·

— «Ծաղիկնե՞ր, այո՛ · բայց բա՛ն մը աւելի: Քանի մը ժամ հանգիստ անոնց որ այլեւս չեն կրնար աշխատիլ: Առատաձեռն եղէք, օգնելու համար «Ընտանիքի Մայրերու Օգնութեան Ընկերակցութեան» :

Ցայտարարութենէն կ'իմանանք թէ ընկերակցութիւնը 150 մասնաճիւղեր ունի Ֆրանսայի եւ հիւս. Ափրիկէի մէջ: Իր նպատա՞կը, — առժամեայ օգնութիւն հասցնել ընտանիքի մայրերու, հիւանդութեան մը, ծնունդի մը, նեղութեան մը պարագային :

Ուրիշ կազմակերպութիւններ նոյն հոգերն ունին, նեղ կամ լայն սահմանի մը վրայ: Առանց հաշուելու պետական ձեռնարկները :

Արեւմտեան Եւրոպայի գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ մասնաւոր օրէնքներ հաստատուած են, ի պաշտպանութիւն անտէր, բազմազաւակ եւ կամ դժբախտութեան մատնուած մայրերու :

Մուրճ - մանգաղին ենթակայ երկիրներու մէջ, շատ աւելի բարձր կը խօսին մայրերու պաշտպանութեան մասին:

Մեր հայրենիքին մէջ ալ, ի պատուի են բազմազաւակ մայրերը, որոնք հրապարակաւ կը պարգեւատրուին, իբրեւ հերոսուհիներ :

Ինչպէս ուրիշ ճակատներու վրայ, այստեղ ալ յաճախ պատկերին գեղեցկութիւնը կը խաթարուի, աղանդամոլութեամբ կամ իմաստակութեամբ :

Մայիս 18ին, Պուքրէշի հայատառ թերթին մէջ ռումաներէնէ թարգմանուած էր ոտանաւոր մը, «Ծննդատունը», որ այսպէս կը սկսի · —

Ծննդատան նոր բարձրացող պատերուն
Կին մը յղի նաեւ եկաւ օգնելու ·
Բայց տեսնելով որովայնն իր ուռուցիկ,
Խոնարհեցին որմնադիրներն ակնարկնին :

Հասկնալի է · բանուորները չեն ուզած որ կին մը իրենց օգնութեան հասնի այդ վիճակին մէջ :

Բայց, ո՛ղջ մնայ Սթալինականութիւնը · —

Շեշտ նայուածքն իր ուղղած անոնց, կինն ըսաւ ·
— «Ես ալ կ'ուզեմ այս տան համար աշխատիլ ·
Դաշտը ծնած երկու մանուկ ունիմ դեռ,
Որ ունեցան գերդ. խանձարուր տերեւներ» :

Շատ աւելի «գգայացունց» պատկեր մը կը ներկայացնէ ոտանաւորին շարունակութիւնը :

Բայց, դառնանք մեր օրակարգին :

Որ եւ է գրիչ փորձա՞ծ է նկարագրել հայ մայրը այնպէս ինչպէս որ է: Ոչ թէ շողշողուն ածականներով, այլ խօսուն, բովանդակալից խօսքերով:

Եթէ արձանագործ մը փորձէր քանդակել մայրական բնագդը, գուրգուրանքն ու տառապանքը, ապահովաբար պիտի նախընտրէր հայկական տիպարը: Նոյնիսկ սովորական կեանքի մէջ: Իբրեւ հիմնական երեւոյթ :

Իսկ եթէ ան հայ մայրը տեսած ըլլար Զարհուրանքի օրերուն, հանճարի մը կայծերը պիտի խլրտէին իր գլխուն մէջ, տիեզերական ստեղծագործութիւն մը արտադրելու համար: Վստահ ենք:

Այս վստահութիւնը չի նշանակեր նսեմացնել ուեւէ ժողովուրդի մայրութիւնը :

Արիւնածարաւ բռնակալութեանց, աշխարհասասան փոթորիկներու ընթացքին, ո՞ր ժողովուրդը չհպարտացաւ իր մայրերով: Մանաւանդ փոքր եւ անճար երկիրներու մէջ :

Կը կարծենք թէ այդ բոլորին խորհրդանիշը կրնայ կազմել հայ մայրը: Իբրեւ մարմնացեալ տառապանք եւ սէր: Իբրեւ սիրտ եւ կամք ու աշխատանք :

Ողջո՛յն աշխարհի բոլոր մայրերուն եւ համբոյր՝ հայ մայրիկին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ Է ԳԻՐԴ, ՊՈՆՏՈՍ

Այսօր, կիրակի, Պոնտոսցիներն ալ կը տօնեն իրենց Օրը, նախաձեռնութեամբ Տրապզոնի Հայր. Միութեան :

Վստահ ենք որ ձեռնարկը պիտի պսակուի փայլուն յաջողութեամբ, թարմացնելով յիշողութիւնները :

Տօնակատարութիւնը միեւնոյն ատեն առիթ մը պիտի ըլլայ համախմբելու Սեւ Ծովու ափերուն ցիրուցան բեկորները, որոնք բաւական կարեւոր համրանք մը կը ներկայացնեն :

Պոնտոսի շրջանին մաս կը կազմեն — կը կազմէին երէկ — հետեւեալ շէն եւ հայաշատ շրջանները .—

Տրապզոն, Սամսոն, Կիրասոն, Օրտու, Չարշամպա, դէպի ներս՝ Կիւմիւշխանէ, եւ ուրիշ փոքր գիւղաքաղաքներ (Ունիէ, Ինէպոլու եւն.):

Դժբախտաբար, այս ամբողջ տարածութեան վրայ, ամէնէն մեծ քաղաքներն անգամ ցարդ չունեցան իրենց Եղեռնապատումը :

Չեմ ուզեր որեւէ բաղդատութիւն կատարել այս կամ այն շրջանին կրած Սարսափներու մասին (1915):

Ծրագրուած Հայաջնջում էր, եւ ամէն տեղ ալ գործադրուեցաւ նոյն գազանային կատաղութեամբ: Նահանգէն մինչեւ յետին քաղաքն ու գիւղը :

Բայց, ծիւաղը մասնաւոր, արմատական եւ «գիտական» նրբութիւններ յղացած էր իւրաքանչիւր շրջանի համար :

Պոնտոսցիները, մասնաւորապէս Տրապզոնցիները գիտեն թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզենք :

Կը բաւէ յիշել միայն երկու պարագաներ, —

Կարանաւորները ծովուն բացերը տանիլ եւ ալիքներուն յանձնել, քար կամ երկաթ կապելով անոնց ոտքերուն :

Նորածին երախաներ սնտուկներու մէջ թխել, գամել եւ ծովը նետել:

Այս «գիւտերուն» հեղինակները Թալէաթ, Ճէմալ Աղմի եւ Պէհաէտտին Շաքիր գտան իրենց արժանի պատիժը, Պերլինի փողոցներուն մէջ, շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրիժառու դընդակին :

Բայց, ուշ մնացած էինք ...

Պոնտոսցիներ, ո՞ւր է ձեր գիրը : Ձեր «Գիրք Եղից»ը: Ձեր Յիշատակարանը: Վ. Մինախորեանի «1915 Թուականը» ամբողջութեան մէկ մասնիկն է միայն :

Այսօրուան տօնակատարութեան առթիւ, ուխտեցէք հաւաքել բոլոր հում նիւթերը: Քանի դեռ ձայները չեն մարած ե վկաները չեն մեռած :

ՎԱՀԷ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Գերմանիոյ հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը պիտի ստորագրուի վաղը, երկուշաբթի, Պոնի մէջ, ուր կը գտնուին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները: Երեքն ալ գլուխ գլխի տուած են իրենց խորհրդականներուն հետ, հարթելու համար վերջին դժուարութիւնները :

Գերմանիոյ ընկերվարականները փորձեցին վիճաբանութիւն մը յարուցանել խորհրդարանին մէջ, դաշնագրին ստորագրութենէն առաջ, բայց պարտուեցան: Կառավարութեան ներկայացուցիչը խստօրէն քննադատեց Տոքթ. Շումախըրի այն յայտարարութիւնը թէ ով որ կը ստորագրէ եւրոպական բանակի դաշնագիրը՝ կը դադրի Գերմանացի ըլլալէ: Վարչապետը ապահոված է մեծամասնութեան հաւանութիւնը: Համաձայնութիւն պիտի կցուին նամակներ, յարգելու համար ապագայ կառավարութեանց իրաւունքները

╳ Վերջին լուրերու համաձայն, ռուսական զինուորներ կը համախմբուին, փակելու համար արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանագլուխը: Աւելի վճռական միջոցներ կը սպասուին յառաջիկայ շաբթու, հաշտութեան պայմանագրին ստորագրութենէն ետք: Լայփցիկէն կը հեռագրեն թէ հազարաւոր ռուս զինուորներ մեկնած են ռազմանոցներէն, դէպի արեւմուտք ուղղուելով: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, ամրութիւններ կը շինուին սահմանագծին վրայ, որ 800 մղոն երկայնութիւն ունի: Այս շարժումները մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն, եւ բազմաթիւ Գերմաններ արեւմտեան Գերմանիա կ'ապաստանին:

Համաձայնութիւն եւրոպական բանակի մասին

ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ 50 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ Է

Մայիս 23ին Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ վերջնական համաձայնութեան մը յանգեցան Սթրազպուրկի մէջ, եւրոպական բանակի մասին: Դաշնագիրը պիտի կնքուի 50 տարուան համար :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Շուման, ծանուցանելով այս համաձայնութիւնը, յայտարարեց .

— Պիտի կրնանք դաշնագիրը ստորագրել երեքշաբթի օր : Համաձայնութիւն գոյացած է որ եթէ Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը վերջանայ 17 տարիէն, եւրոպական բանակի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնները իրաւունք պիտի ունենան ժողով գումարելու եւ իրենց դիրքը որոշելու: Բայց ասիկա չի նշանակեր թէ եւրոպական բանակի դաշնագիրը պիտի փոխուի: Դաշնագրին պայմանաժամը 50 տարի է : Նախարարը գոհունակութեամբ հաղորդեց թէ իրենց աշխատանքները վերջացած են: «Վերստին քննեցինք նախապէս առկախ մնացած կարգ մը խնդիրներ եւ վերջնապէս պատրաստեցինք համաձայնութեանց բնագիրները: Այս համաձայնութիւնները վերջ կուտան Գերմանիոյ գրաւման կարգուսարքին, բայց զինուորական գրաւում մը պիտի շարունակուի, հաշտութեան առժամեայ պայմանագրին հիման վրայ: Արեւմտեան պետութիւնները կը պահեն այս իրաւունքը, վասն զի, ներկայ պարագաներուն մէջ, մենք չենք կրնար ստորագաս վիճակի մը մէջ գտնուիլ, Խ. Միութեան դիմաց : Անկէ զատ, պարտաւոր ենք շարունակել մեր ներկայութիւնը Պերլինի մէջ, ինչպէս եւ քննել Գերմանիոյ միացման խնդիրը » :

Թերթերը կը գրեն թէ նախարարական խորհուրդը գիշերանց նիստ գումարելով Էլիզէի պալատին մէջ, որոշեց կարգ մը պայմաններ դնել, դաշնագրին ստորագրութեան համար: Այդ պայմաններէն մէկն է գրաւոր երաշխիք ստանալ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն: Այս պայմանները անմիջապէս հաղորդուեցան Պ. Շումանի :

Կուսակցութիւններ մտահոգ են

Արմատական կուսակցութեան համագումարին մէջ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Հիւսիսային Ափրիկէի եւ եւրոպական բանակի խնդիրներուն մասին: Տալատիէ ըսաւ թէ Հիւս. Ափրիկէի հարցը կարելի էր դիւրաւ կարգադրել, «եթէ ազգայնականները քաջալերուած չըլլային ամերիկեան տնտեսական շահերու ճնշումէն»: Նախկին վարչապետը չուզեր որ օտարներ միջամտեն իրենց ներքին գործերուն եւ Ֆրանսան, ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստի, Ազգաժողովին մէջ »:

Գալով եւրոպական բանակին, Տալատիէ վստահաբար կը նկատէ որ Գերմանիոյ հաւասար իրաւունքներ տրուին, վերջ տրուի գրաւման եւ իր զինուորական ուժը վերակազմուի, քանի անհրաժեշտ երաշխիքները չեն տրուած իրենց: Վերջապէս, Գերմանիոյ վերազինումը պատճառ պիտի ըլլայ որ Մոսկուան աւելցնէ իր սպառնալիքները, աջակցութեամբ Լեհերուն եւ Չեխերուն, որոնց կղերը վերջերս հրաւէր ուղղած էր մոռնալ իրենց ներքին վէճերը, պաշտպանելու համար իրենց հողային ամբողջականութիւնը :

Ազգ. ժողովին նախագահը, Էռիօ եւս խիստ մտահոգ է, կ'ուզէ «բաց խօսիլ» Ամերիկացիներուն, խնդրելով որ կրկին զիրենք չմտցնեն վերջին երկու պատերազմներուն ընթացքին կրած փորձութեանց մէջ: «Կ'ընդունիմ թէ դժբախտութեան մը պարագային մեր կողքին պիտի ըլլաք, բայց անդրադարձէք թէ ինչ պիտի ըլլայ երրորդ համաշխարհային պատերազմը : Մեզի օգնութեան պիտի հասնիք, բայց մինչեւ այդ Ֆրանսան մեռած պիտի ըլլայ, ծածկուած աւերակներով եւ դիակներով: Դուք իրաւունք չունիք, իբրեւ Ամերիկացի, իբրեւ ժողովրդավար եւ իբրեւ մարդ, այս մահացու վտանգին ենթարկելու մեր երկիրը»:

╳ Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարին մէջ ալ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, մասնաւորապէս եւրոպական բանակի մասին: Պ. Դ. Մայէր, նախկին ընդհ. քարտուղարը, դիտել տուաւ թէ «Գերմանիան վերազինել՝ կը նշանակէ պատերազմը աչք առնել: Ատլանտեանի դաշինքը պէտք չէ պատերազմը շահե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Բ.

Նախ ծանօթացնենք մեր հիւրը :

Հ. Ներսէս Ակինեան ծնած է Արդուին, 1883 Սեպտ. 10ին: Տակաւին պատանի՝ կը մտնէ Վիէննայի Մխիթարեանց վանքը (1895): Քահանայ կը ձեռնադրուի 1907ին: Վերատեսուչ կղերանոցին, խորհրդական Վարչ. Ժողովի, մատենադարանապետ եւ խմբագրապետ «Հանդէս Ամսօրեայ»ին,— ահա սանդուղը որ հայ բանասիրութեան ներկայ ժամանակներու այս լաւագոյն ներկայացուցիչը, անխոնջ եւ միշտ յանդուգն, փաստակաբեկ եւ միշտ խանդավառ, զինք կը դնէ համազգային գնահատութեան արժանաւորութեան աստիճաններուն վրայ :

Հ. Ակինեան 1912ին կը սկսի հայագիտական ուղեւորութեանց իր երկար շարքը: Նախ Արդուին, Արդանուշ եւ շրջակայքը, յետոյ Էջմիածին, Գեղարդ, Անի: 1922ին՝ Վենետիկ, Միլան, Ֆիրենցէ, Հռոմ: 1924ին՝ Մոսկուա, Նոր-Նախիջեւան, Թիֆլիզ, Երեւան, Էջմիածին, Ախալցխա: 1939ին՝ Պերլին, Լայփցիկ, Միւնխէն, Տիւբինգէն, Փարիզ: 1932ին՝ Լեմպերկ: 1935ին՝ Հռոմ, Պիզա, Լիվոռնօ: 1939ին (ամբողջ պատերազմի ընթացքին) Կիպրոս, Պէյրութ, Զմմառ, Հալէպ, Դամասկոս, Երուսաղէմ, Գահիրէ: 1952ին՝ Մարսէյլ, Փարիզ:

Ուղեւորութեան այս հանգրուանները պարզ անուններ չեն անշուշտ՝ ով որ գիտէ թէ բանասէրները եւս, ինչպէս, տենօք, Արգոնաւորդները կ'երթային Կողքիս՝ ի խնդիր Ոսկեգեղման, հազարումէկ դժուարութեանց դիմագրաւելով՝ կ'աշխատին երեւան հանել Հայոց պատմութեան մուտն որ, եկեղեցիներու ներքնատուներուն կամ վանքերու շտեմարաններուն մէջ թաքնուած, տորոնի ներկով, ծիրանի թանաքով մեր փառքը կը գրէ մագաղաթներու վրայ: Այսպէս, վանքերու պահատուներէն, եկեղեցիներու գանձատուներէն եւ հանրային գրատուներէն Հ. Ակինեան երեւան հանած է ձեռագիրներ, որոնք լոյս կը սփռեն մեր պատմութեան մութ շրջաններուն վրայ:

Վիէննայի « Մեղու », ինչպէս կ'անուանէինք երէկ, իր գրական աշխատանքը սկսած է 1903ին, ուրեմն գրեթէ 50 տարուան վաստակ մը ունի իր կռնակը: Եթէ հաշուենք հատորով առանձին լոյս ընծայած գործերը միայն, անոնց թիւը կ'անցնի 40ը: Իսկ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի եւ ա[illegible]բեր պարբերականներու մէջ ստորագրած իր ուսումնասիրութեանց թիւը՝ 400ը :

Յիշենք գլխաւոր գործերը .—

1.— Տիմոթէոս Կուզ հայ մատենագրութեան մէջ (1909) :

2.— Զաքարիա եպ. Գնունեցի եւ իր տաղերը (1910):

3.— Յովնաթան Նաղաշ եւ Նաղաշ Յովնաթանեանք եւ իրենց բանաստեղծական եւ նկարչական աշխատութիւնք (1911):

4.— Կիւրիոն կաթողիկոս Վրաց (1910):

5.— Հինգ պանդուխտ տաղասացներ (1921):

6.— Գաւազանագիրք կաթողիկոսաց Աղթամարայ (1920):

7.— Մատենագրական հետազօտութիւնք, 5 հատոր:

8.— Թուղթ Մակարայ Բ. հայրապետին Երուսաղէմի (1930):

9.— Մովսէս Գ. կաթողիկոս Տաթեւացի (1936):

10.— Սիմէոն դպիր Լեհացի (1936):

11.— Բաղէշի դպրոցը :

12.— Դասական հայերէնը եւ վիէննական Մխիթարեան դպրոցը :

Կարելի չէ յիշել բոլորը, բայց պէտք է յիշել անպայման Խորենացիի, Եղիշէի նուիրած աշխատութիւնները, որոնք աղմուկ յարուցին երկար ատեն: Հ. Արսէն Ղազիկեան, փոթորկած, կ'աղաղակէր.— «Զգեցէ՛ք, ձգեցէք մեր Եղիշէն ինչպէս որ է»: Ընդհակառակն, Հ. Ներսէս Ակինեան շարունակեց սարսել Վարդանանց դիւցազներգութեան հեղինակին «Ոսկեդարեան» պատուանդանը՝ վերաքննիչ մը պաղարիւնով.— Եթէ ես ՛լռեմ, ձեռագիրները եւս կը լռե՞ն միթէ: Օր մը անպայման նորագիւտ ձեռագիրներու բաղդատութիւնը երեւան պիտի հանէ ինչ որ... շփոթութիւն է, բայց ոչ պատմութիւն:

Ափսո՛ս, մեր մէջ շատ զարգացած է «որոճացող մտաւորականներու» դպրոցը,— կը ծամես ու կը կլլես, յետոյ կրութ՝ կլլածդ կը ծամես ու նորէն կը կլլես, յետոյ դարձեալ կրութ, եւ այսպէս շարունակաբար: Այսպիսի կրութերով գրուած են մեր պատմութիւնները, մեր դասագիրքերը, մեր ամէն բանը: Եւ դեռ կան, որ ուրիշին ծամածը կը կլլեն :

Երկու հարիւր տարիէ ի վեր Հայոց պատմութիւնը այն ուսումն է, զոր կը կրկնենք դպրոցներու մէջ եւ դուրսը՝ առանց բան մը աւելցնելու կամ պակսեցնելու: Ինչ որ վարդապետ մը տուաւ մեզի՝ քաղելով դեղնած ձեռագրէ մը, համարուեցաւ վերջնական, ընդունուեցաւ թապու, սահմանուեցաւ... կրութի համար: Նոր ձեռագրի մը վկայութիւնը դարձաւ գայթակղութիւն: Զիրար կրկնելու, եղածը որոճալու, եփածը նորէն եփելու այս վարժութիւնը փճացուց հայ քննական միտքը: Եւ խորհիլ, որ մեր վանքերը լեցո՛ւն են ձեռագիրներով: Վիէննայի վանքը ունի մօտ 2000 ձեռագիր,— ցուցակագրուած է միայն 610 կտոր (Հրատ. Հ. Յ. Տաշեան), մօտ 1000 եւս ցուցակագրուած է Հ. Ոսկեանի կողմէ (հրատարակելի): Վենետիկի վանքը ունի մօտ 3000 ձեռագիր, (այս ձեռագիրները ընտիր են, հասկցողի հետաքրքրութեամբ հաւաքուած),— ցուցակագրուած միայն 300 կտոր (Հ. Բ. Սարգիսեան): Երուսաղէմի վանքին ձեռագիրները մեծ մասամբ կազմուած են ուխտաւորներու նուիրատուութեամբ,— մօտ 1800 կտոր ցուցակագրուած է Տիգրան Սաւալանեանցի կողմէ (հին մեթոտով) եւ մօտ 2000 կտոր՝ Սահակ կաթողիկոս Խապայեանի կողմէ (նոր մեթոտով):

Կան նաեւ Արտաւազդ արքեպ. Սիւրմէեանի ցուցակագրութիւնները, ոչ յարգի՝ որովհետեւ Սիւրմէեան ցուցակագրել չի գիտեր, արտաքին ձեւին նկարագրութիւնը բան մը չարժեր՝ եթէ բովանդակութեան մասին քննական վկայութիւն չի տրուիր: Եւ վերջապէս Էջմիածնի մատենադարանը, (այժմ Երեւանի մատենադարան) ունի մօտ 10.000 ձեռագիր :

Ահա բոլոր այս ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուի մեր հում Պատմութիւնը: Պէտք է պեղել այդ գանձատուները, ինչպէս կը կատարուին պեղումները հին տաճարներու և պալատներու աւերակներուն մէջ, երեւան հանելու համար նոր վկայութիւն մը, նոր խօսք մը, հայ քաղաքակրթութեան փառքը :

Նորայր Բիւզանդացի հակառակ էր այս ձեռագիրներուն հրատարակութեան,— որովհետեւ, կ'ըսէր, անոնց հրատարակութեամբ կը նուիրագործուին սխալները, խաթարումները, խարդախութիւնները, որոնք մուտք գործած են ձեռագիրներուն մէջ: Անհրաժեշտ է նախ քննել, ճշդել, սրբագրել եւ յետոյ միայն հրատարակել :

Սխալ է այս պատճառաբանութիւնը :

Վասնզի նախ կրնան կորսուիլ, փճանալ, այրիլ՝ մինչեւ անոնց հրատարակութիւնը: Երկրորդ՝ երկու կամ երեք հայագէտի կամ մասնագէտի գործ չէ այդ աշխատանքը, ոչ ալ մէկ կամ երկու սերունդի,— ամէն սերունդ իր խօսքն ունի: Հրատարակել՝ որպէսզի ամէն ոք իր կարծիքը կազմէ, իր տեսակէտը շինէ :

Աշոտ Յովհաննէսեան կ'առաջարկէր ցրուել ձեռագիրները, որպէսզի չվտանգուին ամէնքը միասին :

Սխալ է այս ... պատրուակը եւս,— պատրուակ կ'ըսեմ, որովհետեւ թոյլ տուէք ըսել՝ քիչ մը ռուսական աշխարհակալութիւն կը հոտի այս առաջարկը :

Լաւագոյն առաջա՞րկը:

Լուսանկարում :

Բայց այդ մասին եւս ըսելիքներ ունիմ, որ ընդհուպ, ինչպէս կ'ըսէր ողբացեալն Տարագ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երգի հրաշալիքը

Մեզնից հազար - հազար տարի առաջ, մեզնից շատ ու շատ հեռու, կապոյտ ծովերի միւս ափում կար մի աշխարհ :

Այնտեղ ծաղիկներ կային, նախշուն ու սիրուն ծաղիկներ: Տերեւների պէս՝ փռուած ժայռերի ու դաշտերի վրայ, եւ նրանց անոյշ հոտով լցուել էին այդ աշխարհի սարերն ու ձորերը :

Այնտեղ աղբիւրներ կային, պայծառ ու քչքչան աղբիւրներ՝ մանուկների պէս, որոնք ուրախ ու զուարթ թռչկոտում էին քարից քար, ծաղիկները համբուրելով :

Բայց այնտեղ մարդիկ չար էին ու անգութ :

Մի խեղճ, որբ ու աղքատ մանուկ էր ապրում այդ մարդկանց մէջ, նա գիշերը տեղ չունէր գլուխը դնելու, հաց չունէր ուտելու եւ չոր չունէր հագնելու :

Նա մենակ էր, ինչպէս մի թռչուն ամայի ժայռերի մէջ

Եւ աճում էր բոլորի աչքի առաջ՝ անտէր ու անյայտ. կերակրւում էր դաշտի բոյսերով եւ պատսպարւում էր անտառների ու արտերի մէջ :

Երբ մի քիչ մեծացաւ, թողեց այդ քարասիրտ աշխարհը եւ ճամբայ ընկաւ մի ուրիշ լաւ աշխարհ գտնելու :

Շատ գնաց թէ քիչ, հասաւ ծովափին, եւ երբ ափի աւազների վրայ շրջում էր, տեսաւ այնտեղ ընկած մի շատ սիրուն, մի շատ գեղեցիկ, շողշողուն ձուկ :

Ձուկը դարձաւ՝ մարդու լեզուով ասաւ.

— Բարի տղայ, ծովի ալիքները ինձ ձգեցին աւազի վրայ, չեմ կարողանում ետ դառնալ քոյրերիս մօտ, խղճա ինձ, վերցրու, ծովը ձգիր:

Մանուկը, որ բարի սիրտ ունէր, առանց վախենալու գրկեց ձուկը եւ քնքշութեամբ տարաւ՝ բաց թողեց ծովի մէջ :

Եւ երբ ձուկը փաթաթուեց առաջին ալիքին դարձաւ ասաւ մանուկին .

— Ինչ որ սիրտդ կ'ուզէ, ասա, ես կը կատարեմ քո արած լաւութեան փոխարէն:

Մանուկը մի փոքր մտածեց եւ ասաւ.

— Ինձ այնպիսի մի հնար տուր, որ մարդկանց կրծքի տակ եղած քարը սիրտ դարձնեմ:

— Դու սէր ես ուզում, հրաշալի տղայ... : Շատ լաւ: Կտրիր ծովափի եղէգներից մէկը եւ նրանից մի սրինգ շինիր. գնա մարդկանց մէջ նուագիր եւ երգիր: Եւ երբ տեսնես, որ նրանց աչքերը արցունքով լցուեցին, այն ժամանակ կ'իմանաս, որ քարը հալուեց, սիրտ դառաւ :

Այսպէս խրատեց ձուկը մանուկին, իսկ ինքը փաթաթուելով ալիքների հետ՝ սուզուեց ծովի խորքը :

Մանուկն իսկոյն կտրեց եղէգը, սրինգ շինեց եւ փչեց: Այնպէս քաղցր, այնպէս հոգեգրաւ ու անոյշ դուրս հոսեցին հնչիւնները սրնգի միջից, որ բոլոր թռչունները կանգ առած՝ լռեցին ու ականջ դրին:

Եւ մանուկը շտապեց մարդկանց մօտ, մտաւ մարդաշատ քաղաքը, կանգնեց հրապարակում եւ սրինգը նուագեց :

Քնքուշ ու գեղեցիկ, ուղղակի մանուկի սրտի խորքերից դուրս ցայտեցին երկնային, շքեղ երգերը :

Նա երգում էր արցունքով թրջած հացը աղքատների, ցուրտ, անտուն գիշերները աշնան. Նա երգում էր փակ դռներն ու քար սրտերը մարդկանց, անտէր անտէրունջ մենակութիւնը որբերի:

Եւ փռուեցին նրա երգերը հրապարակի վրայ, մտան ամէն մի խրճիթ ու տուն, փշրեցին բոլոր սրտերի քարերը և ծորեցին հոգիների խորքերում :

Եւ ամէն մի մարդ ուզում էր դուրս թռչել, վազել, սիրով ու կարօտով գրկել մի ուրիշ, անծանօթ մարդու գրկել, համբուրել եւ մեռնել նրա համար :

Եւ ահա մարդիկ դուրս թռան տներից, վազեցին հրապարակ, շրջապատեցին մանուկին, առաջին անգամ նկատեցին, որ աղքատ է ու մենակ. գրկեցին ու համբուրեցին նրան, եւ իրենց կեանքում առաջին անգամ արտասուեցին ու վըշտահար հեկեկացին:

Իսկ մանուկը նուագում էր աւելի քաղցր, աւելի զգայուն եւ սրտառուչ, իսկ մարդիկ ամէնքը, ամէնքը լսում էին հոգեսլաց եւ լալիս էին ու լալիս:

Ահա այդ օրուանից աշխարհ եկաւ երգը, երգի միջոցով հալուեցին քար սրտերը, եւ այդ օրուանից սէրը վշտի հետ անբաժան բոյն դրաւ մարդկանց սրտերի մէջ:

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Կովկասցի փիլիսոփայ մը

Վերջերս լոյս տեսաւ լրագրող եւ գիտնական Ուսպենսկիի մէկ գիրքը,— «Մարդն ու իր հաւանական բարեշրջումը»: Այս գործը բովանդակութիւնը կը կազմէ նախապատերազմեան տարիներուն Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կատարած իր հինգ դեկուցումներուն եւ կը շօշափէ իր վարպետին՝ Կիւրճիյեւի, իմաստասիրական հայեացքները :

Ի՞նչ է հիմը իր վարդապետութեան: Ուսպենսկի հետեւեալ կերպով կը մեկնէ .—

« Մեր հիմնական գաղափարն այն է, թէ մարդը, այնպէս ինչպէս կը ճանչնանք, կատարեալ էակ մը չէ: Բնութիւնը զայն կը զարգացնէ մինչեւ որոշ կէտ մը, կը թողու ինքն իր գլխուն եւ թոյլ կուտայ որ իր սեփական ճիգերով եւ նախաձեռնութեամբ շարունակէ իր զարգացումը, կամ ապրի ու մեռնի, այնպէս ինչպէս որ ծնած է, կամ թէ այլասերի եւ կորսնցնէ իր զարգացման ընդունակութիւնը »:

Այս գաղափարէն մեկնելով, Ուսպենսկի կ'աշխատի լուծել հիմնական հարցը.— մարդը ինչպէ՞ս կրնայ կատարեալ դառնալ »:

Կը յուսայ լուծում մը գտնել շփման մէջ մտնելով Արեւելքի մասնաւորապէս իր կրօնական եւ իմաստասիրական բազմաթիւ «դպրոց»ներուն հետ: Բայց ոչ անոնք, ոչ Արեւմուտքի կրօնական եւ իմաստասիրական դպրոցները,— գոհացում կուտան իրեն, որովհետեւ չեն կրնար պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն.— Ի՞նչ է մարդուն գոյութեան պատճառը, ո՞ւր է իր տեղը տիեզերքին մէջ » :

Բայց, Ռուսիա վերադառնալով, հրաշքը զոր այնքան հեռուները փնտռած էր, կ'իրագործուի, այսինքն կը հանդիպի Կիւրճիյեւի: Այս կերպով, Ուսպենսկի կը գտնէ իր վարպետը, որուն մօտ կ'աշխատի ութ տարի: Անկէ բաժնուելէն ետքը

ալ, Լրագրողը կը պահէ հիացումը փիլիսոփային հանդէպ, դառնալով անոր պատմագիրը եւ նոյն ատեն մարգարէն :

Ո՞վ է Կիւրճիյեւ, որ աւելի քան երեսուն տարի ազդեցութիւն գործեց բազմաթիւ մտաւորականներու վրայ :

Հելլենածին Կովկասցի մը, ծնած 1877ին, եղած էր քահանայ եւ բժիշկ, շրջած էր աշխարհը, ի խնդիր մոռցուած կամ կորսուած իմաստասիրական աւանդութիւններուն : Իր կեանքի այս շրջանի մասին շատ քիչ բան գիտենք, բացի այն կէտէն որ Հիմալայայի քրմապետներուն հիւրը եղած էր Թիպէթի մէջ եւ կարեւոր դեր մը կատարած Տալայի - Լամաներուն մօտ :

Կիւրճիյեւ « Մարդուն ներդաշնակ զարգացման կաճառ»ը հիմնեց 1912ին, Մոսկուայի մէջ : Կարմիր յեղափոխութենէն վերջ, կաճառը փոխադրեց Թիֆլիս, յետոյ Պոլիս : Վերջապէս, 1922-ին հաստատուեցաւ Փարիզ, Ֆոնթէնպլոյի մօտակայքը, Փրիէորէ տ'Ավոնի դղեակը, գնուած՝ Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիներու հանգանակութեամբ :

Շատ մը բաներ կը պատմուէին իր Ավոնի կեանքի մասին : Կիւրճիյեւ ծանր աշխատանքներ կը պարտադրէր իր հետեւորդներուն, որոնք բարձր դասուն կը պատկանէին ընդհանրապէս, բայց նոյն ատեն չքեղ ընդունելութիւններ կը սարքէր իր հարեւաններուն :

1925ին ռուս փիլիսոփան, — երաժշտագէտ մը միանգամայն, — պարի երեկոյթ մը կազմակերպեց Շան զ'Էլիզէի Թատրոնին մէջ, որուն ընթացքին ամբողջ գիշերը անուշահոտութիւններ եւ չամփանեայի հեղեղներ հոսեցան, իբրեւ խորհրդանիշ :

Շատ չանցած, Կիւրճիյեւ հաստատուեցաւ Էթուալի շրջակաները, յարկաբաժնի մը մէջ, ուր կ'ընդունէր իր հետեւորդները : Սեղանը բաց կը պահէր և բաժակներ կը պարպէր յանուն կարգ մը « տխմար»ներու, որոնց չարքին կը դասէր իր հըրաւիրեալները ...

Բայց, այս կամահաճ եղականութեան ներքեւ, երկար, սպիտակ պեխերով այս մեծ Կովկասցին կը վարէր սքանչելի կեանք մը, որ նոյնիսկ սկեպտիկները, իր հակառակորդները կը զարմացնէր :

Կիւրճիյեւի մօտ էր որ քաղցրահամբոյր եւ անմխիթարելի Քեթրին Մէնսֆիլտ ապաստանեցաւ, Ավոնի մէջ : Հոն է որ, ի վերջոյ սփոփանք գտաւ եւ մեռաւ, գրելէ ետք իր ամուսնոյն . — « Բոլորս ալ նաւաբեկեալներ ենք» :

Ժորժէթ Լըպլան (Մեթերլինկի կեանքի ընկերուհին), Տիկին Զեխով (ռուս մեծ գրագէտին այրին), Մարկարէթ Անտերսըն (Ճէյմս Ճոյսի հրատարակչուհին), փիլիսոփայ Արնոլտ Քայսերլինկ, Անգլիացի մեծ գեղարուեստական քննադատ Օրէյճ, «Տէյլի Հէրըլտ»ի խմբագրապետ Բոլընտ Քինի, «Նիւ Սթէյթսմըն»ի հիմնադիրը, մեծ բնագէտ Պենէթ, Կիւրճիյեւի հետեւորդները եղած են

Շատեր ներշնչուած են իրմէ : Լուի Ժուվէ այցի կ'երթար ռուս փիլիսոփային, որ վճռական ազդեցութիւն ունեցաւ նաեւ Ալտըս Հըքսլիի, ինչպէս նաեւ ժամանակ մըն ալ Լորէնսի վրայ, — հեղինակ «Լէյտի Չէթըրլիի սիրահարը» գործին :

Կիւրճիյեւ մեռաւ 1949 Նոյեմբերին, Նէօյիի ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ : Թաղուած է Ավոնի գերեզմանատունը : Իրմէ երկու տարի առաջ արդէն Ուսպենսկի կնքած էր իր մահկանացուն, Լոնտոնի մէջ :

Ռուս փիլիսոփային ուսուցման մեթոտը երկար ժամանակ ծածկուած էր խորհուրդով : Ան կը վախնար որ «Թիւր ըմբռնումով մը իր գաղափարները հրապարակ հանուելով, չխեղաթիւրուին » :

« Ինքն իր վրայ կիրարկուած աշխատանքը» , ինչպէս կը քարոզէ Կիւրճիյեւ, իբրեւ միակ միջոցը խուսափելու «ընդհանուր օրէնքներէն», չի պահանջեր որ մարդ քաշուի աշխարհէն, այլ ընդ միայն այն, ինչ որ անհատապէս անհրաժեշտ է : Իր մարմնին, մտածումներուն, յուզումներուն պարտադրուած խիստ կարգապահութեամբ մը, մարդս կրնայ զարգացնել իր «Թաքուն յատկութիւնները, բարեշրջման կարելիութիւնները» եւ ապահովել իր անմահութիւնը » :

Կիւրճիյեւի ձեռքով գրուած գիրքը դեռ լոյս չէ տեսած Ֆրանսայի մէջ : Վերջերս, Ամերիկայի մէջ, իմաստասէրին հետեւորդներէն վիրաբոյժ Քէնըթ Ուօլքըր հրատարակեց Venture With Ideasը, ուր կուտայ կենսագրութիւնը Կիւրճիյեւի եւ կը պարզ չէ անոր վարդապետութիւնը :

Ուսպենսկիի գործը պարզ է, ժողովրդական, որ աւելի լայն իմաստ մը կուտայ Քրիստոսի մէկ խօսքին . — «Դուք որ կը քնանաք, արթնցէք» եւ կը յաւերժացնէ Դեզմէան հռչակաւոր արձանագրութիւնը . — Ծանիր զքեզ եւ դուն պիտի ճանչնաս բնութիւնն ու աստուածները » :

Ի միլլա տ'էսքէ

Պարտէզին մէջ Թիվոլիի
Կը ցայտեն բիւր աղբիւրներ ,
Իւրաքանչիւր աղբիւր ունի
Ծառերուն խա՛ղն ու ըստուեր :

Պարտէզին մէջ Թիվոլիի
Կ'ոստոստեն բիւր թռչուններ ,
Իւրաքանչիւր թռչուն ունի
Կըտուցին ե՛րգ մը տարբեր :

Պարտէզին մէջ Թիվոլիի
Կ'երազեն ջինջ աղջիկներ ,
Իւրաքանչիւր աղջիկ ունի
Սրտին գարո՛ւնն օրհնաբեր :

Պարտէզին մէջ Թիվոլիի
Կը հսկեն յաղթ դիւցազներ ,
Իւրաքանչիւր դիւցազն ունի
Ձեռքին աշտէ՛ կամ սուսեր :

Պարտէզին մէջ Թիվոլիի
Կը կանգնին պերճ վենիւսներ ,
Իւրաքանչիւր Վենիւս ունի
Կողքին չաստուա՛ծ մը ընկեր :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Թիվոլի (Իտալիա), 13 Ապրիլ

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ԹՌԻՉՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 20ին 25ամեակն էր ամերիկացի օդանաւորդ Լինտպէրկի թռիչքին : Մինչեւ այդ, շատեր փորձած էին, բայց ոք ոք կրցած էր կտրել Ատլանտեանը :

Լինտպէրկ ծնած էր 1902 Փետրուար 4ին , Տիթրոյիթի մէջ : Եղած էր սպայ զինուորական օդանաւորդութեան, աչքի զարկած էր իր յանդգնութեամբ եւ քաջութեամբ, որ նուիրագործուած էր անկարգելի միջոցաւ կատարած երկու ազատարար գործերով : Բանակէն հեռանալէ ետք, Թղթատարական պարկեր կը փոխադրէր Շիքակօ-Սէն Լուի գիծով : 1926ի վերջին ամիսներուն, երկու անգամ մոլորած էր մառախուղին մէջ եւ ըստիպուած էր դիմել անկարգելին, կեանքն ազատելու համար :

Օդանաւը, որով պիտի կտրէր Ատլանտեանը , կը կոչուէր Spirit of Saint - Louis (Սէնթ Լուիզի Ոգին) , իբրեւ երախտագիտութիւն : Քաղաքին ընակչութիւնը հանգանակութեամբ գնած եւ իրեն նուիրած էր զայն : Տախտակէ թեւը ծածկուած էր մոմլաթով : Շարժանիւը ունէր 200—240 ձիու ուժ, աստղաձեւ էր, օդին յորձանքէն պաղած :

Հռչակաւոր օդանաւորդը, բացի շարժանիւի վերստուգիչ գործիքէն, ունէր նաեւ ուրիշ գործիք մը, զոր հնարած էր Ֆրանսացի մեքենագէտ մը : Վերջապէս, Լինտպէրկ ընտրած էր սաւառնակ մը, որ այն ժամանակուան չափանիշով լաւագոյնը կարելի էր նկատել եւ նոյն ատեն ցոյց կուտար իր փորձառութիւնը ու արհեստագիտական պատրաստութիւնը այս վտանգաւոր ճամբորդութեան համար :

Ուրեմն, 1927 Մայիս 20ին, Լինտպէրկ ճամբայ կ'ելլէր Նիւ Եորքի մէկ օդակայանէն : Սաւառնակին անիւները կը դպէին, հեռաձայնի թելերուն եւ մաղ մնաց որ բըտորէն վերջ տայ իր ճամբորդութեան : Երիտասարդ օդանաւորդը կ'անցնի Պոսթընի եւ Նոր Սկովտիոյ վրայէն, իր բախտը յանձնելով սաւառնակին :

Ճամբորդութիւնը կարծուածին չափ դիւրին չէր եղած : Օդերեւութաբանական արձանագրութիւններէն կարելի է եզրակացնել թէ՝ Լինտպէրկ երկու հազար քիլոմեթրի վրայ աջակցութիւն գտած էր հովէն, բայց երկար ատեն սաւառնած էր անձրեւի տակ, ամպերու եւ մառախուղի մէջէն , մըշտականօրէն փոխելով դիրքը : 3500 մեթր բարձրութենէն մինչեւ ջուրին անմիջական դրացնութիւնը պտըտած էր : Նոյնիսկ վախցած էր, որ թեւերուն վրայ թառած եղեամը պիտի ծանրացնէ սաւառնակը եւ փորձանք մը պիտի բանայ գլխուն : Իրլանտայի մօտեցած ատեն օդը կը բացուի եւ անկէ մինչեւ Փարիզ ճամբորդութիւնը խաղ մը միայն կը դառնայ :

Օդանաւին կտրած ճամբան շուրջ 6300 քիլոմեթր էր, 33ուկէս ժամէն իրագործուած, այսինքն ժամական 188 քիլոմեթր միջին արագութեամբ :

Լինտպէրկ Պուրժէ հասաւ առոյգ եւ թարմ , ինչպէս մեկնած էր Նիւ Եորքէն : Ասիկա կը վերագրուի այն իրողութեան, որ միւս օդանաւորդներուն պէս ծանր հագուստներ չէր հագած :

Աննախընթաց ձեռնարկ մըն էր, այդ շրջանին համար, հետեւաբար իրեն եղած ընդունելութիւնը համապատասխան եղաւ իր խիզախ արշաւին մեծութեան :

Փարիզի ժողովուրդը խելայեղ ընդունելութիւն մը ըրաւ հերոսին : Օդանաւային միութիւնը զինքը պատուեց փառաւոր ճաշով մը, Հանրապետութեան նախագահը զինքը ողջունեց Էլիզէի պալատին մէջ եւ իրեն նուիրեց պատուոյ Լեգէոնի ասպետութեան պատուանշանը : Տիկին Տէօյչ տը լա Մէօրթ իրեն յանձնեց 150.000 ֆրանքի չէք մը : Երիտասարդ օդանաւորդը չմերժեց, բայց գումարը նուիրեց օդանաւային օգնութեան սնտուկին : Փարիզէն դէպի Պրիւքսէլ մեկնելէ առաջ, Լինտպէրկ դրօշ մը կցուած պատգամ մը նետեց օդանաւէն, որով շնորհակալութիւն կը յայտնէր Ֆրանսայի ժողովուրդին, իրեն եղած ընդունելութեան համար :

Այսօր, 25 տարի անցած է այն օրէն ի վեր , Լինտպէրկ յիսուն տարեկան եղած է : Ներկայիս, վերջին կատարելագործութեամբ օդանաւ մը կարելի է նստիլ Օրլիի օդակայանէն եւ 18 ժամէն Նիւ Եորք հասնիլ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ քարիւղի խնայողութեան համար կառավարութիւնը որոշեց շաբաթը երկու օր դադրեցնել փոխադրութիւնը եւ փակել այն գործարանները որոնք անհրաժեշտ պիտոյքներ չեն արտադրեր :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Թղթատարական կառքի մը վըրայ յարձակելով, անծանօթներ 200.000 ստերլին թռցուցին : Ապահովագրութեան ընկերութիւն մը 10.000 ստերլին պարգեւ խոստացած է, ուրիշ մըն ալ՝ 4500, գողերուն հետքը գտնելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Եւ մեկնեցաւ :

Վերադարձայ Միլըրի սենեակը : Փօնթիւի կայծակի նման ներս մտաւ : Պատմեցի Նիլպէրկի մասին :

Յետոյ մօտեցաւ սեղանին եւ վառեց անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու լամբարը : Դրան վրայի ծակէն գիտած էր ամէն ինչ : Ուշի ուշով սկսաւ քննել թուղթերը :

Երջանիկ էր, երբ գործը աւարտեց, աչքերը կը փայլէին :

— Ասիկա շատ բան կ'արժէ , ըսաւ : Շլօսպէրկէրի տեսակցութիւնն ու այս թուղթերը ամբողջութիւն մը կը կազմեն : Բայց շարունակենք, որովհետեւ կ'ուզեմ գտնել սարդին ոստայնը :

— « Սարդի ոստա՞յն » ...

— Այո : Միլըր սարդն է եւ հետեւաբար ունի իր ոստայնը, ուր արձանագրուած են իր գործակալներուն անունները : Փնտռենք :

Կարճ փնտռտուքէ մը ետք, սեղանի ապակիին տակ գտանք անկիւն մը գետեղուած ճերմակ թուղթ մը : Փօնթիւի յաղթական, երեւան հանեց զայն եւ տարածեց անդրմանիշակագոյն լամբարին վրայ . երեւան ելաւ անուններու ցանկ մը :

Փօնթիւի աչքերը ուրախութեամբ կը փայլէին :

— Ահաւասիկ սարդը եւ իր ոստիկները, կը կրկնէր շարունակ : Ահաւասիկ նախ քաղաքական մասը, յետոյ զինուորական մասը են . : Բայց հոս նայեցէք ասիկա ի՛նչ է :

Թուղթին վրայ տեղ մը սեւ բիծ մը կար, ուշադրութեամբ քննեցինք եւ տեսանք թէ Հըշինսըն անունը աւրուած էր :

Ինչպէս յայտնի է Հըշինսըն, Լէյսիի նախկին անունն էր, Պլէնքփորթի մէջ եւ անոր փոխարէն գրուած էր Ժագ անունը :

— Ո՞վ է արդեօք այս Ժագը, հիմա ալ այս անծանօթ մարդուն հետ պիտի զբաղինք : Կեցէք հիմա անոր ճարը կը գտնենք :

Վերցուց ընկալուչը եւ պաշտօնեային ըսաւ թէ կ'ուզէ տեսակցիլ Պլէնքփորթի ոստիկանապետին հետ : Պաշտօնեան պատասխանեց թէ կարելի պիտի ըլլար խօսիլ : Մինչ այդ, Փօնթիւի անհամբեր կը խօսէր շարունակ :

— Պիտի ձերբակալենք բոլորն ալ, առանց բացառութեան : Բոլորին անունները արձանագրուած են Թղթակցութեան վարժարանի տոմարներուն մէջ :

— Ուշադրութիւն ըրի՞ք որ Միլըր միշտ իր գործակալներուն անգլիական անունները կը գործածէ :

— Այո եւ իւրաքանչիւր անունի դիմաց թիւ մը գրուած է . հաւանաբար երկրորդ օգնական ցանկի մը վրայ պիտի գտնենք այդ թիւերուն համապատասխանող գերմանական անունները :

(Շար.)

լու միջոց մը գտնայ, այլ դայն խափանելու: Գերմանիան ներս առնելով, փոխան կ'ըլլայ դաշինքին պաշտպանողական հանգամանքը, վասն զի մեր հասարակութեան մէջ ընդունած կ'ըլլանք միակ ազգը որ հողային պահանջներ ունի: Ռուսերը զինեալ ընդհարման մը պէտք չունին, պատերազմը շահելու համար» :

Ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք եւս ընդդիմացաւ դաշնագրին վաւերացման, բայց ի վերջոյ մեծամասնութիւնը հաւանութիւն յայտնեց դաշնագրին վաւերացման, որոշ վերապահումներով :

«Րիճուէյ, տուր գնա»

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը կը չարունակէ ցոյցեր սարքել զոր. Րիճուէյի դէմ, որ Փարիզ պիտի հասնի երեքշաբթի օր ստանձնելու համար արեւմտեան ճակատին հրամանատարութիւնը :

Ուրբաթ օր կարգ մը ցոյցեր տեղի ունեցան Փարիզի զանազան թաղերուն մէջ եւ մասնաւորապէս Սէն Լազարի կայարանին առջեւ: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս միջամտեց, երբ թուուցիկներ կը ցրուէին եւ համախմբումներ կը կատարուէին: Ծանր դէպքեր չպատահեցան: Համագումար 260 հոգի ձերբակալուեցան, բայց մեծ մասով արձակուեցան, օրինական ստուգումներէ վերջ :

Թռուցիկները խմբագրուած են միեւնոյն բովանդակութեամբ, ատելութիւն սերմանելու համար նոր սպարապետին դէմ, որ «պատերազմի ոճրագործ», «մարդասպան», «մանրէական պատերազմի պատասխանատու» կը համարուի :

Զօր. Րիճուէյ ճառ մը խօսելով Ուաշինկթընի մէջ, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, յայտարարեց.

— «Ինչպէս կ'երեւայ, համայնավարները պատրաստութիւններ կը տեսնեն, զիս «ընդունելու» համար Փարիզի մէջ: Միեւնոյն ընդունելութիւնը սարքած էին զոր. Այզընհաուըրի համար, մէկ տարի առաջ: Միշտ միեւնոյն ռազմավարութիւնն է որ կը փորձեն — Բռնի ուժ գործածել՝ ուր որ կրնան. իսկ եթէ բռնութիւնը անկարելի է, միջազգային ահաբեկման դիմել: Իմ հոգս չէ: Ես կատարեալ վստահութիւն ունիմ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն վրայ» :

✕ Նոյն օրը գաւառի մէջ ալ ցոյցեր տեղի ունեցան, Ալժերիացիներու միջոցաւ: Մօնպէլիէռի մէջ, բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան եւ Ալժերիացիներու միջեւ: Ցուցարարներէն մէկը սպաննուեցաւ: Տասնեակ մը վիրաւորներ կան ոստիկաններուն մէջ, մէկը ոստիկանապետը, ինչպէս եւ ցուցարարներուն մէջ :

Շարլվիլի մէջ եւս ցոյց մը տեղի ունեցաւ 800 ցուցարարներու կողմէ: Երեսունի մօտ վիրաւորներ կան երկուստեք :

Հավրի մէջ հարիւրներով Ալժերիացիներ, երբ ցոյցերով փողոցներէն կ'անցնէին, բախում ունեցան ժողովուրդին հետ: Ոստիկանութիւնը հասաւ եւ արտասովոր կարգեր գործածեց:

Մարսիլիոյ մէջ ալ, Սէն Լուի շաքարի գործարանին առջեւ ցոյցեր տեղի ունեցան: Ալժերիացիները կ'արգիլէին որ իրենց ազգակիցները աշխատին: Տասներկու ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Իսկ կէսօրէ վերջ երեսուներեք հոգի ձերբակալուեցան :

✕ Ընդհ. դատախազութիւնը որոշեց 1848 Յունիս 7ի օրէնքը գործադրել անոնց դէմ որ համախմբումներ եւ ցոյցեր կը կատարեն :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐԱՆ

Խ. Միութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Իրանի, ազդարարեց թէ ծանր հետեւանքներ կրնայ կրել, եթէ ընդունի Մ. Նահանգներուն զինուորական եւ տնտեսական աջակցութիւնը :

Պ. Վիշինսկին էր որ այս ծանուցագիրը յանձնեց Մոսկուայի պարսկական դեսպանին: Ծանուցագիրը դիտել կուտայ թէ ամերիկեան զինուորական մարմնին հետ կնքուած պայմանագրին նորոգումը նորէն Իրանը կը դնէ ամերիկեան տիրապետութեան տակ, այնպէս որ «Իրանեան բանակը կը կորսնցնէ իր ազգային բանակի հանգամանքը, իսկ Իրան՝ իր անկախութիւնը եւ վեհապետութիւնը: Այս կարգադրութիւնները չեն համապատասխաներ բարի դրացնութեան յարաբերութեանց եւ 1921 Փետրուար 26ի դաշնագրին տրամադրութեանց » :

Ծանուցագիրը մեծ տպաւորութիւն չգործեց Թէհրանի մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԻ բարեփոխեալ օրէնքը քուէարկուեցաւ ծերակոյտին կողմէ : Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան լման երկու շաբաթ : Երեսփ. ժողովը զայն քուէարկած էր ապրիլ 25ին: Նոր օրէնքով կ'աւելնայ իւրաքանչիւր երկրի սահմանուած տարեչափը (քոթա) եւ կը ջնջուին կարգ մը ցեղային խտրութիւններ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. « Եղիպտացի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի, Համազգայինի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, Պ. MARCEL CARLIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

✕

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր խումբերու եւ քոյր կազմակերպութեանց :

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տ. Վարդանեան, Պ. Զ. Գասեան (երգ), Ա. Մարգարեան (արտասանութիւն), խմբերգ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի եւ քաղաքի խումբերու կողմէ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ ԵՒ ՆՈՒԱԳ :

Դաշնակ՝ Օր. Մարկոսեան, նուագ Պ. Լ. Ղեւոնդեան :

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

✕

ՎԱԼԱՆՍ, Մայիս 31ին :

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆԻ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ

Անփոխարինելի գիրք մը, որ կ'ուսուցանէ ի՛նչպէս կաթ տալ երախային, ի՛նչպէս հագուեցնել, ի՛նչպէս խնամել հիւանդութեանց ընթացքին : 250 էջ, պատկերազարդ:

Գինը 800 ֆրանք (փոստի ծախքով 850 ֆր.), արտասահման 1000 ֆրանք: Դիմել Յառաջի հասցէով :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան: Հովանաւորութեամբ Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան: 25 Մայիս, կիրակի ժամը 15-էն կէս գիշեր, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ, Place St. Augustin, métro St. Augustin :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ :

45 Rue la Boétie, Paris Métro Miromesnil

SALLE GAVEAU

Կիրակի, 25 Մայիս ժամը 17.45ին

ՕՇԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ուտի Հրանտի կոզմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը :

Նուագահանդէսը կը լրանայ ժամը 23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը :

Տոմսերու համար դիմել.— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսի, 20bis Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը, Tél. Mic. 01-89:

ԼՈՒՐԱՏՈՒՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը Կ. Խաչի օրը կը տօնէ Յունիս 8ին :

ԶՈՄՈՒՆԻՔ եւ համակիրները, Փարիզի մէջ, կարեւոր խորհրդակցութեան մը կը հրաւիրուին այս Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Սաներու Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 22ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ :

ՆՈՒԷՐ.— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան եւ Տիկին Գ. Խաւրնէլեան 1500 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ (Ալֆորվիլէն) մահուան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 27 MAI 1952 Երեքշաբթի 27 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6773-Նոր շրջանի թիւ 2184
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ստորագրեցին հաշտութիւնը

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԽՈՍՏԱՑԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ

Երէկ, երկուշաբթի, 26 Մայիս, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ստորագրեցին հաշտութեան առժամեայ պայմանագիրը արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, Պոնի մէջ :

Թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նոր երաշխիքներ խոստացած էին վերջին պահուն, տեսնելով որ Ֆրանսա կը վարանի ստորագրել պայմանագիրը: Իր մտավախութիւնները փարատեցան երբ Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց, Նախագահութեամբ Պ. Վէնսան Օրիոլի :

Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ գաղտնապահութիւն կը տիրէ այս նիստի մասին, զոր սխրողաբար հրաւիրած էր Հանրապետութեան նախագահը, վասն զի վարչապետը Լիոն կը գտնուէր: Մասնաւոր զեկոյց մը չհրատարակուեցաւ այս մասին. բայց արտաքին նախարարին փոխանորդը՝ Պ. Մորիս Շուման յայտարարեց.— «Դաշինքը պիտի ստորագրուի այնպէս ինչպէս ծրագրուած էր» :

Բացառիկ նիստին մէջ, այս որոշումը տրուեցաւ նկատի առնելով անգլեւամերիկեան նոր երաշխաւորութիւնը, որ կ'արգիլէ ոեւէ պետութեան անջատումը Եւրոպայի պաշտպանութեան ուխտէն: Այս երաշխիքը մշակուած էր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն կողմէ, խորհրդակցութեամբ Ռոպէր Շումանի: Այս վերջինը նախապէս հրահանգ ստացած էր Փարիզէն, ապահովութիւն պահանջելու համար հետեւեալ չորս կէտերու մասին .—

1.— Աւելի բացորոշ երաշխիքներ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, եթէ վերազինեալ Գերմանիան քաշուի եւրոպական բանակէն: Այսպիսի երաշխիք մը տրուած էր արդէն, բերանացի, բայց Ֆրանսա կ'ուզէ որ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը պաշտօնապէս վաւերացնէ զայն :

2.— Պաշտօնական յանձնառութիւն Մ. Նահանգներուն կողմէ, տրամադրելու համար 1700 միլիառ ֆրանքի բացառիկ վարկը, առանց որու Ֆրանսա չի կրնար գլուխ հանել իր վերազինման ծրագիրը: Ֆրանսա կը վախնայ որ եթէ չիրագործէ վերազինման ծրագիրը այնպէս ինչպէս որոշուած է, Գերմանիայէն տկար պիտի մնայ եւրոպական բանակին մէջ:

3.— Ընդարձակում արեւմտեան ճակատի համերաշխութեան,— Ֆրանսա կ'ուզէ որ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ միւս դաշնակիցները ընդունին թէ Հնդկաչինի պատերազմը, որ մարդկային ուժ եւ զինամթերք սպառել կուտայ, ռազմագիտական տեսակէտով նոյնքան կարեւոր է արեւմտեան աշխարհին պաշտպանութեան համար որքան Եւրոպայի վերազինումը, հետեւաբար պէտք է օգնել վարկերով կամ զինամթերքով :

4.— Ֆրանսա չի հանդուրժեր որ Ամերիկացիները քննադատական դիրք բռնեն Հիւս. Ափրիկէի ֆրանսական քաղաքականութեան հանդէպ :

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԿէՏԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած «պայմանագրական համաձայնութիւնները» կը բաղկանան վեց գլխաւոր վաւերագիրներէ .—

1.— Ընդհանուր պայմանագիրը.— 2. Զինուորական համաձայնութիւնը, որ կը բաղկանայ 100 էջերէ: Այս վաւերագիրը կը սահմանէ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ իր հողին վրայ բանակած 500.000 դաշնակից զինուորներու յարաբերութիւնները: Այդ զինուորները այլ եւս գրաւման բանակներ չեն, այլ «պաշտպանողական ուժ մը»: Համաձայնութիւնը մասնաւորապէս կը ճշդէ այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուին, եթէ զինեալ յարձակում կատարուի արեւմտեան Պերլինի կամ արեւմտեան Գերմանիոյ դէմ :

3.— Պայմանագիր մը, որով Գերմանները յանձն կ'առնեն յարգել Դաշնակիցներուն կողմէ տրուած քաղաքական որոշումները, մասնաւորապէս անոնք որ կը վերաբերին նացիականութեան զոհերուն հատուցման եւ «Թրըստ»ներու վերակազմութեան :

4.— Ելմտական համաձայնութիւն :

5.— Իրաւարարութիւն, որով խառն ատեան մը պիտի կազմուի, լուծելու համար դաշնակիցներուն եւ գերման կառավարութեան միջեւ ծագելիք վէճերը՝ կնքուած համաձայնութեանց մասին:

6.— Պերլինի պայմանագիրը, որուն համաձայն դաշնակիցները յանձն կ'առնեն այդ քաղաքը մնալ:

Մասնագէտներու կարծիքով, ամէնէն կարեւորը «ընդհանուր պայմանագիրն է», որ կը սահմանէ Գերմանիոյ եւ Դաշնակիցներուն նպատակները եւ իրենց փոխադարձ յարաբերութիւնները ապագային: Պայմանագրին մէջ յատկապէս յիշուած է թէ այդ նպատակներէն մէկն է արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութիւնը եւրոպական հասարակութեան մէջընդունիլհաւասարութեան հիման վրայ: Մասնաւոր յօդուածի մը տրամադրութեամբ, «ընդհանուր պայմանագիրը « կրնայ վերաքննուիլ Գերմանիոյ կամ դաշնակիցներուն առաջարկութեամբ: Զանազան դաշնագիրները գործադրելի պիտի դառնան ամերիկեան, ֆրանսական, անգլիական եւ գերմանական խորհրդարաններուն կողմէ վաւերացուելէ ետք:

Արեւմտեան Գերմանիոյ մարզպաններուն կողմէ հաստատուած դատարանները պիտի փակուին գրաւման կարգուսարքին դադարումէն անմիջապէս վերջ: Դաշնակից զինուորները պիտի դատուին զինուորական ատեաններու կողմէ, բայց քաղաքացիները՝ գերման դատարաններու առջեւ: Դաշնակիցները այլ եւս պիտի չկրնան բռնագրաւել Գերմաններու պատկանող ստացուածքներ : Զինեալ ուժերու համար բռնագրաւումները այսուհետեւ պիտի կատարուին Գերմաններու կողմէ:

Գերմանները պիտի կրնան քաղաքային օդատորմիղ եւ առեւտրական հաղորդակցութիւններ ունենալ: Այս իրաւունքը գործադրելի չէ Պերլինի համար :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Դաշնակիցները ջնջելով հանդերձ գրաւման կարգուսարքը, կը պահեն հետեւեալ իրաւունքները.—

1. Միջամտել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար, եթէ արտաքին յարձակում մը կատարուի կամ ներքին ծանր խռովութիւններ ծագին :

2. Պաշտպանողական ուժեր պահել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ցորչափ կը հարկադրէ միջազգային կացութիւնը :

3. Բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, Գերմանիոյ եւ Պերլինի միացման համար :

Այս բացառութիւններէն դուրս, արեւմտեան Գերմանիան կատարեալ ինքնօրինութիւն պիտի վայելէ ներքին ե արտաքին գործերուն մէջ :

Երբ դաշնագիրը գործադրուի — թերեւս անկէ ալ առաջ — մարզպանութիւնները դեսպանութեան պիտի վերածուին: Գերման կառավարութիւնը իր ուզածին պէս պիտի վարէ երկրին արտաքին գործերը, բայց այդ քաղաքականութիւնը «պէտք է համաձայն ըլլայ Ազգաժողովին սկզբունքներուն եւ Եւրոպայի Խորհուրդի նպատակներուն »:

Ամբողջ համաձայնութիւնը կը բաղկանայ 400 էջերէ :

1918ի Մայիսեան Հերոսամարտը

Կիրակի օր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ 1918ի մայիսեան հերոսամարտի զոհերուն, նախաձեռնութեամբ Հայ Սպայից Միութեան :

Այս առթիւ քարոզ մը խօսեցաւ Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, նկարագրելով այն հերոսական կռիւները որ մղուեցան Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ռազմադաշտերուն վրայ, եւ որոնց մասնակցեցան բոլոր հոսանքները անխտիր, փրկելու համար ժողովուրդը եւ հայրենիքը: Յիշեց նաեւ օրուան կաթողիկոսին՝ Գէորգ Ե.ի եւ Գարեգին արք. Յովսէփեանի գործօն դերը:

× Տարագիր Վրացիները կիրակի օր տօնեցին իրենց անկախութեան տարեդարձը, Cercle Militaireի գլխաւոր սրահին մէջ, մինչ վերը Պոնտոսցիներն ալ իրենց օրը կը տօնէին: Այս տարեդարձին առթիւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Ս. Թորոսեան :

Մոսկուա ժողով կ'առաջարկէ

ՄԻԱՒՆՈՅՆ ԱՏԵՆ ԾԱՆՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՂՂԵԼՈՎ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն 48 ժամ առաջ, Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս առաջարկեց արեւմտեան պետութեանց՝ Զօրսերու ժողով մը գումարել, Գերմանիոյ միացումը գլուխ հանելու եւ հաշտութիւն կնքելու համար :

Ծանուցագիրը կ'ըսէ.— « Խ. Միութիւնը անգամ մը եւս կ'առաջարկէ անյապաղ քննել այս խնդիրները (հաշտութեան դաշնագիր, միացում Գերմանիոյ եւ կառավարութիւն մը ամբողջ Գերմանիոյ համար): Այս խնդիրներուն քննութիւնը ծանուցագիրներու փոխանակութեամբ, չի կրնար տալ այն արդիւնքները զորս կարելի է ստանալ ուղղակի բանակցութիւններով : Ընդհակառակն աւելի կը դժուարացնէ համաձայնութեան մը յանգելու ճիգերը » :

Յետոյ դիտել կուտայ,— «Խորհրդային կառավարութիւնը այն տեսակէտն ունի թէ գերման ժողովուրդին անձեռնմխելի իրաւունքն է ունենալ իր սեփական ազգային զինեալ ուժերը, պաշտպանելու համար իր երկիրը : Որեւէ անջատ համաձայնութիւն չի կրնար յանձնառութեան տակ դնել վերամիացեալ Գերմանիոյ կառավարութիւնը :. Այդ անջատ հաշտութիւնը կնքելով արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա իրաւապէս կը նուիրագործեն գերման բանակի մը վերահաստատումը: Այսպէս գերման ժողովուրդը Պոնի կառավարութեան միջոցաւ կը խրի նոր պատերազմի մը պատրաստութեան մէջ »:

Մոսկուայի ծանուցագիրը բուռն լեզու մը կը գործածէ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած համաձայնութեանց մասին, դիտել տալով թէ անոնք «բացորոշապէս կը բռնաբարենՓոցտամի համաձայնութիւնները եւ կը մշտնջենաւորեն զինուորական գրաւումը: Այսպէս արեւմտեան Գերմանիան պիտի վարեն հիթլէրական եւ ֆաշական զօրավարներ »: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Պոնի կառավարութիւնը նոր պատերազմ մը պայթեցնելու կը պատրաստուի իր վրէժխնդրական տենչերով »:

« ԻՒՄԱՆԻԹԷԻ» ԽՄԲԱԳԻՐԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

«Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ, ձերբակալուեցաւ շաբաթ առտու եւ Սանթէի բանտը փոխադրուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ անկարգութեան կը հրաւիրէր ժողովուրդը: Օրէնքը տասը տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ այս կարգի յանցանքներու համար: Խմբագրապետը բուռն գրութիւն մը հրատարակած էր ուրբաթ օր, հրաւիրելով ժողովուրդը դղրդագին ցոյցեր կատարել զօր. Րիճուէյի դէմ, որ Փարիզ կը հասնի այսօր, երեքշաբթի:

Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ մամուլը ուժգնօրէն բողոքելով այս ձերբակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զախջախիչ յայտնութիւններ Իսմէթ Ինէօնիւի մասին

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (17 Մայիս).—

Ենի Պաշչէի Շիւքրիւ, որ Միլլի Պայքարի ախոյեաններէն է եւ մօտէն կը ճանչնայ Ինէօնիւն, շռնդալից յայտնութիւններ ըրած է Ինէօնիւի մասին, անոր վերջին քարոզչական պտոյտին առթիւ.

— Ինէօնիւ որ կը շրջի Սեւծովեան գաւառները, յանդգնութիւնը կ'ունենայ ըսելու թէ երկրին մէջ ազատութիւն չկայ, բանուորները ե հայրենակիցները սպառնալիքի տակ կ'ապրին: Ես որ շատ մօտէն կը ճանչնամ Ինէօնիւն, գիտեմ թէ ան իր քեռայրին՝ Ուշագցի Ապտիւլրէզագի հետ խոյս տուած է Պաղեստինի ճակատէն, լքելով իր զօրագունդը: Ինէօնիւի պատերազմին ատեն ալ միեւնոյն փախուստը փորձած է, այն պահուն ուրիշ բանակը ցիրուցան եղած էր: Ինէօնիւ այսպիսի հերոս մըն է ահաւասիկ :

Քաղաքական ասպարէզին մէջ ալ ժխտական գործեր կատարած է, եւ ինք որ օգտուած է Աթաթիւրքի անհատականութենէն, անոր շուքին տակ ապաստանելով, արժէքաւոր անձնաւորութիւններ հեռացուցած է Աթաթիւրքի քովէն եւ զանոնք կախաղան տարած, Ինէօնիւ ատած եւ ծաղրած է նաեւ Թուրք գիւղացին :

Այս անկեալ եւ անճարակ դիկտատորը, որ ելեր է ըսելու թէ երկրին մէջ ազատութիւն չկայ, թող չմոռնայ որ պաշարման վիճակով կառավարեց Թուրքիան եւ անհամար անօրինութիւններով պարտկած է անիրաւութիւնները: Մամուլի ազատութիւն չկայ, կ'ըսէ, մինչ ինք շատ մը լրագրողներ աքսորեց կամ բանտարկեց, գոցեց անոնց թերթերը: Իր եղբայրը եւ ազգականները անիրաւ հարստութիւն մը դիզած են, կրնա՞ն հաշիւը տալ այդ հարստութեան :

ՎԻԿՏՈՐ ՉԵՐՆՈՎ

(1874 — 1952)

Ա.— ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉԸ

Վիկտոր Չերնով, ռուս սոցիալիստ - յեղափոխականներու անվիճելի առաջնորդը եւ տեսաբանը, մեռաւ ապրիլ 15ին, Նիւ Եորքի մէջ :

Ծնած էր 1874ին: Դեռ դպրոցական տարիքէն մասնակցեր է յեղափոխական շարժումներուն : Բանտարկութեան եւ ոստիկանական հետապնդումներու հետեւանքով՝ ստիպուեր է անաւարտ ձգել իր բարձրագոյն ուսումը(իրաւաբանութիւն) եւ անցնիլ արտասահման: Հաստատուելով Ժընեւ, որ այն ատեն կեդրոն կը հանդիսանար ռուս (ինչպէս եւ հայ) տարագիր յեղափոխականներու, Չերնովը կը մասնակցի սոց. յեղ. (էս էր) կուսակցութեան հիմնադրման աշխատանքներուն եւ, կուսակցութեան կազմակերպութենէն վերջ կը դառնայ անոր ղեկավարներէն մէկը «Յեղափոխութեան Տատիկ» Բրեշկովսկայայի, Միխայիլ Գոցի, Շիշկոյի եւ Վերխովսկոյի հետ: Գերշունիի՝ սոց. յեղ. կուսակցութեան հիմնադրի եւ Միխ. Գոցի մահէն ետքը՝ կը դառնայ կուսակցութեան անվիճելի ղեկավարը :

1905 Թուականի ռուսական առաջին յեղափոխութեան ժամանակ կուգայ Պետերբուրգ, եւ կը վարէ կուսակցութեան մամուլը, որ պահ մը սկսեր էր հրատարակուիլ, օրինաւոր (լեգալ) կերպով օգտուելով ձեռք բերուած համեմատական ազատութենէն, ինչպէս նաեւ Դումայի (Ռուսաստանի խորհրդարանի) սոց. յեղ. խմբակցութեան աշխատանքները: Յեղափոխութեան պարտութենէն վերջ, Չերնով կը ստիպուի նորէն արտասահման անցնիլ եւ այնտեղ շարունակել իր կուսակցական աշխատանքները, մշտական կապ պահպանելով երկրի կազմակերպութիւններու հետ :

1908ին Չերնով, ամենամեծ վտանգի ենթարկելով ինքզինքը, արտասահմանէն կուգայ Կովկաս (Թիֆլիս, Բագու) եւ ապա կ'անցնի Ռուսաստանի զանազան քաղաքները, վերակազմելու կուսակցական մարմինները եւ զեկուցումներ տալու օրուան հրատապ հարցերու շուրջը: Թիֆլիս հազիւ կըրցանք փրկել զինքը ոստիկ. հետապնդումներէն եւ ճամբել Բագու, ուր հայ սոց. յեղափոխականներու շրջանակին մէջ մնաց երկու օր եւ կրցաւ շարք մը դասախօսութիւններ կարդալ :

1917ին ռուսական երկրորդ յեղափոխութենէն վերջ, Չերնով միւս բոլոր տարագիրներու հետ կը վերադառնայ Պետերբուրգ եւ կը ստանձնէ ղեկավարութիւնը սոց. յեղ. կուսակցութեան: Կ'ընտրուի կեդր. կոմիտէի անդամ ազատ պայմաններու մէջ գումարուած կուսակցութեան համագումարէն, ինչպէս նաեւ գլխաւոր խմբագիր կուսակցութեան պաշտօնաթերթի («Դէլօ Նարոդա »): Նոյն տարուան ամառը կ'անդամակցի ժամանակաւոր կառավարութեան, իբրեւ հողագործութեան նախարար: Բոլշեւիկեան յեղաշրջումէն վերջ, երբ կը գումարուի Համայն Ռուսիոյ Սահմանադիր Ժողովը, որու մէջ սոց. յեղափոխականները ունէին մեծամասնութիւն, Չերնով կ'ընտրուի այդ ժողովի նախագահ: Սահմանադիր ժողովի ցրումէն ետք՝ բոլշեւիկներու կողմէ, նորէն կ'անցնի ստորերկրեայ գործունէութեան: Մօտ երկու տարի կը մնայ Մոսկուա, միշտ հետապնդուելով Չեկայի գործակալներէն, բայց, ի վերջոյ, կը ստիպուի անցնիլ արտասահման եւ կը հաստատուի նախապէս Ռիգա, ապա Բերլին եւ Պրագա : Այստեղ Չերնով կը վերսկսի հրատարակութիւնը կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ «Ռեւոլիւցիոննայա Ռօսիա » («Յեղափոխական Ռուսաստան») եւ կը գլխաւորէ արտասահմանեան պատուիրակութիւնը, զոր կը կազմէ Մոսկուայի մէջ գաղտնօրէն գործող Կեդր. Կոմիտէի յանձնարարութեամբ :

Չեխոսլովակիայի գրաւման նախօրեակին կուգայ եւ կը հաստատուի Փարիզ, ուր, սակայն, երկար չի կրնար մնալ: Կը սկսի պատերազմը եւ Հիթլէրի բանակները կը մտնեն Ֆրանսայի մայրաքաղաքին: Ոտքով, վերջին պահուն, միայն մէկ ձեռք ճերմակեղէն առած իր հետ, կը միանայ «Մեծ Ելքին» ու կը մեկնի Դաքս: Վրայ կը հասնին Հիթլէրի զինուորները ու կը գրաւեն Դաքսը: Չերնով կը ստիպուի ատեն մը ապրիլ հոն ուրիշ անունով, մինչեւ որ կը յաջողի անցնիլ «ազատ գօտին» եւ անկէ ալ Նիւ Եորք: Դաքս գտնուած ժամանակ յարաբերութիւն հաստատեց ինծի հետ: Կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչ վիճակի մէջ էին իր ձեռագիրները: Աւա՜ղ, ոչինչ կրցայ փրկել իր գոյքերէն եւ ձեռագիրներէն: Փարիզի գրաւման երկրորդ օրն իսկ Գեստապոն խուզարկելով Չերնովի բնակարանը՝ գրաւած էր բոլոր ձեռագիրները, իսկ գոյքերը կողոպտուեցան տանտիրոջ կողմէ :

Նիւ Եորք հաստատուելով, Չերնով շարունակեց իր գործունէութիւնը, որ կը սահմանափակուէր գերազանցապէս հրապարակագրական աշխատանքներով: Վերջին երկու տարիները անկողին գամուած էր ծանր հիւանդութեան մը հետեւանքով, բայց այդ վիճակին մէջ ալ չդադրեցաւ գրելէ: Իր վերջին գրութիւնը նուիրուած ռուս լեհական յարաբերութիւններու հարցին, որ տպագրուեցաւ «Նովիյ Ժուռնալ» ամսաթերթի մէջ, լոյս տեսաւ քանի մը օր առաջ միայն :

Չերնովի երկար ատենուան երազն եղած է ռուս ընկերվարական երկու կուսակցութիւններու՝ սոցիալիստ - յեղափոխականներու եւ սոց. - դեմոկրատներու միացումը: Վերջին տարիները մեծ ջանքեր կը թափէր այդ ուղղութեամբ: Իր մահէն մէկ ամիս առաջ հրատարակուեցաւ զանազան հոսանքներու պատկանող 15 ականաւոր ընկերվարականներու ստորագրութեամբ դիմում մը, որով կը շեշտուէր մէկ եւ միացեալ կուսակցութեան անհրաժեշտութիւնը: Առաջին քայլն էր որ կը կատարուէր եւ այդ յաջողութիւնը ձեռք կը բերուէր գլխաւորապէս շնորհիւ Չերնովի, որ ամէնէն հեղինակաւորն էր եւ ամէնէն ազդեցիկը ռուս ընկերվարականներու մէջ :

Չերնովի թաղման առթիւ կազմակերպուած սգահանդէսին ներկայ եղած են ոչ միայն ռուս, այլ եւ զանազան օտար ընկերվարական եւ ժողովրդավար կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ: Սգահանդէսին նախագահեր է Իրակլի Ծերեթէլի: Դամբանականներ կարդացած են սոց. յեղ. կողմէ Մ. Վիշնեակ եւ Զենզինով, սոց. դեմոկրատ. կողմէ՝ Աբրահամովիչ, Ուկրայինիայի սոց. յեղ. կողմէ՝ Պրոֆ. Գրիգորիեւ, Լեհ սոցիալիստներու կողմէ՝ Վացլաւ Սոլսկիյ, Իսրայէլի ընկերվարականներու կողմէ՝ Խայիմ Գրինբերգ, Հրէական բանուորական եւ սոցիալիստական կազմակերպութիւններու կողմէ՝ Բասկին, Նիւ Եորքի հրէական սոցիալիստական «Ֆորվէրց» թերթի կողմէ՝ Լ. Ֆոգելման եւ Կոլումբիայի համալսարանի կողմէ՝ պրոֆ. Մոզլի (ամերիկացի) : Ստացուեր են նաեւ ցաւակցական բազմաթիւ հեռագիրներ եւ նամակներ, որոնց կարգին՝ Ընկերվ. Միջազգայինէն, բրիտանական աշխատաւորական կուսակցութենէն (Մորգան Ֆիլիպսի ստորագրութեամբ), Ամերիկայի սոցիալիստական կուսակցութենէն (Ն. Թոմասի ստորագրութեամբ), Ազատ Սենտիկաներու կոմիտէէն, Բունդի կոմիտէէն եւայլն: Բազմաթիւ պսակներու կարգին, պսակ ղրկուած նաեւ ծովակալ Կըրկի կողմէ, որ նախագահն է Ռուսաստանի ժողովուրդներու ազատագրման Ամերիկեան կոմիտէի :

Այս երար շարքին մէջ կը բացակայի անունը Հայերու ներկայացուցիչի, ինչ որ շատ զարմանալի է, որովհետեւ հայ քանի մը սերունդներ դաստիարակուեր են Չերնովի գաղափարներով եւ միւս կողմէ՝ հանգուցեալը եղած է անձնական բարեկամը Հ. Յ. Դաշնակցութեան աւագ սերունդին պատկանող բազմաթիւ գործիչներու, ինչպէս օրինակ, Քր. Միքայէլեան, Ս. Զաւարեան, Մ. Վարանդեան, Համօ Օհանջանեան, եւայլն :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանուցած էինք, անցեալ շաբթու լոյս տեսաւ Շ. Նարդունիի նոր գործը, Առաջնորդ Մայրերու, պատկերազարդ, 250 էջ : Բժշկապետ Պօղոս Քօլօլեան գրած է յառաջաբան մը, իբրեւ թուղթ ընծայութեան, որ ահաւասիկ.—

Ֆրանսացի մեծ գրագէտ մը, իր կեանքի վերջալոյսին՝ ինչպէս այժմ ես, կը գրէ.— «Նոր բան չեմ կարդար հիմա, որովհետեւ նոր բան կարդալու տարիքին մէջ չեմ գտնուիր, այլ վերստին կը կարդամ ինչ որ կարդացեր եմ տարիներ առաջ»: Այսպէս ալ ես՝ կը կարդամ ... մեծ դասականները, որոնք կարդացած եմ ատենօք եւ որոնք չեն մեռնիր երբեք :

Արդ, Սոկրատի աշակերտը, Քսենոփոն, կը գրէ.— « Մայրը, առանց փոխարինութիւն սպասելու, կը սնուցանէ եւ կը խնամէ այն էակը որ տակաւին չի կրնար գնահատել բոլոր այն բարիքներն իրեն ընծեռողը, նոյնիսկ անկարող է հասկընելու թէ ինչի՛ պէտք ունի: Մայրը, սակայն, կը ջանայ գուշակել ինչ որ յարմար է եւ ինչ որ հաճոյք կը պատճառէ, ու կը շարունակէ սնուցանել գիշեր - ցերեկ հազար տեսակ նեղութիւններ կրելով, առանց ուզելու գիտնալ թէ ինչ երախտիքով պիտի հատուցուին իր կրած տառապանքները »:

Ներկայ գիրքը նուիրուած է այդ օրհնեալ հերոսուհիին, զոր կը կոչենք մայր: Զայն երգած են բոլոր բանաստեղծները, բոլոր լեզուներով: Ահա Վիքթոր Հիւկօն.—

J'eus, dans ma blonde enfance, hélas trop éphémère,
Trois maîtres: un jardin, un vieux prètre et ma mère .
Le jardin était grand, profond, mystérieux ,
Fermé par de hauts murs aux regards curieux . .
Le prêtre, tout nourri de Tacite et d'Homère,
Etait un doux vieillard. Ma mère était ma mère.

« Մայրս իմ մայրս էր»: Կարճ, բայց ի՜նչ հպարտութիւն «իմ մայրս» կոչելուն մէջ, բանաստեղծը թերեւս կ'ուզէ ըսել թէ սեփականութեան իր զգացումներուն մէջ ոչինչ այնքան պարծանք կը պատճառէ իրեն՝ որքան մայր մը ունենալու հարստութիւնը, եւ ի՜նչ մայր...:

Մեր Սիամանթօն ալ երգած է մայրը, եւ ի՜նչ յուզումով ու ջերմութեամբ .—

Մայրի՜կ, մայրի՜կ, հին օրերու արշալոյս ...
Մայրի՜կ, մայրի՜կ, հին օրերու սրբութիւն ...
Մայրի՜կ, մայրի՜կ, հին օրերու քաղցրութիւն...

Իսկ Նարդունի, փոխանակ բանաստեղծութիւն մը նուիրելու հայ մայրերուն, կը նուիրէ... «Առաջնորդ» մը: Որովհետեւ ամէն ժամանակէ աւելի այժմ պէտք ունինք գիտակից ու պատրաստուած մայրերու, այն տեսակէտով որ հայ մայրը կը խորհրդանշէ մեր պատմութիւնը, մեր լեզուն եւ մեր աւանդութիւնները: Օտարութեան մէջ, ազգային եւ անհատական մտահոգութիւններու կարգին, որոնք կը դժուարացնեն Հայուն կեանքը, ունինք նորօրինակ դժուարութիւն մըն ալ, — Հայը Ֆրանսերէն կը խօսի Ֆրանսայի մէջ, անգլերէն՝ Ամերիկայի մէջ, արաբերէն՝ Արեւելքի մէջ, յունարէն Յունաստանի մէջ: Ահա թէ ինչո՞ւ Նարդունի, փորձելով ուշացնել վերջնական ձուլումը, ոչ միայն սքանչելի հայերէնի դասագիրք մը կուտայ Մնացորդացին ձեռքը, այլ եւ հասկընալի դառնալու համար բոլորին, գիտական բառերուն դէմ կը դնէ անոնց օտար համարժէքը, (Նախընտրելի էր բոլոր այդ օտար բառերը դնել գիրքին ետեւը, բառարանի ձեւով) :

Կարդացի իր գիրքը մէկ շունչով, վէպի պէս, հետաքրքրութեամբ :

Զայն օգտակար կը գտնեմ ոչ միայն մայրերուն, այլ եւ... հայրերուն: Շատ կը փափաքիմ որ այս գիրքը «բարձի գիրք» մը դառնայ ամէն հայ տան մէջ: Լաւ պատրաստուած է: Առաջին մասը, ուր մայր եւ բժիշկ կը խօսին, կը պարունակէ մայրութեան արուեստին տարրական գիտելիքները, պարզ եւ յստակ: Երկրորդ մասին մէջ, «Առաջնորդը» կ'ընդլայնէ ու կը խորացնէ այդ ծանօթութիւնները: Պարզէն դէպի բարդը քալելով, ոչ միայն կ'աշխատի ընտանի դարձնել մայրութեան գիտութիւնը, այլ եւ կրկնութիւններով, որոնք մանկավարժութեան ամէնէն հին եւ ապահով մեթոտը կը կազմեն, ինչպէս եւ «վերաքաղներով» կը ջանայ յիշողութեան մէջ անջնջելի կերպով դրոշմել մայրութեան որքան գիտական, նոյնքան սրբազան սկզբունքները :

Գրքին մէկ ուրիշ արժէքն ալ այն է որ խմբագրուած է բազմաթիւ մասնագէտ բժիշկներու աշխատակցութեամբ :

Պատիւ կը համարեմ ներկայացնել այս գիրքը, զոր (les bonnes feuilles, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները) ինծ ղրկած էր Նարդունի՝ որպէսզի «Ընծայական» մը բերեմ, իր իսկ բառովը, այլ եւ երջանիկ կը զգամ ինքզինքս, որ գրագէտ - բժիշկը չէ մոռցեր իր ծերունի բարեկամը, որ այլեւս կը պատկանի « հին-հին դարուց յիշատակներու»:

Կը ճանչնամ Նարդունին, իր բժշկական ուսանողութեան առաջին տարիներէն սկսեալ: Հետեւած եմ իր սքանչելի վերելքին, փառքի ճամբուն վրայ: Հպարտ եմ որ չեմ խաբուած իմ յոյսերուս մէջ, երբ առաջին իսկ տեսութեանս՝ զգացի թէ տաղանդաւոր երիտասարդի մը հետ է գործս: Անիկա յետոյ աշխատեցաւ իմ մօտս, իբրեւ ներքին բժիշկ Կարմիր Խաչի Բուժարանին, ուր, գիտուն բժիշկ եւ գրագէտ - բանաստեղծ, առողջութիւն կը շնորհէր շատերուն եւ յոյս՝ ամէնուն: Ես, հրապարակով, թերթի մը մէջ ալ յայտնած եմ իմ գնահատութիւնս իր ճշգրիտ ախտաճանաչութիւններուն մասին: Յետոյ, աչքի հիւանդութեան դէշ օրերուն, յաճախ եղայ իր սնարին մօտ, երբ, լոյսի գործարանները խփուած, կ'ապրէր խաւարին մէջ, վաղուան յոյսով: Այդ լոյսը փրկեց զինք, ի մեծ ուրախութիւն բոլորիս :

Եւ ահա դարձեալ լծուած իր սիրական աշխատանքներուն : Այժմ մերթ գրական հատոր մը կուտայ, մերթ բժշկական գիրք մը, շարունակելով հանդերձ ՀԱՅ - ԲՈՅԺը, բժշկական ժողովրդական մեր միակ ամսաթերթը: Ունի տասնեակներով հատորներ, հրատարակելի :

Այս « Առաջնորդը » գիրք մըն է որ պէտք է տպել եւ սպառել հազարներով: Որովհետեւ նախ օգտակար է Հայութեան, երկրորդ՝ հեղինակը մեծ գրագէտ մըն է եւ սրտոտ բժիշկ մը: Իր բարեկամները, տարածելով գիրքը, օգնած կ'ըլլան հայ ժողովուրդին՝ որ առողջ ապրի, եւ քաջալերած կ'ըլլան տաղանդաւոր եւ բազմահմուտ մտաւորական մը՝ որպէսզի հրապարակ նետէ նորանոր գործեր :

ՊՕՂՈՍ ՔՕԼՕԼԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարուին Թրակիոյ մէջ, յառաջիկայ Օգոստոսին, Հելլենական տորմիղն ալ պիտի մասնակցի Նեղուցներու պաշտպանութեան :

Գաղութէ գաղութ

ՊԱՂՏԱՏԻ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ եւ Ազգային կալուածներու վերաշինութեան համար գումարուած խորհրդակցական ժողովի մը մէջ ընտրուած է հանգանակիչ յանձնախումբ մը: Բարերար Պ. Սիմոն Ղարիպեան յայտնած է թէ ինք հանգանակուած գումարին դիմաց հաւասար գումարով մը պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը: Պաղտատի Հայերուն թիւն է7000: Գոյամարտ խմբագրականով մը կը քաջալերէ ձեռնարկը եւ կը յուսայ թէ դիւրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ գլուխ հանել շինութիւնները: Հանգանակիչ յանձնախումբը կոչով մը կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ լիաբուռն մասնակցի վերաշինելու եկեղեցին եւ կարգ մը ազգապատկան կալուածները, անոնց հասոյթով մօտիկ ապագային կարենալու համար շինել ծրագրուած նոր եկեղեցին:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Պոլիս պիտի այցելէ Մայիսի վերջը, ինչպէս կը հաղորդեն Երուսաղէմ գացած ուխտաւորներ:

ԴԵՐԱՍԱՆ Պ. ՊԱԼԹԱԶԱՐի յոբելեանը, ինչպէս գրեցինք տեղի ունեցաւ, Ապրիլ 28ին Պոլսոյ մէջ: Նիւթական զուտ հասոյթը եղած է 2418 ոսկի: Վաստակաւոր դերասանը այս առթիւ բաժին հանած է բարենպատակ հաստատութեանց, համագումար 530 ոսկի, որուն 300 ոսկին Ազգ. հիւանդանոցին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ահա այս չորրորդ տարին ըլլալով, գովելի կանոնաւորութեամբ, Հ. Մ. Ը. Մ.ական մեծ ընտանիքին պատկանող եւ անոր դրօշը յարատեւօրէն բարձր բռնող չորս քոյր Միութիւններ պիտի հաւաքուին Տէսինի մէջ, Հոգեգալստեան տօնական երկու օրերուն առթիւ (1 եւ 2 Յունիսին), մասնակցելու համար, «Ե. Պալիկեան» բաժակի մրցումներուն:

Համախմբումը, այս տարի տեղի կ՚ունենայ ինչպէս անցեալ տարի՝ Կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Միայն թէ այս անգամ նախաձեռնութեամբ եւ համագործակցութեամբ Լիոնի - Տէսինի եւ Վիէնի քոյր Միութեանց:

Երկու հեռաւորները՝ Ալֆորվիլ եւ Մարսէյլ անշուշտ առիթը պիտի օգտագործեն չվման մէջ մտնելու իրարու հետ, մտքերու փոխանակութիւններ ունենալու, նոր ծրագիրներ մշակելու, խանդավառելու եւ խանդավառուելու, մէկ խօսքով սիրոյ եւ համերաշխութեան մթնոլորտին մէջ բարձրացնելու եղբայրութեան կուռ պատնէշը ընդդէմ ներկայ եւ գալիք փոթորիկներուն:

Կազմակերպիչները ամէն հոգ տարած են որպէսզի այս կարեւոր եւ մեծածախս համախմբումը յաջողութեամբ պսակուի: Կիրակի, Յունիս 1ին, եւ յաջորդ օրը կէսօրէն վերջ մրցումները տեղի պիտի ունենան Լիոն - Տէսինի ընդարձակ մարզադաշտին վրայ Rhône Districtի դատաւորներու ղեկավարութեամբ: Կիրակի իրիկուն, ի պատիւ հիւրերուն մեծ պարահանդէսը, տրուած Տէսինի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ, պիտի փակէ առաջին մասը «Ե. Պալիկեան» բաժակի մրցումներուն:

Իսկ երկուշաբթի օրը, վերջնական յաղթականին պիտի յանձնուի արժանի վարձատրութիւնը, ուսուցչուհի Եպրաքսէ Պալիկեանի յիշատակին նուիրուած բաժակը: Մարզասէր հասարակութեան կը մնայ ուրեմն քաջալերել անխտիր բոլոր մարզիկները:

Ա. Կ. ԲԻԻԶԱՆԴԱՑԻ

×

« ՁԱՅՆԸ ՀՆՉԵՑ »

ՊՈՌՏՕ, 21 Մայիս.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ն. Աղբալեան խումբը երկար եւ տքնաջան փորձերէ ետք յաջողապէս ներկայացուց Ս. Պարթեւեանի «Ձայնը հնչեց» թատերախաղը, չորս արար եւ երկու պատկեր, 11 Մայիս, Սընոմի ընկերվարականներու սրահը:

Հինգ ամիս առաջ, նոյն հեղինակի «Անմահ բոցը» ներկայացնող նոր սերնդականները լաւ տպաւորութիւն ձգած էին գաղութին մէջ: Այս ներկայացման առթիւ ալ հայ հասարակութիւնը փութացած էր քաջալերել երիտասարդները, վայելելով գեղարուեստական ցերեկոյթ մը: Ընկեր Ա. Միքայէլեան համառօտակի պարզեց ներկայացումին նիւթը:

Գործին գլխաւոր հերոսուհին՝ իշխանուհի Ս. Ասատուրով իշխանական զեղխ կեանքը արհամարհելով եւ հոգեկան յեղաշրջումի ենթարկուելով, ամէն օր կը դիտէ կամաւորներու մեկնումը դէպի ճակատ եւ կ՚ուզէ անձնուիրութեամբ իր բաժինը բերել հայրենիքի ազատագրութեան գործին: Այս կարեւոր դերը շատ բնականօրէն կատարեց Օր. Վ. Իլպէկեան որ ներկաներու ջերմ գնահատութեան արժանացաւ: Երկրորդ՝ կարեւոր դերը (Տօքթ. Արայ Հախումով) կամաւորական արժանաւորութիւններով եւ գործիչի պաշտօնով կատարեց Յ. Միքայէլեան: Զօր. Բագրատ Ասատուրով, հայրենիքի ձայնին անսալով Ռուսաստանէն Հայաստան կուգայ հայկական ազատամարտին իր բաժինը բերելու: Պետրոս Քէնտէրեան ոգեւորութեամբ կատարեց այս դերը: Զարուհի, արուեստի սիրահար, սակայն տեսնելով իր նշանածին վճռականութիւնը դէպի «Սուրբ գործ»ը, ինքն ալ կը ծպտուի որպէս այր եւ կ՚երթայ ճակատ: Իսկապէս որ յայտնութիւն մը եղաւ Օր. Մ. Տօնիկեանի խաղարկութիւնը: Ֆօն Շաֆէն (գերման սպայ) Պօղոս Քէնտէրեան, Թեւումեանց (բանաստեղծ) Յ. Քէնտէրեան, Ար. Ազարեան (նկարիչ) Պ. Հալաճեան, Սահակ Արամօֆ (ուսանող կամաւոր) Րաֆֆի Տօնէրեան, Նունիկ (Սոնեայի աղախին) Օր. Ա. Ճերմակեան, Եազոր (Ասատուրօվ տան ծառայ), Ս. Քէնտէրեան այս բոլոր դերակատարներն ալ զուսպ եւ լաւ խաղարկութեամբ աւելի փայլ տուին ներկայացման: Իսկ փոքրիկն Աստղիկ Հալաճեան ուշադրութիւն գրաւեց իր համարձակ արտայայտութիւններով: Յուշարարի տաժանելի պաշտօնը համեստօրէն կատարեց Օր. Շ. Քէնտէրեան:

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ ընկեր Ա. Միքայէլեանի, որ վարիչն է Նոր Սերունդի, իբրեւ վարձատրութիւն իր տարած աշխատանքին: Ընկերը շնորհակալութիւն յայտնելով, ըսաւ թէ այս պատիւը կը պատկանի յատկապէս Նոր Սերունդին եւ մասնաւորապէս Օր. Վ. Իլպէկեանի եւ Օր. Մ. Տօնիկեանին որոնք ապրեցուցին իրենց դերերը:

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

×

ՍԳԱՍՏՕՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (յապաղած).— Այս տարի եւս, Ազգ. Միութիւնը, կազմակերպած էր համազգային սգահանդէսը, մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց: Նախագահը, ընկեր Ա. Պողիկեան քանի մը խօսքով կատարեց սգահանդէսին բացումը: Բեմին վրայ սեւով ծածկուած դագաղին շուրջ կը վառէր յիշատակի բոցը:

Գեղարուեստական բաժնին, մասնակցեցան գաղութիս լաւագոյն ուժերը: Օր. Վ. Մանուկեան երգեց «Տէր Ողորմեա»: Արտասանեցին պատանի Ալ. Ներսէսեան Սիամանթոյի «Խեղդամահ»ը, Յ. Շահրիկեան Յ. Թումանեանի «Լուսաւորիչի կանթեղը», Օր. Ռ. Սեդրակեան Յ. Ադամեանի «Անտէր մեռելը», Օր. Ա. Ստեփանեան Սիամանթոյի «Նկարը» Օր. Արշ. Սեդրակեան երգեց «Վանի կոտորումը»:

Օրուան բանախօսը, Պատ. Երէցեան գրաւոր ճառով մը վերլուծեց մեր պատմութեան այդ սեւ օրերը եւ պարզեց Թուրքերուն կանխամտածուած ծրագիրները: Բարեգործականի կողմէ Պ. Յ. Յովսէփեան կարդաց ուղերձ մը: Խօսեցաւ նաեւ գաղութիս ծանօթ ազգայիններէն Պ. Պ. Թորոսեան, իսկ Հ. Յ. Դ. եւ Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Ժ. Փալամուտեան, որ քաղաքս կը գտնուէր: Ներկաները սրահէն բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ:

Մ Մանուկեան

ԽՄԲ.— Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք մեր թղթակիցներուն՝ օրը օրին հաղորդել տօնակատարութիւնները եւ ուրիշ ձեռնարկներ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

— «Այսօր մեր գիւղին տօնն է, երթանք» ըսաւ բարեկամս, եւ գլխ առաւ իր ինքնաշարժին մէջ:

Իրաւունք ունէր: Պանեէօ բաշխի հայերէնի դասընթացքին հանդէսն է որ տեղի պիտի ունենար: Փոքր սրահը լեցուեր են լաչակաւոր մամիկներն ու ծերունիները, երիտասարդները, բայց մանաւանդ խատուտիկ աղջնակներ ու մանչուկներ: Եռուզեռ:

Գաղութին անխոնջ մշակը՝ Պ. Ս. Գարակէօզեան ամփոփ տեղեկութիւններ կուտայ իրենց կրթական կեանքի մասին: Դպրոցը կը յարատեւէ 27 տարիներէ ի վեր՝ միայն փոքր ընդհատումով մը: Վերջին տարիները՝ հովանաւորութեամբ եւ մատակարարութեամբը Փարիզի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան: Աշակերտ - աշակերտուհիներու թիւը մօտ 70: Բոլորը համերաշխ են ու կը գուրգուրան դպրոցին վրայ: Ուսուցչուհին է Օր. Բերկրուհի Ծալեան:

Փոքրիկներէն իւրաքանչիւրը իր շնորհքը կը ցուցադրէ մեզի: Ու հանդիսականներս գրեթէ չորս ժամ, հաճոյքով մտիկ ըրինք իրենց արտասանութիւնները, տրամախօսութիւնները, երգերն ու պարերը: Աչքի կը զարնէր իրենց յստակ ու մաքուր առոգանութիւնը:

Իբրեւ քաջալերութիւն պիտի յիշեմ միայն քանի մը անուններ.— Սարգիս Պետոյեան, Մարգարիտ Ալիքսանեան, Կարպիս Մուսէեան, Անահիտ Փաթուքեան, նաեւ համարձակախօս եւ չարաճճի Իրիս Պասմաճեան ու պարուհի փոքրիկ օրիորդը:

Բուռն ծափերն ու ծաղկեփունջը նուիրուած Օր. Ծալեանին՝ երախտագիտութեան եւ գնահատանքի արտայայտութիւններ էին անշուշտ: Նոյնը նաեւ երգերու ղեկավար Օր. Շիրինեանին:

Ծիլեր մայրենի պարտէզէն պոկուած, որոնք յետագային պիտի կազմեն մայր անդաստանին ծաղիկները:

Այս առթիւ նախկին սաներէն Պ. Յակոբեան դպրոցին նուիրած էր 50 գրէչ:

Թղթակից

ԻՐԱՆԻ վարչապետը Տոքթ. Մոսատեղ Մայիս 27ին ճամբայ կ՚ելլէ Թէհրանէն դէպի Լահէյ: Իրեն կ՚ընկերակցին տղան, քարիւղի մասնագէտներ եւ խորհրդարանի անդամներ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ զարմանք կը պատճառէ իր կանուխ ճամբայ ելլելը, որովհետեւ ժողովը կը բացուի Յունիս 9ին, բայց կը կարծուի թէ Իրանի վարչապետը կ՚ուզէ երկրին քարիւղին շահարկումը յանձնել հոլանտական ընկերութեան մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՐԸ, տրամ երեք արարով: Գրեց՝ Մանուկ Խանպէկեան: 1952: Տպ. Վենետիկ, Ս. Ղազար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

Հեռաձայնին զանգակը հնչեց այդ պահուն: Ֆօնթիւլ հարցուց Պլէնքփօրթի ոստիկանապետին թէ Ժագ անունով մէկը կը ճանչնա՞յ: Ոստիկանապետը չէր ճանչնար, բայց խոստացաւ քննութիւն կատարել:

Ֆօթիւլ յուսահատած էր:

— Դեռ ամէն բան կորսուած չէ այսուհանդերձ, ըսաւ: Ժագը չճանչնալը մեծ կորուստ մը չէ ի վերջոյ:

Հինգ վայրկեան ետք հեռաձայնի զանգակը հնչեց. Պլէնքփօրթի ոստիկանապետն էր դարձեալ: Ըսաւ թէ իր պաշտօնեաներէն մին կը ճանչնար Ժագ անունով մարդ մը, որ շատ պատուաւոր անձնաւորութիւն մըն էր. ցարդ ոչ մէկ ապօրէն ընթացքի մէջ գտնուած էր:

— Ո՞ւր կ՚աշխատի այս մարդը, հարցուց Ֆօնթիւլ:

— Նախկին Հըշինսըն հաստատութեան մէջ քարտուղար է:

— Ի՞նչ ըսիք. շաւ- ես հիմա հոնկլիտի դամ. մինչեւ որ գամ բան մը մի ընէք:

Արտայայտութիւնը մէկ երկվայրկեանի մէջ փոխուած էր արդէն:

— Գիտէի թէ չեմ սխալած, գոչեց, գիտէի թէ դարձեալ Պլէնքփօրթ պիտի վերադառնանք: Ես պիտի մեկնիմ, դուք հոս պիտի մնաք: Կը յառաջդիմենք:

Այդ օրը, Ֆօնթիւլի մեկնումէն ետք, օրը առանց միջադէպի անցաւ: Օնօրին Հօրսայի եւ Լուտի ծրագիրներու ընդօրինակութեամբ զբաղածէր:

Երեկոյեան Ֆօնթիւլ վերադարձաւ. բնաւ խանդավառ չէր սակայն:

— Այս Ժագը ոչնչութիւն մըն է, յայտարարեց, պարզապէս քարտուղար մը: Տեսայ զինքը. տխմարին մէկն է:

— Արդեօք ուրիշ մեղսակի՞ց մը ունի ընկերութեան մէջ:

— Ոչ. հաստատութեան տնօրէնը վստահելի մարդ մըն է: Ժագէն զատ հոն կ՚աշխատին քանի մը Օրիորդներ: Երբ ես գրասենեակ մտայ, Ժագ կը գործածէր տարօրինակ գործիք մը: Տնօրէնին հարցուցի թէ ինչ է ըրածը: Պատասխանեց թէ այդ գործիքին շնորհիւ կարելի է հեռու տեղ մը գտնուող մէկու մը նամակ գրել: Այսպէս, երբ Ժագ կը կոխէր գրամեքենայի նման գործիքին մատներուն, ուրիշ հեռաւոր տեղ մը կ՚արձանագրուէ իր գրածը:

— Գիտեմ, հեռագրիչ (Թէլէփրինթըր) կը կոչուի, ըսի:

— Այո, տնօրէնն ալ այդ անունը տուաւ, ես բնաւ տեսած չէի այդ տեսակ գործիք մը:

— Բայց ի՞նչ պէտք ունին այդ գործիքին. չեմ կարծեր որ այդ աստիճան մեծ եւ կարեւոր հաստատութիւն մը ըլլայ, ըսի:

(Շար.)

լութեան դէմ, կը հրաւիրեն ժողովուրդըհսկայական ցոյց մը սարքել չորեքշաբթի օր, Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ,«պատերազմի և ժանտախտի զօրավարին դէմ», գալն իր եկած տեղը վերադարձնելու համար: Ցայտարարութիւնը կ'ամբաստանէ նաեւ Փինէի կառավարութիւնը :

Կիրակի օր, 5000 համայնավարներ ցոյց մը սարքեցին Նասիոնի հրապարակէն մինչեւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, «մարդասպան» կոչելով զօր· Րիճուէյը եւ պահանջելով ազատ արձակել խմբագիրը : ....

Ուրբաթ օրուան ցոյցերուն առթիւ, 40 հոգի դատի քաշուեցան: Երկուքը անդամ են Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին, մէկը՝ փիլիսոփայութեան դասախօս (երեքն ալ համայնավար):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արքայական ամոլը Յունիս 7ին Թուրքիա պիտի այցելէ, ձէլալ Պայարի հրաւէրով: Արքայական հիւրերը չորս օր պիտի բնակին Անգարայի մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշած է իրականացնել իր ազգային նպատակները, այսինքն պարպել տալ բրիտանական զօրքը եւ Սուտանը միացնել Եգիպտոսի, յայտարարեց Ֆարուք Թագաւորը Րամազանի տօնին առթիւ : Եգիպտոս այլեւս պիտի չարտօնէ որ սեղմումներ ըլլան իր ազատութեան եւ գերիշխանութեան վրայ: «Եգիպտական հարցը վճռական փորձաքար մըն է անոնց համար որ ստանձնած են աշխարհ վարելու պատասխանատուութիւնը» :

ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՆՑ մը երեւան ելաւ Թունուզի մէջ: Ոստիկանութիւնը ձեռք անցուց կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր եւ Թուուցիկներ: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան: 220 Թոն «ալֆա» այրած Կապէսի մօտերը: Կը կարծուի թէ ըմբոստներու գործն է : Սֆաքսի շրջակաները երեք հեռաձայնի կայաններ խզուեցան, թելերու սղոցումով: Երկու ռումբեր գտնուեցան քաղաքին մէջ: Վնասարարութիւններ կատարուեցան Սուսի մէջ: Թունուզի զինուորական դատարանը դատի քաշեց 17 ըմբոստներ, իբրեւ դաւադիրներ: 12 հոգի 18 ամիսէն 3 տարի բանտարկութեան եւ 20—60 հազար ֆր· տուգանքի դատապարտուեցան : Մարզպանը Փարիզ պիտի գայ, կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆ մը եւ կարգ մը քարեր գտնուած են Իսքէնտէրունի, ոսկերիչ Իլիաս Գլավուզի խանութին մէջ: Թուրք թերթերը կը գրեն թէ մաքսանենգներու խմբակ մը երեւան հանուած է :

9000 ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ հրդեհներ ծագած է Թուրքիոյ մէջ, չորս տարուան ընթացքին, փճացնելով եօթը միլիոն ծառ: 1949—1950ին, 7323 հրդեհ, վնաս՝ հինգ միլիոն, 754.916 ծառ: Իսկ1950—1952 Մարտ ամիսը, 1615 հրդեհներ ծագած են, այրելով 957.444 ծառ: Ընդհանուր վնաս 88 միլիոն 640.243 ոսկի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ · — Վալանսէն ընկեր Սուրէն Խաչատուրեան իր սիրելի կնոջ՝ Ֆլորի մահուան առթիւ, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին: Շնորհակալութիւն մասնաւորաբար Լիոնի հայրենակիցներուն, Ֆ· Կապ· Խաչի, որոնք տիկնոջս Grange Blanche եղած պահուն այցելած եւ քաջալերած էին: Նոյնպէս շնորհակալութիւն Վալանսի գաղութին, ընկերներուս, հայրենակիցներուս որոնք զիս մխիթարեցին: Այս տխուր առթիւ հազար ֆր· կ ընուիրեմ «Յառաջ»ի տարածման համար:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին ԳՈՀԱՐԻԿ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին համար: Պ· Պ· Պօյաճեան Մարտիրոս, Պօյաճեան Մարուքէ, Պօյաճեան Գրիգոր եւ Անանիկեան Նիկողոս 3500ական ֆրանք, Նալչաճեան 3000 ֆր·, Միհրան Պօյաճեան եւ Օր· Արմինէ Քիւրքճեանէ 2000ական ֆրանք, Պ· Պ· Զենոբ Ճարաճեան, Միհրան Քիւրճեան, Օհաննէս Քիւրքճեան, Աբրահամ Պաղտիկեան, Կարապետեան, Ներկարարեան, Մանուկ Քիւրքճեան, Մալխասեան Արամ, Հրանտ Վարդանեան 1000ական ֆրանք, Պ· Յարութիւնեան Յակոբ 500 ֆրանք: Ընդհ· գումար 30.500 ֆր:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ·— Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեան իրենց ողբացեալ աղջկան Ալիս Գոճաօղլանեանի (ծնեալ Գրիգորեան) մահուան քառասունքին առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի, 3000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին :

Ստանալ « Յառաջ »էն :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· « Եղիպտացի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր· Կ· Խաչի, Համազգայինի եւ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի :

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: **Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :**

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պ· ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, Պ· MARCEL CARLIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ՝ ՕՐ· ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ· ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Արտասանութիւն՝ ՕՐ· ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՏՇԵԱՆ եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ : Ջութակ՝ Պ· ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ Թառ Պ· Գ· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Հայկական տոհմիկ պարեր Ֆ· Կ· Խաչի Նորակազմ պարախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր· ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ :

Խմբերգ՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը հանրածանօթ սեւամորթներու նուագախումբով, ղեկավարութեամբ RICOի, Première Formation :

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք **200** ֆրանք

×

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր խումբերու եւ քոյր կազմակերպութեանց :

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ս· Տ· ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ· ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա· Տ· Վարդանեան, Պ· Զ· Գասեան (երգ), Ա· Մարգարեան (արտասանութիւն), խմբերգ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Պօմոնի եւ քաղաքի խումբերու կողմէ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ ԵՒ ՆՈՒԱԳ :

Դաշնակ՝ Օր· Մարկոսեան, նուագ Պ· Լ· Ղեւոնդեան :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ· Թաղապետարանի սրահը :

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍ, Մայիս 31ին :

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ուշի Հրանտի կողմէ

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ երեքշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին, Alhambraի շքեղ սրահին մէջ, (métro Mairie d'Issyին ճիշդ դիմացը :

Նուագահանդէսը կը լրանայ ժամը23.30ին դիւրացնելու համար հեռուէն եկողներու վերադարձը :

Տոմսերու համար դիմել·— Rest. Elmas, 11 rue Buffault, Markarian 32 rue de Trévise, Sarafian Meudon, (Obs. 13-45) եւ Իսի, 20bis Rue de la Défenseի Զատիկեանի սրճարանը, Tél. Mic. 01-89:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ·— Այրի Տիկին Տիրուհի Իւզինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սոփոկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ· Տէր Օհանեան ե զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մագսուտ Օյինեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քոսթիքեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, նամակով կամ յուղարկաւորական թափօրին մասնակցութեամբ, հօր, բաժնեցին իրենց կսկիծը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ աներձագին «ՎԱՐԴԵՐԵՍ ԻՒԶԻՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

× Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան եւ Այրի Տիկին Գ· Էտիրնէլեան :

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

ԶՈՄՈՒՆԻՔ եւ համակիրները, Փարիզի մէջ, կարեւոր խորհրդակցութեան մը կը հրաւիրուին այս Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը :

ԻԹԱԼԻ ·— Ֆ· Կ ·Խաչի ընդհ· ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ· Յ· Դ· ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ·— Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ ·— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցի սրահը: Ստիպողական օրակարգ :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ· ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆ, նիւթ ունենալով Հ· Ղեւոնդ Ալիշանի ազգասիրական - գրական գործունէութիւնը: Մուտքը ազատ է :

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ Վ· ԱԿԻՆԵԱՆԻ

« Համազգային»ի Լսարանը կը կազմակերպէ թէյասեղան մը ի պատիւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր եւ ներհուն բանասէր ՀԱՅՐ Ն· Վ· ԱԿԻՆԵԱՆԻ :

Թուականը եւ վայրը մօտ օրէն :

ԼԻՈՆԻ ՈՒՍ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին, Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահին մէջ, 8 Passage Coste (Cours Lafayette) : Դասախօս Բժ· Յ· Սարաֆեան: Նիւթ՝ «Ներքին ուղիներ» (հայերէն) :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ ·— ԼԻՈՆ ·— Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ, 78 rue Rabelais, Հալէպէն ժամանած Հ· ՍԱՀԱԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ կողմէ որ Նարեկը մասնաւոր կերպով ուսումնասիրած ու ֆրանսերէնի թարգմանած է

ՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵ՛Ր

Կ'ուզէք լաւ մեքենայ մը գնել

Դիմեցէք **O. G. I. M· E· X·**ին

45 Rue St Roch , Paris (I)

Որ ձեզի կը տրամադրէ նաեւ առաջնակարգ «Métiers DIAMANT»ներ :

Հ· Մ· Ը· Մ ·Ի «Ե· ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Լիոն-Տէսինի եւ Վիէնի Հ·Մ· Ը· Մ·ական քոյր Միութեանց, տեղի կ'ունենան 1 եւ 2 Յունիսին (Կիրակի, Երկուշաբթի) Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Տէսին մէջ: Կիրակի իրիկուն, պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն, Տէսինի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐ (ՏԻՍՔ)

Բալուեան գրատունը (43 Rue Richer) ստացած է հայկական բազմաթիւ տեսակ երգապնակներ: Դիմել անձամբ ամէն օր՝ կէսօրէն վերջերը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

TAVERNE MAUBEUGE

6 RUE MAUBEUGE , Paris (9) Tél. Tru. 85-47

Métro : Cadet, Pelletier եւ Notre Dame de Lorette

Ամէն իրիկուն ժամը 8էն սկսեալ կը նուագէ Պոլսէն նոր ժամանած հռչակաւոր երաժիշտը՝

ՈՒՇԻ ՀՐԱՆՏ

Իր արեւելեան խումբովը :

Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ, տրամադրելի բոլոր հարսանեկան եւ այլ հանդէսներու:

Ամէն իրիկուն ՏԷՕՆԷՐ ՔԷՊԱՊ :

Արտասահմանէն եկած յաճախորդներուն ընդունակարանի դիւրութիւն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 28 MAI 1952 Չորեքշաբթի 28 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6774-Նոր շրջանի թիւ 2185

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ԵՒ ԶԻՆԱԿԻՑ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Մայիս 26ին արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին՝ Պոնի մէջ ստորագրուեցաւ այն դաշնագիրը որով կը դադրի զինուորական գրաւման կարգուսարքը եւ արեւմտեան Գերմանիան կը վերստանայ իր անկախութիւնը, դառնալով զինակից արեւմտեանճակատին :

Ստորագրութեան արարողութիւնը տեւեց 27 վայրկեան: Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները խորհրդարանին մէջ ընդունուեցան վարչապետին՝ Տոքթ. Ատըննաուըրի կողմէ, երկուշաբթի առտու ժամը 10ին, ի ներկայութեան 500 հանդիսականներու, մեծ մասով կառավարական պաշտօնեաներ, դիւանագիտական եւ զինուորական մարմիններու անդամներ են. : Տոքթ. Ատըննաուըր, որ 76 տարեկան է, նստած էր Թաւշապատ եւ ծաղկազարդ գրասեղանի մը առջեւ, ստորագրելու համար համաձայնութիւնը, — ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ անգլերէն : Պ. Ռոպէր Շուման, որ առաջին ագամ խօսք առաւ պատասխանելու համար գերման վարչապետին, ըսաւ թէ դաշնագիրը արդիւնք է դիւանագէտներու յամառութեան, — «մարդիկ որ չվախցան նոր խաչալներէ»: Իր յայտարարութեան համաձայն, Տոքթ. Ատըննաուըր «ամէնէն յամառը եղաւ բոլորին մէջ, իր երկիրը առաջնորդելով դէպի ազգերու միաբանութիւնը, հակառակ իր հայրենակիցներուն ցոյց տուած անհասկացողութեան »: Անդրադառնալով Ֆրանսայի կողմէ վերջին պահուն ցոյց տրուած վարանումներուն, Պ. Շուման բացատրեց.— «Ֆրանսայի ժողովուրդը գիտէ թէ ինչ կ'ընենք հոս: Բայց եւ այնպէս իր հաւանութիւնը պիտի ստանանք : Ամէն ջանք պիտի Թափենք, որեւէ խոչընդոտէ խուսափելու համար» :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն յայտարարեց.— «Այսօրուան ստորագրութիւնը հանգրուան մը կը կազմէ երկար ճամբորդութեան մը մէջ: Ոչ միայն կառավարութիւններէն, այլ եւ ժողովուրդներէն կախում ունի պատմական դարձնել այս ստորագրութիւնները : Դիւանագիտութիւնը եւ ժողովուրդներու իմաստութիւնը կրնան փակել պատերազմներու գլուխը որ ազգերը տանջեց լման երկու սերունդ» :

Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին խորհրդարանին շուրջը, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Հազիւ քանի մը հարիւր հանդիսատեսներ համախմբուած էին շրջակաները: Գերման ընկերվարական կուսակցութիւնը դիրք բռնած էր համաձայնութեան դէմ :

Զօրս դիւանագէտները վճռական դիրք մը բռնած էին Խ. Միութեան վերջին ծանուցագրին հանդէպ :

Պ. Իտըն ըսաւ.— «Ծանուցագիրը չի կրնար խանգարել մեր ներկայ ծրագիրները»: Իսկ Պ. Էչիսըն դիտել տուաւ հեգնութեամբ.— «Զեմ կրնար հասկնալ թէ Սովետները ինչու այսքան կ'ողնեն մեզի վերջին պահուն:Խ. Միութիւնը պնդելով գերման բանակի մը կազմութեան վրայ, զօրացուց Ֆրանսայի աջակցութիւնը »: Յետոյ բացատրեց թէ Դաշնակիցները ստիպուած էինկարգ մը վերապահումներ հաստատել, « իբրեւ հետեւանք այն դժբախտ իրողութեան որ Գերմանիան տակաւին երկու մասի բաժնուած է եւ անհրաժեշտ է գրաւման բանակներ պահել»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ արձանագրութիւնները սկսան երկուշաբթի օր: Վարչապետը նոյն իրիկունը ձայնասփիւռ ճառով մըըսաւ Թէֆրանքը անկումէ անկում կը գլորի: «Այսօր կառավարութիւնը կը պաշտպանէ ֆրանքը: Ան կը խուսափի տուրքերու ծանրացումէն, պայքարեցաւ եւ պիտի պայքարի գիները հաստատուն վիճակի մը վերածելու համար: Եթէ մետաղը բարձրանայ, կը հետեւի իր յեղաշրջումներուն, իսկ եթէ իջնէ կը պահէ իր անուանական արժէքը: Պետական սնտուկը չի դպչիր ոչ դրամագլուխին, ոչ ալ տոկոսին » :

Ի՞նչ կը տրամադրէ դաշնագիրը

Երէկ ամփոփած էինք հաշտութեան առժամեայ պայմանագրին գլխաւոր կէտերը: Ահաւասիկ լրացուցիչ տեղեկութիւններ .—

Դաշնակիցները նախապէս կը խորհէին Գերմաններուն յանձնել 700 պատերազմի ոճրագործներ որոնք իրենց զինուորական բանտերուն մէջ կը գտնուին, բայց սահմանադրական դժուարութիւններ տեսնելով, որոշեցին առ այժմ պահել ներկայ վիճակը:

Ապահովութեան համար Գերմանիոյ մէջ պահուած դաշնակից զօրքի մասին պայմանագիրը դիտել կուտայ թէ արեւմտեան Գերմանիան «յառաջացեալ ռազմագիտական վտանգուած շրջան մըն է, որ կրնայ զինուորական գործողութեանց Թատերաբեմի մը վերածուիլ, կարգ մը պարագաներու մէջ »:

Գերմանները օժանդակ աշխատաւորներ պիտի ճարեն դաշնակից զօրքին համար: Օտար զինուորները պարտաւոր են յարգել գերմանական օրէնքը: Քրէական յանցանքներու համար իրենց զինուորական ատեաններուն մէջ դատուելով հանդերձ, դաշնակից զինուորները ենթակայ պիտի ըլլան Գերմաններու իրաւասութեան, քաղաքային դատերու համար: Օրինակ՝ այդ զինուորները ենթակայ պիտի ըլլայ դատական հետապնդումի, եթէ մերժեն խնամել Գերմանուհիներէ ունեցած զաւակները, առանց ամուսնացած ըլլալու: Դաշնակից պետութեանց դատարանները իրաւասութիւն պիտի չունենան Գերմաններուն վրայ :

Գալով դրամական հարցին, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ տարեկան գումար մը վճարել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, ոհամաձայն Ատլանտեանի դաշինքին: Դաշնագրին գործադրութեան Թուականէն սկսելով, ամսական 850 միլիոն մարք (72 միլիոն սթերլին) որոշուած է մինչեւ 1953 Յունիս 30: Առաջին վեց ամիսներուն համար միջին հաշուով 551 միլիոն մարք (47 միլիոն սթերլին) պիտի վճարուի Գերմանիոյ դաշնակից բանակներուն համար: Յաջորդ երեք ամիսներուն՝ միայն 319 միլիոն: Այս կրճատումը ընդունուած է անոր համար որ Գերմանիան կարենայ իր զօրամասերը պատրաստել եւրոպական բանակին համար :1953Յունիսէն վերջ վճարելի գումարը պիտի ճշդուի յառաջիկային :

Դաշնագրին կցուած նամակով մը, գերման վարչապետը կը յայտարարէ եւ երեք մարզպաններ կը հաստատեն թէ Սարի վերաբերեալ դաշնագիրները եւ համաձայնութիւններէն չի հետեւիր թէ Գերմանիա կը ճանչնայ այդ շրջանին ներկայ կարգուսարքը: (Գերմանները օրինապէս իրենց սեփականութիւնը կը նկատեն Սարի շրջանը, բողոքելով ներկայ քաղաքական անջատման դէմ) :

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

Արեւմտեան ճակատի նոր սպարապետը, Զօր. Րիճուէյ Փարիզ հասաւ երէկ կէսօրին եւ Օրլիի օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ կառավարութեան կողմէ : Յետոյ առաջնորդուեցաւ Յաղթական Կամար, ծաղկեպսակ զետեղելու համար անծանօթ զինուորին դամբարանին վրայ : Ոստիկանական շղթայ մը կազմուած էր ի նախատեսութիւն համայնավարներու կողմէ սարքուած Թշնամական ցոյցերու :

Կառավարութիւնը արգիլեց այսօրուան (չորեքշաբթի) ցոյցը, որ տեղի պիտի ունենար Ռեփիւպլիքի հրապարակին վրայ: Ով որ կը պատասխանէ կոչին, դատի պիտի քաշուի:

Մարսէյլի մէջ ալ միջոցներ ձեռք առնուեցան ծրագրուած Թշնամական ցոյցերուն դէմ:

× «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ, բանտէն նամակ մը ուղղելով հարցաքննիչ դատաւորին իր ազատ արձակումը կը պահանջէ : Այս առթիւ կը յայտնէ թէ ծանր պատասխանատուութեան մը տակ կ'իյնայ, որովհետեւ երբ իր յօդուածը գրուեցաւ, ոստիկանութիւնը տակաւին չէր արգիլած ցոյցը :

ԹՈՒՐՔԻԱ 687 ՄԻԼԻՈՆ տոլարի վարկեր ստացած է Մ. Նահանգներէն, 1948էն ի վեր : Ներկայ տարուան ընթացքին յատկացուած գումարն է 240 միլիոն տոլար, ինչ որ ցոյց կուտայ շօշափելի յաւելում մը :

Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնիքը՝ այսօր

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ 409.000 ԶԻՆՈՒՈՐ

Այսօր, չորեքշաբթի, Փարիզի մէջ պիտի ստորագրուի ուրիշ կարեւոր համաձայնութիւն մը, Եւրոպայի պաշտպանութեան ուխտը, որով պաշտօնապէս ընդունուած կ'ըլլայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը :

Այս գործողութեան պիտի մասնակցին 15 ազգեր: Արարողութիւնը պիտի կատարուի Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան ժամացոյցի սրահին մէջ, ժամը 5ին, Քորէայի պատերազմէն քան ամիս ետք, իբրեւ արդիւնք երկար եւ ալքնաջան բանակցութեանց :

Առաջին անգամ վեց պետութիւններու արտաքին նախարարները պիտի ստորագրեն դաշնագիր մը որ կը հաստատէ Եւրոպայի Պաշտպանութեան Միաբանութիւնը (ուխտ): Այդ պետութիւններն են Ֆրանսա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ: Նոյն վեց պետութիւնները յետոյ պիտի ստորագրեն փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը իրենց կազմակերպած միացեալ ճակատին եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ: Յետոյ պիտի ստորագրեն երկու պայմանագիրներ, սերտ կապ մը հաստատելով Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան եւ Եւրոպայի պաշտպանութեան ուխտին միջեւ: Այսպէս արեւմտեան Գերմանիան ալ պիտի դառնայ զինակից :

Երեք արտաքին նախարարները Պոնէն Փարիզ եկան օդանաւով, այս Թուղթերը ստորագրելու համար : Անշուշտ բոլոր խորհրդարանները պիտի վաւերացնեն ստորագրուած համաձայնութիւնները, որպէսզի գործադրելի դառնան :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Գերմանիան պիտի տրամադրէ 30 զօրավարներ, եւրոպական բանակին համար: Զօրս խառն զօրաբաժիններու հրամանատարները պիտի ըլլան գերման զօրավարներ, իսկ ուրիշ չորս գերման զօրավարներ ալ պիտի ըլլան անդամ խառն սպայակոյտին: Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութիւնը կը հաշուեն 30 %,— 12 զօրաբաժին կամ 409.000 զինուոր: (76 վաշտ հետեւակազօրք, 36 հրետաձիգ են.): Այս բոլոր ուժերը պիտի խառնուին միւս վեց պետութեանց բանակներուն մէջ: Խաղաղութեան ատեն եւրոպական բանակը ընդհ. հրամանատար տեղի չունենայ: Պատերազմի ատեն սպարապետը պիտի ըլլայ Ատլանտեանի զինակցութեան վերին հրամանատարը (զօր. Րիճուէյ) :

Թէ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին եւ թէ այս համաձայնութեանց վաւերացումը փութացնելու համար, առաջին քայլը պիտի առնեն Մ. Նահանգները :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Այս համաձայնութեանց կնքումը մեծ զայրոյթ պատճառեց Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Մոսկուայի անթէլը ազդարարեց թէ պիտի չճանչնան կնքուած համաձայնութիւնները, իսկ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը մասնաւոր նիստ մը գումարելով, «որոշեց այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուին, պաշտպանելու համար ժողովրդական հանրապետութիւնը լրտեսներու, վնասարարներու եւ ամերիկեան գործակալներու Թափանցումին դէմ»: Ապահովութեան նախարարութեան հրահանգուեցաւ«խիստ միջոցներ ձեռք առնել անյապաղ, զօրացնելու համար սահմանագիծը»: Զրոյց կը շրջի թէ ամբողջովին պիտի փակուի սահմանագիծը՝ Գերմանիոյ երկու մասերուն միջեւ »:

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, « Փրաւտա », խմբագրականով մը կը յայտարարէ թէ Խ. Միութիւնը «Գերմանիոյ վստահելի բարեկամն է, իսկ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն իրենց տիրապետութեան տակ պահել Գերմանիան»: Մոսկուայի անթէն ալ Գերմանիոյ համար «ազգային աղէտ մը» համարելով արեւմտեան պետութեանց հետ կնքուած համաձայնութիւնները, կ'ըսէ թէ «միլիոնաւոր Գերմաններ կը բողոքեն այս դաւաճանութեան դէմ » :

Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», «պատերազմի դաշնագիր» կը կոչէ Գերմանիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը, «որ սահմանուած է նախայարձակում պատրաստելու Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ դէմ» :

« Նիւ Եորք Թայմզ» վերլուծելով կնքուած դաշնագիրները, դիտել կուտայ.—«Ամէնքս ալ արկածալի ճամբայ մը կը բռնենք. բայց ճամբայ մը որուն ստիպուած ենք հետեւիլ: Ուրիշ ելք չունինք » :

× Արեւելեան Գերմանիոյ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ 7.000.000 անդամ ունի, տպագրիչներու գործադուլ մը սարքեց երկու օրուան համար, իբրեւ բողոքի ցոյց:Ուրեմն Թերթերը լոյս պիտի չտեսնեն երկու օր: Ուրիշ գործադուլներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԻԿՏՈՐ ՉԵՐՆՈՎ

(1874 — 1952)

2.— ՏԵՍԱԲԱՆԸ

Վիկտոր Չերնով քաղաքական - յեղափոխական գործիչէ աւելի տեսաբան մըն էր, ընկերվարական վարդապետութեան ոչ - մարքսեան ուղղութեան մեծ տեսաբան մը, զոր կարելի է համարձակօրէն դասել միջազգային ընկերվարութեան այնպիսի ներկայացուցիչներու կարգը, ինչպէս Ժոռէսը (Ֆրանսա), Վանտերվէլտը (Բելժիա) եւ Բերնշտայնը (Գերմանիա)։ Թող չափազանցութիւն չհամարուի եթէ ըսենք որ ոչ-մարքսեան ընկերվարութեան գլխաւոր սկզբունքներու ճշդման եւ ձեւակերպման ուղղութեամբ անոր կատարած աշխատանքը և բերած նպաստը աւելի եղած են, քան նոյնիսկ վերը յիշուած ականաւոր ընկերվարականներունը ։

Լրագրական յօդուածի մը մէջ անկարելի է լրիւ գաղափար մը տալ ընկերվարական այն ուսմունքի մասին, որ յայտնի է « ռուսական » կամ « Նէօնարոդնիկական », «սոցիալիզմ » անունով, որ հիմը կազմեց սոց. յեղափոխականներու ծրագրին ու աշխարհայեացքին (ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիէննայի ընդհ. ժողովին մէջ ընդունած ծրագրին) եւ որու գաղափարախօսը եղաւ Վ. Չերնովը։ Անշուշտ ան ունէր իր նախորդները, յանձինս Հերցէնի, Լաւրովի եւ Միխայլովսկիի, որոնցմէ ստացած ժառանգութիւնը վերաքննեց, ճոխացուց եւ յարմարցուց ժամանակի պահանջներուն։ Հին Նարոդնիկութեան որոշ «դրոյթները» (հիմնական սկզբունքները) ան ենթարկեց ստուգման, ուղղումներու, եւ լրացումներու փիլիսոփայական, տնտեսական եւ ընկերաբանական (սոցիոլոգիական) միտքի նորագոյն նուաճումներու լոյսին տակ։ Պէտք է, ի դէպ, յայտնեմ, որ Չերնովը ունէր բազմակողմանի զարգացում եւ կենդանի հետաքրքրութիւն կը ցուցնէր հանդէպ փիլիսոփայութեան եւ իրաւագիտութեան, քաղաքականութեան և տնտեսագիտութեան, պատմութեան և գրականութեան, բանաստեղծութեան եւ ժողովրդական բանահիւսութեան (ֆոքլոր)։ Այս բոլոր կալուածներուն մէջ ան նոր եւ ինքնուրոյն «ներդրումներ» ըրաւ, որոնց բոլորին վրայ, ինչպէս ըսի, կանգ առնել պիտի չկարողանամ եւ պիտի գոհանամ միայն վեր հանելով անոր գաղափարախօսութենէն միայն հիմնական հարցը, — ի՛նչ է ընկերվարութիւնը եւ որոնք են անոր համար պայքարելու կոչուած ուժերը ։

Ընկերվարութիւնը, ըստ Չերնովի, ինչպէս եւ հին ու նոր նարոդնիկներու, ինքնանպատակ մը չէ, այլ միջոց մը՝ ստեղծելու այնպիսի իրաւակարգ մը, որու մէջ մարդ անհատը կարենայ զարգանալ բազմակողմանի եւ ներդաշնակօրէն։ «Ռուսական «սոցիալիզմ»ի նպատակը, ուրեմն, մարդն է եւ այդ պատճառով ալ ան կը կոչուի նաեւ էթիկական (բարոյագիտական)։ Դասակարգի տնտեսական ազատագրումը չէ միայն յանուն ընկերվարական կարգերու հաստատման մղուած պայքարին նպատակը, ինչպէս կը քարոզէին մարքսեանները, այլ մարդ անհատին տնտեսական, քաղաքական, հոգեկան եւ ազգային ազատագրութիւնը։

Ընկերվարութեան այս ըմբռնումը, զոր ժառանգեց Չերնով հին նարոդնիկներէն եւ հիմնաւորուեց ծանր, բայց յաղթական պայքար մղելով մարքսեաններուն դէմ, եղաւ նաեւ, ըմբռնումը Ժոռէսի, Վանդերվէլդի եւ անգլիական աշխատաւորական կուսակցութեան։ Աւելին զայն իւրացուց բոլշեւիկեան «փորձէն» վերջ Մարքսի վարդապետութեան քուրմը՝ Կաուցկին։ «Ճիշդն ըսելով, կը գրէր Կաուցկին, մեր վերջնական նպատակը ոչ թէ ընկերվարութիւնն է, այլ բարձումը ամէն կարգի շահագործման ու ճնշումի, ըլլան ատոնք ուղղուած որեւէ դասակարգի մը, կուսակցութեան մը, սեռի մը եւ կամ թէ ցեղի մը դէմ » ։

Ո՞վքեր ատակ են կրելու ընկերվարութեան գաղափարը եւ պայքարելու յանուն անոր իրականացման ։

— Արտադրական միջոցներէ զուրկ բանուորութիւնը (պրոլետարիատ), կը պատասխանէին ուղղափառ մարքսեանները։ Գիւղացին, ուրեմն, դուրս կը մնար այս դասակարգէն, որովհետեւ ան ունէր արտադրական միջոցներ՝ արօր, կտոր մը հող եւայլն ։

Չերնով ծառացաւ մարքսեան այս ըմբռնումին դէմ։ Ան, մեկնելով իրական կեանքի փաստերէն, ցոյց տուաւ վերոյիշեալ տեսակէտին անհեթեթութիւնը եւ յանուն ընկերվարութեան պայքարելու ատակ ուժերը ճշդելու համար՝ հիմք ընդունեց շահագործուած ըլլալու պարագան։ Դրամատիրական կարգերու ժամանակ շահագործման ենթակայ է բանուորի հետ միասին նաեւ աշխատաւոր գիւղացին, որով անոր հետ մէկտեղ այս վերջինը եւս կրնայ ձգտիլ ընկերվարական կարգերու հաստատման։ Մնաց որ շահագործումը, ինչպէս ըսինք, միայն տնտեսական հանգամանք չունի, այլ անիկա նաեւ քաղաքական, իրաւական եւ այլն շահագործում մըն է։ Հանրածանօթ է Չերնովի մէկ փոքրիկ գրքոյկը, «Գիւղացին եւ բանուորը իբրեւ տնտեսական կատեգորիներ» (Թարգմանուած է նաեւ հայերէն) որու վերնագիրը արդէն գաղափար կուտայ բովանդակութեան մասին։

Մարքսեանները եւ մանաւանդ Պլեխանովն ու Լենինը մոլեռանդօրէն պայքարեցան Չերնովի «աշխատաւոր գիւղացիութիւն» եւ «աշխատաւոր մըտաւորականութիւն» տեսութեան դէմ, մինչեւ բոլշեւիկեան յեղաշրջումը եւ «բանուորագիւղացիական» իշխանութեան հաստատումը։ Բայց ատկէ յետոյ բոլշեւիկները ընդունեցին այդ տեսութիւնը։ Կոմինտերնի 3րդ համաժողովին մէջ Լենինը ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը, զոր կրնար ընել միայն ինքը՝ աշխարհի ամենամեծ ցինիքը.

—« Մենք յաղթեցինք այն պատճառով, որ ընդունեցինք ոչ թէ մեր, այլ սոցիալիստ - յեղափոխականներու ծրագիրը եւ իրագործեցինք զայն։ Մեր յաղթանակը անոր մէջ կը կայանայ, որ մենք իրագործեցինք սոցիալիստ - յեղափոխականներու ծրագիրը, ահա թէ ինչու այդ յաղթութիւնը եղաւ այնքան դիւրին։ Գիւղացիական զանգուածի ինն տասներորդը քանի մը օրուան ընթացքին անցաւ մեր կողմը»։

Սոց. յեղափ. հողային ծրագրի «էքսպրոպրիացիայի» (սեփականազրկում) մասին խօսած է նոյն անպատկառութեամբ նաեւ Տրոցկին։ Հա՞րկ է ըսել թէ բոլշեւիկեան կոլխոզը որ ներկայիս որպէս թէ կը հանդիսանայ էս-էռական հողային ծրագրի իրագործման ձեւերէն մէկը, անխիղճ աղաւաղում մըն է այդ ծրագրի, ինչպէս որ բոլշեւիկներու հաստատած պետական դրամատիրութիւնը չարափոխութիւն մըն է ընկերվարութեան ։

Բոլշեւիկներէն ետք, Չերնովի հիմնաւորած տեսութիւնը գիւղացիութեան մասին ընդունեցին նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի այն ընկերվարական կուսակցութիւնները, որոնց գաղափարախօսութեան մէջ կը գերիշխէր Մարքսի վարդապետութիւնը։ Այդ կարգէն էր Աւստրիոյ սոց. դեմոկրատական կուսակցութիւնը, որ մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը կանգնած էր ուղղափառ մարքսեան գաղափարաբանական դիրքերու վրայ։ 1926ին Լինց քաղաքի մէջ գումարած համաժողովին մէջ այդ կուսակցութիւնը եւս ստիպուեցաւ թողուլ իր մարքսեանդիրքերէն շատերը և իր նոր ծրագրին մէջ ընդունեց Չերնովի պաշտպանած տեսակէտները եւ մասնաւորապէս անոր տեսակէտը գիւղացիութեան, իբրեւ տնտեսական կատեգորիայի մասին։ Այսօր եթէ չկան այլեւս ուղղափառ մարքսեան դիրքերու վրայ կանգնած կուսակցութիւններ — բացի մեր Հնչակեաններէն, ինչպէս կատակով կ՚ըսէր իմ ծանօթներէն մէկը — ատիկա կը պարտինք Ժոռէսին, Վանդերվէլդին, « Լէյպըր Փարթի»ին, Բերնշտայնին ու Դաւիթին եւ մանաւանդ Վիկտոր Չերնովին ։

Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն նաեւ Չերնովի փիլիսոփայական եւ պատմագիտական տեսակէտները (պատմութեան ազդակներու, մոնիզմի եւ պլիւրալիզմի հարցերը), բայց ստիպուած ենք վերջացնել, շօշափելով միայն վերջին հարց մը՝ Չերնովի վերաբերմունքը հանդէպ բոլշեւիկեան յեղաշրջումին ։

Մեկնելով այն հիմնական տեսակէտէն թէ ընկերվարութիւնը մարդուն համար է եւ ոչ թէ մարդը ընկերվարութեան համար, թէ ընկերվարութիւնը միայն արդիւնաբերական միջոցներու պետականացման կամ համայնացման մէջ չի կայանար, այլ միջոց մըն է ազատագրելու մարդը տնտեսական, քաղաքական եւ այլն ճնշումներէ, Չերնով բոլշեւիկեան «յեղափոխութեան» եւ բոլշեւիկեան «սոցիալիզմի» հանդէպ իր վերաբերմունքի մէջ պիտի առաջնորդուէր նարոդնիկներու վերոյիշեալ սկզբունքներէն, որոնց շատ գեղեցիկ մէկ բանաձեւումը կը գտնենք Վանդերվէլդի այն խօսքին թէ՝ «ընկերվարութիւնը կամ կ՚ըլլայ ազատ մարդոց ընկերվարութիւն, կամ բնաւ չըլլար»։ Ազատութեան ու ազատ մարդոց գոյութիւնը ժխտեցին առաջին իսկ օրէն բոլշեւիկները եւ այդ պատճառով ալ անոնց կատարած «յեղափոխութեան» հանդէպ սկիզբէն մինչեւ վերջը բացասական դիրք ունեցաւ Չերնով։ Դեռ 1920ին, երբ Եւրոպայի ոչ միայն ընկերվարութիւնը, այլ եւ յառաջդիմական քաղքենիները Ռուսաստանի մէջ տեղի ունեցած յեղաշրջումը կը համարէին «բանուորական յեղափոխութիւն», Չերնով համարձակեցաւ գրաւոր յայտարարել թէ կատարուածը ոչ թէ յեղափոխութիւն մըն է, այլ հակայեղափոխութիւն։ Այս տեսակէտին ան հաւատարիմ մնաց մինչեւ իր մահը։ Շատերը շփոթեցան բոլշեւիկեան Նէպէն (տնտեսական նոր քաղաքականութիւն), ստալին. սահմանադրութենէն, մեծ կառուցումներէն, Ալեքսանդր Նեւսկիի եւ Պետրոս Մեծի փառաբանութենէն (մեզ մօտ՝ Վարդան Մամիկոնեան) եւ Ստալինի աշխարհակալական նուաճումներէն, բայց Չերնով չենթարկուեցաւ այդ գայթակղութեան ։

Վիկտոր Չերնովը 32 տարեկան էր, երբ իր աւագ ընկերներէն մէկու (Ռուբանովիչի) կողմէ անուանուեցաւ «երիտասարդ տիտան»։ Մտքի այդ տիտանը ապրեցաւ 78 տարի եւ այդ միջոցին հասցուց յաջորդական քանի մը սերունդներ հետեւորդներու եւ աշակերտներու, որոնք թրծուեցան անոր գաղափարներով եւ պայքարեցան այդ գաղափարներու իրականացման համար։ Համեմատաբար մեծ եղաւ Չերնովի ազդեցութիւնը այս դարու սկիզբներին հասակ նետող հայ երիտասարդներու վրայ, որոնցմէ շատերը իրմէ ստացան իրենց յեղափոխական դաստիարակութիւնը եւ անոր գրուածներու հիման վրայ մշակեցին իրենց աշխարհայեացքը։ Իբրեւ մէկը անոր այդ կարգի աշակերտներէն պարտք համարեցայ վերյիշել իմ սերունդիս պատկանողներու համար մտքի տիտանի կեանքն ու գործը եւ ծանօթացնել զայն այն նորերուն, որոնք, դէպքերու բերումով, մնացեր են անծանօթ Չերնովին ։

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Ազգասէ՞ր…

— Կը ներէք… Մանկապաշտպան Միութեան կողմէ եկած ենք… Թերեւս լսած էք որ որբանոց մը պիտի հաստատենք այս քաղաքին մէջ։ — Անշուշտ, պիտի ուզէիք որ ձեր անունն ալ գտնուէր նուիրատուներու ցանկին վրայ…

— Սիրելի աղջիկներս, շատ ուրախ եմ որ ազգին երեխաներուն հոգ կը տանիք եւ, այսպէս, տունէ տուն պտտելով՝ դրամ կը հաւաքէք։ Ես երախաները շատ կը սիրեմ։ Անոնք պիտի կերտեն մեր ժողովուրդին ապագան։ Ի հարկէ, ամէն մարդ տալու է։ Բայց, իմ անունս մոռցէք այս անգամ, որովհետեւ ես մե՛ծ ծրագիրներու ետեւէ եմ եւ, սկզբունքով, հանգանակութեանց չեմ մասնակցեր։ Երբ օրը գայ, պիտի տեսնէք թէ ես ինչ նուէր մը պիտի կտակեմ իմ սիրելի ազգիս….

Երկու տարի վերջը ։

—Մայրանոցին ծրագիրը յաջողութեան ճամբուն վրայ է։ Վարչութիւնս շատ կը փափաքի որ դուք ալ …

— Տիկիններ, սքանչելի ծրագիր է։ Այո, մայրանոցի մը պէտք ունինք չիտակը։ Ինչ ազգօգուտ ձեռնարկ, ինչ աստուածային օրհնութիւն՝ մանաւանդ մեր չքաւոր դասակարգին համար ։ Օհ մեր մայրերը… Արժանի են ամէն զոհողութեան։ Բայց, ես զաղտնիք մը ունիմ զոր ձեզի պէտք է յայտնեմ։ Սկզբունքի մարդ եմ եւ որոշ համոզումներ ունիմ։ Ես մանր մունր հանգանակութեանց՝ մասնակցիլ չեմ ուզեր։ Սպասեցէք, ես այնպիսի ծրագիրներ ունիմ որ ազգը պիտի ապշի՝ մեռած օրս։ Ազգիս չտամ՝ որո՞ւն տամ ։ Առայժմ զիս մոռցէք …

Հինգ տարի վերջը ։

— Հոգաբարձութիւնս շատ ծանր տագնապի մը մատնուած է։ Մեր հասոյթները նուազած են։ Դպրոցն ալ շատ դէշ կացութեան մէջ է։ Եթէ այսպէս շարունակուի, պիտի ստիպուինք փակել եկեղեցին ալ, դպրոցն ալ։ Եկած էինք կոչ ընելու ձեր ազգասիրութեան որ …

— Մեծայարգ Տէարք, կը բաժնեմ ձեր մտահոգութիւնները։ Դարման մը պէտք է գտնել։ Եկեղեցին, դպրոցը փակե՞լ՝ անկարելի է։ Մեր ազգը եկեղեցիին եւ դպրոցին շնորհիւ ազգ եղաւ ։ Կը մաղթեմ որ ձեր հանգանակութիւնը յաջող արդիւնք մը տայ։ Բայց, իմ անունս մի դնէք ձեր ցանկին վրայ… Ես, ամբողջ ունեցածս ազգին պիտի կտակեմ եւ, սկզբունքով, հանգանակութեանց մէջ բաժին ունենալ չեմ ուզեր …

Տասը տարի վերջը, երեւելի ազգասէրը մեկնած էր հոն ուրկէ վերադարձ չկայ։ Ազգային մարմինները կը դիմեն քաղաքին դատական իշխանութեանց՝ տեղեկանալու համար կտակին տրամադրութեանց։ Ու դատարանը կը պատասխանէ .

— Հանգուցեալը կտակ չունէր, ոչ ալ ժառանգորդ. հետեւաբար իր հարստութեան տէրն է պետութիւնը։ Բայց, մեր որոշումով, Հայոց եկեղեցիին յանձնեցինք իր գրադարանին հայերէն գիրքերը — չորս կտոր, երեքը՝ Կալիոշի Տարեցոյցները, չորրորդն ալ Ադամ Եւայէն մնացած Սաղմոս մը …

Ազգասէրը, իրաւ, ապշեցուցած էր ազգը՝ իր ագահութեամբ …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑՈՌԱՉ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ, 21 Մայիս. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած էր հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը, չորեքշաբթի, 17 Մայիս, գիշերուան ժամը 9ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Համազգային հանդամանք տալու համար տօնակատարութեան, ինչպէս երէկ՝ պայքարի ընթացքին, անոնք հրաւիրած էին.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ս. Դ. Հնչակեանները, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը, գերիները, Սեբաստիոյ եւ Խարբերդի Հայրենակցականները, Կրօնական Ընկերակցութիւնը, Ֆ. Կ. Խաչը, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը եւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Թ. Այվազեան կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, վերլուծելով Վասպուրականի հերոսամարտին բարձր ու համահայկական արժէքը: Ցաղթանակ մը՝ բուռ մը քաջերու անձնազոհութեան, միահամուռ ճիգերուն, ու արեան գնով: Այս հերոսամարտը նախաքայլը հանդիսացաւ Հայաստանի ազատագրութեան ու անկախութեան, նաեւ փառապանծ շղթայաւորումը բոլոր հերոսամարտներուն: Նոյն համադրուած ճիգերով ու անխտրական ոգիով պէտք է աշխատիլ նաեւ արտասահմանի մէջ: Պահել՝ հերոսամարտներու ոգին, ներշնչել զայն նորահաս սերունդին:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց «Ախ Վասպուրական» եւ «Զինուած պատրաստուած» ազգային երգերը ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Գեղ. Փափազեանի, ջերմ ծափերու մէջ: Գերիներու կողմէ Պ. Մուրատեան ուղերձ մը կարդաց, պարզելով իրենց գաղափարները ազգային դատի վրայ ու բերելով իրենց յարգանքի բաժինը հերոսամարտի զոհերուն: Յետոյ արտասանեց մեր նահատակ մտաւորականներուն անմահ յիշատակին նուիրուած գեղեցիկ գրութիւն մը: Վասպուրականի Հայր. Միութեան Փարիզի կեդրոնին քարտուղարը պարզեց տօնակատարութեան իմաստը: Ցոտնկայս յարգել տալով ազատագրութեան հերոսներուն յիշատակը, ծանրացաւ հայ ժողովուրդի ձեռներէցութեան եւ ազգային բարձր արժանիքներուն վրայ, որոնց բնական հետեւանքը նըկատեց Հայաստանի ազատագրութիւնը եւ Սեւրի դաշնագիրը: Իր խօսքը մասնաւորելով արտասահմանի հայութեան՝ թելադրեց իբրեւ օրինապահ ու պարկեշտ քաղաքացիներ յարգել իւրաքանչիւր երկրի օրէնքները, որպէսզի հարկ եղած պարագային իրաւունք ունենանք ակնկալելու անոնց օժանդակութիւնը մեր ազգային իղձերուն իրականացման համար:

Յետոյ ներկայացուեցաւ հերոսամարտներու չարժանկարը, որ մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց: Յաջորդաբար ներկայացուեցան Վասպուրականի, Ուրֆայի, Զէյթունի, Շապ. Գարահիսարի, Ադ. Տաղի եւ ուրիշ հերոսամարտները իրենց ղեկավարներով, յայտնի ու անյայտ հերոսներով, բըռնաշխարհի յիշատակարաններով, որոնց մասին խօսնակը համառօտ ծանօթութիւններ կուտար: Ներկաները բուռն ծափերով իրենց համակրանքը եւ հիացումը կը յայտնէին բոլոր հերոսներուն:

Ներկայացումէն ետք շարունակուեցաւ գեղարուեստական բաժնի երկրորդ մասը: Իրենց արտասանութիւններով գնահատուեցան Տիկ. Անժէլ Փափազեան՝ Ազգին Մարտիրոսեանի մէկ բանաստեղծութեամբ, Մարի Լուիզ Առաքելեան՝ Դ. Վարուժանի «Եղէգնեայ գրչով», իսկ դպրոցին աշակերտուհիներէն Բրաբիոն Տապաղեան՝ «Դրօշակիս» ոտանաւորներով: Արտասանեց նաեւ Պրոնէն փոքրիկն Բարսեղեան՝ «Հայրենի գարունը»: Բարունակ եւ Պերճ Պառաւեան եղբայրները իրենց մեներգներով խլեցին ծափեր: Վերջապէս Տիկին Աշխէն Պօյաճեան՝ Սրուանձտեանցի «Ծովը յոգնած» մեներգով փակեց գեղարուեստական բաժինը:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ: Կեցցեն Վասպուրականցիները: Գ. Պ.

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ» ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Շաբաթ, 17 Մայիս «Հելւեթիք»ի մէջ տօնուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Օրը: Բեմը բացուեցաւ խորհրդաւոր կենդանի պատկերով մը: Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերէն Օր. Ալիս Կիւրեղեան սպիտակ հագուած, աջ ձեռքը բոցավառ ջահ մը, բեմին խորը բագինի մը առջեւ արտասանեց «Մենք վառեցինք կրակը, որպէսզի ազատութեան ճամբան լուսաւորենք...»: Ռուբէն Զարդարեանի այս հոյակապ գրուածքը կը խանդավառէր ներկաները, սիրտերը կը լուսաւորուէին «Բագինի փառաբանութիւն»ով:

Երեկոյթին բացումը կատարուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով եւ «Մարսէյեէզ»ով զոր երգեցին Նոր Սերունդի անդամները: «Սիամանթօ» խումբի ղեկավարը, ընկեր Սերոբ Մանուկեան քանի մը խօսքով բացատրեց հանդէսին նպատակը եւ Նոր Սերունդին դերը, ապա, կարգով բեմ հրաւիրեց երգողներն ու արտասանողները:

Հիւրեր ունէինք Սէնթ Էթիէնէն, Վիէնէն, Վիլֆրաշէն, Տէսինէն եւայլն: Ամէնքն ալ իրենց մասնակցութիւնը բերին հանդէսի գեղարուեստական բաժնին: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Սէնթ Էթիէնէն օրիորդներ Փ. Ստեփանեան՝ «Խեղդամահ»ը (Սիամանթօ), Մ. Փիլիկեան՝ «Մայրիկ, մայրիկ» (Սիամանթօ), եւ ընկեր Ց. Փիլիկեան՝ յուզիչ կտոր մը: Վիէնէն քոյր ու եղբայր Ուզունեանները իրենց երգերով փայլ մը տուին հանդէսին: Լիոնէն Ալիս Կիւրեղեան, Ժ. Թէքեղեան (արտասանութիւն) եւ Օր. Լ. Հաբէլեան (երգ), ջերմ ծափերու արժանացան:

Նոր սերունդի մասին խօսեցաւ ընկեր Մ. Միրզէ: Յաջող էին նաեւ հայկական պարերը: Դարձեալ Օր. Ալիս Կիւրեղեանի ղեկավարութեամբ Նոր Սերունդի աղջիկները հայկական տարազներով զանազան պարեր պարեցին որոնք արժանացան գովասանքի եւ ծափերու: Կ'արժէ յիշել երկու փոքրիկներ — Օր. Սիւզան Ցարութիւնեան եւ Օր. Մարի Ալթունեան որոնց ճկուն պարերը բոլորին հիացումին արժանացան: Սրտանց կը շնորհաւորենք թէ զիրենք եւ թէ իրենց ղեկավարը:

Սիրելի «Յառաջ»ը միշտ կը թելադրէ թղթակիցներուն գրել կարճ եւ ամփոփ: Բայց, մեղաւոր թղթակիցները երբ այսպիսի մթնոլորտի մէջ կը գտնուին, եւ այսպիսի պատկերներ կը տեսնեն, որքան ալ ուզեն կարճ կապել, դարձեալ կ'երկարի: Մեր ամենօրեայ կեանքը, այս պարզ, անպաճոյճ ձեռնարկներուն մէջն իսկ է: Ո՞րը գրել, ո՞րը ձգել, ո՞րը յիշել, ո՞րը անտեսել...

Գիշերուան ժամը 9.30էն մինչեւ առտուան վեց, երգ, պար, արտասանութիւն, բաղձանքներ, մաղթանքներ, բաժակաճառեր եւն.: Ահա, այդքան ժամուան պատմութիւն՝ այս քանի մը տողերով: ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

Անգլ. թերթ մը դիտել կուտայ թէ քարիւղի շնորհիւ Իրաքի պետական գանձը հոսած չահը թէ առաւելութիւն մըն է եւ թէ մտահոգութեան աղբիւր:

Երկրին քարիւղէն, Իրաքի կառավարութեան կ'իյնայ 50 առ հարիւր, վերջին համաձայնութեամբ մը: Այս յետամնաց երկրին ստանալիք ահագին գումարը կը հասնի 534 միլիոն տոլարի, չորս տարուան համար, մինչեւ 1955, եւ այսպէս ալ պիտի շարունակուի եթէ մեծ դէպք մը կամ պատերազմ չծագի:

Իրաքի հինգ միլիոն ժողովուրդին մեծ մասը աղքատ է եւ իր ապրուստի մակարդակը չատ ցած: Երկրին վարիչներուն ձեռքը ոսկի պատեհութիւն մըն է այս դրամը, բարձրացնելու համար ապրուստի մակարդակը:

Անցեալին մէջ սակաւաթիւ մարդիկ կ'օգտուէին, փոխանակ մեծամասնութեան: Այժմ կառավարութիւնը օրինակելի քայլ մը առած է դրացի երկիրներուն համար, քարիւղէն ստացուած հասոյթին 70 առ հարիւրը յատկացնելով հանրօգուտ շինութեանց: Մնացեալ 30 առ հարիւրը պիտի մտնէ պետական գանձը: Վարիչ մարմինը մեծ մասով Իրաքցիներէ կը բաղկանայ, սակայն անոր մէջ կան Ամերիկացի մը եւ Անգլիացի մը:

Այս մարմինը կազմած է հնգամեայ ծրագիր մը որ մասնաւորաբար պիտի զբաղի հերկումի, ողողումներու, անտառամշակութեան, ճամբաներու շինութեան, առողջապահութեան, դաստիարակութեան, ճարտարարուեստի զարգացման եւ օդանաւային կայաններու շինութեան գործերով: Այս նպատակին համար կը մտածէ 57 միլիոն տոլար ծախսել այս տարի: Իրաքի քարիւղէն եկամուտը սթերլին ըլլալով, իր արտաքին գնումները, մեքենաներու եւ սարքաւորումներու համար, կ'ըլլան Անգլիայէն եւ ուրիշ սթերլին գործածող երկիրներէ: Այն ապրանքները որ չեն գտնուիր այս երկիրներուն մէջ, պիտի գնուին Մ. Նահանգներէն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԱՅՐԵՐՈՒ, — Ինչպէս սնուցանել, ինչպէս խնամել, ինչպէս մեծցնել զայն: Պատրաստեց՝ Շ. Նարդունի, հետեւողութեամբ Տոքթ. Տմիրլոյի եւ աշխատակցութեամբ այլ մեծանուն բժիշկներու: Ցառաջաբան Տոքթ. Պ. Քօլօլեանի: Փարիզ, 1952: Գին 800: Թղթատարի ծախքով 850 ֆրանք: Հասցէ 17 rue Damesme, Paris (13):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Շատ հետաքրքրական է այս հեռագրիչի պատմութիւնը պատմութիւնը: Ի՞նչ գիտէք այս գործիքին մասին:

— Գրամեքենայի նման մատներ ունի, որոնց վրայ տառեր գրուած են: Գործիքը ելեկտրական թելերով կապուած է հեռաւոր գրասենեակի մը մէջ գտնուող գործիքին: Եւ դուք ինչ որ գրէք ձեր մեքենային վրայ, հեռաւոր գրասենեակի մարդն ալ կը ստանայ այդ գրութեան մէկ օրինակը իր մեքենային վրայ:

— Շատ լաւ. հիմա յոգնած եմ, պիտի պառկիմ. վաղը աւելի մանրամասնօրէն կը խօսինք այս մասին:

— Բայց, Փափա, Հօրսայի եւ Լուտի ծրագիրները ի՞նչ պիտի ըլլան:

— Ըսի թէ պիտի պառկիմ, անոնց մասին ալ վաղը կը խօսինք:

— Հետաքրքիր եմ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալ այդ հեռագրիչ գործիքի մասին:

— Գիտեմ, ըսի, եւ այդ պատճառով քննութիւն կատարեցի Պլէնքփօրթի մէջ:

— Ի՞նչ, գոչեց Ֆրանսացին, առանց ինծմէ արտօնութեան գո՞րծ տեսար: — Այո:

— Անճարակ...

— Մի ջղայնանաք, Փափա, պարզապէս հարցուցի ոստիկանութեան տնօրէնին թէ ո՞ւրտեղի հետ հաղորդակցութեան մէջ է ածուխի վաճառականին հեռագրիչը: Ինծի ըսին թէ կապուած է Մարք Լէյնի ածուխի վաճառականներու ընկերութեան գրասենեակին:

— Էհ, ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ:

— Թոյլ տուէք որ աւարտեմ խօսքս, Մարք Լէյնի այս հաստատութիւնը հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուի ածուխի վաճառականներու հետ:

— Ածուխի վաճառականները զիս չեն շահագրգռեր. ես կ'ուզեմ ձեռք անցընել գերման լրտեսներ, կը հասկընա՞ք:

Իմ ալ ուզածս այդ է: Գանք մեր նիւթին, ես յաջողեցայ գտնել անունները բոլոր այն պաշտօնեաներուն որոնք կ'աշխատին Մարք Լէյնի հաստատութեան մէջ: Ահաւասիկ:

— Ի՞նչ ... ստորագծեր էք Ուօնըր անունը: Ո՞վ է այս մարդը:

— Պարզ դրագիր մը. ահաւասիկ Միլըրի գործակալներուն անուններուն ցանկը, կը տեսնէ՞ք սա անունը:

— Վայ սատանայ Ուօրնըր...

— Այո... ուրեմն կը նշանակէ թէ այս դրագիրն ալ լրտես մըն է:

— Ապրիք, Նիումըն, վերջապէս սկսաք ինծի նման աշխատիլ:

— Հիմա գիտեմ թէ ինծմէ ինչ պիտի ուզէք, Փափա, ըսի, պիտի պահանջէք որ գտնեմ բոլոր այն գրութիւնները, որոնք Պլէնքփօրթի հեռագրիչին միջոցաւ հաղորդուած են Մարք Լէյնի գրասենեակը:

— Սխալեցար, տղաս, պիտի ուզեմ օրինակները այն գրութիւններուն, որոնք Մարք Լէյնին ղրկուեցան:

— Բայց Պլէնքփօրթի գրութիւնը կարեւոր չէ՞:

— Ինծի համար կարեւոր է գիտնալ թէ այս լրտեսները ի՞նչ ձեւով կը ղրկեն իրենց լուրերը: Գիշեր բարի:

Մարք Լէյնի ընկերութեան տնօրէնը բարեացակամ էր, սակայն չէր կրնար մեծ օգտակարութիւն մը ունենալ: Հեռագրիչով եկած գրութիւններուն մեծ մասը զամբիւղ կը նետուէր, մնացեալներն ալ կը զետեղէին իրենց մասնաւոր թղթածրարներուն մէջ եւ որեւէ քննութիւն մը կրնար կասկած արթնցնել Ուօրնըրի մտքին մէջ:

— Մէկ ճար մը միայն կայ, ըսաւ Փօնթիւի երբ իրեն պատմեցի թէ ապարդիւն եղած է տեսակցութիւնս տնօրէնին հետ:

« Մենք պէտք է լուր մը ղրկենք Պլէնփօրթ, հեռագրիչի միջոցաւ: Տեսնենք ժագ ի՞նչ պիտի ընէ: Հիմա սուտ լուր մը յարմարցնենք եւ այս գործը վերջացնենք:

— Ըսինք անոնց թէ Անգլիացիները կը պատրաստուին յարձակում գործել գերմանական գործարաններու վրայ: Ասիկա ճիշդ է, անակնկալ յարձակում մը պիտի գործենք, սակայն ես անոնց լուր պիտի տամ այն պահուն երբ մեր ուժերը արդէն իսկ սկսած են ռմբակոծել:

(Տար.)

ալ կը պատրաստուէին զանազան քաղաքներու մէջ: Վարչապետին խօսնակը յայտարարեց թէ Պոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը «ամօթալի դաշինք մըն է» եւ երրորդ աշխարհամարտ մը կը նշանակէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ, որ տեղի ունեցան կիրակի օր, օրուան կառավարութիւնը մեծամասնութիւն չահած է, բայց համայնավարները եւ նոր փաշականներն ալ կարեւոր դիրքեր գրաւած են:

ԳԱՀԻՐԷԻ խռովութեանց պատասխանատուն, Ահմէտ Հիւսէյն, որուն համար մահապատիժ պահանջուած էր, ծոմ կը պահէ վեց օրէ ի վեր :

ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԸ, Տապաղեան, որ Մոնմորանսի կը բնակի, տասը միլիոն Ֆրանքի գոհարեղէն կորսնցուց կիրակի օր: Այդ գիշեր երեկոյթ մը սարքած էր: Առտուան ժամը 1ին, երբ իր հիւրերեալները մինչեւ արտաքին դուռը ճամբու դնելու գացած էր, անծանօթ մը քովի պարտէզէն ներս մտնելով կը թռցնէ թանկագին քարերու պայուսակը: Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեան իրենց ողբացեալ մօր այրի տիկին Մարիամ Յովհաննէսեանի մահուան ութերորդ տարելիցին առթիւ փոխան հոգեհանգիստի 5000 Ֆրանք կը նուիրեն Անթիլյասի ծերանոցին: Ստանալ Յառաջէն :

× Օր. Թագուհի Սարգիսեանի եւ Պ. Ներսէս Շահինեանի նշանախօսութեան առթիւ Պ. Գրիգոր Զէյվիչեան կը նուիրէ 1000 Ֆր. Ֆ. Կապ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին եւ 1000 Ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իթալիի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Ամերիկայէն (St. Louis) Տիկին Ն. Երկանեան «Յառաջ»ի միջոցով 10 տոլար կը տրամադրէ Տիկին Լեւսնուսի :

ԿՈԶ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին ժողովը պիտի գումարուի այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ: Առաջին քայլերը առնուած են արդէն: Դէպի գործ, հայրենակիցներ:

(Յանձնախումբ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի «Ե. ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Լիոն-Տէսինի եւ Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ական քոյր Միութեանց, տեղի կ'ունենան 1 եւ 2 Յունիսին (Կիրակի, Երկուշաբթի) Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Տէսին մէջ: Կիրակի իրիկուն, պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն, Տէսինի քաղաքապետական չքեղ սրահին մէջ :

Մարսէյլէն մեկնող կառաւանին մասնակցելու համար 30 % զեղչով արձանագրուիլ մինչեւ Մայիս 29, վերջին պայմանաժամ հետեւեալ հասցէներուն.— Mardjoian, 6 rue de Etoile, Kalinderian, 48 rue St. Basile:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Մ. Ը.Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 19ին Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes: Վարչութեան թեկնածուներու արձանագրութիւնները վերոյիշեալ հասցէներուն կամ ժողովի իրիկունը :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ, ՄԱՅԻՍ 28

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի, Համազգայինի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ Քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՔՈԶԱՐԵԱՆ, Պ. MARCEL CARTIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ՝ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Արտասանութիւն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՏՇԵԱՆ եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ : Ջութակ՝ Պ. ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ թառ Պ. Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Հայկական տոհմիկ պարեր Ֆ. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ :

Խմբերգ՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը հանրածանօթ ամերիկեան նուագախումբով, ղեկավարութեամբ RICOի, Première Formation :

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք 200 ֆրանք

×

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր խումբերու եւ քոյր կազմակերպութեանց :

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տ. Վարդանեան, Պ. Զ. Գասեան (երգ), Ա. Մարգարեան (արտասանութիւն), խմբերգ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի եւ քաղաքի խումբերու կողմէ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ ԵՒ ՆՈՒԱԳ :

Դաշնակ՝ Օր. Մարկոսեան, նուագ Պ. Լ. Ղեւոնդեան :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՌՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին: Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգ Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, կ'արտասանեն՝ Օր. Ա. Թուքլեան եւ Օր. Շ. Յակոբեան, դաշնակ Օր. Մ. Սաղաթէլեան, ջութակ՝ Պ. Պ. Տօստողրուեան եւ Պէրպէրեան : Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ լոյս, Յոյներու սրահը : Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան :

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժին, (երգախառն կենդանի պատկեր, պար, երգ, արտասան.): Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք, ճաշ : Պարահանդէս : Մասնաւոր նուագախումբ՝ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներու :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. Մարտիկներու եւ Վասպուրականի Հայ. Միութեան:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը: Պիտի երգեն Տիկին Թադէոսեան եւ Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն), Օր. Յակոբեան :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Առատ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, պետական թատրոնի սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս ֆրանս. ընկերվարական ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ:

Կը ներկայացուի նաեւ Ա. Վտարանդի թատերգութիւնը «ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԸ ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ» :

Յաջորդ օրը, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին խնջոյք «Ահարոնեան» սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

Օր. ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՆԵՐՍԷՍ Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Նշանուած

Ժանթիյիի 25 Մայիս 1952 Վիթրի

« ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը կը կատարէ ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, նիւթ ունենալով Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ազգասիրական - գրական գործունէութիւնը: Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահին մէջ, 8 Passage Coste (Cours Lafayette): Դասախօս Բժ. Յ. Սարաֆեան: Նիւթ՝ «Ներքին ուղիներ» (հայերէն):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ.— ԼԻՈՆ.— Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ, 78 rue Rabelais, Հալէպէն ժամանած Հ. ՍԱՀԱԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆի կողմէ որ Նարեկը մասնաւոր կերպով ուսումնասիրած ու ֆրանսերէնի թարգմանած է

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցի սրահը: Սովորական օրակարգ :

ՊԱՆԵՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի տարեկան մարզահանդէսը՝ Յուլիս 6ին:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e) Métro : TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տարեկան 2200, Արտասահման 3000 ֆր
Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 29 MAI 1952 Հինգշաբթի 29 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année № 6775-Նոր շրջան թիւ 2186

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿՈՒՏԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Երեքշաբթի օր, 27 Մայիս, Փարիզի մէջ ստորագրուեցաւ այն դաշնագիրը որով եւրոպական բանակ մը կը հաստատուի, յանուն ապահովութեան եւ խաղաղութեան: (Երէկ թիւրիմացութեամբ գրուած էր թէ ստորագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ չորեքշաբթի օր):

Գերմանիոյ հաշտութեան առժամեայ դաշնագրէն ետք, միջազգային ամէնէն կարեւոր դէպքն է այս, եւ մեծ տպաւորութիւն գործեց:

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին գործերու Նախարարութեան Ժամացոյցի Սրահին մէջ, ուր այնքան միջազգային վաւերագիրներ ստորագրուած են, գլուխն ըլլալով Պրիան-Քէլլոկ դաշինքը որ օրէնքէ դուրս կը հռչակէր պատերազմը: Միայն երկու հարիւր հոգի ներկայ էին, — կէսը սեւ զգեստով դիւանագէտներ, միւսները թղթակիցներ եւ շարժանկարիչներ:

Ստորագրութեան ժամն էր հինգ, բայց երբ ժամացոյցը հնչեց, դիւանագէտները չէին հասած դեռ եւ ամէն մը պաշտօնեաներ կը գտնուէին սրահին մէջ, թղթատելով դաշնագրին եւ յարակից յաւելուածներուն սպիտակ էջերը: Բոլոր էջերը ոսկեզօծ էին եւ կարմիր ժապաւէնով կապուած:

Շատ չանցած եկան դիւանագէտներ: Առաջինը Տոքթ. Ատընաուըրն էր, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը: Թերթերը գիտել կուտան թէ Գերմանիոյ ներկայացուցիչը տժգոյն էր, ճիշդ հակառակ վերջին գերման դիւանագէտին՝ մեծաճեմ Ռիպպընթրոփի որ 1938ին ստորագրեց ֆրանքօ-գերման բարեկամութեան կեղծաւոր դաշինքը: Դիւանագէտները բազմեցան կանանչ սեղանի մը շուրջը: Գլուխը կը գտնուէին եւրոպական բանակի վեց անդամակից ազգերուն արտաքին նախարարները (արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Իտալիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ): Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները, Իտըն եւ Էչիսըն նստած էին քովնտի: Ժամը 5ը 12 անցած էր, երբ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման բարեգալուստի ճառը խօսեցաւ, շնորհակալութիւն յայտնելով մասնագէտներուն որոնք մշակած էին եւրոպական բանակին կազմութեան մարամասնութիւնները, 16 ամսուան տքնաջան եւ անընդհատ աշխատանքով: Յետոյ ակնարկ մը ուղղելով Իտընի եւ Էչիսընի, ըսաւ.— «Մենք համոզեցինք մեր բարեկամները եւ դաշնակիցները թէ՝ առանց ուղղակի մասնակցելու մեր ձեռնարկին, կրնան ընկերակցիլ կարելի եղածին չափ սերտօրէն, մասնաւոր համաձայնութիւններով որոնք պիտի ստորագրուին դաշնագրին հետ միաժամանակ»: Ապա շարունակեց.

— Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը նպատակակէտ մըն է զոր հաւաքաբար կը հետապնդեն այստեղ ներկայացուած բոլոր կառավարութիւնները, եւրոպական ըլլան թէ ատլանտեան: Մեր նպատակն է հաւաքական ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն: Ոեւէ մէկուն դէմ ուղղուած չէ այս խաղաղութիւնը: Մենք պիտի ուզէինք զայն կրնքել բոլորին հետ: Մենք անդադար կը կրկնենք այս պարագան բոլոր անոնց դէմ որոնք կը խեղաթիւրեն մեր դիտաւորութիւնները: Մենք միշտ պատրաստ ենք մեր ձեռքերը երկարելու բոլոր անոնց որոնք պատրաստ են յարգելու մեր ազատութեան սկզբունքները »:

Նախարարը յոյս յայտնեց թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան Հասարակութիւնը (միաբանութիւն կամ ուխտ) առաջին քայլը պիտի հանդիսանայ աւելի ծաւալուն կազմակերպութեան մը:

Այս ճառէն ետք, արտաքին նախարարութեան պաշտօնեաներէն մէկը դաշնագիրը յարակից թուղթերով ներկայացուց Տոքթ. Ատընաուըրի, որ առաջին անգամ ստորագրեց զայն, վասն զի ֆրանսերէն Գերմանիան (Allemagne) առաջինը կուգայ այբուբենական կարգով: Երբ ան ստորագրեց դէզ մը վաւերագիրները, յաջորդաբար ստորագրեցին Պելժիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի ներկայացուցիչները,

միշտ այբուբենական կարգով: Միջանկեալ Պ. Շուման յայտարարեց թէ պիտի ստորագրուի նաեւ դաշնագիր մը՝ վեց պետութեանց եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ: Պ. Իտըն ժպտագին ստորագրեց վաւերագիրը, որով Անգլիա երաշխաւոր մը կը դառնայ եւրոպական բանակին:

Յետոյ ստորագրուեցաւ յայտարարութիւն մը՝ Իտընի, Էչիսընի եւ Շումանի կողմէ, որուն համաձայն երեք պետութիւնները իրենց հաստատուն շահագրգռութիւնը կը յայտնեն դաշնագրին արդիւնաւորութեան մասին:

Ապա Ատլանտեանի 14 զինակիցները միասին ստորագրեցին պայմանագիր մը որ կը ճշդէ ՀԱԿի (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) եւ Եւրոպայի պաշտպանութեան ուխտին յարաբերութիւնները: Այս վաւերագրով Գերմանիան ալ ձայն կ'ունենայ ՀԱԿի գործերուն մէջ:

Ժամը 6ին հինգ մնացած, ամբողջ արարողութիւնը վերջացած էր: Չորս հարիւր ստորագրութիւններ դրուած էին բուն դաշնագրին եւ յարակից թուղթերուն տակ, նոր շրջան մը բանալով եւրոպական գործակցութեան համար:

Պ. Էչիսըն յայտարարեց այս առթիւ.

— Կը հաւատամ թէ կը գտնուինք նոր Եւրոպայի մը եւ նոր աշխարհի մը սեմին վրայ: Կը տեսնենք սկիզբը հին երազի մը իրականացման — միութիւն արեւմտեան Եւրոպայի ազատ ժողովուրդներուն: Եւրոպայի պաշտպանութեան ուխտին գլխաւոր եւ անմիջական նպատակն է աւելի ազդու պաշտպանութիւն ընծայել Եւրոպայի ժողովուրդներուն՝ ընդդէմ նախայարձակման սպառնալիքին:

Արգիլեալ գօտի մը

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Արեւմտեան պետութեանց միջեւ կնքուած դաշինքները մեծ վրդովում պատճառեցին Խ. Միութեան մէջ որ կը շարունակէ բուռն քարոզութիւններ կատարել: Իբրեւ առաջին հակազդեցութիւն, արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան իշխանութիւնները խզեցին հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները արեւելեան եւ արեւմտեան Պերլինի միջեւ, բացի մէկ թելէ, — այն որ արեւմտեան հրամանատարութիւնը կը կապէ խորհրդային իշխանութեանց հետ: Կարծողներ կան թէ առժամեայ է այս կարգադրութիւնը, բայց ուրիշ պարագաներ յոռետեսութիւն կը ներշնչեն:

Նոյն օրը աւելի ծանրակշիռ դէպք մը պատահեցաւ: Արգիլեալ գօտի մը հաստատուեցաւ երկու Գերմանիաներուն միջեւ, հինգ քիլոմեթր խորութեամբ: Այս տնօրինութիւնը նշանակալից է անոր համար որ արեւելեանԳերմանիան կը սպառնայ զօրակոչ յայտարարել:

Այսպէս ամուր վարագոյր մը կը հաստատուի, որուն ետին խորհրդային իշխանութիւններըպիտի կրնան գաղտնի գործեր կատարել: Միեւնոյն ատեն թելադրութիւններ կ'ըլլան, «ամերիկեան լրտեսութեան» դէմ պայքարելու համար: Այսպէս Մոսկուան արգանեակ մը եւս պիտի ունենայ, բոլորովին անջատելով արեւելեան Գերմանիան:

Արեւմտեան Պերլինը պաշարուած չէ տակաւին, բայց միշտ նոր տնօրինութիւններ կ'ըլլան, ժողովուրդը ահաբեկելու համար:

Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը 131 հրասայլեր տեղաւորած են արեւելեան շրջանին մէջ, Պրունշվիքի շուրջը, սահմանագիծէն 30 քիլոմեթր հեռու: Կ'ըսուի թէ օդնական զօրք ալ փոխադրուած է:

× Գերմանիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը եւ յարակից յաւելումները Մ. Նահանգներու ծերակոյտին պիտի յղուին անմիջապէս, վաւերացուելու համար: Նախագահ Թրումըն մասնաւոր նամակով մը պիտի թելադրէ փութացնել վաւերացումը:

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ կառավարութիւնը մեծ դժուարութեանց պիտի մատնուի, Ազգ. Ժողովին վաւերացումը ստանալու համար: Մասնաւորապէս դժգոհութիւն կը տիրէ Գերմանիոյ վերազինման եւ ֆրանսական բանակին անկախութեան կրճատման դէմ: Զանազան տարրեր կառավարութենէն կը պահանջեն ելք մը գտնել, համաձայնութիւն գոյացնելու համար Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ:

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Զօր. Րիճուէյ Փարիզի մէջ

ԽԻՍՏ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Զօր. Րիճուէյ Փարիզ հասաւ երեքշաբթի օր: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, թէ արժանավայել ընդունելութիւն մը սարքելու եւ թէ թշնամական ցոյցերը խափանելու համար:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ աւելի քան քսան հազար ոստիկաններ շարժման մէջ դրուած էին, այս առթիւ: Օրլիի օդակայանը լեցուած էր ոստիկաններով: Բանուկ պողոտաներուն վրայ եւս ոստիկաններ դիրք բռնած էին իրարմէ քան մեթր հեռաւորութեամբ:

Հակառակ այս զգուշութեան, կարմիր ցուցարարները յաջողեցան խզել ոստիկանական շղթան, երբ զօրավարին կառքը կ'անցնէր Վիլժիւիֆէն: Ցուցարարները «Տէ'գդ գնա» եւ ուրիշ անարգական խօսքեր կ'արտասանէին: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձերբակալեց չորս հոգի, որոնց մէկը արուարձանին քաղաքապետն է:

Օդակայանին մէջ, ուր կը գտնուէր նաեւ զօր. Այզընհաուըր, Րիճուէյ հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղեց Ֆրանսայի ժողովուրդին.

— «Մենք յարձակողական դիտում չունինք աշխարհի ոեւէ ժողովուրդի դէմ: Ինծի համար ամենամեծ առանձնաշնորհն է հետեւիլ այն ճամբուն զոր Այզընհաուըր գծած է, խոր պատուախնդրութեամբ եւ ամենամեծ վստահութեամբ: Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութիւնը միայն մէկ նպատակ ունի,— արթուն հսկել, որպէսզի խաղաղութիւնը դառնայ հաստատուն, պատուաբեր եւ երբեք չխանգարուի: Մենք պիտի հսկենք որպէսզի ոեւէ նախայարձակում չքանդէ կամ պարզապէս չվտանգէ մեր ազատութիւնները»:

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, որ դիմաւորելու գացած էր, պանծացնելով նոր սպարապետին քաջութիւնը, Ֆրանսայի երախտագիտութիւնը յայտնեց, — «Զօր. Րիճուէյ մեր առաջին ազատարարներէն մէկն է»:

× Կառավարութիւնը երէկ ալ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, խափանելու համար Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ սարքուած թշնամական ցոյցը:— Հարցաքննիչ դատաւորը մերժեց առժամապէս ազատ արձակել «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը: Երէկ գրաւուեցան Իւմանիթէն եւ «Լիպէրասիօն»ը (մէկը համայնավար, միւսը ուղեկից):— Դատի քաշուեցան 12 ցուցարարներ որոնք ամբաստանուած են թէ գրգռիչ խօսքեր ուղղած, ոստիկանները նախատած են եւն.:— Էքսան Փռովանսի մէջ ոստիկանական տեսուչ մը վիրաւորուեցաւ անկարգութեան մը ընթացքին: Ձերբակալուեցան տասնի չափ քաղաքացիներ, երբ թռուցիկներ կը փակցնէին կամ թշնամական խօսքեր կ'արձանագրէին մայթերուն վրայ, կաւիճով: — Նիսի մէջ բոլոր ցոյցերը արգիլուեցան:

Երեքշաբթի օր ծանր դէպք մը պատահեցաւ Պոռտոյի մէջ: Չորս հազար ցուցարարներ փորձեցին ամերիկեան հիւպատոսարանին վրայ քալել, թշնամական ցոյցեր կատարելու համար զօր. Րիճուէյի ժամանումին առթիւ, բայց ետ մղուեցան: Ամբոխ կողմնակի փողոց մը մտնելով, խուժեց ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակը, պատռեց եւ փողոց նետեց հարիւրաւոր տպագիր թուղթեր: Յետոյ խորտակեցին ամերիկեան մթերանոցի մը ապակիները: Ժան տ'Արքի արձանին վրայ պարզուած էր դրօշ մը, հետեւեալ արձանագրութեամբ.

— «Իմ դերս է Ամերիկացիները դուրս նետել Ֆրանսայէն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

× Նոր երաշխիքներ ընծայելով Ֆրանսայի, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը յայտարարեն.

— Եթէ արարք մը, ո՛ր կողմէն ալ գայ, բսպառնայ եւրոպական ուխտին ամբողջութեան կամ միութեան, երկու կառավարութիւնները այդ արարքը պիտի նկատեն սպառնալիք մը իրենց իսկ ապահովութեան դէմ: Եւ պիտի գործեն համաձայն Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին 4րդ յօդուածին: Ասկէ զատ, խորաքանչիւրը որոշած է եւրոպական ցամաքին վրայ պահել իր ուժերը, մէջն ըլլալով դաշնակցային Գերմանիան, համաձայն իրենց ստանձնած պատասխանատուութեանց: Պերլինի ապահովութիւնը եւ բարգաւաճումը եւ երեք պետութեանց դիրքին պահպանումը այդ քաղաքին մէջ կը համարուին էական տարրեր ազատ աշխարհի խաղաղութեան, միջազգային ներկայ կացութեան մէջ: Հետեւաբար անոնք պիտի պահեն իրենց զինեալ ուժերը Պերլինի մէջ, ցորչափ կը պահանջեն իրենց պատասխանատուութիւնները »:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ գործիքներով քուէարկութիւն կատարելու ծրագիր մը կը քննուի ազգ. ժողովին մէջ: Ծախքը՝ 70 միլիոն ֆրանք:

ԻՆՉՊԷՍ ԺՈՂՎԵՑ ԵՒ ԳՐԵՑ

(ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Քալիֆորնիոյ մէջ լոյս տեսած են Ռուբէնի Յուշերուն վեց հատորները: Եօթներորդն ալ պատրաստ պիտի ըլլայ մօտերս: Խոստացուած տասը հատորներէն երեքը կարելի չէ եղած պատրաստել, հեղինակին մահուան պատճառով:

Այս առթիւ կ'արտատպենք այն յառաջաբանը զոր ողբացեալ ընկերը գրած էր Ա. հատորին համար եւ որ շատ կարեւոր յայտնութիւններ կը պարունակէ.—

«Յիշածս ու չյիշածս անունները կը ներկայացնեն այն սերունդը, որ իր զոհաբերութեամբ, իր յեղափոխական խառնուածքով, իր բարոյական ըմբռնումներով մէկ անգամ միայն ծնաւ մեր կեանքին մէջ եւ երկրորդ անգամ այլեւս աշխարհ չտեսաւ: Անոնցմէ ոմանք միայն յիշեցի, ... բայց ուրիշ առեն, երբ կարելի լինի, պէտք է տալ անոնց բոլորի նկարագիրը, որովհետեւ անոնցմէ ոմանք Հայոց կեանքի մէջ վճռական դեր կատարեցին: Ես շատ սերունդներ տեսայ տարբեր վայրերու մէջ, բայց այդ սերունդին համն ու հոտը տարբեր էր, ինչպէս Արտամետի խնձորինը, թէկուզ մէջը որդ ինկած լինի...»:

ԽՄԲ.— Այս տողերը կը կազմեն տեսակ մը ձօն: Յետոյ կը սկսի բուն յառաջաբանը.—

Անմիջականօրէն դերակատարներէն լսածը եւ կամ աչքով տեսածը անիրական եւ սուտ չի կրնայ լինել, բայց լրիւ ճշմարիտ ալ չի կրնայ համարուիլ. զուռնային ձայնը հարսնեւորին հաճոյք, իսկ նուրբ ականջներուն սուկում կը պատճառէ:

Իրականութիւնը ըմբռնելու համար հեղինակներ կարդալը չփոթութեան մատնուելու համազօր է. հոն առանցքը ինքն է, աշխարհը՝ մոլորակ. ճակատի պսպղած հերոսը դիմամբ մոռցուած է, իսկ անոր ջրկիրը՝ հերոս ներկայացուած: Այդ կը թելադրուի իր անձի, կամ կուսակցութեան, կամ դասի շահերէն:

Կարդա՞լ օրէնքնե՞րը ստուգման համար: Այդ ալ շինուած է անօրէն գործերը իրականացնելու համար:

Կարդալ վաւերական փաստաթղթե՞րը.— Բայց դրանք շինուած են բուն եղելութիւնները քօղարկելու համար:

Կարդա՞լ օրական թղթակցութիւննե՞րը մամուլի մէջ.— Բայց անոնք գրուած են յատուկ նպատակով, նախ վարձատրութիւն ստանալու, յետոյ բաւարարելու վարձատրողին եւ խուժանին բնազդները:

Ահա այս թերութեանց համար պատմութիւնը եւ ընկերային ուսումնասիրութիւնները դեռ եւս հեռու են գիտութիւն լինելէն. ոմանք կ'ըսեն նման գիտութիւն կայ, ոմանք կ'ըսեն չկայ:

1905էն սկսած՝ սովորութիւն ըրի իմ գործունէութեան շրջանի մէջ տեսածս կամ լսածս նշանակալից դէպքերու նկարագրութիւնը գրի առնել, հնութեանց, աւանդութեանց, կամ երգերու մասին նօթագրութիւն ընել եւ պահել կարեւոր նամակները եւ յիշատակագրութիւնները: Այս թղթերի պատառիկները եւ կամ տետրակները կրնային իսկական ու անսխալ փաստաթղթեր դառնալ անցածի ու դարձածի նկարը տալու համար: Դժբախտաբար այդ վաւերագրերէն ցականներու հետքը չկայ այժմս:

Ցոյց տամ թէ ինչ տեսակի բախտի արժանացան անոնք: Վարագայ լերան ծովահայեաց կողմը, Շուշանց գիւղի մօտ գտնուող վանքի մէջ (որի ճիշդ անունը մոռցած եմ), կան սեպագիր արձանագրութիւններ: Վանքի ձախ պատի հիմքի քարերու բեւեռագրերը մարդ չէ տեսած: Պատճէնը հանեցի եւ որովհետեւ ինքս բան մը չէի հասկնար Ուրարտուէն մնացած այդ արձանագրութիւններէն, ճամբեցի Պարսկաստանի վրայով Մոսկուա, իմ ուսուցչապետներէն Գրիգոր Խալաթեանին եւ Մըռըրեանին հարցնելու համար: Անոնց ձեռքը հասա՞ն թէ ոչ այդ պատճէնները, ես լուր չունիմ, բայց վստահ եմ որ մատնանշած վայրին մէջ, իսկականները մնացած պիտի լինին: Ճամբած եմ 1905ին:

1905 — 1906 թուականներուն, Կառկառի Խընձորուտ գիւղին մէջ հիւանդի պատճառով հարկադրուեցայ բանտարկուիլ եւ աշխարհէն կտրուիլ: Նկատեցի որ շրջապատուած եմ անձերով, որոնք հայերէն եւ քրտերէն երգերու, դիւցազնավէպերու, աւանդութիւններու, հէքեաթներու եւ առհասարակ, անգիր գրականութեան անգնահատելի աղբիւրներ են: Այդ մարդիկն էին Բերկրիի Խուդօն, Սպարկերտի Սամօն, Ողմի Խաչօն, Լաթօն եւ ուրիշները: Անկարող էի անոնց եղանակները ձայնագրել, ոչ ալ պարերը սորվիլ եւ նկարագրել, բայց կրնայի գրի առնել անոնց գաւառաբարբառ երգերը, աւանդութիւնները, հէքեաթները, որոնց հնութիւնը կուգար անծանօթ ժամանակներէն, գուցէ Ուրարտուէն և Հայոց ծագումէն: Թէեւ քրդերէնին անծանօթ էի, բայց այդ լեզուով երգուածներն ալ գրի առի հայերէն տառերով, հասկնալով մօտաւորապէս անոնց իմաստը:

Դրանց մէջ էին Մըկ ծառ մի կեր մըջ ծովուն *Իսկէնտէր թագաւորի դիւցազնավէպը,* Խանա Դըմ - դըմ ճանկ զէռինը *Պարսից դէմ ապստամբութիւնը,* Վոյ Ամարէ Խըթաբի, *ուր Հայոց Տըրդատ թագաւորը Ամար անունը կ'առնէ, Քրդութիւնը իսլամութիւն կ'ընդունի եւ Կարապետի ու Յովհաննէսի դէմ կռիւ կը բանայ:*

21 տետրակ եղան այդ գրութիւնները, տետրակը 100 էջէն: Կը գիտակցէի որ այդ անմահ երգերի հաւաքումով, ես ալ անմահներին կը խառնուիմ:

Այս տետրակները Վանի մէջ, բռնուեցան իշխանութեան կողմէ, բայց 1908ին ազատուեցան շնորհիւ կոմիսար Մէհմէտին, եւ ես հետս տարի Էրզրում, ու զանոնք հոն ձգեցի:

1912ին, երբ Էրզրում վերադարձայ, իմացայ որ Բժ. Զաւրիեւ, մէկ թէ երկու տարի առաջ 8 տետրակ ճամբած է Պետերբուրգ (թէ՞ Մոսկուա): Անոնք տեղ հասած պիտի լինին, բայց որո՞ւ ձեռք ինկան, այդ չեմ գիտեր: Կ'ենթադրեմ, Ն. Մառի, Մսրեանի, Լազարեան Ճեմարանի ուսուցիչներու եւ այն գիտնականներու, որոնց մօտ էր Զաւրիեւը: Երկու հատորը թողուցի պրօֆէսոր Աստուածատուր Խաչատրեանի մօտ, որ ուսումնասիրէ իբր քրտագէտ եւ պատմագէտ, մնացած հատորները իմ հետ տարի Մուշ, որպէսզի արտագրեմ եւ ուղարկեմ արտասահման՝ Վենետիկ կամ Վիէննա: Զկրցի նպատակս իրագործել, դէպքերու բերումով: 1914ին, զգալով սպառնացող վտանգները, անոնց վրայ աւելցրի իմ նօթագրութիւնները դէպքերու եւ դէմքերու մասին եւ ուրիշ վաւերագրեր, ծրարեցի բոլորը մոմպատ կտաւի մէջ, դրի մի նաւթի թիթեղի մէջ եւ պահեցի իմ բնակած վայրի մէջ (ուր եւ եղած է բժ. Զաւրիեւի կլինիքը), Ջօջոյի Գասպարի տանը տակը, գետի ափին, այն կամուրջի կողքին, որ Սբ. Մարինէ թաղը կը միացնէ Կողու թաղին:

1914—1915 թուականներուն, երբ վայրի գազանի նման, լեռներն էինք ընկած, թիկնապահիս՝ Ղուկասի պայուսակը կը լեցուէր վաւերագրերով: Թուղթ չունէինք ծխախոտ, խաւրծիլի դափ փաթթելու համար: Իսկ ծխելը՝ հոգեվարք ապրողին համար գերագոյն հանգիստն է: Ատոր համար ալ այդ վաւերագրերը բաժանեցի ծխողներուն, որպէսզի փաթթենադաչանքի, հրամանի այդ կըտակները եւ երկինք բարձրացնեն: Եւ հաստատ գիտեմ որ այդ վաւերագրերը այլեւս չկան, անոնք աղօթք են դարձած:

1916ին՝ մերկացած էի բոլոր վաւերագրերէ եւ հաւաքած նիւթերէ: Կը ցաւէի անոնց կորուստին, բայց չխրատուելով, ակամայ նորէն կը հաւաքուէին նիւթեր նոր կեանքէն՝ Կովկասի մէջ: Ատոնց վրայ կ'աւելնային նօթագրութիւնները՝ Թուրքիայի մէջ կորսնցուցածս դէպքեր ու դէմքերու, վաւերագրերու, հում նիւթերու մասին. ատոնց վրայ կ'աւելնային Արամի մօտ հաւաքուած թղթերը զորս ինձ յանձնած էր, ինչ անելիքը որոշելու համար:

Անդրանիկ անունով Խնուսցի երիտասարդի մը յանձնեցի դասաւորելը, արտագրելը այդ կարեւոր պատմական վաւերագրերու: Արամի մահը պատճառ եղաւ, որ մտածեմ թղթերու ապահովութեան մասին: Մի ծրար անոնցմէ ճամբեցի արտասահման, որոնց մէջն էր Մատթէոսի եւ Արամի յուշերը, որոնք տպուեցան «Հայրենիք» ամսագրին մէջ: Կը ցաւիմ որ իմ նօթագրութիւններս չճամբեցի, զորս աւելի թարմ յիշողութեամբ ամփոփած էի, ինչպէս նաեւ այն հինգ վերստանոց քարտէզը, ուր պայմանական նշաններով նշանակուած են պատերազմները...

Ատոնք մնացին Երեւանի իմ բնակարանին մէջ, երբ ես հեռացայ Զանգեզուր: Պէտք է ենթադրել որ կամ փճացուած են, կամ գրաւուած բոլշեւիկներու կողմէ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՒԲԷՆ

Մարզանքը Խ. Միութեան մէջ

Խ. Միութիւնը միջազգային ողիմպիական կոմիտէին մէջ ընդունուելէ մէկ շաբաթ առաջ, Մայիս 1ին Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակի վրայ հսկայ շքերթ մը սարքեց: Պատուոյ ամպիոնին մէջ կանգնած էր Սթալինը, շրջապատուած Քաղաք. Բիւրոյի անդամներէն: Շքերթին կը մասնակցէին 65 մարզական միութիւններ իրենց գոյնզգոյն դրօշակներով ու տարազներով: Իւրաքանչիւր միութիւն կը ներկայացնէր իր ամէնէն ընտիր 1000 մարզիկները, որոնց մէջ կը փայլէին նաեւ ախոյեաններ:

Խ. Միութիւնը ոչինչ կը խնայէ իր մարզիկներուն համար, անոնց տալով նիւթական ու բարոյական ամէն տեսակի առանձնաշնորհներ: Բայց իր նպատակը միայն միջազգային ախոյեաններ ապահովել չէ, որ անշուշտ պիտի ծառայէր կարմիր վարչաձեւին փառքը պանծացնելու հանուր աշխարհի առաջ: Կրեմլինի համար մարզանքը շատ աւելի կարեւոր ազդակ մը կը ներկայացնէ,— կազմել առողջ եւ չարքաշ երիտասարդութիւն մը՝ կազմ եւ պատրաստ կարմիր բանակի կողին կանգնելու: Խորհրդային երիտասարդ մը եթէ կ'ուզէ մարզական միութեան մը անդամագրուիլ, պէտք է ընդունի շարք մը պայմաններ, որոնց առաջինն է «Միշտ պատրաստ ըլլալ աշխատանքի եւ հայրենիքի պաշտպանութեան համար»: Այս կարճ նախադասութեան մէջ խտացած է Սովետներու ըմբռնումը մարզանքի մասին: Հոն ուր կուսակցական շահ չկայ, Սթալին, միլիոններ չի վատներ:

Խորհրդային երկրին նախասիրած մարզախաղը ֆութպօլն *է, պարզապէս անոր համար որ այս խաղը ամենալաւ միջոցը կը համարուի «Մասսան կոլլեկտիւ ոգիով դաստիարակելու», այսինքն՝ հանդիսականները ու խաղացողները: Այս նպատակին համար հսկայ մարզարաններ կառուցուած են: Օրինակ Լենինկրատի «Կիրովական» մարզարանը որ 130.000 հոգի կրնայ ամփոփել եւ կամ Մոսկուայի* Dynamo — Stadion*ը՝ 95.000 հոգի: Անհաշուելի գումարներ ծախսուած են ասոնց համար, որպէսզի իրենց շքեղութեամբ ու մեծութեամբ ետ չմնան եւրոպական մարզարաններէն, նոյն իսկ՝ գերազանցեն զանոնք: Պէտք է խոստովանիլ, որ յաջողած են իրենց նպատակին մէջ, միայն մէկ պակաս աչքի կը զարնէ,— այդ ստադիոններէն ոչ մէկը ապահովանք ունի անձրեւի կամ ձիւնի պարագային հանդիսականները պաշտպանելու համար: Այդ ալ մասնաւոր նկատումով զանց առնուած է,— որպէսզի խորհրդային քաղաքացին նոյն իսկ ուրախութեան ժամանակ չարքաշութեան վարժուի ...*

Խորհրդային գրօսի (sport) *կոմիտէն առանձին նախարարութիւն մը կը կազմէ 27.000 պաշտօնեաներով, Կրեմլինի հրահանգին համաձայն՝ մասսաւորաբար ուժ կը տրուի հետեւեալ մարզախաղերուն,— թեթեւ - աթլէթիզմ, լողալ, ըմբշամարտ, կռփամարտ, ծանրութիւն վերցնել նշանառութիւն: Իւրաքանչիւր մարզիկ, նախքան որ եւ է մարզական ճիւղի մը նուիրուիլը, պէտք է այդ մարզախաղերուն կատարելապէս տիրապետած ըլլայ: Օրինակի համար ոտնագնդակ խաղցող մը պէտք է ի վիճակի ըլլալ 100 մեթր լողալ 1.35 վյրկ.ի մէջ, կամ 300 մեթր հեռաւորութեամբ նշանառութեան մէջ՝ գոնէ 75 առ հարիւր կարենայ յաջողիլ:*

Մեծագոյն մարզական միութիւնը Dynamo*ն է, որուն կ'անդամակցին շատ մը ախոյեաններ: Այս Միութիւնը մասնաճիւղեր ունի խորհրդային բոլոր երկիրներու, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ: Տինամոյէն վերջ կուգան հետեւեալ մարզական միութիւնները.—* Կեդրոնական Ակումբ Սովետական բանակի, Սպաններու Ակումբ, Սպարտակ, *որուն անդամները, մեծ մասով առեւտրական նախարարութեան պաշտօնեաներէն են, Տորպիտօ: Այս միութեան Մոսկուայի մասնաճիւղին ֆութպոլի խումբը բազմաթիւ անգամներ շահեցաւ Խ. Միութեան* Pokal*ը: Տրակտորի (մեքենաշարժ արօր) արդիւնաբերութիւնն ալ իր մարզական միութիւնը ունի, որ նոյն անունով՝ կը կոչուի. իսկ հանքահորերու Միութիւնը «Շախտէր»ն է: Նոյնպէս բարձրագոյն վարժարաններու ուսուցիչները իրենց յատուկ Միութիւնը ունին «Նաուկա»ն (Գիտութիւն):*

Համախորհրդային մարզական կեդրոնը Մոսկուան է, ուր կը գտնուի հոյակապ Տինամօ մարզարանը եւ Սթալինեան Ակադեմիան, մարզական այս անուանի վարժարանը տուած է շատ մը, անուանի մարզիկներ եւ մարզիչներ: Տինամօ մարզարանը ունի 115 հեքթար տարածութիւն, աշխարհի ամէնէն արդիական մարզարանը կրնայ համարիլ, իր մէջ կ'ամփոփէ բազմաթիւ մարզադաշտեր, ամէն տեսակի գնդակախաղերու, հեծելանիւի եւ մօթօսիքլէթի *համար, նոյնպէս լողարաններ, բաղնիքներ եւ հիւանդանոց մը վիրաբուժական ճիւղով: Մարզիկներու տրամադրութեան տակ կը գտնուին փորձառու մարձողներ, որոնք մեծ դեր կը կատարեն մարզիկի մը ֆիզիքական առողջութեան ու ճկունութեան համար:*

Խորհրդային երկրին մէջ արհեստով մարզիկներ պաշտօնապէս գոյութիւն չունին, բայց ֆութպոլի ընտրեալ խումբեր ամբողջ տարին փորձերով եւ մրցումներով կ'անցընեն, այցելելով Միութեան զանազան երկիրները: Անոնք կը կոչուին «Պետական ամատէօրներ»: Իրենց ամսաթոշակը կը հասնի 500 — 12.000 րուբլիի, որ կը գերազանցէ Սոսախոնովեան բանուորի մը, նոյնիսկ մտաւորականի մը թոշակը: Միւս մարզիկները, ինչպէս թեթեւ աթլէթիզմի եւայլն, ուղղակի վարձատրութիւն մը չեն ստանար, բայց մարզական միութիւններու մէջ կը պաշտօնավարէ իբրեւ մարզիչ բժիշկ, ըստ իրենց արհեստին, եւ նիւթապէս ա -

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 23 Մայիս.— Որչափ կ'երկարին օտարութեան տարիները, այնչափ մեր Հայրենաբաղձ հոգիները կը կարօտին սփոփարար երեւոյթներ: Ահա մէկն ալ ամէն տարի այս օրերուն, Վասպուրականի հերոսամարտին տօնակատարութիւնը, որ դուրս գալով հայրենակցական նեղ շրջանակէն, դարձած է համազգային փառքի օր: Ապրիլեան Եղեռնի մեծ սուգին յաջորդող, Մայիսեան այս յաղթանակը կուգայ մասամբ մեղմացնել մեր վիշտը:

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ ժողովուրդը խուռներամ լեցուած էր Սալ Մազընոյի սրահը: Հանդէսը բացուեցաւ «Արմենիա» երգչախումբի կողմէ, «Մարսէյեզ»ով եւ «Ախ Վասպուրական» երգով: Վասպուրականի եւ բոլոր հերոսամարտներու մէջ ինկող նահատակներուն յիշատակը յարգելու համար յոտնկայս լսուեցաւ «Տէր կեցո դու զՀայս» խմբերգը: Օրուան նախագահը, Պ. Վարդան Պանտիկեան քանի մը խօսքով պատկերացուց հերոսամարտը: «Հայ յեղափոխութիւնը սկսեալ Խրիմեաններէն մինչեւ քաղաքական կուսակցութիւնները պատրաստած էին սերունդ մը, որուն շնորհիւ կրցանք ինքնապաշտպանութեան դիմել եւ յաղթել: Վասպուրականի ժողովուրդը ծեր ու տղայով, կիներով ու աղջիկներով մէկ մարդու նման, մեծանուն ղեկավարներու առաջնորդութեամբ երեւնօրեայ օրհասական պայքարով մը փախուստի մատնեց Ճէվտէթը եւ իր վոհմակը: Վեց հարիւր տարիէ ի վեր Վանի բերդին վրայ ծածանող մահիկին տեղ տնկեց յաղթանակի հայկական խաչ դրօշակը»:

Երգչախումբը յաջորդաբար երգեց «Սիփանայ քաջեր», «Իբրեւ արծիւ» եւ ուրիշ ժողովրդային երգեր: Արտասանեց ընկեր Գ. Քէնտիրեան՝ Սիամանթոյի «Խրիմեան Հայրիկը» եւ Հ. Թումանեանի «Այս իմ Երեւանն է» այնպիսի զգացումով մը որ յատուկ է Դաշնակցական հայ մարդուն երբ կը խօսի եւ կ'արտասանէ հայրենիքի մասին: Պ. Գ. Ստեփանեան (երգչախմբէն) երգեց «Հայաստան»ը, ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ): Օրուան բանախօսը Պ. Մ. Գույումճեան պարզելով Հայեւթուրք յարաբերութիւնները պատերազմէն առաջ, ծանրացաւ յաջորդական դէպքերուն վրայ որոնք յանգեցան այս հերոսամարտին: 1914 Նոյեմբերէն սկսեալ աննախընթաց հալածանքն է որ կը սկսի, անհատական խոշտանգումներ եւ հաւաքական ջարդեր իրարու կը յաջորդեն: Շրջանի գիւղերուն մէջ կը սպաննուին 1600 Հայեր եւ կ'ազատին 14 հոգի, որոնք Վան գալով կը պատմեն իրողութիւնը: Հայ ցեղին ամէնէն ազնիւ գաղափարը մարմնացնող Վռամեանը ճիւաղ Ճէվտէթին դիմաց: Իր անյայտացումը, Իշխանի եւ ընկերներուն սպանութիւնը կը ստեղծեն ազգային սրբազան միութիւնը եւ տեղի կ'ունենայ անխուսափելին: Վռամեան, իբրեւ նախավկայ զոհուեցաւ իր կեանքի գնով ցոյց տալու միակ ելքը, հայութեան խորունկ տենչը թէ Վանը պէտք է Հայ մնայ: Ցաղթեց Վասպուրականցին, յետոյ զոհ դառնալով ուրիշ դաւերու: Աւելի քան մէկ միլիոն զոհ տուինք եւ ոչ ոք հետաքրքրուեցաւ: 1917ի հայութիւնը մնաց մինակ բոլոր ճակատներու վրայ, հազար անգամ աւելի ընդարձակ քան մեր իրականութիւնը: Վասպուրական կը պարպուի, կը պարպուին բոլոր ճակատները: Երեւանը վտանգուած, հոն է Վանի Արամը եւ կ'ըսէ թէ Երեւանը պէտք չէ պարպուի: Սարտարապատ - Ղարաքիլիսէ, կը ստեղծուի Հայաստանի հանրապետութիւնը: Արամը ստուերի տակ մնացած է, պէտք է աւելի մեծնայ մեր պատմութեան առջեւ»: Օր. Ալօեանի «Մօր դերեզմանը» արտասանութիւնէն եւ Թորոս Մինասեանի ֆանթէզիներէ ետք վերջացաւ առաջին մասը:

Երկրորդ մասին Պ. Վ. Կաքաւեան ֆրանսերէն կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան՝ պանծացուց մեր հերոսական պայքարները եւ թուեց կարգ մը դրուագներ: Ապա ներկայացուց հերոսամարտէն առնուած լուսանկարներ: Հայ ազգագրիկներն ալ իրենց մասնակցութիւնը բերին նուագով եւ կովկասեան պարերով: Փոքրիկն Վանիկ Նազարեան իր թոթով լեզուով բայց մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի» ջերմ ծափերու մէջ: Այս առթիւ կարդացուեցան կարգ մը ուղերձներ, Վասպուրականի Ամերիկայի Կեդր. վարչութենէն, Փարիզի մասնաճիւղէն, Զարսանճագի, Քղիի, եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւններէն: Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով փակուեցաւ հանդէսին գեղարուեստական մասը ժամը 8ին, յետոյ սկսան խրախճանքը եւ պարերը, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՓՄԷՃԵԱՆ

պահովուած են:

Այս հարեւանցի տեղեկութիւնները քաղեցի զանազան թերթերէ: Խորհրդային երկիրը կը մնայ միշտ խորհրդաւոր գաղտնիք մը: Երկաթէ վարագոյրը՝ այս անթափանցելի պատուարը ոչ մէկ հնարաւորութիւն կ'ընծայէ ճշգրիտ գաղափար մը կազմելու խորհրդային ժողովուրդներուն իրական կեանքին ու գործունէութեան մասին: Թերթերը եւ ռատիօն անվերջանալի ճառերով գիշեր ցերեկ կը գովաբանեն խորհրդային դրախտը եւ անոր երջանիկ բնակիչները: Այս բոլորը միայն կը լսենք բայց չենք կրնար տեսնել: Բարեբախտաբար Հէլսինկիի միջազգային ողիմպիականը առիթ պիտի տայ, գոնէ խորհրդային մարզանքի մասին լրիւ գաղափար մը կազմելու:

' Ուրեմն, սպասենք քանի մը շաբաթ եւս:

ՄԱՔՍ ՓԱՐՈՆԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Հ. Յ. Դ. Շավիլի «Արդութեան» խումբէն եւ Շավիլի մեր բարեկամներէն ու համակիրներէն 5000 ֆրանք, իրենց այցելութեան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Ա. Շահկեանէ 5000 ֆրանք, իրենց այցելութեան առթիւ: Վարչութիւն

ԱՆԿԷՆԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Մայիս 18ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Նոյն օրուան գարնանային հաճելի օդը, նաւարկութեան մրցումը բացօթեայ դէպք, բացատաններն մղած էին ժողովուրդը, բայց եւ այնպէս բազմութիւն մը լեցուած էր հանդիսասրահը, հայկական մթնոլորտ մը վայելելու համար: Ներկայ էին Մօնմօրանսիի, Անկէնի քաղաքապետները, Տէօյի քաղաքապետին Ա. փոխանորդը՝ Պ. Մանուկեան, ֆրանսական զանազան կազմակերպութեան ներկայացուցիչներ եւն.:

Երեկոյթը սկսաւ եւրոպական պարերով, առաջնորդութեամբ Harmonie Symphonie Municipaleի orchestreին: Միջանկեալ եղան հայկական պարեր ազգային տարազներով, դասական ճաշակով մը, ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Գավէզեանի եւ կրկնուեցան բուռն ծափերով: Մասնաւորապէս ուշադրութիւն գրաւեց փոքրիկն Մուրատեան «Պալէթ»ի պարով: Ծանօթ ծուլթակահար Ֆիլիփ Աղազարեան իր մասնակցութիւնը բերած էր հմայելով ներկաները: Վարչութեան կողմէ խօսք առաւ տիկին Մկրտիչեան: Արտասանեցին Պ. Հ. Քէօսէեան եւ Անկէնի վարժարանի աշակերտ Վարուժան Պետիկեան: Օրուան բանախօսը, Գ. Բալայեան բացատրեց հայ կնոջ դերը դարերու ընթացքին, մինչեւ մեր օրերը: Յետոյ պարզեց Կարմիր Խաչին հանրօգուտ գործունէութիւնը Մասնաճիւղին կողմէ Պ. Նիկողոսեան ֆրանսերէն լեզուով շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, տեղեկութիւններ հաղորդելով մեր ազգային կեանքի մասին եւ շեշտելով ֆրանքեւհայկական սիրալիր յարաբերութիւնները:

Ոգեւորութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Թէ բարոյական ե թէ նիւթական արդիւնքը յուսացածէ աւելի եղաւ: Մասնաճիւղին բոլոր ընկերուհիները շատ գոհ են իրենց թափած ջանքերուն արդիւնքէն:

Ներկայ մը

---

13 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅ ՏՂԷԿ ՄԸ ... ԶՕՐԱՎԱՐ

Նիւ Եորքի ոստիկանութիւնը Մայիս 15ին կէսօրէ յետոյ դէպի Ուօշինկթըն գացող հանրակառքի մը մէջէն վար առած է Ճօն Արզումանեան անունով 13 տարեկան տղեկ մը, որ հագած էր զինուորական համազգեստ եւ ձեռքն ալ ունէր հրացան մը:

Հարցաքննուելով յայտնեց թէ կ'երթայ սպայակոյտի կեդրոնը (Փենտակոն), տեսակցելու համար մեծ զօրավարներու հետ, թէ կ'ուզէ շուտով մեծ դիրքերու տիրանալ, զօրավար դառնալ եւայլն: Ճօն չափէն աւելի կը հետաքրքրուէր զինուորական գործերով եւ տան սենեակին պատերը զարդարած էր զինուորականներու նկարներով:

Հայրը, Խօսրով Արզումանեան նոյն առտու, իրեն տուած էր 250 տոլարի գումար մը եւ չէք մը դրամատուն յանձնելու համար:

Ճօն դրամը գրպանելով կ'երթայ դպրոց, ցերեկուան արձակուրդին կը հանդիպի հանդերձեղէնի վաճառատուն եւ կը գնէ զինուորական համազգեստ, կազմածներ, սուին եւ հրացան: Զգեստաւորուած՝ հանրակառք մը ցատկելով ճամբայ կ'ելլէ դէպի Ուօշինկթըն, երբ կայարանի մը մէջ վար կ'առնուի ոստիկաններու կողմէ:

Տղան կը խնդրէ ոստիկաններէն որ ազատձգենգինքը շարունակելու իր ճամբան, որովհետեւ կ'ուզէ անպայման երթալ սպայակոյտի կեդրոնը, տեսնուելու համար մեծ զօրավարներու հետ, բայց հակառակ իր պնդումներուն անոնք զինքը առօք փառօք կ'առաջնորդեն ոստիկանատուն եւ լուր կուտան հօրը թէ առ այժմ կասեցուցած են իր զինուորական պտոյտը, սպասելով որ չափահաս դառնալէ վերջ իրագործէ իր փափաքները:

Հայրը կ'առնէ տուն կը տանի ռազմատենչ զաւակը, որու գրպանը մնացած էր մաս մը դրամ՝ 250 տոլարէն: (Ն. Ե. Հէրըլտ):

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ)

Այս կերպով թէ անոնց վստահութիւնը աւելի պիտի շահիմ եւ թէ զանոնք աւելի պիտի կատղեցնեմ: Այս նպատակով Փօնթիւի եւ ես տեսակցութիւն մը ունեցանք օդային ուժերու հրամանատարին հետ եւ մեր ծրագիրը հաղորդեցինք. խոստացաւ թէ մեզի իմաց պիտի տայ երբ օդանաւերը ճամբայ ելլէին դէպի Գերմանիա:

Արդարեւ ճաշի ատեն հեռաձայնին զանգակը հնչեց:

— Կրնաք գործի սկսիլ, ըսաւ հրամանատարը, օդանաւերը արդէն իսկ ճամբայ ելան: Մինչեւ որ դուք անոնց լուր տաք, ամէն ինչ վերջացած պիտի ըլլայ:

Իսկոյն դուրս ելայ եւ ուղղուեցայ դէպի Մարքէյնի գրասենեակը. սակայն խորհեցայ թէ ճիշդ պիտի չըլլար անձամբ երթալ: Նամակատուն մը տայ եւ հոնկէ հեռաձայնեցի Ուօրնըրի:

— Ես Միլըրն եմ, ըսի, փութով պէտք է ձեզ տեսնեմ:

— Շատ լաւ, ո՞ւր էք:

— Մեթրոյի կայարանը:

Կայարանը դեռ չէր փակուած: Լապտերի մը տակ կեցայ, որպէսզի Ուօրնըր անմիջապէս տեսնէ զիս: Լոյսը բարձրէն կը լուսաւորէր զիս, այնպէս որ դէմքս յստակ կերպով տեսանելի չէր:

Քանի մը վայրկեան վերջ մարդ մը մօտեցաւ ինծի. ապահովաբար Ուօրնըրն էր: Միասին սկըսանք քալել դէպի մութ փողոց մը:

— Շատ կարեւոր լուր մը ունիմ, ըսի, երբ հասանք փողոցին միւս ծայրը, որքա՞ն շուտով կրնաք ընկերներուն լուր տալ:

— Անմիջապէս Ժագին լուր կուտամ հեռագրիչով, ան ալ երեքի հանրակառքին կը հասնի:

— Լաւ, Նիլպէրկը ինծի ըսաւ թէ Անգլիացիները պիտի յարձակին մեր գործարաններուն վրայ: — Ե՞րբ:

— Հաւանաբար վաղը:

— Լաւ, ուրիշ լուր չունի՞ք:

Ուօրնըրի պատմեցի Շլօսպէրկըրի հետ ունեցած տեսակցութիւնս: Շատ հետաքրքրուեցաւ:

— Ուրեմն պէտք է որ անգամ մը բոլորս հաւաքուինք եւ խօսինք այս խնդիրներուն մասին, ըսաւ: Պէտք է փութով կազմակերպենք նախկին զէնքի ընկերներու հացկերոյթ մը:

Վերադարձին իսկոյն բացի պանդոկին տետրակը, ուր արձանագրուած էին սարքուած հացկերոյթները: Հոն ուշադրութիւնս գրաւեցին 598րդ զինուորական գունդին անդամներուն յաճախակի սարքած հացկերոյթները. 2—3 ամիսը անգամ մը հաւաքուած էին, արձանագրութիւններուն համաձայն:

Այդ գիշերը անկողին մտնելէ ետք չկրցայ քնանալ: Ես միայն գիտէի թէ, երբ 598րդ զօրագունդի զէնքի հին ընկերներ կը հաւաքուէին լրտեսները, առանց կասկած արթնցնելու ոեւէ մէկուն մտքին մէջ:

Հակառակ գիշերուան ուշ ժամուն, Փօնթիւի ուրախութիւնը չափ ու սահման չունեցաւ երբ լսեց պատմութիւնս: Արդեօք Ուօրնըր ինչ ըսել ուզեց երբ ձեզի յայտնեց թէ Ժագ պիտի հասնի երեքի հանրակառքին, հարցուց:

— Չեմ գիտեր, սակայն վստահ եմ թէ այդ ժամուն հանրակառքերը չեն բանիր: Ըսածը վստահաբար ուրիշ իմաստ մը ունէր:

Ժամը երեքի կը մօտենար. Փօնթիւի սկսաւ անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ:

— Այս սպասումը անտանելի է, գոչեց, պատմական բան մը պիտի պատահի եւ անշարժ կեցած ենք: Երբ կառավարութեան ներկայացնեմ գերման լրտեսներու անուններու ցանկը, շնորհակալութիւն պիտի յայտնեն ինծի եւ պիտի ըսեն. «Շատ լաւ, Պ. Փօնթիւի, սակայն արդեօ՞ք ինչ միջոցով իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուին»: Եւ ես ալ պիտի չկարենամ պատասխանել:

(Շար.)

ՄԻՋԱԴԷՊ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը Գչ. օր օրէնք մը քուէարկեց, որուն համաձայն բոլոր այն երեսփոխանները որ գրգռութիւն կը սերմանեն, կը նախատեն, կամ կը սպառնան, իրենց Թոշակին մէկ քառորդը պիտի կորսնցնեն: Իսկ անոնք որ խօսքը գործի կը վերածեն, վեց ամիս պիտի կախակայուին եւ երեք ամսական պիտի զեղչուի իրենց Թոշակէն: Այս օրէնքը առաւելապէս կը վերաբերէր Համայնավարներուն: Անոնցմէ մէկը, Պալանժէ խօսք առնելով, յիշեց «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետին ձերբակալութիւնը եւ զօր. Րիճուէյը կոչեց, «Քորէայի ժողովուրդին դահիճը եւ զօրավար ժանտախտի» :

Միւս երեսփոխանները ուժգնօրէն բողոքեցին: Ազգ. ժողովին Նախագահը Էռիօ, յայտարարեց.— «Դուք կը նախատէք ամերիկացի զօրավար մը, որ Ֆրանսայի օգնութեան հասաւ 1944ին: Ձեր խօսքերը ծիծաղելի պիտի համարէինք, եթէ զարշելի չըլլային »:

Պ. Պալանժէ դիմադարձեց.

— «Դուք չէք կրնար կաշկանդել մեզ: Մենք միշտ կատուին կատու պիտի ըսենք, իսկ Րիճուէյին պատերազմի ոճրագործ»:

Կէս օրէն վերջ, նոր միջադէպ մը ծագեցաւ, երբ երեսփոխան մը կը մեղադրէր «Իւմանիթէ»ի հակամերիկեան պայքարը:

— Անկցի ամերիկեան գրաւումը, գոչեցին Համայնավար երեսփոխանները.

— Ամերիկեան դերեզմաններով ծածկուած է Ֆրանսան, պատասխանեց երեսփոխանը, մեծամասնութեան ծափերուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ ռումբ մը պայթեցաւ Գչ. օր, վիրաւորելով երեք հոգի:

ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ արձանագրութիւնները դոհացուցիչ կը համարուին եւ ամէն օր ոսկի կը ծախուի: Գչ. օր 1816 միլիոն ֆրանք արժողութեամբ ոսկի ծախուեցաւ, Բչ. օր 20.000 Նափոլէոն ծախուած էր, երեքշաբթի՝ 100.000, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՍԱԿԱՑՈՅՑԻ նոր օրինագիծ մը մշակած է կառավարութիւնը:

ԹՐՈՒՄԸՆ «յիմարութիւն» կոչեց Եւրոպայի սահմանուած զինուորական վարկերուն կրճատումը:

Այրի Տիկին Մարի Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկ Պ. Գ. Պետրոսեան եւ զաւակները, Պ. Յովհ. Պետրոսեան (Մինիխ), Տէր եւ Տիկին Վ. Խ. Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Ա. Միրզէ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Գասպարեան (Ամերիկա), Տիկին Եղիսաբէթ Խարբութլեան (Ամերիկա), Տիկին Մարի Խաչատուրեան եւ զաւակները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ ԱՐԱՊԵԱՆ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 26 Մայիս, Լիոնի Granche Blanche հիւանդանոցը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝, Հինգշաբթի, առաւօտեան ժամը 10ին:

Մարմինը կ'ամփոփուի Կիյօթիէռի նոր գերեզմանատունը (Ave. Berthelot):

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՕՇի, իր բեմական գործունէութեան 35ամեակին առթիւ: Այս կիրակի ցերեկ, ժամը 15ին, Iénaի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի Փարիզի մէջ ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ

Կատակախաղ 6 արար, հեղինակ՝ Դ. Դեմիրճեան եւ բեմադրութիւն՝ յոբելեար Թրագօշի: Սիրայօժար մասնակցութեամբ դերասաններ Տ. Նշանեանի եւ Ա. Գմբէթեանի:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ, ՄԱՅԻՍ 28

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի, Համազգայինի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, Պ. MARCEL CARTIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. Ա. ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ՝ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ. ԱԻԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Արտասանութիւն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՏՇԵԱՆ եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Ջութակ՝ Պ. ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ Թառ Պ. Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Հայկական առհմիկ պարեր Ֆ. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ:

Խմբերգ՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը հանրածանօթ Rico's Creole Bandի, Première Formation

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտք **200** ֆրանք

×

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր խումբերու եւ քոյր կազմակերպութեանց:

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տ. Վարդանեան, Պ. Զ. Գասեան (երգ), Ա. Մարգարեան (արտասանութիւն), խմբերգ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի եւ քաղաքի խումբերու կողմէ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ ԵՒ ՆՈՒԱԳ:

Դաշնակ՝ Օր. Մարկոսեան, նուագ Պ. Լ. Ղեւոնդեան:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:

Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՌՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին: Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգ Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, Կ'արտասանեն՝ Օր. Ա. Թութլեան եւ Օր. Շ. Յակոբեան, դաշնակ Օր. Մ. Սաղաբէլեան, ջութակ՝ Պ. Պ. Տօստողրոսեան եւ Պէրպէրեան: Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ լոյս, Յոյներու սրահը: Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան:

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժին, (երգախառն կենդանի պատկեր, պար, երգ, արտասան.): Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք, ճաշ: Պարահանդէս: Մասնաւոր նուագախումբ՝ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներու:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. Մարտիկներու եւ Վասպուրականի Հայ. Միութեան:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը: Պիտի երգեն Տիկին Թադէոսեան եւ Տիկին Պ. Ախարոնեան (Լիոնէն), Օր. Յակոբեան:

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Առատ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, պետական թատրոնի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս Ֆրանս. ընկերվարական ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ:

Կը ներկայացուի նաեւ Ա. Վտարանդի թատերգութիւնը «ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԸ ԱՆԻԻ ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ»:

Յաջորդ օրը, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին խնջոյք «Ահարոնեան» սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

« ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը կը կատարէ ընկեր ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ, Ազգային Տան մէջ, 32 rue de Trévise, Cadet :

Հինգշաբթի ժամը 21ին:

ԿՈԶ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին ժողովը պիտի գումարուի այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ: Առաջին քայլերը առնուած են արդէն: Դէպի գործ, հայրենակիցներ:

(Յանձնախումբ)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՄԱՍԻՆ.— ԼԻՈՆ.— Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ, 78 rue Rabelais, Հալէպէն ժամանած Հ. ՍԱՀԱԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ կողմէ որ Նարեկը մասնաւոր կերպով ուսումնասիրած ու ֆրանսերէնի թարգմանած է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցի սրահը: Սովորական օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի տարեկան մարզահանդէսը՝ Յուլիս 6ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C·P· Paris 1678-63
Vendredi 30 MAI 1952 Ուրբաթ 30 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6776-Նոր շրջան թիւ 2187 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

«Դաւ մը՝ պետական ապահովութեան դէմ»

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ, — ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 600 ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ, ԳԼՈՒԽՆ ԸԼԼԱԼՈՎ ԺԱՔ ՏԻՒՔԼՕ.— ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ ԱԼ ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ

Ինչպէս կը յիշուի, համայնավար կուսակցութիւնը որոշած էր բողոքի ցոյց մը սարքել չորեքշաբթի օր, Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ, պահանջելով որ արեւմտեան ճակատին Նոր հրամանատարը, զօր· Րիճուէյ «իր տեղը դառնայ»:

Ոստիկանութիւնը պաշտօնապէս արգիլած էր այս ցոյցը եւ չորեքշաբթի առտու ժամը 4.30ին գրաւեց երկու համայնավար թերթեր, «Իւմանիթէ» եւ «Լիպերասիոն», որոնք դարձեալ կոչեր հրատարակած էին, Ռէփիւպլիքի հրապարակը հաւաքուելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ 45 հազար օրինակ «Իւմանիթէ», 40.000 «Լիպերասիոն» գրաւած էր ոստիկանութիւնը, առաքման գործակալութիւններէն, գրախանութներէն եւ կայարաններէն: «Իւմանիթէ» նոյն օրը երբեւ խմբագրական հրատարակած էր իր կալանաւոր խմբագրապետին բողոք-նամակը, իսկ միւս թերթը տպած էր խաղաղութեան յանձնախումբին դեկոյցը որ կը բողոքէր զօր· Րիճուէյի գալուստին եւ Գերմանիոյ վերազինման դէմ:

Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, ծանր դէպքեր պատահեցան չորեքշաբթի, ժամը 6—10: Այս առթիւ ձերբակալուեցաւ նաեւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, որ կառքով կը հետեւէր ցոյցերուն: Ոստիկանութեան տեղեկագրին համաձայն, կառքին մէջ գտնուած են լեցուն ատրճանակ մը եւ մորակ մը, ինչպէս եւ երկու աղաւնիներ եւ անթելի գործիք մը:

Ներքին նախարարը, Պ· Պրինէ, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ պատահած դէպքերուն եւ Տիւքլոյի ձերբակալութեան առթիւ·

— Իրականին մէջ, կը գտնուէինք պետական ապահովութեան դէմ սարքուած ճշմարիտ եղեռնափորձի մը դիմաց: Համայն· կուսակցութեան կողմէ զինուած քոմանտոներ դաւ մը սարքած էին հանրապետական հաստատութեանց դէմ: Զօր· Րիճուէյ անունը պարզ պատրուակ մըն էր: Կը գտնուէինք համայնավար ուժերու կազմակերպուած հրամանատարութեան մը առջեւ:Իրիկուան դէմ, 10րդ թաղամասին մէջ, ոստիկանութիւնը բռնեց Պ· Ժաք Տիւքլոյի կառքը, ցոյցերու վայրը: Կառքին մէջ գտանք ատրճանակ մը, մորակ մը, անթելի մասնաւորապէս պատրաստուած ընկալուչ մը եւ ծածկոցներու մէջ պահուած երկու թղթատար աղաւնիներ: Պ· Տիւքլօ յանցանքի վրայ բռնուած ըլլալով, ձերբակալուեցաւ Մոնթրէօյլի բնակարանին մէջ: Կառավարութիւնը տրամաբանական հետեւանքները պիտի հանէ այս ցոյցէն: Բայց կը յայտարարեմ թէ կարգապահական ուժը կացութեան տէրն էր ամէն տեղ: Ան ոչ մէկ ատեն բռնութեան չդիմեց, մինչեւ որ ցուցարարները չհարկադրեցին միջոցները ձեռք առնել իրենց բռնութիւններով: Մենք կացութեան տէրն ենք եւ պիտի մնանք»:

ԻՆՉՊԷՍ ՍԿՍԱՆ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ ռիւ տը լա Պանք: Թաղին պահականոցը յանկարծ պաշարուեցաւ ցուցարարներու կողմէ որոնք քարեր եւ երկաթի կտորներ նետեցին ոստիկաններուն վրայ, պոռչտուքներ արձակելով: Ոստիկանները կրցան պաշտպանել շէնքը, բայց ի վերջոյ հարկադրուեցան կրակ բանալ օդին մէջ, ցուցարարները ցրուելու համար:

Ոստիկանները իրենց հրացանները գործածեցին նաեւ ուրիշ վայրերու մէջ, կառ տիւ Նոռի եւ Սթալինկրատի կայարանին շրջակաները: Ցուցարար մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

Ցոյցերը գաւառի մէջ

Նոյն օրը ցոյցեր սարքուած էին նաեւ գաւառի մէջ, առանց շատ ծանր հետեւանքներու:

Մարսէյլի մէջ հանրակառքի երթեւեկը դադրեցաւ ժամը 17ին, Քանըպիէռի վրայ, երբ ցուցարարներ կը հասնէին արուարձաններէն: Ոստիկանութիւնը բռնած էր գլխաւոր դիրքերը: Բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան: Ձերբակալուեցան 150 հոգի, որոնց մէկը համայնավար թերթի մը խմբագրապետը: Վիրաւորուեցան ոստիկաններ եւ ցուցարարներ:

Նիսի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 20 հոգի, երբ 1500 ցուցարարներ կը փորձէին համախմբուիլ: Այս առթիւ ալ արտասուաբեր կազ գործածուեցաւ:

Լիոնի մէջ կարեւոր դէպք մը չպատահեցաւ, բացի կարգ մը գործադուլներէ:

Աւելի կամ նուազ ծանր դէպքեր պատահեցան ուրիշ բանուորական քաղաքներու մէջ:

× Ամէն տեղ ալ Բանուորական Ուժը եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան չմասնակցեցան ցոյցերուն:

Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ, փողոցի մը մէջ ցուցարարները քակելով սալայատակին քարերը, պատնէշ մը շինեցին եւ անոր ետեւէն սկսան քարեր նետել ոստիկաններուն վրայ: Ժամը 9.30ին ոստիկանական զօրաւոր ուժ մը օգնութեան հասաւ եւ գրաւեց պատնէշը, փախուստի մատնելով ցուցարարները:

Քաղաքին զանազան մասերուն մէջ ոստիկանական կառքեր խորտակուեցան, անուադողերը քակուեցան եւ ուրիշ թշնամական արարքներ գործուեցան: Ամէն տեղ ցուցարարները ազդատախտակներ կը կրէին, որոնց վրայ գրուած էր, ֆրանսերէն եւ անգլերէն,— «Րիճուէյ, կորսուէ՛»: «Րիճուէյ, տեղդ գնա»: Թերթերը դիտել կուտան թէ կարգ մը վայրերու մէջ ցուցարարները յատկապէս կը փորձէին դրդել ոստիկանութիւնը:

Ցոյցերուն կը մասնակցէին Հիւս· Ափրիկեցիներ, արտակարգ բազմութեամբ: Շատեր Թունուզի եւ Ալժերիոյ ազատութիւնը կը պահանջէին նշանատախտակներով:

Ամենամեծ կռիւներէն մէկը տեղի ունեցաւ Օտէոնի հրապարակին վրայ, ուր մօտ քանի մը հարիւր — կարգ մը թերթեր կ՚ըսեն՝ 2000 — ցուցարարներ յանկարծ պաշարեցին ոստիկանական խումբերը: Այս առթիւ բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան: Ցուցարարները փողոցէ փողոց կը խուժէին, աջ ու ձախ հարուածելով կամ դետին նետելով իրենց նշանատախտակները: Ի վերջոյ կարելի եղաւ վերահաստատել բարեկարգութիւնը, երբ 3000 շրջուն պահակներ օգնութեան հասան: Շատեր գետին փռուեցան արիւնլուայ: Ոստիկանները եւ պահակները աջ ձախ կը շարժէին իրենց հրացանի բուները եւ բիրերը:

Ժամը 6.30ին, երբ տեղի պիտի ունենար Ռէփիւպլիքի վրայ ծրագրուած գլխաւոր ցոյցը, ամբողջ հրապարակը բռնած էին ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ, զինուած՝ հրացաններով, գնդացիրներով, կազարգել դիմակներով եւ արտասուաբեր ռումբերով: Միեւնոյն ատեն հետադօտիչ օդանաւ մը հսկողութիւն կը կատարէր: Ցոյցերը սկսան մէկ ժամ վերջը, մեծ պողոտաներուն վրայ, մինչեւ Օփերա:

Թղթակից մը կը պատմէ թէ ամէն բան հանդարտ էր Ռէփիւպլիքի հրապարակին վրայ, երբ կողմնակի փողոցէ 200 ցուցարարներ մէջտեղ եկան, «մարդասպան Րիճուէյ» աղաղակներով: Թերթերը կ՚ըսեն թէ ամէնքն ալ զինուած էին տախտակի եւ երկաթի կտորներով եւ խարազաններով: Իրենց երկաթեայ դրօշներուն վրայ արձանագրուած էր,— «Թող կորսուի մարդասպան Րիճուէյը»: Ցուցարարները փորձեցին Ռէփիւպլիքի հրապարակը երթալ, ճեղքելով բազմութիւնը, խորտակելով կառքերու ապակիները: Խումբին մէջ աղջիկներ ալ կային որոնք բոլշեւիկեան նշանախօսքեր կ՚արձակէին:

Ոստիկանները եւ շրջուն պահակները անմիջապէս պաշարեցին ցուցարարները, որոնք անարգական խօսքեր կ՚արտասանէին: Յետոյ կազարձակ ռումբեր նետեցին: Խումբ մը երիտասարդներ դիմադրեցին քարերով եւ բիրերով: Ոստիկանութիւնը ետ մղեց զանոնք: Յետոյ համայնավարները սկսան վազել, ոստիկաններն ալ իրենց ետե-

Երեք Մեծերու բացառիկ ժողովը Փարիզի մէջ

Չորեքշաբթի օր կարեւոր խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, Պ· Պ· Շումանի, Էչիսընի եւ Իտընի միջեւ: Ներկայ էին նաեւ վարչապետը՝ Պ· Փինէ, ազգ· պաշտպանութեան նախարարը, եւ ուրիշ նախարարներ:

Ժողովը նախ զբաղեցաւ Մոսկուայի վերջին ծանուցագրով, յետոյ քննեց մասնաւորապէս Ծայր· Արեւելքի կացութիւնը, սկսելով Հնդկաչինէն: Երեք նախարարներն ալ համաձայն են որ պատասխանուի Խ· Միութեան վերջին ծանուցագրին: Այս առթիւ գնահատեցին Ֆրանսայի ճիգերը՝ Հնդկաչինի մէջ: Կէս օրէն ետք տեղի ունեցաւ նոր խորհրդակցութիւն մը՝ Շումանի եւ Էչիսընի միջեւ: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Հիւս· Ափրիկէի կացութեան պատասխանատուութիւնը ամբողջովին իրենց կ՚իյնայ, թէ օտար կառավարութեան մը կողմէ որեւէ միջամտութիւն, ըլլայ իսկ բարեկամական, Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն մէջ, չի կրնար նպաստաւոր հետեւանքներ ունենալ:

Խօսակցութիւնը երէկ ալ շարունակուեցաւ եւ այս առթիւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յայտնեց թէ անհրաժեշտ է փութացնել 170 միլիոն տոլարի վարկին վճարումը, որպէս զի կարենան լրացնել վերազինումը: Պ· Էչիսըն Հանրապետութեան Նախագահին ալ ներկայացաւ:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը իր երկիրը վերադառնալով, յայտարարեց թէ եւրոպական բանակի դաշինքը քայլ մըն է դէպի խաղաղութիւն: Իր կարծիքով, Խ·Միութիւնը պիտի փորձէ համաձայնութեան մը յանգիլ Արեւմուտքի հետ, «վասն զի չեն կրնար յաղթել անոր»:

ՔՈՐԷԱՅԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱԾ

Անգլիոյ պաշտպանութեան նախարարը, ԼորտԱլեքսանտր մօտերս Թոքիօ պիտի երթայ, Քորէայի Նոր հրամանատարին հրաւէրով: Այս առթիւ, Չըրչիլ յայտարարութիւն մը ընելով երեսփ· ժողովին մէջ, խոստովանեցաւ թէ կացութիւնը ծանրացած է: «Չինական եւ հիւսիսային-քորէական բանակներուն թիւը այսօր կը հասնի մէկ միլիոնի, այսինքն կրկինը, բաղդատելով տասը ամիս առաջ եղածին հետ: Այս օդնական ուժերը մեծ մասով Չինացիներ են: Թշնամին այժմ ունի 500է աւելի հրասայլեր եւ ինքնագործ թնդանօթներ, իսկ 1800 հատ ալ սաւառնակներ, մինչ անցեալ տարի հազար հատ ունէր: Բայց եւ այնպէս Ազգաժողովին ուժերը կը պահեն իրենց օդային գերակշռութիւնը եւ կը ստիպեն թշնամին որ մեծ թիւով սաւառնակներ պահէ Մանչուրիոյ մէջ»:

Կը վախցուի որ կարմիրները նոր յարձակողական մը ձեռնարկեն:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ զինաթափութեան յանձնախումբին անգլ· պատուիրակը ծրագիր մը ներկայացուց: Կ՚առաջարկէ որ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ· Նահանգները իւրաքանչիւրը միայն 1.500.000 զինուոր պահէ: Փոքր պետութեանց զօրքին թիւն ալ պիտի սահմանափակուի: Այս պարագային, Խ· Միութիւնն ալ պարտաւոր է կրճատել իր բանակը, որուն միայն ցամաքային ուժը 4.000.000 կը հաշուեն: (Մ· Նահանգները ունին 3.600.000): Չինաստանի ուժերը անհաշուելի են:

ԱՆԳԱՐԱ հասաւ Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի բաժնին վարիչը, Պայրոտ, որ նախապէս այցելած էր Իրան, Իսրայէլ եւ Կիպրոս: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս այցելութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ւէն, իրար խառնուելով հանրակառքերու, ինքնաշարժներու եւ բազմութեան մէջ: Պողոտաներուն վրայ, սրճարանատէրերը անմիջապէս վերցուցին աթոռները եւ սեղանները, փակելով փեղկերը:

Նոյն պահուն աւելի քան 2000 ցուցարարներ խուժած էին Կառ տիւ Նորի մեծ սրահը եւ ոստիկանութեան վրայ յարձակեցան մետաղեայ աթոռներով, շիշերով, բիրերով: Միեւնոյն ատեն կը խորտակէին ապակիները

Կառ տը լ՚Էսթի, Գուլվառ տը Վիլէթի մէջ եւս անկարգութիւններ պատահեցան, ինչպէս եւ Ֆոպուռ Մոնմարթրի, Ռէոմիւռի եւ ուրիշ բանուորական թաղամասերու մէջ:

Վիլէթի ցոյցին ատեն սպաննուեցաւ Հիւս· Ափրիկեցի մը: Վիրաւոր ոստիկաններուն թիւը կը հաշուեն 220, որոնց քանը ծանր: Ցուցարարներէն վիրաւորուած են հարիւրաւորներ: Ձերբակալուած են 718 ցուցարարներ:

× «Իւմանիթէ» երէկ լոյս տեսաւ խոշոր խորագիրներով — «Ահարկու ցոյց մը»: Այս առթիւ կը բողոքէ Ժաք Տիւքլոյի ձերբակալութեան դէմ եւ կ՚ըսէ թէ չեն գիտեր ո՛ւր փոխադրուած է: Ոստիկանութիւնը նորէն այս թիւն ալ գրաւեց, «Լիպերասիոն»ի հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒԸ (Շաբաթ) ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՅԱՏԿԱՑՈՒԱԾ Է ՄԱՅԻՍ 28ԻՆ:

ԻՆՉՊԷՍ ԺՈՂՎԵՑ ԵՒ ԳՐԵՑ

(ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐՈՒՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս բացատրութիւնները տալով, երկու նպատակ կը հետապնդեմ :

Առաջինը, որ ցոյց տուած հետքով, կարելի ըլլայ այդ ձեռագիրները որոնել եւ գտնել: Անոնց մէջ կան անտաշ եւ անգնահատելի ադամանդներ Երկրէն, ժողովրդէն պոկուած: Հոն կան վերջին շրջանի վաւերագրեր, որ պիտի լրացնեն եւ կամ հերքեն այն, որ յետին թուով յիշուած է: Իսկականը այդ վաւերագրերն են, որ օր մը չէ օր մը պիտի գտնուին: Ինչ որ պիտի ըսեմ, անոնց արձագանգն է միայն, յենուած յիշողութեանս վրայ՝ աղօտ եւ կիսկատար :

Երկրորդ նպատակս է, ցոյց տալ, որ այժմս, երբ կան լուսանկարչական մեքենաներ, սինեմայի, ձայնապնակի եւ այլ ու այլ գործիքներ՝ եթէ ըլլին հաղորդակցական դիւրութիւններ, եթէ գիտակցուի արժէքը ժայռերու վրայ խազուած նկարներու եւ ձեւերու, բլուրներու մէջէն ցցուած տարօրինակ քարերու, աւերակներու մնացորդներու, ուր մեր պապերու միտքը, խօսքը եւ կեանքն է դրոշմուած, եթէ չարհամարհուին անոնց թոռներու պատմած ու երգած, չարժումներով արտայայտուած եւ անճոռնի կարծուած արտայայտութիւնները, ապա այդ բոլորը կրնան դառնալ վաւերագրեր հինաւուրց մեր պատմութեան եւ անցած ու դնացած մեր ճաշակի եւ ստեղծագործութեան, նպատակի, որ գործիքներով կարելի է անխարդախօրէն արձանագրել :

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ հետաքրքիր է գիտնալու իր ծագումը, իր անցեալը: Երբ պատմական տուեալները չեն բաւարարեր իր այդ հետաքրքրութիւնը գոհացնելու, ան իր երեւակայութեամբ, իր ազգային յիշողութեամբ կը ստեղծէ առասպելական մի բացատրութիւն, որ յաճախ կը խառնուի ստուածներու պատմութեան հետ, որոնք անսկիզբ են եւ անվերջ :

Առանց պատմութեան ազգ չկայ: Ազգի մը պատմութիւնն արձանագրուած է կամ բանաւոր աւանդութիւններու, արձակ ու չափածոյ պատմուածքներու, սովորութիւններու եւ առասպելանման հէքեաթներու միջոցով, եւ կամ փորագրուած է քարերու եւ գրուած մագաղաթներու վրայ :

Ժողովրդական անգիր պատմութիւնը, որ դարերու ընթացքին կը պատմուի, որքան ալ որ ան չհաստատուի վաւերագրերով, որքան ալ ան ըլլայ առասպելախառն, որքան ալ անճիշդ ըլլայ իր ցոյց տուած ժամանակագրութեամբ, վայրերու մատնանշումներով, — հիմքին մէջ սուտ չէ, իրական է: Այդ պատմութեանց աւանդութեանց մէջ պիտի որոնել անցեալի դէպքերը եւ ապրումները, ներկայի իր որոնումները եւ ապագայի յոյսերու բնազդները, որ խտացած են վէպի, պատմուածքի քօղին տակ: Ժողովուրդի մը իրական նկարագիրը, անոր անցեալը կարելի է գտնել իր անգիր բանահիւսութեան մէջ, որ ամէն ինչ խտացուցած ըլլալով իր հերոսներու մէջ, պատմութիւն չէ, այլ պատմութեան նիւթ :

Անհատին պատմութիւնը իր անցեալի յիշողութիւնն է, որ կրնայ գրուիլ կամ չգրուիլ, բայց ան միշտ կենդանի կը մնայ քանի ինքը մեռած չէ: Այդ պատմութիւնը իր շրջապատը կարող է մասամբ գիտնալ, կամ բնաւ չգիտնալ, այդ կարեւոր չէ անոր համար: Բայց անհատին համար իր պատմութեան յիշողութիւնը անխուսափելի, անբաժանելի մասն է իր էութեան եւ ան անկարող է ազատիլ իր անցեալի յիշողութիւններէն, որպէս թէ ան ըլլէր մի կենսական մասը իր ներկայի եւ ապագայի համար: Այդ յիշողութիւնը յաճախ կը զգացնէ իր ներկայութիւնը, երբ մարդը անգիտակից է, քնած՝ երազներու միջոցով :

Ազգը նոյն ցեղին պատկանող սերունդներու մի անհատականութիւն է. տարբերութիւնը միայն այն է, որ անձի անհատականութիւնը սահմանափակուած է կարճ ժամանակամիջոցով, իսկ ազգինը՝ ժամանակի սահմանափակում չունի: Ան յաւիտենական է, երբ յիշողութիւնը չէ կորսնցուցած. ան մահկանացու է, երբ իր անցեալով հպարտ չէ եւ կամ զայն չգիտէ եւ երբ ազգովին չէ բնաջնջուած: Երբ մի ազգ իր յիշողութեամբ, իր սկիզբը կ'ընտրէ Երկրի ստեղծագործութենէն, եւ իր պատմութիւնը կը սկսի դիցաբանութեամբ Հրեաներու, Յոյներու, Հայերու եւ այլոց նման, ան կը դառնայ անմահ, անկախ իր թիւէն, որակէն եւ իր աննպաստ կացութենէն»: ՌՈՒԲԷՆ

X

Այսպիսի անաւարտ վիճակի մէջ կը մնայ յառաջաբանը զոր հայրս կ'ուզէր գրել իբր մի կտակ: Ինծի կը մնայ միայն հակիրճ լրացուցիչ տեղեկութիւններ տալ Յուշերու վերաբերեալ ձեռագիրներու ինչպէս եւ այս հատորներու հրատարակութեան մասին :

Թաւրիզի մէջ, ուր հայրս կ'ապրէր 1921 թ. Ա. Աւտանդիլեանի մօտ, կը պատմէ անոր իր դեռեւս թարմ յիշողութիւնները, եւ ան գրի կ'առնէ զանոնք: Այսպէսով կը հաւաքուի մօտ 1200 էջ հում նիւթ, ուր մէջ ընդ մէջ կան հատուածներ հօրս ձեռքով գրուած :

Ռուբէն Դարբինեանի պնդումներուն վրայ է որ հայրս Փարիզի մէջ կը ձեռնարկէ իր այս նօթերու առաջին վերամշակման: Հայ Յեղափոխականի մը Յիշատակները լոյս կը տեսնեն «Հայրենիք» ամսագրի առաջին թիւէն սկսեալ: Յաջորդաբար կը տրուին անոնց մէջ Տարօնի պատմութիւնը (որ կը կազմէ ներկայ հրատարակութեան Գ. եւ Դ. հատորներու նիւթը), Պոլսոյ Կեանքը (Զ. հատորի վերջին մասը) եւ Կարսի շրջանը (Ա. հատորի սկիզբը)

1950 Մայիսին, Հէրի Քարեան եւ Ալեք Փիլիպոս կը ծանօթանան հօրս հետ, եւ, թող իրենք ըսեն թէ ինչ բանէ առաջնորդուելով՝ կ'առաջարկեն տպագրել Յուշերը առանձին հատորներով, ստանձնելով նիւթական բոլոր հոգերը: Յատկապէս այս ձեռնարկին համար կը հիմնեն տպարան մը Լոս Անճէլըս, մասնաւորապէս Հէրի Քարեանի անդուլ ջանքերով :

Չէր կարելի արդէն լոյս տեսած նիւթերը եղածին պէս արտատպել: Հարկ էր որ անոնք վերստին վերամշակուէին, յաւելումներու եւ կրճատումներու ենթարկուէին, որպէսզի աւելի միաձոյլ դառնային: Այդ է պատճառը որ ընթերցողը զգալի տարբերութիւն մը պիտի նկատէ այս եւ «Հայրենիք»ի նիւթերու միջեւ :

Որոշ յարմարութեանց համար, հրատարակութիւնը կը սկսի Գ. եւ Դ. հատորներէն (Տարօնի աշխարհ, (1906—1908): Յետոյ կը տպուի Ե. հատորը (Ախլաթ, Վան, Թիֆլիս 1908), որու նիւթերը անտիպ էին: Ապա կը տպուի Զ. հատորը (Կարս - Պոլիս 1908 — 1909), մասամբ անտիպ նիւթերէ :

Մահը վրայ հասաւ երբ հայրս կ'աշխատէր Ա. հատորին վրայ: Անոր առաջին տասը գլուխները պատրաստ էին արդէն. անոնց յաջորդող նիւթը, որ առնուած է վերը յիշուած Թաւրիզի նօթերէն, կը հասցնէ հօրս, ըստ օրագրին, մինչեւ Երկիր մտնելը (1904): Բ. հատորի համար (Վան-Լեռնապար, 1904—1906), նոյնպէս օգտագործուած են նօթերը եւ ուրիշ վերամշակուած հատուածներ, որոնց մատնանշումը եղած է ամէն անգամ :

Հայրս ծրագրած էր իր Յուշերը հասցնել մինչեւ մեր օրերը, ամփոփելով զանոնք 10 հատորներու մէջ: Ցաւով պէտք է յայտնեմ որ ոչ իսկ կմախքը պիտի տրուի այս երկի վերջաւորութեան: Ընդհատեալ եւ սակաւաթիւ են նօթերը առաջին պատերազմի մասին: Ինծ մօտ կայ սակայն հետաքրքրական գրութիւն մը Հայաստանի Հանրապետութեան մասին. յոյս ունիմ որ ան օր մը կը հրատարակուի իբր առանձին նիւթ :

Հայրս կը գրէր մէկ շունչով, առանց որեւէ ուշադրութիւն դարձնելու շարադրութեան ու քերականական օրէնքներուն, եւ հարկ էր որ իրմէ յետոյ մէկը կարգի բերէր իր գրածները և լեզուն: «Հայրենիք»ի մէջ լոյս տեսած նիւթերու սրբագրութիւնը համբերութեամբ կատարած են Ռ. Դարբինեան եւ Ա. Կեսար: Ա. Կեսար կատարած է նաեւ ներկայ հրատարակութեան Գ. Դ. Ե. Զ. հատորներու սրբագրութիւնը :

Ա եւ Բ. հատորները ի գլուխ հանելու համար անհրաժեշտ էր որ մանրակրկիտ եւ յոգնատանջ աշխատանք տարուէր նօթերուն վրայ, որոնց չափազանց անփոյթ լեզուն, սրբագրուելովհանդերձ, պէտք է պահէր իր ոճը, միտքն ու համը: Աշխատանք կատարողը պէտք է ծանօթ ըլլայ ոչ միայն դէպքերուն, այլեւ հօրս մտածելակերպին ու արտայայտութեան ձեւերուն: Այդ մէկը եղաւ հօրս վաղեմի ընկեր Ս. Խոնդկարեան, որու օժանդակութեամբ ի գլուխ հանեցինք յիշեալ հատորները միացեալ ուժերով : Վ. Տ. Մ.

Հայկական կեանքը Ժընեւի մէջ

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ) — Հայ ուսանողութիւնը ուրախալի գործունէութիւն ցոյց տուաւ անցեալ վեցամսեակի ընթացքին, ղեկավարութեամբ իր նախագահին՝ Աղեքսանդր Պաղտեանցի: Վարչութեան միւս անդամներն էին Վահէ Godel, քարտուղար, եւ Պարգեւ Պետրոսեան, (Գահիրէէն) գանձապետ, երեքն ալ համեստ բայց կարող երիտասարդներ :

Անցեալ Նոյեմբեր 23ի նիստին մէջ ուսանողները որոշեցին, համաձայն Միութեան ծրագիր-կանոնագրին, կազմակերպել դասախօսութիւններ իրենց թէ Զուիցերիացիներու համար

Վարչութիւնը նախ դիմեց ակադեմական Պ. René Groussetի, որ հակառակ իր փափաքին ստիպուեցաւ մերժել, իր զբաղումներուն հետեւանքով: Անոր վրայ վարչութիւնը դիմեց փրոֆ. Հ. Փաստրմաճեանի (Արմէն Գարոյի որդին) :

Դեկտեմբեր 9ին, վարչութիւնը օգտուելով եգիպտագէտ Պ. Արտակ Մխիթարեանի Ժընեւ ներկայութենէն, կազմակերպեց դասախօսութիւն մը Café de la Bourseի մեծ սրահին մէջ, ի ներկայութեան ուսանողներու եւ Ժընեւի հայ գաղութին: Ֆրանսերէն լեզուով տրուած այս խիստ շահեկան դասախօսութեան նիւթն էր՝ «Նեղոսի ակունքներէն Սինայի լեռը», պատկերաւոր լուսարձակով: Պ: Մխիթարեան, Պրիւքսէլի եգիպտագիտական հիմնարկութեան ընդհ. քարտուղարն է, որ Ժընեւ հրաւիրուած էր, երեք դասախօսութիւն տալու համար Համալսարանին մէջ :

Ուսանողական միութեան նպատակն է, ի միջի այլոց ծանօթ նիւթերու շուրջ կազմակերպել վիճաբանական հաւաքոյթներ, «մարզելու համար ուսանողներու մայրենի լեզուն»:

Այս նպատակով Դեկտ. 12ին տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն մը ուսանող Պերճ Եազարեանի կողմէ, որուն նիւթն էր ժամացոյցի ծագումը եւ պատմութիւնը»:

Փետրուար 14ին տեղի ունեցաւ ուսանողական պարահանդէս մը, ուրախ մթնոլորտի մը մէջ: Ի միջի այլոց շատ հետաքրքրական էին օրիորդներ Եօլանտ Աբրահամեանի եւ Սաֆարեանի հայկական պարերը, որոնք շատ քիչ անգամ առիթը ունինք տեսնելու :

Պարահանդէսին հասոյթը պիտի գործածուի «զարկ տալու համար մշակութային ձեռնարկներու»: Դժբախտաբար հայ գաղութը սպասուած բազմութեամբ չէր պատասխանած հրաւէրին եւ հետեւաբար մեծ հասոյթ մը չգոյացաւ :

Փետր. 22ին տեղի ունեցաւ վերջապէս Պ. Հրանտ Փաստրմաճեանի երկար ատենէ ի վեր սպասուած դասախօսութիւնը Ֆրանսերէն, Համալսարանի թիւ 30 սրահին մէջ: Նիւթն էր «Հայաստան եւ Բիւզանդիոն»: Ներկայ էին շուրջ 150 հոգի, մէկ մասը Զուիցերիացի: Նախագահը, Պաղտեանց քանի մը խօսքով ներկայացուց բանախօսը, որ խօսեցաւ մէկ ժամ: Բիւզանդիոնի եւ Հայոց յարաբերութիւնները, հայ կայսրեր եւ կայսրուհիներ, հայ զօրապետներ, հայկ. մտքի ազդեցութիւնը Բիւզանդիոնի պատմութեան եւ մշակոյթին վրայ: Տեղական քանի մը թերթեր արձանագրեցին այս բանախօսութիւնը :

Ժընեւի հայ ուսանողութիւնը ուրախալի քայլ մը առած է յարաբերութիւն հաստատելով Լիոնի հայ ուսանողներուն հետ եւ զանոնք Ժընեւ հրաւիրելով: Լիոնցիք ալ Ժընեւցիները հրաւիրեցին Լիոն, «Հայ մշակոյթի օր»ուան առթիւ, Մարտ 22—23ին:

Անցնող վեցամսեակին՝ Ժընեւի հայ ուսանողութիւնը ունեցաւ երկու շրջանաւարտ: Նախագահը՝ Ալէք Պաղտեանց (Թէհրանէն), վարդապետ բնագիտական եւ բնական գիտութեանց, Օր. Ռիմա Զարդարեան՝ մանկավարժութեան:

Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Հայաստանի քարտէսն ալ

ԱԶԲԻ ՓՈՒՇ

Պոլսոյ «Սօն Թելեկրաֆ»ի թերթին թղթակիցը շարունակելով իր տպաւորութիւնները Լիբանանի մասին, հետեւեալ տողերը կը գրէ.

— Պէյրութի պանդոկները բանեցնողներուն մեծ մասը կամ Արաբ են կամ Հայ: Հայերը կամ գաղթականութեան եւ կամ ազգ. պայքարի առաջին տարիներուն հոս եկած են: Արաբները անվստահելի են արդէն: Դառնանք Հայերուն :

Ասոնցմէ մէկուն բանեցուցած մէկ պանդոկը իջած էինք: Խոհանոցի դրան վրայ օրացոյց մը կախուած էր, վրան քարտէս մը, ուր անկախ Հայաստանի սահմանները վարդագոյն ներկուած էին: Կարսի, Արտահանի, Էրզրումի եւ Էրզինճանի հողերն ալ վարդագոյն էին :

Նոյն գոյնով ներկուած էին նաեւ Ատանա, Մերսին, Մարաշ եւ Այնթապ: Կը նշանակէ թէ, Արեւելեան նահանգները անբաւական նկատելով, հարաւային նահանգներն ալ կ'ուզէին :

Տակաւին կայ. իւրաքանչիւր էջին վրայ պատկերներ որոնք կը ցուցնեն Հայերու տարագրութիւնը, Ատանայի ջարդը եւ Արեւելեան ըմբոստութեան ընթացքին սպաննուած Հայերը :

Գաղտնի հայ կազմակերպութեան կողմէ պատրաստուած այս օրացոյցերը, որոնք ցրուած են աշխարհի ամէն կողմ, Պէյրութի մէջ ապահով վայր գտած են: Տարակոյս չկայ որ իւրաքանչիւր Հայու տան մէջ կրնաս հատ մը գտնել: Զարմանալի է որ այս պանդոկին յաճախորդները բոլորն ալ Թուրք են եւ տարակոյս չկայ որ անոնց դրամովը գնած են ասոնք: Ահա թէ ինչպէս Հայերը կը մեծցնէին Թուրքերուն դէմ :

Ցաւչոտ նուէկոյթ մը

Կարգը Պոնտոսցիներուն էր, ցիրուցան հայրենակիցները ի մի հաւաքուելու եւ գործի մղելու իրենց « Տիկնանց յանձնախումբը»: Եւ կիրակի օր ամբողջովին լեցուած էր Cercle Militaireի վերի սրահը:

Տրապիզոնցիին խորհրդանիշը՝ փոքրիկ համեղ ձկնիկը, «խամսին» դուռնէն կը դիմաւորէր հիւրերը եւ իր պսպղուն փայլով կը զարդարէր բոլորին լամբակները, փոխան ինքնաբուխ նուէրի մը:

Եւ սակայն ինչե՛ր, ինչե՛ր կը յիշեցնէր այդ փոքրիկ խորհրդանշանը «լաւ ու վատ» օրերէն, երբ Սեւ Ծովու այդ բանուկ նաւահանգիստները, նախադուռը՝ հայկական գաւառներուն, կը ցնծային ուրախութեան կանչերով եւ փարթամ կենցաղով, մինչեւ ... չանսատակ ձէմալ Ազմիի եւ ընկ. հայաջինջ սպանդը:

Տրապիզոնցին կ'ըսէ — Մերինը, սարսափելի էր, ծծկեր մանուկներ սնտուկները լեցուցին, ամուր գամեցին եւ ծովը լեցուցին ...

Այո, սարսափելի էր նոյնպէս ինչ որ տեսան Կիրասոնը, Սամսոնը կամ Օրտուն: Եւ ո՞վ ազատ մնաց արդէն այդ դժոխային հաշուեյարդարէն:

Ափ մը մնացեր են այսօր ամէն մէկ քաղաքէն հատուկտոր, ամէն մէկ աւանէն, գիւղէն նմոյշներ, բայց մնացեր են Հայ, կապուած իրենց աւանդութեանց եւ նոյնիսկ տեղական սովորութիւններու: Որքան սրտառուչ էր տեսնել չորս տարէցներ, «Լազի» տարազներով, երիտասարդի նման թրվռուն, երբ միալար նուագարանի մը հնչիւններով պար բռնած էին, ինչպէս երբեմն հարիւրներով կը դառնային ձեռք ձեռքի հարսնիքներու կամ տօնախմբութիւններու միջոցին: Շուտով պարախումբին միացան ուրիշներ ալ, այր թէ կին, մինչեւ անգամ 90 տարեկան մայրիկ մը..

Հոս ալ պէտք էր ձեռք ձեռքի տային, գլուխ հանելու համար այս երեկոյթը փայլուն եւ հասութաբեր:

Հասո՞յթը: Անպայման գեղեցիկ նպատակի մը, մասնաւորաբար կրթական: Ոչ դպրոց կը պակսի, ոչ ալ ուսման ծարաւի պատանիներ:

Շքասեղանը (պիւֆէ) նուէր էր, ամբողջովին ճարուած Տիկնանց Յանձնախումբի ջանքերով: Երիտասարդուհիներ շուտով սպառեցին զայն, աջ ձախ սպասարկելով: Նուէր էին դարձեալ վիճակախաղի առարկաներն ալ, մօտ 400—450 տոմս, որմէ կարծեմ գոյացաւ 45.000 Ֆրանք:

Բանախօսութիւն չկար, բայց ունէին գեղարուեստական խնամուած բաժին մը, սիրուած եւ ծանօթ արուեստագէտներով, ինչպէս Օր. Հ. Խտրշեան եւ Պ. Գմբէթեան եւ սիրողներու « կամաւորական » խումբով մը, որոնք արտասանեցին, երգեցին ու պարեցին: Կը մասնակցէր նաեւ Կապոյտ Խաչի Փարիզի պարախումբը:

Եւրոպ. պարերուն մէջ ալ հայկական աղ մը կը դնէր Պ. Կարօ Սարեան, մեր կարգ մը երգերու չափը յարմարցնելով օրուան պարերուն:

Որքան ալ յաջող ըլլայ իրենց այս առաջին փորձը, անշուշտ մոռցուելու դատապարտուած է, եթէ մեր Պոնտոսցի հայրենակիցները չնուիրագործեն իրենց Միութիւնը մնայուն ձեռնարկով մը եւ գոնէ տարին մէկ օր չյիշեն իրենց փոքրիկ համեղ ձկնիկը եւ «լազպարերը»:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՉ ԼԻՈՆԷՆ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ երկար տարիներէ ի վեր վարձու խարխուլ սրահ մը կը ծառայեցնէր իբր եկեղեցի եւ դպրոց, միանգամայն: Այսօր գնուած է արդէն կեդրոնական թաղի մը մէջ հող մը կառուցանելու համար եկեղեցի, դպրոց, հանդիսասրահ, գրադարան, ի մի բան՝ Ազգ. Տուն մը՝ իբրեւ հզօր ազդակ ազգապահպանման եւ լաստ փրկութեան:

Աշխատաւորական բազմահոծ Լիոնի պատուական ժողովուրդը կատարեց եւ դեռ պիտի շարունակէ կատարել իր պարականութիւնը ի խնդիր այդ Ազգային Տան անյապաղ կառուցման: Սակայն եւ այնպէս գիտնալով որ մեր միջոցները անբաւական պիտի ըլլան, վարչութիւնը պիտի դիմէ Ֆրանսաբնակ հայրենակիցներու եղբայրական օգնութեան: Իր ներկայացուցիչները մօտերս պիտի այցելեն հայաշատ կեդրոններ:

Մինչ այդ, կոչ կ'ընէ այն ոսկեսիրտ ունեւորին որ պիտի գիտնայ իր հարստութեան մէկ մասը յատկացնել, յաւերժացնելու համար իր կամ իր սիրելիներուն յիշատակը, յանձն առնելով կառուցումը եկեղեցի - դպրոցին կամ օգնելով այս ձեռնարկին: Ամբողջ սերունդներ երախտապարտ պիտի մնան իրեն, տեսնելով եկեղեցին իբրեւ հովանի եւ դպրոցը իբրեւ վառարան մշակոյթի, ուսուցանելու համար Բարին, Ճշմարիտը եւ Գեղեցիկը:

Դիմել ուղղակի, Ազգ. վարչութեան. — Union Nationale Ephonie de l'Eglise Arménienne, 69 rue Louis Blanc , Lyon (Rhône) :

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել ներկայ կոչը:

Ի դիմաց Ազգ. վարչութեան ատենապետ՝ ԱՂԵՔՍ. Կ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, ատենադպիր՝ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ:

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Անհրաժեշտ կը նկատեմ փոքրիկ խորհրդածութիւն մը ընելու Թղթակցութեանս սկիզբը: Արժէքաւոր եւ փառաւոր անցեալով հարուստ ժողովուրդ մը ըլլալով հանդերձ, շարունակ երիմիական ողբերով ազալ կ'ուզենք, մեր կեանքի սուղ օրերը կ'անցնենք գանգատելով եւ անճարակօրէն ուծացումի եւ օտարացումի մասին խօսելով, երբ ատդին լաւագոյն միջոցները, ազդակներն ունինք ինքնապաշտպանութեան եւ մեր ցեղային դրօշմի անաղարտ պահպանումին: Մեր մէկէ աւելի հերոսամարտները փաստացի ապացոյցներ են մեր ազգային կորովին տեւականութեան:

Վասպուրականի Հերոսամարտի 37րդ տարեդարձը, Փարիզէն ետք, գովելի եռանդով տօնախմբուեցաւ Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Վասպուրականցիներու եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէին, Կապոյտ Խաչի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Հանդէսը տեղի ունեցաւ շաբաթ իրիկուն, 17 Մայիս, քաղաքապետական մեծ սրահին մէջ: Իբր նորութիւն, բեմին վրայ տեղաւորուած էր «Սէնֆօնի տը Սէն Մարթէն»ի

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

500 տոլարի նուէր մը ըրած է Ճորճ Մարտիկեան Էշրէֆիէի (Պէյրութ) Ազգ. վարժարանին: Անցեալ տարի դէպի Արեւելք իր շրջագայութեան ատեն երբ կ'այցելէր Էշրէֆիէի դպրոցը, խանդավառուելով կը հարցնէ դպրոցին տնօրէն ընկեր Ղ. Զարըգի թէ ինչով կրնայ օգտակար ըլլալ: Տնօրէնը ցոյց կուտայ հինցած գրասեղանները: Եւ այս տարի Ճորճ Մարտիկեան ղրկեց 500 տոլարը որով նորոգուեցան վերի դասարաններուն գրասեղանները, բայց յուսախաբ եղան փոքր դասարաններու աշակերտները: Տնօրէնը եւ Թաղ. խորհուրդը որոշած են հնդանակութեամբ նորոգել վարի դասարանները:

նուագախումբը իր ամբողջ կազմով, որ հանդէսի նախագահ Կ. Տէրմոյեանի բացման խօսքէն վերջ, նուագեց «Մարսէյեէզ»ը: Յաջորդաբար խօսք առին մասնակցող Միութեանց ներկայացուցիչները: Օր. Շ. Յակոբեան գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան քարտուղարը՝ Յ. Ուզունեան, կարդաց ուղերձ մը: Հ.Յ.Դ. կոմիտէի ներկայացուցիչը՝ Ս. Գալուստեան, ներբողեց եղբայրական գործակցութիւնը հասարակաց թշնամիին դէմ: Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը՝ երգեց երկու յաջորդական երգեր:

Օրուան բանախօսը՝ Պ. Մ. Գույումճեան պարզեց Վասպուրականի մեծ գոյամարտի դրուագները՝ մինչեւ յաղթանակ: Յետոյ սկսաւ՝ ուրախ եւ հաճելի մթնոլորտի մէջ խնջոյքի եւ պարի բաժինը, որուն յաջորդեց՝ ուշ գիշերին Հերոսամարտներու շարժանկարներուն ցուցադրութիւնը:

Հասարակութիւնը հեռացաւ սրահէն յուզումի եւ խանդավառութեան զգացումներով:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԹՈՒՌ.— Մեր փոքրաթիւ գաղութը, որ 25 տարիէ ի վեր կարօտը կը քաշէր հայկական ժամուն, վերջապէս բախտը ունեցաւ Մայիս 18ին տեսնելու հայկական ծէս մը առաջնորդութեամբ Հ. Վ. Պապազեանեանի եւ երկու հայ տիրացուներու (Փարիզէն): Սէն Մարթէն եկեղեցին լեցուն էր տեղացի հաւատացեալներով:

Քաղաքին կարտինալը քարոզով մը ներբողեց հայկական մշակոյթը եւ քրիստոնէութիւնը, յուզելով հաւատացեալները, որոնք գոհունակութեամբ մեկնեցան ինչպէս մենք Հայերս: Այնուհետեւ հիւրերը հրաւիրուեցան Պ. Միհրանին սրճարանը ուր մեծարուեցան ընտիր գինիներով:

Միքայէլ

PETITS LITS BLANCSի տարեկան պարահանդէսին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 20ին, Շայեոյի պալատին մէջ, հրաւիրուած էր նաեւ զօր. Թորգոմ իր տիկնոջ հետ, իր վաղեմի բարեկամին՝ Պ. Պէլլիի կողմէ: Մեզի կը տեղեկացնեն թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնեն Թորգոմի յուշերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՎԷՊ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ)

— Ես այնպէս կը կարծեմ թէ Ժագ ձայնասփիւռի միջոցաւ լուր կուտար իրընկերներուն: Կէս գիշերէն յետոյ ուրիշ ի՞նչ միջոցով կրնայ լուր ղրկել:

Փօնթիւի չպատասխանեց: Այդ պահուն հեռաձայնին զանգակը հնչեց, Ֆրանսացին պատասխանեց:

Յանկարծ ինծի դառնալով գոչեց.

— Վայ սարսափելի, մեր ոստիկանն է եւ կ'ըսէ թէ Ժագ հեծանիւով գրասենեակ գացեր է եւ հոն տասը վայրկեան մնալէ վերջ...

— Այդքանը բաւական է հեռագրիչով լուր ղրկելու համար, ըսի:

— Դարձեալ հեծանիւ նստեր եւ ճամբայ ելեր է: Վեց մղոն յառաջանալէ ետք ամայի տեղ մը կանգ առեր է: Մեր ոստիկանը չէ կրցեր շատ մօտենալ եւ բաւականացեր է հեռուէն դիտելով: Հետեւաբար չէ տեսեր թէ ի՞նչ կ'ընէ Ժագ, որ հինգ վայրկեանի չափ հոն մնալէ վերջ դարձեալ հեծանիւ նստեր եւ տուն վերադարձեր է: Անոր մեկնումէն յետոյ ոստիկանութիւնը քննութիւն մը կատարեր է հոն, ուր հինգ վայրկեան կեցած էր Ժագ, սակայն ոչինչ գտեր է: Արդեօք սուրհանդակ աղաւնի՞ մը թռցուց այդ վայրէն:

— Վայրկեան մը ինծի տուէք հեռաձայնը, ալօ, ըսէք ինծի խնդրեմ, Ժագի հեծանիւին վրայ սակառի նման բան մը կա՞ր: Լաւ, իմ գիտնալ ուզածս ալ այդ էր:

Ընկալուչը տեղը դնելէ ետք, Փօնթիւի ըսաւ.

— Աղաւնի մը չի կրնար ըլլալ, մանաւանդ այս երկրին մէջ, ուր ամէն վայրկեան հսկողութիւն կը կատարուի:

— Վայրկեան մը, Փափա, ըսի, հասկցայ թէ ինչ ըրած է Ժագ: Նկատած էինք թէ տարբեր իմաստ մը ունէր «3ի հանրակառքը» որուն մասին խօսած էր Ուորնըր: Ինծի այնպէս կը թուի թէ գերման հէլիքօփթէր մը Պլէնքփօրթի վրայ կանգ առած է քանի մը վայրկեան: Հիմա կը հասկնա՞ք:

— Ոչ, բան մըն ալ չեմ հասկնար:

— Ժագ իր հեծանիւին վրայ ունէր ռատիոյի ընկալուչ մը, ծանր չեն կշռեր այս գործիքները:

— Ըսել կ'ուզէք թէ գերման սաւառնորդը ա՞յս ձեւով մտիկ կ'ընէր Ժագի ըսածները:

— Այո. «Ժամը 3ի հանրակառքը» այդ օդանաւն էր ահա: Այս կերպով ժամը որոշուած կ'ըլլար ժամադրութեան: Պարզ բայց հանճարեղ գիւտ մը: Այս ձեւով սաւառնակին մեկնումէն վերջ ոչ ոք կրնայ ստուգել թէ ո՞վ եւ ի՞նչ ձեւով հաղորդակցութեան մէջ մտած է լրտեսներուն հետ: Յայտնի է թէ ամէն անգամ տարբեր տեղեր է կը խօսէին իրարու հետ:

— Շատ լաւ, շատ ճիշդ է ձեր ըսածը: Հիմա պէտք է խիկոյն զինակից ընկերներու հացկերոյթ մը կազմակերպէք:

— Ամենայն սիրով, ըսի, կ'ուզեմ հաւաքուած տեսնել լրտեսները:

— Ե՞րբ կրնաք հաւաքել զանոնք:

— Յառաջիկայ Երեքշաբթի:

Անմիջապէս հեռաձայնեցի Սըննէյ Փրէսի խմբագրատունը եւ 598րդ զօրագունդի անունով ծանուցում մը գրել տուի, յետոյ հեռաձայնեցի Տիկին Բաքէլի եւ այդ լուրը հաղորդեցի իրեն, նկատելով որ մտերմութիւն մը կար իմ (այսինքն Միլըրի) եւ անոր միջեւ:

— Շատ լաւ խորհեր ես, ըսաւ, ուրեմն ես ալ պիտի գամ եւ ներկայացումս պիտի տամ: — Այո:

— Կրնա՞մ աւելի առաջ քեզ տեսնել: — Անշուշտ: — Վա՞ղը: — Այո:

Պարապ ժամերուս կուսումնասիրէի գերման լրտեսական կազմակերպութեան աշխատանքի ձեւերը: Սակայն շատ դժուար էր այս գործը: Չէի գիտեր օրինակ թէ կազմակերպութիւնը ո՞ւրկէ կը գտնէր իրեն պէտք եղած մեծ գումարները: Յայտնի էր թէ գերման լրտեսներու մեծամասնութիւնը Անգլիա ղրկուած էր 1933է առաջ, իսկ Միլըր նախորդ պատերազմէն ի վեր հոս հաստատուած էր: Եւ երեւակայել որ արար աշխարհ կը կարծէր թէ Հիթլէր կոչուած միակ անձի մը դէմ կը պայքարինք: Մինչդեռ մենք մեր դէմ ունէինք բազմաթիւ Հիթլէրներ: Մինչ ես այս մտածումներուն մէջ թաղուած էի, յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ Տիկին Բաքէլի տաք շրթները դրացի իմիններուս վրայ:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մասին սուտ լուրեր կը տարածէ Մոսկուան», յայտարարեց Թըրումըն «Ռումանիոյ զանգուածային տարագրութեան ամերիկեան կոմիտէ»ի ներկայացուցիչներուն: «Մենք երբեք չենք բռնաբարած Ժընեւի պայմանագրութիւնը: Կրեմլին շատ լաւ գիտէ, բայց անհիմն սուտեր կը տարածէ: Ան աշխարհի ամէն կողմը խաղաղութեան կանչեր կ'արձակէ, սակայն ամէն կողմ պատերազմ կը սերմանէ, կըրցած չափով»:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ել Ազհարի համալսարանը մօտերս խլէմա մը պիտի ղրկէ Վատիկան, իբրեւ ներկայացուցիչ: Ուրիշներ ալ պիտի ղրկուին Ֆրանսա եւ Գերմանիա, մահմետականներու կեանքի պայմանները ուսումնասիրելու համար: Ասկէ զատ, տասը չէյխեր պիտի ղրկուին Եւրոպա, օտար լեզուներ սորվելու համար:

ԳԻՆԵՐՈՒ ՁԵՂՉԻ մասին դիմում կատարած են վարչապետին Ֆրանսական երկու կարեւոր բանուորական խմբակցութեանց վարիչները եւ խնդրած են որ կառավարութիւնը վճռական միջոցներ ձեռք առնէ, գիներու անկումը իրական դարձնելու եւ աշխատաւորական լայն զանգուածներուն գոհացում տալու համար:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ աշխատաւորական կազմակերպութեանց բացած պայքարին իր համերաշխութիւնը յայտնեց անգլիական բանուորական դաշնակցութիւնը իր վերջին հաւաքոյթին մէջ: Համաժողովը կը դատապարտէ հողատար իշխանութեանձեռք առած խիստ միջոցները, որոնք կ'անդամալուծեն աշխատաւորական կեանքը: Ի վերջոյ յոյս կը յայտնէ որ ժողովրդավարական ազատութիւնը պիտի վերահաստատուի Թունուզի մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի «Ե. ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Լիոն-Տէսինի եւ Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ական քոյր Միութեանց, տեղի կ'ունենան 1 եւ 2 Յունիսին (Կիրակի, Երկուշաբթի) Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Տէսին մէջ: Կիրակի իրիկուն, պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն, Տէսինի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ:

Մարսէյլէն մեկնող կարաւանին մասնակցելու համար 30 % զեղչով արձանագրուիլ մինչեւ Մայիս 29, վերջին պայմանաժամ հետեւեալ հասցէներուն.— Mardjoian, 6 rue de Etoile, Kalinderian, 48 rue St. Basile:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 19ին Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes: Վարչութեան թեկնածուներու արձանագրութիւնները վերոյիշեալ հասցէներուն կամ ժողովի իրիկունը:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ երգեցողութիւն տեղի պիտի ունենայ Շաւիլի մատրան մէջ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը: Օծման 20րդ տարեդարձին առթիւ մասնաւորապէս հրաւիրուած է Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վ. Մանուկեան որ երկուշաբթի օր պիտի պատարագէ եւ իր հոգեշունչ քարոզով պիտի մխիթարէ հաւատացեալ ժողովուրդը: Կը հրաւիրենք Շաւիլի եւ շրջականերու բոլոր ժողովուրդը: (ԿՆԻՔ)

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՕՇի, իր բեմական գործունէութեան 35ամեակին առթիւ: Այս կիրակի ցերեկ, ժամը 15ին, Iénaի Թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի Փարիզի մէջ ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ
Կատակախաղ 6 արար, հեղինակ՝ Դ. Դեմիրճեան եւ բեմադրութիւն՝ յոբելեար Թրագօշի: Սիրայօժար մասնակցութեամբ դերասաններ Տ. Նշանեանի եւ Ա. Գմբէթեանի:

ՀԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ, ՄԱՅԻՍ 28

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի, Համազգայինի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ Քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: **Place St. Sulpice, métro St. Sulpice**:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, Պ. MARCEL CARTIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին երգ՝ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ. ԱԻԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Արտասանութիւն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՏՇԵԱՆ եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Ջութակ՝ Պ. ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ թառ Պ. Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Հայկական տոհմիկ պարեր Ֆ. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆի:

Խմբերգ՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի:

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը հանրածանօթ **Rico's Creole Band**ի, Première Formation

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտք **200** ֆրանք

×

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր խումբերու եւ քոյր կազմակերպութեանց:

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի:

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴԵՈՍԵԱՆ
Կը խօսին՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ա. Տ. Վարդանեան, Պ. Զ. Գասեան (երգ), Ա. Մարգարեան (արտասանութիւն), խմբերգ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի եւ քաղաքի խումբերու կողմէ: ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ ԵՒ ՆՈՒԱԳ:

Դաշնակ՝ Օր. Մարկոսեան, նուագ Պ. Լ. Ղեւոնդեան:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի տեղական մասնաճիւղերուն:
Կիրակի 8 Յունիս, ժամը 3.30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՌՕՄԱՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 1ին: Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Մեներգ Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, կ'արտասանեն՝ Օր. Ա. Թուրքեան եւ Օր. Շ. Յակոբեան, դաշնակ Օր. Մ. Սաղաթէլեան, ջութակ՝ Պ. Պ. Տօստողրուեան եւ Պէրպէրեան: Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ լոյս, Յոյներու սրահը: Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան:
Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժին, (երգախառն կենդանի պատկեր, պար, երգ, արտասան.): Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք, ճաշ: Պարահանդէս: Մասնաւոր նուագախումբ՝ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներու:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. Մարտիկներու եւ Վասպուրականի Հայ. Միութեան:
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու «Արաքս» երգչախումբը: Պիտի երգեն Տիկին Թադէոսեան եւ Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն), Օր. Յակոբեան:
Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Առատ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

×

ՎԱԼԱՆՍ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, պետական թատրոնի սրահը:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:
Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
Խօսք պիտի առնեն տեղւոյս Ֆրանս. ընկերվարական ներկայացուցիչները:
Գեղարուեստական բաժին.— Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ:
Կը ներկայացուի նաեւ Ա. Վտարանդի թատերգութիւնը «ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԸ ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ»:
Յաջորդ օրը, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին խնջոյք «Ահարոնեան» սրահին մէջ:
Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Քնար Զաքարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ՅՈՎԱԿԻՄ ԶԱՔԱՐԵԱՆի (Շ. Գարահիսարցի) մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հմայեակ եւ Տաճատ Տողրամաճեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շավիլի մատրան մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, իրենց մօր՝ ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՈՎՍԱՆՆԱ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգեգալուստի կիրակին Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ յետ Պատարագի, անոր շինութեան եւ նորոգութեան սատարող ազգայիններու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի: Կը հրաւիրենք սոյն արարողութեան ներկայ գտնուիլ մեր սիրելի ժողովուրդը: Սկիզբն ժամերգ. ժամը 8.30, Ս. Պատարագ 10ին:

Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի ժամը 8.30, 9, 9.30, 10.15, 10.48: Վերադարձ 13.07, 13.21, 13.50, 14.03, 15.03:— Հոգաբարձութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԻԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին 78 րիւ Ռապըլէի դպրոցի սրահը: Սախպողական օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Քաշան: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի տարեկան մարզահանդէսը՝ Յուլիս 6ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի՝ Այրի Տիկին Ոսկի Ոսկեանի մահուան առթիւ:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme, Paris (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376 · 286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 31 MAI 1952 Շաբաթ 31 ՄԱՅԻՍ

28րդ ՏԱՐԻ – 28e Année No 6777-Նոր շրջան թիւ 2188 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Երեսուներեք տարի առաջ, Հայոց դարաւոր եւ նուիրական զոյգ սրբութիւններուն՝ Արարատի եւ Էջմիածնի հովանիին տակ հայ ժողովուրդը, յանձինս իր հերոս զաւակներուն, իր նուիրումի ու զոհաբերութեան բոլոր լաւագոյն տարրերուն, պայքարեցաւ, արիւն թափեց եւ ստեղծեց ազատ Հայաստանը :

Հայրենիքը, որ ունինք այսօր՝ խարսխած Արարատեան դաշտին վրայ, հին եւ նոր «Աստուած»ներու պարգեւ մը չէ, եւ ոչ ալ մեր արիւնուշտ թշնամիներու կողմէ եղած « շնորհ » մը : Անիկա՝ մեր բիւրաւոր նահատակներու եւ անհաշիւ զոհաբերութեանց կենդանի վկայարանն է, սրբազան աւանդը :

Մայիս 28ը, յաւիտենական խորհուրդն է՝ Հայութեան յարատեւութեան, իր հայրենական հողերուն վրայ ազատ ու անկախ ապրելու անտեղիտալի կամքին, իր հոգեկան ու նիւթական ստեղծագործութեանց թռիչքներուն :

Մայիս 28ը իրականացած իտէալն էր անոնց, որոնք իրենց մտքի եւ բազուկի ստեղծագործութիւններով լուսաւորեցին մեր դարաւոր պատմութեան այնքան մռայլ ու սեւ էջերը :

Այդ իտէալը, որ կուգայ մեր հին պատմութեան շրջաններէն, նոր գոյն եւ բովանդակութիւն ստացաւ ազատագրական շարժման մեր անմահ ռահվիրաներու կողմէ :

Շատ արիւն թափեց հայ ժողովուրդը այդ իտէալին իրականացման ճամբուն վրայ : «

Առաջին աշխարհամարտը նոր անկիւնադարձ մը կը բանար մեր պատմութեան մէջ :

Օսմանեան վարիչները որոշած էին «արմատական» հաշուեյարդարի ենթարկել Հայ Դատը :

1915ի Մեծ Եղեռնի հրէշային ծրագիրը ամբողջացնելու համար, Կովկասեան Հայաստանը դեռ կանգուն էր :

1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը « դէպի տուն » ճամբած էր ռուս զինուորները մինակ ձգելով Հայերը ուժեղ ու կազմակերպուած Օսմանեան բանակին դէմ :

Ապրիլեան Եղեռնի ուրուականը կը սաւառնէր Արարատեան Աշխարհին վրայ :

Ամբողջ Հայութիւնը, տեղացի թէ փախստական, Արամի եւ Զօր. Սիլիկեանի կոչերուն պատասխանելով զինուորագրուած էր սրբազան պատերազմին :

« Մահ կամ Ազատութիւն » նշանաբանին տակ թշնամիին դէմ նետուող Հայը՝ յաղթանակեց :

Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտներու մէջ թշնամի բանակները խորտակուեցան :

1918 Մայիս 28ին հռչակուեցաւ Հայաստանի ազատութիւնն ու անկախութիւնը :

Ծագեցաւ Հայոց նոր արշալոյսը :

Հայ ժողովուրդը վերջապէս ունեցաւ իր սեփական հայրենիքը, իր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ :

Կարճ տեւեց Հայաստանի ազատութիւնը : Հիւսիսի եւ Հարաւի մեր թշնամիները ձեռք ձեռքի տուած խեղդեցին մեր անկախութիւնը :

Աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր մեր Հայրենիքը կը հեծէ բոլշեւիկեան վայրագ բռնակալութեան ճիրաններուն տակ :

Մեր պապենական հողերը կը մնան ամայի եւ բռնագրաւուած : Հայ Դատը կը մնայ անլոյծ :

Ազատատենչ Հայութիւնը —Հայրենիքէն ներս թէ դուրս — հոգեւին ծառացած է իր ազատութեան եւ անկախութեան թշնամիներուն դէմ :

Ամէն տարի, անկախութեան տարեդարձին առթիւ, անգամ մըն ալ կը շեշտենք թէ Հայութիւնը չէ հրաժարած իր իրաւունքներէն — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարականէն :

Կորչի՛ն Հայ Դատի թշնամիները :

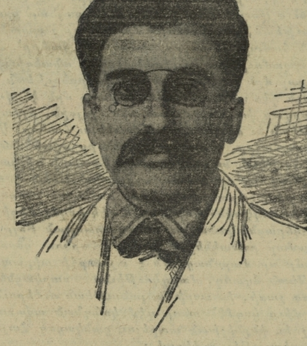
Կեցցէ՛ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդի ազատութեան նուիրական թուականը :

Կեցցէ՛ Հայկական եռագոյնը, խորհրդանշան Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայրենիքի :

Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը :

Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, դրօշակիրը մեր ազատագրական պայքարին :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

Ա Ր Ա Մ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻԶ ՈԳԻՆ

Ֆրանսա աւելին կը սպասէ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Էչիսընի հետ կատարուած խօսակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչները մասնաւորապէս անոր ուշադրութիւնը հրաւիրեցին Հնդկաչինի եւ Թունուզի վրայ : Ֆրանսա աւելի գործնական աջակցութիւն կը սպասէ Հնդկաչինի պատերազմին համար : Միւս կողմէ կը գանգատի թէ Ամերիկա վաղջ դիրք մը բռնած է Թունուզի հարցին մէջ, ինչ որ կը հակասէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան ծրագրին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Էչիսըն Ֆրանսայի պահանջները նկատի առնելով հանդերձ, չէ ուզած որոշ յանձնառութիւններ ստանձնել եւ պիտի խորհրդակցի Նախագահ Թրումընի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը քուէարկեց 6700 միլիոն տոլարի վարկ մը ի հաշիւ արտասահմանի տնտեսական եւ զինուորական օգնութեան : Թրումըն 7900 միլիոն տոլար ուզած էր, բայց ծերակոյտը 15 % զեղչ մը կատարեց : 1952 — 1953 տարուան համար, ծերակոյտը քուէարկած է հետեւեալ վարկերը Եւրոպայի համար.—3 միլիառ 515.295.500 տոլար զինուորական, իսկ մէկ միլիառ 542.866.000 տնտեսական օգնութեան համար : Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի համար 514 միլիոն 263.300 տոլար զինուորական, իսկ 166 միլիոն տոլար 227.599 տնտեսական :

ՎԱՐՇԱՊԵՏԸ իրաւունք ստացաւ վստահութեան քուէ պահանջելու, շարժական սակացոյցի նոր օրինագծին առթիւ որ կը քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, Պերլինի արեւմտեան շրջանը այցելելով, հաւաստեց թէ երբեք պիտի չլքեն զիրենք : «Պերլինի ապահովութիւնը եւ բարօրութիւնը եւ մեր դիրքը անհրաժեշտ պահանջներ են աշխարհի խաղաղութեան համար» :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այսօր, Շաբաթ, ժամը 20.30ին մինչեւ լոյս, 6րդ քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

✕

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այսօր, Շաբաթ, ժամը 20.30ին մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

✕

Նոյն օրը, եւ նոյն ժամերուն՝ ԼԻՈՆԻ, ՎԻԷՆԻ եւ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ : Իսկ վաղը՝ Կիրակի՝ ԿՐԸՆՈՊԼ :

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ժաք Տիւքլօ պաշտօնապէս կ'ամբաստանուի

*****

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՀՐԱՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ.— ԵՕԹԸ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ .— ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԵՒ ԱՅԼՈՒՐ

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ համայնավարներու ձեռքն է եւ մօտ երեք միլիոն անդամներ ունի, հրահանգեց գործադուլներ սարքել ամէն տեղ, բողոքելու համար Ժաք Տիւքլոյի ձերբակալութեան դէմ : Հրահանգը մասնաւորապէս կը շեշտէ .

— « Արագ շարժեցէք կատարեալ միութեամբ, հաւաքուեցէք իւրաքանչիւր գործարանի մէջ, դադրեցուցէք աշխատանքը, պահանջեցէք խաղաղութիւն, հաց եւ ազատութիւն» եւն. :

Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է ամէն տեղ, ապահովելու համար անդորրութիւնը եւ աշխատանքի ազատութիւնը : Մասնաւորապէս հսկողութեան տակ առնուած են դատական պալատը եւ ոստիկանական վերատեսչութեան պաշտօնատունը:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ՝ չորեքշաբթի օր ձերբակալուեցաւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, երբ կառքով կը հետեւէր ցոյցերուն : Հարցաքննիչ դատաւորը պաշտօնապէս իբրեւ դաւադիր ամբաստանելով համայնավար երեսփոխանը, Ֆրէնի բանտը փոխադրեց :Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ փոխադրութիւնը տեղի ունեցաւ ձեռնակապով :

Ամբաստանեալին եօթը փաստաբանները անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեցին դատական նախարարին, պահանջելով ազատ արձակել Տիւքլօն : Քննութիւնները կը շարունակուին, ուրիշ կարգ մը կասկածելիներու դէմ, հետեւելով 1848ի եւ 1853ի պատժական օրէնքներուն որոնց համաձայն երկու կամ աւելի մարդիկ դաւ մը սարքած կ'ըլլան, երբ ժողովուրդը կը գրգռեն կառավարութեան դէմ, բռնութեան դիմելու համար : Այս արարքներուն պատիժն է բերդարգելութիւն : Եթէ միայն մէկ հոգի ըլլայ յանցաւորը, պատիժը կը վերածուի մէկէն հինգ տարի խցարգելութեան :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ՝ Ժաք Տիւքլօ չորեքշաբթի օրուան ցոյցերուն մէջ կը գործէր « իբրեւ զօրավար մը որ կը հրամայէ իր զօրքին» : Թերթերը կը գրեն թէ ձերբակալութիւնը պիտի ունենայ Ռէփիւպլիքի հրապարակին մօտ, ուր պիտի կատարուէր բողոքի ցոյցը, որ արգիլուած էր : Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ ամբաստանեալը անձեռնմխելի չի կրնար համարուիլ իբրեւ երեսփոխան, քանի որ յանցանքի վրայ բռնուեցաւ : Ազգ. Ժողովին կը մնայ վաւերացնել ձերբակալութիւնը կամ ազատ արձակել տալ :

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՂԱՒՆԻՆԵՐ »Ը ՄԵՌԱԾ ԷԻՆ

Ազգ. Ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, երբ Տիկին Լիփքովսքի կը պահանջէր վարձատրել վիրաւորուած ոստիկանները, համայնավար խմբակցութեան ներկայացուցիչը, Ֆերնան Կրընիէ բողոքեց Ժաք Տիւքլոյի ձերբակալութեան դէմ, զանազան առարկութիւններով : «Կրնայ ըլլալ որ ատրճանակ մը գտնուած ըլլայ իր կառքին մէջ : Գալով աղաւնիներուն...

Ձայն մը .— Անշուշտ խաղաղութեան աղաւնիներ (քրքիջներ) ...

Կրընիէ .— Ոստիկանական զարշելի պատմութիւն մըն է : Ֆրանսայի ժողովուրդը մտահոգութեամբ կը դիտէ իր երկրին գրաւումը օտարին կողմէ, ինչպէս եւ հիթլէրական բանակին վերածնունդը, նախայարձակման պատրաստութիւնը : Այդ քաղաքականութեան դէմ է կը բողոքէ :

Ձայն մը .— Իրաւունք չունիք խռովութեան կոչեր ուղղելու :

— Ազատ արձակեցէք Ժաք Տիւքլօն :

— Ազատեցէք Մորիս Թորէզը (որ Մոսկուա կը գտնուի) :

Ուրիշ մը .— Ի՞նչ եղան աղաւնիները ...

Ի վերջոյ նախագահը յայտարարեց թէ համայնավար կուսակցութեան կողմէ խնդրագիր տրուած չէ Տիւքլօն ազատ արձակելու համար :

Թերթերը կը գրեն թէ թղթատար աղաւնիները մեռած էին, լաթերու մէջ փաթթուած ըլլալով :

Տիւքլոյի հետ ձերբակալուած էր նաեւ իր կինը, բայց ազատ արձակուեցաւ : Վար դրուեցան շարժավարը եւ թիկնապահը, որոնց պատմութեան համաձայն ատրճանակը թիկնապահին կը պատկանէր, իսկ աղաւնիները նուէր ղրկուած էին Տիւքլոյի վրայ հիացող երկրագործի մը կողմէ :

✕ Հինգշաբթի օր, «Իւմանիթէ»էն եւ «Լիպէռասիոն»էն զատ, Մարսէյլի, Լիոնի, Լիլի եւ ու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԷԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ ՕՐԵՐԻՆ

(ՄԻ ՀԱՏՈՒԱԾ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ)

Ես զինուոր էի հայկական չորրորդ հրետաձիգ վաշտի մէջ: Կարսից նահանջել էինք Ալեքսանդրապոլ: Այնտեղ հրահանգ ստացանք անցնել Եզիտինների Բամփ գիւղը: Զինադադար էր: Մայիս 15ին Թուրքերը հակառակ զինադադարի տրամադրութիւններին, նոր պահանջներ դրին մեր հրամանատարութեան առջեւ եւ դեռ պատասխան անգամ չստացած, անցան յարձակողականի եւ գրաւեցին Ալեքսանդրապոլը: Մեր մարտկոցի հրամանատար հարիւրապետ Գուրգէն Մովսէսեանը հրահանգ ստացաւ շարժիլ դէպի Ղարաքիլիսէ:

Մայիսեան հրաշալի օրեր էին: Գարունը իր ամէնից ծաղկուն շրջանի մէջ էր: Ո՞վ մեզանից չի կախարդուել Հայաստանի աննման գարունով, մայիսեան օրերու պայծառ եւ բուրումնաւէտ օդով: Ծաղկող բնութիւնը իր սքանչելի մարգագետիններով, կապերտանման ծաղկադաշտերով, իր արագընթաց գետակներով ու բազմաթիւ զուլալ աղբիւրներով:

Սակայն, տխուր էր հայ մարդը 1918ի գարնան: Նա կարծես չէր նկատում իր չուրջը առատօրէն սփռուած գեղեցկութիւնները, մտազբաղ էր, կքած մի անհասանելի ծանրութեան տակ: Գիւղացիները ամէն տեղ հանդիպում էին մեզ մտահոգ, տխուր հարցումներով: Դժուար էր հանգստացնել խեղճ մարդկանց:

Ճանապարհին խօսում էինք մեր սպաների հետ: Շատերը համոզուած էին, որ կռիւը դեռ պիտի շարունակուի, մասնաւորապէս լեռնամասերում:

Ես լաւատես չէի: Գիտէի որ կտրուած էինք ամբողջ աշխարհից, լքուած բոլորից:

Տխուր տրամադրութեան մէջ մօտեցանք Ղարաքիլիսէին:

Ղարաքիլիսէ: Այս անունը կապուած էր իմ մանկական օրերի հետ: Քանի՛ անգամ ամառը ընտանիքով եկած էինք այստեղ օդափոխութեան: Շրջապատուած լեռներով, բազմաթիւ կիրճերով, արագավազ գետակներով ու անտառներով, Ղարաքիլիսէն մեր հայրենիքի ամէնից գեղեցիկ վայրերից մէկն էր:

Երբ մեր վաշտը տեղաւորուեց անտառի մօտ, ուր պիտի գիշերէինք, ես մի քանի ժամով արձակուրդ ստացայ եւ գնացի քաղաք, ուր ապրում էին իմ մօտ ազգականներ, տարաբախտ ընկ. Կարճիկեանի տիկնոջ ծնողները:

Ղարաքիլիսէն սոսկալի տեսարան էր ներկայացնում: Գաղթականութիւնը, որ շարժւում էր դէպի Դիլիջան եւ Թիֆլիզ, խռնուած էր այս փոքրը գիւղաքաղաքում: Իշխանութիւնները որեւէ ուժ եւ հնարաւորութիւն չունէին կանոնաւորելու գաղթը: Եւ ի՞նչպէս կանոնաւորէին: Թուրքերը մտած էին արեւելեան Հայաստանի սիրտը: Ամէն կողմից շարժւում էին առաջ՝ հանդիպելով մասնակի, յուսահատական դիմադրութեան. Կային գաղթականներ Արեւմտեան եւ Արեւելեան Հայաստանի գրեթէ բոլոր շրջաններից: Մի կատարեալ ժխոր, ահաբեկում, սարսափ ...

Այս վիճակը ինձ վրայ ձգեց ուղղակի շշմեցուցիչ տպաւորութիւն:

Շատերը՝ կիսամերկ, քաղցած, ոմանք՝ ցնցոտիներով ծածկուած... Ամէնից զարհուրելին երեխաների խնդիրն էր: Զինուորականները փորձում էին համախմբել մէկտեղ իրենց ծնողները կորցրած երեխաներին եւ մի կերպ ճամբել Դիլիջան: Դիլիջա՜ն: Բոլորը մտածում էին ժամ առաջ հասնել այնտեղ, ուր կարծես պիտի գտնէին փրկութիւն ...

Նահանջող զօրամասերն էլ խռնւում էին գաղթականութեան հետ եւ այս սարսափելի ժխորի մէջ կորցնում զինուորական կարգապահութեան վերջին մնացորդները: Զինուորներից շատերն էլ դառնում էին գաղթական:

Փողոցներում տիրում էր այնպիսի աղմուկ, որ դժուար էր խօսել անգամ: Ստիպուած բոլորը բղաւում էին:

Երեկոյեան կապիտան Մովսէսեանը կարգադրեց մեզ, համաձայն ստացած հրահանգին, պատրաստ լինել եւ առաւօտեան շուտ շարժիլ Դիլիջանի ուղղութեամբ:

Ուրեմն, մենք էլ գնում էինք Դիլիջան... Անփառունակ նահանջ ...

×

Սարսափելի էր նահանջը Ղարաքիլիսէից Դիլիջան: Ամբողջ ճանապարհը բռնուած էր գաղթական հոծ բազմութեամբ: Գերմարդկային ճիգ էր պէտք, որպէսզի հնարաւոր դարձնէինք թնդանօթների յառաջխաղացումը: Հրետաձիգ վաշտը կարծես դադրել էր ամբողջականութիւն լինելուց: Կին, երեխայ, անասուններ, խառնուել էին մարտկոցի զինուորների եւ ձիերի հետ, եւ գրեթէ անհնարին էր առաջ շարժիլ:

Միայն Մովսէսեանի նման հրամանատարը կարող էր մի ելք գտնել այս կատարեալ ժխորից: Նրան յաջողուեց գոնէ որոշ տարածութեան վրայ համեմատական կարգ հաստատել, վերականգնել բաժան բաժան եղած մասերը եւ հասցնել մեզ Դիլիջան:

Յիշում էի 1915 թիւը: Կարծես կրկնւում էին Մեծ Եղեռնի օրերը: Հայութեան միւս կէսն էլ կանգնած էր անխուսափելի բնաջնջումի առջեւ: Ամէն ինչ թւում էր վերջացած: Ընդհանուր քայքայում, յուսաբեկում: Բոլորիս առջեւ ցցւում էր ահաւոր պատկերը, — Հայ ժողովրդի վերջնական բնաջնջումը ...

Դիլիջանը սակայն մի քիչ սթափեցրեց ինձ: Այստեղ կար որոշ կարգ ու կանոն: Գաղթականութեան շարժման աշխատում էին տալ քիչ թէ շատ կազմակերպուած բնոյթ: Տեղական մեր ընկերները ահագին ճիգ էին թափում փրկելու կացութիւնը: Զօրավար Նազարբէկեանը արդէն տեղեակ էր զօր. Սիլիկեանի, Դրոյի եւ Դանիէլ Բէկ Փիրումեանի ծրագրած հակայարձակման, որ սկսաւ Մայիս 23ին:

Դիլիջանի Հայ. եկեղեցւոյ չուրջ տեղի ունեցաւ հրապարակային մեծ ժողով: Բոլորն էլ գիտակցում էին, որ մենք ճգնաժամային վայրկեաններ էինք ապրում, Դիլիջանը արագօրէն լեցւում էր Ղազախից օգնութեան հասած կամաւորական խմբերով, բաղկացած գլխաւորաբար շրջանի գիւղացիներից: Արտասանւում էին կրակոտ ճառեր:

Ճառերից ինձ յաջողուեց լսել միայն երկուսը: Խօսում էր Գարեգին Նժդեհը: Շատերը ծանօթ են Նժդեհի պերճախօսութեան: Բայց այդ օրուան ճառը մի առանձին խոր տպաւորութիւն ձգեց բոլորի վրայ: Նա յաջողեցաւ շատերի սրտի եւ հոգու մէջ նորից վառել հաւատք դէպի մեր ժողովրդի ապագան: Ընդհանուր ցնծութեան մէջ կոչ արեց բոլորին անմիջապէս շարժիլ դէպի Ղարաքիլիսէ, բռնել դիրքեր, ուր դեռ կանգնած էին նահանջած զօրամասերից ոմանք եւ կեցնել Թուրքերի յառաջխաղացումը:

(Մնացեալը յաջորդով) Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Մայիս 28ը թէ իբրեւ կերտուածք, թէ իբրեւ շօշափելի եւ տեսանելի արդիւնք եւ թէ իբրեւ ըստեղծագործութիւն, բացառիկ նշանակութիւն ունի 5 — 6 դարերու Հայոց պատմութեան մէջ:

Անոր փաստական եւ իրաւական գոյութիւնով՝ հայ ազգը եւս, միւս ազգերու կարգին, այսօր կը գրաւէ ազատ արեւին տակ, անկաշկանդ ապրելու եւ յառաջդիմելու իր արդար իրաւունքը: Միւս կողմէ՝ մեր պատմութիւնն ալ, դարերու զարտուղի, մոլորական թափառումներէ վերջ, կը մտնէ իր զարգացման տրամաբանական հունին մէջ:

Բայց, այն գաղափարական ոգին՝ որ ծնունդ տուաւ «Մայիս 28»ի լուսաշող եւ պայծառ իրականութեան, նոր երեւոյթ մը չէ Հայոց պատմութեան համար: Ուշադիր դիտողի մը համար՝ Հայոց պատմութիւնը յաւիտենական անտեղիտալի պայքար մըն է չարի, խաւարի եւ բռնութեան ուժերուն դէմ: Ան, անընդհատ վազք մըն է՝ վսեմ եւ արդար խոյանք մը բարիին, լոյսին, ճշմարտութեան եւ ազատութեան հասնելու համար: Մեր պատմահայրը, Մ. Խորենացին՝ իր գրած Հայոց պատմութեան նախամուտը կը կատարէ դիւցազնավէպով մը որ մեծապէս յատկանշական է մեր ազգային նկարագրի եւ ըմբռնումներու բնորոշման տեսակէտէն: Խորենացին մէկ կողմէ մեզի կը պատկերացնէ բռնակալ եւ ազատասպան Բելը իր անհամար բանակներով եւ իր ահարկու զօրութեամբ որ մարմնացումն է աշխարհի տիրապետութեան ձգտող, մարդկութիւնը ստրկացնելու ձգնող չարի, խաւարի եւ բռնութեան ուժերուն, իսկ միւս կողմէ՝ անոր դէմ կանգնած ազատատենչ եւ ինքնիշխան ապրելու ցանկացող Հայկը՝ իր սակաւաթիւ ուժերով:

Այս երկու ուժերը իրար կը բախին, եւ ով հրաշք, բռնութեան եւ չարի զօրութիւնը կը տապալի, եւ, ինչպէս միշտ կը տեսնենք պատմութեան մէջ, յաղթանակը կը մնայ բարիի եւ ազատութեան ուժերուն կողմը: Խորենացին այս երկու անձերու օրինակին մէջ դրած է ամբողջ պատմա-փիլիսոփայութիւն մը, ընդունելով ի յառաջագունէ որ ազատութեան, արդարութեան համար մղուած կռիւը, ինչքան ալ դժուար եւ տաժանելի ըլլայ, ինչքան ալ մղուի անհաւասար ուժերու միջեւ, դարձեալ յաղթանակը պիտի մնայ ազատութեան, արդարութեան ախոյեաններուն կողմը: Որովհետեւ, Խորենացին ինք եւս հաւատացած է թէ մարդը կամ ազգերը իրենց արժէքները, իրենց բնատուր կարողութիւնները կրնան զարգացնել միայն ու միայն ազատութեան, կամ ազգային անկախ պետականութեան մէջ:

Ուրիշ օրինակ մը կուտայ մեզի յոյն պատմագիրը՝ Քսենոփոն: «Նահանջ Բիւրոց»ի հեղինակը կը պատմէ թէ՝ Հայոց Տիգրան թագաւորը, օգտուելով Պարսից ժամանակաւոր դժուարութիւններէն, ապստամբած էր Կիւրոսի դէմ: Բայց ապստամբութիւնը ձախող վախճան մը ունենալով՝ Տիգրան գերի կը բռնուի եւ շղթայակապ կը տարուի Կիւրոսի առջեւ: Կիւրոս, Տիգրանի արարքին շարժառիթները հասկնալու համար, երբ հարց կուտայ թէ ինչո՞ւ ապստամբեցար. — Տիգրան խրոխտաբար կը պատասխանէ.

— «Ազատութիւն ցանկացայ եւ ազատութիւն կամիմ թողուլ զաւակացս»:

Տակաւին չենք խօսիր Վերգիլիոսի կամրջաքանդ Արաքսի ակնարկութեան մասին, որով բանաստեղծը ուզած է բնորոշել Հայերու ըմբոստ ոգին եւ ազատասիրութիւնը:

Միայն այն իրողութիւնը, որ մեր նախնիքները Ե. դարուն Աւարայրի ճակատամարտը մղելու ծանր զոհողութեան յանձնառու եղան իրենց ազգային ինքնավարութիւնը եւ հոգեկան անկախութիւնը պահելու համար եւ Արաբական Տիրապետութիւնը Հայաստանի վրայ, Ազգային Անկախութիւնը վերականգնելու շարունակական խլըրտումներու շղթայ մը եղաւ, ապացոյց են թէ ազատութեան, անկախութեան եւ ինքնիշխան ապրելու գաղափարը կը կազմէ Հայոց պատմութեան մղիչ ազդակը եւ հայ հոգիի բնորոշ գիծերէն մէկը:

Ազատութեան, անկախութեան հասնելու այս բնական եւ անտեղիտալի պահանջն է՝ որ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, սկսելով Հայկէն, Արամէն, Տիգրաններէն, Վահագնէն, Արշակէն, Վարդանէն, Վահաններէն, Մուշեղներէն, կուգայ կը հասնի մինչեւ Սասունցի Դաւիթները, Իսրայէլ Օրիները, Դաւիթ Բէկերը, Սալմաստեցիները, Զուղայեցիները, Մ. Սեբաստացիները, Արղութեանները, Շահամիրեանները, Յ. Էմինները, յանգելու համար Քրիստափորներու, Սերոբ Աղբիւրներու, Հրայրներու, Անդրանիկներու, Մուրատներու, Քեռիներու եւ Սեպուհներու շնորհիւ, Սարդարաբատի, Ղարաքիլիսէի և Բաշ Ապարանի հերոսական կռիւներուն, ուր, դարերու ստրկութենէ մը ետք, հայ ժողովուրդը՝ իր արի արանց քաջերով կուրծք տուաւ չարի, խաւարի եւ բռնակալութեան անհամար ուժերուն դէմ եւ օրհասական, արիւնալի, անհաւասար կռիւներէ ետք, դարերու գերութենէ մը վերջ, ստեղծեց իր անկախութիւնը եւ պետական ինքնուրոյն կեանքը: Օտարին ծախուած չարամիտներ, կրնան ուրանալ թափուած արիւնը եւ ստորագնահատել «Մայիս 28»ի արժէքը, բայց պատմութեան դատաստանին առջեւ, նշանակութիւն չունին այդ բոլորը:

Զարի եւ բարիի, ազատութեան եւ գերութեան յաւիտենական այս պայքարին մէջ, երկու ազատասպան եւ բռնակալ ուժերդաշնակցած, խորտակեցին հայ ժողովուրդի դարաւոր երազին եւ պայքարին արդիւնքը, Հայաստանի Անկախութիւնը եւ ազգային պետութիւնը: Տիտանեան այս պայքարին մէջ, հայ ժողովուրդը՝ յանձինս իր ազատատենչ հոսանքին եւ անկախութեան ջահակիրներուն, ժամանակաւոր ձախողանք մը կրեց միայն, բայց, իր պայքարին մէջ, երբեք չպարտուեցաւ եւ երբեք չդաւաճանեց Հայոց պատմութեան մղիչ ազդակը հանդիսացող, անոր դարաւոր թաւալումին ուժ-գաղափարը կազմող ձգտումին. — Անկախութեան:

Ազգերու ազատագրական պայքարին մէջ, մասնակի ձախողանքները եւ ժամանակը, յաճախ, երկրորդական նշանակութիւն ունին: Էականը այն է որ Ազատութեան, անկախութեան եւ սեփական պետութիւն կերտելու հաւատքը, ձգտումը ունեցող եւ զայն իրականացնելու վճռականութեամբ տոգորուած ազգերը, ուշ կամ կանուխ, պիտի հասնին իրենց նպատակին:

Երբեմնի մեզի բախտակից ազգերը՝ Յունաստան, Պուլկարիա, Սերպիա, Ալպանիա, Ռումանիա, արաբական երկիրները եւ Իսրայէլ՝ նուազ չպայքարեցին, նուազ արիւն չթափեցին և նուազ զոհողութեանց յանձնառու չեղան, իրենց ազգային անկախութիւնները ունենալու համար:

Անկախութեան, կամ ազգային սեփական պետութեան պահանջը՝ այսօր պատմական անհրաժեշտութիւն մըն է այլեւս հայ ժողովուրդին համար: Կեանքի եւ մահուան միջեւ ընտրութիւն մը կատարելու փորձ՝ եթէ կ՚ուզէք: Կամ այն է որ հայ ժողովուրդը եւս, ուրիշներու կարգին իրաւունք ունի ապրելու եւ պէտք է ունենայ իր ուրոյն ազգային պետութիւնը, անոր հովանիին տակ խաղաղօրէն զարգացնելու իր հոգեկան, մտաւոր, քաղաքական, տնտեսական եւ ֆիզիքական բնատուր ձիրքերը եւ կամ՝ իր սեփական ձեռքերով կը ստորագրէ իր մահավճիռը: Ուրիշ ելք չկայ:

Երկնքի մէջ ոչ մէկ վրէժխնդիր Աստուած եւ ոչ ալ երկրի վրայ ոեւէ բռնակալ ուժ, չեն կրնար կապտել հայ ժողովուրդին ապրելու արդար իրաւունքը՝ քմահաճ կարգադրութիւններու վրայ

ՄԵՌՆԻԼ ԿԱՄ ԱՊՐԻԼ ՄԻԱՍԻՆ

Արարատեան աշխարհում մեր ազգն իրականացած տեսաւ իր դարեւոր ձգտումների ու պայքարների նպատակը՝ սեփական պետութեան ծնունդը՝ այն օրերին, երբ որեւէ տեղ ու ժամանակ նախընթաց չունեցող ջարդից, տեղահանութիւնից, սովից ու հողային կորուստներից հասել էր ուժերի սպառման սահմանին: Ներքին թշնամութիւններ, բաւական չէին: Դրսից չորս կողմից թշնամի երախներ բացուած էին նորաստեղծ հանրապետութեան վրայ, որոնց մէջ ամէնէն զարհուրելին — Թրքականը:

Հայաստանի անկախութիւնը յայտարարուեց Մայիս 28ին, Թիֆլիզում, բայց Քաջազնունու անդրանիկ կառավարութիւնը Երեւան հասաւ Յուլիս 19ին: Այդ ժամանակամիջոցում թղթատարի և երկաթուղիներու հաղորդակցութիւնները կտրըուած էին Երեւանի եւ Վրաստանի մայրաքաղաքի միջեւ: Երկաթուղիներու կէսը Թուրքերի ձեռքին էր, խճուղին նոյնպէս վտանգուած էր, որովհետեւ մասամբ անցնում էր Ադրբէյջանի հողով: Միակ կապը հեռագրաթելն էր. բայց նրա ծայրին էլ նստած էին քմահաճ Վրացիները:

Սարդարապատի յաղթանակից յետոյ նահանջած Թրքական բանակը կրկին երեւաց Արարատեան դաշտում եւ արշաւեց դէպի Երեւան, վերագրաւելու Յունիս 4ին Բաթումի դաշնագրով որոշուած սահմանագիծը: Նրա յառաջապահներկանգ առան Հայաստանի մայրաքաղաքից 7 քիլոմեթրի վրայ:

Երեւանում այդ օրերին ոչ ոք չէր հաւատում, թէ Թուրքերը կը յարգեն կնքուած դաշնագիրը եւ կը ձգեն 12.000 քառ. քիլոմեթր Հայաստանին, ապրել ազատ ու ինքնիշխան: Սպառողական ընդհ. վիճակը, լարուած ու ջղային, կարծես գոյութեան բնականոն ձեւն էր: Տնտեսական կեանքը մեռած էր: Երբեմն այս ու այն ապրանքներից զուրկ խանութը բացում էին միայն միմեանց հանդիպելու, լուրեր ու տպաւորութիւններ փոխանակելու համար: Թրքաբնակ Թաղերն առանձնացած էին, ամփոփուած իրենց մէջ ուրնդունելով յաճախակի այցելութիւնը Թուրք սպաների՝ ակընդէտ սպասում էին նրանց բանակի մուտքին: Ասորի լրաբերներն ասում էին, որ Թուրքերի ազգային խորհուրդը խոշոր կաթսաներ է ժողովել եւ պատրաստութիւններ է տեսնում քաղաքային գրօսարանի ծառուղիներում անհատնում «փիլաւ»ով հիւրասիրելու քաղաքը գրաւող Թուրք զինուորները: Երեւանի 30.000 հայութեան —թախծոտ ու մտահոգ— միակ յոյսն իր առաջնորդների կորովը, իմաստութիւնն ու տոկունութիւնն էր: Գաղթելու տեղ չկար, դէպի հիւսիս մնում էին միայն Ախտայի, Նոր Բայազիտի ու Ծաղկաձորի շրջանները, լեցուն սովահար գաղթականներով ու գիւղացիներով, աւելի վեր Թաթարն ու Թուրքը:

Ազգային խորհուրդ, զինուորական հրամանատարութիւն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն օր ու գիշեր գործի էին. պէտք էր ինքնապաշտպանութեան մի պողպատէ վահան կոփել մեր գլխին կախուած դամոկլեան սրի դէմ: Ամէն մի անհատի կարգապահութեան ու հրամանին ենթարկուելը անհրաժեշտութիւն էր ամբողջութեան կեանքի համար: Խստօրէն արգիլուած էր անցնել քաղաքում հայ եւ Թուրք ազգաբնակութեան միջեւ ինքն իրեն ստեղծուած բաժանման գիծը: Որեւէ անհատական ընդհարում կարող էր պատրուակ դառնալ միջցեղային կռուի եւ տաճկական բանակի ու նրան ենթակայ դաւաճանի զինուած Թուրք խուժանի արշաւանքին քաղաքի վրայ:

Դաշնակցութիւնն ունէր յատուկ զօրագունդ ընկեր Ջանիբէկեանի հրամանատարութեամբ. «Հ. Յ. Դ. Կարմիր Պահակ» անունով, որ պատրաստ էր ամէն վայրկեան Թռչելու վտանգի դէմ: Զօրակոչի էին ենթարկուած զինուորական շարքերից դուրս մնացած բոլոր քաղաքացիները մինչեւ 45 տարեկան եւ նրանցից կազմուած էր «Երեւանի պաշտպանութեան գումարտակը» գլխապետ (այն ժամանակ) Ա. Շահխաթունիի հրամանատարութեամբ: Գումարտակի կազմակերպական կոմիտէն բաղկացած էր հաւասար Թիւով ժողովրդական և Դաշնակցական կուսակցութեանանդամներից: Լինելով մէկը նրանցից, տողերիս գրողը չի կարող յուզումով չյիշել ժողովրդական Սիրական Տէր Մարտիրոսեանի բուռն նուիրումը այդ գործին: Գումարտակն անդադրում մարզանքներ էր անում եւ ամէն իրիկնապահին հանդիսաւորապէս անցնում Աբովեան պողոտայով, ժողովրդի ցնծութեան ու ծափերի միջով: Դիրքի ու դասակարգի խտրութիւնները ջնջուած էին: Գիմնազիոնի տեսուչ Դ. Զուբեանը քայլում էր դպրոցի դռնապանի հետ: Քաղաքագլուխն ու նրա օգնականը փողոցի մաքրութեանը հսկող պաշտօնեայի հետ: Կոմիտէն ազատ ձգեց գործարանատէր Արտուշ Աւետովին ոչ թէ հարուստ, այլ չափազանց հաստ ու քալելու անընդունակ լինելու պատճառով:

Կուսակցութիւնները համերաշխ էին: Որոշուած էր ոչ մի դէպքում քաղաքը չտալ թշնամուն: Եթէ առաջապահ դիրքերում պարտուէինք, կռիւը պիտի շարունակէինք քաղաքի մէջ փողոցից փողոց, տնից տուն: Այս վճռականութիւնը սարսափ էր պատճառում շատերին:

— Եթէ այդպէս է, ասում էին, թոյլ տուէք նրանց, ովքեր հնարաւորութիւն ունին, դուրս հանել քաղաքից կինն ու երեխան, որոնք այդ դէպքում ոտքի տակ կ'երթան, կամ կը կոտորուեն թշնամուց: Կռուողը եթէ ընտանիք փրկելու հոգը չունենայ, աւելի կը կռուի իր դիրքին ու ակամայ դասալիք չի դառնայ: Մանաւանդ որ ամառ է, տապը քաղաքում անտանելի ու պարենաւորումը դժուարին:

Մասնաւորապէս ունեւոր դասակարգի ներկայացուցիչները պահանջում էին նպաստաւոր կարգադրութիւն այդ մասին: Տեղի ունեցան քաղաքից, կարելի է ասել, փախչելու դէպքեր: Միջոց ունեցողները առասպելական գներով ֆուրգոններ ու սայլեր վարձեցին ու չուեցին դէպի Սեւանայ լիճ՝ ամարանոց գնալու պատրուակով: Արհեստաւոր ու բանուոր մարդիկ վճռապէս բողոքում էին այդ երեւոյթի դէմ: Մի մեծ առեւտրականի դրան առջեւ կանգնած ֆուրգոնի անիւները հանել էին գիշերն ու տարել:

Տարաձայնութիւնները ծայր առան: Պէտք էր կարգադրութիւն: Քաղաքային տան մէջ հրաւիրուեց ընդարձակ խորհրդակցական ժողով Ազգ. Խորհրդի, կուսակցութիւնների, արհեստակցական միութիւնների, վաճառականութեան ներկայացուցիչներից եւայլն: Հազարաւոր բազմութիւն կուտակուած ներսը, թէ դուրսը հրապարակի վրայ, սպասում էր խորհրդակցութեան ելքին:

Առարկութիւնները նոյնն էին, ինչ լսում էր օրն ի բուն քաղաքի փողոցներում, զբօսավայրում, խանութներում ու ընտանիքների մէջ:

Քաղաքի մասնակի էվակուացիան ցանկալի՞ է, թէ ոչ: (Ծրագրեալ պարպում):

Նրա հակառակորդներն առարկում էին. — էվակուացիան խուճապ կը ստեղծի: Ընտանիքդ կը տանես Ծաղկաձորում, էլ յետ չես գայ: Թշնամին դիմացդ կանգնած դիտում է ամէն շարժումդ: Նա անպայման յարձակման կ'անցնի, եթէ տեսնի որ Հայերը չւում են քաղաքից: Հէնց ընտանիքի պաշտպանութեան համար է, որ մենք կը կռուենք այստեղ, մեր տների շէմքի առջեւ: Ոչ մի գաղթ, ոչ մի տեղահանութիւն, մեռնել ու ապրել միասին: Գիշեր ու ցերեկ հսկել քաղաքի ելքերի վրայ եւ թոյլ չտալ ոչ ոքի հեռանալ Երեւանից: Հին Դաշնակցական Թաղիանոս Թաղիանոսեան խօսեց կրակոտ ճառ, զգածուեց, արտասուեց: Ոգեւորութեան, զոռում գոչումի, երդումների — նրանց կողմից, որոնք էվակուացիա առաջարկելով իբր թէ ժողովրդի բարիքն էին ուզում — ու ձեռքի սեղմումների մէջ տրուեց որոշում — Ոչ մէկի հեռանալը քաղաքից առանց պաշտպանութեան կոմիտէի թոյլտուութեան:

— Կեցցէ, ջան տղերք, ապրէք, ապրէք:

Հրապարակում ցնծացողները գլխարկները շպրտում էին երկինք, ցատկում, գրկախառնւում: Հնչեց «Մեր Հայրենիք»: Ամէնքը քարացան ու զգացին, որ Երեւանը փրկուեց այդ րոպէներին:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

հիմնուած ճակատագիր մը սահմանելով անոր:

Այսօր, փոթորկայոյզ այս աշխարհին մէջ, երբ երկու հակամարտ ուժերու միջեւ քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւ գաղափարական պայքարները հասած են սաստկութեան ծայրագոյն աստիճանին, երբ նոր եւ ահարկու աշխարհամարտի մը հեռանկարը մղձաւանջի մը ծանրութեամբ կը ճնշէ ամբողջ մարդկութեան վրայ, հայկական կեանքը չէր կրնար բացառութիւն կազմել: Այսօր հայկ. կեանքը եւս բաժնուած է երկու հակոտնեայ ուժերու: Մէկ կողմը կանգնած են ազատութեան, անկախութեան եւ ազգային սեփական պետութիւն ստեղծելու ջատագովները՝ յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իսկ միւս կողմը կեցած են ազատութեան, անկախութեան եւ ազգային սեփական պետութեան թշնամիները, որոնք ամէն օր եւ ամէն ժամ կը գովաբանեն ստրկութիւնը, բռնակալութիւնը եւ օտար լուծին «բարիքները»:

Անկախութեան, ազատութեան եւ հայրենիքի համար մղուած այս անհաւասար պայքարին մէջ, հայ ժողովուրդի ազատատենչ տարրերը երբեք պարտուած չեն: Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անոնք անհրաժեշտ զոհողութեանց առջեւ կանգ պիտի չառնեն՝ վերստեղծելու համար ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի պետականութիւնը:

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՅԱՆՈՒՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

«Հազարաւոր անկորով ներքիններ են պէտք պաշտպանելու համար համաշխարհային պատմութեան փառահեղ հարէմը:»

Այսպէս էր գրում գերման յայտնի իմաստասէր Ֆրիդրիխ Նիցշէն իր ժամանակի պատմաբանների մասին: Այն ժամանակ երբ կային յայտնի Մոմզէնը, Թէնը, Ռընանը: Ի՞նչ պիտի ասէր նա այսօր, եթէ առիթ ունենար ծանօթանալու բոլշեւիկ պատմաբանների, ընկերաբանների հետ: Այսօր երբ ամէն ինչ գլխի վրայ է դարձել, երբ սուտը ու կեղծիքը հիմքն են բոլշեւիկեան ուսմունքի, քաղաքականութեան, գործի:

Ակներեւ է որ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը մարդոց եւ պետութիւնների բարքերի մէջ մտցրեց նոր ըմբռնումներ: Այն ինչ անցեալի մէջ սրբութիւն էր դարձաւ խոտելի եւ ընդհակառակն խոտելին՝ սրբութիւն:

Մարդիկ յոգնած պատերազմներից, քաղաքական անստուգութիւնից, կծկուեցան իրենց պատեանների մէջ, բոլշեւիզմը իբրեւ «նորութիւն» սկսաւ աստիճանաբար թունաւորել զանգուածների հոգիները: Հին բարոյական սկզբունքները կորցրին իրենց նշանակութիւնն ու արժէքը: Երէկի ճշմարիտը դարձաւ կասկածելի, այսօրուանը՝ (բոլշեւիկեան) անառարկելի:

Մասնաւորապէս արժէքէ ինկան կարգ մը ճշմարտութիւններ քաղաքական եւ ընկերաբանական մարդերի մէջ: Այսպէս բռնութիւնը դարձաւ՝ ամենէն ազատ կարգուսարքը, ժողովրդապետութիւնը՝ միահեծան իշխանութիւն մէկ կուսակցութեան, զինու զօրութեամբ դրացի երկրի մէջ տիրապետութիւն հաստատելը՝ ազատութիւն: Օտարի սուինով երկիր կառավարելը՝ անկաշկանդ անկախութիւն: Մէկ ցանկով 99 % ձայն շահելը ամենէն ժողովրդավար ընտրութիւն եւն.: Ինչ դաւեշտական դիմադարձութիւն ԺԸ.-ԺԹ. դարու յառաջադէմ սերունդների արիւնալի պայքարի...

Մարքսեան քուրմերը նստած Մոսկուայի մէջ «խելագարած ամբոխների» սանձերը ամուր բռնած, նենգօրէն խնդացին ու կարմիր թոյնը հետեւողականօրէն սրսկեցին դժգոհներին, տառապածներին, անհանդիստներին:

Միամիտ մարդիկ հաւատացին հրճիգներին եւ աշխարհը վերածուեցաւ քաօսի: Խաբեպատիր խօսքերին զոհ գնացին ամբողջ Ռուսաստանը ու սահմանակից ժողովուրդները: Սահմանից դուրս մնացածները բոլշեւիզմը երազեցին: Երբ բոլշեւիկեան «ազատարար» բանակները դաւեր սարքելով իրենց սահմաններին մօտեցան, ժողովուրդները «խելագար» դրկաբաց ընդունեցին: Մեղրածոր բառեր, մեղրալուսին ու ընդհանրական հաւատք...

Հարցրէք Ռուսին, Ուկրայնացիին, Հային, Թաթարին, Լեհին: Չեխին կամ Բուլղարին — գո՞հ են իրենց վիճակից: Համատարած դժգոհութիւն, բայց աւաղ...

Քիչ չեն հայութեան մէջ եւս մարդիկ, որոնք բոլշեւիզմն են երազում, դանդաղ դիմակների տակ: Յուսահատ՝ Արեւմտեան քաղաքականութիւնից, փրկութեան իրենց լաստը խրել են բոլշեւիկեան սուտ ու պատիր խոստումների մէջ: Շատերը անմեղ զոհերն են անկեղծ հայրենասիրութեան, ուրիշները՝ հոգիով անարիները, հայկական հինաւուրց դրուժանները՝ Վասակներն ու Մեհրուժանները, արծաթասէր փերեզակները բոլշեւիկեան Մեսիան են երազում:

Ազատութեան զանգուածը, քաջածանօթ, բոլշեւիզմի էութեան, հեռու է նոր օրերի կուռքերը պաշտելուց: Նա գիտէ, որ ոտնահարուած են Հայոց իրաւունքները, կաշկանդուած կամքը, բռնագրաւուած հողերը, ամլացած մշակոյթը, տարկացուած ժողովուրդը: Ծանօթ է բոլշեւիզմի «ազատութեան», «ժողովրդապետութեան»: Գիտէ որ հազարաւորները տառապում են բանտերում, աքսորավայրերում, գիտէ որ հայ աշխատաւորը տէր չէ իր հայրենիքին: Գիտէ որ դարերի պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան պսակուեցաւ 1918 Մայիս 28ին, գիտէ, որ բոլշեւիզմը դաշնակցելով Թիւրքի հետ կործանեց այդ ազատութիւնը: Գիտէ՛ որ չկայ հանգիստ մեռելներուն եւ ողջ սերունդներին քանի չեն կործանած բռնութիւնը, անիրաւութիւնը, աքսորը, մահը Հայոց աշխարհում:

Պէտք է կործանի բռնութիւնը, պիտի յաղթանակէ Հայոց ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

րէջ քաղաքներու համայնավար թերթերն ալ հաւաքուեցան :

✕ Աւելի քան 700 կալանաւորներէն վար դրըուած են 400 կասկածելիներ, որոնք կը հարցաքննուին 25 հոգինոց խումբերով :

✕ Տիւքլօ դանգատեցաւ թէ ոստիկանութիւնը գրաւած է նաեւ իր անձնական պայուսակը: Այս առթիւ յայտարարեց .

— « Կառավարութիւնը կը գործէ իբրեւ ծառաները իր օտար տէրերուն: Ներքին նախարարը ինծի եկաւ պահականոցին մէջ, երբ ոստիկանները կը զողնային պայուսակս: Բոլոր ներքին նախարարները պիտի անհետանան, բայց համայնավարութիւնը պիտի ապրի» :

✕ Փարիզի, կեդրոնական եւ հարաւ. Ֆրանսայի գործարաններուն մէջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Տիւքլոյի ձերբակալութեան դէմ: Մարսէյլի մէջ ձերբակալուեցաւ համայնավար գործիչ մը, Օկիւսթէն Անաստասիօ, երբ թռուցիկներ կը բաժնէր: 48 ցուցարարներ ձերբակալուեցան : Թերթերը դիտել կուտան թէ ամէն տեղ ալ բազմաթիւ օտարականներ կը մասնակցէին ցոյցերուն:

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻԻ զինուորական դատալիք մը կը նկատուի Անգարայի մէջ եւ դատական հետապնդումի պիտի ենթարկուի: Թուրքերէն թերթ մը կը գրէ թէ պատերազմի ժամանակ, կուսէն խոյս տուած է եւ եռեւի գիծերը ապաստանելով, յարդանոցի մը մէջ պահուըտած էր, բայց տասնապետ մը զինք քաշկռտելով ճակատ տարած է :

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանէն 10—15.000 համայնավարներ Եչ. իրիկուն խուժեցին ամերիկեան շրջանը, ճիշդ այն միջոցին, երբ բազմահազար աշխատաւորներ դուրս կ'ելլէին գործատեղիներէն: Յետոյ սկսան թռուցիկներ բաժնել : Ամերիկացի ոստիկաններ ճոկանի հարուածներով ճամբայ բացին եւ 60 հոգի ձերբակալեցին: Յետոյ ոստիկանութիւնը բարձրախօսով հրաւիրեց ցուցարարները ցրուիլ, «անհաճոյ հետեւանք»ներէ խուսափելու համար : Նոր հրամանի մը համաձայն, ով որ արգիլեալ գօտին կ'անցնի, պիտի սպաննուի առանց ազդարարութեան: Հազարաւոր հողագործներ կը փախչին արեւելեան շրջանէն:

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ շրջանին ամերիկացի հրամանատարը, ծովակալ Քերնի, անցեալ շաբթու այցելեց Ատանա, Ալեքսանտրէթ եւ Անթաքիա, եւ քննելէ վերջ օդակայաններու զետեղումներն ու ռազմական դիրքերը, մեկնեցաւ Տիգրանակերտ եւ Էրզրում :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Փլասթիրաս առողջացած ըլլալով, գործի ձեռնարկեց: Վարչապետը մեծ յոյս ունի թէ հակառակ միջազգային դժուարութեանց, երկրին վերականգնումը պիտի չարունակուի: Խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց, որով Հելլէնուհիները պիտի կրնան քուէարկել 21 տարեկանէն սկսեալ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ երգեցողութիւն տեղի պիտի ունենայ Շաւիլի մատրան մէջ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը: Օծման 20րդ տարեդարձին առթիւ մասնաւորապէս հրաւիրուած է Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան որ երկուշաբթի օր պիտի պատարագէ եւ իր հոգեշունչ քարոզով պիտի մխիթարէ հաւատացեալ ժողովուրդը: Կը հրաւիրենք Շաւիլի եւ շրջականներու բոլոր ժողովուրդը : (ԿՆԻՔ)

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՕՇի, իր բեմական գործունէութեան 35ամեակին առթիւ: Այս կիրակի ցերեկ, ժամը 15ին, Iénaի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի Փարիզի մէջ ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ

Կատակախաղ 6 արար, հեղինակ՝ Դ. Դեմիրճեան եւ բեմադրութիւն՝ յոբելեար Թրագօշի: Սիրայօժար մասնակցութեամբ դերասաններ Տ. Նշանեանի եւ Ա. Գմբէթեանի :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. « Եգիպտացի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի, Համազգայինի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Վեցերորդ քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ: Place St. Sulpice, métro St. Sulpice :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՋԱՐԵԱՆ, Պ. MARCEL CARTIER, երեսփոխան Տրոմի, Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ՝ ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ: Արտասանութիւն՝ ՕՐ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽՏՇԵԱՆ եւ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ : Ջութակ՝ Պ. ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ եւ դաշն. Պ. Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Հայկական տոհմիկ պարեր Ֆ. Կ. Խաչի նորակազմ պարախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷՋԵԱՆի :

Խմբերգ՝ Իսի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի :

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը հանրածանօթ Rico's Creole Bandի, Première Formation

Առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտք 200 ֆրանք

✕

Մարսէյլի մէջ

Մայիս 31ին, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Casa d'Italia :

Պատուակալ նախագահութեամբ երեսփոխան եւ նախկին նախարար GASTON DEFERREի եւ երեսփոխան FRANCIS LEENHARDTի :

Կը նախագահէ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական պար եւ նուագ :

✕

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ լոյս, Մուտքը ազատ է

Հանդէսէն ետք խնջոյք :

✕

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին, կիրակի, Sacré Coeurի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խնամքով պատրաստուած գեղարուեստ. բաժին :

Հանդէսէն ետք խնջոյք :

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 20.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Առատ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

✕

ՎԱԼԱՆՍ

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, պետական թատրոնի սրահը :

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը ներկայացուի նաեւ Ա. Վտարանդի թատերգութիւնը «ՄԵՔԱՍՏԱՅԻ ՄՈՒՐԱՏԸ ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ» :

Յաջորդ օրը, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին խնջոյք «Ահարոնեան» սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

✕

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, երկուշաբթի (2 Յունիս), ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի «Ե. ՊԱՊԻԿԵԱՆ»

Բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ Մարսէյլի, Ալֆորվիլի, Լիոն-Տէսինի եւ Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ական քոյր Միութեանց, տեղի կ'ունենան 1 եւ 2 Յունիսին (Կիրակի, Երկուշաբթի) Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Տէսին մէջ: Կիրակի իրիկուն, պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն, Տէսինի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ :

Մարսէյլէն մեկնող կառաւանին մասնակցելու համար 30 % զեղչով արձանագրուիլ մինչեւ Մայիս 29, վերջին պայմանաժամ հետեւեալ հասցէներուն.— Mardjoian, 6 rue de Etoile, Kalinderian, 48 rue St. Basile:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 9ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Մ. Ը.Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 19ին Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ գ'Օլիվի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը՝ Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Պոմոնի դպրոց-սրահին մէջ :

ԳԻՆԵՋՕՆ, Ի ՊԱՏԻՒ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

« Համազգային» ընկերութեան Փարիզի վարչութիւնը գինեձօն մը սարքած է ի պատիւ վաստակաւոր բանասէր եւ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագիր՝ Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆի: Այս ուրբաթ (6 Յունիս), ժամը 9ին, Café Voltaireի սրահը, (Place de l'Odéon) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Քնար Զաքարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ՅՈՎԱԿԻՄ ԶԱՔԱՐԵԱՆի (Շ. Գարահիսարցի) մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հմայեակ եւ Տաճատ Տողրամաճեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շավիլի մատրան մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, իրենց մօր՝ ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՈՎՍԱՆՆԱ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեան 2000 ֆրանք կը նուիրեն, Ալֆորվիլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, իրենց զաւկին՝ նշանախօսութեան առթիւ :

Այրի Տիկին Ժերմէն Արապեան եւ Արապեան ընտանիքը խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐԱՊԵԱՆի

(Էսկիշէհիրցի, նախկին պաշտօնեայ Անատոլուի երկաթուղիներու) :

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 28ին իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, Յունիս 2, երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Pantinի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կըխնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN